RAHANDUSMINISTEERIUM

2027. AASTA RIIGIEELARVE SEADUSE EELNÕU SELETUSKIRI

Koostaja: Rahandusministeerium

Tallinn, 2026

Rahandusministri eessõna

Eelarveaasta 2027. on selle kümnendi kõige pingelisem. Eesti ei ole enam kriisis, mille saaks lihtsalt laenamisega üle elada, ta on pikaajalise kulusurve all, mis lisandus kümme aastat tagasi käest lastud tasakaalule ja sündmustele nagu koroona ja energiasõjad tagajärgedele riigirahanduses. Kaitsekulule vähemalt 5% SKPst lisanduvad nüüd investeeringud laiapindsesse julgeolekusse, nii et kevadel 2026 vaatas 2027. aastast vastu juba 4,9% eelarvepuudujääk.

Me oleme otsustanud parandada seda olukorda 4% defitsiidini SKPst. Kuigi taasiseseisvuse esimese veerandsajandiga kinkisime endale ELi madalaima võlakoorma ja kuigi Venemaa agressioon tingis EL eelarvereeglite vabastusklausli kuni 2028. aastani, ei saa me pidada sellist eelarveseisu jätkusuutlikuks, laenukulude kasvu vastuvõetavaks ega riigireitingu halvendamist lubatavaks.

Suhtena majandusse peavad kõik valdkonnad end rahastuselt ja soovitust koomale tõmbama, mille tegi omakorda keerulisemaks 2027. aastal 35,2%le langev maksukoormus. See on sama, kus olime kaks aastakümmet tagasi vähem kui 1% kaitsekulu ja kaugelt vähemvõimekama riigiga. Taastada tuleb Tervisekassa jätkusuutlikkust ja tasakaalustada tema eelarve 2030. Jätkuvad haldusalade kulukärped palga ja majanduskulude ning toetuste baasilt ning eelarverevisjon omapoolsete säästudega.

Rahaline kitsikus ei muuda me riiki siiski nõrgaks, vaid tõhusamaks. Eesti on kaitstud ja kaitseb vaba maailma ka Ukraina toetamise kaudu, aga ka investeerib kodumaal kaks korda rohkem EL keskmisest. Tulevikku kindlustame ka II pensionisamba taastamisega, mis on kümned miljonid lisainvesteeringut juba niigi pingeliste prognoosidega võrreldes. Teeme ta ka algsest paremaks, paindlikumaks ja atraktiivsemaks ning parandame suurima vea Eesti riigi viimaste kümnendite otsustes.

Eesti ühendab end edasi Euroopaga ja tõmbab veel kindlama piiri vabast maailmast agressiivse naabri poole, kehtestab energeetilist sõltumatust hävitavast fossiilenergeetikast ja selle ressursse koondavatest mittedemokraatiatest. Teede ja taristuehitus kasvab kõigele vaatamata välja vahepealsetest kärbetest. Rail Baltic võtab samas maha seda hoogu, mis tal oli suurimates unistustes, sest need kuumutanuks taristusektori üle, tõstnuks hinnad ebamõistlikuks ja jätnuks meid ilma suurest osast taotletavast EL rahastusest.

Eesti on öelnud teadliku ei kulukatele maksueranditele ja -alandamisele, mis toimetuleku parandamise ettekäändel eelistavad tegelikult pareminini toime tulijaid ja on ka ülejõu kulukad. Selleta ei oleks me ELi keskmisest madalama maksukoormusega riikide seas.

Kuid me oleme teinud mastaapse eelarvekulu maksuvaba miinimumi tõstmise ja taastamisega kõigile ilma tõstmata nõudlust kunstlikult seal, kus pakkumise vähenemine tingib hinnatõuse. Majandusele on see valik endiselt hea stiimul.

Valede stiimulite ja toetamiste asemel tõstab Eesti toimetulekutoetust, lisarahastab erihoolekannet ja ühistransporti.

Olukorras, kus tehisaru muudab maailma ja tingib eelarvekulu, väärtustab Eesti endiselt ennekõike inimarukust ja haridust. Hoiame teadus-arendustegevuse kõrget taset ning kõige suurema riigieelarvelise töötasu lisarahastuse saavad ametitest õpetajad. Kokku pea 4% lisa ootab omapanust ka koolipidajatelt, kel rahvusvaheliste kulusurvetega rinda pistmist on õnneks vähem ning struktuursetest reformidest.

Jürgen Ligi

Rahandusminister

Sisukord

1.OSA. Riigieelarve ülevaade 10

1.1 Riigieelarve kokkuvõte 10
1.2 Riigieelarve ülesehitus ja metoodika 13
1.3 Riigieelarve seletuskirja struktuur 17
1.4 Varude eelarvestamise põhimõtte muutmine 19

2. OSA. Riigieelarve vahendite konsolideeritud eelarve 21

2.1 Tulud 22
2.1.1 Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed – maksulised tulud 23
2.1.2 Mittemaksulised tulud 27
2.2 Kulud 32
2.3 Investeeringud 36
2.4 Finantseerimistehingud 39
2.5 Amortisatsioon 39
2.6 Laia riigikaitse võimearendused 40
2.7 Vanglarent 45
2.8 IT reform 46
2.9 Teadus- ja arendustegevuse rahastamine 47

3. OSA. 2027. aasta riigieelarve vahendite liigendus 49

3.1 Riigikogu Kantselei 50
3.1.1 Tulud 50
3.1.2 Kulud majandusliku sisu vaates 51
3.1.3 Investeeringud 53
3.2 Vabariigi Presidendi Kantselei 55
3.2.1 Tulud 55
3.2.2 Kulud majandusliku sisu vaates 55
3.2.3 Investeeringud 56
3.3 Riigikontroll 58
3.3.1 Kulud majandusliku sisu vaates 58
3.4 Õiguskantsleri kantselei 60
3.4.1 Kulud majandusliku sisu vaates 60

3.5 Riigikohus 62
3.5.1 Tulud 62
3.5.2 Kulud majandusliku sisu vaates 63
3.6 Kohtute grupp 65
3.6.1 Tulud 65
3.6.2 Kulud majandusliku sisu vaates 66
3.7 Vabariigi Valitsus 69
3.7.1 Kulud majandusliku sisu vaates 69
3.8 Riigikantselei 75
3.8.1 Tulud 75
3.8.2 Kulud asutuste lõikes 76
3.8.3 Kulud tegevuspõhises vaates 77
3.8.3.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine 78
3.8.3.1.1 Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 78
3.9 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 81
3.9.1 Tulud 86
3.9.2 Kulud asutuste lõikes 89
3.9.3 Kulud tegevuspõhises vaates 97
3.9.3.1 Tulemusvaldkond Eesti keel 97
3.9.3.1.1 Keeleprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 97
3.9.3.2 Tulemusvaldkond Haridus ja noored 104
3.9.3.2.1 Haridus- ja noorteprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 104
3.9.3.3 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine 140
3.9.3.3.1 Arhiivindusprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 140
3.9.3.4 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus 142
3.9.3.4.1 Teadussüsteemi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 142
3.9.3.4.2 Teadmussiirde programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 148
3.9.4 Investeeringud 153
3.9.5 Finantseerimistehingud 157
3.10 Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala 158
3.10.1 Tulud 163
3.10.2 Kulud asutuste lõikes 166
3.10.3 Kulud tegevuspõhises vaates 174
3.10.3.1 Tulemusvaldkond Õigusriik 175

3.10.3.1.1 Õigusriigi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 175
3.10.3.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond 187
3.10.3.2.1 Digiühiskonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 187
3.10.4 Investeeringud 198
3.11 Kaitseministeeriumi valitsemisala 201
3.11.1 Tulud 206
3.11.2 Kulud asutuste lõikes 208
3.11.2.1 Kulud tegevuspõhises vaates 213
3.11.2.2 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse 213
3.11.2.2.1 Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 213
3.11.3 Investeeringud 230
3.12 Kliimaministeeriumi valitsemisala 234
3.12.1 Tulud 239
3.12.2 Kulud asutuste lõikes 243
3.12.3 Kulud tegevuspõhises vaates 249
3.12.3.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus 250
3.12.3.1.1 Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 250
3.12.3.1.2 Energeetika, maavarade ja välisõhu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 263
3.12.3.1.3 Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 271
3.12.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus 279
3.12.3.2.1 Elukeskkonna ja ringmajanduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 279
3.12.3.2.2 Mere ja vee programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 288
3.12.3.2.3 Transpordi ja liikuvuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 295
3.12.4 Investeeringud 304
3.12.5 Finantseerimistehingud 308
3.13 Kultuuriministeeriumi valitsemisala 309
3.13.1 Tulud 314
3.13.2 Kulud asutuste lõikes 316
3.13.3 Kulud tegevuspõhises vaates 323
3.13.3.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond 323
3.13.3.1.1 Lõimumisprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 323
3.13.3.2 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport 328
3.13.3.2.1 Kultuuriprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 328

3.13.3.2.2 Spordiprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....358
3.13.4 Investeeringud....364
3.14 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala....367
3.14.1 Tulud....373
3.14.2 Kulud asutuste lõikes....376
3.14.3 Kulud tegevuspõhises vaates....381
3.14.3.1 Tulemusvaldkond Sotsiaalne ja tööalane heaolu....382
3.14.3.1.1 Tööturuprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....382
3.14.3.1.2 Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....388
3.14.3.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus....393
3.14.3.2.1 Teadmussiirde programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....393
3.14.3.2.2 Ettevõtluskeskkonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....398
3.14.3.3 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus....408
3.14.3.3.1 Maa ja ruumiloome programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....408
3.14.4 Investeeringud....416
3.14.5 Finantseerimistehingud....418
3.15 Rahandusministeeriumi valitsemisala....420
3.15.1 Tulud....423
3.15.2 Kulud asutuste lõikes....427
3.15.3 Kulud tegevuspõhises vaates....433
3.15.3.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine....433
3.15.3.1.1 Riigi rahanduse ja finantspoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....433
3.15.3.1.2 Halduspoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....443
3.15.4 Investeeringud....452
3.15.5 Finantseerimistehingud....454
3.16 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala....456
3.16.1 Tulud....460
3.16.2 Kulud asutuste lõikes....463
3.16.3 Kulud tegevuspõhises vaates....467
3.16.3.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus....468
3.16.3.1.1 Biomajanduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....468
3.16.3.1.2 Toiduohutuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....486
3.16.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus....502
3.16.3.2.1 Regionaalarengu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes....502

3.16.3.2.2 Ühistranspordi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 511
3.16.4 Investeeringud 513
3.16.5 Finantseerimistehingud 515
3.17 Siseministeeriumi valitsemisala 516
3.17.1 Tulud 520
3.17.2 Kulud asutuste lõikes 522
3.17.3 Kulud tegevuspõhises vaates 526
3.17.3.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus 527
3.17.3.1.1 Turvalise elukeskkonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 527
3.17.3.1.2 Kriisikindla ühiskonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 532
3.17.3.1.3 Sisejulgeoleku programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 543
3.17.3.1.4 Rahvastikuhalduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 549
3.17.3.1.5 Siseturvalisuse toetamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 555
3.17.3.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond 562
3.17.3.2.1 Kogukondliku Eesti programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 562
3.17.3.2.2 Erakondade rahastamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 565
3.17.4 Investeeringud 567
3.18 Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 570
3.18.1 Tulud 576
3.18.2 Kulud asutuste lõikes 578
3.18.3 Kulud tegevuspõhises vaates 587
3.18.3.1 Tulemusvaldkond sotsiaalne ja tööalane heaolu 588
3.18.3.1.1 Tööturuprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 588
3.18.3.1.2 Vanemaealiste programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 590
3.18.3.1.3 Sotsiaalhoolekande programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 596
3.18.3.1.4 Laste ja perede programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 604
3.18.3.2 Tulemusvaldkond Tervis 612
3.18.3.2.1 Keskkonnatervishoiu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 612
3.18.3.2.2 Tervisekäitumise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 616
3.18.3.2.3 Tervishoiu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 623
3.18.4 Investeeringud 635
3.19 Välisministeeriumi valitsemisala 638
3.19.1 Tulud 642
3.19.2 Kulud asutuste lõikes 643
3.19.3 Kulud tegevuspõhises vaates 644

3.19.3.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika 644
3.19.3.1.1 Välispoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes 645
3.19.4 Investeeringud 658
4. OSA. 2027. aasta riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused 661

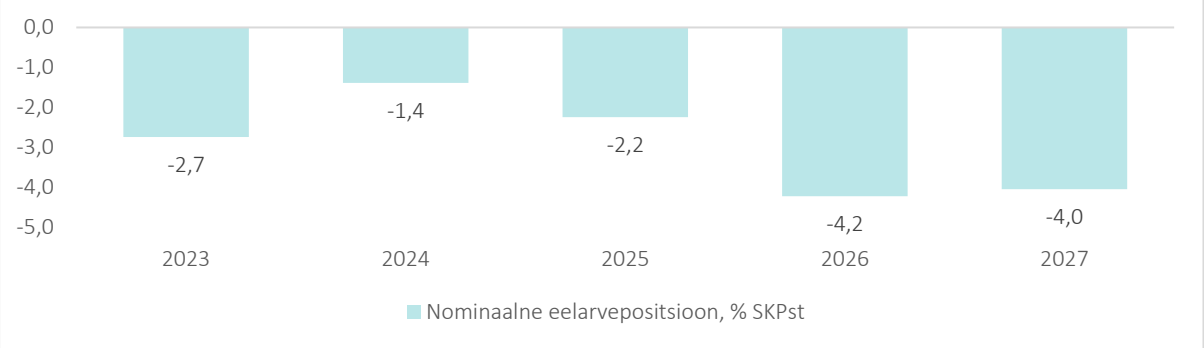
1. OSA. Riigieelarve ülevaade

1.1 Riigieelarve kokkuvõte

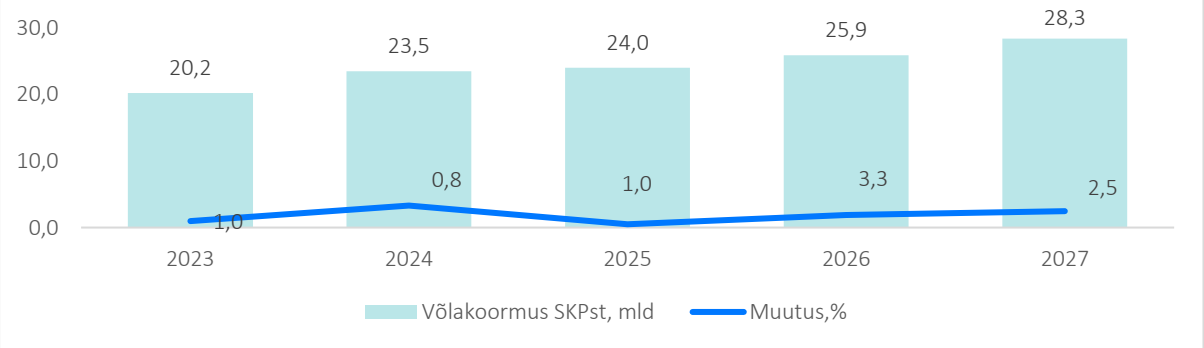
Riigieelarvet mõjutavad nii suuremahuline kaitsevõime pakett kui Rail Baltica ehitus

Riigieelarve koostatakse kogu valitsussektori eelarvetasakaalu eesmärkidest lähtuvalt. 2025. aastal Euroopas halvenenud julgeolekuolukord tingis vajaduse kiiresti suurendada oma kaitsevõimekust, milleks tegi Euroopa Komisjon ettepaneku kasutada aastatel 2025–2028 Euroopa Liidu eelarvelise järelevalve raamistikus ettenähtud paindlikkust ning rakendada riigikaitsekulude vabastusklauslit. Vabastusklausel annab liikmesriigile võimaluse vabastada aastatel 2025–2028 ülemäärase defitsiidi (3% SKPst) arvestusest täiendavalt kuni 1,5% SKPst eeldusel, et riigikaitsekulude tase on võrreldes 2021. aastaga tõusnud vähemalt 1,5 protsendipunkti võrra SKP suhtes. Vaatamata sellele, et Eestis on kaitsekulud 2021. aastaga võrreldes suurenenud üle 3% SKPst, ei kasutata vabastusklauslit täies ulatuses, vaid Vabariigi Valitsus on seadnud 2027. aasta riigieelarve eesmärgiks 4% suuruse defitsiidi. Võrreldes möödunud aastaga tähendab see siiski märkimisväärset puudujäägi süvenemist, mis kasvatab järgmise aasta võlakoormust 2,3 mld euro võrra 28,3%ni SKPst.

Joonis 1. Valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon, % SKPst

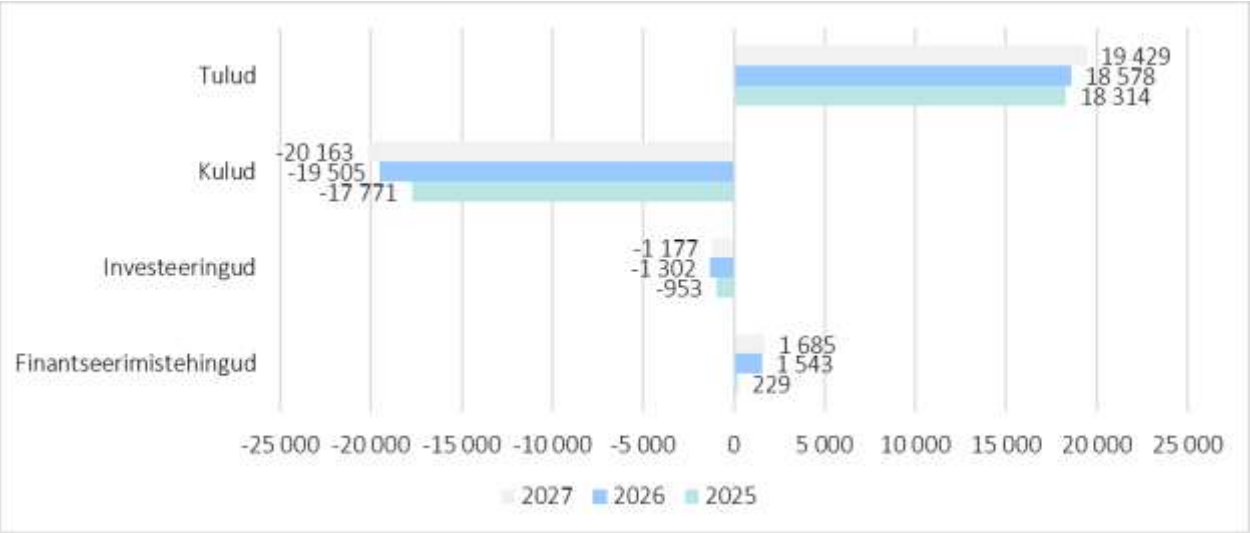
Joonis 2. Valitsussektori võlakoormus, % SKPst

Riigieelarve tulude kogumaht on 2027. aastal 19,43 mld eurot. Võrreldes 2026. aasta eelarvega kasvavad tulud 850,7 mln euro võrra ehk 4,6%. Kulude kogumaht on 2027. aastal 20,16 mld eurot, kasvades 2026. aastaga võrreldes 658 mln eurot ehk 3,4%. Investeeringute kogumaht

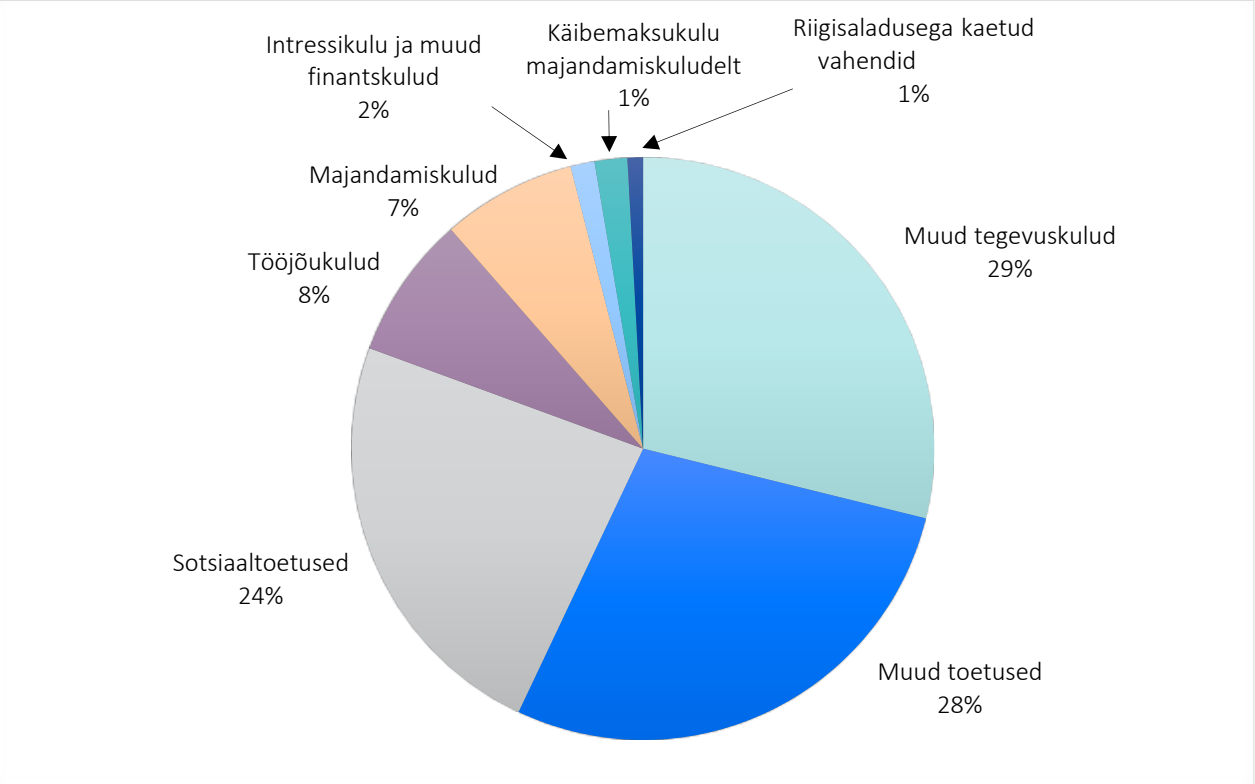
väheneb aastaga 9,6%, 1,3 mld eurolt 1,18 mld euroni, eelkõige investeeringute aastatevahelise ümber planeerimise tõttu. Finantseerimistehingute kogumaht kasvab 2027. aastal eelmise aastaga võrreldes (võrdlusesse on arvestatud ka 2026. aasta lisaeelarve, millega suurendati finantseerimistehinguid) 9,2%, peamiselt tingituna laenukohustiste suurenemisest ning osaluste võõrandamisest.

Joonis 3. Riigi tulud, kulud, investeeringud ja finantseerimistehingud perioodil 2025–2027, miljon eurot

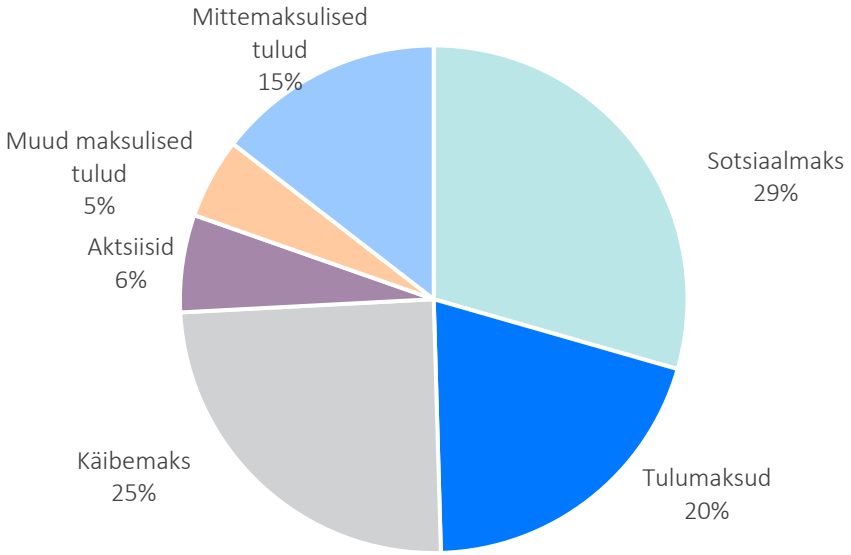
Majandusliku sisu järgi moodustavad 2027. aasta riigieelarve kuludest suurima osa muud tegevuskulud, mille maht on 5,82 mld eurot, ning muud toetused, mille maht on 5,68 mld eurot. Sotsiaaltoetusteks on kavandatud 4,75 mld eurot. Tööjõukulud moodustavad 1,6 mld eurot ja majandamiskulud 1,5 mld eurot. Ülejäänud kulud moodustavad väiksema osa kogukuludest. Intressikulusid ja muid finantskulusid on kavandatud 365,63 mln eurot, käibemaksukulu majandamiskuludelt 269,32 mln eurot ning riigisaladusega kaetud vahendeid 173,58 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga on kulude jaotus majandusliku sisu järgi üldjoontes sarnane. Muude tegevuskulude, sotsiaaltoetuste ning intressikulu ja muude finantskulude osakaal kogukuludest suureneb ligikaudu ühe protsendipunkti võrra. Majandamiskulude osakaal suureneb ligikaudu 0,2 protsendipunkti. Samal ajal väheneb muude toetuste ja tööjõukulude osakaal ligikaudu ühe protsendipunkti võrra. Käibemaksukulude ja riigisaladusega kaetud vahendite osakaal jääb ligikaudu samale tasemele.

Joonis 4. 2027. aasta riigieelarve kulude jaotus majandusliku sisu järgi, %

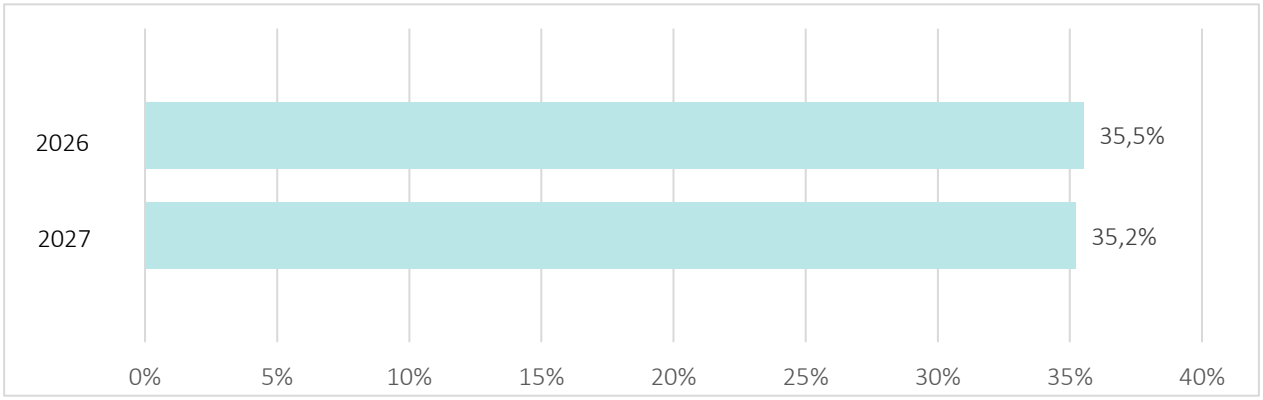
2027. aastal moodustab sotsiaalmaks 29% ja käibemaks ligi neljandiku riigieelarve tuludest. Tulumaksude osakaal on viiendik ja mittemaksulised tulud moodustavad umbes seitsmendiku.

Joonis 5. Tulude jaotus 2027. aasta riigieelarves, %

2027. aasta maksukoormuseks kujuneb 35,2% SKPst, mis on 0,3% protsendipunkti võrra madalam kui 2026. aastal.

Joonis 6. Maksukoormus 2026–2027, %

1.2 Riigieelarve ülesehitus ja metoodika

Iga-aastase riigieelarve koostamise õiguslikuks aluseks on: põhiseadus, riigieelarve seadus ning Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrus nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord".

2027. aasta riigieelarve koostamisel lähtutakse „Riigi eelarvestrateegiast 2027–2030", ning Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist. Riigieelarve põhineb Rahandusministeeriumi suvisel majandusprognoosil, millele annab oma arvamuse eelarvenõukogu. Eelarvenõukogu arvamus majandusprognoosi kohta on leitav eelarvenõukogu koduleheküljel. Eelarvenõukogu hinnangul on rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos sobiv alus, mille põhjal töötada välja 2027. aasta riigieelarve ja järgmise nelja aasta eelarvestrateegia.

Riigieelarve kooskõla põhiseadusega

Põhiseaduse paragrahvi § 115 järgi on riigieelarve riigi kõiki tulusid ja kulusid hõlmav terviklik ning arusaadav dokument, mille alusel saab Riigikogu otsustada riigi raha kasutamise üle.

Riigieelarve baasseaduses on viimaste aastate jooksul tehtud mitmeid muudatusi, et muuhulgas suurendada iga-aastase riigieelarve kooskõla põhiseadusega. 2027. aasta riigieelarve koostamisel jätkatakse 2025. aasta riigieelarve seaduse muudatusega uuendatud riigieelarve ülesehituse põhimõtteid, mis töötati välja koostöös Riigikogu rahanduskomisjoniga, arvestades ka Riigikontrolli ning Õiguskantsleri kommentaare ja arvamusi. Juba 2026. aasta riigieelarves kajastunud muudatuste eesmärk oli tagada eelarve kooskõla põhiseadusega ning suurendada arusaadavust ja läbipaistvust, hoides riigieelarve seaduse samal ajal tervikliku ja kompaktsena. Arusaadavus on tihti subjektiivne, kuid riigieelarve tarbijate ja selle üle otsustajate tagasiside põhjal tekib see üldjuhul erinevate eelarveliste vaadete koosmõjus. Tasakaalu otsimine läbipaistvuse ja suurte, arusaadavust vähendavate andmemahtude vahel on väljakutse, mis on riigieelarvet saatnud sõltumata selle metoodilisest ülesehitusest.

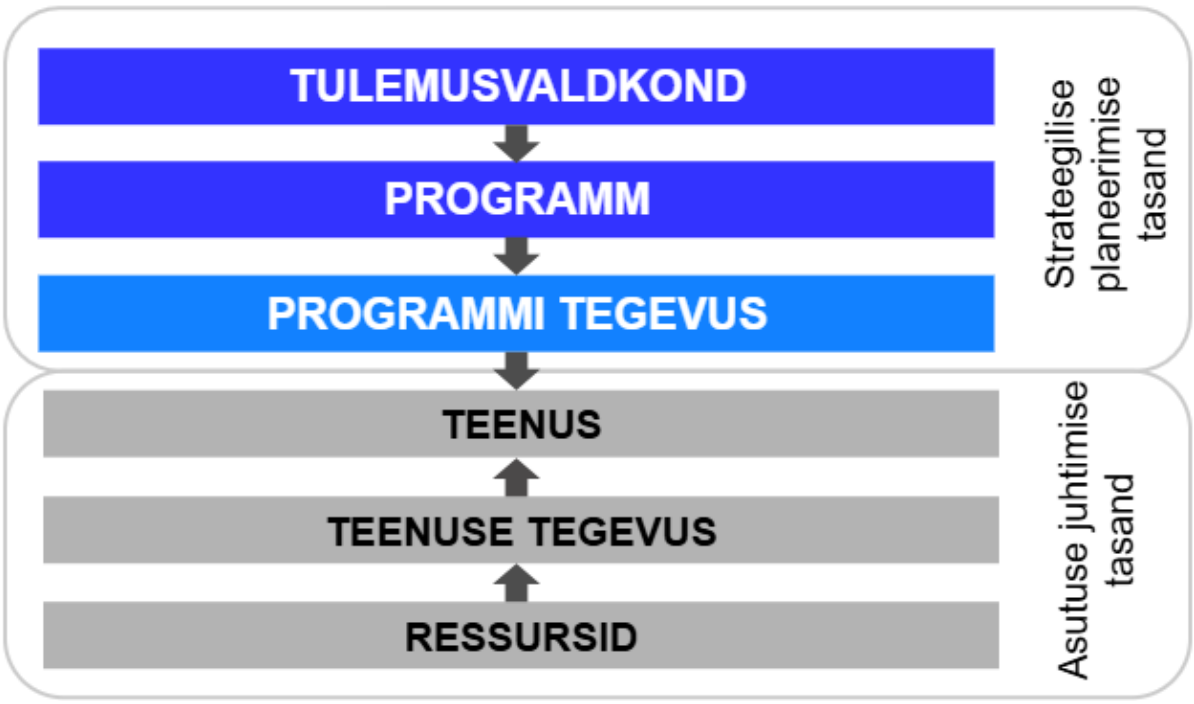
Võrreldes 2025. aasta riigieelarve ülesehitusega kaotati seaduse lisa ja integreeriti see seaduse põhiosasse, detailsemalt kirjutati lahti erinevatest seadustest tulenevad kulud, ning vähendati kuluridade arvu, mida ministri käskkirjaga on võimalik muuta.

Põhiseaduse järgi tuleb riigieelarves esitada kõik tulud ja kulud. Riigieelarve on alati sisaldanud kulusid, mille muutmise õigus on täidesaatval võimul (näiteks välisvahenditega seotud eelarved). Nimetatud võimalus arvestab täidesaatva võimu enesekorraldusõigust, tagab riigieelarve paindlikkuse ja väldib Riigikogu ülekoormamist riigieelarve marginaalsete muudatuste vastuvõtmisel. Eelarves esitatakse tasakaal riigieelarve detailsuse ja täidesaatva riigivõimu volituse vahel teha selles detailses eelarvevaates piiratud muudatusi. Detailsete ja täidesaatva võimu poolt muudetavate eelarveridade esitamisega ei minda vastuollu eelarve kõikehõlmavuse ega läbipaistvuse printsiibiga vaid tekib parem tasakaal piirmääraga kinnitatavate ja selgitavate kuluridade vahel. Riigieelarve annab tasakaalus ülevaate riigi pikaajaliste eesmärkidega seotud kuluridadest ning kuludest majandusliku sisu lõikes.

Kulud riigieelarves esitatakse nii majandusliku sisu kui tegevuspõhisuse järgi

Alates 2020. aastast on riigieelarve tegevuspõhine. Tegevuspõhine eelarve on kontseptsioon, mis seob kuluarvestuse abil strateegilise planeerimise ja eelarve vahendid ning võimaldab mõõta saavutatavaid tulemusi. Strateegiline planeerimine üles ehitatud nelja tasandi lõikes: tulemusvaldkonnad, programmid, programmi tegevused ja teenused. Tulemusvaldkond on riigi eelarvestrateegias määratud valdkond, millel on Vabariigi Valitsuse seatud pikaajaline mõõdetav eesmärk ning lähtub Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist. Tulemusvaldkonna arengudokument on valdkonna arengukava.

Joonis 7. Tegevuspõhise riigieelarve ülesehitus

Programm on suunatud tulemusvaldkonna alaeesmärgi saavutamisele. Programm on ministri poolt kinnitatav arengudokument, mis koostatakse eelarvestrateegia perioodiks ning milles määratakse programmi eesmärgi saavutamiseks vajalikud programmi tegevused, mõõdikud, ja rahastamiskava. Mõõdikud peavad olema otseselt seotud programmi eesmärkidega ja olema perioodiliselt mõõdetavad, et hinnata riigieelarve vahendite kasutamise efektiivsust ning tulemuslikkust. Programmdokumentide eelnõud järgnevaks eelarvestrateegia perioodiks avaldatakse Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium 1.oktoobriks ning ministeeriumide kodulehtedel peale järgneva aasta riigieelarve kinnitamist riigikogus, aga hiljemalt vastava aasta alguses.

Programmi planeerimistasanditeks on programmi tegevus ja teenus. Programmi tegevus selgitab, kuidas programm aitab saavutada tulemusvaldkonna eesmärki. Programmi tegevuse eelarve kavandatakse asutuse või asutuste teenuste maksumusest lähtuvalt. Teenused on hinnastatud ja 100% eelarvest on seotud teenustega ja vastupidi – riigi strateegilised eesmärgid on seotud kasutada olevate vahenditega. Riigieelarve seletuskirja osas 3 selgitatakse eelarve kujunemist peamiselt läbi tulemusvaldkonna, programmi (koondinfona) ja programmi tegevuse (detailinfona), lisades programmi tegevuse tasandil juurde ka eelarve jagunemise majandusliku sisu järgi. Riigi eelarvestrateegias (RES) on detailne info tulemusvaldkonna ja programmide kohta. Nii on vähendatud dokumentide omavahelist dubleerimist. Teenuste info on Rahandusministeeriumi kodulehel (www.fin.ee) riigieelarve juhtimislaual. Põhiseaduslikud institutsioonid ei ole tegevuspõhisele eelarvele üle läinud, mistõttu on nende eelarve kajastatud ja selgitatud vaid majandusliku sisu järgi tulude, kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute kaupa.

Tulud on kõik vahendid, mida riik oma ülesandeid täites kogub või saab toetusena. Tulud jagunevad maksulisteks ja mittemaksulisteks tuludeks.

Maksulised tulud on maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed.

Mittemaksulised tulud koosnevad kaupade ja teenuste müügist (nt riigilõivud ja CO_2 kvootide müügitulu), saadud toetustest (peamiselt toetused Euroopa Liidust), finantstuludest (dividendid) ja muudest tuludest (nt keskkonnatasud, trahvid, varade müügitulu).

Kulud on riigi kasutatavad vahendid, mis pole investeeringud ega finantseerimistehingud. Need on riigiasutuste tegevus- jm kulud, sh toetused, tööjõu- ja majandamiskulud, põhivara amortisatsioon, intressikulu ja käibemaksukulu.

Investeeringud on materiaalse põhivara, immateriaalse põhivara ja bioloogilise vara soetamine ning olemasoleva põhivara parendamine. Investeeringud riigieelarves ei sisalda kõiki riigi tehtavaid investeeringuid, vaid ainult riigieelarveliste asutuste investeeringuid.

Finantseerimistehingud on tehingud finantsvarade või -kohustustega, mille puhul kahekordse kirjendamise põhimõttest tulenevalt tehakse mõlemad kirjed finantsvarades või -kohustustes ning mille tulemusena eelarvepositsioon ei muutu.

Käibemaksu kasutatakse seaduse eelnõus ja käesolevas seletuskirjas kahes tähenduses. Käibemaks tulude alapeatükkides ning tabelites tähendab maksulist tulu käibemaksuseaduse alusel. Tulu saajaks on Maksu- ja Tolliamet maksu- ja tollideklaratsioonide alusel. Käibemaks kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute alapeatükkides ja tabelites tähendab tegevuskulude ja varade soetamisega seotud käibemaksukulu, mida ei saa arvestada sisendkäibemaksuks. Nii käibemaksu tulu kui ka käibemaksu kulu nimetatakse käibemaksuks. Riigieelarve koondtuludes on maksutulude juures välja toodud mittekäibemaksukohustuslastest riigiasutuste ja põhiseaduslike institutsioonide poolt hankijatele tasutud käibemaksukulu, mis arvestuslikult jõuab käibemaksukohustuslaste poolt tasutud sisendkäibemaksu kaudu riigi maksutuludesse.

Edasiantavad maksud on riigieelarves nii tulu kui ka kuluna planeeritud maksud, maksed ja muud tasud, mida riik kogub ja edastab õigusaktis määratud isikule, ja mis kantakse saajale edasi vastavalt maksu tegelikule laekumisele. Näiteks on edasiantavateks maksudeks tulumaks, sotsiaalmaks, hasartmängumaks, maamaks, keskkonnatasud jmt.

Riigieelarve jaguneb piirmääraga ja piirmäärata kuludeks (eelarve liigid). Piirmäärata vahendite maht on prognoos, millele ei seata eelarvega rangelt piiratud limiiti. Üldjuhul on piirmäärata vahendite puhul juba eelnevalt fikseeritud sihtotstarve (nt seadustega), mistõttu ei ole nende sihtotstarve pelgalt aastase riigieelarve seadusega muudetav. Piirmäärata vahenditeks on:

- Välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga - kulud, millest enamus on Euroopa Komisjonis kokku lepitud ja mille muutmine on kaetud erinevate regulatsioonidega;
- Muud tuludest sõltuvad kulud või investeeringud - kulu, investeering või finantseerimistehing, mille tegemise võimalikkus sõltub konkreetse tulu tekkimisest (nt majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulutused);
- Arvestuslikud vahendid - kulu, investeering ja finantseerimistehing, mille suurus tuleneb seadusest (nt pensionid);
- Edasiantavad maksud - riigieelarves nii tulu kui ka kuluna planeeritud maksud, maksed ja muud tasud, mida riik maksuhalduri või selleks määratud asutuse kaudu kogub ja edastab õigusaktis määratud isikule, ja mis kantakse saajale edasi vastavalt maksu tegelikule laekumisele.
- Mitterahalised kulud (nt põhivara amortisatsioon), mida alates 2026. aastast riigieelarves ei kajastata. Ülevaade amortisatsioonist on toodud peatükis 2.5.

Piirmääraga vahendid on kõik muud vahendid, mis ei ole eelnevalt kirjeldatud piirmäärata vahendite all loetletud. Piirmääraga vahenditele seatakse riigieelarve seadusega kasutamise limiit.

Täpsemalt saab lugeda eelarve liikide kohta rahandusministri määrusest „Eelarveklassifikaator“ https://www.riigiteataja.ee/et/akt/131072026010?leiaKehtiv

Riigieelarve ülesehitus

2027. aasta riigieelarve seaduses esitatakse riigieelarve vahendid administratiivselt põhiseaduslike institutsioonide (6), Vabariigi Valitsuse, Riigikantselei ja ministeeriumi valitsemisalade (11) kaupa, mis omakorda jaotatakse majandusliku sisu järgi tuludeks, kuludeks, investeeringuteks ja finantseerimistehinguteks. Ministeeriumi valitsemisalade kulud esitatakse valitsemisala riigiasutuste või nende gruppide kaupa ning tulemusvaldkondade, programmide ja programmi tegevuste kaupa.

Põhiseaduslike institutsioonide ja valitsemisala programmi tegevuse kulud jaotatakse majandusliku sisu põhjal tööjõu- ja majandamiskuludeks, sotsiaaltoetusteks, muudeks toetusteks ning muudeks kuludeks, eristatakse riigivõla intressikulu, edasiantava maksu kulud ja alates ühest miljonist eurost seadusest tulenevad arvestuslikud kulud. Investeeringud maksumusega kümme miljonit eurot või rohkem esitatakse riigieelarves objektide lõikes.

Riigieelarve mahud on esitatud tuhandetes eurodes kahes veerus, millest esimene kajastab kogumahtu ja teine riigieelarvega kehtestatud piirmäärasid.

2027. aasta riigieelarvet ette valmistades ühtlustati tulemusvaldkondade, programmide ja programmi tegevuste nimetusi, et pakkuda terviklik, selge ja arusaadav lahendus riigieelarve seaduse ridadele.

Alates 2027. aasta riigieelarvest muudetakse varude eelarvestamise põhimõtet, mille sisu on toodud peatükis 1.4.

1.3 Riigieelarve seletuskirja struktuur

Riigieelarve seletuskiri koosneb neljast osast ja üheksast dokumendi juurde käivast lisast:

1. Esimene osa annab ülevaate riigieelarve ülesehitusest ning teeb kokkuvõtte riigieelarve kõige olulisematest teemadest.
2. Teine osa on riigi konsolideeritud eelarve ehk riigieelarve koondvaade. See annab ülevaate eelarve tuludest, kuludest, investeeringutest ja finantseerimistehingutest majandusliku sisu järgi. Samuti tuuakse teises osas terviklik vaade horisontaalsetest teemadest, mis puudutavad mitut valitsemisala.
3. Kolmas osas annab detailse ülevaate riigieelarve liigendusest valitsemisalade, põhiseaduslike institutsioonide ja Vabariigi Valitsuse lõikes. Eelarve esitatakse valitsemisalade lõikes tegevuspõhiselt ning kõik jaotiste lõikes majandusliku sisu vaates. Samuti on kolmandas osas välja toodud tulude, investeeringute ja finantseerimistehingute jaotused valitsemisalade lõikes.
4. Neljandas osas on esitatud 2027. aasta riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused.
5. Lisad.

Seletuskirjas on 2027. aasta võrdlusbaasina näidatud 2026. aasta riigieelarvet, mis sisaldab lisaks kinnitatud riigieelarvele 2026. aasta lisaeelarvet (Riigikogu poolt vastu võetud 17.06.2026), Vabariigi Valitsuse ja ministri liigenduse ning asutuse tasandi muudatusi. Kahe

aasta võrreldavuse parandamiseks on 2025. aastast ülekantud vahendeid ja Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud vahendeid näidatud eraldi veerus. 2025. ja 2026. aasta andmeid on vajadusel korrigeeritud valitsemisalade ja tegevuspõhise eelarve struktuurimuudatustest tulenevalt, et teha andmed 2027. aastaga võrreldavaks. Võrreldavuse tagamiseks on tehtud lihtsustatud vastavused, mis ei pruugi detailandmetes täpselt kokku minna.

Riigieelarve ja seletuskirja paremaks jälgimiseks on tabelites ja selgitustes läbivalt viited vastavale seaduse rea numbrile.

Riigieelarve seletuskirjas kasutatakse järgmiseid lühendeid või tähiseid:

Eelarve summad tabelites esitatakse tuhandetes eurodes (esitatud on summad, millele tuleb lisada 000);

Summad tekstides, joonistel ja tabelites on ümardatud lähima tuhandeni või miljonini;

Ümardamisel kehtib matemaatiline ümardamise reegel;

Koondülevaadetes esitatakse summad ka miljardites (mld) või miljonites (mln) eurodes;

Riigieelarve seaduses on kulud esitatud miinusmärgiga, tuludele märki ei panda. Seaduse seletuskirja tabelites on kulud samuti miinusmärgiga. Sellest tulenevalt kajastatakse „Muutus %“ veerus kulude kasv + (pluss)märgiga ning kulude kahanemine – (miinusmärgiga). Tulude poolel vastavalt tulude kasv + (pluss)märgiga ning tulude kahanemine – (miinus)märgiga;

Muutused protsentides on arvestatud, võttes arvesse eelnevalt ümardatud andmeid.

Dokumendis kasutatakse lühendeid ja need on esmakordsel kasutamisel sulgudes lahti kirjutatud. Ministeeriumite puhul kasutakse alljärgnevaid lühendeid:

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

JDM – Justiits- ja Digiministeerium

KAM – Kaitseministeerium

KLIM – Kliimaministeerium

KUM – Kultuuriministeerium

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

RAM – Rahandusministeerium

REM – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

SIM – Siseministeerium

SOM – Sotsiaalministeerium

VÄM – Välisministeerium

RES kasutatakse Riigi eelarvestrateegia lühendina, lisades juurde aastad (nt. RES 2026–2029).

1.4 Varude eelarvestamise põhimõtte muutmine

Alates 2027. aasta riigieelarvest muudetakse varude eelarvestamise põhimõtet. Kuni 2026. aastani planeeriti varud tekkepõhise eelarvestamise põhimõttel - kulu kajastati eelarves varude kasutusele võtmisel ehk laost väljastamisel. Seetõttu esitati eelarves varasematel perioodidel tehtud soetuste mõju ajalise viitega. Alates 2027. aastast kajastatakse eelarves varude soetamist. Eelarvestamise põhimõtte muutmine viib varude eelarvestamise kooskõlla eelarvepositsiooni arvestusega, kus varusid kajastatakse nende soetamisel. Lisaks sellele muudab uus põhimõte eelarve läbipaistvamaks ja arusaadavamaks, sest otsustaja annab limiidi selleks, et varud soetada, mitte selleks, et juba varem soetatud varud kasutusele võtta. Ennetatakse probleemi, et varude kuluks kandmiseks ei jätku piisavalt limiiti, või probleemi, et varude kulu ei tekigi, sest need antakse mitterahaliselt kellelegi teisele üle. Muudatus ei hõlma kaitseotstarbelisi varusid, mida kajastatakse riigieelarves juba praegu nende soetamisel.

Üleminek uuele põhimõttele

Alates 2027. aastast kajastatakse riigieelarve kuludes üksnes varude soetamist. Kuni 2026. aasta lõpuni soetatud, kuid veel kasutusele võtmata varusid alates 2027. aastast riigieelarves ega eelarve täitmises ei kajastata. Seetõttu jäävad bilansis seisuga 31.12.2026 arvele võetud varud riigieelarve kuludes edaspidi kajastamata (v. a kaitseotstarbelised varud).

Et muuta üleminek varude uuele eelarvestamise põhimõttele läbipaistvaks, esitatakse riigieelarve koondosa real 1.16 informatsiooniks varude hinnanguline kasutamine 2027. aastal, mis kajastab varude prognoositavat kuluks kandmist senise eelarvestamise põhimõtte kohaselt.

Tabel 1 on toodud enne 2027. aastat soetatud varude prognoositav jääk seisuga 31.12.2026 ning varude prognoositav kasutamine aastatel 2027 ja 2028, mida varude uuele eelarvestamise põhimõttele ülemineku tõttu riigieelarve kuludes enam ei kajastata.

Tabel 1. Varude hinnanguline maht üleminekul uuele eelarvestamise põhimõttele ning nende varude prognoositav kasutamine aastatel 2027–2028, mln eurot

Valitsemisala nimetus	Varude jäägi prognoos 31.12.2026	Varude prognoositav kasutamine 2027. aastal	Varude prognoositav kasutamine 2028. aastast edasi
Valitsemisalad kokku	**71,9**	**46,3**	**41,8**
Kaitseministeeriumi valitsemisala*	20,0	35,1	0,0
Presidendi Kantselei	0,2	0,04	0,2
Rahandusministeeriumi valitsemisala	0,1	0,4	0,0
Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala	0,1	0,3	0,0
Siseministeeriumi valitsemisala	51,0	9,4	41,6
Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala	0,6	1,1	0,0

* Kaitseministeeriumi valitsemisala andmed ei sisalda kaitseotstarbelisi varusid.

Varude eelarvestamise põhimõtte muutmise tõttu võib riigiasutustel 2026. aasta lõpuks olla varusid, mille olemasolu mõjutab 2027. aasta varude soetamise vajadust. Sellisel juhul ei pruugi 2027. aastaks varude soetamiseks kavandatud vahendeid olla vajalik kasutada samas ulatuses, nagu eelarve koostamisel kavandati.

Varude eelarvestamise põhimõtte muutmise mõju hindamiseks analüüsib Rahandusministeerium koostöös ministeeriumide valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonidega 2026. aasta lõpu varude jääki, 2027. aasta jooksul toimunud varude liikumist ning muid varude soetamise vajadust mõjutavaid asjaolusid (näiteks evakuatsioonivarude soetamine). Hindamisel arvestatakse muu hulgas varasemate aastate varude jääkide muutusi, varude kasutamist, varude hinnataseme muutust, tegevuste või teenuste mahu muutust ning muid asjaolusid, mis võivad mõjutada varude soetamise vajadust. Kui hindamise tulemusena selgub, et 2026. aasta lõpuks moodustatud varud vähendavad 2027. aasta varude soetamise vajadust, teeb Rahandusministeerium Vabariigi Valitsusele riigieelarve muutmise eelnõu koostamisel ettepaneku käesoleva aasta riigieelarve vahendite vähendamiseks.

2. OSA. Riigieelarve vahendite konsolideeritud eelarve

Tulude kasv ületab kulude kasvu, mis vähendab riigieelarve puudujääki

Valitsemisalade lõikes jagunevad tulud, kulud, investeeringud ja finantseerimistehingud vastavalt Tabel 2 esitatud andmetele.

Tabel 2. Riigieelarve tulude, kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute dünaamika perioodil 2025–2027

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Riigikogu Kantselei						
2.1	Tulud	67	2	152	150	7500%	0
2.4	Kulud	-30 001	-32 002	-41 546	-9 543	30%	-2 030
2.10	Investeeringud	-2 676	-2 833	-3 653	-820	29%	-3 494
	Vabariigi Presidendi Kantselei						
3.1	Tulud	46	34	34	0	0%	0
3.3	Kulud	-7 032	-7 226	-7 560	-334	5%	-230
3.7	Investeeringud	-237	-131	-255	-124	94%	0
	Riigikontroll						
4.1	Kulud	-5 817	-6 133	-6 372	-238	4%	-624
	Õiguskantsleri Kantselei						
5.1	Kulud	-3 434	-3 825	-4 169	-344	9%	-188
	Riigikohus						
6.1	Tulud	411	340	439	98	29%	0
6.5	Kulud	-6 766	-7 443	-7 835	-391	5%	-206
	Kohtute grupp						
7.1	Tulud	35 059	34 955	37 828	2 873	8%	0
7.7	Kulud	-59 562	-61 644	-63 513	-1 869	3%	-905
	Vabariigi Valitsus						
8.1	Kulud	-3 137 861	-3 571 526	-3 728 156	-156 630	4%	58 032
	Riigikantselei						
9.1	Tulud	4 664	8 270	12 570	4 301	52%	0
9.3	Kulud	-25 234	-33 577	-34 935	-1 358	4%	-3 049
	Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala						
10.1	Tulud	135 705	186 147	209 133	22 987	12%	0
10.8	Kulud	-1 059 176	-1 176 983	-1 247 289	-70 306	6%	-30 577
10.100	Investeeringud	-37 808	-32 930	-36 226	-3 296	10%	-1 999
10.104	Finantseerimis-tehingud	21	253	253	0	0%	0
	Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala						
11.1	Tulud	54 509	74 424	129 387	54 963	74%	0
11.7	Kulud	-261 829	-294 800	-354 701	-59 901	20%	-23 451
11.66	Investeeringud	-21 339	-29 795	-6 255	23 540	-79%	-3 730
	Kaitseministeeriumi valitsemisala						
12.1	Tulud	463 096	163 451	145 660	-17 791	-11%	0
12.7	Kulud	-1 495 419	-1 572 795	-1 725 298	-152 503	10%	-39 861
12.40	Investeeringud	-585 902	-816 618	-720 324	96 294	-12%	-4 335

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandu-nud vahendid
	Kliimaministeeriumi valitsemisala						
13.1	Tulud	1 027 923	1 389 294	1 279 185	-110 109	-8%	0
13.10	Kulud	-872 723	-1 211 722	-1 007 209	204 514	-17%	-26 154
13.97	Investeeringud	-161 341	-322 076	-315 474	6 603	-2%	-13 885
13.103	Finantseerimis-tehingud	-49 800	-4 800	18 677	23 477	-489%	0
	Kultuuriministeeriumi valitsemisala						
14.1	Tulud	17 760	17 665	20 738	3 073	17%	0
14.5	Kulud	-361 485	-365 985	-354 938	11 047	-3%	-18 103
14.107	Investeeringud	-912	-1 280	-909	371	-29%	-352
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala						
15.1	Tulud	173 409	204 691	133 614	-71 078	-35%	0
15.9	Kulud	-1 214 230	-1 339 321	-1 305 230	34 091	-3%	-30 034
15.74	Investeeringud	-2 617	-50	-1 671	-1 621	3242%	-1 493
15.76	Finantseerimis-tehingud	-93 078	-1 889	-21 251	-19 362	1025%	0
	Rahandusministeeriumi valitsemisala						
16.1	Tulud	15 723 124	15 807 638	16 791 370	983 732	6%	0
16.10	Kulud	-385 132	-449 818	-566 372	-116 554	26%	-10 463
16.44	Investeeringud	-17 042	-15 674	-10 539	5 135	-33%	-3 263
16.46	Finantseerimis-tehingud	381 101	1 589 363	1 637 916	48 553	3%	0
	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala						
17.1	Tulud	473 366	496 290	437 829	-58 461	-12%	0
17.10	Kulud	-772 458	-844 602	-784 379	60 224	-7%	-37 922
17.75	Investeeringud	-10 379	-1 893	-2 888	-995	53%	-3 486
17.77	Finantseerimis-tehingud	-9 560	6 000	49 349	43 349	722%	0
	Siseministeeriumi valitsemisala						
18.1	Tulud	110 706	102 122	123 447	21 325	21%	0
18.7	Kulud	-572 854	-578 436	-592 866	-14 429	2%	-34 822
18.100	Investeeringud	-80 760	-51 173	-48 823	2 350	-5%	-40 496
	Sotsiaalministeeriumi valitsemisala						
19.1	Tulud	79 877	85 737	105 185	19 448	23%	0
19.7	Kulud	-7 383 953	-7 832 246	-8 218 805	-386 559	5%	-18 792
19.123	Investeeringud	-19 996	-12 630	-16 095	-3 465	27%	-2 450
	Välisministeeriumi valitsemisala						
20.1	Tulud	14 395	6 914	2 106	-4 808	-70%	0
20.5	Kulud	-115 823	-115 033	-111 951	3 083	-3%	-15 260
20.25	Investeeringud	-12 020	-15 233	-13 874	1 359	-9%	-3 482

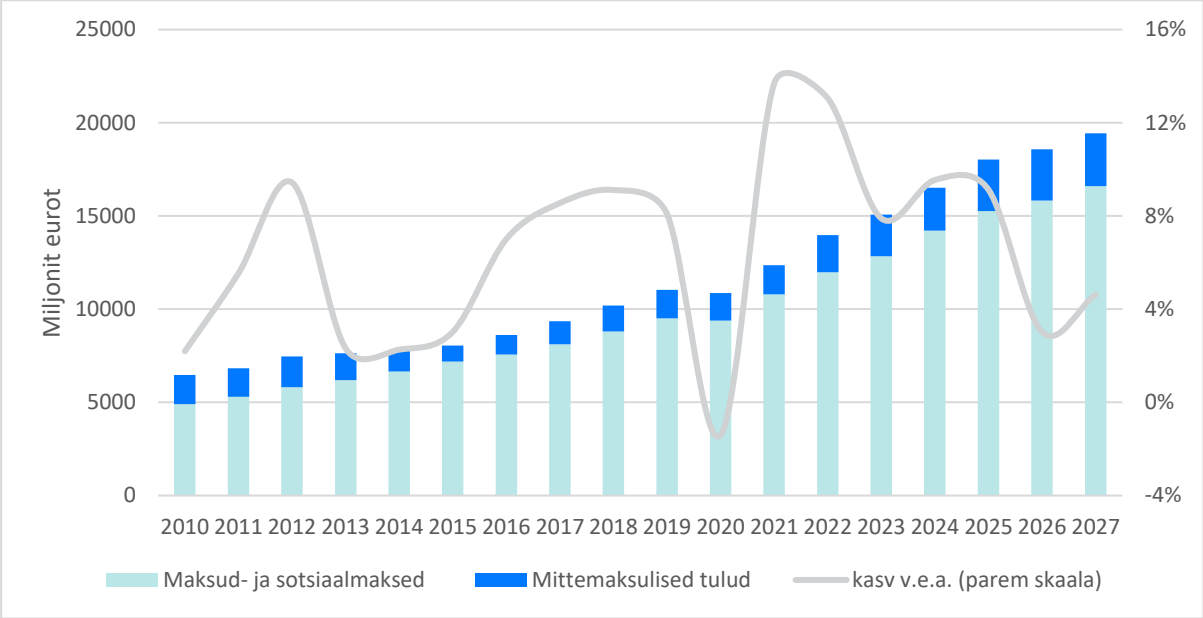
2.1 Tulud

2027. aasta riigieelarve tulude kasvu veab mahuliselt sotsiaalmaks palgakasvu toel

2027. aasta riigieelarveliste tulude prognoos lähtub Rahandusministeeriumi 2026. aasta suvisest majandusprognoosist, millele on lisatud valitsuses ja Riigikogus otsustatud

tulumeetmed. Kõik tulud on esitatud tekkepõhiselt. Võrreldes 2026. aastaks prognoosituga kasvavad tulud 2027. aastal 851 miljoni euro võrra ehk 4,6%.

Joonis 8. Riigieelarvelised tulud, miljonit eurot, %

Tulude mahuks on 2027. aastal kavandatud 19 429 mln eurot. Sellest 16 609 mln eurot ehk 85% moodustavad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed. Mittemaksulised tulud kokku on 2 820 mln eurot ehk 15%. 2027. aasta maksukoormuseks kujuneb 35,2% SKPst, mis on 0,3% protsendipunkti võrra madalam kui 2026. aastal.

2.1.1 Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed – maksulised tulud

Sotsiaalmaksutulu mahuline kasv on prognoosi järgi 2027. aastal kõige kiirem, protsentuaalselt on aga suurematest maksudest kasvu taga juriidilise isiku tulumaks

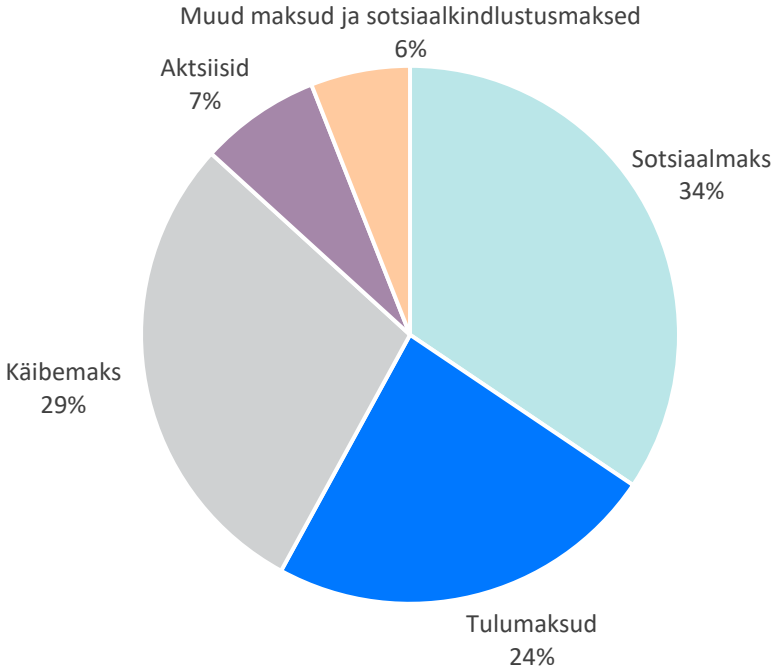
2027. aastal laekub prognoosi kohaselt riigieelarvesse maksulisi tulusid 16 609 mln eurot, mida on 941 miljonit eurot ehk 6,0% rohkem kui 2026. aasta riigieelarves. Maksutulu kasv tuleneb peamiselt majanduskasvust ning vähesel määral aktsiisitõusudest. Võrreldes suveprognoosiga mõjutasid laekumist vähesel määral kulumeetmetelt laekuv maksutulu ning tulumeetmetest kogumispensionide seaduse muudatus, mille kohaselt saavad inimesed uuesti liituda teise sambaga juba viie aasta pärast peale lahkumist.

Tabel 3. Maksuliste tulude jaotus, mln eurot

	2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus, %
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	**15 493**	**15 667**	**16 609**	**941**	**6,0%**
Füüsilise isiku tulumaks	3 093	2 685	2 915	230	8,6%

	2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus, %
Juriidilise isiku tulumaks	1126	842	991	149	17,7%
Sotsiaalmaks	5 150	5 440	5 720	280	5,1%
Mootorsõidukimaks	87	85	84	-2	-1,8%
Raskeveokimaks	5	5	5	0	0,0%
Käibemaks	4 176	4 638	4 784	146	3,1%
Aktsiisid kokku	1 088	1 147	1 205	58	5,1%
Alkoholiaktsiis	257	263	269	6	2,2%
Tubakaaktsiis	260	274	271	-2	-0,9%
Kütuseaktsiis	556	589	634	46	7,7%
Pakendiaktsiis	0	0	0	0	-4,9%
Elektriaktsiis	15	21	30	9	43,7%
Hasartmängumaks	61	66	61	-6	-8,6%
Tollimaks	50	51	63	12	24,2%
Töötuskindlustusmakse	327	343	365	22	6,4%
Kogumispensionimakse	249	278	318	40	14,5%
Maamaks	81	87	98	11	12,6%

Joonis 9. Maksuliste tulude jaotus 2027. aasta riigieelarves, %

Füüsilise isiku tulumaksu laekumine keskvalitsuse eelarvesse on kavandatud 740,8 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga jääb laekumine sarnasele tasemele, sest ühtse maksuvaba tulu mõju laekumisele avaldub ka jaanuaris erinevalt 2026. aastast.

Kohalike omavalitsuste füüsilise isiku tulumaksu laekumine on kavandatud 2 174,5 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga kasvab laekumine 5,2%, seda mõjutab peamiselt palgakasv. Kohalike omavalitsuste muudelt tuludelt laekuvat eraldise määra langetatakse 10,23%le, samas

suurendatakse KOVidele pensionitulust laekuvat eraldise määra 10,23%ni. Laekumine moodustab 75% kogu 2027. aastal tasutavast füüsilise isiku tulumaksust.

Juriidilise isiku tulumaksu laekumine on kavandatud 991,1 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga kasvab laekumine 17,7%, mille taga on eelkõige krediidiasutuste avansilise tulumaksu prognoositav kasv.

Sotsiaalmaksu tasumine on kavandatud 5 719,7 mln eurot. Sarnaselt füüsilise isiku tulumaksule sõltub sotsiaalmaksu tasumine tööturu arengust. 2027. aastal ulatub palgafondi kasv 4,7%ni vastavalt Rahandusministeeriumi suveprognoosile. Võrreldes suveprognoosiga mõjutavad seda erinevad RES meetmed, kokku suurenes tasumise prognoos ligi 10 mln euro võrra.

Pensioniindeksi prognoos 2027. aastaks on suveprognoosi kohaselt 1,051 ja keskmine vanaduspension[1] kasvab selle kohaselt 904 euroni kuus.

Käibemaksu tasumine kasvab 2027. aastal 3,1%, mida toetavad eelkõige eratarbimise kasv ja majanduse järkjärguline taastumine. Käibemaksutulu areng sõltub lisaks eratarbimisele valitsussektori ja kodumajapidamiste investeeringutest ning valitsussektori tarbimiskulutustest. Samal ajal vähendab käibemaksutulu Euroopa julgeolekumeetmete rahastamisvahend (SAFE) rahastamisvahendiga seotud kaitsehangete käibemaksuvabastus. Järgnevatel aastatel pidurdavad käibemaksutulu kasvu valitsussektori kulutuste kasvu aeglustumine ja investeeringute vähenemine. Aastatel 2027–2030 kasvab käibemaksu tasumine keskmiselt 3,9% aastas ning 2030. aastaks ulatub tasumine 5 395 mln euroni.

Alkoholiaktsiisi tasumise prognoosimisel on arvestatud muuhulgas eratarbimise, keskmise palga ja alkoholi hinna prognoosidega ning aluseks on võetud Maksu- ja Tolliameti andmed alkoholi deklareeritud koguste kohta alkoholiliikide lõikes. Oluline muutus on 2027. aastal 1. jaanuaril toimuv aktsiisimäära tõus 5% võrra. Tubakaaktsiisi tasumise prognoosimisel on lähtutud tubakaaktsiisi igakuisest tasumisest ning vabasse ringlusse lubatud sigarettide koguste andmetest. Sarnaselt alkoholiaktsiisile tõstetakse 2027. aasta alguses tubakatoodete aktsiisimäärasid 5% võrra. Aktsiisimäärade tõus tõstab aktsiisitoodete hinda, mis ühest küljest mõjutab tarbimist vähenemise suunas, kuid teisest küljest suurendab maksutulu.

Kütuseaktsiisi tasumiste prognoosimisel on aluseks võetud kütuse deklareeritud andmed koguste kohta kütuseliikide lõikes. Samuti on arvestatud eratarbimise reaalkasvu, maailmaturu naftahinna ning diislikütuse ja bensiini hinna arenguga. 2027. aastal kasvab kütuseaktsiisi tasumine võrreldes 2026. aastaga 7,7% 634 miljoni euroni. Tasumise kasv tuleneb peamiselt mitme kütuseliigi aktsiisimäära tõstmisest 2027. aasta esimesel mail. Aktsiisimäärade tõus on tavapärasest suurem, sest 2026. aastaks kavandatud määrade tõus lükati edasi ja lisati juba planeeritud 2027. aasta aktsiisimäärade tõusule.

[1] Keskmine vanaduspension (eurot kuus 1.aprilli seisuga) on leitud 44-aastase staaži puhul (44 oli ligikaudu keskmine vanaduspensionäride osakute summa 2020. aastal). See sõltub pensioni baasosast, aastahindest ja pensioniindeksist, ega sõltu pensionäride arvust.

Elektriaktsiisi tasumise kasvu prognoos tuleb eelkõige eratarbimise reaalkasvust ja SKP reaalkasvust. Arvestatud on seejuures aktsiisimäära tõusuga, mis toimub 1. mail ning mille tõttu peamiselt suureneb 2027. aasta tasumine 43,7% võrra 30 miljoni euroni.

Mootorsõidukimaksu prognoosi aluseks on võetud Maksu ja Tolliameti poolt arvutatud esialgne arvestuslik mootorsõidukimaksu kohustus. Lõplik maksusumma võib muutuda näiteks sõiduki hävimise, varastamise, uue sõiduki registreerimise vms põhjuse tõttu. Lisaks on arvestatud mootorsõidukimaksule rakendatud soodustusi. 2027. aastal on mootorsõidukimaksu laekumine 83,5 miljonit eurot.

Registreerimistasu prognoosimisel on vaadatud esmaregistreerimisi ja järelturgu eraldi. Nii esmaregistreerimiste kui ka järelturu puhul on aluseks võetud Transpordiameti kuine sõidukite tehingute statistika, keskmine registreerimistasu suurus ja registreerimistasu alla kuuluvate tehingute osakaal. Kuna 2028. aastal muutuvad registreerimistasu komponentide määrad rangemaks, on prognoosis arvestatud ka 2027. aasta lõpus toimuva maksumäära tõusu eelse ettevarumisega. 2027. aastal on registreerimistasu laekumine 82 miljonit eurot.

Hasartmängumaksu tulu prognoosimisel kasutatakse Maksu- ja Tolliameti kuiseid andmeid hasartmängumaksu laekumise ja maksuobjektide kohta. Prognoosimisel arvestatakse maksutululiikide senise dünaamika, nende seostega asjakohaste makromajandusnäitajatega ning kehtivate maksumäärade muutustega. 2027. aastal suureneb hasartmängumaksu tulu 8,6% võrra 60,6 miljoni euroni. Laekumise kasvu piirab kaughasartmängu maksumäära langemine 5,5%-lt 5%-le. Prognoosi kohaselt moodustavad 2027. aastal nii loterii kui ka kaughasartmängu laekumised ligikaudu 36% kogu hasartmängumaksu tulust.

Tollimaksu laekumine on 2027. aastal kavandatud 62,9 miljonit eurot, mis on 12 miljonit eurot ehk 24,2% rohkem kui 2026. aastal. Tollimaksu kasvu toetab eelkõige Euroopa Liidu välistest riikidest pärineva kaupade impordi jätkuv suurenemine ning 2026. aasta teisel poolel rakendunud tolliliidu muudatuste mõju, sealhulgas väikesaadetiste tollimaksuvabastuse kaotamine kuni 150-eurose väärtusega saadetistele. Ligikaudu 90% tollimaksu laekumisest moodustab tööstuskaupadelt tasutav tollimaks, mille prognoosimisel võetakse aluseks kaupade impordi prognoos Euroopa Liidu välistest riikidest, kuid arvestatakse ka muude tasumist mõjutavate tegurite mõjuga[2]. Ülejäänud tasumise[3] puhul tuginetakse eksperthinnangutele. Tollimaksu prognoosi koostamisel on arvestatud, et Eesti väliskaubandus on kohanenud Venemaa ja Valgevene suhtes kehtestatud sanktsioonidest tingitud uue kaubandusstruktuuriga. Sanktsioonide mõjul on Venemaa ja Valgevene päritolu kaupade osakaal impordis oluliselt vähenenud ning tollimaksu laekumine sõltub järjest enam kaubavahetusest teiste kolmandate riikidega, eeskätt Hiina suunal. Tollimaksu osakaal majanduses püsib 0,13% juures SKPst. Tollimaksu kogulaekumisest kantakse vastavalt Euroopa Liidu omavahendite süsteemile 75% Euroopa Liidu eelarvesse, samal ajal kui 25% jääb Eestile tolli kogumise ja administreerimiskulude katteks.

[2] Näiteks vabakaubanduslepingute sõlmimine, keskmise maksumäära langus jm.

[3] Laekumine põllumajandustoodetelt, dumpingu-vastane tollimaks, tasakaalustav tollimaks jm.

Töötuskindlustusmakse prognoos on seotud brutopalgafondi kasvu prognoosiga.

Kogumispensionimakse prognoos on üks osa füüsilise isiku tulumaksu prognoosist ja sõltub kogumispensioni süsteemiga liitunute arvust ja inimeste valitud maksemäärast. Kogumispensionimakse muudatus suurendab inimeste panust II pensionisambasse.

Maamaksu prognoos sõltub kohalike omavalitsuste kehtestatud maksumääradest ja maa väärtusest.

2.1.2 Mittemaksulised tulud

2027. aasta mittemaksuliste tulude vähenemist põhjustavad peamiselt välisvahendid

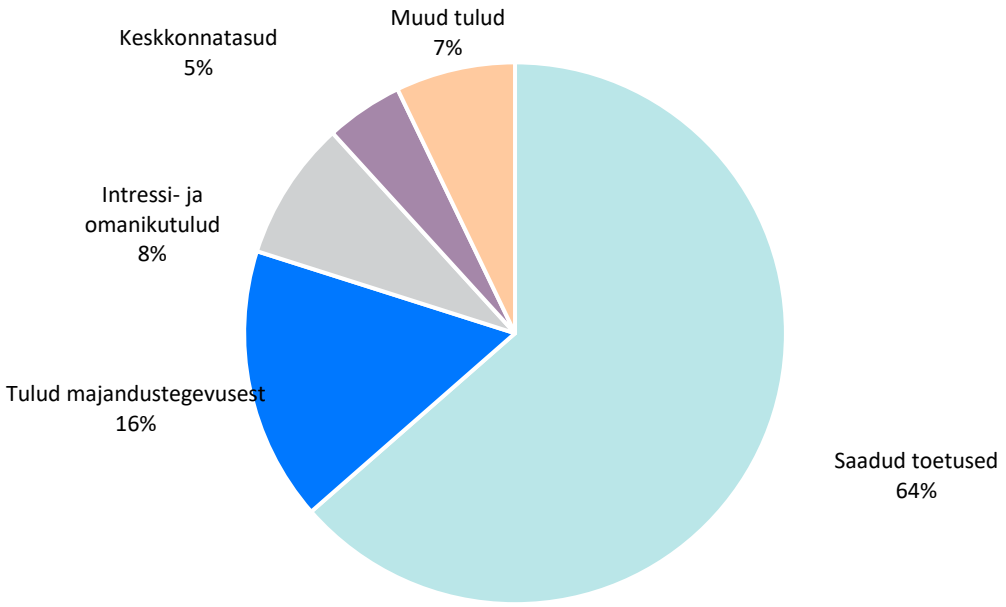
Mittemaksulistest tuludest moodustavad suurima osa saadud toetused, peamiselt välistoetused. Samuti kuuluvad siia mitmesugused tulud kaupade ja teenuste müügist (nt riigilõivud, CO_2 kvoodimüügitulud ja majandustegevuse tulud), finantstulud (dividendid ja intressid) ja muud tulud (nt keskkonnatasud, trahvid, varade müügitulu). 2027. aasta mittemaksuliste tulude laekumiseks kujuneb 2,8 mld eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega vähenevad mittemaksulised tulud 4,6%. Seletuskirja kolmandas osas on põhiseaduslike institutsioonide ja ministeeriumide valitsemisalade juures selgitatud tulusid detailsemalt.

Tabel 4. Mittemaksuliste tulude jaotus, tuhat eurot

	2025 täitmine	2026 RE*	2027 RE	Muutus	Muutus, %
Mittemaksulised tulud kokku	**2 820 705**	**2 955 488**	**2 820 144**	**-135 344**	**-4,6%**
Saadud toetused	1 805 885	2 003 729	1 792 389	-211 340	-10,5%
Riigilõivud	83 610	92 259	100 406	8 147	8,8%
Tulud majandustegevusest	422 902	406 691	460 865	54 174	13,3%
Tulud põhivara ja varude müügist	25 803	10 671	7 785	-2 886	-27,0%
Trahvid ja muud varalised karistused	41 950	33 994	35 631	1 637	4,8%
Keskkonnatasud	98 298	103 359	130 282	26 923	26,0%
Muud tegevustulud	61 450	56 042	57 523	1 481	2,6%
Intressi- ja omanikutulud	280 807	248 743	235 263	-13 480	-5,4%

*Algne eelarve koos liigenduste, jooksvate muudatuste, lisaeelarvega ja 2025.a jääkidega

Joonis 10. Mittemaksuliste tulude jaotus 2027. aasta riigieelarves, %

Saadud toetused

Saadud toetused koosnevad kodumaistest ja välistoetustest. Välistoetuste maht moodustab 2027. aastal kogutuludest 9,2%. Peamise osa toetuste eelarvest moodustab 2021–2027 Euroopa Liidu (EL) eelarveperioodi vahendite kasutamine.

Detailsem ülevaade planeeritud toetustest ja olulisematest rahastatavatest tegevustest on seletuskirja lisas 3, ministeeriumide valitsemisalade peatükkides.

Tabel 5. Saadud välistoetused fondide lõikes, tuhat eurot

	2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus, %
Saadud välistoetused kokku	**1 785 910**	**1 997 148**	**1 784 525**	**-212 623**	**-11%**
Euroopa Regionaalarengu Fond	218 706	394 591	430 360	35 769	9%
Euroopa Sotsiaalfond	67 771	104 954	109 124	4 170	4%
Struktuurifondide tehniline abi	13 461	16 954	17 122	168	1%
Ühtekuuluvusfond	114 881	214 380	253 291	38 911	18%
Õiglase Ülemineku Fond	68 866	126 750	58 142	-68 608	-54%
Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond	781	20 779	14 543	-6 237	-30%
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	202 169	206 171	232 804	26 633	13%
Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond	49 050	107 981	98 910	-9 071	-8%
Norra ja EMP finantsinstrument	2 508	4 847	12 973	8 127	168%
Šveitsi-Eesti Koostööprogramm	2 322	9 606	10 636	1 030	11%
Eesti-Läti piiriülese koostöö programm	6 203	8 232	6 409	-1 822	-22%
Siseturvalisuse valdkonna fondid	18 040	34 101	42 650	8 550	25%
Taaste- ja vastupidavusrahastu	249 728	192 425	-	-192 425	-100%
Muud (otsetoetused riigiasutustele)	771 423	555 377	497 559	-57 818	-10%

Rahastusperioodil (2021–2027) on EL ühtekuuluvuspoliitika toetusmaht kokku 3,369 mld eurot ning see jaotub kuue poliitikaeesmärgi vahel - nutikam, rohelisem, ühendatum, sotsiaalsem, inimestele lähedasem Eesti ning õiglane üleminek. Ühtekuuluvuspoliitikat toetatakse neljast fondist – Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF), Ühtekuuluvusfond (ÜF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Õiglase Ülemineku Fond (ÕÜF). Ühtekuuluvuspoliitika fondide ehk struktuuritoetuste planeerimise aluseks on Euroopa Komisjoni antavad riigipõhised soovitused ning pikaajalises strateegias „Eesti 2035“ määratletud arenguvajadused ja sihid.

Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond 2021–2027 rakenduskava eesmärk on tagada majanduslikult konkurentsivõimeline ja keskkonnasäästlik kalandus ja vesiviljelus läbi järgmiste alaeesmärkide: kalavarude hea seisundi tagamine, kalandus- ja vesiviljelussektori konkurentsivõime suurendamine ning kalandus- ja vesiviljelustoodete kvaliteedi ja lisandväärtuse tõstmine.

Põllumajanduslike otsetoetuste sihtgrupp on aktiivsed põllumajandustootjad. Eraldi toetused on ette nähtud alustavatele noortele põllumajandustootjatele ja väiketootjatele. Otsetoetusi rahastatakse Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi vahenditest. Suurem osa otsetoetuste eelarvest on ette nähtud ühtseks pindalatoetuseks ja rohestamise toetuseks.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eesmärgiks on aidata tõsta põllumajanduse konkurentsivõimet, parandada loodusvarade jätkusuutlikku majandamist, tõhustada kliimameetmeid ning tagada maapiirkondade tasakaalustatud ja territoriaalne areng.

2021–2027 rahastusperioodi Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) raames on tegevused 2027. aastal aktiivselt käimas. Uuel perioodil on fookuses rohepööre, terviseedendus ja ühiskonna vastupanuvõime - toimetulek Ukraina sõja jt kriiside foonil muutunud oludega. Eesti-Šveitsi programmi tegevused käivitusid juba 2024. aastal ning kestavad aastani 2028. Programmil on kaks fookust: sotsiaalse kaasatuse teemad, millesse on kaasatud nelja ministeeriumi valitsemisala (Kultuuriministeerium, Haridus- ja teadusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium) ja bioloogilise mitmekesisuse edendamine, millega tegeleb Kliimaministeerium koos oma asutustega.

2021–2027 rahastusperioodi Interreg Euroopa territoriaalse koostööprogrammi raames jätkavad URBACTi, Eesti-Läti, Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa, Interact ja Espon programmid. Euroopa territoriaalse koostöö programmidel on kõigil oma spetsiifilised eesmärgid, aga neid ühendab erinevate Euroopa riikide omavahelise koostöö tugevdamine. Näiteks Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi eesmärk on toetada piiriäärsete regioonide jätkusuutlikku arengut läbi ideede, mis aitavad Eestil ja Lätil areneda heanaaberlikku koostööd pakkudes programmi piirkonna inimestele paremaid võimalusi edukaks ja täisväärtuslikuks eluks. Programmi raames edendatakse ka inimeste, kaupade ja kapitali liikuvust.

Sisejulgeolekufondi (ISF) 2021–2027 perioodi üldeesmärk on aidata kaasa kõrge julgeolekutaseme tagamisele liidus, eelkõige võideldes terrorismi ja radikaliseerumise, raske ja

organiseeritud kuritegevuse ja küberkuritegevusega, juhtides julgeolekuga seotud riske ja kriise ning abistades ja kaitstes kuritegevuse ohvreid.

Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI) kaudu toetab Euroopa Liit tegevusi, mis on suunatud EL välispiiri kaitsmisele, seadusliku rände hõlbustamisele ning ühise viisapoliitika elluviimisele.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) eesmärk on aidata kaasa rändevoogude tõhusale juhtimisele, tugevdada ja arendada Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, toetada seaduslikku rännet ja aidata seejuures kaasa ka kolmandate riikide kodanike integreerimisele ning aidata võidelda ebaseadusliku rände vastu ja tagada tõhus tagasisaatmine kolmandate riikidesse.

Otsetoetusi on riigiasutustel võimalik taotleda otse mitmetest Euroopa Liidu fondidest erinevateks investeeringuteks, tegevusteks, kogemuste vahetamiseks, riikidevahelise koostöö edendamiseks, riikide süsteemide ühtlustamiseks ja paljuks muuks. Otsetoetuste alla käivad erinevad fondid ja programmid nagu nt Euroopa Ühendamise Rahastu (CEF), Euroopa Horisont, Erasmus, Rahurahastu jpm.

Riigilõivud

Riigilõive koguvad pea kõikide ministeeriumite valitsemisalade asutused, kuid 95% lõivutulust laekub Justiits- ja Digiministeeriumi, Kliimaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Siseministeeriumi asutustelt. Riigilõiv on tasu riigi poolt osutatava toimingu eest. Kõige enam laekus möödunud aastal riigilõivu liiklusregistri toimingutelt (17,7 mln eurot) ja isikut tõendavate dokumentide väljastamiselt (17,6 mln eurot). Järgnevad riigilõivud kinnistusraamatu toimingutelt (11,4 mln eurot) ning kohtuasjade toimingutelt (8,9 mln eurot). 2027. aasta riigieelarves kavandatakse riigilõivude laekumiseks 100,4 mln eurot, suurenedes käesoleva aasta eelarvega võrreldes 8,8% peamiselt Siseministeeriumi valitsemisala kogutavate lõivude tulemusel.

Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest saadavad tulud koosnevad peamiselt kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikute müügitulust. Alates 2025. aastast lisandus siia tulugruppi mootorsõidukite registreerimistasu, millest saab täpsemalt lugeda seletuskirja maksutulude peatükist.

Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute kauplemissüsteemi (EL HKS) kaudu saadav enampakkumistulu 2027. aastal on 242 mln eurot, see on 24% suurem kui 2026. aasta eelarvesse planeeritud tulu (195 mln eurot). Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osa 2027. aastaks prognoositav tulumaht on 88 mln eurot, see tähendab 5% suurenemist võrreldes aasta varasemaga.

Atmosfääriõhu kaitse seadusest ja direktiivist 2003/87/EÜ tulenevalt kasutatakse alates 2024. aastast kogu enampakkumistulu kliima- ja energiapoliitika eesmärkidesse panustavate meetmete elluviimiseks, sh 2027. aastal säästva transpordi projektideks – raudteevõrgu elektrifitseerimiseks, Elroni ja Rail Balticu veeremi ühisdepoo rajamiseks, reisirongiliikluse taktipõhise graafiku ettevalmistuse investeeringuteks, Rail Balticu säästva raudteeühenduse

rajamiseks, alternatiivkütuste taristu arendamiseks transpordivaldkonnas ning säästva liikuvuse pilootprojektideks; avaliku sektori hoonete energiatõhususe parandamiseks; energiatõhususe ja puhaste tehnoloogiate alase teadus- ja arendustegevuse toetamiseks Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi sektorites (nn vesiniku üleeuroopalise tähtsusega (IPCEI) projektideks ja vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtuks; laevade taastuvenergia kasutuse tarvis ümberehituse toetamiseks; ökosüsteemide kaitse ja taastamise toetamiseks ning erametsade kliimakindla majandamise toetamiseks; rahvusvaheliseks kliimapoliitika alaseks koostööks; samuti rahvusvahelise kliimapoliitika ja biokütuste teemaliseks aruandluseks ning kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemide koordineerimiseks ja arendamiseks.

Alates 2021. aastast saab Eesti kasutada EL ülese Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osa vahendeid kliima- ja energiapoliitika eesmärkide täitmisse panustavate tegevuste toetamiseks (välja arvatud tahkeid fossiilkütuseid kasutavate energiatootmisüksustega seoses). Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osast toetatakse kahe pikaajalise (2021–2030) programmi elluviimist fondi energiatõhususe ja taastuvenergia arendamise prioriteetsetes valdkondades: energiatõhususe edendamiseks avaliku sektori hoonetes ning vähese heitega ühistranspordis.

Tulud põhivara ja varude müügist

Tulu põhivara ja varude müügist teenib peamiselt Maa- ja Ruumiamet riigi funktsioonide täitmiseks mittevajaliku maa müügist enampakkumiste kaudu. Vähesel määral teenivad riigieelarvelised asutused tulu ka kinnisvara, transpordivahendite, metsa ning muude kaupade ja varude müügist. Järgmise aasta eelarves kavandatakse põhivarade ja varude müügituluks 7,8 mln eurot.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvide ja muude varaliste karistuste all prognoositakse peamiselt väärteomenetluse seadustiku ja karistusseadustiku, aga ka muude õigusaktide, alusel saadavaid trahvitulusid. Suurima osakaalu (ca 90%) moodustavad Siseministeeriumi haldusala poolt kogutavad liiklusjärelevalvega seotud trahvid. 2025. aasta algusest jõustunud trahvimäärade tõus on toonud kaasa oodatust veidi väiksema trahvitulude kasvu, mistõttu on allapoole korrigeeritud ka 2026. aasta laekumist.

Keskkonnatasud

Keskkonnatasud laekuvad maavara kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise, vee erikasutuse, kasvava metsa raieõiguse, kalapüügiõiguse ja jahipidamisõiguse (loodusvara kasutusõiguse tasu/ressursitasu) ning saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitmise või jäätmete kõrvaldamise (saastetasu) eest. Valdav osa keskkonnatasudest laekub jäätmete keskkonda viimisest ning maavarade kaevandamise õiguse andmisest. Ligi kolmveerand kogutud keskkonnatasudest jääb riigieelarve kulude katteks ja kohalikele omavalitsustele eraldatakse ligikaudu 12% laekunud tuludest. Ülejäänud osa laekunud tuludest finantseeritakse iga-aastaselt SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu

sihtotstarbeliselt keskkonnaprojektidele keskkonnaseisundi hoidmiseks, loodusvarade taastootmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks. Järgmise aasta riigieelarves suureneb keskkonnatasude prognoos peamiselt jäätmetasude prognoosi tõusu tõttu.

Muud tegevustulud

Muud tegevustulud sisaldavad peamiselt kohtute menetluskulude hüvitisi, oportuniteeditasusid, universaalse postiteenuse makseid, konfiskeeritud ja konfiskeerimise asendamisel saadud varasid, sunniraha ja tulusid asendustäitmisest, väljanõudmata deposiite, tagatistasusid ja regressinõudeid ning muid tulusid varadelt. Need laekuvad riigieelarvesse peamiselt kohtute ja Prokuratuuri tegevuse kaudu ning Konkurentsiameti eelarvesse universaalse postiteenuse maksetena. Kokku moodustab see tuluartikkel järgmise aasta eelarves 58 mln eurot.

Intressi- ja omanikutulud

Intressi- ja omanikutulud koosnevad omanikutuludest ja riigikassale laekuvatest intressituludest. Dividenditulud on prognoositud äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad fikseeritakse 2027. aasta kevadel Vabariigi Valitsuse korralduses pärast 2026. aasta tegelike majandustulemuste selgumist. Peamised omanikutulu maksjad on Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Energia AS, Lennuliiklusteeninduse AS ja AS Tallinna Sadam. Dividende maksab ka Riigi Kinnisvara AS, kuid kuna ta kuulub valitsussektorisse, siis on tal valitsussektori eelarvepositsioonile neutraalne mõju. Võrreldes käesoleva aasta prognoosiga vähenevad järgmisel aastal intressi- ja omanikutulud 235 mln euroni tulenevalt ettevõtete kasumiprognooside vähenemisest.

2.2 Kulud

2027. aasta eelarve prioriteetideks on Eesti kaitstuse ja kriisikindluse hoidmine, majanduskasvule uue hoo andmine ning inimeste heaolu ja kindlustunde suurendamine

Peatüki eesmärk on anda ülevaade 2027. aasta riigieelarve kulude riigiülesest jaotusest administratiivselt, majandusliku sisu ja tulemusvaldkondade lõikes. Sarnasel põhimõttel detailsem ülevaade kuludest on esitatud seletuskirja osas 3 vastava valitsemisala alapeatükis.

2027. aasta riigieelarve kulude planeeritud kogumaht on 20,16 mld eurot. Suurima osa riigieelarve kuludest moodustavad edasiantavad maksud (44%). Riigieelarvega kehtestatud piirmääraga vahendite osakaal on 28% kogu riigieelarve kuludest. Arvestuslikud vahendid moodustavad kogumahust 18%, välistoetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 8% ning muud tuludest sõltuvad vahendid 2%.

Suurima mahuga kulude eelarved on Sotsiaalministeeriumi (41%), Kaitseministeeriumi (9%), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (6%), Haridus- ja Teadusministeeriumi (6%) ning Kliimaministeeriumi (5%) valitsemisalades. Vabariigi Valitsuse eelarve moodustab 2027. aastal 18% riigieelarve kulude planeeritud kogumahust.

Tabel 6. Kulud eelarveliikide ja valitsemisalade lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantav ad maksud
1.12	KULUD	-20 163 121	-5 601 563	-3 699 847	-1 667 608	-407 141	-8 786 963
2.4	Riigikogu Kantselei	-41 546	-25 172	-16 372	0	-1	0
3.3	Vabariigi Presidendi Kantselei	-7 560	-6 286	-1 240	0	-34	0
4.1	Riigikontroll	-6 372	-5 897	-475	0	0	0
5.1	Õiguskantsleri Kantselei	-4 169	-3 855	-314	0	0	0
6.5	Riigikohus	-7 835	-4 990	-2 698	-142	-5	0
7.7	Kohtute grupp	-63 513	-32 334	-29 807	-1 373	0	0
8.1	Vabariigi Valitsus	-3 728 156	-861 872	-531 493	0	0	-2 334 791
9.3	Riigikantselei	-34 935	-15 001	-1 995	-17 939	0	0
10.8	Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala	-1 247 289	-965 950	-34 036	-233 259	-14 044	0
11.7	Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala	-354 701	-225 100	-29 352	-84 164	-14 735	-1 350
12.7	Kaitseministeeriumi valitsemisala	-1 725 298	-1 497 318	-137 561	-89 218	-1 201	0
13.10	Kliimaministeeriumi valitsemisala	-1 007 209	-239 305	-16 364	-466 737	-284 803	0
14.5	Kultuuriministeeriumi valitsemisala	-354 938	-276 971	-4 808	-22 376	-2 900	-47 882
15.9	Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumi valitsemisala	-1 305 230	-185 034	-627 571	-106 862	-20 763	-365 000
16.10	Rahandusministeeriumi valitsemisala	-566 372	-134 112	-379 909	-37 634	-14 717	0
17.10	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala	-784 379	-280 865	-3 710	-467 701	-32 102	0
18.7	Siseministeeriumi valitsemisala	-592 866	-509 447	-39 813	-37 845	-5 761	0
19.7	Sotsiaalministeeriumi valitsemisala	-8 218 805	-225 047	-1 837 603	-102 139	-16 075	-6 037 940
20.5	Välisministeeriumi valitsemisala	-111 951	-107 007	-4 727	-217	0	0

2027. aasta riigieelarve kulude planeeritud kogumaht suureneb 2026. aasta riigieelarvega võrreldes 3,4%. Majandusliku sisu jaotuse järgi suurenevad kõik kulude liigid, välja arvatud tööjõukulud (vähenemine 5,1%) ning muud toetused (vähenemine 0,9%). 2027. aasta riigieelarve kuludest moodustavad suurima osa toetused (52%). Tööjõu- ja majandamiskulude osakaal kogumahust on 15%, muude kulude osakaal on 33%.

Tabel 7. Kulude dünaamika majandusliku sisu lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
1.12	KULUD	-17 770 790	-19 505 120	-20 163 121	-658 001	3%	-235 197
	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 722 635	-3 096 484	-3 103 016	-6 531	0%	-159 822
	Tööjõukulud	-1 571 068	-1 687 078	-1 601 703	85 376	-5%	-59 055

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandamiskulud	-1 151 567	-1 409 406	-1 501 313	-91 907	7%	-100 767
	Toetused	**-9 275 674**	**-10 170 282**	**-10 434 918**	**-264 636**	**3%**	**-127 179**
	Sotsiaaltoetused	-4 170 223	-4 437 267	-4 751 046	-313 779	7%	-1 890
	Muud toetused	-5 105 451	-5 733 015	-5 683 872	49 143	-1%	-125 289
	sh investeeringutoetused	-838 583	-1 316 213	-1 082 909	233 304	-18%	-29 251
	Muud kulud	**-5 772 482**	**-6 238 354**	**-6 625 187**	**-386 834**	**6%**	**51 804**
	Muud tegevuskulud	-5 109 405	-5 528 128	-5 816 660	-288 532	5%	57 305
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-170 334	-165 853	-173 577	-7 724	5%	-5 501
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-272 442	-283 440	-269 319	14 121	-5%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-220 300	-260 933	-365 632	-104 698	40%	0

Tööjõu- ja majandamiskulud

2027. aastal väheneb tööjõukulude eelarve 85,38 mln eurot. Kõige rohkem vähenevad tööjõukulud Sotsiaalministeeriumi (154,54 mln eurot) ning Kliimaministeeriumi (4,3 mln eurot) valitsemisalades. Sotsiaalministeeriumi tööjõukulude vähenemine on tingitud metoodilisest muudatusest (eriregulatsiooni alusel makstavad pensionide ja hüvitiste väljamaksed on alates 2027. aastast kajastatud sotsiaaltoetusena). Kõige rohkem kasvavad tööjõukulud Kaitseministeeriumi (28,5 mln eurot) valitsemisalas, sest jätkuvalt on järgmise aasta riigieelarve üheks oluliseks prioriteediks Eesti riigikaitse. Suurimad tööjõukulude eelarved on Siseministeeriumi (21% kogu tööjõukulude eelarvest), Kaitseministeeriumi (20%) ning Haridus- ja Teadusministeeriumi (16%) valitsemisalas.

Majandamiskulude eelarve kasvab 91,9 mln eurot. Suurim kasv (94,92 mln eurot) toimub Kaitseministeeriumi eelarves, mis on peamiselt tingitud Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse hankemahtude ja taristuobjektide kasvust. Kaitseministeeriumi eelarve moodustab majandamiskulude eelarve kogumahust 56%. Majandamiskulud vähenevad kõige suuremas mahus Kliimaministeeriumi valitsemisalas (12,12 mln eurot) seoses välistoetuste vähenemisega.

Toetused

Toetuste eelarvemaht, mis jaotub sotsiaaltoetusteks (46%) ning muudeks toetusteks (54%), kasvab 2027. aastal 264,64 mln eurot.

Sotsiaaltoetused on riigieelarvelised toetused füüsilistele isikutele. 2026. aastaga võrreldes suurenevad sotsiaaltoetused 7%. Peaaegu kogu (98%) sotsiaaltoetuste eelarvest planeeritakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarvesse (4,66 mld eurot), millest 3,4 mld eurot (73%) moodustab riiklik pensionikindlustus, 386,16 mln eurot (8%) peretoetusteks planeeritud summad ja 346,56 mln eurot (7%) vanemahüvitis. Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas kasvab sotsiaaltoetuste eelarve 309,07 mln eurot. Üle poole sotsiaaltoetuste kasvust on tingitud metoodilisest muudatusest, et alates 2027. aastast on eriregulatsiooni alusel makstavad

pensionide ja hüvitiste väljamaksed kajastatud sotsiaaltoetusena. Teistes valitsemisalades muutuvad sotsiaaltoetuste eelarved väikeses mahus. Suuremad kasvud toimuvad Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas (3,48 mln eurot) ning Kaitseministeeriumi valitsemisalas (1,7 mln eurot). Suurim vähenemine toimub Siseministeeriumi valitsemisalas (547 tuhat eurot). 2027. aasta riigieelarves ettenähtud sotsiaaltoetustest on võimalik saada eraldiseisvalt ülevaade lisast 2.

Muude toetuste eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 1%. Muud toetused vähenevad kõige enam Kliimaministeeriumi- (186,96 mln eurot), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi- (57,99 mln eurot) ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (54,39 mln eurot) valitsemisalades. Peamiselt on vähenemine välistoetuste arvelt. Muude toetuste eelarve kasvab protsentuaalselt kõige rohkem Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas (84%), peamiselt välisvahenditest rahastatavate projektide ning nende kaasfinantseerimise mahu kasvu tõttu. 2027. aasta riigieelarve eelnõu koostamise ajal teadaolevatest toetustest juriidilistele isikutele on võimalik saada ülevaade lisast 3.

Investeeringutoetuste eelarve kogumaht on 1,08 mld eurot ja toetuste maht kahaneb 18%. Suur osa investeeringutoetustest rahastatakse välisvahendite (67%) ja CO_2 kvoodimüügi tulude (28%) arvelt. Suurim investeeringutoetuste eelarve 717,61 mln eurot (66%) on Kliimaministeeriumi valitsemisalas, sellest suurim maht on planeeritud Rail Baltica arendusse. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas on planeeritud investeeringutoetusteks 172,01 mln eurot (16%), mis suunatakse peamiselt regionaal- ja maaelu arendamise valdkonna arendamisse.

Muud kulud

Peamiselt jaotub muude tegevuskulude eelarve Sotsiaalministeeriumi valitsemisala (51%) ning Vabariigi Valitsuse (42%) vahel. Kõige rohkem kasvavad muud tegevuskulud Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas (183,88 mln eurot), mille tingivad majandusprognoosi alusel suurenevad ravikindlustusvahendid Tervisekassale ning vahendite kasv kogumispensionideks. Vabariigi Valitsuse muude kulude eelarve kasvab 88,41 mln eurot seoses Euroopa Liidu makse suurenemisega. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarve kasvab 20,79 mln eurot.

Riigisaladusega kaetud vahendid on Kaitseministeeriumi (114,79 mln eurot), Siseministeeriumi (55,46 mln eurot), Justiits- ja Digiministeeriumi (2,96 mln eurot) ning Rahandusministeeriumi (368 tuhat eurot) valitsemisala eelarves. Võrreldes 2026. aastaga on Kaitseministeeriumi riigisaladusega kaetud vahendite eelarve kasvanud 8% .

Peaaegu kogu intressi- ja muu finantskulu eelarve on Rahandusministeeriumi valitsemisalas, moodustades 365,63 miljonit eurot. Kulu kujunemist mõjutavad eelkõige riigi laenuportfelli maht ja intressimäärad. Väga väikeses mahus (4 tuhat eurot) on intressikulu ja muud finantskulud ka Riigikantselei eelarves.

Tabel 8. Kulude dünaamika tulemusvaldkondade lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Kulud	**-14 251 792**	**-15 536 037**	**-16 039 317**	**-503 281**	**3%**	**-288 487**
11.42	Digiühiskond	-94 613	-135 606	-187 788	-52 182	38%	-20 919
10.18	Eesti keel	-9 894	-10 604	-9 143	1 461	-14%	-1 046
13.59; 15.58; 17.62	Elukeskkond, liikuvus ja merendus	-1 037 706	-1 411 311	-1 231 277	180 034	-13%	-36 318
10.31	Haridus ja noored	-789 186	-876 339	-950 895	-74 556	9%	-20 402
12.14	Julgeolek ja riigikaitse	-1 333 153	-1 426 018	-1 587 676	-161 659	11%	-39 861
13.19	Kliima, energeetika ja elurikkus	-177 103	-156 425	-118 690	37 735	-24%	-12 433
14.20	Kultuur ja sport	-345 626	-346 079	-333 894	12 185	-4%	-17 938
17.17	Põllumajandus ja kalandus	-428 827	-481 047	-438 813	42 234	-9%	-18 273
10.82; 16.17; 9.5	Riigivalitsemine	-413 072	-479 874	-596 524	-116 650	24%	-13 699
14.13; 18.89	Sidus ühiskond	-23 436	-27 295	-28 591	-1 296	5%	-1 113
18.15	Siseturvalisus	-536 463	-536 805	-550 330	-13 525	3%	-33 873
15.16; 19.14	Sotsiaalne ja tööalane heaolu	-5 889 411	-6 242 797	-6 483 577	-240 780	4%	-10 956
10.87; 15.35	Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	-444 494	-581 386	-526 592	54 794	-9%	-34 721
19.82	Tervis	-2 463 205	-2 572 910	-2 739 049	-166 139	6%	-9 143
20.7	Välispoliitika	-114 437	-112 392	-110 328	2 064	-2%	-15 260
11.19	Õigusriik	-151 166	-139 149	-146 150	-7 001	5%	-2 532

2027. aasta riigieelarve kulud jaotuvad tegevuspõhiselt 16 tulemusvaldkonna, 42 programmi ning 166 programmitegevuse vahel. Suurima eelarvemahuga tulemusvaldkond on Sotsiaalne ja tööalane heaolu (6,48 mld eurot), mis moodustab 40% kogu kulude eelarvest. Eelarvemahu järgi suuruselt teine tulemusvaldkond on Tervis (17%). 2027. aastal kasvab protsentuaalselt (38%) kõige rohkem tulemusvaldkonna Digiühiskond eelarve (52,18 mln eurot) seoses infotehnoloogia (IT) reformiga.

2.3 Investeeringud

Suurimad investeeringud on planeeritud kaitsevõime suurendamiseks ja transporditaristu arendamiseks

Riigieelarves planeeritud investeeringute kogumaht on 1,18 mld eurot ning investeeringute eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 10%. Kõige suurema osakaaluga, 88% kogumahust, on kinnisvarainvesteeringud, sh transporditaristu investeeringud. IT investeeringud

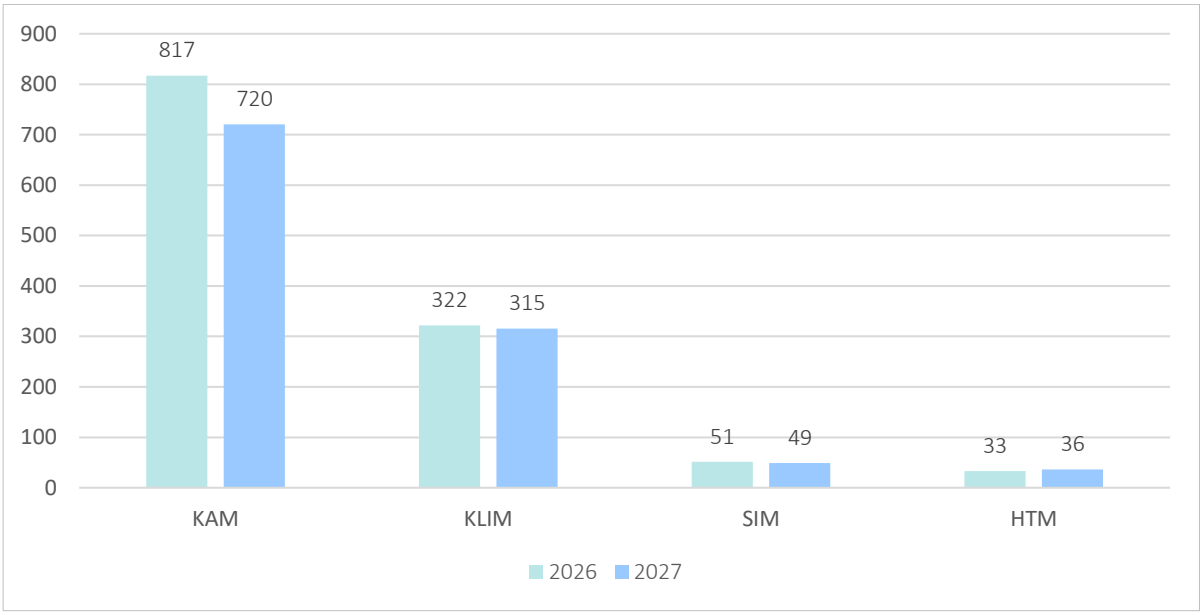
moodustavad 6%, muud investeeringud 3%, masinad ja seadmed 1% ning transpordivahendid 1% investeeringute eelarvest (arvestamata käibemaksu). Eelarve vähenemine on tingitud eelkõige muude investeeringute vähenemisest (94%).

Tabel 9. Riigieelarve investeeringud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
1.14	Investeeringud kokku	-953 264	-1 302 316	-1 176 986	125 330	-10%	-82 777
	Inventar	-568	-1 160	-1 252	-92	8%	-114
	IT investeeringud	-87 905	-69 205	-60 968	8 237	-12%	-18 459
	Transpordivahendid	-28 644	-11 283	-13 962	-2 679	24%	-7 281
	Masinad ja seadmed	-26 008	-26 918	-11 563	15 355	-57%	-642
	Muud investeeringud	-351 206	-468 834	-440 464	28 369	-6%	-34 637
	Kinnisvara	-262 748	-506 604	-442 679	63 925	-13%	-21 645
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-196 185	-218 314	-206 098	12 216	-6%	0

Investeeringute kogumahust moodustavad Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringud 61% ja Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringud 27%. Siseministeeriumi valitsemisala investeeringute osakaal on 4% ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringute osakaal 3%.

Joonis 11. Suurima investeeringu mahuga valitsemisalad, miljonit eurot

Inventar

Soetustest moodustab 63% ehk 0,79 mln eurot Kliimaministeeriumi valitsemisala inventar ning 26% Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala inventari investeeringud.

IT investeeringud

Suurim IT-investeeringute maht on kavandatud Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas, kus investeeringute kogumaht on 13,01 mln eurot, moodustades 21% IT-investeeringute kogueelarvest. Siseministeeriumi valitsemisala IT-investeeringute maht on 12,82 mln eurot, mis moodustab samuti 21% kogumahust. Rahandusministeeriumi valitsemisala IT-investeeringud moodustavad 13% ning Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringud 12% IT-investeeringute kogumahust.

Transpordivahendid

Transpordivahendite investeeringutest on 49% (6,86 mln eurot) planeeritud Kliimaministeeriumi valitsemisalasse ning 47% (6,54 mln eurot) Siseministeeriumi valitsemisalasse.

Masinad ja seadmed

Masinate ja seadmete investeeringute kogumahust 52% ehk 5,99 mln eurot on kavandatud Kaitseministeeriumi valitsemisalasse. Võrreldes 2026. aastaga väheneb Kaitseministeeriumi valitsemisala masinate ja seadmete investeeringute maht 72%. Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringud moodustavad 31%, Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringud 6% ning Siseministeeriumi valitsemisala investeeringud 4% masinate ja seadmete investeeringute kogumahust.

Muud investeeringud

Muude investeeringute kogumahust 96% ehk 422,58 mln eurot on kavandatud Kaitseministeeriumi valitsemisalasse, peamiselt kaitseotstarbelise erivarustuse investeeringuteks. Siseministeeriumi valitsemisala investeeringud moodustavad 4% ehk 16,1 mln eurot muude investeeringute kogumahust. Võrreldes 2026. aastaga on Siseministeeriumi valitsemisala investeeringute maht suurenenud 87%.

Kinnisvara

Suur osa kinnisvarainvesteeringutest tehakse Kliima- ja Kaitseministeeriumi valitsemisalades. Kliimaministeeriumi valitsemisalas (54%, 238,57 mln eurot) suunatakse suuremad investeeringud Libatse-Nurme 2+2 realise tee ning riigimaanteede remondi koondprojekti arendusse. 37% kinnisvarainvesteeringute kogumahust (163,45 mln eurot) on planeeritud Kaitseministeeriumi valitsemisalasse, eelkõige hoonete ehitusse ja renoveerimisse.

Riigi kinnisvarapoliitika kohaselt korraldatakse riigi hoonestatud kinnisvara tsentraliseeritud korraldusmudeli alusel Riigi Kinnisvara AS (RKAS) kaudu. Seepärast teostatakse kinnisvarainvesteeringuid valdavalt RKAS-i eelarvest. Riigieelarves kajastub investeering rendimaksesse kapitaliseeritud perioodikuluna. Riigiasutuste poolt tagasi renditavate investeeringute maht RKAS-i 2027. aasta eelarves on 69,5 mln eurot.

Investeeringute detailsemast jaotusest on võimalik saada ülevaade peatükist 3 vastava valitsemisala alapeatükist.

2.4 Finantseerimistehingud

Finantseerimistehingute eelarves kajastatakse eelarveaastal kavandatav finantskohustuste võtmine (nt laenude ja kapitalirendikohustuste võtmine ja võlakirjade emiteerimine) ja varem võetud finantskohustuste tasumine, laenude andmine ja antud laenude tagasimaksed, aga ka finantsinvesteeringute (nt aktsiad ja osalused) ost ja müük. Positiivne eelarve näitab raha sissevoolu riigikassasse ja negatiivne eelarve raha väljavoolu.

Tabel 10. Riigieelarve finantseerimistehingute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
1.15	**Finantseerimistehingud kokku**	**228 656**	**1 543 035**	**1 684 944**	**141 909**	**9%**	**0**
	Laenunõuded	9 165	9 253	8 953	-300	-3%	0
	Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	-167 227	-99 875	71 000	170 875	-171%	0
	Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	-69 875	-55 920	-71 274	-15 354	27%	0
	Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	-26 468	69 621	10 265	-59 356	-85%	0
	Laenukohustised	483 062	1 619 964	1 666 000	46 036	3%	0

Finantseerimistehingute kogumaht 2027. aasta eelarves suureneb 9%. Kõige suurema finantseerimistehingute eelarve mahuga (käibemaksuta) valitsemisala on Rahandusministeerium (1,64 mld eurot), mille eelarve kasv moodustab ligikaudu kolmandiku kogu riigi finantseerimistehingute mahu kasvust (48,57 mln eurot). Kasv on tingitud peamiselt laenukohustiste suurenemisest. Vähemal määral on finantseerimistehinguid ka Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (49,35 mln eurot), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (21,25 mln eurot), Kliimaministeeriumi (18,68 mln eurot) ning Haridus- ja Teadusministeeriumi (253 tuhat eurot) valitsemisala eelarves. 2027. aastal on osaluste avaliku sektori ja sidusüksustes real kavandatud 71 mln eurot tulu, mis tuleneb Eesti Posti võõrandamisest ja Transpordi Varahalduse likvideerimisest.

Detailsem ülevaade finantseerimistehingutest on esitatud osas 3 vastava valitsemisala alapeatükis.

2.5 Amortisatsioon

Alates tekkepõhisele eelarvele üleminekust 2017. aastal on aastase riigieelarve kuludes sisaldunud ka põhivara amortisatsioon. Kuivõrd amortisatsioonikulu ei vaja seadusandja poolt

kehtestatavat limiiti ning selle esitamisega riigieelarves ei looda lisandväärtust otsustaja jaoks Riigikogus, siis ei kajastata seda alates 2026. aastast enam aastases riigieelarve seaduses. Muudatuse eesmärgiks oli ennekõike selgus, et mitte segada omavahel rahalist ja mitterahalist eelarvet. Amortisatsiooni planeerimisega jätkatakse.

Amortisatsiooni planeerimisel võetakse aluseks olemasoleva põhivara jooksva aasta eeldatav amortisatsioon ning planeeritavad varade soetustest, müügist ja ümberhindlustest tulenevad muutused.

Amortisatsioonikulu dünaamika riigieelarvelistes asutustes peegeldab riigi investeerimisaktiivsust, varade vananemist ja püüdlust kaasajastada oma varasid ning metoodilisi muudatusi arvestuspõhimõtetes. Oluline on jälgida, et tehtavad investeeringud oleksid põhjendatud ja juhitud efektiivselt ning et amortisatsioonikulu oleks eelarves adekvaatselt kaetud, vältimaks olukorda, kus varad kuluvad ilma piisava asendusplaanita.

Amortisatsioonikulu jaotus ja trendid on ministeeriumide valitsemisalade lõikes erinevad, peegeldades nende valdkondlikke prioriteete, varade mahtu ja investeerimistsükleid.

Tabel 11. Amortisatsioonikulu jaotus, mln eurot

Valitsemisala	2026	2027
Kokku	**411,6**	**452,5**
Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala	25	26
Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala	17	22
Kaitseministeeriumi valitsemisala	139	175
Kliimaministeeriumi valitsemisala	159	148
Kohtud (grupp)	0,04[4]	0,04
Kultuuriministeeriumi valitsemisala	1	1
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala	1	2
Rahandusministeeriumi valitsemisala	17	15
Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala	5	6
Riigikantselei	1	1
Riigikogu	2	3
Riigikohus	0,2	0,2
Riigikontroll	0,1	0,1
Siseministeeriumi valitsemisala	28	35
Sotsiaalministeeriumi valitsemisala	9	10
Vabariigi Presidendi Kantselei	0,2	0,2
Välisministeeriumi valitsemisala	8	8

2.6 Laia riigikaitse võimearendused

Riigi eelarvestrateegiaga 2025–2028 otsustati algatada laiapindse riigikaitse investeeringute programm aastateks 2025–2027. Kuna võimearenduste osas ei olnud kõik detailid paigas, siis kavandati vahendid Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi. 2027. aasta riigieelarve ettevalmistamisel suunatakse vahendid Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist

[4]2026. aastal kajastub kohtute amortisatsioon Justiits- ja Digiministeeriumi all. Andmete parema võrreldavuse huvides on amortisatsioon käesolevas tabelis Justiits- ja Digiministeeriumi andmetest eraldatud ning kajastatud kohtute grupi real.

valitsemisalade eelarvesse, sest võimearenduste detailid on selgunud ning pole vajadust vahendite hoidmiseks reservis. Tegevuspõhises vaates on valitsemisalale eraldatud laia riigikaitse vahendid kirjeldatud kolmandas peatükis, sh vahendid, mis olid valitsemisala eelarvesse planeeritud. Selles peatükis antakse ülevaade, millised võimearendused reservist eraldatud vahenditega tehakse.

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist suunatakse valitsemisalade eelarvesse 17,11 miljonit eurot, mis valitsemisalade vahel jaguneb alljärgnevalt.

Tabel 12. Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse suunatud laia riigikaitse arendamise, sh elanikkonnakaitse arendamise vahendid, eurot

Valitsemisala	RE2027
Riigikantselei	-625 606
Justiits- ja Digiministeerium	-2 042 194
Kaitseministeerium	-1 350 000
Kultuuriministeerium	-773 000
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	-269 475
Rahandusministeerium	-506 800
Sotsiaalministeerium	-11 019 374
Välisministeerium	-521 548

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Siseministeeriumi valitsemisalale planeeritud reservivahendid suunatakse valitsemisala eelarvesse 2027. aasta riigieelarve lugemiste käigus.

Riigikantselei

Riigikantseleile suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aasta laia riigikaitse võimearendusteks 0,63 mln eurot. Vahendeid kasutatakse riigikaitseülesannetest tulenevalt Vabariigi Valitsuse toetamiseks, olukorrateadlikkuse tagamiseks ja riigi strateegilise kommunikatsiooni arendamiseks. Riigikantselei panustab nii ühekordsete kui püsivate tegevustega, et tõsta kogu riigi kriisideks valmisolekut ning oleks tagatud valitsuse töö tegemiseks vajalikud seadmed ning toimepidevus.

Vabariigi Valitsuse toetamiseks ja toimepidevuse tagamiseks panustatakse ligikaudu 0,12 mln eurot Vabariigi Valitsuse turvalisse töökeskkonda (nii füüsilisse kui infotehnoloogilisse), sealhulgas riigisaladusega kaitstud info käitlemisega seotud tegevusteks.

Olukorrateadlikkuse tagamiseks panustatakse 0,02 mln eurot infosüsteemide toimimisse. Strateegilise kommunikatsiooni tegevuste eesmärk on laia riigikaitse kontekstis vähendada lõhesid Eesti ühiskonnas ja suurendada inimeste vastupanuvõimet infomõjutustele. Selleks panustatakse kokku 0,16 mln eurot euroopalike väärtuste levikule ja toetatakse Euroopa Päeva korraldamist nii Narvas kui Tallinnas, viiakse läbi õppuseid ja koolitusi kohalike omavalitsuste (KOV-de) suunal, samuti arendatakse ministeeriumide ja ametite kommunikatsioonivõimekust (nt psühholoogilise kaitse kursus, strateegilise kommunikatsiooni konverents) ning panustatakse elutähtsa teenuse osutajate koolitustesse. Samuti arendatakse igakülgselt strateegilise kommunikatsiooni võrgustiku liikmeid ning valmistatakse ette kommunikatsioonikeskuses tegutsemiseks.

Lisaks panustab Riigikantselei laia riigikaitse osapoolte kompetentside tõstmisse palgates vajadusel ajutisi teenistujaid teemades, mis vajavad kiireloomulist lahendamist (nt drooninõunik ja droonijurist) ning kus on oluline laia riigikaitse võimekuse tõstmine läbi ühiskonna erinevate gruppide nende vastutusel olevate riigikaitseülesannete täitmiseks.

Justiits- ja Digiministeerium

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks kokku 2,04 mln eurot. Vahendeid kasutatakse digiriigi toimepidevuse, kriisiaegse side- ja andmesidevõime ning elanikkonnakaitse koolituste kättesaadavuse tugevdamiseks. Rahastatakse viit võimearendust: andmesaatkonna töökindluse ja turvalisuse tagamist, riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike infosüsteemide pilvekõlbulikuks tegemist, operatiivraadioside tehnoloogia uuendamist, riigivõrgu sõltuvuse vähendamist piiriülestest andmesidekaablitest ning Digiriigi Akadeemia koolituskeskkonna kõrgkäideldavuse tagamist.

Andmesaatkonna arendamiseks ja seal majutatavate infosüsteemide ning andmekogude mahu kasvuga seotud turvalisuse ja toimepidevuse kuludeks nähakse ette 0,10 mln eurot. Vahendid on vajalikud, et tagada riigile oluliste andmete ja teenuste varundamine väljaspool Eestit ning nende kättesaadavus ka kriisiolukorras.

Riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike infosüsteemide ja andmekogude pilvekõlbulikuks tegemiseks eraldatakse 0,30 mln eurot. Selle abil viiakse vajalikud teenused ja lahendused tehniliselt sobivamale kujule, et need oleksid kriisiolukorras paindlikumalt hallatavad, paremini taastatavad ja töökindlamad.

Operatiivraadioside tehnoloogia uuendamiseks kasutatakse 1,05 mln eurot. Arenduse eesmärk on suurendada operatiivraadioside teenuse toimepidevust elektrikatkestuste ja muude häirete korral, uuendades reservtoite lahendusi, tugijaamade varustust ning teenuse toimimiseks vajalikke seadmeid ja komponente.

Riigivõrgu sõltuvuse vähendamiseks piiriülestest andmesidekaablitest nähakse ette 0,24 mln eurot. Vahenditega luuakse varuühendusi ja täiendavaid andmesidelahendusi, mis aitavad tagada riigivõrgu toimimise ka olukorras, kus tavapärased ühendused on häiritud.

Digiriigi Akadeemia koolituskeskkonna kõrgkäideldavuse tagamiseks elanikkonnakaitse koolituste pakkumisel eraldatakse 0,35 mln eurot. Digiriigi Akadeemia kaudu pakutakse tasuta elanikkonnakaitse koolitusi avaliku sektori töötajatele ja elanikele, et suurendada inimeste teadlikkust kriisiolukordadeks valmistumisest, iseseisvast hakkamasaamisest ja ühiskonna toimepidevuse toetamisest. Vahenditega tagatakse koolituskeskkonna töökindlus, skaleeritavus ja kättesaadavus ka suure kasutuskoormuse korral.

Kaitseministeerium

Kaitseministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aasta laia riigikaitse võimearendusteks 1,35 mln eurot Kaitseliidu Pärnumaa maleva Lääne maakaitseringkonna staabi- ja tagalakeskusesse Eametsa siselasketiiru rajamise

finantseerimiseks. Vahendid olid riigi eelarvestrateegias 2026–2029 planeeritud Vabariigi Valitsuse reservi Siseministeeriumi valitsemisalale, sest sisetiiru hakkab kasutama ka Politsei- ja Piirivalveamet Siseministeeriumi valitsemisalas. Eraldatud vahendeid kasutatakse eelkõige lasketiiru kuulipüüdjate ja ventilatsiooni ümberprojekteerimiseks ja ehituseks.

Kultuuriministeerium

Kultuuriministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks kokku 0,77 mln eurot.

Võimearendused on suunatud avalik-õigusliku meedia ning vastava ringhäälinguvõrgu, kui elutähtsate teenuste, toimepidevuse tagamiseks. Avalik-õigusliku ringhäälingu (Eesti Rahvusringhäälingu) kindlaks määratud raadioprogrammide (nn kriisiraadio) edastamise tehnilise võimaluse tagamiseks kriisiolukorras, sh elektri- ja sidekatkestuse korral, nähakse ette 0,32 mln eurot. Avalik-õigusliku ringhäälingu (Eesti Rahvusringhäälingu) televisiooni-programmide kriisiolukorras (nn kriisitelevisioon) edastamiseks tugevdatud võimsusega telesignaaliga, planeeritakse 0,15 mln eurot, millest rahastatakse baastaristu toimimine (sh generaatortoide). Nimetatud televisiooniprogrammide edastamise toimepidevuse tõstmiseks tehtud investeeringuid on planeeritud katta summas 0,19 mln eurot, mis on vajalik tagamaks kriisiolukorras televisiooniprogrammide edastamine alternatiivsete tehnoloogiliste lahenduste kaudu. Eesti Rahvusringhäälingu poolt kriisiolukorras televisiooniprogrammide väljastamise võimekuse tagamiseks vajalik ülalhoidmiskulu on planeeritud summas 0,12 mln eurot, mis sisaldab muuhulgas litsentside ja seadmete hoolduse kulusid.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks kokku 0,27 mln eurot.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aasta laia riigikaitse võimendusteks 50 tuhat eurot, et soetada GPS (*Global Positioning System*) häirete andmeanalüüsiks kasutatava SecureTrack tarkvara kasutuslitsents. Kliimaministeeriumile 2026. aastal eraldatud 0,22 mln eurot planeeriti ümber ja suunati ümber Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalale, et jätkata kiirgusseire vahendite uuendamist, sh automaatseirejaamade soetamist. Kiirgusohu varajase hoiatamise süsteemi täielikuks moderniseerimiseks hangitakse mobiilseid automaatseirejaamu koos vajaliku lisavarustusega.

Rahandusministeerium

Rahandusministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks 0,5 mln eurot, et rahastada Maksu- ja Tolliameti sanktsioonikuritegude menetlemise võimearendust.

Võimearenduse eesmärk on tagada Maksu- ja Tolliameti suutlikkus täita rahvusvaheliste sanktsioonide rikkumisega seotud kuritegude avastamise, uurimise ja menetlemise ülesandeid.

Võimearenduse raames tagatakse spetsialiseeritud uurimisvõimekuse toimimiseks vajalik uurimisressurss, väljaõpe, tehnilised töövahendid, menetluste läbiviimiseks vajalikud tingimused ning julgeolekunõuete täitmine. Võimearendus toetab rahvusvaheliste sanktsioonide tõhusat rakendamist, riigi julgeolekuhuvide kaitset ning Eesti laiapindse riigikaitse eesmärkide saavutamist.

Sotsiaalministeerium

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks kokku 11,02 mln eurot. Sellest 9,84 mln eurot suunatakse riigi tervishoiuvaru traumavaru arendamiseks ning 1,18 mln eurot hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise tegevusteks. Võimearenduste eesmärk on tugevdada tervishoiusüsteemi toimepidevust ja valmisolekut osutada tervishoiuteenuseid kriisi- ja sõjaolukorras.

Riigi tervishoiuvaru traumavaru arendamiseks eraldatavaid vahendeid summas 9,84 mln eurot kasutatakse vältimatu abi osutamiseks vajalike ravimite, meditsiiniseadmete ja muu kriitilise tervishoiuvaru soetamiseks ja haldamiseks. Sellega arendatakse võimet katta mass-kannatanutega sündmustest ja riigikaitselistest olukordadest tulenevat suurenenud tervishoiuvajadust ning tagada tervishoiuteenuste toimepidevus varustushäirete korral.

Hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise tegevusteks eraldatavate vahenditega summas 1,18 mln eurot toetatakse tervishoiuteenuste osutajatest elutähtsa teenuse osutajaid kriisivalmiduse ja toimepidevuse tugevdamisel ning nende valmisoleku parandamisel kriisi- ja sõjaolukorras. Selleks toetatakse tegevusi, mis suurendavad tervishoiutöötajate valmisolekut, koostöövõimet ja võimet tagada tervishoiuteenuste järjepidev osutamine hädaolukorras ja riigikaitselises olukorras.

Välisministeerium

Välisministeeriumi valitsemisalale suunatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist 2027. aastal laia riigikaitse võimearendusteks 0,52 mln eurot. Vahendid suunatakse mitmesse võimearendusse, et parandada välisesinduste füüsilist turvalisust, sidejulgeolekut ja tõsta kriisikindlust riskiriikides asuvates saatkondades. Ühtlasi laiendatakse alternatiivside võimekusi ja luuakse turvalise kaugtöö võimekus ning parandatakse drooniseire võimet peamajas ja välisesindustes. Täiustatakse ministeeriumi küberjulgeolekut.

Vastavalt kriisiplaanides tuvastatud vajadustele suunatakse välisesinduste kriisikindluse võimekuse tõstmisse 50 tuhat eurot. Investeering hõlmab satelliitside võimekuse parendamist ning Starlinki mobiilsete terminalide soetamist, et tagada välisesinduste toimiv ja sõltumatum side kriisiolukordades ning sideühenduste katkemise korral.

Turvaalade julgeolekuvõimekuse arendusele kulub 50 tuhat eurot. Elektroonilise luuretegevuse tuvastamise süsteemi arendamine ja statsionaarsete seadmete paigaldamine ühte julgeolekupoliitiliselt olulisse välisesindusse. Süsteemi edasiarendamine võimaldab lisaks

võimaliku vaenuliku luuretegevuse tuvastamisele kontrollida peamajas ka turvaalale toodavaid esemeid ning vähendada nende kaudu turvaalale sattuda võivaid julgeolekuohte.

Drooniseire süsteemi võimekuse jätkamisse ja arendamisse suunatakse 20 tuhat eurot, et tagada peamaja ümbruses tõhusam seire ning võimalike julgeolekuohtude ja ebatavalise droonitegevuse varajane tuvastamine.

Välisesinduste turvasüsteemide töökindluse ja toimepidevuse ja turvalise võtmehalduse arendamisse panustatakse 80 tuhande euro ulatuses vahendeid. Lisaks on nendest vahenditest kavandatud ligikaudu kümnes välisesinduses üleminek uuele võtmekapisüsteemile, mis võimaldab tõhustada võtmete haldust, kasutamise kontrolli ja auditeeritavust.

Kolme õla süsteemile viimiseks soetatakse võrguühenduste salvestussüsteem maksumusega 0,32 mln eurot, mis võimaldab küberründeid ennetada ja tuvastada, avastada lekkinud teavet ning ründajat täpsemini tuvastada.

2.7 Vanglarent

Eesti ja Rootsi vahel sõlmitud vanglarendileppe kulud ja tulud kajastatakse 2027. aasta riigieelarves ning riigi eelarvestrateegias 2027–2030. Lisaks Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalale on välisvangidega seotud kulusid Siseministeeriumi valitsemisalal, Tervisekassal (kulu kajastatakse Sotsiaalministeeriumi all), kohtusüsteemil (riigieelarves jaotuse „kohtute grupp“ all) ja õiguskantsleri kantseleil.

Vanglarendi tulud prognoositakse eelarvesse maksimaalses lepinguga kokkulepitud mahus. Kogu lepingu kehtivuse perioodiks on kokkulepitud summa kuni 300 kinnipeetava paigutamiseks Tartu vanglasse, mis laekub ettemaksuna ning on Eestile garanteeritud. Iga täiendava kinnipeetava korral tasutakse 8500 eurot kuus vastavalt tegelikule täituvusele. Leping võimaldab Rootsil paigutada Tartu vanglasse kuni 600 kinnipeetavat, eelarve prognoosimisel on arvestatud, et rendilepingu täismaht saavutatakse alates 2027. aasta teisest poolest. Leping kehtib viis aastat alates selle jõustumisest. Lepingu kohaselt indekseeritakse Rootsi poolt makstavat tasu iga-aastaselt 3,5%. Täpsemalt saab lugeda välislepingust "Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vaheline Eesti Vabariigis Rootsi Kuningriigi vanglakaristuste täideviimise kokkulepe" https://www.riigiteataja.ee/et/akt/226062026002

Kinnipeetavatega seotud kulud on eelarvesse prognoositud samuti maksimaalses lepinguga kokkulepitud mahus. Selleks, et tagada välisvangidega seotud kulude katmine vaid rendilepingust laekuva tuluga on 2027. aasta kuludest pool planeeritud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi. Juhul kui Rootsi ei kasuta rendilepingut maksimaalses mahus, siis saab eelarvet taotleda vaid ulatuses, mis on 2027. aasta teenuse eest teadaolevalt tuluna laekumas.

Tabel 13. Vanglarendi tulud ja kulud, eurot

	2026	2027	2028	2029	2030
Tekkepõhised tulud	**14 131 063**	**39 865 187**	**63 803 869**	**66 037 004**	**68 348 299**
Sh tulu sõltumata kinnipeetavate arvust	14 131 063	22 015 187	32 132 869	33 257 519	34 421 532
Kulud kokku	**-14 034 488**	**-39 561 524**	**-41 355 193**	**-41 648 019**	**-41 896 664**
Vanglateenistuse tööjõukulud	-5 511 902	-20 699 976	-23 032 454	-23 032 454	-23 032 454
Tartu vangla kinnistukulud	-1 346 233	-3 408 694	-3 408 694	-3 408 694	-3 408 694
Vanglateenistuse majandamiskulud	-728 679	-3 372 768	-3 763 221	-3 763 221	-3 763 221
Tartu vangla käivitamiskulud	-1 915 134	-460 830	-	-	-
Justiits- ja Digiministeeriumi kulud	-156 575	-213 149	-213 149	-213 149	-213 149
Registrite ja Infosüsteemide keskuse kulud (JDM)	-120 000	-140 000	-140 000	-140 000	-140 000
Riigi IT Keskuse kulud (JDM)	-279 330	-1 068 795	-851 832	-851 832	-851 832
Kulud kohtusüsteemile (kohtute grupp)	-120 782	-592 109	-691 831	-691 831	-691 831
Kulud Prokuratuurile (JDM)	-	-121 913	-243 826	-243 826	-243 826
Riigisaladusega kaitstud kulud (SIM)	-14 034 488	-39 561 524	-41 355 193	-41 648 019	-41 896 664
Vanglateenistuse koolituskulud Sisekaitseakadeemias (SIM)	-5 511 902	-20 699 976	-23 032 454	-23 032 454	-23 032 454
Vanglateenistuse teadus- ja analüüsi kulud Sisekaitseakadeemias (SIM)	-1 346 233	-3 408 694	-3 408 694	-3 408 694	-3 408 694
Tervishoiuteenused (SOM)	-728 679	-3 372 768	-3 763 221	-3 763 221	-3 763 221
Õiguskantsleri kantselei kulud	-1 915 134	-460 830	-	-	-
Käibemaksukulu kokku	-156 575	-213 149	-213 149	-213 149	-213 149
Tulu-kulu vahe	-120 000	-140 000	-140 000	-140 000	-140 000

Vanglarendi eelarvesse planeeritud kuludelt laekub 2027. aastal maksutuluna tagasi 8,9 mln eurot, 2028. aastal 9,5 mln eurot, 2029. aastal 9,6 mln eurot ja 2030. aastal 9,6 mln eurot.

2.8 IT reform

IT reform on riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) töökorralduse üleriigiline ümberkujundamine, mille eesmärk on pikas perspektiivis vähendada IT püsikulusid ja dubleerimist, parandada küberjulgeolekut, koondada üleriigiliste kesksete teenuste ja võimekuste arendamine ning tagada riigi IT-ressursside tõhusam ja strateegilisem kasutamine. Reform muudab nii riigi IT-majade töökorraldust, vähendab IT-majade arvu 4 võrra, ning täpsustab Riigi Infosüsteemi Ameti (RIA) rolli ja vastutust kesksete digiteenuste, tehniliste lahenduste ja IT-baasteenuste korraldajana, puudutades seejuures kõiki valitsemisalasid peale Kaitseministeeriumi.

Vabariigi Valitsuse 11.06 ja 16.07 kabinetinõupidamisel tehtud otsuste tulemusena konsolideeritakse 2029. aasta lõpuks kõikidest IT-majadest (v.a. Kaitseministeeriumi

valitsemisalas Küberväejuhatus) ja -osakondadest kõik IT-baasteenused (side-, infrastruktuuri-, arvutitöökoha- ning platvormiteenused ja litsentsihaldus, koos seotud tugirollidega) RIA-sse. Samuti liidetakse RIA-ga üleriigilisi IT-baasteenuseid pakkuvad IT-majad: Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT) alates 01.01.2027 ja Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus (RIKS) alates 01.07.2029.

Reformi osana kujundatakse Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIK) ümber üleriigiliseks arenduskeskuseks, mis edaspidi kannab nime Riigi Digikeskus (rahvusvaheliselt *GovTech Estonia*). Riigi Digikeskus koonduvad lisaks RIK-portfellile alates 01.01.2027 Haridus- ja Teadusministeeriumi IT-osakond ja alates 01.02.2027 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (REMITK) ning Kliimaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KEMIT). Riigi Digikeskusest saab IT-teenuste vastutav asutus Justiits- ja Digiministeeriumi justiitsvaldkonna, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Kliimaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi jaoks, kuid teenindab ka teisi valitsemisalasid. Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) Siseministeeriumi valitsemisalas, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK) Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas, Küberväejuhatus (KÜVJ) Kaitseministeeriumi valitsemisalas ning Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (RMIT) Rahandusministeeriumi valitsemisalas jätkavad eraldiseisvate valdkondlike arenduskeskustena. Reformi rahaline mõju elluviimise järgselt (peale 2029) on hinnatud ligi 11 miljonit eurot aastas, edaspidi üle 43 miljoni nelja aasta jooksul. Kokkuhoiu arvutusmetoodika pakkus Ernst & Young ning metoodika võtab arvesse kogu reformi: IT-baasteenuste asutuste konsolideerimisi, baasteenuste üleriigilist konsolideerimist, valdkondlike teenuste arendusteenuse konsolideerimist. Kokkuhoid on prognoositud kõikide valitsemisalade peale kokku, 2025. aasta reaalsete kulude pealt. Vabariigi Valitsusega kokkuleppeliselt suunatakse vabanev eelarveline ressurss esimestel aastatel reformi elluviimisesse ning uute üleriigiliste IT-võimekuste loomisesse, mistõttu ei kajastu kokkuhoid 2027–2030 riigi eelarvestrateegias.

2027. aasta riigieelarve eelnõus kajastuvad muudatused mh IT-tegevuste ja -eelarvete ümberpaiknemisena valitsemisalade ning Justiits- ja Digiministeeriumi vahel. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium vähendas valitsemisala eelarvet 2,46 mln eurot ja Kliimaministeerium 10 mln eurot ning annavad eelarve Justiits- ja Digiministeeriumile üle. Reformi rakendamise täpsustused selguvad Riigikogus 2027. aasta riigieelarve teise ja kolmanda lugemise käigus, sealhulgas täiendavad eelarve ümberpaigutused valitsemisalade vahel.

2.9 Teadus- ja arendustegevuse rahastamine

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) kulude prognoos jääb 1% lähedale SKP-st.

RES 2027–2030 otsusega hoitakse TAI rahastus RES 2025–2028 protsessis kokku lepitud tasemel (0,97% SKP-st 2027. aastal) - selleks vähendatakse 2027. aastal TAI riigieelarvelist rahastust 2,5 mln eurot.

Tabel 14. Teadus- ja arendustegevuse rahastamine, eurot

	2027
TAI kulude prognoos	452 616 670
% SKP-st	0,97

Lisavahendite ja eelarvevähenduste jaotus kehtib jätkuvalt põhimõttel HTM 60%/MKM 40% (teadussüsteem ja majandusareng).

3. OSA. 2027. aasta riigieelarve vahendite liigendus

Antud peatükk käsitleb põhiseaduslike institutsioonide, Vabariigi Valitsuse, Riigikantselei ning valitsemisalade tulusid, kulusid, investeeringuid ning finantseerimistehinguid majandusliku sisu vaates. Valitsemisalade ja Riigikantselei kulusid on esitatud ka tegevuspõhises vaates.

Kolmanda osa juurde kuuluvad ka seletuskirja lisad. Lisas 1 tuuakse välja eelarveprotsessis otsustatud meetmete mõju. Lisas 2 on esitatud ülevaade sotsiaaltoetustest ning lisas 3 ülevaade juriidilistele isikutele kavandatud toetustest. Lisas 4 on toodud nimekiri valitsemisalale planeeritud sihtotstarbelistest vahenditest.

Riigikantselei ja iga valitsemisala juures on esmalt esitatud ülevaade valitsemisala peamistest funktsioonidest. Järgnevad joonised valitsemisala 2027. aasta eelarve jagunemisest tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes ning valitsemisala eelarve dünaamikast perioodil 2024 –2030. Seejärel on esitatud ülevaade valitsemisala administratiivsest struktuurist (sh struktuurimuudatustest) ning personalist. Seletuskirjas kasutatud joonised pärinevad temaatilistelt ükslehtedelt. Terviklikud valitsemisala ja tulemusvaldkonna ükslehed on Rahandusministeeriumi kodulehel 2027. aasta riigieelarve alajaotises. Ükslehtede metoodika on kirjeldatud tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamatu peatükis 6.5.

Eraldi alapeatükis on esitatud iga valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik ning ülevaade viimase aasta jooksul toimunud muudatustest. Kõik programmidokumentide eelnõud avaldatakse 1. oktoobril Rahandusministeeriumi kodulehel riigi eelarvestrateegia lehel. Regulatsiooni muudatuse tõttu sisaldab programmidokument nüüdsest ka lõppenud aasta tulemuste analüüsi, eraldiseisvat tulemusaruannet ei koostata. Tulemusvaldkondade täitmise analüüs on esitatud riigi majandusaasta koondaruandes, mis on avaldatud Rahandusministeeriumi kodulehel.

3.1 Riigikogu Kantselei

Riigikogu tagab Eesti riigikorralduse toimimise seadusandliku võimu kandjana ning parlamentaarse kontrolli teostajana. Riigikogu Kantselei loob tingimused Riigikogu tõhusaks ja sõltumatuks tööks ning põhiseaduslike ülesannete täitmiseks.

Riigikogu on Eesti rahva esinduskogu, mille 101-liikmelise koosseisu valib rahvas. Riigikogule kuulub seadusandlik võim ehk Riigikogu võtab vastu seadusi.

Riigikogu Kantselei eelarve hõlmab Riigikogu eelarvet, Riigikogu Kantselei eelarvet ning eriseaduste alusel Riigikogu Kantselei koosseisu kuuluvate riigi valimisteenistuse ja arenguseire keskuse eelarveid. Samuti sisaldab see Vabariigi Valimiskomisjoni ja Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni eelarveid.

Riigikogu Kantselei põhiülesanne on luua Riigikogule ja tema organitele põhiseaduslike funktsioonide täitmiseks vajalikud tingimused, nõustada õigusloome ja parlamentaarse kontrolli alal, teenindada Riigikogu ja korraldada asjaajamist ning ametihüvesid, samuti toetada suhtlust teiste institutsioonidega nii riigisiseselt kui ka rahvusvaheliselt. Riigikogu Kantselei täiendav ülesanne on riigi valimisteenistuse, arenguseire keskuse, Vabariigi Valimiskomisjoni ning Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni teenindamine.

Riigi valimisteenistuse ülesanne on ette valmistada ja läbi viia Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Euroopa Parlamendi, kohaliku omavalitsuse volikogude, Riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimisi ning rahvahääletusi. Riigi valimisteenistus teenindab Vabariigi Valimiskomisjoni, mille ülesanne on tagada Riigikogu valimise seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, teha järelevalvet valimiste korraldajate tegevuse üle, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Arenguseire keskuse ülesanne on analüüsida ühiskonna ja majanduse pikaajalisi arenguid, aidata kaasa tulevikku vaatavale poliitikakujundamisele ning tuua välja uusi arengusuundi.

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni ülesanne on kontrollida erakondade ning valimistel osalevate valimisliitude ja üksikkandidaatide raha hankimise ja kulutamise seaduslikkust ning muude erakonnaseadusest tulenevate reeglite täitmist. Komisjoni teenindab Riigikogu Kantselei.

3.1.1 Tulud

2027. aasta tulude kasvu mõjutavad peamiselt Riigikogu valimised, millega seoses on Riigikogu Kantselei eelarvesse kavandatud ühekordne arvestuslik tulu kautsjonitest.

Riigikogu Kantselei muud tulud koosnevad trükiste ja Riigikogu sümboolikaga suveniiride müügist ning toitlustusteenuse osutamiseks kasutatavate ruumide üüritulust.

Tabel 15. Riigikogu Kantselei valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
2.1	Tulud kokku	67	2	152	150	7500%
2.2	Tulu majandustegevusest	1	2	2	0	0%
2.3	Muud tulud	0	0	150	150	100%

2027. aasta tulud suurenevad 2026. aastaga võrreldes 150 tuhat eurot seoses Riigikogu valimistega. Tegemist on ühekordse arvestusliku tuluga tagastamisele mittekuuluvatest kautsjonitest, mis kantakse riigituludesse.

Kantselei müügituludeks on planeeritud 1 tuhat eurot, mis saadakse sümboolikaga suveniiride ja tellimusel kirjastatud trükiste müügist. Müügitulu kasutatakse uute suveniiride soetamiseks. Riigituludesse on planeeritud 1 tuhat eurot, mis laekub kantselei toitlustusteenuse osutajalt vastavalt sõlmitud teeninduslepingule, mille kohaselt on toitlustusteenuse osutaja kohustatud tasuma tootmispinna kasutamise eest üüri Riigikogu Kantselei kehtestatud määrade järgi.

3.1.2 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 16. Riigikogu Kantselei kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasilantavad maksud
2.4	Riigikogu Kantselei	-41 546	-25 172	-16 372	0	-1	0
	Tööjõukulud	-27 660	-12 634	-15 025	0	0	0
2.6	sh Riigikogu liikmete palgafond	-15 025	0	-15 025	0	0	0
	Majandamiskulud	-9 688	-9 687	0	0	-1	0
	Riigi valimisteenistuse IT tegevuskulud	-1 405	-1 405	0	0	0	0
2.7	Sotsiaaltoetused	-3	-3	0	0	0	0
2.8	Muud toetused	-2 848	-2 848	0	0	0	0
	Valimistega seotud tegevused	-2 680	-2 680	0	0	0	0
2.9	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 347	0	-1 347	0	0	0

Tabel 17. Riigikogu Kantselei kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
2.3	Riigikogu Kantselei	-30 001	-32 002	-41 546	-9 543	30%	-2 030
	Tööjõukulud	-22 205	-23 206	-27 660	-4 453	19%	-383
	Majandamiskulud	-6 491	-7 632	-9 688	-2 056	27%	-1 638
2.6	Sotsiaaltoetused	-3	-3	-3	0	0%	-3

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
2.7	Muud toetused	-214	-168	-2 848	-2 680	1595%	-6
2.8	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-990	-993	-1 347	-354	36%	0

2027. aasta kulude eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes koos käibemaksuga 30% ehk 9,54 mln eurot. Kasv tuleneb tööjõukulude suurenemisest 4,45 mln eurot, muude toetuste suurenemisest 2,68 mln eurot ning majandamiskulude suurenemisest 2,06 mln eurot. Kasvu mõjutavad eelkõige Riigikogu valimised ja koosseisu vahetumine ning valimiste infosüsteemidega seotud kulude kajastamine riigi valimisteenistuse eelarves.

Tööjõukuludest 54% kasutatakse Riigikogu liikmetele tasude maksmiseks vastavalt Riigikogu liikme staatuse seadusele ja kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusele. Ülejäänud tööjõukulud on planeeritud fraktsioonide, alatiste komisjonide ja erikomisjonide ning Riigikogu Kantselei, arenguseire keskuse ja riigi valimisteenistuse teenistujate töötasudeks. 2026. aasta septembri seisuga oli Riigikogu Kantselei, arenguseire keskuse ja riigi valimisteenistuse täistööajale taandatud teenistujate arv 214 ja kalendrikuu keskmine põhipalk 2 892 eurot.

Tööjõukulude kasv võrreldes 2026. aastaga tuleneb peamiselt Riigikogu liikmetega seotud kulude suurenemisest 3,30 mln eurot. Lisaks on Riigikogu Kantseleile ja riigi valimisteenistusele kavandatud vastavalt Riigikogu rahanduskomisjoni otsusele täiendavad vahendid tööjõukulude suurendamiseks keskmiselt 6%.

Majandamiskulude aastasest eelarvest 35% kasutatakse Riigikogu liikme staatuse seadusest tulenevate hüvitiste maksmiseks ning 65% peamiselt Riigikogu Kantselei, tema üksuste ja Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni administreerimiskuludeks, hoonete ülalpidamiskuludeks, välissuhtlusega seotud kuludeks ning IT- ja muudeks põhitegevusega seotud kuludeks.

Majandamiskulud suurenevad 2026. aastaga võrreldes 27%. Kasvu mõjutab peamiselt valimiste infosüsteemiga seotud rahastamiskorralduse muutus, mistõttu on 2027. aastal riigi valimisteenistuse eelarvesse planeeritud 1,41 mln eurot infosüsteemi arendamise, haldamise ja küberturvalisuse tagamiseks. Majandamiskulude kasvu mõjutab ka Riigikogu liikmete tööga seotud kulude hüvitamiseks planeeritud summa suurenemine ligi 16%. Majandamiskulude suurenemisega seoses kasvab ka nendelt arvestatav käibemaksukulu.

Sotsiaaltoetused on planeeritud vastavalt „August Rei nimelise stipendiumi statuudi ja konkursitööde hindamise korra“ sätetele õppetoetuseks kahele parlamendiuuringute stipendiaadile. Ühe stipendiumi suurus on 1500 eurot. Stipendiumi suurus ei ole muutunud.

Muude toetuste eelarvesse on planeeritud 168 tuhat eurot rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudeks. Riigikogu on üheksa rahvusvahelise organisatsiooni liige, millest suuremad on Balti Assamblee (BA), Parlamentidevaheline Liit (IPU), Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni Parlamentaarne Assamblee (OSCE PA) ja Parlamentaarne Assamblee (NATO PA). Muude toetuste eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga seoses Riigikogu

valimistega, mille korraldamiseks on riigi valimisteenistuse eelarvesse Riigikogu valimise seaduse alusel ühekordselt planeeritud 2,68 mln eurot kohaliku omavalitsuse üksustele valimistega seotud kulude katmiseks.

3.1.3 Investeeringud

2027. aasta investeeringud on kavandatud Toom-Kooli 9 hoonega seotud IT-investeeringuteks, valimiste infosüsteemi ja riigi koosloome keskkonna Riigikogu jaoks vajaliku funktsionaalsuse arendamiseks ning muudeks IT-valdkonna investeeringuteks.

Tabel 18. Riigikogu Kantselei investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Riigikogu Kantselei						
2.9	Investeeringud kokku	-2 676	-2 833	-3 653	-820	29%	-3 494
	IT investeeringud	-851	-439	-3 239	-2 800	638%	-233
	Masinad ja seadmed	0	0	-40	-40	100%	0
	Kinnisvara	-1 316	-1 818	0	1 818	-100%	-3 126
2.10	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-509	-576	-374	202	-35%	0

Tabel 19. Riigikogu kantselei investeeringute eelarve liikide ja objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Riigikogu Kantselei						
2.10	Investeeringud kokku		-3 653	-3 279	-374	0	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-1 237	-1 237	0	0	0
	Riigi valimisteenistuse IT investeering	IT investeeringud	-1 720	-1 720	0	0	0
	Riigikogu koosloome keskkonna arendamine	IT investeeringud	-282	-282	0	0	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-40	-40	0	0	0
2.11	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-374	0	-374	0	0

2027. aasta investeeringute struktuur muutub võrreldes 2026. aastaga selle poolest, et kinnisvarainvesteeringute maht väheneb ja IT-investeeringute osakaal suureneb. IT-investeeringute suurenemine 2,80 mln eurot on peamiselt seotud riigi valimisteenistuse eelarves kajastatavate valimiste infosüsteemide arendamiseks tehtavate investeeringutega ning riigi koosloome keskkonna Riigikogu jaoks vajaliku funktsionaalsuse arendamisega.

Kinnisvarainvesteeringud vähenevad 1,8 mln eurot, kuna 2027. aasta eelarves ei ole Toom-Kooli 9 hoone renoveerimistöödeks kinnisvarainvesteeringuid enam ette nähtud. Renoveerimistööde rahastus on olnud arvestatud varasemate aastate eelarvetesse, sest tööd pidid algselt lõppema 2026. aastal. Tööde lõpptähtaeg on nihkunud 2027. aastasse ning eelarves on hoonega seoses ette nähtud üksnes IT-investeeringud.

Olulisemad baaseelarves kavandatud IT-investeeringud on seotud uue eelnõude menetlemise infosüsteemi (EMS) arendamise ning Riigikogu istungite stenografeerimise süsteemi HANS arendusega.

Investeeringute kogumahu võrdlemisel tuleb arvestada, et 2026. aasta põhivara soetustelt arvestatud käibemaksu kulu on ebatäpne, mistõttu ei ole 2026. ja 2027. aasta näitajad täielikult võrreldavad.

3.2 Vabariigi Presidendi Kantselei

Vabariigi Presidendi Kantselei toetab Vabariigi Presidenti tema põhiseaduslike ülesannete täitmisel. Seejuures korraldab Vabariigi Presidendi Kantselei riigipea riigisisest ja -välist suhtlemist ning nõustamist, juhib infovahetust meedia, avalikkuse ja teiste partneritega ning valmistab ette õigusakte. Samuti korraldab ametist lahkunud presidentide teenindamise vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüvede seadusele.

3.2.1 Tulud

Tabel 20. Vabariigi Presidendi kantselei tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
3.1	Tulud kokku	46	34	34	0	0%
3.2	Tulu majandustegevusest	46	34	34	0	0%

Tulud majandustegevusest

Tuludes kajastatakse toitlustusest ning visiitide haldamise süsteemi kasutusteenuse osutamisest saadavat tulu.

3.2.2 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 21. Vabariigi Presidendi kantselei kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
3.3	Vabariigi Presidendi Kantselei	-7 560	-6 286	-1 240	0	-34	0
	Tööjõukulud	-3 421	-2 916	-505	0	0	0
	Majandamiskulud	-3 251	-3 052	-166	0	-34	0
3.5	Muud toetused	-318	-318	0	0	0	0
3.6	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-570	0	-570	0	0	0

Tabel 22. Vabariigi Presidendi kantselei kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
3.3	Vabariigi Presidendi Kantselei	-7 032	-7 226	-7 560	-334	5%	-230
	Tööjõukulud	-2 900	-3 092	-3 421	-329	11%	-130
	Majandamiskulud	-3 147	-3 245	-3 251	-6	0%	-100

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
3.5	Muud toetused	-228	-318	-318	0	0%	0
3.6	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-495	-570	-570	1	0%	0

- Vabariigi Presidendi Kantselei kulud suurenevad võrreldes eelmise aastaga 5%. Muutuse on tinginud president Karise büroole ning tööjõukulude ja kriisikindluse kuludeks raha eraldamine;
- Tööjõukulude suurenemine tuleneb töötasu konkurentsivõime parandamisest. Vabariigi Presidendi töötasu ning tema ja ta abikaasa esindustasud (kajastatakse majandamiskuludes) makstakse vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüvede seadusele;
- Eelarveaastal väljamakstavad eripensionid ja pensionisuurendused makstakse vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüvede seadusele ning on tingitud kõrgeima palgamäära indeksi muutumisest lähtuvalt kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest;
- Pensionid jagunevad toitjakaotuspensioniks (makstakse ühele isikule) ja presidendi ametipensioniks (makstakse kolmele isikule);
- Vabariigi Presidendi Kantselei eelarvest eraldatakse tegevustoetusi Presidendi poolt ellu kutsutud institutsioonidele:
  - SA Eesti Koostöö Kogu;
  - SA Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu;
  - Eesti Kodukaunistamise Ühendus;
  - MTÜ (mittetulundusühing) Konstantin Pätsi Muuseum;
  - MTÜ 20. augusti Klubi.

3.2.3 Investeeringud

2027. aastal tehakse investeeringuid Roheline Aas 11 kompleksi liitumiseks kaugküttevõrguga (150 tuhat eurot) ja inventari soetamiseks (11 tuhat eurot) ning IT-investeeringuid võrgu täienduseks (30 tuhat eurot) ja visiitide haldussüsteemi arendamiseks (15 tuhat eurot).

Tabel 23. Vabariigi Presidendi kantselei investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Vabariigi Presidendi Kantselei						
3.7	Investeeringud kokku	-237	-131	-255	-124	94%	0
	Inventar	0	-11	-11	0	0%	0
	IT investeeringud	0	-65	-45	20	-31%	0
	Kinnisvara	-164	0	-150	-150	100%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
3.8	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-39	-25	-49	-24	94%	0

Tabel 24. Vabariigi Presidendi kantselei investeeringute eelarve liikide ja objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Vabariigi Presidendi Kantselei						
3.7	Investeeringud kokku		-255	-206	-49	0	0
	Muud investeeringud kokku		-206	-206	0	0	0
	Inventar	Inventar	-11	-11	0	0	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-45	-45	0	0	0
3.8	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-49	0	-49	0	0
	Soojusõlm	Kinnisvara	-150	-150	0	0	0

3.3 Riigikontroll

Riigikontroll on maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu audiitor, kelle ülesanne on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest talle pakkunud. Riigikontrolli töö tulemused on suunatud Riigikogule, Vabariigi Valitsusele ja avalikkusele.

Riigikontroll koostab igal aastal Riigikogule esitamiseks kokkuvõtliku aruande – ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal. See on Riigikontrolli põhiseaduslik kohustus. Samuti annab Riigikontroll igal aastal hinnangu riigi raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta. Riigikontroll teeb nii finants- kui ka tulemusauditeid, koostab analüüse ja märgukirju.

Riigikontrolli auditiosakonna fookuses on 2027. aastal regionaalareng – haldusterritoriaalse reformi eesmärgiks seatud tulemuste hindamine ning kohalike omavalitsuste rolli, keskvalitsuse ja omavalitsuste vahelise vastutuse jagamise ning kohaliku eelarve kujunemise teemad. Erinevate valdkonnaauditite tulemusena valmib 2027. aasta sügisel Riigikontrolli regionaalteemasid koondav aastaaruanne. Finantsauditites on jätkuvalt tähelepanu eelarvestamise protsessil ja riigieelarve läbipaistvusel. Samuti annab Riigikontroll Riigikogule ülevaate, kas need olulised probleemid, mida on tuvastatud Kaitseministeeriumi valitsemisalas, on lahendatud või millises faasis töö nende lahendamisel on. Riigikontroll auditeerib eraldi laia riigikaitse mittesõjalise osa arendamist kaitse-eelarve hüppelise kasvu tingimustes, mis on jätkuks aastal 2026 tehtavale auditile sõjalise riigikaitse vallas.

Riigikontroll jätkab ka 2027. aastal Rail Balticu raudtee rajamise edenemise ja esile kerkivate probleemide seiret ning valmib ka kolme Balti riigi kõrgeimate auditiasutuste ühisaudit ehitushangete teemal.

3.3.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 25. Riigikontrolli kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
4.1	**Riigikontroll**	**-6 372**	**-5 897**	**-475**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-4 894	-4 750	-144	0	0	0
	Majandamiskulud	-1 176	-1 147	-29	0	0	0
4.3	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-302	0	-302	0	0	**0**

Tabel 26. Riigikontrolli kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
4.1	**Riigikontroll**	**-5 817**	**-6 133**	**-6 372**	**-238**	**4%**	**-624**
	Tööjõukulud	-4 330	-4 660	-4 894	-234	5%	-302
	Majandamiskulud	-1 230	-1 191	-1 176	16	-1%	-323
4.3	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-254	-282	-302	-20	7%	0

Riigikontrolli eelarve kogumaht 2027. aastal on ca 6,37 mln eurot, millest ca 5,9 mln eurot on piirmääraga kulud ja ca 0,47 mln eurot arvestuslikud kulud (riigikontrolöri tasud ja käibemaks).

Riigikontrolli eelarvest enamiku ehk ca 76,8% moodustavad tööjõukulud.

Riigikontrolli auditivõimekuse hoidmiseks on oluline tagada oma teenistujatele tööturul konkurentsivõimeline palk. Seetõttu avaldabki Riigikontrolli eelarvele kõige rohkem mõju palgasurve. 2027. aasta eelarves on tööjõukulud 5% suuremad kui 2026. aastal.

Riigikontrolli majandamiskulud jagunevad suures plaanis kaheks: hoone rendimaksed ja ülalpidamiskulud Riigi Kinnisvara AS-ile (ca 40% majandamiskuludest) ning muud majandamiskulud (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud, personali arendamise ja koolitusega seotud kulud, välissuhtlusega seotud kulud, välisaudiitori kulud jm; kokku ca 60% majandamiskuludest). Sarnaselt teistele riigiasutustele läheb Riigikontroll 2027. aastast üle kesksele arvutitöökoha teenusele, mida osutab JDM, et tagada asutuse pikaajaline IT-võimekus, turvaline töökorraldus ja suurem kriisikindlus ning kindlustada asutuse töö järjepidevus ka kriisiolukordades. Majandamiskulude kogumaht väheneb 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga ca 1%.

3.4 Õiguskantsleri kantselei

Õiguskantsleri Kantselei ülesandeks on toetada õiguskantsleri tegevust põhiseadusest ja seadustest tulenevate ülesannete täitmisel, teostada järelevalvet õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle, kontrollida isikute põhiõiguste ja vabaduste järgimist avalikke ülesandeid täitvate asutuste ja ametnike poolt, täita lasteombudsmani funktsiooni, täita Eesti riikliku inimõiguste kaitse ja edendamise asutuse ülesandeid, tagada puuetega inimeste õiguste kaitse, ning olla Eesti Vabariigi kui ÜRO (Ühinenud Rahvaste Organisatsioon) isikute väärkohtlemise vastase konventsiooniga ühinenud riigi ennetusasutus.

Õiguskantsler on sõltumatu ametiisik, kelle ülesanne on seista hea selle eest, et Eesti riigis kehtivad seadused oleksid kooskõlas põhiseadusega ning siinsete inimeste põhiõigused ja vabadused oleksid kaitstud.

3.4.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 27. Õiguskantsleri kantselei kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
5.1	**Õiguskantsleri Kantselei**	**-4 169**	**-3 855**	**-314**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-3 222	-3 078	-144	0	0	0
	Majandamiskulud	-795	-766	-29	0	0	0
5.3	Muud toetused	-11	-11	0	0	0	0
5.4	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-141	0	-141	0	0	0

Tabel 28. Õiguskantsleri kantselei kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
5.1	**Õiguskantsleri Kantselei**	**-3 434**	**-3 825**	**-4 169**	**-344**	**9%**	**-188**
	Tööjõukulud	-2 802	-2 905	-3 222	-317	11%	-55
	Majandamiskulud	-521	-768	-795	-27	4%	-133
5.3	Muud toetused	-12	-11	-11	0	0%	0
5.4	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-98	-141	-141	0	0%	0

Kulud on võrreldes eelmise aastaga suurenenud peamiselt tööjõu- ja majandamiskulude katteks eraldatud vahenditest seoses töömahu olulise kasvu ja uute ülesannete lisandumisega tulenevalt vanglarendi lepingu sõlmimisest Rootsi Kuningriigiga ja tehisaru (AI) tehnoloogiate laialdase kasutuselevõtuga.

Õiguskantsleri palgafond makstakse vastavalt kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusele. Majandamiskuludes kajastatakse õiguskantsleri esindustasu.

Õiguskantsleri Kantselei on nelja rahvusvahelise organisatsiooni liige - Rahvusvaheline Ombudsmanide Instituut ja Euroopa lasteombudsmanide võrgustik ning Riiklike inimõiguste institutsioonide Euroopa ja maailma võrgustik.

3.5 Riigikohus

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu pädevuses on põhiseaduslikkuse järelevalve teostamine, kohtulahendite kassatsiooni korras läbivaatamine, teistmisavalduste läbivaatamine ning muude seadusest tulenevate ülesannete täitmine. Riigikohtu kui Eesti kõrgeima kohtu ülesanne on tagada lõpliku õigusrahu saabumine menetlusosaliste vahel ja aidata kaasa seaduste ühetaolisele kohaldamisele kogu riigis.

Kõikide kohtute tööprotsessid on inimtöö kesksed. Riigikohtu puhul on sealjuures vältimatu, et õigusemõistmisega seotud personali kvalifikatsioon on kõrgeim. See on ka vältimatu eeldus tööprotsesside optimeerimiseks ja lõppkokkuvõttes suurema tõhususe saavutamiseks. Kõige ulatuslikum tugi- ja õigusemõistmist kaudselt toetavate tööprotsesside ülevaatamine toimus 2021–2022, kuid seda jätkatakse ka täna. Viimastel aastatel on tööprotsesside efektiivistamise eesmärgil, aga ka johtuvalt uutest vajadustest toimunud veel ridamisi muutusi. Riigikohtus toimunud ümberkorralduste ulatust iseloomustab kokkuvõtvalt kõige paremini teenistuskohtade arvu vähenemine 2021–2025 – teenistuskohtade arv struktuuris -11,2% ning koormuse järgi -13,7%. See oli keskvalitsussektorisse kuuluvate organisatsioonide võrdluses üks suurimaid. 2025. aasta koguvoolavus oli 9,29% ning vabatahtlik 3,48%.

3.5.1 Tulud

Tabel 29. Riigikohtu tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
6.1	**Tulud kokku**	**411**	**340**	**439**	**98**	**29%**
6.2	Saadud toetused	89	26	124	98	383%
6.3	Riigilõivud	277	310	310	0	0%
6.4	Tulu majandustegevusest	5	5	5	0	0%

Saadud toetustena kajastatakse välisvahendid. 2027. aastal on Riigikohtus neli välisvahenditega seotud projekti, neist ühe tegevused lõppevad 2028. aastaks. Välisprojektidest rahastatakse erinevate valdkondade suurenenud koolitusvajadusi, mis on suunatud kogu kohtunikkonnale. 2027. aastal kasutatakse koolitustegevustes Justiits- ja Digiministeeriumi projekti "Kohtuteenistujate ja prokuröride koolitused" läbiviimiseks saadud vahendeid Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondist, vahendeid Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (*AMIF*) erimeetme „Rände- ja varjupaigapakti rakendamine varjupaigavaldkonnas“ projekti nr AMIF.1.01.25-0012 "Rände- ja varjupaigapakti erimeede: justiitssüsteemi võimestamine koolituste abil" teostamiseks, samuti Euroopa Komisjoni Õigusemõistmise programmist saadud vahendeid ning Justiits- ja Digiministeeriumiga koostöös Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfond+ toel rahastatud projekti „Noorte õigusrikkujate

retsidiivsuse vähendamine“ (2021–2027.4.07.23-0009) tegevuse 4.4. „Kriminaaljustiits-süsteemi, koostöö ja spetsialistide arendamine“ läbiviimiseks.

Tulenevalt menetlusseadustikes tehtud muudatustest tasuvad menetlusosalised alates 2023. aastast üksnes riigilõivu. Varasem kautsjoniteks ja riigilõivudeks jagunemine on asendunud menetlusosaliste jaoks selgema käsitlusega, millised kulud on õigusemõistmisega seotud, aga samuti lihtsamalt administreeritava korraldusega. Riigilõivudena kajastatakse kõik kohtutoimingute eest tasutavad summad.

Tavapäraselt kajastatakse Riigikohtu majandustegevusest laekuvate tulude hulgas kirjanduse müügist ning ruumide rendist saadavat tulu.

3.5.2 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 30. Riigikohtu kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
6.5	Riigikohus	-7 835	-4 990	-2 698	-142	-5	0
	Tööjõukulud	-6 468	-3 937	-2 532	0	0	0
6.7	sh kohtunike palgafond	-2 532	0	-2 532	0	0	0
	Majandamiskulud	-1 223	-1 043	-34	-142	-5	0
6.8	Muud toetused	-11	-11	0	0	0	0
6.9	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-133	0	-133	0	0	0

Kulud ei sisalda mitterahalisi (amortisatsioon) kulusid.

Tabel 31. Riigikohtu kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
6.5	Riigikohus	-6 766	-7 443	-7 835	-391	5%	-206
	Tööjõukulud	-5 824	-6 249	-6 468	-219	4%	-62
	Majandamiskulud	-786	-1 051	-1 223	-172	16%	-144
6.8	Muud toetused	-14	-11	-11	0	0%	0
6.9	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-141	-133	-133	0	0%	0

Riigikohtu kulud suurenevad võrreldes eelmisel aastal kasutada olevate vahenditega 5%. Muutust mõjutab kohtunike töötasude indekseerimine, välisvahendite arvelt tehtavate kulude suurenemine, samuti tööjõu- ja majandamiskuludesse suunatud lisavahendid 233 tuhat eurot, millest 95 tuhat eurot on eraldatud 2027. aastaks ühekordsena rahvusvahelise konverentsi korraldamiseks.

Riigikohtu eelarvest 83% moodustavad tööjõukulud. Sellest 39% moodustab kohtunike arvestuslik palgafond. 2027. aastaks on planeeritud kohtunike palgafondi suurenemine 2,8% ulatuses seoses „Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse" alusel toimuva indekseerimisega.

31.12.2025 seisuga oli Riigikohtu struktuuris 94 teenistuskohta ning täidetud kohti 89. 01.01.2026 seisuga vastavalt 94 ja 90. Täistööajale taandatud keskmine töötajate arv 2025. aastal oli 62,05 (ilma kohtuniketa) ning nende aasta keskmine kogupalk 3095 eurot.

Riigikohus on üheteistkümne rahvusvahelise organisatsiooni liige, millest kuuele organisatsioonile tasutakse liikmemaksu. Suuremad on Euroopa Liidu kõrgemate halduskohtute ja riiginõukogude ühenduse, Euroopa Liidu kõrgemate kohtute presidentide ühenduse ja Konstitutsiooniõiguse Maailmakonverentsi (sh Veneetsia komisjoni) liikmetasud.

3.6 Kohtute grupp

Kohtute grupp koosneb esimese ja teise astme kohtutest ning Kohtuhaldusteenistusest. Esimese astme kohtud on neli maakohut: Harju Maakohus, Tartu Maakohus, Viru Maakohus, Pärnu Maakohus ja kaks halduskohut Tallinna Halduskohus ja Tartu Halduskohus. Maakohtud lahendavad tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasju, halduskohtud lahendavad haldusasju. Tallinna Ringkonnakohus ja Tartu Ringkonnakohus teise astme kohtutena vaatavad läbi esimese astme kohtute lahendeid. Lisaks õigusemõistmisele tegelevad kohtud riiklike registrite pidamisega.

Tartu Maakohtu koosseisu kuuluvad kinnistusosakond, mis peab kinnistusraamatut, abieluvararegistrit ja laevakinnistusraamatut ning registriosakond, mis peab äriregistrit. Pärnu Maakohtu koosseisu kuulub maksekäsuosakond, kus menetletakse maksekäsu kiirmenetluse avaldusi. Kohtute gruppi kuuluv Kohtuhaldusteenistus on kohtuasutus, mille ülesanne on kohtutele õigusemõistmiseks vajalike tingimuste loomine ja tugiteenuste korraldamine. Esimese ja teise astme kohtute haldamist korraldab kohtute nõukogu.

Kohtud lahendavad aastas ligikaudu 60 tuhat kohtuasja, kohtutesse lahendamiseks saabuvate asjade arv on kasvav. Kohtute peetavates registrites lahendatakse aastas 330 tuhat menetlust. Kohtud on aastatel 2025–2027 vähendanud tegevuskulusid kärpeülesande täitmiseks 4,4 mln eurot, samuti on aastatel 2025–2026 olnud täitmata 6-7% kohtunikukohtadest. Ressursside vähenemise ning kohtusse saabuvate asjade arvu ja töömahu suurenemise koosmõjul kasvab kohtutes lahendamata kohtuasjade jääk ning kohtuasjade menetlusajad pikenevad.

3.6.1 Tulud

Kohtud koguvad tulusid peamiselt riigilõivudena ja trahvidena.

Tabel 32. Kohtute grupi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
7.1	**Tulud kokku**	**35 059**	**34 955**	**37 828**	**2 873**	**8%**
7.2	Saadud toetused	0	0	1 373	1 373	100%
	Riigilõivud	28 009	28 525	28 525	0	0%
	Trahvid ja muud varalised karistused	3 817	950	2 450	1 500	158%
	Muud tulud	3 233	5 480	5 480	0	0%

Saadud toetused

Kohtutele on USA-ga sõlmitud koostööleppe (nn Danske projektide) rahadest eraldatud aastateks 2027–2030 välistoetus kogusummas 2 944 mln eurot, sellest 1 373 mln eurot on eraldatud 2027. aastaks. Toetatava projekti eesmärk on finantskuritegude kohtumenetluse analüüsi- ja tugiplatvormi arendamine kohtute uude infosüsteemi.

Riigilõivud

75% kohtute 2027. aasta tuludest moodustavad kohtute kogutud riigilõivud. Riigilõivudest moodustavad 38% kinnistusraamatu toimingute lõivud, 34% tsiviil- ja haldusasjade riigilõivud ning 28% äriregistri toimingute lõivud.

Trahvid ja muud varalised karistused

7% kohtute 2027. aasta tuludest moodustavad kohtulahendite ning äriregistri trahvimääruste alusel sissenõutavad trahvid ja rahalised karistused.

Muud tulud

14% kohtute 2027. aasta tuludest moodustavad menetluskulude hüvitised, väljanõudmata deposiidid ning tagatistasud ja muud tegevustulud.

3.6.2 Kulud majandusliku sisu vaates

Tabel 33. Kohtute grupi kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
7.7	**Kohtute grupp**	**-63 513**	**-32 334**	**-29 807**	**-1 373**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-51 657	-26 400	-25 064	-193	0	0
	Kohtunike palgafond	-24 641	0	-24 641	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-15 466	-15 466	0	0	0	0
	Majandamiskulud	-9 684	-5 934	-2 799	-952	0	0
	Kohtute kolmandate isikute kulud	-2 118	0	-2 118	0	0	0
7.19	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 172	0	-1 943	-228	0	0
7.8	**Kohtuhaldusteenistus**	**-15 625**	**-9 510**	**-4 742**	**-1 373**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-3 769	-3 576	0	-193	0	0
	Majandamiskulud	-9 684	-5 934	-2 799	-952	0	0
	Kohtute kolmandate isikute kulud	-2 118	0	-2 118	0	0	0
7.19	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 172	0	-1 943	-228	0	0
7.9	**Harju Maakohus**	**-13 392**	**-5 382**	**-8 011**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-13 392	-5 382	-8 011	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-7 587	0	-7 587	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-3 546	-3 546	0	0	0	0
7.10	**Pärnu Maakohus**	**-5 259**	**-3 075**	**-2 184**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-5 259	-3 075	-2 184	0	0	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
	Kohtunike palgafond	-2 184	0	-2 184	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-1 441	-1 441	0	0	0	0
7.11	**Tartu Maakohus**	**-11 181**	**-7 306**	**-3 874**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-11 181	-7 306	-3 874	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-3 874	0	-3 874	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-5 358	-5 358	0	0	0	0
7.12	**Viru Maakohus**	**-5 274**	**-2 298**	**-2 976**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-5 274	-2 298	-2 976	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-2 976	0	-2 976	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-1 428	-1 428	0	0	0	0
7.13	**Tallinna Halduskohus**	**-2 827**	**-1 108**	**-1 719**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-2 827	-1 108	-1 719	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-1 719	0	-1 719	0	0	0
7.14	**Tartu Halduskohus**	**-1 501**	**-649**	**-853**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-1 501	-649	-853	0	0	0
7.15	**Tallinna Ringkonnakohus**	**-5 420**	**-1 918**	**-3 502**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-5 420	-1 918	-3 502	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-3 502	0	-3 502	0	0	0
	Kohtuabide ja juristide palgafond	-1 576	-1 576	0	0	0	0
7.16	**Tartu Ringkonnakohus**	**-3 033**	**-1 087**	**-1 946**	**0**	**0**	**0**
	Tööjõukulud	-3 033	-1 087	-1 946	0	0	0
	Kohtunike palgafond	-1 946	0	-1 946	0	0	0

Tabel 34. Kohtute grupi kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
7.7	**Kohtute grupp**	**-59 562**	**-61 644**	**-63 513**	**-1 869**	**3%**	**-905**
	Tööjõukulud	-48 128	-50 736	-51 657	-922	2%	-440
	Majandamiskulud	-9 587	-8 870	-9 684	-814	9%	-466
7.19	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 842	-2 039	-2 172	-133	7%	0
7.8	**Kohtuhaldusteenistus**	**-10**	**-950**	**-15 625**	**-14 675**	**1545%**	**0**
	Tööjõukulud	-6	-857	-3 769	-2 912	340%	0
	Majandamiskulud	-2	-74	-9 684	-9 610	12958%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1	-19	-2 172	-2 153	11454%	0
7.9	**Harju Maakohus**	**-17 082**	**-17 047**	**-13 392**	**3 654**	**-21%**	**-265**
	Tööjõukulud	-12 591	-13 452	-13 392	60	0%	-129
7.10	**Pärnu Maakohus**	**-8 088**	**-8 489**	**-5 259**	**3 230**	**-38%**	**-76**
	Tööjõukulud	-5 765	-6 105	-5 259	846	-14%	-11

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
7.11	**Tartu Maakohus**	**-13 167**	**-13 215**	**-11 181**	**2 034**	**-15%**	**-159**
	Tööjõukulud	-11 384	-11 421	-11 181	241	-2%	-75
7.12	**Viru Maakohus**	**-7 486**	**-7 333**	**-5 274**	**2 059**	**-28%**	**-108**
	Tööjõukulud	-5 905	-6 011	-5 274	737	-12%	-82
7.13	**Tallinna Halduskohus**	**-2 803**	**-2 938**	**-2 827**	**110**	**-4%**	**-45**
	Tööjõukulud	-2 716	-2 845	-2 827	18	-1%	-11
7.14	**Tartu Halduskohus**	**-1 711**	**-1 680**	**-1 501**	**178**	**-11%**	**-8**
	Tööjõukulud	-1 508	-1 425	-1 501	-77	5%	-5
7.15	**Tallinna Ringkonnakohus**	**-5 624**	**-6 148**	**-5 420**	**729**	**-12%**	**-174**
	Tööjõukulud	-4 959	-5 402	-5 420	-18	0%	-101
7.16	**Tartu Ringkonnakohus**	**-3 592**	**-3 845**	**-3 033**	**812**	**-21%**	**-71**
	Tööjõukulud	-3 293	-3 217	-3 033	184	-6%	-26

Kohtute grupi 2027. aasta eelarves suurenevad võrreldes 2026. aastaga kohtunike, kohtujuristide ja kohtunikuabide tööjõukulud nende ametipalkade indekseerimise tulemusel. Kohtuametnike tööjõukulud suurenevad Justiits- ja Digiministeeriumi eelarvest kohtuhalduse korraldamiseks ning kohtuinfosüsteemi vastutava töötleja ülesannete täitmiseks kohtute eelarvesse üle antud 0,44 mln eurot. Samas vähenevad kohtuametnike tööjõukulud 0,71 mln euro suuruse eelarvekärpe mõjul. Kohtute majandamiskulud suurenevad kohtute postikulude arvelt. Samas vähenevad majandamiskulud 0,84 mln eurot varasemal perioodil Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas Riigi Kinnisvara AS-i eelarve reale sisustatud eelarvekärpe ümber tõstmisest kohtute majandamiskulude reale.

81% kohtute kuludest moodustavad tööjõukulud, neist omakorda ligi pool ehk 48% on kohtunike tööjõukulud. Kohtunike tööjõukulud on kohtute eelarves arvestuslikud kulud ning kohtunike ametipalgad on indekseeritavad. 2027. aastal jätkub kohtunike ametipalkadele kõrgemate riigiteenijate ametipalkade (KRAPS-i) indeksi 50%-line vähendamine. Kohtujuristide ja kohtunikuabide tööjõukulud moodustavad 30% tööjõukuludest. Kohtujuristide ja kohtunikuabide ametipalgad indekseeritakse kohtunike ametipalkade indekseerimise mõjul. 21% kohtute tööjõukuludest moodustavad kohtuametnike tööjõukulud, mis võrreldes 2026. aastaga vähenevad 8,3%. 2025–2027 kärbete mõjul on kohtuametnike palgafond võrreldes kärpe-eelse ajaga muutunud 2,4 mln eurot väiksemaks. Kohtuametnike palgafondi vähenemisega kasvab ametnike töökoormus ning süveneb nende palga mahajäämus.

Kohtute grupi majandamiskulude eelarve on Kohtuhaldusteenistuse eelarve koosseisus. Kohtute majandamiskulud moodustavad 15% kohtute kuludest. Suurima osa ehk 60% majandamiskuludest moodustavad kohtumajade üürimisega ja ülalpidamisega seotud kulud. 29% majandamiskuludest on seotud kohtumenetlustega: ekspertiisitasud, tõlkekulud ja muud menetluses osalevatele kolmandatele isikutele makstavad tasud ning postikulud. Kohtumenetlustega seotud kulud on eelarves arvestuslikud. Eelarvelised vahendid kohtute igapäevaseks majandamiseks on äärmiselt napid, eriti pärast majandamiskulude vähendamist 0,84 mln eurot.

3.7 Vabariigi Valitsus

3.7.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Vabariigi Valitsuse eelarve koosseisu kuuluvad Euroopa Liidu makse, Vabariigi Valitsuse reservid, kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond ja tasandusfond ning kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud.

Tabel 35. Vabariigi Valitsuse kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
8.1	Vabariigi Valitsus	-3 728 156	-861 872	-531 493	0	0	-2 334 791

Tabel 36. Vabariigi Valitsuse kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid[5]
8.1	KULUD	-3 137 861	-3 571 526	-3 728 156	-156 630	4%	
	Euroopa Liidu makse	-339 494	-463 026	-542 209	-79 183	17%	0
8.4	Vabariigi Valitsuse reservid	0	-157 925	-120 292	37 632	-24%	57 473
8.5	Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond	-593 094	-645 940	-639 858	6 082	-1%	0
8.6	Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete tasandusfond	-130 115	-133 915	-138 215	-4 300	3%	0
8.7	Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud	-2 075 158	-2 170 721	-2 287 582	-116 861	5%	0

Euroopa Liidu makse

Euroopa Liidu makseprognoosi aluseks on Euroopa Komisjoni 2026. aasta eelarve teine parandus ja Euroopa Komisjoni EL eelarve pikaajaline tulude ja maksete prognoos. Eesti makse Euroopa Liidu eelarvesse võrreldes 2026. aasta eelarvesse planeeritud summaga 2027. aastal suureneb. Sissemaksed EL eelarvesse suurenevad, kuna kiirenevad väljamaksed riikidele ühtekuuluvuspoliitika programmidest (peamiselt ERF-st, Ühtekuuluvusfondist ja Euroopa Sotsiaalfondist, lisaks Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist), sest kasutamine saavutab 2021–2027 perioodi tiputaseme. Samuti tuleb 2027. aastal arvestada Euroopa taastekava „*NextGenerationEU*“ laenu teenindamise kuludega.

[5] Vabariigi Valitsuse reservide puhul on kajastatud 2026. aastal reservist eraldatud ja reservi tagastatud vahendid.

EL iga-aastane eelarve koostatakse EL pikaajalise 2021–2027 eelarveraami alusel, milles on lepitud kokku eri poliitikavaldkondade maksimaalsed rahamahud igal aastal. ELi eelarve eesmärk on edendada rohe- ja digipööret ning luua töökohti, tugevdades samal ajal Euroopa strateegilist autonoomiat ja ülemaailmset rolli. Kooskõlas pikaajalise eelarve ülevaatusega 2024. aasta veebruarist on eelarves olulisel kohal toetus Ukrainale. Liikmesriigi iga-aastane sissemakse sõltub eelkõige EL eelarve programmide makseprofiilist ehk sellest, kuidas eri programmidest tehtavad väljamaksed aasta-aastalt muutuvad. Teiseks sõltub makse suurus riigi osakaalust eelarve rahastamises, mis omakorda sõltub eelkõige riigi RKT (rahvamajanduse kogutoodang ehk kogurahvatulu) osakaalust EL RKT-s ja väiksemal määral ka sellest, kui palju riigis tollimakse kogutakse. Kuna Eesti RKT inimese kohta läheneb EL keskmisele tasemele, kasvab pikaajaliselt ka Eesti osakaal EL eelarve rahastamises.

EL eelarve tulud (omavahendid) kogutakse alates 2021. aastast hetkel kehtiva omavahendite süsteemi alusel järgmistest allikatest:

- RKT põhised sissemaksed – umbes 72% tuludest;
- Harmoneeritud käibemaksubaasi põhised sissemaksed – umbes 12% tuludest;
- EL välispiirilt kogutud tollimaksud 75% ulatuses kogutud summadest – umbes 12% tuludest;
- Ringlusesse võtmata plastpakendijäätmete omavahend – umbes 4% tuludest.

Vabariigi Valitsuse reservid

Tabel 37. Vabariigi Valitsuse eelarve. Vabariigi Valitsuse reservid, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine [6]	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 eraldatud ja tagastatud vahendid
8.4	**Vabariigi Valitsuse reservid**	**0**	**-157 925**	**-120 292**	**37 632**	**-24%**	**57 473**
	Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeta reserv	0	-22 270	-20 530	1 741	-8%	-559
	Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeline reserv	0	-135 654	-99 763	35 892	-26%	58 032

Vabariigi Valitsuse reservidest vahendite eraldamine ja nende kasutamine toimub Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras ning kooskõlas riigieelarve seaduse §-ga 58. Vabariigi Valitsuse reservid jagunevad kaheks:

[6] Vabariigi Valitsuse reservide kasutus kajastatakse riigieelarve täitmises põhiseaduslike institutsioonide, Riigikantselei ja valitsemisalade eelarve täitmises.

- Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahenditest kaetakse kulud ja investeeringud, mida ei olnud võimalik riigieelarve koostamisel ette näha või planeerida (nt loodusõnnetuste ja kriisiolukordadega seotud kulutused).
- Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistest vahenditest rahastatakse Vabariigi Valitsuse eelnevalt heaks kiidetud tegevusi, mille täpne maht või ajakava ei olnud eelarve koostamise ajal teada ning mille rahastamisvajadus sõltub välistest asjaoludest (nt õigusakti jõustumine).

Vabariigi Valitsuse reservide 2027. aasta eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 37,63 mln eurot, sh vähenevad Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahendid 1,74 mln eurot ja Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelised vahendid 35,89 mln eurot.

2027. aastal rahastatakse Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistest vahenditest järgmisi suuremaid tegevusi:

- laia riigikaitse, sh elanikkonnakaitse, arendamine – 23,15 mln eurot;
- vanglarendi kulude katmine – 17,94 mln eurot;
- suurinvestori toetusmeetme rakendamine – 13,13 mln eurot;
- Euroopa Rahurahastu potentsiaalse täiendava sissemakse katmine – 9,72 mln eurot;
- sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna tugevdamine – 7,47 mln eurot.

Detailne ülevaade tegevustest, milleks võib 2027. aastal Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid kasutada, asub lisas 4.

Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond ja tasandusfond

Riigieelarvest omavalitsustele edasi kantavate riiklike maksutulude ning tasandus- ja toetusfondi ühtne eesmärk on tagada kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid kohalike elu küsimuste üle iseseisvalt seaduste alusel otsustamiseks. Kui ülejäänud vahendite kasutamise üle otsustab ainult kohalik omavalitsus, siis toetusfondi vahendid on määratud konkreetseteks otstarveteks.

Tabel 38. Vabariigi Valitsuse eelarve. Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus, %	2026 lisandunud vahendid
8.5	**Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond**	**-593 094**	**-645 940**	**-639 858**	**6082**	**-1%**	
	sh üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus	-496 584	-543 230	-543 230	0	0	

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus, %	2026 lisandunud vahendid
	sh koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	-16 000	-16 000	-16 000	0	0	
	sh huvihariduse ja -tegevuse toetus	-9225	-9225	-9225	0	0	
	sh kohalike teede hoiu toetus	-29 313	-29 313	-29 313	0	0	
	sh üle antud endiste riigiteede toetus	-128	-304	-277	27	-9%	
	sh raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus	-2650	-2650	-2650	0	0	
	sh toimetulekutoetuse maksmise hüvitis	-36 703	-42 548	-36 493	6055	-14%	
	sh rahvastikutoimingute hüvitis	-948	-1127	-1127	0	0	
	sh vaimse tervise teenuse toetus	-1542	-1542	-1542	0	0	

Toimetulekutoetust maksavad välja kohaliku omavalitsuse üksused selleks riigieelarvest saadava hüvitise arvelt. Toimetulekutoetuse hüvitise eelarve väheneb võrreldes 2026. aasta eelarvega 6 mln eurot. Vähenemist mõjutab toimetulekutoetust saavate perede arvu langus.

Toetust üldhariduskoolide pidamiseks antakse õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuluks ja nende täienduskoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks, tõhustatud ja eritoe tegevuskuludeks (toetatakse vajalike tugiteenuste, kohandatud õppematerjalide, -vahendite ja -keskkonna pakkumisega seotud kulude katmist) ning kultuurilisteks õppekäikudeks. Täpsem üldhariduskoolide pidamiseks antava summa suurus sõltub õpilaste arvu muutustest ning selgub 10.11.2026 EHIS-e (Eesti Hariduse Infosüsteem) andmete põhjal.

Kohalike teede hoiu toetus suurendab kohaliku omavalitsuse üksuste võimekust kohalike teede jooksval hooldamisel ning ehitamisel.

Üle antud endiste riigiteede toetus kujuneb üle antud riigiteede alusel. Rahandusministeerium on 2027. aastal vähendanud üle antud endiste riigiteede rahastust selliselt, et see vastaks Transpordiameti korrigeeritud käskkirjadele.

Huvitegevuse toetus panustab haridus ja noorte programmi eesmärgi saavutamisse. Kohaliku omavalitsuse üksustele suunatava toetuse eesmärk on teha huvitegevus ja huviharidus 7–19-aastastele noortele paremini majanduslikult ja regionaalselt kättesaadavaks ning pakkuda mitmekesisemaid võimalusi vähemalt kolmes valdkonnas: kultuur, sport ning loodus-, täppisteadused ja tehnoloogia.

Suure hooldus- ja abivajadustega laste lapsehoiuteenust korraldavad sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt kohaliku omavalitsuse üksused. Kohaliku omavalitsuse üksus saab toetust kasutada suure hooldus- ja abivajadustega laste lapsehoiu-, tugiisiku-, sotsiaaltranspordi- või muudeks sotsiaalteenusteks, mis aitavad vähendada perekonna hoolduskoormust või hooldus- ja abivajadusest tulenevat lisavajadust.

Maavalitsuste tegevuse lõpetamisega seonduvalt anti 2018. aastast Siseministeeriumi vastutusvaldkonda kuuluvate rahvastiku- ja perekonnaseisutoimingute (nt abielud, lahutused jne) täitmine maakonnakeskuse kohalikele omavalitsustele koos selle täitmiseks vaja minevate vahenditega. Ülejäänud kohaliku omavalitsuse üksused tegelevad Euroopa Liidust, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigist või Šveitsi Konföderatsioonist pärit kodanikule elukoha esmakordsel registreerimisel Eestis isikukoodi andmisega. Hüvitist makstakse eelarveaastale eelnenud aasta juhtumite arvu alusel.

Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetust antakse kohaliku omavalitsuse üksustele eesmärgiga motiveerida neid suurendama õpetajate palka. 2019. aastast antakse omavalitsusüksusele toetust lasteaiaõpetajate palga tõstmise motiveerimiseks juhul, kui omavalitsuse lasteaiaõpetaja töötasu alammäär on vähemalt 90% ning magistrikraadiga (või sellega võrdsustatud tasemega) lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Tabel 39. Vabariigi Valitsuse eelarve. Kohaliku omavalitsuse üksuste tasandusfond, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
7.1	**KULUD**	**-130 115**	**-130 915**	**-138 215**	**-4 300**	**3%**	**0**
7.6	Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete tasandusfond	-130 115	-133 915	-138 215	-4 300	3%	0

Tasandusfondi vahendid on ette nähtud kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmise võimaluste ühtlustamiseks. Vahendite kasutamise üle otsustavad toetuse saajad. Toetuse suurenemine on seotud ümberjaotusega tulumaksu ja tasandusfondi vahel.

Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud

Tabel 40. Vabariigi Valitsuse eelarve. Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
8.8	**Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud**	**-2 075 158**	**-2 170 721**	**-2 287 582**	**-116 861**	**5%**	**0**
8.9	Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantav tulumaks	-1 979 357	-2 068 001	-2 174 544	-106 543	5%	0
8.10	Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantav maamaks	-81 013	-87 000	-98 000	-11 000	12,6 %	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
8.11	Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantav keskkonnatasu	-14 528	-15 605	-14 923	682	-4%	0
8.12	Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantav liikluskaamerate trahvitulu	-259	-115	-115	0	0%	0

Füüsilise isiku tulumaksu laekumine jaguneb keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse vahel. Seevastu maamaks, mis on küll riiklik maks, laekub täielikult kohalike omavalitsuste eelarvesse. Keskkonnatasude laekumine jaguneb jällegi keskvalitsuse ja omavalitsuste vahel.

LS (Liiklusseadus) 193'1 lg 6 kohaselt on valla- või linnavalitsuse paigaldatud automaatse liiklusjärelevalve süsteemi abil tuvastatud liiklusalane õigusrikkumine, mille eest eraldatakse 50 protsenti riigieelarvesse laekunud hoiatustrahvist automaatse liiklusjärelevalve süsteemi paigaldanud kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse trahvi määramise kalendriaastale järgneva aasta 20. jaanuariks. Raha kasutusotstarbe otsustab kohaliku omavalitsuse üksus, kasutades eraldatud raha eelkõige liiklusohutuse edendamiseks.

Hetkel on vastavad kaamerad olemas Tallinnal (täpsustatult Kristiine ristmik ja Reidi tee).

Maksutulude kohta saab detailse ülevaate seletuskirja osa 2 tulude peatükis.

3.8 Riigikantselei

Riigikantselei peamine eesmärk on toetada Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seista tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest.

Riigikantselei keskendub 2027. aastal jätkuvalt riikliku kriisireguleerimise poliitika kujundamise ja elluviimise koordineerimisele. Samuti tegevustele, mille eesmärgiks on bürokraatia vähendamine ja majanduskasvu toetamine. Viiakse koostöös ettevõtete ja teadusasutustega ellu reforme, mille eesmärk on avaliku sektori innovatsioon ning teaduspõhine, asjatundlik ja avatud riigivalitsemine.

Riigikantselei administratiivne struktuur ja personali ülevaade

Riigikantselei täistööajale taandatud teenistujate (töötajad ja ametnikud kokku) arv on 141[7], aasta varasema sama perioodiga võrreldes on teenistujate arv vähenenud seitsme võrra. Teenistujate keskmine kogupalk[8] 01.06.2026 seisuga oli 3785 eurot (aastane kasv 9%).

3.8.1 Tulud

Riigikantselei tulud koosnevad saadud toetustest. Välistoetuste maht on 2027. aastal 12,57 mln eurot. Toetuste maht suureneb märkimisväärselt (52%) tulenevalt planeeritud väljamaksete kasvust võrreldes eelneva eelarveaastaga.

Tabel 41. Riigikantselei tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
9.1	**Tulud kokku**	**4 664**	**8 270**	**12 570**	**4 301**	**52%**
9.2	Saadud toetused	4 664	8 270	12 570	4 301	52%

Saadud toetused

Toetusi kasutatakse Riigikantselei kulude katteks ERF-st (2021–2027).

Ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ ja Euroopa Liidu erieesmärkide „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ ning „Aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“ meetme „Avaliku sektori innovatsiooni võimekuse tõstmine“ tegevuste toetused on 2027. aastal kokku 12,57 mln eurot (sh ei ole riiklikku kaasfinantseeringut). Toetuste mahuks kogu perioodil 2024–2029. aastal on planeeritud 43,70 mln eurot. Meetme tegevused aitavad parandada avaliku sektori innovatsioonivõimekust ning leida koostöös teadlaste ja ettevõtetega nutikad lahendused, mida saab avalikus sektoris kasutusele võtta ning suurendada avaliku sektori juhtide pädevust

[7] Perioodi 01.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.
[8] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

ja rolli uuenduste elluviijana ning sektoriteülese koostöö loojatena. Finantseeritakse järgmisi tegevusi:

- Avaliku sektori innovatsiooniprojekte Eesti olulistele arenguvajadustele lahenduste leidmiseks ning analüüse ja tööriistu avaliku sektori innovatsioonivõimekuse suurendamiseks kogumahus 11,63 mln eurot, mis moodustab 92,5% toetuste summast. Rahastatud projektid on välja toodud https://www.riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/avaliku-sektori-innovatsioon/innovatsiooniprojektid;
- Tippjuhtide ja nende järelkasvu arendustegevusi, mis keskenduvad innovatsiooni edendava juhtimiskultuuri arendamisele individuaalsete ja grupiviisiliste tegevuste, sektoriteüleste koostöövormide ja temaatiliste arendusprojektide kaudu.

3.8.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 42. Riigikantselei kulud eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
9.3	**Riigikantselei**	**-34 935**	**-15 001**	**-1 995**	**-17 939**	**0**	**0**
9.3	Riigikantselei	-34 935	-15 001	-1 995	-17 939	0	0

Tabel 43. Riigikantselei kulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
9.3	**Riigikantselei**	**-25 234**	**-33 577**	**-34 935**	**-1 358**	**4%**	**-3 049**
	Tööjõukulud	-8 917	-8 188	-9 309	-1121	14%	-408
	Majandamiskulud	-9 083	-20 273	-20 043	230	-1%	-2 563
	Muud tegevuskulud	-1	0	0	0	0%	0
9.9	Sotsiaaltoetused	-6	-8	-8	0	0%	0
9.10	Muud toetused	-5 291	-496	-290	206	-42%	-78
9.12	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 935	-4 609	-5 282	-672	15%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	0	-4	-4	0	0%	0

Riigikantselei 2027. aasta kulude eelarve kogumaht on 34,93 mln eurot, millest siseriiklikud vahendid moodustavad 48,65% ning välisvahendid 51,35%. Suurimad planeeritavad kulud on majandamiskulud ja tööjõukulud, vastavalt 20,04 mln eurot ja 9,31 mln eurot moodustades 84,02% kogu eelarvest. Toetused ja muud kulud kokku moodustavad 0,30 mln eurot.

Eelarve jaguneb siseriiklikeks vahenditeks (48,65%) ja välisvahenditeks (51,35%). Riigieelarvest finantseeritakse kulusid 17 mln eurot (sh käibemaksu summa 2 mln eurot) ning välisvahenditest 17,94 mln eurot (sh käibemaksu summa 3,29 mln eurot).

Riigikantselei 2027. aasta eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 1,36 mln eurot ehk 4,04%. Eelarve mahu kasvu mõjutavad enim välistoetustest tehtavate kulude suurenemine 6,15 mln euro võrra (52,13%) ning Vabariigi Valitsuse reservist Riigikantselei eelarvesse 2027. aastaks laiapindse riigikaitse võimearendusteks suunatud 0,63 mln eurot. Kasvu tasakaalustab 2026. aastal projekti „Kõige AI-targem rahvas“ koolitusteks eraldatud 5,20 mln euro suuruse ühekordse täiendava rahastuse kajastumine ainult 2026. aasta eelarves.

Lisaks mõjutab 2027. aasta eelarvet eelnevates riigi eelarvestrateegia protsessides eraldatud teadus- ja arendustegevuse vahendid 0,40 mln eurot ning kokkuhoiumeetmed 0,27 mln eurot. Teadus- ja arendustegevuste raames viiakse läbi uuringuid, mõjuhinnanguid ning arendatakse metoodikaid koostöös teadlastega näiteks tarbijahinnaindeksi metoodikaga seotud arendustegevused, inimeste kriisikäitumise uuring.

Tööjõukuludeks planeerib Riigikantselei 2027. aastal 9,31 mln eurot, millest 89,73% moodustavad piirmääraga vahendid. Tööjõukulud suurenevad 13,69% võrreldes 2026. aastaga, mis tuleneb välisvahendite tööjõukulude suurenemisest 38,1% (välistoetuste üldine prognoosi suurenemine), laia riigikaitsega seotud vahendite eraldamisest 2027. aastasse Vabariigi Valitsuse otsusel (sisseostetavad teenused või ajutised ametikohad) ning tehisaru (AI) valdkonna suurenemisest Riigikantseleis.

Majandamiskulude eelarve maht kokku on 20,04 mln eurot, millest välisvahendid moodustavad 68,33%. Välisvahendid on täpsemalt lahti selgitatud alapeatükis tulud. Riigieelarve piirmääraga majandamiskulud on kokku 6,35 mln eurot, mis on 4,90 mln eurot väiksem (43,57%) võrreldes 2026. aastaga, sest 2026. aasta lisaeelarvega eraldati ühekordselt vahendeid projekti „Kõige AI-targem rahvas” koolitusteks. Suurima osakaaluga majandamiskuludeks on kinnisvarakulud, milleks planeeritakse riigieelarvelisi vahendeid 3,75 mln eurot, muudeks majandamiskuludeks 2,60 mln eurot, millest omakorda 0,30 mln eurot planeeritakse laia riigikaitse võimearendusteks ja 0,40 mln eurot teadus- ja arendustegevusteks.

Toetusteks on planeeritud 0,29 mln eurot, mis on 42% väiksem võrreldes 2026. aastaga, sest 2026. aasta lisaeelarvega eraldati ühekordselt 0,2 mln eurot projekti „Kõige AI-targem rahvas" toetuseks. Riigisiseseid toetusi antakse riigiasutustele riiklike ekspertide, erialadiplomaatide ja ministeeriumite teenistujate roteerimise ja värbamisega seotud kuludeks. Samuti kavandatakse toetuseid partnervõrgustike arendamiseks ja desinformatsiooni leviku takistamiseks.

3.8.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Riigikantselei tulemusvaldkonna Riigivalitsemine eesmärk on, et Vabariigi Valitsus teeb ja viib ellu mõjusaid, tõhusaid ja mõistetavaid otsuseid.

Tabel 44. Riigikantselei tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
9.5	Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine	-23 299	-28 968	-29 653	-685	2%	-3 049
9.6	Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm	-23 299	-28 968	-29 653	-685	2%	-3 049

3.8.3.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine

3.8.3.1.1 Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Valitsuse tegevuseesmärkide elluviimine toimib mõjusalt, tõhusalt ja mõistetavalt

Asutused, kes viivad programmi ellu: Riigikantselei

Tabel 45. Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
9.6	Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm	-29 653	-15 001	0	-14 652	0	0
9.7	Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	-29 653	-15 001	0	-14 652	0	0

Programm sisaldab Vabariigi Valitsuse töö planeerimise toetamist, riigi strateegilise planeerimise korraldamist ja koordineerimist, avaliku sektori innovatsiooni edendamist, avatud valitsemise arendamist, istungite ja valitsuskabineti nõupidamiste ettevalmistamist ja korraldamist, peaministri nõustamist ja abistamist, valitsuse ja peaministri kommunikatsiooni korraldamist, Euroopa Liidu asjades Eesti poliitika ja seisukohtade kujundamist ning elluviimise koordineerimist, Vabariigi Valitsuse julgeolekukabineti ja julgeolekukomisjoni alakomisjonide töö korraldamist, riigi julgeoleku ja riigikaitse juhtimise koordineerimist, Teadus- ja Arendusnõukogu teenindamist ning avaliku teenistuse tippjuhtide värbamise, valiku, hindamise ja arendamise korraldamist.

Rida 9.7 programmi tegevus: Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine

Programmi tegevuse eesmärk: Vabariigi Valitsuse üldeesmärgid on ellu viidud

Tabel 46. Programmi tegevuse Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
9.7	**Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine**	**-23 299**	**-28 968**	**-29 653**	**-685**	**2%**	**-3 049**
9.8	Tööjõu- ja majandamiskulud	-18 001	-28 460	-29 352	-892	3%	-2 971
9.9	Sotsiaaltoetused	-6	-8	-8	0	0%	0
9.10	Muud toetused	-5 291	-496	-290	206	-42%	-78
9.11	Muud kulud	0	-4	-4	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Toetatakse Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seistakse hea, tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest. Arendatakse tulevikuseire lahendusi koostöös teadusasutuste ja ettevõtetega. Kiirendatakse tehisaru kasutuselevõttu majanduses ja avalikus sektoris. Eesti.ai algatuse kaudu suurendatakse tehisintellekti kasutusoskusi, millega toetatakse ettevõtete tootlikkuse kasvu, innovatsiooni ja ekspordivõimekust ning luuakse eeldused Eesti kujunemiseks üheks maailma juhtivaks tehisaru rakendajaks. Selleks eraldati 2026. aasta lisaeelarvega 5,20 mln eurot.

Algatatakse riigi jaoks olulisi reforme. Justiits- ja Digiministeeriumiga koostöös jätkub riigi koosloome keskkonna (SÄTLA) väljatöötamine. Uus süsteem võimaldab avalikkuse paremat kaasamist nii riigisisestes kui ka Euroopa Liidu asjades. Samal ajal arendatakse Vabariigi Valitsuse kriisikindla infosüsteemi (VVKI) prototüüpi, eesmärgiga lähiaastatel välja vahetada vananenud valitsuse istungite infosüsteem (VIIS) ja e-Kabinet infosüsteemid.

Julgeolekukeskkond on muutunud ettearvamatumaks, Venemaa kujutab endast jätkuvalt suurimat julgeolekuohtu ning kasutab teiste seas ka Eesti vastu järjepidevalt hübriidoperatsioone (Eesti julgeolekupoliitika alused 2026). Seetõttu peab kriisideks ja sõjaks valmistumine olema järjepidev, mitte ajutine tegevus. Riigikantselei vastutab üleriigilise riskipildi kujundamise, riigiülese planeerimise, kriisiplaanide ja õppuste arendamise, eri sektorite asutuste koostöö ja rolliselguse ning valitsuse otsuste sidususe ja järjepidevuse eest rahu, kriisi ja sõja korral. Halvenenud julgeolekukeskkonnas tuleb riigi valmisolekut järjepidevalt hinnata, arendada ja kohandada. Lisaks viib Riigikantselei ellu riigikaitse arengukava strateegilise kommunikatsiooni tegevusi, et ennetada ja tõrjuda vaenulikku mõjutustegevust ning toetada kriisides ühiskonna usaldust ja riigi tegevusvõimet.

Uue kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse jõustumine tähendab Riigikantseleile 2027. aastal töömahukat tegevust seaduse rakendamisel ja kriisikindluse parendamisel - riigiüleste ohtude hindamist, olukorrateadlikkuse tõstmist, riigi kriisiplaani koostamist, erinevate osapoolte nõustamist, võimelünkade parandamist ning poliitikakujundamist ja uue praktika juurutamist.

2027. aasta eelarvesse eraldati laia riigikaitse võimearendusteks 0,63 mln eurot (vt. peatükki 2.6.).

Riigikantselei ülesanne on valmistada ette koostöös ministeeriumidega Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine 2031. aastal. Ettevalmistustega tuleb alustada varakult ning värvata Riigikantseleisse projektijuht ja luua eesistumise ettevalmistamise meeskond.

Avaliku teenistuse tippjuhtide värbamisel ja arendamisel jätkatakse Vabariigi Valitsuse määruses kirjeldatud tegevuste elluviimisega. Tippjuhtide ametikohtade täitmiseks teavitatakse avalikkust käimasolevatest konkurssidest, hinnatakse kandidaatide pädevust, toetatakse nende ametikohale asumist ning edasist tööd tagasiside võimaldamise ja arendustegevuste korraldamisega.

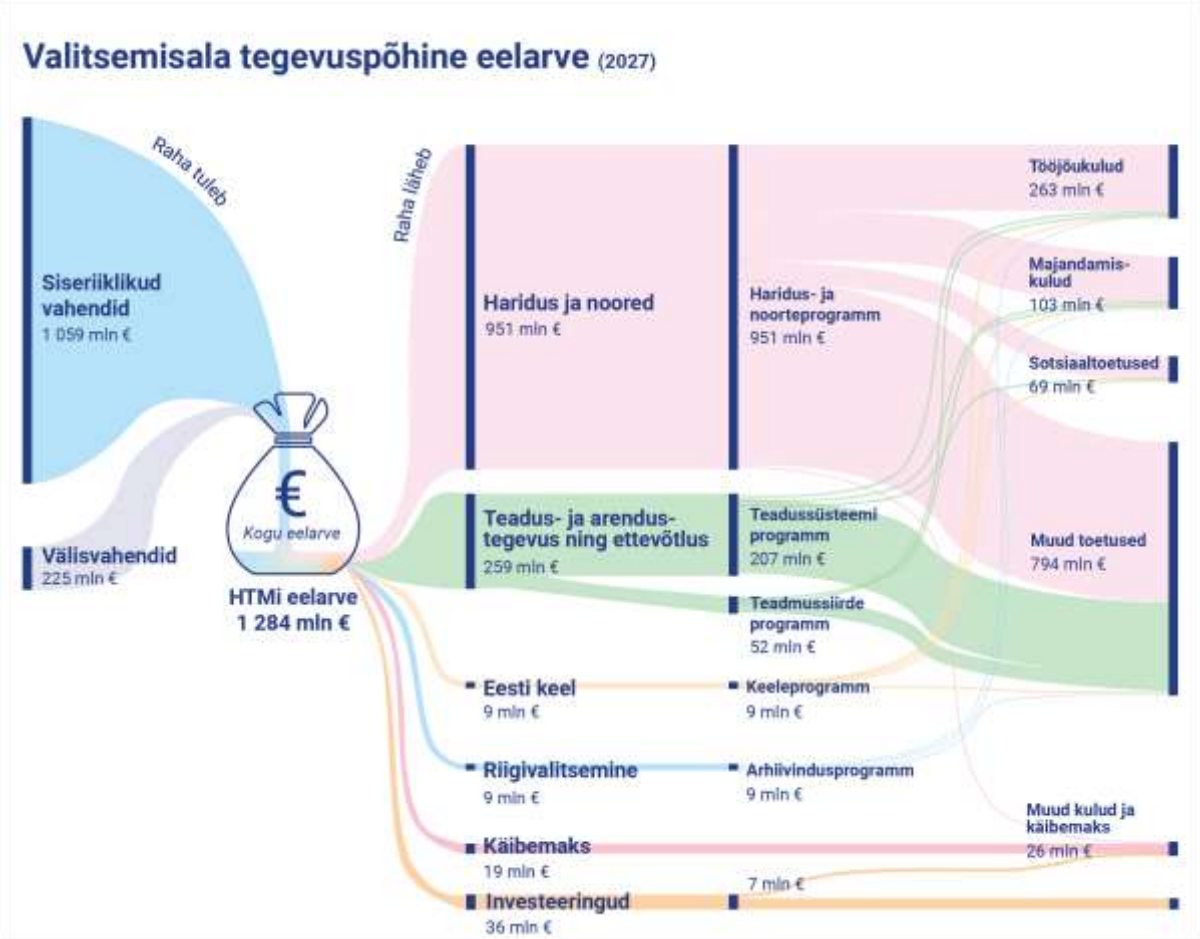
Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse nii siseriiklikke vahendeid (50,59%) kui ka välisvahendeid (49,41%). Tööjõu- ja majandamiskulud moodustavad kokku 29,35 mln eurot, millest riigieelarvelised ja välisvahendid on peaaegu pooleks, ligikaudu 14,7 mln eurot. Täpsemalt on selgitatud peatükis “3.8.2 kulud asutuse lõikes”.

3.9 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala

Haridus- ja Teadusministeeriumi peamiseks ülesandeks on tagada haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika sihipärane ja tõhus areng ning teadus- ja arendustegevuse kõrge tase ja konkurentsivõime.

Valitsemisala tegevusteks on riigi haridus-, teadus-, arhiivi-, noorte- ja keelepoliitika kavandamine ning sellega seonduvalt alus-, põhi-, üldkesk-, kutsekesk-, kõrg-, huvi- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade korraldamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Joonis 12. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

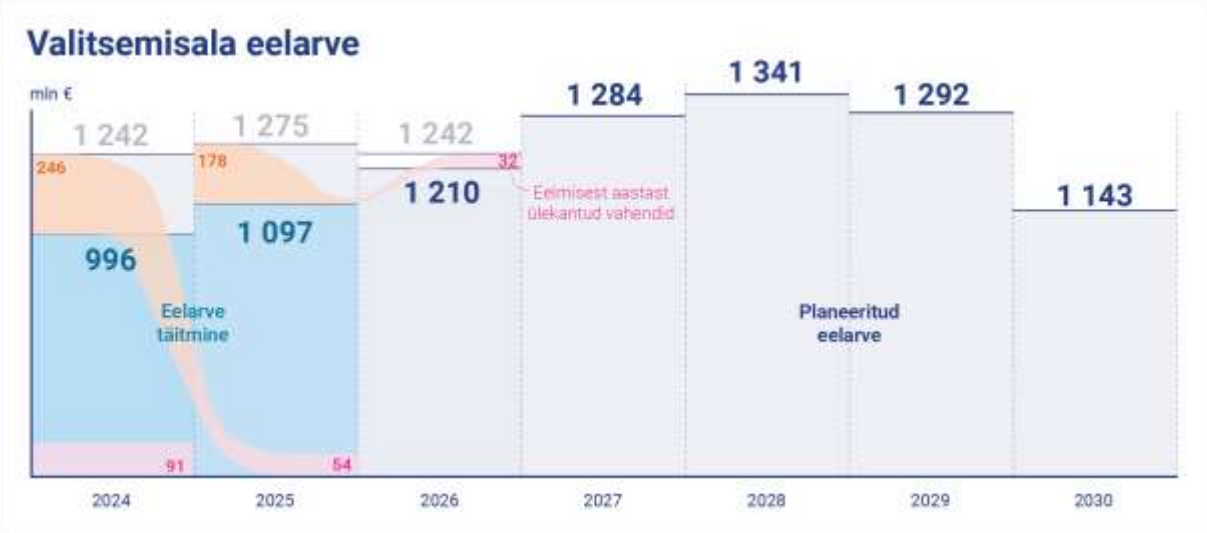
Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala kasutada olevate vahenditest on siseriiklike vahendeid (sh käibemaks) 81,10% ning välistoetuseid 18,90%. Tegemist on peamiselt Euroopa Liidu ja muude välisrahastajate finantseeritavate tegevustega, mille prognoositud maht sõltub projektide rakendamisest.

Siseriiklikest vahenditest 987,34 mln eurot on piirmääraga, suurima osa (52,90%) moodustavad sotsiaal-, tegevus- ja sihtotstarbelised toetused, millest suurimad on kõrghariduse tegevus- ja sihttoetus 261,60 mln eurot; teadusasutuste baasfinantseering, uurimistoetused ja

nooremteadurite töötasu 146,70 mln eurot ning erakoolide tegevuste toetamine 57,70 mln eurot (lõplik eelarve jaotus era-, riigi- ja munitsipaalkoolide vahel toimub õpilaste arvu selgumisel peale 10. novembrit 2026. aastal). Sotsiaaltoetusteks on kavandatud 28,24 mln eurot.

Valitsemisala tööjõu- ja majandamiskuludest moodustavad 72,50% (265,14 mln eurot) riigi hallatavate õppeasutuste kulud.

Joonis 13. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

2027. aasta eelarve mahtude muutusi mõjutavad Riigi eelarvestrateegia 2027–2030 kulumeetmed.

RES 2027–2030 eelarvemõjuga meetmed:

- Õpetajate tööjõukulude kasv 2027. aastal 20,70 mln eurot, 2027–2030. aastatel kokku 82,80 mln eurot (eelarve jaotatakse kohaliku omavalitsuse (edaspidi KOV) koolide, riigikoolide ja erakoolide vahel peale 10. novembrit 2026. aastal Eesti hariduse infosüsteemis (edaspidi EHIS) selle kuupäevaga kajastatud õpilaste arvu alusel);
- Õpetajate tööjõukulude suurendamine karjäärimudeli rakendamiseks 2027–2030. aastal 49 mln eurot;
- Kultuuritöötajate palgafondi kasv 2027. aastal 0,22 mln eurot, 2027–2030. aastatel kokku 0,88 mln eurot;
- Kultuuriranitsa rahastus kasvab 2027–2030. aastatel kokku 6 mln eurot. Kultuuriranitsa toetus on arvestatud igale 1.-9. klassi õpilasele. Seda võib kasutada muuseumitundideks ja õppekäikudeks (teatri-, kontserdi-, kino- ja näitusekülastus), mis on seotud kooli õppekavas kehtestatud ainekavaga;
- Kõrgharidusse lisandub aastatel 2027–2030 täiendavate õppekohtade loomiseks 13,30 mln eurot aastas. Lisaraha võimaldab suurendada vastuvõttu kõrghariduse 1. astmel ning viia õppepakkumises ellu struktuurset muutust, suunates kasvu eelkõige suurema

tööjõuvajadusega valdkondadesse – inseneeriasse, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiasse (IKT), tervishoidu ja haridusse;

- Tehisaru ehk tehisintellekti (TI) teadliku ja süsteemse kasutuselevõtuga Eesti koolides (TI-hüpe) seotud tegevuste rahastamine suureneb 3,60 mln eurot;
- Eesti Keele Instituudi eelarvesse lisandub 0,13 mln eurot keelemudelite treenimiseks;
- Tartu Tähtvere Riigikooli õppehoonete ehitamise ja rekonstrueerimise täiendav rahastus 2028. aastal 5,02 mln eurot ja 2029. aastal 3,87 mln eurot;
- Teaduskulude mahtu vähendati 2027. aastal 1,50 mln eurot, kuna prognoos ületas kokku lepitud eesmärki. 2028.-2030. aastal eraldati teaduskuludesse lisavahendeid 2027. aasta taseme säilitamiseks (%SKP-st) kokku 33 mln eurot.

2025. aastast 2026. aastasse üle kantud vahendite maht vähenes võrreldes aasta varasemaga 99 mln eurolt 32,3 mln eurole, seega vähenes üle kantud jääkide maht ligi kaks kolmandikku. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas oli 2025. aastal 86 asutust sh 81 kooli, kes täitsid oma eelarvest 96,80%, jääk 9,20 mln eurot. Detailne info ja selgitused valitsemisala eelarve jääkide ja 2026. aasta eelarvesse ülekantud vahendite kohta asub ministeeriumi dokumendiregistris.

Joonisel toodud 2025. aasta eelarve jäägi mahu moodustavad lisaks piirmääraga vahenditele, mida on võimalik üle tuua, ka välistoetused, sh Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse programmide eelarve ca 60 mln eurot, mis ei ole ühe eelarveaasta, vaid kogu rahastamisperioodi laekunud eelarve, kus lepingud võivad olla avatud 5-7 aastat.

2029. aastal lõppeb EL struktuuritoetuste rahastusperiood ning aastatel 2027–2030 vähenevad välistoetused valitsemisala eelarves 240,75 mln eurolt 52,38 mln euroni kuni uue rahastamisperioodi vahendite kavandamiseni.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Haridus- ja Teadusministeerium kavandab riigi haridus-, teadus-, arhiivi-, noorte- ja keelepoliitikat ning sellega seonduvalt alus-, põhi-, üldkesk-, kutse-, kõrg-, huvi- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade tegevuse korraldamist.

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas on koos ministeeriumiga 72 riigiasutust, sealhulgas riigi kutseõppeasutused (20), riigi rakenduskõrgkoolid (5), riigi üldhariduskoolid (40), Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus, riigi teadus- ja arendusasutused: Eesti Kirjandusmuuseum ning Eesti Keele Instituut (EKI), valitsusasutused Rahvusarhiiv, Haridus- ja Noorteamet (Harno) ning Keeleamet. Ministeeriumi vastutusalasse kuuluvad lisaks SA Euroopa Kool, SA Teaduskeskus AHHAA, SA Kutsekoda ning SA Eesti Teadusagentuur (ETAG), Eesti Teaduste Akadeemia (ETA) ning avalik-õiguslikud ülikoolid Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Eesti Maaülikool (EMÜ), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA), Tallinna Tehnikaülikool (TalTech), Tallinna Ülikool (TLÜ), Tartu Ülikool (TÜ).

Kutseõppeasutustes ja üldhariduskoolides toimus neli ümberkorraldust. 1. jaanuaril 2026. aastal loodi uus hariduskeskus Hiiumaa gümnaasium ja rakenduslik kolledž ning 31. augustil 2026. aastal liideti uue keskusega Hiiumaa Ametikool ja Hiiumaa Gümnaasium. 30. juunil 2026. aastal liitusid Tallinna Tehnoloogiakolledžiga Tallinna Ehituskool, Tallinna Tööstushariduskeskus ja Tallinna Polütehnikum ning Majandus- ja Teeninduskolledžiga Tallinna Teeninduskool. 31. augustil 2026. aastal liideti Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium Pärnumaa Kutsehariduskeskusega ning viimane nimetati ümber Pärnu Hariduskeskuseks. Hariduskeskuste eesmärk on koondada põhiharidusjärgsed õpiteed ühte asutusse, mis võimaldab jagada ressursse ning pakkuda õpet igas maakonnas. Hariduskeskuste loomine on üks osa kutsehariduse reformist.

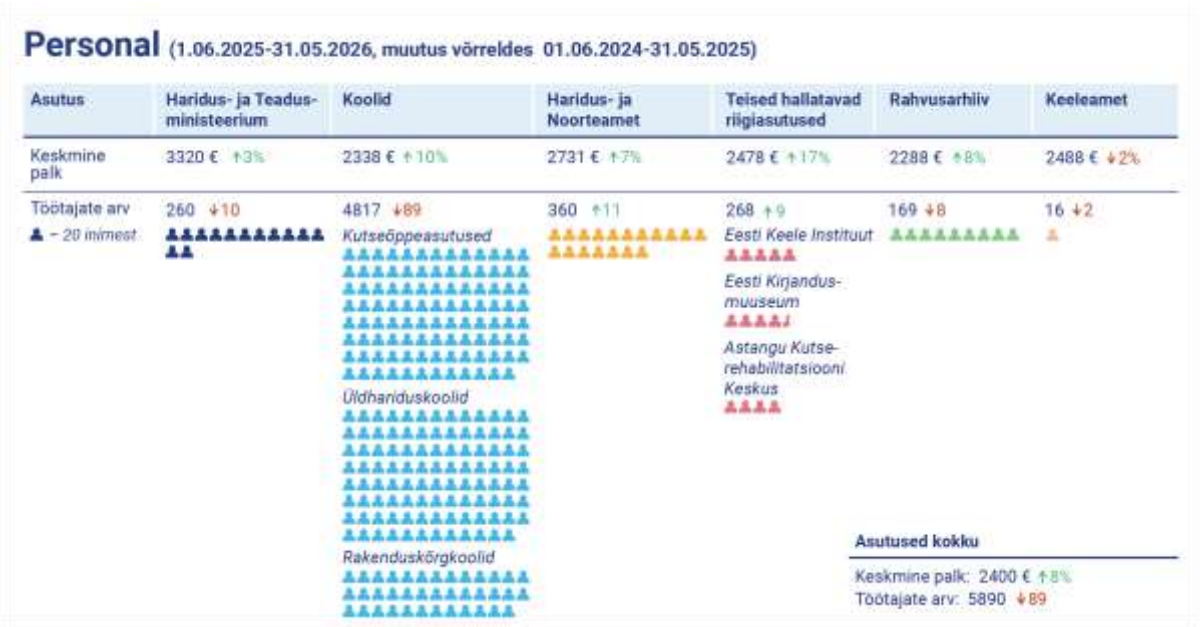
Valitsemisala personali ülevaade

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala asutustes töötab kokku 5890 teenistujat, see on ca 22% riigieelarveliste asutuste teenistujate koguarvust. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala töötajatest 82% töötab riigi hallatavates õppeasutustes – üldhariduskoolides on 2049, kutseõppeasutustes 2082 ja rakenduskõrgkoolides 686 töötajat. Aasta varasemaga võrreldes vähenes teenistujate arv valitsemisalas 89 võrra. Vähenemine on toimunud eelkõige õppeasutuste arvelt – üldhariduskoolides vähenes töötajate arv 86 võrra, mis on eelkõige seotud hariduslike erivajadustega õpilaste üldhariduskoolide ümberkorraldamisega Maarjamaa Riigikooliks. Kutseõppeasutustes vähenes töötajate arv 42 võrra, rakenduskõrgkoolidesse lisandus 39 töötajat.

Valitsemisala asutuste teenistujate keskmine kogupalk oli 01.06.2026 seisuga[9] 2400 eurot, mis on 8% suurem kui eelmisel aastal samal perioodil. 2026. aasta riigieelarvest eraldati täiendavad vahendid õpetaja miinimumpalga tõstmiseks ning õppeasutuste palgafondide suurendamiseks.

[9] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Joonis 14. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 47. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Haridus ja noored	Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035	Haridus- ja noorteprogramm
	Noortevaldkonna arengukava 2021–2035	
Eesti keel	Eesti keele arengukava 2021–2035	Keeleprogramm
Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE arengukava)	Teadussüsteemi programm
		Teadmussiirde programm (ühisprogramm MKM-iga)
Riigivalitsemine		Arhiivinduspogramm

Tulemusvaldkondade ja programmide tasandi eesmärgid, mõõdikud ning olukorra lühianalüüs on esitatud riigi eelarvestrateegias ning allolevates peatükkides on kajastatud programmide tegevuse tasandit. Arengukavadega on võimalik tutvuda Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel, programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. HTM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

Tulemusvaldkond „Tark ja tegus rahvas" nimetati 2026. aastal ümber ja uus nimetus on „Haridus ja noored". Tulemusvaldkonna „Eesti keel ja eestlus" uus nimetus on „Eesti keel".

Tulemusvaldkondade ja programmide struktuuri osas muudatusi ei toimunud.

3.9.1 Tulud

Tabel 48. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
10.1	**Tulud kokku**	**135 705**	**186 147**	**209 133**	**22 987**	**12%**
10.2	Saadud toetused	119 956	173 611	195 138	21 527	12%
10.3	Riigilõivud	124	81	116	35	43%
10.4	Tulu majandustegevusest	15 081	12 352	13 806	1 455	12%
10.5	Tulu põhivara ja varude müügist	420	60	30	-30	-50%
10.6	Muud tulud	108	29	29	0	0%
10.7	Intressi- ja omanikutulud	0	14	14	0	0%

Saadud toetused

Valitsemisala tuludest moodustavad 94% välistoetused. Euroopa Regionaalarengufondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) ja Õiglase Ülemineku Fondi (ÕÜF) ning muude välistoetuste laekumised kokku 194,39 mln eurot, suurenemine võrreldes 2026. aastaga 21 mln eurot. Sealhulgas Erasmus+ tegevuste elluviimiseks laekub välistoetusi 42,70 mln eurot, Eesti-Šveitsi koostööprogrammi ja Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna toetuseid 3,60 mln eurot. Toetused suunatakse rahvusvaheliseks teadus- ja arenduskoostööks, rahvusvahelistes haridusprojektides osalemiseks ning noorteprojektide korraldamiseks.

Saadud välistoetused suunatakse mh:

- Eesti keele õppeks ja keeleõppe arendamiseks;
- Hariduse tugiteenusteks ja kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks;
- Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste põhikoolivõrgu korrastamiseks, sh koolivõrgu optimeerimise, koolihoonete korrastamise ning energiatõhususe toetamiseks;
- Õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide, noorsootöötajate ja huvihariduse õpetajate õpetamispädevuse parandamiseks;
- Õppevara ja õppekavade teaduspõhiseks arendamiseks ning kvaliteedi hindamiseks;
- Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamiseks, täiskasvanute taseme- ja täienduskoolituseks ning ümberõppeks;
- Õppirände võimalusteks ja rahvusvaheliseks partnerluseks;
- Noorsootööteenuste pakkumiseks;
- Nutikate lahenduste arendamiseks ja elluviimiseks noortevaldkonnas;
- Noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks;

- Inseneriakadeemia ja IT Akadeemia rakendamiseks ning arendamiseks kõrg-, kutse-, üld- ja huvihariduses;
- Kõrghariduse kvaliteedi arendamiseks, rahvusvahelistumise ning doktorikoolide toetamiseks;
- Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA arendamiseks ja rakendamiseks ning kutsesüsteemi reformi ettevalmistamiseks;
- Teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime arendamiseks ja TAIE fookusvaldkondade eesmärkide täitmiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades ning teadustulemuste ja teadustaristu laiemaks kasutamiseks Eesti ühiskonna arenguvajaduste lahendamisel;
- Teadus- ja arendustegevuse kaitsetehnoloogia alase võimekuse kasvatamiseks;
- Ettevõtluse teadusmahukuse suurendamiseks, täienduskoolituse ning tasemeõppe arendamiseks ja mahu suurendamiseks Ida-Virumaal.

Kodumaiste toetuste maht on kokku 72 tuhat eurot. Kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid kavandavad tulusid peamiselt Eesti Kultuurkapitalilt, Eesti Kooriühingult jt kaunite kunstidega seotud organisatsioonidelt.

Riigilõivud

Riigilõive planeeritakse koolitus- ja tegevuslubade taotlemise, mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavarühmapõhise kvaliteedihindamise, riigieksamite korduvalt sooritamise ning arhiivitoimingute eest.

Tulud majandustegevusest

Tulud majandustegevusest kavandatakse kutse-, rakenduskõrg- ja üldhariduskoolide õppebaaside ja õpilaskodude haldamise, asutuste haridusalase tegevuse, täienduskoolituste ning Rahvusarhiivi arhiivitoimingutest. Tulud jagunevad järgmiselt:

- Riigi kutseõppeasutuste majandustegevuse tulu on planeeritud 10,20 mln eurot. Suuremad tulud on seotud kooli õppebaaside tegevustega, sealhulgas Luua Metsanduskooli metsamaterjali ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli ja Järvamaa Rakendusliku Kolledži põllumajandustoodangu müügiga. Oluline osa tulust on seotud täiskasvanute täienduskoolitustega. Tulude prognoos on täpsustatud ja planeeritud kasv võrreldes eelmise aastaga 16%.
- Riigi üldhariduskoolide tulu on planeeritud 0,30 mln eurot, mis on seotud ruumide rentimisega, laagrite korraldamisega, rehabilitatsiooniteenuse pakkumisega.
- Riigi rakenduskõrgkoolide tuluks on kavandatud 2,50 mln eurot. Tulu saadakse tasulistest õppeteenustest, rakendusuuringutest, täienduskoolitustest, üliõpilaselamute ning muude ruumide rendist.

- Haridus- ja Teadusministeeriumi Eesti Hariduse ja Teaduste Andmesidevõrgu (EENet) teenuste müügist planeeritakse tulu 45 500 eurot. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt haridusasutustele osutatavatest IT-teenustest (serveri kasutamine, domeeni nime pikendamine, veebilehe platvorm jt) kavandatakse tulu 8 tuhat eurot.
- Eesti Keele Instituudi planeeritav tulu 30 tuhat eurot on seotud ametiasutustele, ettevõtetele, haridusasutustele ja eraisikutele suunatud keelevaldkonna koolitustega.
- Eesti Kirjandusmuuseumi tuluprognoos 81 500 eurot on planeeritud trükiste müügist, arhiivimaterjalide koopiate tegemisest ja ekskursioonide korraldamisest ning seminariruumi rendist.
- Haridus- ja Noorteamet planeerib tulu 160 tuhat eurot, mis on seotud hariduse kvaliteediagentuuri hindamisteenuse pakkumisega teistele riikidele, haridusliku erivajadusega õpilastele mõeldud õppevara e-poe müügiga, e-eksamitega.
- Rahvusarhiivil on planeeritud tulu arhivaalide kasutamisega seotud teenuste eest 0,20 mln eurot.
- Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse tulu 0,30 mln eurot on planeeritud sotsiaalse ja tööalase rehabilitatsiooni teenuse osutamisest, koolituste läbiviimisest, toitlustamisest ning toodete müügist ja ruumide rendist.

Tulu põhivara ja varude müügist

Riigi kutseõppeasutuste tegevuses kasutuses olnud vallasvara müügist on planeeritud tulu 30 tuhat eurot. Vara müügist laekunud vahenditest on õigus soetada koolile põhitegevuseks vajalikku vara, olles kavandatavast tehingust varem teavitanud Rahandusministeeriumit.

Muud tulud

Muude tuludena planeeritakse riiklikke sunnirahasid ja haldusjärelevalve tegemise tasusid õppeasutustes 14 tuhat eurot. Keeleameti tehtavast keeleseaduse ning teiste keeleoskusnõudeid ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise järelevalvest kavandatakse tulu 15 tuhat eurot.

Intressi- ja omanikutulud

Õppelaenunõuete intressi laekumise prognoos on 14 tuhat eurot.

3.9.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 49. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus , sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendi d	Edasiantava d maksud
10.8	**Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala**	**-1 247 289**	**-965 950**	**-34 036**	**-233 259**	**-14 044**	**0**
10.9	Haridus- ja Teadusministeerium	-821 598	-671 349	-30 016	-120 179	-54	0
10.10	Riigi kutseõppeasutused	-122 659	-110 514	0	-2 401	-9 744	0
10.11	Riigi rakenduskõrgkoolid	-45 186	-39 539	0	-2 981	-2 666	0
10.12	Riigi üldhariduskoolid	-107 398	-107 130	0	0	-268	0
10.13	Riigi teadus- ja arendusasutused	-25 574	-14 053	0	-10 889	-632	0
10.14	Keeleamet	-658	-658	0	0	0	0
10.15	Rahvusarhiiv	-9 146	-8 966	0	0	-180	0
10.16	Haridus- ja Noorteamet	-111 496	-10 527	-4 020	-96 795	-155	0
10.17	Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus	-3 574	-3 214	0	-14	-345	0

Tabel 50. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.8	**Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala**	**-1 059 176**	**-1 176 983**	**-1 247 289**	**-70 306**	**6%**	**-30 577**
	Tööjõukulud	-249 136	-259 211	-263 087	-3 876	1%	-3 891
	Majandamiskulud	-100 278	-102 437	-102 602	-165	0%	-10 557
	Sotsiaaltoetused	-34 862	-65 200	-68 679	-3 479	5%	-443
	Muud toetused	-658 279	-728 446	-793 638	-65 192	9%	-15 684
10.99	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-18 079	-21 661	-19 282	2 379	-11%	0
10.9	**Haridus- ja Teadusministeerium**	**-657 466**	**-767 285**	**-821 598**	**-54 313**	**7%**	**-22 978**
	Tööjõukulud	-15 787	-23 278	-15 482	7 796	-33%	-660

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandamiskulud	-22 522	-28 633	-25 234	3 400	-12%	-8 276
	Sotsiaaltoetused	-20 014	-15 558	-14 715	843	-5%	-132
	Muud toetused	-595 949	-680 137	-749 559	-69 423	10%	-13 908
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-4 789	-19 663	-16 608	3 054	-16%	0
10.10	**Riigi kutseõppeasutused**	**-127 478**	**-112 357**	**-122 659**	**-10 302**	**9%**	**-2 215**
	Tööjõukulud	-76 692	-76 204	-83 209	-7 005	9%	-1 085
	Majandamiskulud	-35 906	-27 529	-30 889	-3 360	12%	-886
	Sotsiaaltoetused	-8 440	-8 624	-8 561	63	-1%	-244
10.11	**Riigi rakenduskõrgkoolid**	**-51 327**	**-46 649**	**-45 186**	**1 463**	**-3%**	**-48**
	Tööjõukulud	-36 673	-35 786	-34 049	1 737	-5%	-5
	Majandamiskulud	-10 493	-9 798	-9 949	-151	2%	-31
	Sotsiaaltoetused	-1 088	-1 015	-1 188	-174	17%	-12
10.12	**Riigi üldhariduskoolid**	**-99 201**	**-101 163**	**-107 398**	**-6 235**	**6%**	**-2 023**
	Tööjõukulud	-84 306	-89 569	-95 762	-6 193	7%	-1 523
	Majandamiskulud	-12 464	-11 241	-11 283	-42	0%	-497
	Sotsiaaltoetused	-230	-353	-353	0	0%	-3
10.13	**Riigi teadus- ja arendusasutused**	**-24 220**	**-25 549**	**-25 574**	**-25**	**0%**	**-2 320**
	Tööjõukulud	-7 898	-8 156	-6 069	2 087	-26%	-169
	Majandamiskulud	-5 742	-5 974	-7 845	-1 871	31%	-415
	Muud toetused	-9 570	-10 354	-10 000	354	-3%	-1 737
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-998	-1 065	-1 660	-595	56%	0
10.14	**Keeleamet**	**-778**	**-675**	**-658**	**17**	**-3%**	**-4**
	Tööjõukulud	-643	-615	-606	9	-1%	-1
	Majandamiskulud	-80	-60	-53	8	-13%	-4
10.15	**Rahvusarhiiv**	**-12 625**	**-9 933**	**-9 146**	**787**	**-8%**	**-190**
	Tööjõukulud	-5 946	-5 813	-5 903	-90	2%	-45
	Majandamiskulud	-5 351	-4 001	-3 227	774	-19%	-142
	Muud toetused	-123	-119	-15	104	-87%	-3
10.16	**Haridus- ja Noorteamet**	**-81 369**	**-109 633**	**-111 496**	**-1 864**	**2%**	**-788**
	Tööjõukulud	-18 349	-17 379	-19 593	-2 214	13%	-401
	Majandamiskulud	-6 202	-13 943	-13 031	912	-7%	-301
	Sotsiaaltoetused	-5 044	-39 621	-43 835	-4 215	11%	-51
	Muud toetused	-50 907	-37 792	-34 058	3 734	-10%	-36
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-869	-899	-979	-80	9%	0
10.17	**Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus**	**-4 711**	**-3 740**	**-3 574**	**167**	**-4%**	**-9**
	Tööjõukulud	-2 842	-2 412	-2 414	-3	0%	-2

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandamiskulud	-1 518	-1 257	-1 092	165	-13%	-6
	Sotsiaaltoetused	-33	-30	-27	4	-12%	-1
	Muud toetused	-6	-6	-6	0	2%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-311	-35	-35	0	0%	0

Eelarve kasvu mõjutavad peamiselt piirmäärata toetused (sh välisvahendid) ja piirmääraga toetused. Välisvahendite rahastamisperiood on jõudnud kõige intensiivsemasse etappi, mistõttu on suurem ka tegevuste eelarve. Valitsemisala piirmääraga eelarves on õpetajate palgafondi kasvu vahendid, mille jaotus arvestatakse õpilaste arvu selgumisel ning kõrgharidustoetuse kasvu vahendid, mis suunatakse kõrgkoolidele.

Tööjõukulude kasv koondub peamiselt riigi üldhariduskoolidesse ja kutseõppeasutustesse, samas kui ministeeriumis ning teadus- ja arendusasutustes tööjõukulud vähenevad. Haridus- ja Noorteametis suurenevad tööjõukulud välistoetustest rahastatavate tegevuste mahu kasvu tõttu.

Välistoetuste ja nende kaasfinantseeringu maht koondub peamiselt ministeeriumi ning Harno eelarvesse. Ministeeriumi vastav eelarve on 120,18 mln eurot ning Harnol 96,80 mln eurot. Kahe asutuse eelarved moodustavad kokku ligikaudu 93% valitsemisala välisvahendite ja kaasfinantseeringu kulude mahust.

Haridus- ja Teadusministeerium

Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) kujundab Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitikat ning loob tingimused inimeste õppimiseks, arenguks ja eneseteostuseks kogu elukaare jooksul. Ministeeriumi tegevus hõlmab hariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamist, teadus- ja arendustegevuse edendamist, eesti keele hoidmist ja arendamist ning noorte arenguvõimaluste toetamist.

HTM-i kuludest moodustavad valdava osa piirmääraga vahendid. Toetuste suurim komponent on avalik-õiguslike ülikoolide tegevus- ja sihttoetus, millele järgnevad uurimistoetused, haridusvõrgu sh erakoolide toetused ning teadus- ja arendusasutuste baasfinantseerimine. Sotsiaaltoetused on peamiselt üliõpilaste vajaduspõhised õppetoetused; väiksema osa moodustavad preemiad, auhinnad ja stipendiumid.

Tööjõukulude maht on kavandatud eelkõige ministeeriumi põhitegevuse tagamiseks ning Euroopa Liidu vahenditest rahastatavate tegevuste elluviimiseks.

Majandamiskuludest moodustavad suurima osa HTM-i ja tema hallatavate asutuste kinnisvara korrashoiu-, remondi- ja soetuskulud, sealhulgas Riigi Kinnisvara AS-i teenused, milleks on kavandatud kokku üle 17,68 mln euro, ministeeriumi halduskulud (1,75 mln eurot). Välistoetuste eelarves on ministeeriumi majandamiskuludest suurimad õppekavade ja õppevara arendamise, õppekvaliteedi hindamise ja õpianalüütikaga seotud eelarve (2,01 mln

eurot), „Täiskasvanute mitteformaalne õpe (VÕTI)“ tegevused (1,74 mln eurot) ning õpetajate järelkasvu ja õpikäsituse arendamise meetmed (1,41 mln eurot).

Investeeringutoetused on kavandatud haridus- ja teadusvaldkonna arendamiseks ning infrastruktuuri uuendamiseks eraldatavates toetustes.

Muud toetused moodustavad ministeeriumi eelarve suurima kululiigi. Suurimad on kõrghariduse tegevus- ja sihttoetused, sealhulgas nooremteadurite tööjõukulud ning ülikoolide vajaduspõhised eritoetused (276,70 mln eurot), uurimistoetused (59,30 mln eurot), haridusvõrgu rahastamine, sealhulgas erakoolide toetamine (57,70 mln eurot), teadus- ja arendustegevuse toetus asutustele (54,30 mln eurot). Sotsiaaltoetustest moodustavad valdava osa kõrgkoolide vajaduspõhised õppetoetused (14,08 mln eurot), millele lisanduvad riigi teaduspreemiad ning õpetajate tunnustamisega seotud toetused.

Riigi kutseõppeasutused

Kutseõppeasutuste eelarvest 90% moodustab riigieelarve tegevustoetus. Tegevustoetuse põhimõtted, rakendamise tingimused ja kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega. Rahastamise aluseks ja täpsemaks eelarvete jaotuseks koolide lõikes on õpilaste arv, 10.11.2026 EHIS-e andmete põhjal. 2027. aasta eelarvesse planeeritud tööjõu- ja majandamiskulude jaotus on indikatiivne ning täpsustub koolide lõikes peale tegevustoetuse eelarvete kinnitamist. Riigieelarvest on sotsiaaltoetusteks planeeritud õpilaste õppetoetused ning koolitoidu ja sõidusoodustuste toetused.

2% kutseõppeasutuste eelarvest on seotud välisprojektidega, peamiselt koostööprojektid teiste Euroopa riikidega, kogemuste vahetamiseks.

8% kutseõppeasutuste eelarvest on seotud majandustegevusega, õppebaaside majandustegevuse ja tasuliste teenuste, sh koolituste pakkumisega.

Riigi rakenduskõrgkoolid

Rakenduskõrgkoolide tööjõu- ja majandamiskulude kogumahust moodustab 86% riigieelarvest eraldatav kõrghariduse tegevustoetus. Rakenduskõrgkoolide ja avalik-õiguslike ülikoolide tegevustoetuse kujunemise alused on sätestatud kõrgharidusseaduse rahastamise peatükis. Tegevustoetusest vähemalt 80% moodustab baasrahastus ja kuni 20% tulemusrahastus. Baasrahastamisel leitakse iga kõrgkooli osakaal, arvestades kõrgkoolile tegevustoetuse määramise kalendriaastale eelneva kolme kalendriaasta jooksul eraldatud tegevustoetust ja samal perioodil kõrgkoolidele eraldatud tegevustoetuste kogumahtu. Tulemusrahastamisel arvesse võetavad tulemusnäitajad on täpsemalt sätestatud vastavas ministri määruses. 2027. aasta tegevustoetuse eelarve täpne jaotus koolide kaupa selgub kõige varem 2026. aasta detsembris, kuna mitmete tulemusnäitajate alusandmed muutuvad EHIS-es kättesaadavaks pärast 10. novembrit. Seetõttu on 2027. aastaks kavandatud eelarve (sh tööjõu- ja majandamiskulude jaotus) indikatiivne ning täpsustub peale tegevustoetuse eelarvete kinnitamist. Lisaks võib kõrgkoolidele riigieelarvest eraldada ka sihttoetust, mis on täiendav toetus riigi strateegilistest eesmärkidest tulenevate tegevuste elluviimiseks

kõrgharidusvaldkonnas. 2027. aastal on prioriteetne lisaõppekohtade loomine keskhariduse omandajate kasvavatele aastakäikudele fookusega suurema tööjõuvajadusega valdkondadele.

Koolide piirmäärata kuludest 10% on peamiselt seotud välisprojektide rakendamise, tasuliste õppeteenuste ning täienduskoolituste korraldamise kuludega. Ligikaudu 4% riigi rakenduskõrgkoolide tööjõu- ja majandamiskulude kogumahust moodustavad planeeritavad kulud kutseõppe korraldamiseks.

Sotsiaaltoetusteks on planeeritud üliõpilastele makstavad vajaduspõhised eritoetused ning tulude laekumistest sõltuvad ja peamiselt rahvusvahelise õpirändega seotud õppetoetused (sh stipendiumid). Eelarve suurenemine on tingitud välistoetuste aktiivsemast rakendamisest.

Riigi üldhariduskoolid

Riigi üldhariduskoolide piirmääraga eelarve moodustab 99,75%. Eelarvesse planeeritud tuludest sõltuvate kulude eelarve moodustab 0,25%.

Tööjõukuludes on kavandatud õpetajate, direktorite, tugispetsialistide ja teiste hariduse saamist toetavate töötajate töötasud (huvijuhid, kasvatajad, raamatukoguhoidjad jt). Eelarve muutus tuleneb eelkõige õpetajate tööjõukulude kasvust.

Majandamiskulude all on kavandatud õppevahendid, õpetajate koolitus, koolilõuna, IT-vahendid jms.

Õpilastele suunatud toetused ja teenused (sotsiaaltoetused) on ette nähtud statsionaarses õppevormis õppijatele. Toetatakse õpilaste toitlustust, sõidukulusid (elukoht-kool-elukoht transport), majutuskulude toetust jagatakse vajaduspõhiselt.

Riigi üldhariduskoolide eelarve on praegu indikatiivne. Eelarvete jaotus kohaliku omavalitsuse ja riigikoolide lõikes määratakse kindlaks EHIS-es 10. novembri 2026. aasta seisuga kajastatud õpilaste arvu alusel.

Eesti Keele Instituut

Eesti Keele Instituut (EKI) on HTM-i hallatav riigi teadus- ja arendusasutus, mis uurib eesti keelt, selle ajalugu, murdeid ja soome-ugri sugulaskeeli, arendab keeletehnoloogiat ning toetab eestikeelsele õppele üleminekut. Riiklike ülesannetena koostab EKI sõnaraamatuid, annab keelenõu, koordineerib terminitööd, arendab keele e-teenuseid, hoiab keelearhiive, tagab kirjakeele normi ja on nimeteaduslik usaldusasutus.

2027. aastal on fookuses eesti keele uurimine, kirjakeele norm, keeletehnoloogia, keeleline ligipääsetavus ja eestikeelsele õppele üleminek. Kavas on keelenõuteenuse uuendamine tehisintellekti komponendiga ja uue õigekeelsussõnaraamatu kontseptsiooni ettevalmistamine.

Keeletehnoloogia valdkonnas tugevdab EKI oma rolli kompetentsikeskuse ja valdkonna eestvedajana. Prioriteet on keelemudelite hindamine eesti keele ja kultuuri seisukohast ning lahenduste nähtavuse suurendamine. Tõlkevärava arendusetapid viiakse lõpule ning kavandatakse teenuse edasine paiknemine ja rahastusmudel.

Vastavalt vahenditele planeeritakse mainetegevuste, ligipääsetavuse, eesti keele piirkondlikke erikujusid õpetavate õpetajate ja kultuuriõppe toetamine ning keeleõppe maht. Peamised suunad on viipekeele ning arekeele ja selge keele arendamine. Keeleõppes on prioriteet ülemineku metoodiline tugi, haridustöötajate metoodiline ja didaktiline võimekus, E2 (eesti keele kui teise keele õpe) tulemuste parandamine ja sihitum kommunikatsioon koolidele. Uus suund on keelefirmade E2-õpetajate metoodiline arendamine.

EKI eelarvest 47% on finantseeritud EL-i välisvahenditest, 53% piirmääraga vahenditest. Vähesel määral, 30 tuhat eurot, on eelarvesse planeeritud tuludest sõltuvate kulude eelarve.

EKI eelarvest välja jagatavad toetused on järgmised: täiendava eesti keele õppe toetus eesti keelest erineva emakeelega laste ja rändetaustaga laste eesti keele oskuse edendamiseks, väliseesti koolivõrgustiku, Eesti keeletehnoloogia, eestikeelse terminoloogia, eestikeelsete kõrgkooliõpikute ning hõimurahvaste programmi toetused. Välisvahenditest on kavandatud teadus- ja arendustegevuse erandi alusel (riigihangete seaduse § 11 lõike 1 punkt 19 alusel) alus- ja rakendusuuringud keelevaldkonnas.

Majandamiskulude eelarvest 93% on seotud EL-i vahenditest rahastatava programmi „Eesti keele õpe ja keeleõppe arendamine“ elluviimisega. Lisaks sisaldab majandamiskulude eelarve tarkvara haldust (hooldus ja majutus), programmide sisutööd toetavat majandamiskulude eelarvet jm.

EKI eelarvesse lisandub 2027. aastal kultuuritöötajate palgatõus 3% summas 45 319 eurot ja ühekordselt 125 tuhat eurot keelemudelite treenimiseks.

Eesti Kirjandusmuuseum

Eesti Kirjandusmuuseumi 2027. aasta tegevuskulude eelarve on ligikaudu 1,90 mln eurot, millest tööjõukulud moodustavad 85,18% ja majandamiskulud 14,82%.

Eesti Kirjandusmuuseumi piirmääraga tegevuskulude eelarve väheneb 2027. aastal ligikaudu 100 tuhat eurot. Eelarve vähenemine tuleneb riigiülese kokkuhoiuülesande täitmisest ning ühekordsete IT-tegevuste rahastamise lõppemisest alates 2027. aastast. Tööjõukuludesse lisandus kultuuritöötajate palgafondi kasv 30 352 eurot.

Teaduse rahastus on valdavalt projektipõhine, mistõttu kujuneb teadus- ja arendustegevuse tegelik eelarve alles 2027. aastal. Baasfinantseerimise eelarve maht sõltub varasema perioodi teadustulemustest ning eraldatakse teadusasutustele eelarveaasta alguses. Alates 2022. aastast jõustunud doktoriõppe reformi raames palgatud nooremteadur-doktorantide tööjõukulud kaetakse samuti toetusena eelarveaasta alguses. Teadustööga seotud kulud kaetakse üldjuhul käimasolevate teadusprojektide, baasfinantseerimise ning riiklike ja rahvusvaheliste uurimistoetuste vahenditest.

Keeleamet

Keeleameti põhiülesanne on keeleseaduse ning keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle järelevalve tegemine, millele on ühiskonnas väga kõrged ootused.

Tööjõukulud moodustavad ameti eelarvest 92%, mis sisaldab lisaks määratud palgale ka puhkusereservi arvestust ja erisoodustuse kulu. Majandamiskulude eelarve sisaldab asutuse kinnistukulusid ning asutuse põhitegevusega seotud majandamiskulusid. Välisvahendite ja antavate toetuste eelarvet Keeleametil ei ole.

Keeleameti 2027. aasta eelarve väheneb RES 2025–2028 kärpeülesande tõttu võrreldes 2026. aastaga 2%.

Rahvusarhiiv

Rahvusarhiivi ülesanne on tagada ühiskonnale olulise arhiiviainese kogumine, säilitamine ja kasutatavus.

Rahvusarhiivi 2027. aasta eelarve on 9,15 mln eurot, vähenedes võrreldes 2026. aasta eelarvega 0,79 mln eurot ehk 8%. Eelarve vähenemine tuleneb peamiselt majandamiskulude vähenemisest, mis on seotud Rahvusraamatukogu kolimisega seotud ühekordsete kulude lõppemisega. Lisaks 2026. aastal kasutada olevatele vahenditele lisanduvad 2025. aastast ülekantavad vahendid 0,19 mln eurot.

2027. aasta eelarvest moodustavad tööjõukulud 64,55%, majandamiskulud 35,29% ning liikmemaksud ja muud toetused 0,16%. Majandamiskuludest suurima osa ehk 75,54% moodustavad kuue kinnistu, sealhulgas Rahvusraamatukogu Tõnismägi 2 / Endla 3 hoone, ülalpidamiskulud, kus paiknevad piirkondlikud arhiivikogud.

Tööjõukulude eelarvest 5,90 mln eurot kaetakse koosseisuliste teenistujate töötasu. 2027. aastal lisandub kultuuritöötajate palgafondi tõus 3% summas 142 996 eurot. Majandamiskulude eelarve on 3,23 mln eurot. Sellest moodustavad kinnistute üüri- ja kommunaalkulud 2,44 mln eurot, teenistujate, inventariga ja andmebaaside ülalpidamisega seotud majandamiskulud 0,61 mln eurot ning majandustegevuse tuludest sõltuvad kulud 0,18 mln eurot.

Haridus- ja Noorteamet

Harno peamisteks tegevusvaldkondadeks on hariduspoliitika ja noortepoliitika rakendamine. Peamised valdkonnad on: eksamite korraldamine ja e-eksamite arendus, rahvusvaheline konkurentsivõime ja koostöö, Rajaleidja võrgustik ehk kaasava hariduse toetamine, noortevaldkonna edendamine, stipendiumid ja kõrghariduse tunnustamine.

Harno eelarvest on 86,2% finantseeritud välistoetustest, 9,44% piirmääraga kuludest ja 3,61% arvestuslikest kuludest. Välistoetustest 47,4% moodustavad Erasmus+ programmi elluviimise tegevused, 49,6% Euroopa Liidu välistoetused ning 3% Eesti–Šveitsi koostööprogrammi vahendid. Arvestuslikest kuludest 99% moodustab õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetus.

Tööjõukulud vähenevad piirmääraga eelarves, kuid suurenevad piirmäärata eelarves välistoetustest tehtavate tegevuste mahu arvelt.

Tööjõukulud sisaldavad ameti teenistujate, sh Rajaleidja keskuste töötajate tööjõukuludele lisaks ka eksamite mittekoosseisuliste vaatlejate ja hindajate töötasusid. Tööjõukuludest 68%

on kavandatud välisvahenditest elluviidavate projektide (sh Rajaleidja keskus, mis moodustab 26,4% kogu asutuse töötasudest) korraldamiseks ja ellu viimiseks.

Majandamiskuludest 89% on välistoetuste eelarvest ellu viidavate projektidega seotud tegevuskulud. Piirmääraga kulude eelarvest kaetakse asutuse ülalpidamiskulud, sh nii ameti kui ka Rajaleidja keskuste ruumide rendi ja korrashoiukulud, mis moodustavad 62% kuludest. Lisaks kaetakse siit ka lähetus-, koolitus-, kommunikatsiooni, IKT ja muud administreerimis- ja majandamiskulud. Võrreldes 2026. aastaga suurenevad kulud välisvahendite arvelt.

Sotsiaaltoetustest 9% moodustab õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetus (4 mln eurot), 90% Erasmus+ toetused mh õpilaste ja haridustöötajate välisriikides õppimise toetamiseks (sh Kristjan Jaagu stipendium) ja 1% asendushooldusel viibinud ning erivajadusega üliõpilaste stipendiumid. Suureneb Erasmus+ programmi eelarve.

Muudest toetustest moodustavad 94% välistoetustest korraldatavad taotlusvoorud ja projektid. Piirmääraga vahenditest on kavandatud toetused noortelaagriteks, malevasuveks ja muudeks toetusteks ja eraldisteks.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

Keskuse tegevusvaldkonnaks on kutserehabilitatsiooni teenuse arendamine, läbi uuenduslike sotsiaal- ja tööturualaste teenuste metoodikate väljatöötamise ja katsetamise, ning kutserehabilitatsiooni teenusega seotud nõustamine ja koolitamine Eestis, tagades ja saavutades seeläbi erivajadusega inimeste aktiivsema ühiskonnas osalemise ja võimalikult kõrge tööga hõivatuse.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse eelarvest 90,3% kaetakse piirmääraga vahenditest, 9,3% muudest tuludest sõltuvatest vahenditest ning 0,4% Erasmus+ toetustest.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse 2027. aasta tegevuskulude eelarve 3,57 mln eurot jaotub: tööjõukulud 67,51% (2,41 mln eurot), sotsiaaltoetused ja muud toetused 0,84% (0,03 mln eurot), majandamiskulud 30,53% (1,09 mln eurot), millest hoonete ülalpidamiskulud Riigi Kinnisvara AS-ile moodustavad 66% (0,82 mln eurot). Muudest tuludest sõltuvate vahendite käibemaks moodustab kulude eelarvest 1,12% (0,04 mln eurot). Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse koosseisus on 91 töötajat, kellest õpetajaid on 27.

Asutuste välistoetustest rahastatavate projektide eelarve väheneb (54%). Piirmääraga vahendite ja muudest tuludest sõltuvate vahendite eelarved on jäänud samaks.

3.9.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Tabel 51. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.18	Tulemusvaldkond: Eesti keel	-9 894	-10 604	-9 143	1 461	-14%	-1 046
10.19	Keeleprogramm	-9 894	-10 604	-9 143	1 461	-14%	-1 046
10.31	Tulemusvaldkond: Haridus ja noored	-789 186	-876 339	-950 895	-74 556	9%	-20 402
10.32	Haridus- ja noorteprogramm	-789 186	-876 339	-950 895	-74 556	9%	-20 402
10.82	Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine	-11 305	-9 817	-9 146	671	-7%	-186
10.83	Arhiivindusprogramm	-11 305	-9 817	-9 146	671	-7%	-186
10.87	Tulemusvaldkond: Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	-230 711	-258 563	-258 823	-261	0%	-8 942
10.88	Teadussüsteemi programm	-201 612	-215 647	-206 681	8 966	-4%	-8 942
10.95	Teadmussiirde programm	-29 099	-42 916	-52 142	-9 226	21%	0

3.9.3.1 Tulemusvaldkond Eesti keel

3.9.3.1.1 Keeleprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), Keeleamet, Eesti Keele Instituut (EKI) ja Haridus- ja Noorteamet (Harno).

Tabel 52. Keeleprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.19	Keeleprogramm	-9 143	-5 878	-20	-3 215	-30	0
10.20	Eesti keele maine	-924	-924	0	0	0	0
10.24	Keeletaristu ja keeletehnoloogia	-2 859	-2 829	0	0	-30	0
10.27	Keeleõpe ja keeleoskuse hindamine	-5 360	-2 125	-20	-3 215	0	0

Uuendatud on tulemusvaldkonna „Eesti keel“ nimetus. Varem kandis see nimetust „Eesti keel ja eestlus“.

Rida 10.20 programmi tegevus: Eesti keele maine

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.

Tabel 53. Programmi tegevuse eesti keele maine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti keele maine ühiskonnas: eesti emakeelega inimeste hulgas Allikas: Eesti keele maine uuring	5,2 (2024)	n/a
Eesti keele maine ühiskonnas: eesti keelest erineva emakeelega inimeste hulgas Allikas: Eesti keele maine uuring	4,4 (2024)	n/a

Mõõdikud peegeldavad, kuidas eesti keelt emakeelena kõnelevad ja muu emakeelega inimesed tajuvad eesti keele olulisust ja kasutusvõimalusi ning suhtuvad selle õppimisse. Mõõdiku kaudu hinnatakse, kas keele populariseerimise ja tunnustamise tegevused on mõjutanud inimeste hoiakuid eesti keele suhtes. Taset mõõdetakse üle aasta, esimest korda mõõdeti seda 2024. aastal, mil eesti keele maine eesti keelt emakeelena kõnelevate inimeste seas oli 5,2 ja muu emakeelega inimeste seas 4,4 (maksimaalne tulemus 7). Järgmine mõõtmine on 2026. aastal, tulemused selguvad 2027. aasta I kvartalis. Mõõdikute 2028–2030 siht on eesti keelt emakeelena kõnelevate inimeste seas hoida taset 5,2 ja muu emakeelega inimeste tõsta mainet 4,6-ni.

Tabel 54. Programmi tegevuse eesti keele maine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.20	Eesti keele maine	-1 009	-944	-924	20	-2%	-9
10.21	Tööjõu- ja majandamiskulud	-899	-838	-815	23	-3%	-9
10.22	Sotsiaaltoetused	-92	-87	-91	-4	4%	0
10.23	Muud toetused	-17	-18	-18	0	-2%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames toetatakse eesti keele mainet ja staatust parandavaid tegevusi, millega kujundatakse keelekasutajate hoiakuid ning toetatakse eesti keele õigusliku staatuse püsimist ja laialdast kasutamist ühiskonnas. Toetatakse eesti keele ja selle piirkondlike keelekujude

õppimist, õpetamist ja uurimist populariseerivaid ning väärtustavaid tegevusi ja keelepoliitikaalast rahvusvahelist koostööd.

Programmi tegevust viivad ellu HTM, EKI ja Keeleamet.

Tööjõu- ja majandamiskulud moodustavad tegevuse eelarvest 8% ning on 99% ulatuses seotud Keeleameti ja EKI tegevuskuludega.

Keeleamet teeb regulaarselt järelevalvet prioriteetsetes valdkondades. Nende hulka kuuluvad töötajate eesti keele oskus, avalik teave ja reklaam ning eesti keele täienduskoolitusasutuste tegevus. Lisaks aitab Keeleamet suurendada asutuste ja inimeste teadlikkust keeleõigustest ja keeleõppest ning pakub neis küsimustes nõustamist. Eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava raames on Keeleameti järelevalvet laiendatud. Senisest enam kontrollitakse eesti keele ja eestikeelse õppe korraldust koolieelsetes lasteasutustes, üldhariduskoolides ja kutseõppeasutustes. Keeleameti tööjõu- ja majandamiskulude eelarve on 0,66 mln eurot.

EKI tegevused toetavad eesti keele maine kujundamist nii eesti emakeelega inimeste kui ka muu ema- või kodukeelega elanike seas. Eesmärk on tutvustada erinevaid eesti keele õppimise võimalusi ning korraldada tegevusi, mis suurendavad eesti keele kui identiteedi kandja väärtustamist. EKI arendab keelehoolet ja parandab selle kättesaadavust, et keelekorralduse põhimõtted oleksid selged ning vastaksid eesti keele ja ühiskonna vajadustele. EKI tagab ka usaldusväärse teabe eesti kirjakeele ja kirjakeele normi kohta, aidates muuta avalikku keelekasutust ühtsemaks ja selgemaks. Samuti toetab EKI selge keele põhimõtete ja selge keele standardi järgimist avalikus ruumis, ametiasutustes ja meedias. EKI tegevuste tööjõu- ja majandamiskuludeks on kavandatud 0,15 mln eurot.

Keelevaldkonna auhindade ja tunnustuste väljaandmisega seoses on vähesel määral (1% tööjõu- ja majandamiskulude kogumahust) planeeritud kulusid HTM-i eelarvesse.

Sotsiaaltoetustena on kavandatud keelevaldkonna tunnustamiseks väljaantavate auhindade, sealhulgas F. J. Wiedemanni keeleauhinna eelarve. Auhindadega väärtustatakse ühiskonnas eesti keelt, eesti keele piirkondlikke erikujusid ja mitmekeelsust.

Muude toetuste all kajastub rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaks, millega toetatakse Eesti esindatust rahvusvahelistes keeleinstitutsioonide võrgustikes ning rahvusvahelise keelepoliitika ja -õppe alane koostöö edendamist.

Välisvahendeid ja antavate toetuste eelarvet tegevuses ei ole.

Tegevuse 2026. aasta eelarvesse lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Perioodi 2025–2028 kokkuhoiuülesandest tulenevalt väheneb tegevuse 2027. aasta eelarve võrreldes 2026. aasta kinnitatud eelarvega 2% (19 859 eurot) peamiselt EKI ja Keeleameti tööjõu- ja majandamiskulude arvelt.

Rida 10.24 programmi tegevus: Keeletaristu ja keeletehnoloogia

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.

Tabel 55. Programmi tegevuse keeletaristu ja keeletehnoloogia 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Mitmekeelsete terminibaaside hulk Allikas: Eesti Keele Instituut	150	145
Eesti keele keeletehnoloogiline tugi Allikas: Eesti Keele Instituut	Osaline	Osaline

Tegevus toetab terminivara ja teaduskeele arendamist, et tagada ajakohane ja kättesaadav erialakeel. Mitmekeelseid terminibaase on 150, mis tähendab, et EKI koordineeritavas terminite halduskeskkonnas Ekilex arendatakse keskselt 150 eriala oskussõnavara. Järgnevatel aastatel võib eeldada terminibaaside arvu väikest tõusu. Mõõdiku siht vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende. Keeletehnoloogilise toe hindamisel võetakse arvesse keeletehnoloogia vahendite arendatust ning nende lõimitust erinevatesse teenustesse ja toodetesse. Keeletehnoloogiline tugi on osaline, see tähendab, et välja on töötatud hulk baaslahendusi ja rakendusi, tänu millele on eesti keel digitehnoloogias toetatud. Kõiki vajalikke keeletehnoloogilisi ressursse ei ole veel loodud või nende kvaliteet ja kasutatavus ei ole veel saavutatud soovitud taset.

Tabel 56. Programmi tegevuse keeletaristu ja keeletehnoloogia eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.24	**Keeletaristu ja keeletehnoloogia**	**-4 561**	**-4 982**	**-2 859**	**2 122**	**-43%**	**-735**
10.25	Tööjõu- ja majandamiskulud	-3 829	-4 271	-2 210	2 062	-48%	-504
10.26	Muud toetused	-721	-710	-649	61	-9%	-231

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk on tagada eesti keele kestlik areng ja konkurentsivõime teaduses, hariduses, avalikus sektoris ning digitaalses keskkonnas. Tegevuse kaudu luuakse, hallatakse ja arendatakse eesti keele toimimiseks vajalikku keeletaristut, sealhulgas sõnastikke, terminibaase, keelekorpusi ja keeletehnoloogilisi lahendusi, ning toetatakse eesti teaduskeele, viipekeele ja hõimurahvaste keelte arengut.

Tegevuste peamine elluviija on EKI koostöös HTM-i, kõrgkoolide ja teiste keelevaldkonna partneritega.

Tööjõu- ja majandamiskulud moodustavad tegevuse eelarvest 77,3%. EKI programmide sisutööd toetavate tegevuskulude eelarve sellest on 91% summas 2,03 mln eurot ning 9% summas 0,18 mln eurot on kavandatud eesti keele arengukava tegevuste elluviimiseks HTM-i eelarvesse.

2027. aastal jätkatakse eesti keeleteaduse arendamist ning sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste loomist ja ajakohastamist. Arendatakse edasi keeleportaali Sõnaveeb, terminibaasisüsteemi Ekilex ja EKI teatmikut, et tagada kvaliteetse ning kasutajasõbraliku keeleinfo kättesaadavus. Samuti jätkatakse Eesti õigekeelsussõnaraamatu koostamist ning toetatakse eesti keele murrete, sugulaskeelte ja eesti viipekeele, sh erialaviiped, uurimist ning arendamist.

Terminitöö korraldamisel ja eesti teaduskeele arendamisel jätkatakse „Eesti oskuskeelekorralduse ja terminitöö toetamise põhimõtete“ elluviimist. Arendatakse terminibaasisüsteemi Ekilex ning toetatakse terminitöö ekspertide võrgustiku tegevust. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamise toetusmeetme kaudu soodustatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist ning eesti teaduskeele arengut.

Hõimurahvaste programmi kaudu toetatakse omariikluseta hõimurahvaste keelte ja kultuuride uurimist ning keeletaristu arendamist.

Keeletehnoloogia valdkonnas jätkatakse keeleressursside loomist ja nende kasutuselevõttu lõppkasutajale mõeldud digi- ja avalikes teenustes. Tagatakse riigi keskse masintõlkeplatvormi Tõlkevärav toimepidevus ning toetatakse keeletehnoloogiliste lahenduste arendamist, sealhulgas keelelise erivajadusega inimeste ühiskonnas osalemise toetamiseks. Keeletehnoloogia kompetentsikeskus toetab valdkonna teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni.

Võrreldes 2026. aastaga on programmi tegevuses vahendeid ümber suunatud, et tagada prioriteetsete keeletehnoloogiliste teenuste, eelkõige Tõlkevärava jätkusuutlik toimimine. Samal ajal säilib rahastus mahus, mis võimaldab jätkata keelevaldkonna põhitegevusi, sealhulgas sõnastike ja keeleressursside arendamist, terminitööd, eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamist, hõimurahvaste programmi elluviimist ning eesti viipekeele arendamist.

Antavate toetuste eelarvest on EKI koordineerimisel terminoloogiaprogrammi kaudu korraldatava terminitöö toetamise konkurss 0,14 mln eurot, hõimurahvaste programmi kultuuri- ja haridusprojektide ning teadus- ja arendusprojektide avatud taotlusvoorud 0,16 mln eurot ning eestikeelsete kõrgkooliõpikute programmi toetused 0,15 mln eurot. Lisaks toetatakse 41 500 euro ulatuses murdesõnastike koostamist ja eestikeelsete kvaliteettekstide kättesaadavust. HTM-i eelarvesse on kavandatud 0,15 mln eurot vabaühenduste toetamiseks eesti keele mainet ja staatust tugevdavate tegevuste elluviimisel.

Muude toetuste all kajastub ka EKI rahvusvaheliste organisatsioonide, European Association for Terminology ja European Federation of National Institutions for Language, liikmemaks 3200 eurot.

Välisvahendite eelarvet tegevuses ei ole.

Tegevuse 2026. aasta eelarvesse lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid, sh 0,21 mln euro ulatuses keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamisega seotud infosüsteemide ja HTM-i haldus- ja juhtimiskulude eelarve. 0,52 mln eurot üle kantud vahenditest on seotud EKI põhitegevuste elluviimisega, sh varasemate perioodide kohustuste ettemaksed.

2027. aastal väheneb tegevuse eelarve 2,12 mln eurot peamiselt HTM-i haldus- ja juhtimiskulude (1,87 mln eurot) ja IKT tegevuste (0,17 mln eurot) arvelt, mis on seotud eelarvestamise metoodika muutumisega. 2027. aastal lisandub EKI eelarvesse kultuuritöötajate palgatõus 3% summas 45 319 eurot ja ühekordselt 125 tuhat eurot keelemudelite treenimiseks.

Rida 10.27 programmi tegevus: Keeleõpe ja keeleoskuse hindamine

Programmi tegevuse eesmärk: Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Tabel 57. Programmi tegevuse keeleõpe ja keeleoskuse hindamine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%) Allikas: Harno	51,9	61
Väliseestlaste osalus eesti keele õppes (inimeste arv aastas) Allikas: Eesti Keele Instituut	5300	5500
Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond täiskasvanud õppijale Allikas: HTM	Puudub	n/a
Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus Allikas: Eesti tööjõu-uuring	55	56

Eesti keele kui teise keele õppe tulemuslikkust mõõdetakse eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaaluga eksamil käinutest. Tuleb arvestada, et väliste tegurite, näiteks riigis viibimise või õpetajana töötamise jätkamise nõude tugevnedes tullakse eksamile sagedamini vajadusest saada kindla taseme tunnistus, mitte piisava keeleoskuse saavutamise järel.

Väliseestlaste osalus eesti keele õppes näitab, kui aktiivselt osalevad väljaspool Eestit elavad eestlased või Eesti päritolu inimesed eesti keele omandamises ja säilitamises.

Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond täiskasvanud õppijale (hetkel puudub, 2029. aasta eesmärk on luua) hindab täiskasvanutele suunatud keeleõppe taristu, e-teenuste ja tugisüsteemi kättesaadavust, terviklikkust ning kasutajamugavust.

Enesehinnangulise võõrkeeleoskuse kaardistamine annab ülevaate inimeste võõrkeelte oskusest laiemalt. Võõrkeelt oskavaks loetakse inimene, kes enda hinnangul vähemalt saab võõrkeelest igapäevase suhtlemise piires aru.

Tabel 58. Programmi tegevuse keeleõpe ja keeleoskuse hindamine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.27	**Keeleõpe ja keeleoskuse hindamine**	**-4 324**	**-4 679**	**-5 360**	**-682**	**15%**	**-302**
10.28	Tööjõu- ja majandamiskulud	-3 538	-3 964	-4 803	-839	21%	-184
	Sh tasemeeksamid, keeleõppekulu hüvitamine	-3	-20	-20	0	0%	0
10.29	Sotsiaaltoetused	-73	-39	-17	22	-58%	-1
10.30	Muud toetused	-713	-675	-541	134	-20%	-117

Tegevuste kirjeldus

Tegevus hõlmab eesti keele kui emakeele ja eesti keele kui teise või võõrkeele ning võõrkeelte õpet toetavaid tegevusi, sh täiskasvanute eesti keele õpe ja eesti keele õpe välismaal. Toetatakse keeleõpetajate professionaalset arengut ja koostööd, arendatakse keeleõppematerjale ja keeleoskuse hindamise vahendeid ning kujundatakse mitmekeelsust toetavaid hoiakuid. Tegevus toetab ka eestikeelsele õppele üleminekut, eelkõige haridustöötajate eesti keele õppe arendamise ja keeleõppealase koolitamise kaudu.

Programmi tegevust viivad ellu peamiselt Harno, HTM, EKI ning partnerorganisatsioonid Eestis ja välismaal. Harno vastutab täiskasvanute keeleõppe, keeleoskuse hindamise süsteemi, eksamite ning õpetajate koolitamise eest. EKI panustab õppematerjalide ja keeleõppekeskkondade arendamisse ning väliseesti keeleõppe toetamisse. Programmi tegevuse elluviimist juhib HTM-i keelepoliitika osakond.

2027. aastal on prioriteediks kvaliteetse eesti keele õppe kättesaadavuse parandamine ning eestikeelsele õppele ülemineku toetamine. Arendatakse edasi eesti keele õppe (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, toetatakse õppematerjalide koostamist ning keeletehnoloogiliste lahenduste kasutamist keeleõppes.

Täiskasvanute eesti keele õppe kvaliteedi parandamiseks ja järelevalve tõhustamiseks on planeeritud 0,92 mln eurot. Korraldatakse eesti keele tasemeeksameid neljal keeleoskustasemel (A2-C1) ning põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksameid. Hüvitatakse eesti keele õppimise kulusid neile, kes on tasemeeksami sooritanud kodakondsuse taotlemiseks või Keeleameti suunamisel. Riigi poolt loodud tasuta eesti keele e-õppe kursuste kasutajatele tagatakse õpetajatoe teenus.

Toetatakse eesti keele õpet ja säilitamist väliseesti kogukondades, et tagada välismaal elavatele lastele, noortele ja täiskasvanutele võimalused õppida eesti keelt ja kultuuri. Jätkub välismaal

tegutsevate eesti õpetajate toetamine, e-õppe võimaluste arendamine (Üleilmakool) ning Eesti päritolu noorte sidumine Eesti haridus- ja kultuuriruumiga. Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe raames toetatakse eesti keele õpetamist väliskõrgkoolides ning Eestist lähetatud lektorite tegevust. Tegevuste tööjõu- ja majandamiskulude eelarve on 0,54 mln eurot, mis sisaldab ka eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi lektorite tööjõukulusid, väliseesti õpetuskohtade tegevuskulusid jms. EKI, Harno ja HTM-i kaudu antavate toetuste eelarve tegevustele on 0,54 mln eurot.

Eestisse vahendatakse Euroopa keelepoliitika ja keeleõppe suundumusi (sh Euroopa keeleõppe raamdokumendi uuendused), toetatakse keeleõpetajate omavahelise koostöö edendamist.

Antavate toetuste eelarvest on EKI koordineerimisel väliseesti õppekohtade ja Üleilmakooli toetused 0,31 mln eurot, Harno hallatavad eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe toetused 26 490 eurot ning HTM-i eelarvesse kavandatud 64 500 eurot vabaühenduste toetamiseks keeleõpet ja mitmekeelsust toetavate tegevuste elluviimisel ja 0,14 mln eurot väliseesti noortele keele- ja rahvuskaaslaste noortelaagrite korraldamise toetamiseks.

Välisvahendites rahastatakse 3,22 mln euroga eesti keele õppe edendamist, sh õppevahendite ja meetodite arendamist, eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate ja võõrkeeleõpetajate professionaalset arengut ning eesti keele oskuse hindamisega seotud teenuseid. Arendatakse (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, sh uued B2 ja C1-taseme tasuta e-kursused, ning tagatakse A2- ja B1-taseme tasuta e-kursuste õpetajatugi. Arendatakse eesti keele oskuse e-hindamisvahendeid täiskasvanutele: digitaliseeritakse tasemeeksameid, arendatakse keeleoskust mõõtvat sõeltesti. Koolitatakse testikoostajaid ja hindajaid, tõstetakse testimisalast pädevust.

Tegevuse 2026. aasta eelarvesse lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid.

Tegevuse 2027. aasta eelarve suureneb 0,68 mln eurot seoses välisvahenditest kavandatud tegevuste mahu kasvuga. Võrreldes 2026. aastaga on välisvahendeid eelarvesse kavandatud 1,28 mln eurot rohkem, samal ajal kui piirmääraga kulude eelarve on 0,60 mln eurot väiksem. 0,33 mln eurot on eelarve vähenemine seotud perioodi 2025–2028 kokkuhoiuülesande täitmisega. Lisaks mõjutab vähenemist asjaolu, et 2026. aasta lisaeelarvega suurendatakse tegevuse eelarvet 0,27 mln eurot, mille võrra on 2027. aasta eelarve väiksem.

3.9.3.2 Tulemusvaldkond Haridus ja noored

3.9.3.2.1 Haridus- ja noorteprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset

säästvat arengut. Noorte avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi aitavad kujundada Eestit, mida noored soovivad edasi viia.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Haridus- ja Teadusministeerium, Haridus- ja Noorteamet (Harno), Eesti Keele Instituut (EKI), SA Kutsekoda, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus ja Sihtasutus TI-Hüpe.

Tabel 59. Haridus- ja noorteprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.32	**Haridus- ja noorteprogramm**	**-950 895**	**-761 410**	**-18 121**	**-158 166**	**-13 197**	**0**
10.33	Haridusvõrk ja taristu	-35 984	-23 287	0	-12 697	0	0
10.36	Üld- ja kutseharidus	-346 657	-337 888	0	-14	-8 755	0
10.40	Kõrgharidus	-330 576	-314 839	-14 121	0	-1 616	0
10.45	Täiskasvanuharidus	-25 478	-101	0	-22 803	-2 574	0
10.49	Hariduse rahvusvahelistumine ja õpiränne	-50 637	-1 351	0	-49 271	-15	0
10.53	Õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine	-39 105	-29 370	0	-9 581	-154	0
10.56	Kaasav haridus	-60 773	-48 377	0	-12 355	-40	0
10.59	Haridus- ja noortevaldkonna töötajate areng, järelkasv ja toetused	-14 140	-385	-4 000	-9 755	0	0
10.64	Oskuste- ja kutsesüsteem	-4 466	-1 322	0	-3 100	-44	0
10.67	Õppe seostamine tööturu vajadustega	-32 836	-441	0	-32 396	0	0
10.70	Noorte ettevõtlikkus ja omaalgatused	-2 340	-191	0	-2 149	0	0
10.73	Noorte kodanikuosalus	-923	-923	0	0	0	0
10.75	Noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kvaliteet ja kättesaadavus	-2 495	-2 495	0	0	0	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.79	Noorte tööhõivevalmidus ja riskioludes noorte tugiteenused	-4 484	-440	0	-4 044	0	0

Uuendatud on tulemusvaldkonna „Haridus ja noored“ nimetus. Varem kandis see nimetust „Tark ja tegus rahvas“.

Rida 10.33 programmi tegevus: Haridusvõrk ja taristu

Programmi tegevuse eesmärk: Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv koolivõrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades.

Tabel 60. Programmi tegevuse haridusvõrk ja taristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Gümnaasiumiastmega koolide arv (tk) Allikas: EHIS	153	150

Gümnaasiumiastmega koolide arv kajastab keskhariduse võrgu kohandamist rahvastikumuutustele ning vastutuse selgemat jaotust riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Siht on seatud arvestades vähenevat rahvastikku.

Tabel 61. Programmi tegevuse haridusvõrk ja taristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.33	**Haridusvõrk ja taristu**	**-26 076**	**-33 383**	**-35 984**	**-2 601**	**8%**	**-4 331**
10.34	Tööjõu- ja majandamiskulud	-20 351	-22 293	-23 287	-995	4%	-4 331
10.35	Muud toetused	-5 715	-11 080	-12 697	-1 617	15%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevus toetab põhikooli ja gümnaasiumi lahutamist, riigile keskhariduse andmisel suurema vastutuse andmist, sh riigigümnaasiumide loomist, haridustaristu optimeerimist ning energiatõhususe suurendamist, õppekeskkonna nüüdisajastamist, kaasava hariduse põhimõtete rakendamist, hariduse kättesaadavuse parandamist ja haridusasutuste vahelise koostöö suurendamist. Kohalikud omavalitsused saavad toetust väikeste maakoolide

pidamiseks ja kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks. Kaasava hariduse tegevuste eesmärk on toetada erivajadusega inimeste osalemist tavapärases õppe- ja noorsootöös, parandades õppekeskkonda ning tagades vajalikud õppe- ja töövahendid. Käesoleval struktuurivahendite perioodil korrastatakse tervikuna Ida-Virumaa koolivõrk ning tehakse ettevalmistusi järgmiste piirkondade koolivõrgu korrastamiseks.

Programmi tegevuse kulude eelarve on 35,98 mln eurot, suurenedes võrreldes 2026. aastaga 2,60 mln eurot. Eelarve kasv tuleneb välistoetuste eelarve suurenemisest 1,62 mln eurot ning kinnisvara baaseelarvesse lisanduvast 1 mln euro suurusest eelarvest, mis saadi tegelike kulude indekseerimisel eelmise aasta eluaseme hinnaindeksi muutuse võrra.

2026. aastasse üle kantud eelarve jääk oli 4,33 mln eurot.

Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) valitsemisala riigiasutuste kasutatava kinnisvara korrashoiuteenuseid, sealhulgas tehnohooldust ja remonditööde korraldamist, osutab valdavalt Riigi Kinnisvara AS (edaspidi RKAS), välja arvatud rakenduskõrgkoolides. HTM-i ja tema hallatavate asutuste, eelkõige koolide kasutuses oleva kinnisvara rendi- ja korrashoiukuludeks, remonditöödeks ning vallasvara soetusteks on planeeritud 23,29 mln eurot, millele lisanduvad investeeringud 13,20 mln eurot (vt investeeringute peatükk).

Sealhulgas sisaldab HTM kinnisvara korrashoiu kulude eelarve järgmiste allasutuste eelarveid:

- Haridus- ja Noorteameti kulude eelarvesse on planeeritud kinnisvara kulude katteks 60 534 eurot. Eelarve väheneb võrreldes eelmise aastaga 3513 eurot;
- Eesti Keele Instituut kolib 2026. aasta lõpus Loodusmaja Taru ruumidesse, mille kinnisvarakulude eelarve planeeritakse Kliimaministeeriumi eelarvesse. Seepärast EKI eelarve väheneb 63 604 eurot;
- Eesti Kirjandusmuuseumi kinnisvarakulude eelarve on 88 699 eurot, eelarve suureneb 2900 eurot;
- Riigi kutseõppeasutuste kinnisvarakulude eelarve 5,45 mln eurot, eelarve väheneb 0,11 mln eurot.

Välistoetuse meetme „Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine üldhariduskoolides“ raames on 2027. aasta eelarves planeeritud 2,17 mln eurot hariduslike erivajadustega õpilaste tavapärases õppe- ja noorsootöös osalemise toetamiseks ja suurendamiseks läbi õppekeskkonna parendamise. Toetust saavad kasutada kõik omavalitsused nende territooriumil paiknevate üldharidus- või kutseõppeasutuste, huvikoolide ja noorsootööga tegelevate asutuste kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks. Välisvahendite eelarve väheneb 0,94 mln eurot.

Välistoetuse meetme „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021–2027 (KOV koolid)“ raames on Ida-Virumaa kohalikele omavalitsustele planeeritud 10,53 mln eurot tegevustoetust koolivõrgu optimeerimiseks, sh koolihoonete korrastamiseks ning energiatõhususe suurendamiseks. 2027. aasta eelarve prognoos suureneb 2,56 mln eurot. Toetust saavad

omavalitsused on loetletud haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud investeeringute kavas ning hõlmavad Narva, Narva-Jõesuu, Jõhvi, Alutaguse ja Kohtla-Järve omavalitsusi. Kohtla-Järvel on kavandatud kaks projekti, Järve linnaosas riigikoolina tegutseva Järve Kooli ning Ahtme linnaosa munitsipaalkooli uued õppehooned. Projektid on planeeritud lõpetada aastatel 2028–2029.

Rida 10.36 programmi tegevus: Üld- ja kutseharidus

Programmi tegevuse eesmärk: Luua tingimused õppimiskohustuse täitmiseks, tagada ligipääs üldharidusele ja vähendada väljalangevust. Luua Eesti elanikkonnale nende vajadustele ja võimetele vastavad kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega kutseõppevõimalused, mis vastavad tööturu arenguvajadustele.

Tabel 62. Programmi tegevuse üld- ja kutseharidus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
3-aastaste kuni koolieelse laste osakaal, kes on käinud koolieelses lasteasutuses (%) Allikas: EHIS, Statistikaamet	90,9	93,0
Põhikoolist väljalangejate määr statsionaarse õppe kolmandas kooliastmes (%): kokku/ poisid/ tüdrukud Allikas: EHIS	0,33/0,36/0,3	0,3/0,3/0,2
Keskhariduse omandanute osakaal 4 aastat pärast põhikooli lõpetamist (%) Allikas: EHIS	81,2	83,0
Kutsehariduse* omandanute osakaal 5 aastat pärast põhikooli lõpetamist (%) Allikas: EHIS	21,7	24,0
Vähemalt keskharidusega 20–24 a osakaal (%) Allikas: Eurostat	83,2	87,0

*Kutsehariduse all mõistetakse ainult tasemeõppes saadud kutseharidust.

Haridus aitab vähendada ebavõrdsust ja sotsiaalset tõrjutust ning ennetada töötust, vaesust ja terviseprobleeme, mis omakorda vähendab survet sotsiaal- ja tervishoiusüsteemile. Kuigi lasteaias käimine ei ole kohustuslik, siis seiratakse 3–7-aastaste laste osalust alushariduses, kuna see toetab keelelist, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut, mis on vajalik edaspidiseks õppimiseks ja toimetulekuks. Põhikoolist väljalangejaid seiratakse, et jälgida noorte haridustee katkemist. Õppimiskohustuse reform aitab ennetada väljalangemist, pakkudes paindlikke õpivõimalusi ja tuge riskirühmadele. Keskhariduse omandanute osakaal 4 aastat ning kutsehariduse omandanute osakaal 5 aastat pärast põhikooli lõpetamist peegeldavad õppijate valikuid ning haridustee jätkamise edukust. Vähemalt keskharidusega 20–24-aastaste osakaal näitab, kui edukalt on noored haridustee lõpule viinud. Õppimiskohustuse ja kutsehariduse

reformi elluviimine aitavad tagada, et noored püsivad õppes täisealiseks saamiseni ning et kutsekeskharidus kujuneks võrdväärseks alternatiiviks gümnaasiumiharidusele, mis toetab riigi konkurentsivõimet ning aitab ennetada noorte NEET (mittetöötavad ja mitteõppivad noored)-staatusesse langemist.

Tabel 63. Programmi tegevuse üld- ja kutseharidus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.36	**Üld- ja kutseharidus**	**-298 344**	**-303 943**	**-346 657**	**-42 714**	**14%**	**-7 857**
10.37	Tööjõu- ja majandamiskulud	-199 119	-211 960	-217 385	-5 425	3%	-4 808
10.38	Sotsiaaltoetused	-6 602	-8 581	-8 397	184	-2%	-259
10.39	Muud toetused	-92 504	-83 402	-120 875	-37 473	45%	-2 790

Programmi tegevuse tutvustus

Tegevus hõlmab üldhariduses kolme haridustaset: alus-, põhi- ja üldkeskharidust ning kutseharidust.

Ligipääsu tagamiseks kvaliteetsele üldharidusele antakse haridustoetust munitsipaal- ja erakoolide pidajatele, tagatakse vajalikud õppekohad riigi koolides ning toetatakse IBO (Rahvusvaheliselt tunnustatud) õppekavade rakendamist ja Euroopa Kooli arengut.

Eelpool nimetatud haridustoetuse all peetakse silmas ka toetusfondi kaudu eraldatavat toetust kohalikele omavalitsustele 543,20 mln eurot. Haridustoetus panustab otseselt programmi tegevuse eesmärkidesse. Riigieelarves kajastatakse seda Vabariigi Valitsuse peatükis ning seetõttu HTM-i eelarves ei sisaldu. KOV-id katavad üldharidusega seotud kogukulud nii riigilt saadava toetuse, maksutulude kui ka muude tulude arvelt.

Kutsehariduses kavandatakse õppes osalemise kasvu ning lõpetajate oskuste tööturu vajadustele vastavuse tagamiseks kutseõppe koolitusmahud ja õppekavarühmade üleriigiline optimaalne jaotus, tagatakse vajalikud õppekohad ja õppijate toimetulekut toetavad meetmed, ajakohastatakse õppevahendeid.

Käesolevas tegevuses kajastub ka õpetajate tööjõukulude kasv 20,70 mln eurot, baasrahastuse kasv 5,70 mln eurot (õpilaste arvu kasv, õpilastele tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks tegevuskulude katmine jms) ja Kultuuriranitsa toetuse kasv 1,50 mln eurot. Lisavahendite jaotus üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste vahel selgub seisuga 10.11.2026. Eesti hariduse infosüsteemis (EHIS) kajastatud õpilaste arvude alusel.

2027. aastal on õpetajate töötasu alammäär täistööajaga töötamisel 2030 eurot. Lisaks palga alammäärale tõuseb diferentseerimise osa 23%-le, mis võimaldab maksta õpetajatele palka vastavalt karjääriastmele, vastutusele ja tööülesannetele. 2027. aastal on õpetajate arvestuslik keskmine palk 2497 eurot, mis kasvab võrreldes 2026. aastaga 3,90% ja on riigi keskmisest palgast 108%.

Õpetajate palgatõus on üks osa õpetajaameti väärtustamisest. Palgakasvuga käib kaasas ka õpetajate karjäärimudel, mis seob professionaalse arengu ja suurema vastutuse kõrgema töötasuga. Karjäärimudeli kohaselt hakkab 2027. aastast õpetajate palga alammäär 2030 eurot kehtima alustavale õpetajale ja õpetaja astmele. Vanemõpetaja astme palgakoefitsient on 1,1-kordne ehk 2233 eurot ja meisterõpetaja astmel 1,3-kordne ehk 2639 eurot.

Õpetajate tööjõukulude täpsem jaotus üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste vahel selgub seisuga 10.11.2026. aasta Eesti hariduse infosüsteemis (EHIS) kajastatud õpilaste arvude alusel.

Tegevuse eesmärkidesse panustab ka KOV-idele eraldatav üldhariduskoolide pidamise toetus 543,20 mln eurot, mis ei kajastu riigieelarves HTM-i eelarves antud tegevuse all, vaid Vabariigi Valitsuse peatükis kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfondi real. Üldhariduskoolide pidamise toetus on mõeldud õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja nende täienduskoolituseks, õppekirjanduse soetamiseks, koolilõunaks ja koolide tegevuskuludeks, sh tõhustatud ja eritoe õpilaste arvust lähtudes, et tagada vajalikud tugiteenused ja õppekorraldus. Üldhariduskoolide toetus jaotatakse iga-aastase Vabariigi Valitsuse määrusega „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“ alusel. Täpsem toetuste jaotus selgub EHIS-e andmete põhjal 10.11.2026.

Valitsuse koalitsioonileppes 2023–2027 lepiti kokku kodulähedaste algkoolide toetusmeetme loomine. Eesmärk on motiveerida kohalikke omavalitsusi korrastama koolivõrku, soodustades kodulähedaste 1.–6. klassiga koolide ja õppekohtade tekkimist ja toetades nende edasist pidamist. Väikeste algkoolide meetme raames suunati kohalikele omavalitsustele 2026. aastal 2,20 mln eurot. 2027. aasta eelarves on ette nähtud 2026. aastaga samas mahus eelarve. Määruse kohaselt on omavalitsusel iga kodulähedase algkooli või õppekoha jaoks eraldi võimalik taotleda klassiõpetaja tööjõukulu toetust ja tugispetsialistide tööjõukulude ja muude kulude toetust.

Üldhariduskoolidele kavandatakse õpilaskodu toetuseks 1 mln eurot. Õpilaskodu toetust eraldatakse üldtoel oleva õpilase kohta 2 tuhat eurot. Tõhustatud toel oleva õpilase õpilaskodu koha toetus on 2700 eurot ning eritoel oleva õpilase õpilaskodu koha toetus on 3400 eurot. Täpsem toetuste jaotus selgub EHIS-e andmete põhjal 10.11.2026.

Vanglaõppe haridustoetus 0,30 mln eurot on kavandatud kinnipeetavate üldhariduse omandamiseks, sh tagatakse vahistatud ja täiendavate julgeolekuabinõude raames lukustatud kambris viibivate õpilaste individuaalne õpe nii põhikooli riikliku õppekava kui ka lihtsustatud õppekava järgi. Õpet korraldavad Tallinna linn ja Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasium.

Riigi üldhariduskoolide koolipidamise kuludeks ja munitsipaalkoolides rahvusvahelise õppekava pakkumiseks on kavandatud 102,50 mln eurot (sh tagatakse haiglaõppe võimalus). 2026/2027 õppeaastal tegutseb 41 riigi üldhariduskooli (sh SA Euroopa Kool). 2026. aastal asutati esimene hariduskeskus Hiiumaa gümnaasium ja rakenduslik kolledž, millega alates 1. septembrist 2026. a liideti Hiiumaa Gümnaasium ja Hiiumaa Ametikool. 1. septembrist 2026. aastal liideti Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium Pärnumaa Kutsehariduskeskusega. Liidetav kool lõpetas tegevuse

ning Pärnumaa Kutsehariduskeskus jätkab tegevust uue nimega Pärnu Hariduskeskus. Kolm üldhariduskooli (Jõgevamaa Gümnaasium, Põlva Gümnaasium, Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasium) hakkavad pakkuma ettevalmistavat õpet.

Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-des 42 ja 82 munitsipaalkoolile sätestatud alustest ja tingimustest, nähakse põhikoolile ja gümnaasiumile igal aastal riigieelarves ette sihtotstarbelised toetused erakooli õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukulude ja täienduskoolituse, õppekirjanduse, õpilaskodu kohtade ning statsionaarses õppes põhi- ja keskharidust omandavatele õpilastele koolilõuna toetuseks. Eeltooduks on kokku kavandatud 57,70 mln eurot. Täpne toetuste jaotus selgub EHIS-e andmete põhjal 10.11.2026.

Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava elluviimise raames on riigi pidamisel üldhariduskoolidele ja kutseõppeasutustele kavandatud vajaduspõhiselt taotletavad toetused Ida-Virumaal tegutsevate riigikoolide nõuetekohase eesti keele oskusega õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide täiendava tööjõukulu kehtestamiseks 8,46 mln eurot, üldhariduskoolidele lisaks täiendav eesti keele õppe toetus eesti keelest erineva emakeelega laste ja rändetaustaga laste eesti keele oskuse edendamiseks 0,72 mln eurot, piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) metoodikakeskuste tegevuste elluviimiseks 20 tuhat eurot ning eestikeelsele õppele üleminevate klasside õppevara soetamiseks 35 tuhat eurot. Lisaks on täiendav toetus 2,50 mln eurot eesti keele kui teise keele õppe kutseõppeasutuste õpilastele, kellel on kutsekeskhariduses, kutsevalikuõppes või ettevalmistavas õppes tuvastatud erivajadus ja õpingute alustamiseks ebapiisav eesti keele oskus.

Kutseõppe (sh munitsipaal- ja erakoolides ning kutseõpet korraldavates rakenduskõrgkoolides) korraldamiseks ja ettevalmistavaks õppeks on kavandatud 118,50 mln eurot. Kutseõppe rahastamine toimub haridus- ja teadusministri määruse alusel. Rahastamismudelis on kavandatud 24 500 koolituskoha eelarve tööjõu- ja majandamiskuludeks koos õpetajate, koolijuhtide jt töötajate tööjõukulude, tulemusrahastamise ning õpilaste sotsiaaltoetustega (õppetoetused, sõidusoodustus ja koolitoidu toetus). Ettevalmistava õppe rahastamine toimub haridus- ja teadusministri määruse alusel, vastavalt kehtestatud ühiku hinnale. Ettevalmistavaks õppeks on planeeritud 537 koolituskohta. Arvestuslik õpilaste arv, kes saavad õppetoetusi, on 8570. Koolitoidu toetust arvestatakse 13 890 õpilasele. Meresõiduohutuse seaduse alusel on kavandatud rahastada 290 õpilase toitlustamist ning vormiriietuse ostmist.

Täpsem jaotus asutuste, ettevalmistava õppe, kutseõppe tegevuskulude, sotsiaaltoetuste ning tulemusrahastamise vahel selgub tegelike EHIS õpilaste arvude alusel seisuga 10.11.2026.

Kutsekoolide majandustegevuse tulust tehtavad kulud 8 mln eurot on seotud õppebaasides toimuva praktilise õppe, õppeprotsessi arendamise ja tasuliste teenustega seotud kuludega.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse tegevusvaldkonnaks on kutserehabilitatsiooni teenuse arendamine, läbi uuenduslike sotsiaal- ja tööturualaste teenuste metoodikate väljatöötamise ja katsetamise, saavutades seeläbi erivajadusega inimeste aktiivsema ühiskonnas osalemise ja võimalikult kõrge tööga hõivatuse. Tegevuste elluviimiseks on planeeritud 2,60 mln eurot. Riigi Kinnisvara AS teenustele on kavandatud 0,82 mln eurot.

Eelarve suurenemine on seotud õpetajate tööjõukulude kasvuga 20,70 mln eurot, baasrahastuse kasvuga 5,70 mln eurot (õpilaste arvu kasv, õpilastele tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks tegevuskulude katmine jms), karjäärimudeli rakendamisega 7 mln eurot, Kultuuriranitsa toetuse kasvuga 1,50 mln eurot. Kutseõppe eelarve suurenemine 2,50 mln eurot on seotud õppimiskohustuse reformi, toevajadusega õppijate lisandumise ja ettevalmistava õppe pakkumisega. Riigikoolidele kavandatud eestikeelsele õppele ülemineku toetusmeetmete eelarve suureneb 1,80 mln eurot peamiselt Ida-Virumaa täiendava palgalisa toetuse tõusu arvelt seoses keele- ja kvalifikatsiooninõuetele vastavate haridustöötajate arvu kasvuga piirkonnas. Tegevuse 2026. aasta eelarvesse lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid.

Rida 10.40 programmi tegevus: Kõrgharidus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada igale motiveeritud ja võimekale üliõpilaskandidaadile ligipääs kvaliteetsele, paindlikule ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavale kõrgharidusõppele.

Tabel 64. Programmi tegevuse kõrgharidus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kõrgharidusõppest väljalangejate määr (kõrghariduse 1. astme õpingute esimesel aastal) (%) Allikas: EHIS	8,7	15,0
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrghariduses (%)* Allikas: EHIS	60,3	57,0
Doktorikraadi kaitsmiste arv õppeaastas Allikas: EHIS	292	300
Kolmanda taseme haridusega 25–34 a osakaal (%) Allikas: Eesti tööjõu-uuring	44,3	44,0

* Nominaalaeg +1 on arvestatud nende õppekavade puhul, mille nominaalkestus on väiksem kui 4 aastat, nominaalaeg+2 on arvestatud nende õppekavade puhul, mille nominaalkestus on vähemalt 4 aastat. Arvesse on võetud 1. ja 2. astme õppekavad.

Kõrgharidusega inimesed teevad teadlikumaid tervise-, pere- ja finantsotsuseid ning nad on paremini valmis lahendama keerulisi ühiskondlikke ja globaalprobleeme. Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) andmetel toob kõrgharidus kaasa ka suurema tööhõive ja kõrgema palgataseme.

Kõrgharidusõppest väljalangejaid ning nominaalajaga lõpetajaid seiratakse, et analüüsida, kui tõhusalt toimib õppekorraldus, kuidas õppijad kohanevad ja kui hästi on üliõpilased õpingute jooksul toetatud. Programmis rahastatakse kõrgharidusõppe läbiviimist, kvaliteedi arendamist ning toetatakse õppija toimetulekut, näiteks õppelaenusüsteemi paindlikumaks ja kättesaadavamaks muutmise kaudu.

Doktorikraadi kaitsmiste arv õppeaastas kajastab, kuidas edenevad doktoriõpingud, kas süsteem toetab üha rohkemate doktorantide pealekasvu ning kui populaarne on teadlasekarjäär.

Kolmanda taseme haridusega 25–34-aastaste osakaal näitab, kui populaarne on kõrghariduse omandamine noorte seas.

Mõõdikute sihid vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende.

Tabel 65. Programmi tegevuse kõrgharidus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.40	Kõrgharidus	-297 053	-321 624	-330 576	-8 953	3%	-102
10.41	Tööjõu- ja majandamiskulud	-39 350	-40 731	-39 315	1 416	-3%	-51
	Sh õppelaenu tagasimaksmise kulud	0	0	-5	-5	100%	0
10.42	Sotsiaaltoetused	-19 792	-14 574	-14 562	11	0%	0
	Sh doktoranditoetuse sotsiaalmaks	-661	-90	-39	51	-56%	0
10.43	Sh vajaduspõhised õppetoetused	0	-14 026	-14 077	-51	0%	0
10.44	Muud toetused	-237 920	-266 303	-276 699	-10 396	4%	-51

Programmi tegevuse tutvustus

Tegevuse raames toetatakse kõrgharidusõppe korraldamist ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides, tagatakse õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused, juurutatakse õppijakeskset õpikäsitust, toetatakse kõrgharidusõppe kvaliteeti, tagatakse õppejõudude järelkasv, toetades nende arengut ja suurendades enesetäiendamise võimalusi.

Tegevuste elluviimiseks on avalik-õiguslikele ülikoolidele ja rakenduskõrgkoolidele kavandatud kokku 300,68 mln eurot, mida on 3,67 mln eurot ehk 1,20% rohkem kui 2026. aastal. Sellest moodustavad kõrghariduse tegevus- ja sihttoetuse kulud 299,34 mln eurot ning rakenduskõrgkoolide tegevustoetuse arvelt tehtavad investeeringud 1,34 mln eurot.

Võrdluses 2026. aastaga kajastub alates 2027. aastast tegevustoetuses ka 2,98 mln eurot IKT fookusõppekavade toetust. 2026. aasta eelarves kajastus see programmi tegevuses „Õppe seostamine tööturu vajadustega“, alates 2027. aastast tegevuses „Kõrgharidus“. Tegevustoetuse kujunemist on täpsemalt selgitatud seletuskirja asutuste lõikes esitatud kulude osas rakenduskõrgkoolide grupi juures.

Rakenduskõrgkoolide omatuludest planeeritakse 1,42 mln eurot õppeprotsesside arendamiseks ja tasuliste teenustega (nt täienduskoolitus, ühiselamute ja muude ruumide välja rentimine) seotud kuludeks. 0,19 mln euro ulatuses kavandatakse kulusid laekumiste arvelt Kultuurkapitalilt ning kohalikelt omavalitsustelt.

Õpetajakoolituse kutseaasta tegevusi Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis toetatakse 0,18 mln euroga.

Akadeemilise järelkasvu ning kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide tagamiseks toetatakse doktoriõppe efektiivsuse kasvu. Vähemalt 350 nooremteaduri ametikoha loomiseks ja neile palga maksmiseks eraldatakse ülikoolidele toetust lähtuvalt halduslepingutes kokkulepitud doktorantide arvust. Nooremteaduri tööjõukuludeks on kokku 14,18 mln eurot. Doktoriõppe reformi tulemusena asetleidnud üleminekuga doktorandist nooremteaduriks kaasnevaid täiendavaid kulusid rahastatakse teadussüsteemi programmist.

Üliõpilaste sotsiaaltoetusteks on kavandatud 14,56 mln eurot, sellest vajaduspõhisteks õppetoetusteks ja vajaduspõhisteks eritoetusteks on kokku 14,2 mln eurot, toetuse saajaid on ligikaudu 7 tuhat üliõpilast igal semestril. Toetused 150-440 eurot kuus toetavad neid üliõpilasi, kes on majanduslikult ebasoodsamas olukorras. Alates 2026. aastast on tudengite vajaduspõhised õppetoetused 14,08 mln eurot riigieelarvesse planeeritud arvestusliku kuluna (liik 10). Sihtotstarbeliste stipendiumidega 0,32 mln eurot toetatakse erivajadustega üliõpilaste ja asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste ligipääsu kõrgharidusõppele. Puude liigist ja raskusastmest lähtuvat 60-510 euro suurust igakuist stipendiumi saab ligikaudu 350 üliõpilast aastas.

Strateegiliste partnerite toetust on kavandatud 51 260 eurot. Doktoranditoetuse sotsiaalmaksu, ülikoolide töötajate õppelaenu põhiosa kustutamise ning õppelaenuvõlglaste eest intressimaksetega seotud kulusid on tegevusse planeeritud kokku 56 370 eurot.

Tegevuse 2026. aastal lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Programmi tegevuse kulude muutus on seotud kõrghariduse piirmääraga eelarve (8,52 mln eurot) ning tuludest sõltuvate kulude eelarve suurenemisega (0,43 mln eurot). Välistoetusi sellesse programmi tegevusse planeeritud ei ole.

Rida 10.45 programmi tegevus: Täiskasvanuharidus

Programmi tegevuse eesmärk: Paranenud on täiskasvanute ligipääs õppija huvidest ja võimetest lähtuvale, tema arengut toetavale ning tööturu vajadusi arvestavale kvaliteetsele mitteformaalõppele. Koostöövormid on parandanud täiskasvanute teadlikkust elukestvast õppest ja õppimisvõimalustest.

Tabel 66. Programmi tegevuse täiskasvanuharidus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
25–64-aastaste madala haridustasemega täiskasvanute elukestvas õppes osaluse määr (%)* Allikas: Statistikaamet	11,3	12,9
Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr viimase 12 kuu jooksul (%) Formaal- ja mitteformaalõppes *** Informaalõppes**** Allikas: Eesti Tööjõu Uuring (Statistikaamet)	53,7 (2024) 65,7	55,0 72,9
Mittestatsionaarses üldharidusõppes või kutsekeskhariduses õppijate osakaal keskhariduseta 19-64-aastaste hulgas (%) Allikas: EHIS	5,3	4,9
Õppetööst väljalangevuse määr mittestatsionaarses üldharidusõppes (%)** Allikas: EHIS	22,3	24,5

* Mõõdiku arvutamisel lähtutakse Eesti tööjõu-uuringust ning see kajastab küsitlusele eelnenud nelja viimase nädala jooksul tasemehariduses või koolitusel osalenute osatähtsust 25–64-aastaste hulgas. Madala haridustaseme all mõistetakse põhiharidusega või sellest madalama haridusega inimesi (ISCED 0-2).

**Arvesse on võetud kõik mittestatsionaarse õppe õppevormid gümnaasiumiastmes

*** Euroopa Komisjoni metoodika, indikaator hõlmab endas formaal- ja mitteformaalõpet, v.a juhendatud töökohapõhine õpe

****Arvesse on võetud õppimist pereliikmelt, sõbralt või kolleegilt, trükimaterjalide abil, elektroonilise seadme vahendusel, giidiga ekskursioonidel, õppekeskustes.

Elukestev õpe aitab inimestel kohaneda kiiresti muutuva tööturuga, arendada uusi oskusi ja vähendada hariduslikku ebavõrdsust. 25–64-aastaste põhihariduse või sellest madalama haridustasemega täiskasvanute osaluse kasvatamine elukestvas õppes on oluline haridusliku ebavõrdsuse vähendamiseks. Täiskasvanuhariduse populariseerimine, koostöö tööandjate ja kogukondadega ning info kättesaadavuse parandamine toetavad osaluse kasvu. Täiskasvanute osalemine formaal-, mitteformaal- ja informaalõppes kajastab üldist õppimiskultuuri ja haridussüsteemi paindlikkust. Mitteformaalõpe on koolitused, mikrokvalifikatsioonid, arenguprogrammid, tööalased või üldoskuste koolitused, mille eesmärk on teadmiste ja oskuste arendamine, kuid mis üldjuhul ei anna uut haridustaset. Informaalõpe toimub igapäevaelus, nt iseseisev õppimine ja kogemuste kaudu teadmiste omandamine. Elukestvas õppes osalemise suurendamiseks arendatakse paindlikumaid formaal- ja mitteformaalõppe võimalusi, laiendatakse e-õpet ning toetatakse mikrokvalifikatsioonide rakendamist, et pakkuda õppijate vajadustele paremini vastavat õpet.

Mittestatsionaarne üldharidusõpe on mõeldud eelkõige täiskasvanutele, kes soovivad õppida paindlikult töö või muude kohustuste kõrvalt (nt õhtu-, sessioon- või e-õppes). See on osa elukestva õppe süsteemist ja aitab suurendada hariduse kättesaadavust ning seeläbi vähendada hariduslikku ebavõrdsust. Mittestatsionaarses üldharidusõppes (sh kutsekeskhariduses) õppijate osakaal keskhariduseta 19–64-aastaste hulgas ning nende väljalangevuse määr kajastavad, kui edukalt suudavad täiskasvanud haridusteele naasta ja seda jätkata. Programmi raames on loodud paindlikke tasemeõppevõimalusi, sealhulgas hariduslikku erivajadusega õppijatele, ning arendatud e-õppe lahendusi. Haridusasutusi toetatakse kvaliteetse ja nüüdisaegse õppe pakkumisel, et pidurdada väljalangust ja suurendada

lõpetamismäära. Mõõdikute sihid vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende.

Tabel 67. Programmi tegevuse täiskasvanuharidus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.45	Täiskasvanuharidus	-8 583	-18 730	-25 478	-6 748	36%	-13
10.46	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 377	-3 569	-5 655	-2 085	58%	-13
10.47	Sotsiaaltoetused	-14	-5	-10	-5	100%	0
10.48	Muud toetused	-3 189	-15 155	-19 814	-4 658	31%	0

Tegevuste kirjeldus

Suuremat lisandväärtust andvate erialaste oskuste ja tööelu üldoskuste arendamiseks pakutakse täiendus- ja ümberõppevõimalusi. Koolituste rahastamisel lähtutakse OSKA soovitustest jm uuringutest. Arendatakse mitteformaalõppe kvaliteeti. Toimuvad tegevused haridustee katkestanud täiskasvanute tagasitoomiseks formaalharidusse ning arendatakse VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) süsteemi. Toetatakse täiskasvanuhariduse osapoolte võrgustikutööd ja täiskasvanute ning tööandjate teadlikkuse tõstmist elukestvast õppest ja õppimisvõimalustest.

Programmi tegevuse kulude eelarvest enamus (22,80 mln eurot) rahastatakse välisvahenditest. Tegevuse eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 6,75 mln eurot, mis on tingitud välistoetuste aktiivsemast rakendamisest. Uus toetusmeede „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine“ (TAHE) aitab madala haridustasemega täiskasvanutel tasemeõppesse naasta. Meedet viib ellu ja koordineerib Harno, tehes koostööd ligikaudu 20 õppeasutusega (täiskasvanute gümnaasiumid, kutseõppeasutused, riigi- ja erakoolid). Meetme eelarve on 8 mln eurot, millest Harno eelarves on 4,20 mln eurot. Meetme „Täiskasvanuhariduse arendamine ja mitteformaalsete õppimisvõimaluste pakkumine“ (VÕTI) tegevusi viiakse ellu 14,80 mln euro ulatuses. Täiendus- ja ümberõppevõimalusi pakkudes lähtutakse tööjõu oskuste vajadustest ning valdkondlikest prognoosidest. Toetatakse uuenduslike õppimisvõimaluste loomist, arendatakse täienduskoolituse kvaliteeti, samuti populariseeritakse elukestvat õpet ja edendatakse seda kogukondlikult ning arendatakse teadmispõhisust täiskasvanuhariduse poliitikas. HTM-i eelarvesse on piirmääraga vahenditest kavandatud 0,10 mln eurot peamiselt vabaühendustele täiskasvanuharidust toetavate tegevuste elluviimiseks. Riigi kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid kavandavad muudest tuludest 2,57 mln eurot täiskasvanute täiendus- ja ümberõppega seotud tööjõu- ja majandamiskuludeks. Tegevuse 2026. aastasse lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid.

Rida 10.49 programmi tegevus: Hariduse rahvusvahelistumine ja õpiränne

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis antav haridus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tabel 68. Programmi tegevuse hariduse rahvusvahelistumine ja õpiränne 2027. a mõõdik ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eestis õppivate immatrikuleeritud välisüliõpilaste osakaal (%) Allikas: EHIS	8,2	11,0
Eestist väljaminevas lühiajalises õpirändes osalenud kutseõppe lõpetanute osakaal (%) Allikas: EHIS	8,2	n/a
Eestist väljaminevas lühiajalises õpirändes osalenud bakalaureuse- ja magistriõppe lõpetanute osakaal (%) Allikas: EHIS	8,5	10,5

Eestis õppivate immatrikuleeritud välisüliõpilaste osakaal näitab Eesti kõrghariduse atraktiivsust rahvusvahelisel tasandil. Programmi tegevused, nagu ingliskeelsete õppekavade arendamine, tugiteenuste pakkumine ja rahvusvahelise nähtavuse suurendamine, aitavad kasvatada välisüliõpilaste arvu ning tugevdada Eesti positsiooni rahvusvahelises haridusruumis.

Eestist väljaminevas lühiajalises õpirändes osalenud kutseõppe ning bakalaureuse- ja magistriõppe lõpetanute osakaal kajastab õppurite rahvusvahelist kogemust ja valmisolekut töötada mitmekultuurilises keskkonnas. Kutseõppurite puhul toimub mõõtmine mitmeaastase intervalliga, mistõttu järgmine sihttase, 10%, on seatud 2028. aastaks. Õpiränne arendab keeleoskust, kohanemisvõimet ja oskusi, mis on olulised nii isikliku kui ka ühiskondliku konkurentsivõime seisukohalt. Programmi kaudu toetatakse õpirände võimaluste kättesaadavust, partnerlussuhteid välisriikide õppeasutustega ning õppurite ja õppeasutuste valmisolekut rahvusvaheliseks koostööks.

Tabel 69. Programmi tegevuse hariduse rahvusvahelistumine ja õpiränne eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.49	**Hariduse rahvusvahelistumine ja õpiränne**	**-44 924**	**-46 579**	**-50 637**	**-4 058**	**9%**	**-82**
10.50	Tööjõu- ja majandamiskulud	-10 942	-8 423	-9 479	-1 056	13%	-15
10.51	Sotsiaaltoetused	-3 605	-38 069	-41 095	-3 026	8%	-50
10.52	Muud toetused	-30 380	-87	-63	24	-27%	-17

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames panustatakse hariduse rahvusvahelistumisse, sh tegeletakse rahvusvahelise haridusturundusega, arendatakse kutse- ja kõrghariduses rahvusvahelist koostööd, pakutakse

õpirände soodustamiseks stipendiumiprogramme ning korraldatakse välisriigi hariduskvalifikatsioonide hindamine, haridusalase teabe andmine ja välisriikide kutsekvalifikatsioonide tunnustamise tugiteenus (ENIC/NARIC keskus).

Erasmus+ kaudu läbiviidavad tegevused 43,81 mln eurot panustavad kõrg- ja kutsehariduse ning noorte valdkonda. Toetatakse Eesti üliõpilaste, õppejõudude, kutseõppe õpilaste ning õpetajate õpirännet ning suurendatakse Eesti kõrgkoolide rahvusvahelist atraktiivsust. Noortevaldkonnas toetatakse Erasmus+ programmi kaudu noorte omaalgatusi, sotsiaalseid algatusprojekte ning kogukonda kaasavat sotsiaalset ettevõtlust.

Haridus- ja Noorteameti eelarvesse planeeritud Erasmus+ toetuste maht suureneb 5,41 mln eurot. Rakenduskõrgkoolide ja kutseõppeasutuste planeeritud muud otselaekuvad välistoetused vähenevad toetuste kahanemise tõttu kokku 1,05 mln eurot.

Ligikaudu 64 tuhat eurot on eelarvesse planeeritud Erasmus+ programmi hariduskoostöö võrgustiku Eurydice ning Euroopa Liidu liikmesriikide, Islandi ja Norra hariduskoostöö võrgustiku ReferNet kulusid.

1,39 mln euroga tagatakse välisriigi kõrgharidust tõendavate ja kõrgharidusele juurdepääsu võimaldavate kvalifikatsioonide (akadeemilised kraadid, diplomid, tunnistused jt) hindamine, kvalifikatsioonidele vastavuse määramine Eesti haridussüsteemis ning tunnustamiseks ettepanekute tegemine. Lisaks tagatakse erinevate riigisiseste ja rahvusvaheliste Eesti üliõpilaste ja õppejõudude õpirännet toetavate instrumentide kättesaadavus, nt riikidevaheliste lepingute stipendiumid, Noore õpetlase toetusmeede koostöös erasektoriga, Kristjan Jaagu stipendium, Nordplusi kõrgharidusprogramm ja teised toetusmeetmed.

Erinevate rahvusvaheliste projektide kaudu toetatakse 5,38 mln euroga õpirännet ja teisi arendusprojekte kutseõppeasutustes ning rakenduskõrgkoolides.

Tegevuse 2026. aastal lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Tegevuse eelarve suurenemine on seotud välisvahendite eelarve kasvuga.

Rida 10.53 programmi tegevus: Õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine

Programmi tegevuse eesmärk: Õppekavade arendamisel ja rakendamisel lähtutakse nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetest ning toetatakse nutika õppevara ja metoodika kasutamist õppes. Üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste digitaristu toetab õppimist ja õpetamist, hariduse valdkonna infosüsteemid on koosvõimelised ja vastavad kasutajate vajadustele.

Tabel 70. Programmi tegevuse õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
PISA uuringus alla kolmanda taseme saavutanud õpilaste osakaal (%), sh funktsionaalne lugemisoskus matemaatiline kirjaoskus loodusteaduslik kirjaoskus Allikas: PISA*	 41,1 38,3 31,1	 n/a
Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul (%) 4. klass 8. klass 11. klass Allikas: Rahulolu-uuring	 35,1 19,6 22,8	 34,0 19,0 18,0
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (%) 4. klass 8. klass 11. klass Kutseõppeasutuste õppijad Allikas: Rahulolu-uuring	 61,3 70,7 87,5 86,1	 68,0 81,0 93,0 93,0
Õppeprotsessis osalejate subjektiivne rahulolu (%) kooliga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpilaste osakaal 8. klass 11. klass kutsekeskharidus tööga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpetajate osakaal Allikas: Rahulolu-uuring	 21,8 36,5 45,3 80,1 (2024)	 25,0 41,0 56,0 83,0
Baastasemest kõrgema taseme digioskustega 16–24-aastaste osakaal (DESI) (%)	61,1 (2023)	n/a

*PISA uuring viidi läbi 2025. aastal ning tulemused avalikustati 2026. aastal

PISA (rahvusvaheline õpilaste oskuste hindamise programmi) mõõdikud kajastavad õpilaste oskuste taset rahvusvahelises võrdluses. Alla kolmanda taseme (skaalal, kus 1 tähistab madalaid ja 6 tipposkuseid) tulemused viitavad sellele, et õpilane ei suuda rakendada oma teadmisi igapäevaelus piisavalt tõhusalt. Kuna PISA uuring toimub mitmeaastase intervalliga, siis on mõõdikute sihid seatud 2029. aastaks: funktsionaalne lugemisoskus 38%, matemaatiline kirjaoskus 35% ja loodusteaduslik kirjaoskus 28%. Sihid peegeldavad püüdlust tõsta hariduse kvaliteeti, vähendada madalate tulemuste osakaalu ja suurendada hariduslikku võrdsust.

Liikumisvõimalustega rahulolu mõõdikud kajastavad õpilaste hinnangut koolikeskkonna liikumisvõimalustele. Liikumisvõimalused on otseselt seotud õpilaste heaoluga, mis omakorda mõjutab õpimotivatsiooni ja koolirõõmu. Mõõdikute sihid ei ole suunatud rahulolu kasvule kõigis vanuserühmades, et koolikeskkond muutuks tervislikumaks ja õpilassõbralikumaks,

seetõttu on plaanis sihttasemeid korrigeerida. Kiusamise kogemine mõjutab tugevalt õpilaste rahulolu, vaimset tervist ja õpimotivatsiooni, mistõttu on oluline seda vähendada. Mõõdikute sihid on seatud sooviga suurendada nende õppijate osakaalu, kes ei koge korduvat kiusamist.

Õppeprotsessiga rahulolu mõõdikud põhinevad riiklikul rahuloluküsitlusel, kus õpilased ja õpetajad hindavad oma kogemusi koolis viiepallisel skaalal. Rahulolu mõjutab otseselt õpimotivatsiooni, vaimset heaolu ja õpetajate ametis püsimist. Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamine, koolikeskkonna arendamine, õpetajate professionaalse arengu toetamine ja juhtimiskvaliteedi tõstmine aitavad luua toetavat ja motiveerivat õpikeskkonda.

16-24-aastaste baastasemest kõrgema taseme digioskuste mõõdik põhineb Euroopa Komisjoni DESI (digimajanduse ja ühiskonna) indeksil, mis hindab digioskuste taset elanikkonna seas. Järgmine mõõtmine on alles täpsustamisel, mistõttu pole sihttaset lähiaastateks seatud. Baastasemest kõrgemad digioskused näitavad, et inimene on kasutanud digiseadmeid keerukamate ülesannete lahendamiseks, nt probleemide lahendamiseks või info töötlemiseks. Õppevara arendamine ja õpetajate digipädevuse tõstmine aitavad luua tingimused, kus noored omandavad vajalikud digioskused.

Mõõdikute sihid vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende.

Tabel 71. Programmi tegevuse õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.53	**Õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine**	**-25 331**	**-26 795**	**-39 105**	**-12 310**	**46%**	**-5 389**
10.54	Tööjõu- ja majandamiskulud	-18 875	-18 666	-26 480	-7 814	42%	-2 847
10.55	Muud toetused	-6 434	-8 129	-12 625	-4 496	55%	-2 541

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames arendatakse üld- ja kutsekeskhariduse riiklikke õppekavasid, kutsehariduse õppekavu, õpitulemuste välishindamise elektroonseid vahendeid ja õppevara (sh digiõppevara, hindamisvahendid). Samuti kaardistatakse õppevara loomise ja kohandamise vajadus, tehakse õppevara laialdaselt kättesaadavaks ja toetatakse keskselt tellitud õppevara kasutuselevõttu.

Õppekavade rakendamisel ja arendustöös toetatakse haridusasutusi vajaduspõhise nõustamisega, korraldatakse võrgustikutööd parimate praktikate vahetamiseks ning soodustatakse huvipoolte (näiteks ülikoolid, aineliidud, tööandjad jt) kaasamist õppe kaasajastamisel.

Õppe kvaliteedi tagamiseks arendatakse õppeasutuste sisehindamist, viiakse läbi õpitulemuste välishindamist ja rahulolu-uuringuid. Luuakse ja edendatakse nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist toetavaid koostöövorme ning toetatakse andekate õpilaste arengut.

Toetatakse Eesti kutse- ja kõrghariduse kvaliteedi hindamist. Samuti arendatakse ja juurutatakse haridus- ja noortevaldkonna koostöövõimelisi infosüsteeme ning toetatakse koolide digitaristut.

Programmi tegevuse kulude eelarve on 39,11 mln eurot, suurenedes võrreldes 2026. aastaga 12,31 mln eurot. Suurenemine on põhiosas seotud välistoetuste mahu kasvuga ning Tehisaru ehk tehisintellekti (TI) hüppega seotud tegevuste rahastamise kasvuga. Programmi tegevust rahastatakse välisvahenditest 9,58 mln euro ulatuses. 2026. aasta kasutada olevad vahendid sisaldavad 2025. aastast üle kantud vahendeid 5,39 mln eurot.

Õpitulemuste ja õppeasutuste välis- ja sisehindamiseks ning nõustamiseks on 2,80 mln eurot. Toetatakse testide arendustöid, tegevusnäitajate ja kvalitatiivsete hinnangute rakendamist koolide järelevalves ja nõustamisel, rahuloluhindamist koolides, järelevalve ümberkujundamist ning PISA (Programme for International Student Assessment) testi läbiviimist, sh analüüse ja teavitustöid ja rahvusvahelise inglise keele C1-taseme eksami korraldamist kaks korda aastas.

Eesti ja kogu maailma lapsed ei liigu piisavalt. Uuringud näitavad, et vähesel liikumisel ja liigsel istumisel on negatiivne mõju õpilaste tervisele ja heaolule, õpitulemustele ja koolirõõmule. Seetõttu on Tartu Ülikooli liikumislaboris loodud haridusuuendusprogramm Liikuma Kutsuv Kool, mis on võtnud sihiks toetada koole, et iga koolipäev pakuks liikumisrõõmu nii õpilastele kui õpetajatele. Liikuma Kutsuva Kooli programmi jaoks on kavandatud 0,40 mln eurot.

Koolis toimuv kiusamine võib olla üheks peamiseks põhjuseks, miks laps ei tunne ennast koolis turvaliselt ning mille tõttu on ohustatud tema vaimne tervis. Koolikiusamise ennetamise ja vähendamise programmide toetamiseks ja koolituste läbiviimiseks on kavandatud 0,70 mln eurot. Summa eraldatakse erinevatele kiusuennetusprogrammide operaatoritele strateegilise partnerluse raames.

TI-hüppe teadliku ja süsteemse kasutuselevõtuga Eesti koolides seotud tegevuste rahastamine suureneb 3,60 mln eurot.

Andekate õpilaste arengut toetatakse 1,90 mln euroga üleriigiliste aineolümpiaadide, maakondlike õpilasürituste konkursside korraldamiseks ning võistkondade lähetamiseks rahvusvahelistele olümpiaadidele.

Rahvusvaheliste liikmemaksude tasumiseks ning üldhariduse valdkonna tegevuste ja eesmärkide elluviimist toetavate vabaühenduste avatud taotlusvoorude jaoks on eelarves ette nähtud 0,30 mln eurot.

Välistoetuse meetme „Teaduspõhine õppekavade ja õppevara arendamine ning rakendamine ja õppekvaliteedi hindamine, personaalsed õpiteed ja õpianalüütika“ vahenditest on 7,35 mln eurot kavandatud järgmisteks tegevusteks:

Üldhariduses jätkub tuleviku õppekava arendamine, lepitakse kokku põhimõtted põhi- ja keskhariduse standardi koostamiseks.

Arendamisel on riiklike tasemetööde, põhikooli ühtsete lõpueksamite (eesti keel, eesti keel teise keelena, inglise keel ja matemaatika) ja riigieksamite e-hindamisvahendid. Uuendatakse ülesannete panka ja hindamisvahendite kontseptsioone hõlmates senisest enam üldpädevuste hindamist. Viiakse läbi põhikooli e-katseeksamid, riigieksamite hindamisvahendite katsetusi ja arendatakse Testide andmekogu funktsionaalsusi.

Keskhariduse valdkonnas on koostamisel andmeraport õppimiskohustuslike õpilaste haridustee jätkamisest pärast põhiharidust 2026. aastal. Õppimiskohustus ehk kohustus jätkata haridusteed pärast põhikooli lõpetamist kuni 18. eluaasta täitumiseni või kesk- või kutsehariduse omandamiseni rakendub kõigile alla 18-aastastele põhikoolilõpetajatele 2026. aastal. Sealjuures käivitub esimest korda ettevalmistav õpe neile õpilastele, kes eri põhjustel ei ole valmis oma õpinguid kohe järgmisel haridustasemel jätkama. Raport annab ülevaate 2025/26 õppeaastal põhikooli lõpetajate ja lisaõppe lõpetajate valikutest haridustee jätkamisel pärast põhihariduse omandamist. Raporti koostamisel kasutatakse Eesti Hariduse Infosüsteemi andmeid.

Kutsehariduses viiakse läbi uuring kehtivate 2.-3. taseme väljundpõhiste kutseõppe õppekavade rakendumisest, ajakohastatakse 2.-5. taseme kutseõppe kontseptsioon; jätkuvad õppekavade arendustegevused, sh uute kutsekeskhariduse õppekavade katseline rakendamine; õppekavade rakendumist toetatakse võrgustikutöö ja arendusseminaridega õpetajatele, tugispetsialistidele ja koolijuhtidele.

2027. aastal jätkub õppekavade rakendamiseks vajaliku õppevara (sh ka HEV - haridusliku erivajadusega õppija õppevara ja kutsehariduse valdkonna õppevara) ja selle loome vajaduste kaardistamine, õppevara hankimine ning õpetajate pädevuse tõstmine digitaalse õppevara kasutuselevõtuks, koostamiseks ja kohandamiseks.

Karjääriteenuste arendamiseks üldhariduskoolides valmistatakse ette ja alustatakse piirkondlike karjääriteenuste mudelite katsetamisega. Toetatakse õpetajate ja kõrgkoolide õppejõudude kompetentse karjääriõppe süsteemseks läbiviimiseks.

Jätkub mitteformaalõppe ja formaalõppe metoodilise juhendmaterjali põhjal tegevuste juurutamine ja võrgustiku koostöö arendamine.

Norra fondide 2021–2028 toel noorte keskkonnateadlikkuse arendamiseks ja keskkonnahariduse õpetamise tõhustamiseks (tööriistade ja õpikeskkondade arendamine) on 2027. aastal kavandatud 1,40 mln eurot.

0,40 mln eurot eraldatakse kõrgharidusõppe kvaliteedi tagamiseks korraldatavateks kõrgkoolide välishindamisteks ning rahvusvahelise kvaliteedikultuuri edendamiseks.

Infotehnoloogiliste tegevuste ja taristu (sh õppeinfosüsteemide Tahvel, EHIS2 jt) majandamiskulude eelarve on planeeritud 1 mln eurot, millest 53 500 eurot moodustab

omatuludega seotud kulude eelarve. Võrreldes 2026. aastaga suureneb IKT kulude eelarve 26 609 eurot.

Haridus- ja Noorteameti IKT kulude eelarvesse on Eksamite infosüsteemi toimimise tagamiseks kavandatud 0,51 mln eurot, millest tööjõukulud moodustavad 0,32 mln eurot ja majandamiskulud 0,19 mln eurot. Eelarve suureneb 0,16 mln eurot, peamiselt seoses investeeringute eelarvest kulude eelarvesse vahendite suunamisega.

Tegevus sisaldab ministeeriumi haldus- ja juhtimiskulusid 16,30 mln eurot, sh välistoetustest 0,84 mln eurot ühtekuuluvuspoliitika fondide (ÜKP) 2021+ perioodi tehniline abi.

Rida 10.56 programmi tegevus: Kaasav haridus

Programmi tegevuse eesmärk: Õppekorralduses arvestatakse õpilaste individuaalseid arenguvajadusi.

Tabel 72. Programmi tegevuse kaasav haridus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rajaleidja soovitatud tugispetsialisti teenuste rakendamise osakaal üldhariduses (%) Allikas: EHIS	78,9	79,0
Tavaklassi kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest (%) Allikas: EHIS	40,7	41,5
Tavakooli kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest (%) Allikas: EHIS	77,9	77,5
Eesti keele kui teise keele põhikooli lõpueksamil vähemalt B1-taseme saavutanute osakaal (%) vähemalt B2-taseme saavutanute osakaal (%) Allikas: EHIS, EIS	 46 n/a	 50 n/a
Eesti keel teise keelena eksamil vähemalt B2 taseme saavutanute osakaal gümnaasiumi statsionaarses õppes (%) Allikas: EHIS, EIS	80,2	80,0
Õpetajate osakaal, kes tunnevad, et nad on hästi või väga hästi ette valmistatud õpetamiseks mitmekultuurilises või -keelses keskkonnas Allikas: TALIS*	21	n/a
Õpetajate osakaal, kes on enda hinnangul saanud vajaliku õppe erivajadustega laste õpetamiseks ja/või toetamiseks (%) Alusharidus Üldharidus Allikas: Rahulolu-uuring	 46,8 (2024) 42,6 (2024)	 48,0 44,0
Tipptasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga:		

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Allikas: PISA**		
Loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool	4,5/13,2	n/a
Lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool	3,8/10	n/a
Matemaatika: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool	7,2/15,1	n/a

*TALIS uuring viidi läbi 2024. aastal ning tulemused avalikustati 2025. aastal

**PISA uuring viidi läbi 2025. aastal ning tulemused avalikustati 2026. aastal

Kaasava hariduse mõõdikud: Rajaleidja soovitatud tugispetsialisti teenuste rakendamise osakaal näitab, kui sageli on üldhariduskoolid rakendanud Rajaleidja meeskonna soovitatud tugispetsialisti (nt eripedagoog, psühholoog, logopeed) teenuseid. Tavaklassi ja tavakooli kaasatute osakaalud näitavad, kui suur osa haridusliku erivajadusega õpilastest õpib tavaklassis ja –koolis, mitte eriklassis või -koolis. Programmi tegevused ja vahendid on suunatud tugiteenuste kättesaadavuse parandamisele, toetavad kaasava hariduse rakendamist ning tõstavad tavakoolide valmisolekut kaasata tõhustatud ja erituge saavaid õpilasi. Olukorra kaardistamiseks ning täienduskoolituse tagamiseks analüüsitakse, kui paljud alus- ja üldhariduse õpetajad tunnevad, et nad on saanud piisava ettevalmistuse erivajadustega laste õpetamiseks. Kuna õpetajad vastavad rahuloluküsitlustele iga kolme aasta tagant, siis on sihid seatud 2027. aastaks: 48% alushariduse ja 44% üldhariduse õpetajatest on enda hinnangul saanud vajaliku õppe erivajadustega laste õpetamiseks ja/või toetamiseks.

Eestikeelsele õppele ülemineku mõõdikud: Eesti keele kui teise keele põhikooli lõpueksamil vähemalt B1-taseme ning gümnaasiumieksamil vähemalt B2-taseme saavutanute osakaal näitab, kui paljud saavutavad taseme, mis on vajalik edasiseks haridusteeks ja toimetulekuks tööturul. PISA-l baseeruva tippsooritajate mõõdiku eesmärk on jälgida, et õpilastel oleks võimalik saavutada kõrgeid oskusi, olenemata kooli õppekeelest. Suur erinevus viitab ebavõrdsusele hariduse kvaliteedis ja kättesaadavuses. Praegu ei ole uusi sihttasemeid mõõdikule seatud, kuna selle metoodikat vaadatakse seoses eestikeelsele õppele üleminekuga üle. Rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS-ega mõõdetakse, kui suur osa õpetajatest hindab end pädevaks õpetama mitmekultuurilises ja -keelses klassiruumis. Mõõdikud on sisendiks programmi tegevustele, et toetada eestikeelsele õppele üleminekut, sh tõsta keeleõppe kvaliteeti, arendada õpetajate keeleoskust ja kultuuritundlikkust ning pakkuda metoodikakoolitusi.

Tabel 73. Programmi tegevuse kaasav haridus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.56	Kaasav haridus	-46 117	-56 727	-60 773	-4 046	7%	-2 096
10.57	Tööjõu- ja majandamiskulud	-10 122	-11 336	-12 222	-885	8%	-142
10.58	Muud toetused	-35 994	-45 390	-48 551	-3 161	7%	-1 954

Tegevuste kirjeldus

Võrdsete võimaluste tagamiseks alus- ja põhihariduses jätkatakse kaasava hariduse põhimõtete rakendamist, sh tagatakse õppenõustamise teenuste kättesaadavus ja tugevdatakse õppijate annete varajast märkamist ja toetamist; toetatakse muukeelseid õpilasi eesti keele omandamisel ja nõrgema sotsiaalmajandusliku taustaga piirkondade koole, toetatakse hariduslikku lõimumist.

Jätkatakse eestikeelsele õppele üleminekuga. Alates 2026/2027 õppeaastast toimub eestikeelne õpe kõigis 1.-6. klassides ning lasteaedades. Pööratakse rohkem tähelepanu õpetamismeetoditele ja õpetajate toetamisele, sh õpetajatele juhendmaterjalide koostamisele. Koole toetatakse täiendavate õppevahendite soetamisel, täiendava eesti keele õppe võimaldamisel ning jätkatakse Ida-Virumaal eesti keeles õpetavatele õpetajatele kõrgema töötasu maksmist. Metoodilisi ja pedagoogilisi täienduskoolitusi pakuvad haridustöötajatele ka Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool, sh Narva Kolledž.

Ülikoolides õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste ning tugispetsialistide õppekavadel õppekohtade arvu suurendamiseks, alustava õpetaja tugiprogrammi ja õpetajakoolituse tudengitele täiendava eesti keele oskuse taseme tõstmist toetavate meetmete, sh riigikeele süvaõppe pakkumiseks on kavandatud 8,72 mln eurot. Eestikeelsete õpetajate arvu suurendamist toetatakse 0,30 mln euro ulatuses ka HTM-i partneriks oleva vabaühenduse SA Noored Kooli arenguprogrammi kaudu.

Õpetajakoolituse või tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivatele üliõpilastele ning muudel õppekavadel õppivatele üliõpilastele, kes õpivad õpetajaks või tugispetsialistiks, on ette nähtud sihtstipendium kogumahus 7,87 mln eurot.

Toetatakse Ida-Virumaal eestikeelsete haridustöötajate tööle asumist, makstes lasteaedade, üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste nõuetekohase eesti keele oskusega õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide töö väärtustamiseks täiendavat tööjõukulude toetust. Täiendava tööjõukulu kehtestamiseks on kohalikele omavalitsustele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele kavandatud 15,07 mln eurot. Riigi pidamisel Ida-Virumaa üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste täiendav tööjõukulu eelarve 8,46 mln eurot on planeeritud tegevuses Üld- ja kutseharidus.

Koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele võimaldatakse HTM-i partneriks oleva vabaühenduse kaudu asendusõpetaja teenust eestikeelsele õppele üleminekust tingitud asendusvajaduse leevendamiseks ning abiõpetajate kasutamist Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooliga koostöös käivitatud programmi kaudu, mille raames mõlema kõrgkooli tudengid pakuvad tuge abiõpetajana koolieelsete lasteasutuste ja koolide õpetajatele eesti keelest erineva emakeelega laste õpetamisel. Asendus- ja tudengitest abiõpetajate teenusele on kavandatud 1,44 mln eurot.

Õpilaste keeleõppe toetamise tegevussuuna all nähakse ette toetus haridusasutuste pidajatele vajaduspõhiselt esitatavate taotluste alusel keeleõppetoetuste taotlusvooru kaudu täiendava eesti keele õppe pakkumiseks eesti keelest erineva emakeelega ning rändetaustaga lastele ja õpilastele. Toetusmeetme eelarve on 7,55 mln eurot. Riigi pidamisel üldhariduskoolide keeleõppetoetuste prognoositav eelarve 0,72 mln eurot on planeeritud tegevuses Üld- ja kutseharidus. Tegevuses Üld- ja kutseharidus planeeritakse ka eestikeelsele õppele üleminekut toetav eesti keele kui teise keele õppe tugimeetme rakendamise eelarve 2,50 mln eurot kutsehariduse süsteemis õppivatele õpilastele, kes ei ole suutelised õpet alustama eesti keeles.

Eestikeelseks õppetegevuseks vajaliku õppevara ja hindamisvahendite olemasolu tagamiseks jätkatakse eesti keele kui teise keele põhikooli ja gümnaasiumi e-eksamite korraldusmudeli väljatöötamist, milleks on 2027. aastal eelarves 92 tuhat eurot.

Arendatakse ja uuendatakse 4. ja 7. klasside eesti keelest erineva emakeelega õpilastele õppetöö kvaliteedi seiramiseks eesti keele kui teise keele ja loodusõpetuse, vene keele kui emakeele ning matemaatika õpitulemuste hindamise vahendid. Toimub iga-aastane süsteemne eesti keelest erineva emakeelega õpilaste õppetöö kvaliteedi seire. Tegevuse eelarveks on planeeritud 99 tuhat eurot.

Toetatakse vastavalt riiklikule ülemineku raamkavale eestikeelsele õppele üle läinud koolide ning tavakoolide, kus viiakse ellu tegevusi, mille eesmärgiks on tagada 7. klasside eesti keelest erineva emakeelega õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe, pidajaid eestikeelses õppes vajaliku õppevara tagamisel. Õpilasepõhiselt arvestatava toetuse taotlusvooru eelarveks kohalikele omavalitsustele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele on ette nähtud 0,40 mln eurot. Riigi pidamisel üldhariduskoolide õppevara toetuse eelarve 35 tuhat eurot on planeeritud tegevuses Üld- ja kutseharidus.

Ida-Virumaa põhikoolivõrgu korrastamist rahastatakse täiendavalt välistoetustele 1,86 mln euroga omafinantseeringu ulatuses, et tagada koos õppehoonetega sporditaristu ehitus ning projektide tähtaegne valmimine.

Koolikorraldust ja metoodikat käsitlevate üleminekumudelite rakendamiseks, ekspertide toel edasi arendamiseks ja teiste õppeasutustega kogemuste jagamiseks, sh metoodikate kasutuselevõtu nõustamiseks on eelarves 0,11 mln eurot.

EKI koordineerimisel tagatakse haridusasutuste, sh keelekümblusprogrammiga liitunud haridusasutuste nõustamine ning lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) piirkondlike metoodikakeskuste toetamine. Metoodikakeskuste ülesanne on toetada haridustöötajaid, kes

õpetavad eesti keelest erineva emakeelega lapsi ja õpilasi. Keelekümblusprogrammi tegevustele on kavandatud 0,20 mln eurot.

Haridusasutuste strateegilise nõustamisega tegelevad ka HTM-i eksperdid, milleks ette nähtud tööjõukulud kajastuvad HTM-i haldus- ja juhtimiskulude eelarves.

Toetatakse rändetaustaga ja rahvusvähemustest õpilaste oma emakeele ja kultuuri õpet koolides ja rahvuskultuuriseltsides, milleks on eelarves 0,28 mln eurot. Tegevusi koordineerib alates 2025. aastast Integratsiooni Sihtasutus.

Eestikeelsele õppele üleminekut toetavateks turundus- ja kommunikatsioonitegevusteks on planeeritud 0,3 mln eurot ning 0,30 mln euro ulatuses toetatakse HTM-i partneriteks olevaid vabaühendusi, kes panustavad eestikeelsele õppele ülemineku toetamisse õpilaste keeleõppe arendamise eesmärgil korraldatava õpilasrände, eesti keele kui teise keele õpetajatele suunatud õpisündmuste korraldamise ja eestikeelsele õppele üleminekust lapsevanemate teadlikkuse tõstmise kaudu.

Välistoetustest rahastatakse 2027. aastal haridusliku lõimumise, sh eestikeelsele haridusele ülemineku tegevusi 6,71 mln euro ulatuses. Korraldatakse vajaduspõhiseid keeleõppealaseid ja keeleõpet toetavaid metoodika- ja didaktikakoolitusi, arenguprogramme ja õpisündmusi, arendatakse keeletehnoloogilisi vahendeid eesti keele kui teise keele õpetamise ja õppimise toetamiseks, hangitakse õppevara ekspertide meeskondadelt õppevara komplekte ja kohandatud lugemisvara, viiakse läbi alus- ja rakendusuuringuid jms.

Haridus- ja Noorteameti Rajaleidja keskuse esinduste (kokku 16 esindust üle Eesti) kaudu õppenõustamisteenuse osutamiseks eelkoolieelistele lastele ning üldharidus- ja kutseõppeasutustes õppijatele eraldatakse 6,21 mln eurot, millest 5,64 mln eurot on välistoetustest, riigieelarvelistest vahenditest on 0,57 mln eurot. Õppenõustamisteenust saanud laste ja õppijate arv on aastas 15 tuhat, nõustatud täiskasvanute arv on 40 tuhat, koolivälise nõustamismeeskonna haridussoovituste arv aastas on 7 tuhat.

Tegevuse eesmärkidesse panustab lisaks omavalitsustele lasteaiaõpetaja palgatoetuseks eraldatud 16 mln eurot, mida on võimalik kasutada ka tugiteenuste kättesaadavuse tagamiseks ja tugispetsialistide töötasuks lasteaedades. Toetus KOV-idele on kavandatud riigieelarves Vabariigi Valitsuse all ja ei sisaldu seetõttu käesolevas programmis.

Tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Tegevuse eelarve suurenemine on 1,31 mln euro ulatuses seotud välisvahendite eelarve kasvuga ning 2,69 mln eurot suureneb piirmääraga vahendite eelarve. Lisaks on alates 2027. aastast tegevuse eelarvesse planeeritud tuludest sõltuvate kulude eelarve 40 tuhat eurot, mis on seotud haridusliku erivajadusega õpilastele mõeldud õppevara müügiga e-poes.

Rida 10.59 programmi tegevus: Haridus- ja noortevaldkonna töötajate areng, järelkasv ja toetused

Programmi tegevuse eesmärk: Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate, haridusasutuste juhtide ja tugispetsialistide järelkasv ning paindlikud võimalused ametisse asumisel.

Tabel 74. Programmi tegevuse haridus- ja noortevaldkonna töötajate areng, järelkasv ja toetused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Õpetaja kutsekindlus*		
õpetajakoolituse lõpetanute osakaal, kes on pärast lõpetamist õpetajana töötanud viiel järjestikusel aastal (%)	60	57
esmakordselt õpetajana alustanute osakaal, kes on pärast ametisse asumist õpetajana töötanud viiel järjestikusel aastal (%)	43	53
Allikas: EHIS		
Koolijuhtide osakaal, kes võtsid kasutusele meetmeid, et toetada õpetajate koostööd uute õpetamispraktikate väljaarendamisel (TALIS) (%)**	39	n/a
Allikas: TALIS		
Konkurss õpetajakoolituse õppekohtadele***	1,3	1,4
Allikas: SAIS+EHIS		
Õpetajate osakaal, kes on vähemalt kord kuus õpetanud koos teise õpetajaga (%)**	16	n/a
Allikas: TALIS		

*Arvesse on võetud koolieelse lasteasutuse, üldhariduskooli, kutseõppeasutuse ja rakenduskõrgkooli õpetajad, kes on pärast õpetajakoolituse lõpetamist või esmakordselt tööle asumist töötanud viiel järjestikusel aastal.

** TALIS uuring viidi läbi 2024. aastal ning tulemused avalikustati 2025. aastal

*** Näitab õpetajakoolituse õppekavade konkursi suhet ülikoolide kõigi bakalaureuse- ja magistriõppe õppekavade keskmise konkursiga.

Õpetaja kutsekindluse mõõdikud – nii õpetajakoolituse lõpetanute kui ka esmakordselt ametisse asunute puhul – näitavad, kui paljud õpetajad püsivad ametis. Programmi tegevused on suunatud töötingimuste parandamisele ning haridustöötajate professionaalse arengu toetamisele, mis aitavad suurendada õpetajate püsivust ja vähendada kaadri voolavust.

Mõõdik „Koolijuhtide osakaal, kes võtsid kasutusele meetmed, et toetada õpetajate koostööd uute õpetamispraktikate arendamisel" näitab juhtimiskultuuri kvaliteeti ja koolide valmisolekut rakendada uuenduslikke õpimeetodeid. Sellega koos jälgitakse õpetajate osakaalu, kes on vähemalt kord kuus õpetanud koos teise õpetajaga, sest see viitab koostööle ja kolleegide vahelisele õppimisele. Õpetajakoolituse õppekohtade konkurss peegeldab õpetajaameti atraktiivsust – mida kõrgem konkurss, seda suurem huvi õpetajaks õppimise vastu. Programmi raames pakutavad stipendiumid, karjäärimudeli kujundamine ja õpetajate palgatoetused aitavad suurendada õpetajakoolituse populaarsust ja konkurssi õppekohtadele.

Tabel 75. Programmi tegevuse haridus- ja noortevaldkonna töötajate areng, järelkasv ja toetused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.59	**Haridus- ja noortevaldkonna töötajate areng, järelkasv ja toetused**	**-6 847**	**-11 199**	**-14 140**	**-2 941**	**26%**	**-31**
10.60	Tööjõu- ja majandamiskulud	-387	-1 477	-886	591	-40%	0
10.61	Sotsiaaltoetused	-4 153	-3 365	-4 205	-840	25%	-14
10.62	Sh õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetus	-3 911	-3 000	-4 000	-1 000	33%	0
10.63	Muud toetused	-2 306	-6 357	-9 049	-2 692	42%	-17

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames arendatakse õpetajate taseme- ja täiendusõppe süsteemi ja meetmeid haridusasutuste juhtide hindamiseks ning professionaalse arendamise toetamiseks. Toetatakse tegevusi õpetaja, haridusasutuse juhi ja tugispetsialisti ameti atraktiivsuse suurendamiseks ja väärtustamiseks. Tegevused toetavad noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendõpet ja järelkasvu.

Programmi tegevuse kulude eelarve on 14,14 mln eurot, suurenedes võrreldes 2026. aastaga 2,94 mln eurot. 2027. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevust rahastatakse välisvahenditest 9,76 mln euro ulatuses. Tegevuse 2026. aasta eelarve sisaldab 31 tuhande euro ulatuses 2025. aastast üle kantud vahendeid.

Igal aastal toimub õpetajate ja teiste haridustöötajate tunnustusüritusena aasta õpetaja gala, mille korraldamiseks on kavandatud 0,20 mln eurot. Haridustöötajate töö väärtustamiseks ning väljapaistvate tööalaste saavutuste eest tunnustamiseks määratakse riiklikke hariduspreemiaid kokku 0,20 mln eurot.

Esimest korda tööle asuvad õpetajad ja tugispetsialistid saavad lähtetoetust kokku 4 mln eurot. 2025. aastal laekus Haridus- ja Noorteametile 343 lähtetoetuse taotlust, nendest 247 õpetaja (72%) ja 96 (28%) tugispetsialisti lähtetoetuse taotlust.

Lähtetoetust said 266 taotlejat, nendest 177 õpetajat ja 89 tugispetsialisti. Toetuse andmisest keelduti 35 korral (taotleja ei vasta tingimustele), muid otsuseid (taotluse tagasivõtmine, taotluse läbi vaatamata jätmine) tehti 42 korral. Taotluste arv võrreldes 2024. aastaga oli 44 taotluse võrra suurem.

Haridus- ja noortevaldkonna töötajate täiendusõppesüsteemi arendamiseks, professionaalse arengu toetamiseks ning ameti atraktiivsuse suurendamiseks ning järelkasvu tagamiseks on kavandatud välistoetust kokku 6,89 mln eurot. Valdkonna töötajate ameti populariseerimise ja nähtavuse suurendamiseks viiakse läbi tegevusi vastavalt haridus- ja noortevaldkonna professionaalide väärtustamise ja atraktiivsuse kasvu kontseptsioonile. Kvalifitseeritud

töötajaskonna tagamiseks pakutakse koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga täiendusõpet. Õpetajate Akadeemia raames töötatakse välja paindlikud õpiteed õpetajaametisse sisenemiseks ning kvalifikatsiooni saamiseks ning jätkatakse külalislektorite programmi elluviimist. Toetatakse õpetaja karjäärimudeli kasutuselevõttu, sh tutvustatakse karjääriülese toetamise meetmeid, kaasaegseid töö- ja palgakorralduse põhimõtteid. Asutuste juhtimiskvaliteedi tõstmiseks viiakse läbi täiendusõpet ning toetatakse haridusasutuse juhi karjäärimudeli ja kompetentsimudeli kasutuselevõttu.

Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Siseministeerium ning Sotsiaalministeerium osalevad Eesti-Šveitsi koostööprogrammis, mis panustab riikliku strateegia „Eesti 2035" visiooni ja valdkondlike strateegiate eesmärkide elluviimisesse, et tugevdada inimeste kultuurilist, sotsiaalset ja majanduslikku sidet riigiga. HTM-i komponendi eesmärk on tagada haridussektori töötajate aja- ja asjakohased teadmised ja oskused mitmekultuurilises ja mitmekeelses keskkonnas töötamiseks ning tõsta lastevanemate teadlikkust mitmekeelses ja mitmekultuurilises keskkonnas õppimise kohta. Eesmärgi täitmiseks on kaks tegevussuunda: 1) haridussektori töötajate täiendusõpe; 2) lapsevanemate, sh erineva kultuurilise ja keelelise taustaga vanemate teavitamine, konsulteerimine ja toetamine. 2027. aastal on kavandatud tegevuste elluviimiseks 2,87 mln eurot.

Rida 10.64 programmi tegevus: Oskuste- ja kutsesüsteem

Programmi tegevuse eesmärk: Kutsesüsteemi kaudu on haridussüsteem ja tööturg paremini seostatud.

Tabel 76. Programmi tegevuse oskuste- ja kutsesüsteem 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Osakaal rakendunud OSKA uuringute ettepanekutest 2-3 aastat pärast uuringu lõppemist Allikas: OSKA seirearuanded	90,1	n/a

OSKA uuringute ettepanekute rakendumise osakaal 2–3 aastat pärast uuringu valmimist mõõdab uuringute puhul esmast mõju ning näitab, mil määral on uuringutes tehtud ettepanekud praktikas ellu viidud. OSKA uuringutes antakse haridus- ja töömaailma osapooltele soovitusi, kuidas leevendada konkreetse majandusvaldkonna tööjõu- ja oskuste vajadusega seotud kitsaskohti. OSKA mõju näitab rakendatud või rakendamisel olevate ettepanekute osakaal. Rahuldavaks tulemuseks peetakse olukorda, kus vastava perioodi jooksul on rakendunud vähemalt pooled ettepanekutest. Kuna ettepanekud on erineva ulatuse ja keerukusega, arvestatakse rakendunuks ka need, mille elluviimisega on alustatud. Sihttase aastaks 2030 on 90.

Ettepanekute rakendumise ülevaade aitab hinnata, kuidas on haridusasutused muutnud õppekavu, kohandanud koolitusmahte tööturu vajadustega ning toetanud õppijate motivatsiooni õpinguid alustada ja edukalt lõpetada. Ettepanekute rakendumist analüüsitakse OSKA seireuuringutes, kus andmeid kogutakse küsitluste, fookusgrupi arutelude ja andmeanalüüsi abil.

Tabel 77. Programmi tegevuse oskuste- ja kutsesüsteem eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.64	Oskuste- ja kutsesüsteem	-3 885	-4 160	-4 466	-305	7%	0
10.65	Tööjõu- ja majandamiskulud	-108	-50	-44	6	-13%	0
10.66	Muud toetused	-3 778	-4 110	-4 422	-312	8%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames tagatakse kutsesüsteemi toimimine ning arendatakse ja rakendatakse tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi (OSKA).

Tegevuse 2027. aasta eelarve suureneb 0,30 mln eurot, suurenemine tuleneb välistoetuste eelarve kasvust. 3,10 mln eurot suunatakse välisvahenditest tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemile OSKA, mida viib ellu SA Kutsekoda. Tegevuse piirmääraga kulude eelarvest eraldatakse Kutsekojale 1,30 mln eurot tegevustoetust kutseseadusest tulenevate ülesannete täitmiseks ning kutseregistri pidamiseks ja arendamiseks. Lisaks valmistatakse ette kutsesüsteemi reformi, et siduda haridus- ja töömaailm süsteemsemalt ja paindlikumalt.

Tööjõu- ja majandamiskulud on riigi kutseõppeasutuste muudest tuludest planeeritud kutseeksamitega seotud tegevused.

Rida 10.67 programmi tegevus: Õppe seostamine tööturu vajadustega

Programmi tegevuse eesmärk: Viia õppimisvõimalused suuremasse vastavusse tööturu arenguvajadustega.

Tabel 78. Programmi tegevuse õppe seostamine tööturu vajadustega 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
1–3 aastat tagasi kutsehariduse lõpetanud 20–34-aastaste inimeste tööhõive määr (%) Allikas: Eurostat	71,3	82

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
1–3 aastat tagasi kolmanda taseme õpingud lõpetanud 20–34-aastaste tööhõive määr Allikas: Eurostat	95,9	89
Hõivatute osakaal eri- ja kutsealase haridusega 20–34-aastaste inimeste hulgas (%) üks aasta pärast lõpetamist viis aastat pärast lõpetamist Allikas: „Edukus Tööturul“	 73,6 74,2 (2024)	 79 77
Tehnika, tootmise ja ehituse valdkonna lõpetajate osakaal kõigist kõrghariduse lõpetajatest (%) Allikas: EHIS	11,4	n/a
IT õppesuuna lõpetajate arv aastas kõrghariduses kutsehariduses Allikas: EHIS	 1123 533	 990 540
Baastasemest kõrgema taseme digioskustega 16–74-aastaste osakaal (%) Allikas: The Digital Economy and Society Index (DESI)	33,7	35

Tööhõive määr 1–3 aastat pärast kutse- või kõrghariduse lõpetamist näitab, kui hästi suudavad noored oma hariduse põhjal tööle asuda – mida kõrgem määr, seda parem vastavus hariduse ja tööturu vahel. Samuti jälgitakse 20–34a hõivatute osakaalu üks ning ka viis aastat pärast lõpetamist, mis näitab hariduse pikaajalist mõju tööelule. Programmi raames arendatavad paindlikud õppekavad ja täienduskoolitused toetavad tööhõive määra kasvu nii vahetult kui ka aastate jooksul pärast lõpetamist. Rohe- ja digioskuste arendamine ning Ida-Viru tööturu nõudlusele vastava õppe kujundamine toetavad inimeste paremat rakendumist tööturu prioriteetsetes valdkondades. IT-erialade lõpetajate arvu kasv kõrghariduses ja kutsehariduses on oluline, et tagada piisav spetsialistide järelkasv vastavalt tööturu vajadusele. Programmi raames toetatakse IT Akadeemia ja Inseneriakadeemia tegevusi, mis aitavad suurendada vastuvõttu, vähendada väljalangevust ja tõsta lõpetajate oskuste vastavust tööandjate ootustele. Digioskuste mõõdik põhineb Euroopa Komisjoni DESI indeksil, mis hindab digioskuste taset 16–74-aastaste seas ning kajastab ühiskonna valmisolekut digipöördeks. Indikaatori siht on seatud aastaks 2027 – 35%. Programmi tegevused, sealhulgas täienduskoolitused ja mikrokvalifikatsioonide arendamine, aitavad tõsta digipädevusi nii noorte kui täiskasvanute seas.

Mõõdikute sihid vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende.

Tabel 79. Programmi tegevuse õppe seostamine tööturu vajadustega eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.67	Õppe seostamine tööturu vajadustega	-24 189	-42 865	-32 836	10 029	-23%	-31
10.68	Tööjõu- ja majandamiskulud	-10 569	-10 546	-6 359	4 187	-40%	-29
10.69	Muud toetused	-13 499	-32 312	-26 478	5 834	-18%	-2

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse abil arendatakse praktikasüsteemi nii kutse- kui ka kõrghariduses ja laiendatakse töökohapõhise õppe võimalusi. Viiakse ellu IT Akadeemia ja Inseneriakadeemia tegevusi kutse-, kõrg-, üld- ja huvihariduses. Lisaks viiakse läbi uuringuid kutse- ja kõrghariduse lõpetajate edukusest tööelus.

Inseneriakadeemia, IT Akadeemia, IT hariduse ja digioskuste arendamise kaudu suunatakse õppurite õpivalikuid, suurendatakse kutse-, üld- ja huvihariduse ning kõrgharidusõppe seoseid tööturuga, tegevusi toetatakse 11,58 mln euroga.

Praktika ja töökohapõhise õppe arendamiseks, täiendavate koolituskohtade loomiseks, kutsemeistrivõistluste korraldamiseks ning kutsehariduse populariseerimiseks ja kvaliteedi hindamiseks on kavandatud 8,50 mln eurot. Töökohapõhine õpe on tasemeõpe, kus vähemalt 2/3 õppest toimub ettevõttes (kõrghariduses 1/2 õppest). Tegevusi viib ellu Haridus- ja Noorteamet koostöös kutse- ja kõrgkoolidega. Tegevuse raames luuakse koostöös ettevõtetega täiendavaid töökohapõhise õppe koolituskohti, toetatakse koole ja ettevõtteid töökohapõhise õppe pakkumisel. Arendatakse ja viiakse läbi siseriiklikke kutsemeistrivõistlusi, võimendatakse kutsehariduse kommunikatsioonitegevusi ning viiakse läbi kutseõpet pakkuvate õppeasutuste õppekavarühmade kvaliteedi hindamist ja luuakse uus hindamise mudel.

Rahvusvaheliste kutsemeistrivõistluste korraldamiseks on kavandatud 0,40 mln eurot. Toetatakse rahvusvaheliste võistluste ekspertide professionaalset arengut ning luuakse tingimused uute ekspertide järelkasvuks. Rahvusvahelistel kutsemeistrivõistlustel osalemiseks toetatakse Eesti võistkonna ettevalmistamist ja osalemist. Eesmärk on suurendada kutseõppijate motivatsiooni osaleda siseriiklikel kutsemeistrivõistlustel ning tutvustada rahvusvaheliselt Eesti kutseharidust. 2027. aasta võistlused EuroSkills toimuvad septembris Saksamaal Düsseldorfis.

Kõrgkoolidevahelise koostöö tõhustamise kaudu tõstetakse kõrgharidusõppe kvaliteeti, parandatakse kõrgkoolide õpetamissuutlikkust ja –paindlikkust ning suurendatakse Eesti kõrghariduse rahvusvahelist nähtavust ja konkurentsivõimet – rahastamine kokku 2,39 mln eurot. Ülikoolide koostöö arendamiseks doktoriõppe edendamisel on planeeritud 1,53 mln eurot.

Õiglase Ülemineku Fondist (ÕÜF) rahastatakse 8,50 mln euroga Ida-Viru täienduskoolituse ja tasemeõppe õppekavade arendamist valdkondades, mis toetavad avaliku sektori toimepidevust, kohaliku ettevõtluse ning elanike oskuste arendamist kõrg- ja kutsehariduse tasemel.

Tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Tegevuse eelarve vähenemine on seotud välisvahendite vähenemisega 7 mln eurot. Alates 2027. aastast lõppeb taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) meetmete rahastamine. Piirmääraga kulude eelarve väheneb 3 mln eurot seoses kõrghariduse valdkonna IKT fookusõppekavade toetuse lisamisega kõrghariduse tegevustoetuse eelarvesse (alates 2027. aastast programmi tegevuses „Kõrgharidus“).

Rida 10.70 programmi tegevus: Noorte ettevõtlikkus ja omaalgatused

Programmi tegevuse eesmärk: Noored on loov ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud - hariduse, kultuuri, majanduse, keskkonna ja teiste valdkondade arendajad ning eestvedajad.

Tabel 80. Programmi tegevuse noorte ettevõtlikkus ja omaalgatused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
18–26-aastaste noorte juhitud mittetulundusühingute osakaal aktiivsetest mittetulundusühingutest (%) Allikas: Statistikaamet	4,2	4,2
Noorte ettevõtjate osakaal 18–26 aastastest noortest (%) Allikas: Statistikaamet	3,9	6,0
Huvikoolis õppivate noorte osakaal 7–26aastastest noortest (%) Allikas: EHIS, Statistikaamet	33,3	34,1
Noorte omaalgatusprojektide arv (sh toetatud projektide osakaal (%)) Allikas: Harno, MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus	154 (51)	168 (vähemalt 50)

Noorte juhitud MTÜ-de arv ning noorte ettevõtjate osakaalud peegeldavad noorte aktiivsust, ettevõtlikkust ja osalust ühiskondlikus elus. MTÜ-d on sageli platvormiks, kus noored saavad arendada oma juhtimisoskusi, väljendada huve ja väärtusi ning panustada kogukonna arengusse. Huvikoolis õppivate noorte arv peegeldab noorte soovi ja võimalust formaalhariduse kõrvalt sihipäraselt tegeleda huvide või oskuste arendamisega. Noorte omaalgatusprojektide arv ning sh toetatud projektide osakaal aitavad analüüsida, kui paljud noored on taotlemisest huvitatud, kas seatud tingimused on optimaalsed ning millise kvaliteediga projekte esitatakse. Programmi tegevuse raames toetatakse noorte siseriiklikke ja rahvusvahelisi omaalgatusprojekte.

Tabel 81. Programmi tegevuse noorte ettevõtlikkus ja omaalgatused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.70	Noorte ettevõtlikkus ja omaalgatused	-1 822	-2 390	-2 340	50	-2%	0
10.71	Tööjõu- ja majandamiskulud	-517	-251	-627	-376	150%	0
10.72	Muud toetused	-1 299	-2 139	-1 713	426	-20%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames toetatakse noorte siseriiklikke ja rahvusvahelisi omaalgatusprojekte.

Tegevusest 2,15 mln eurot rahastatakse välisvahenditest, millega toetatakse noorte omaalgatusi ja Euroopa Solidaarsuskorpuse (ESC) eelarvest elluviidavaid tegevusi. Nende tegevuste kaudu saavad noored osaleda kogukondadele kasulikes projektides kodumaal või mujal, arendades seejuures oma oskusi ja pädevust.

Piirmääraga kulude eelarvest toetatakse 0,19 mln euroga noorte omaalgatuslikke projekte, millega rahastatakse kohalikul tasandil noortevaldkonna spetsialistide koolitamist ning noorte omaalgatuste projektikonkursi korraldamist (sh taotlemine, teavitused, taotlejate nõustamine, kommunikatsioon ja mentorlus).

Koolitusprogrammi läbiviimisega suurendatakse süsteemselt kohalikul tasandil noortega töötavate spetsialistide pädevusi, selgitatakse välja peamised kitsaskohad, mis takistavad omavalitsusi noorte omaalgatuste toetamisel. Samuti julgustatakse kohalikke omavalitsusi noorte omaalgatuste toetamisega seotud kogemusi jagama ning väärtustama.

Tegevuse eelarve vähenemine on seotud välisvahendite vähenemisega.

Rida 10.73 programmi tegevus: Noorte kodanikuosalus

Programmi tegevuse eesmärk: Noorte õiguste kaitsmine riigis on järjepidev ning noorte aktiivne kodanikuosalus on toetatud.

Tabel 82. Programmi tegevuse noorte kodanikuosalus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Osalusvormide arv Allikas: Harno (Eesti Noorteühenduste Liidu kaudu)	77	79
Toimiva osaluskoguga kohalike omavalitsuste osakaal kõigist omavalitsustest (%) Allikas: Harno (Eesti Noorteühenduste Liidu kaudu)	65	75

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
18–26-aastaste kandidaatide osakaal kõigist kohalikest omavalitsuste volikogu valimiste kandidaatidest (%) Allikas: Statistikaamet	5,4 (2021)	n/a
15–26-aastaste noorte osakaal, kes on osalenud organiseeritud vabatahtlikus tegevuses (%) Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu uuring	25,3	26

Osalusvormide (riigi ja maakonna tasandi osaluskogud, noortevolikogud, noorte aktiivgrupid) arvu kasv näitab, kui mitmekesised ja kättesaadavad on noorte jaoks võimalused ühiskonnaelus kaasa rääkida. Programmi tegevused loovad selleks vajaliku toe. Toimiva osaluskoguga KOV-ide osakaalu suurenemine peegeldab KOV-ide valmisolekut ja suutlikkust noori otsustusprotsessidesse kaasata, mida toetatakse teadlikkuse tõstmise ja parimate praktikate jagamise kaudu. 18–26-aastaste kandidaatide osakaalu muutused KOV valimistel (2025. a siht 7,9%) viitavad sellele, kas noored tunnevad end poliitilistes protsessides osalemiseks piisavalt võimestatuna. Programmi tegevused arendavad noorte huvikaitset ja ühistegevust. Organiseeritud vabatahtlikus tegevuses osalenud noorte osakaal peegeldab noorte kodanikuteadlikkust ja kogukondlikku aktiivsust.

Tabel 83. Programmi tegevuse noorte kodanikuosalus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.73	Noorte kodanikuosalus	-914	-918	-923	-5	0%	-72
10.74	Muud toetused	-914	-918	-923	-5	0%	-72

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames toetatakse noorte kodanikuaktiivsust ja demokraatlike väärtuste kujundamist. Toetatakse noorteühinguid ja noorte osalusprogramme ning tagatakse parimate kaasamispraktikate koondamine ja levik.

Noorteühingute ja osalusprogrammi ellu viivate vabaühenduste toetamiseks viiakse läbi taotlusvoorud kooskõlas ministri määrusega. Noorteühinguid rahastatakse (0,60 mln eurot), et pakkuda noortele võimalusi ühiskondlikuks aktiivsuseks ning mitmekülgseks arenguks mitteformaalse õppe kaudu. Noorte osalusprogrammi raames rahastatakse (0,32 mln eurot) noorte osalust ja demokraatiaharidust edendavaid vabaühendusi, sh erivajadustega noorte huvikaitse organisatsioone. Toetatavad organisatsioonid koondavad ja levitavad häid kaasamispraktikaid ning aitavad tugevdada haridusasutuste, kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste kaasamisvõimekust ning noorte kodanikupädevust.

Tegevuste kaudu arendatakse noorte sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, probleemilahendamise, kriitilise mõtlemise ja meeskonnatööoskusi ning kodanikuaktiivsust, väärtushoiakuid, ühiskondlikku sidusust ja tulevikus toimetulekut toetavaid pädevusi (sh nt digi-

ja kliimapädevusi). Samuti toetatakse noorte vaimse tervise hoidmist ning ennetatakse probleemide süvenemist.

Tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Tegevuse piirmääraga kulude eelarve suureneb seoses avatud taotlusvoorude rahastamisega.

Rida 10.75 programmi tegevus: Noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kvaliteet ja kättesaadavus

Programmi tegevuse eesmärk: Kvaliteetne noorsootöö (sh noorte huviharidus) on kättesaadav üle Eesti ning loob kõigile noortele võimalused mitmekülgseks arenguks, eduelamusteks, kogemuste pagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks.

Tabel 84. Programmi tegevuse noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kvaliteet ja kättesaadavus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kohalike omavalitsuste osakaal (%), kus noorsootööteenused on vähemalt „edasijõudnu“ tasemel Allikas: RaM Minuomavalitsus.ee	65,8	65
Noorsootööteenustega rahul olevate noorte osakaal (%) Allikas: Uuring "Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootööga"	90 (2020)	n/a
Noortevaldkonna korraldamise kvaliteedi hindamise läbinud kohalike omavalitsuste osakaal (%) Allikas: Harno, Eesti Noorsootöötajate Kogu	35	60

Nende KOV-ide osakaal, kus noorsootööteenused on vähemalt „edasijõudnu“ tasemel, peegeldab noortevaldkonna töötajate pädevust ja kohaliku tasandi süsteemset arendust, mida toetab kutsesüsteemi arendamine ja võrgustikutöö. Noorsootöö (sh huvihariduse) teenustega rahul olevate noorte osakaal näitab, kuivõrd vastavad teenused noorte ootustele ja vajadustele, mida mõjutavad nii teenuste kvaliteet, kättesaadavus kui ka noorte teadlikkus oma võimalustest. Seda toetab noorteinfo arendamine ja rahvusvaheliste praktikate rakendamine. Kuna mõõdiku metoodika on ümbervaatamisel, ei ole programmis uusi sihttasemeid seatud enne uue metoodika alusel tehtavat esimest mõõtmist. Noortevaldkonna korraldamise kvaliteedi hindamismudel on töövahend KOV-idele, mille abil saab kaardistada kohaliku tasandi noortevaldkonna tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi. Mudel aitab kehtestada ühtse standardi kvaliteetsele noorsootööle, huviharidusele ja -tegevusele, et noored üle Eesti saaksid kvaliteetset teenust.

Tabel 85. Programmi tegevuse noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kvaliteet ja kättesaadavus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.75	Noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse kvaliteet ja kättesaadavus	-3 383	-3 174	-2 495	679	-21%	-385
10.76	Tööjõu- ja majandamiskulud	-921	-766	-443	323	-42%	-347
10.77	Sotsiaaltoetused	0	0	-33	-33	100%	-33
10.78	Muud toetused	-2 462	-2 408	-2 019	389	-16%	-5

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse all toetatakse noorte huvihariduse ja –tegevuse mitmekesistamist ja kättesaadavuse parandamist, milleks on ette nähtud 11,72 mln eurot. Sellest riiklikust toetusest moodustab 9,23 mln eurot kohalikele omavalitsustele eraldatav toetus, mis on kavandatud riigieelarves Vabariigi Valitsuse kulude all ja ei sisaldu HTM-i programmi eelarves. Huviala valdkonna strateegiliste partnerite rahastusega (0,50 mln eurot) toetatakse noori oma huvialade leidmisel ja luuakse võimalused meelepäraste huvialade ja annetega tegelemiseks kvaliteetse ja mitmekesise huvihariduse pakkumise kaudu. 1,25 mln eurot eraldatakse noorte püsi- ja projektlaagrite toetuseks, et muuta laagrites osalemine noortele kättesaadavamaks, tõsta laagrikorraldajate ja -kasvatajate pädevust ning arendada laagrite kvaliteeti. Noorsootööühingute toetamisega (0,29 mln eurot) ajakohastatakse noorsootöö meetodeid ja luuakse keskkond, kus noortega töötavad professionaalsed ja väärtustatud spetsialistid. Noortevaldkonna arengukava strateegiliste eesmärkide saavutamist (sh riiklik noorteinfo ja -seiresüsteem) ning tunnustuskonkursi korraldamist toetatakse 0,45 mln euroga.

Tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid on 2025. aastast üle kantud piirmääraga vahendid. Tegevuse eelarve vähenemine on seotud taotlusvooru „Noorte Heaks“ eelarve kärpega RES 2025–2028 protsessis (0,40 mln eurot). Lisaks tõsteti alates 2027. aastast Harno haldus- ja juhtimiskulud ning HTM-i Nordplus liikmemaks programmi tegevusse „Õppekava, õppevara, õppekorraldus ja välishindamine“ (kokku siit tegevusest vähendus 0,20 mln eurot).

Rida 10.79 programmi tegevus: Noorte tööhõivevalmidus ja riskioludes noorte tugiteenused

Programmi tegevuse eesmärk: Noorte üksijäämist ja eemaldumist märgatakse ning ennetatakse kindlustunnet suurendava turvavõrgustiku abil.

Tabel 86. Programmi tegevuse noorte tööhõivevalmidus ja riskioludes noorte tugiteenused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
15-29-aastaste osakaal (%), kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-staatuses noored) Allikas: Statistikaamet	11,2	9,9
15–26-aastaste noorte osakaal (%), kes hindavad, et tugi on kättesaadav* Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu Uuring	91,1	90

* Indikaator mõõdab riikliku toe tajutud ehk noorte hinnangulist kättesaadavust. Mõõdiku arvutamisel liidetakse nende noorte osakaalud, kes vastasid „vajasin spetsialisti abi või tuge ja sain abi" või „ei vajanud spetsialisti abi või tuge, kuid tean, kuhu vajaduse korral pöörduda" vastanud.

Noorte riskikäitumise ja tõrjutusriski ennetamise tegevused, sealhulgas mobiilse noorsootöö ja spordipõhise huvitegevuse arendamine, loovad eeldused, et rohkem noori, eriti riskioludes elavaid, jõuaksid tagasi haridusse või tööturule. See toetab otseselt NEET-noorte osakaalu vähenemist. Vaimse tervise toetamise programm haridusasutustes aitab noortel paremini toime tulla vaimsete ja emotsionaalsete väljakutsetega, mis on oluline tegur, et tugi oleks noorte jaoks sisuliselt kättesaadav – seda kajastab mõõdik, mis hindab noorte hinnangut tugiteenuste kättesaadavusele. Tööoskuste ja teadmiste arendamine suurendab noorte konkurentsivõimet tööturul, vähendades riski jääda NEET-staatusesse. Mõõdikute sihid vaadatakse üle 2027. aasta jooksul ja vajadusel korrigeeritakse arvestades pikaajalisi trende.

Tabel 87. Programmi tegevuse noorte tööhõivevalmidus ja riskioludes noorte tugiteenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.79	**Noorte tööhõivevalmidus ja riskioludes noorte tugiteenused**	**-1 717**	**-3 850**	**-4 484**	**-634**	**16%**	**-12**
10.80	Tööjõu- ja majandamiskulud	-629	-2 781	-3 613	-832	30%	-1
10.81	Muud toetused	-1 088	-1 069	-871	198	-19%	-11

Tegevuste kirjeldus

Tegevused on suunatud noorte riskikäitumise vähendamisele ja tõrjutusriski ennetamisele ning noorte vaimse tervise toetamisele. NEET-staatusesse sattumise ennetamiseks ja sellesse staatusesse sattunud noorte toetamiseks tugevdatakse mobiilset noorsootööd. Riskioludes noori toetatakse spordipõhise SPIN-programmi kaudu. Noorte vaimse tervise probleemide ennetamiseks viiakse koolides läbi YAM (Youth Aware of Mental Health) programmi.

Programmi tegevuse eelarvest 4,04 mln eurot rahastatakse välisvahenditest, mille abil käivitatakse tegevused NEET-staatuses ja selle riskis olevate noorte toetamise eesmärgil. Toetatakse NEET-staatuses ja NEET-staatuse riskis olevaid noori, et sellises staatuses noored jõuaksid tagasi haridusse või tööturule. Tegevuste elluviijateks ning partneriteks on

riigiasutused, avalik-õiguslikud ülikoolid ja mittetulundusühing. Põhihariduse ja madalama haridustasemega noorte puhul on õppimiskohustuse reformi raames oluline, et noorte haridustee ei katkeks. Lisaks alustatakse tugisüsteemi loomisega teenusepakkujatele ja omavalitsustele noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse teenustele loodud kvaliteediraamistiku rakendamiseks. Oluline on võimaldada noortele juurdepääs kvaliteetsetele noortevaldkonna teenustele. Toetus 0,44 mln eurot suunatakse noortemalevatele, mille läbi pakutakse noortele esmast töökogemust ning valmistatakse neid ette tööellu sisenemiseks.

Tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid on 2025. aastast ülekantud piirmääraga vahendid. Eelarve suurenemine on seotud välisvahenditega.

3.9.3.3 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine

3.9.3.3.1 Arhiivindusprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Ühiskonnale olulise teabe kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Rahvusarhiiv

Tabel 88. Arhiivindusprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.83	Arhiivindusprogramm	-9 146	-8 966	0	0	-180	0
10.84	Arhiivindus	-9 146	-8 966	0	0	-180	0

Arhiivindusprogrammi eesmärk on tagada ühiskonnale olulise arhiiviainese kogumine, säilitamine ja kasutatavus ning juurdepääs arhivaalidele. Programmi tegevus toetab kestlikku teabe säilitamist, kultuuripärandi kasutamist, riigi mälu hoidmist ning kodanike õiguste tõendamist.

Programmi viib ellu Rahvusarhiiv. Arhiivindusprogrammi koostab Rahvusarhiiv ja selle kinnitab haridus- ja teadusminister.

Rida 10.84 programmi tegevus: Arhiivindus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada arhivaalide kogumine, säilitamine ja neile juurdepääs

Tabel 89. Programmi tegevuse arhiivindus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv (inimest aastas) Allikas: Rahvusarhiiv	12 451	13 000
Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste arv (mln korda) Allikas: Rahvusarhiiv	2,1	2,1
Rahvusarhiivi teaduspublikatsioonide arv (tk. aastas) Allikas: Rahvusarhiiv	7	7

Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arvu kasv näitab Rahvusarhiivi panust üldhariduse, kõrghariduse ja täiskasvanuhariduse toetamisse. Virtuaalse uurimissaali külastuste arv peegeldab Rahvusarhiivi digiteenuste kättesaadavust ja kasutajasõbralikkust. Mõõdiku kasvu toetavad süsteemide arendamine ja koostöö partneritega, mis aitavad muuta arhiiviteenused infoühiskonna loomulikuks osaks. Teaduspublikatsioonide arv näitab arhiivi teaduslikku aktiivsust ja panust uue teadmise loomisse.

Tabel 90. Programmi tegevuse arhiivindus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.84	**Arhiivindus**	**-11 305**	**-9 817**	**-9 146**	**671**	**-7%**	**-186**
10.85	Tööjõu- ja majandamiskulud	-11 286	-9 802	-9 131	671	-7%	-186
10.86	Muud toetused	-16	-15	-15	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Arhiivindusprogrammi tegevuse eesmärk on tagada ühiskonnale olulise arhiiviainese kogumine, säilitamine ja kasutatavus ning juurdepääs arhivaalidele. Programmi tegevus toetab kestlikku teabe säilitamist, kultuuripärandi kasutamist, riigi mälu hoidmist ning kodanike õiguste tõendamist.

Programmi tegevust viib ellu Rahvusarhiiv. Tegevus keskendub digisündinud teabe arhiveerimise arendamisele, digiteabe kvaliteedi parandamisele, arhiiviteenuste kättesaadavuse suurendamisele ning kogukondade kaasamisele. Arhiivindusprogrammi koostab Rahvusarhiiv ja selle kinnitab haridus- ja teadusminister.

Programmi tegevuse 2026. aasta lisandunud vahendid sisaldavad 2025. aastast ülekantud vahendeid 0,19 mln eurot.

Rahvusarhiivi 2027. aasta tegevuskulude eelarve on 9,15 mln eurot. Eelarvest moodustavad tööjõukulud 64,55%, majandamiskulud 35,29% ning liikmemaksud ja muud toetused 0,16%. Majandamiskuludest suurima osa ehk 75,54% moodustavad kuue kinnistu, sealhulgas

Rahvusraamatukogu Tõnismägi 2 / Endla 3 hoone ülalpidamiskulud, kus paiknevad piirkondlikud arhiivikogud.

Tööjõukulude eelarvest 5,90 mln eurot, mis sisaldab 2027. aastal lisandunud kultuuritöötajate palgafondi tõusu 3%, on kavandatud koosseisuliste teenistujate töötasuks. Majandamiskulude eelarve on 3,23 mln eurot, millest 2,44 mln eurot moodustavad kinnistute üüri- ja kommunaalkulud, 0,61 mln eurot teenistujate, inventari ja andmebaaside ülalpidamisega seotud kulud ning 0,18 mln eurot majandustegevuse tuludest sõltuvad kulud.

2027. aasta olulisemad tegevussuunad on Rahvusraamatukogu täisfunktsionaalne rakendamine ja osalemine Eesti Rahvusraamatukogu hoone rekonstrueerimise projekti lõpufaasis; arhiivikino Leida arendamine, selle veebikodu loomine ning Endla maja statsionaarse uurimissaali sisustamine ja avamine hiljemalt 2027. aastal. Samuti jätkub Kultuuriministeeriumi partnerina „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024–2029“ projektide elluviimine, mille tulemusel on 2029. aastaks mäluasutustes olevast kultuuripärandist digitaalsena kättesaadav 55%.

Lisaks on 2027. aastal olulised nitrofilmide säilitamiseks sobiva hoidla rajamine ja nitrofilmide ümberpaigutamine uuele hoidlapinnale koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigi Kinnisvara AS-iga; osalemine rahvusvahelises tehisaru arendusprojektis ArchXAI ning projekti tulemuste juurutamine arhiiviteenustes. Jätkub ka ajakohastatud arhiivieeskirja rakendamine, et vähendada asutuste arhiivinduslikku töökoormust ja tõhustada digisündinud teabe, sealhulgas andmekogude arhiveerimist.

3.9.3.4 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

3.9.3.4.1 Teadussüsteemi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Haridus- ja Teadusministeerium ja SA Eesti Teadusagentuur (ETAG).

Tabel 91. Teadussüsteemi programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.88	Teadussüsteemi programm	-206 681	-189 696	0	-16 384	-602	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.89	Teadussüsteemi baasvõimekus	-198 195	-181 209	0	-16 384	-602	0
10.93	Teadustaristu	-8 487	-8 487	0	0	0	0

Teadussüsteemi programmi on koostanud ja selle eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi elluviimisse panustab peale HTM-i SA Eesti Teadusagentuur ning avalik-õiguslikud ülikoolid ja riigi evalveeritud teadus- ja arendusasutused, ülikoolid ja evalveeritud rakenduskõrgkoolid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab HTM. Programmi juhtimist koordineerib Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) juhtkomisjon, mille liikmed on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi ning ettevõtlus- ja avaliku sektori esindajad. TAI juhtkomisjoni koosolekud toimuvad vähemalt kaks korda aastas, kevadel ja sügisel. Täpsem ajakava lepitakse kokku juhtkomisjoni liikmetega.

Programmi juhtimistasandid on programm ja tegevus.

Programmi eesmärgi saavutamise eest vastutab kantsler (koos asekantsleritega).

Programmi tegevuste elluviimise ja eesmärgi saavutamise eest vastutab osakonnajuhataja.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 10.89 programmi tegevus: Teadussüsteemi baasvõimekus

Programmi tegevuse eesmärk: toetada ülikoolides, teadus- ja arendusasutustes ning evalveeritud rakenduskõrgkoolides tehtavat teadus- ja arendustegevust ning teadussüsteemi toimimist toetavaid tegevusi, sh tagada võimalused osalemiseks rahvusvahelises teaduskoostöös.

Tabel 92. Programmi tegevuse teadussüsteemi baasvõimekus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv teadlaste ja inseneride arvu kohta Allikas: Eesti Teadusinfosüsteem (ETIS), Statistikaamet	1,4 (2023)	1,4
Eesti edukus EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont: koht riikide võrdluses võidetud lepingute mahu alusel SKP kohta, % EL keskmisest, kusjuures EL = 100 Allikas: eCorda, Eurostat	3. koht (296) (2024)	Top 5
EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont projektides osalevate Eesti organisatsioonide arv Allikas: eCorda	186 (2024)	212

Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv teadlaste ja inseneride arvu kohta näitab teaduse kvaliteeti. Näitaja tõlgendamisel tuleb arvestada, et teadlaste ja inseneride arv kasvab eelkõige erasektoris, kus publitseerimine ei ole peamine eesmärk. Seetõttu võib näitaja väheneda ka juhul, kui teadustegevuse kvaliteet ei lange.

Eesti teadlaste konkurentsivõimet rahvusvahelises teadus- ja arendustegevuses (TA-tegevuses) mõõdetakse läbi edukuse EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont. Mida rohkem on Eestist osalevaid organisatsioone ning mida edukamad on nad toetuste taotlemisel, seda kõrgemaks võime lugeda Eesti teaduse taseme ning seda enam suudame ära kasutada rahvusvahelise teadus- ja arenduskoostöö potentsiaali.

Tabel 93. Programmi tegevuse teadussüsteemi baasvõimekus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.89	**Teadussüsteemi baasvõimekus**	**-190 620**	**-200 011**	**-198 195**	**1 817**	**-1%**	**-3 693**
10.90	Tööjõu- ja majandamiskulud	-11 243	-8 965	-2 900	6 065	-68%	-689
10.91	Sotsiaaltoetused	-373	-472	-270	202	-43%	-85
10.92	Muud toetused	-180 593	-190 574	-195 025	-4 451	2%	-2 919

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuste elluviimisel on keskse tähtsusega kaks põhiinstrumenti: tegevustoetus ja uurimistoetused, mis loovad stabiilse aluse kogu teadustegevusele. Lisaks toetatakse programmist tipptasemel uurimisrühmade Eesti-sisest ja rahvusvahelist koostööd teaduse tippkeskustes (sh EL Teaming meetme tippkeskustes). Teadlaste järelkasvu tugevdamiseks toetab riik doktorantide staatuse muutmist üliõpilasest teadustöötajaks. Teaduse populariseerimise ja teadushariduse tegevused aitavad tuua teadust ja tehnoloogiat lähemale inimestele, eriti noortele. Nende tegevuste eesmärk on äratada ja hoida huvi teadusvaldkonna vastu ning edendada teadusliku mõtteviisi levikut ühiskonnas laiemalt. Et tagada eesti hariduse, keele ja kultuuriruumi kestlikkus, toetatakse eesti keele, kultuuri, ühiskonna ja haridusega seotud uuringuid. Et kindlustada teadus- ja arendustegevuse kõrge kvaliteet ja konkurentsivõime, toetatakse osalemist rahvusvahelises teadmusringluses. See hõlmab teadlasmobiilsust, koostööd rahvusvahelistes võrgustikes, EL ühisalgatustes ja programmides, partnerlusi ja koostööd kolmandate riikidega. Samuti panustatakse Eesti teaduse rahvusvahelisse tutvustamisse ja turundamisse.

2027. aastal väheneb tegevuse eelarve võrreldes 2026. aastaga peamiselt IKT tegevuste ja haldus- ja juhtimiskulude arvel. Varasemalt jagunesid IKT eelarve ja haldus- ja juhtimiskulud kolme programmitegevuse vahel, kuid alates uuest eelarveaastast kajastatakse kõik need kulud ühe programmitegevuse eelarves. Lisaks väheneb tegevuse eelarve teadus- ja arendustegevuse kulude ühekordse kärpe tulemusena, 2027. aasta kulusid vähendati 1,50 mln eurot.

2026. aastal lisandunud vahendid kajastab 2025. aastast üle kantud vahendeid.

Asutuste teadus- ja arendustegevuse toetusteks (kuni 2025. aastani baasfinantseerimine) on ministeeriumi eelarves ette nähtud 54,20 mln eurot, mida on 1 mln eurot rohkem kui 2026. aastal. Eelarve kasvab teaduskollektsioonide soetamiseks planeeritud vahendite arvel. Vastavalt kehtivale teadustaristu määrusele eraldatakse teaduskollektsioonide raha edaspidi teadus- ja arendustegevuse asutuste tegevustoetuse raames. Äriühinguna tegutsevatele evalveeritud teadus- ja arendusasutustele tegevustoetuse maksmise kohustus läks 2026. aastast üle Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Selleks vajalikud vahendid kajastuvad teadmussiirde programmis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarves.

Riigi rakenduskõrgkoolide teadus- ja arendustegevuse võimekuse toetuseks kavandatakse 1,80 mln eurot aastas, sama palju kui 2026. aastal. Toetus on oluline, et tagada kõrgharidusõppe kvaliteediks vajalik teadus- ja arendustegevus, eelkõige rakendusuuringute võimekuse loomise kaudu, mis toetaksid ettevõtlust ja ühiskonna vajadusi.

Riiklikeks uurimistoetusteks, millega rahastatakse konkursipõhiselt kõrgetasemelist teadus- ja arendustegevust, kavandatakse 2027. aastal 59,30 mln eurot. Vahendite maht on olnud neli aastat samal tasemel. Uurimistoetused on koos teadusasutuste tegevustoetusega üks kahest teaduse rahastamise põhiinstrumendist, mille kaudu tagatakse süsteemi konkurentsivõime.

Noorteadlaste järelkasvu kindlustamiseks jätkatakse doktorantide palkamist nooremteaduri ametikohtadele (doktoriõppe reform). Nooremteadurite palgatoetuseks eraldatakse 2027. aastal 30,90 mln eurot, mida on 2,70 mln eurot rohkem võrreldes 2026. aastaga. Nooremteaduri töötasu arvestatakse Rahandusministeeriumi suvises majandusprognoosis toodud keskmise brutopalga alusel. 2026. aastal suurenes riigi rahastatud uute doktoriõppekohtade arv 300-lt 350-le aastas, vastuvõtt jääb sellele tasemele kuni aastani 2029. Doktoriõppe reform loob eeldused teadus- ja arendustöötajate arvu kasvuks, mis on vajalik teaduspõhise ühiskonna ja majanduse arenguks.

Teaduse tippkeskuste rahastamiseks on planeeritud 10 mln eurot, sama palju kui 2026. aastal. Tippkeskused on Eesti teaduse lipulaevad, mis ühendavad erinevate teadusasutuste parimaid uurimisrühmi ja keskenduvad ühiskonna vajadustest lähtuvate keeruliste ja suure kasupotentsiaalidega teadusküsimuste lahendamisele.

Ministeeriumi poliitikakujundust toetavaks valdkondlikuks teadus- ja arendustegevuseks kavandatakse teadussüsteemi programmist 2,30 mln eurot. 2027. aastal ei rahastata valdkondlikku teadus- ja arendustegevust enam täiendavalt haridus- ja noorteprogrammist. Teadussüsteemi programmist rahastatakse eesti keele, kultuuri, keeletehnoloogia ja hariduse programme ning fookusvaldkonna „Elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum“ eesmärke. Samuti toetatakse viipekeele uurimist ja õpetamisega seotud teadustööd.

Teaduse populariseerimiseks ja teadushariduseks kavandatakse 2027. aastal 2,10 mln eurot, mida on 0,10 mln eurot vähem kui aasta varem. 1,30 mln eurot sellest tuleb välisvahenditest (Teame 3.0). Tegevuste eesmärk on suurendada teadusteadlikkust ühiskonnas, toetada noorte huvi teaduse ja tehnoloogia vastu ning tagada teadlaste järelkasv. Siit toetatakse teaduskeskuse

AHHAA tegevust, antakse välja teaduspreemiaid, rahastatakse teadussaate „Rakett 69“ tootmist, õpilaste teadusfestivali korraldamist jm.

Teadussüsteemi haldamiseks ja arendamiseks eraldatakse 2027. aastal 7,50 mln eurot. Nendest vahenditest toetatakse Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Teadusagentuuri ja teiste koostööpartnerite tegevust ning kaetakse riigi teadus- ja arendusasutuste valdkondliku teadustegevuse ja tegevuskulude vajadused. Lisaks planeerib Eesti Kirjandusmuuseum 81 500 eurot omatuludega seotud kulusid.

Riiklikult kaasrahastatakse EL raamprogrammi „Teaming for Excellence“ projekte, mille eesmärk on koos Euroopa juhtivate teadusasutustega luua silmapaistva tasemega uusi tippkeskusi madalama innovatsioonivõimekusega riikides. Selleks on kavandatud kokku 6,20 mln eurot, sh 4,30 mln eurot välisvahenditest. Toetust saavad kolm projekti: kohalike omavalitsuste probleemidele lahenduste piloteerimine (Tark Linn), suurandmetel põhinev biotööstuse rakurakenduste arendamine (DigiBio) ning personaalmeditsiini rakenduste arendamine (TeamPerMed).

Teadlaste järelkasvu tagamiseks ja talentide Eestisse (tagasi) toomiseks eraldatakse 9,70 mln eurot Mobilitas 3.0 programmi raames, mille kaudu toetatakse järeldoktoreid ja tagasipöörduvaid teadlasi ning luuakse stiimuleid Euroopa Teadusnõukogu granditaotluste ettevalmistamiseks.

Eesti teadlastele ja innovaatoritele rahvusvahelise koostöö parimate võimaluste tagamiseks on Eesti ühinenud mitmete rahvusvaheliste teadusorganisatsioonide ja taristutega. HTM-i eelarvest kaetakse muu hulgas Eesti liikmelisusest tulenevad kohustused Euroopa Neutronkiirgusallika (ESS) rajamisel ja ülalpidamisel, Euroopa Kõrgjõudlusega andmetöötluse ühisettevõtte (EuroHPC) ning Euroopa Molekulaarbioloogia Labori (EMBL) tegevustes. Teadussüsteemi väliskoostöö tegevusteks on 2027. aasta eelarvesse kavandatud kokku 6,20 mln eurot.

Rida 10.93 programmi tegevus: Teadustaristu

Programmi tegevuse eesmärk: Kindlustada kõrgel tasemel teadustöö tegemiseks vajalik ligipääs kvaliteetsele teadustaristule ja taristu teenuste arendamine ja pakkumine.

Tabel 94. Programmi tegevuse teadustaristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv (mõõdik vähemalt kuni 2023. a) Allikas: -	1176 (2023)	n/a

Hetkel kehtiv mõõdik puudub. Plaanis on välja töötada teadustaristu kasutamist näitav mõõdik, mille metoodika, baas- ja sihttasemed seatakse hiljemalt 2027. aastal.

Tabel 95. Programmi tegevuse teadustaristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.93	Teadustaristu	-10 993	-15 636	-8 487	7 149	-46%	-5 249
10.94	Muud toetused	-10 349	-14 716	-8 487	6 230	-42%	-4 956

Tegevuste kirjeldus

Riiklikult oluliste teadustaristute toetust saab kasutada nii igapäevaseks tegevustoetuseks kui ka vajalike investeeringute tegemiseks, aga ka ligipääsuks rahvusvaheliselt tähtsatele teadustaristutele. Toetatakse nii taristute haldamist, teenuste arendamist kui laborite akrediteerimist, et muuta teadustaristu kättesaadavaks nii ettevõtetele kui avalikule sektorile. Lisaks tagatakse programmist teadlastele juurdepääs teadustöö tegemiseks vajalikele andmetele ja teadustulemustele, mis hõlmab andmearhiivide ja -kogude ning teadusraamatukogude tegevust ja oluliste teadusandmebaaside kasutamise võimaldamist.

2027. aastal väheneb teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamise eelarve 7,15 mln eurot IKT tegevuste ja teaduskollektsioonideks planeeritud tegevuste arvel ning kulude 2028. aastasse ümbertõstmisest tulenevalt. Teadusandmebaaside kasutuslitsentside eelarvest periodiseeriti 4,8 mln eurot 2028. aastasse tulenevalt teaduskirjastustega kokkulepitud maksetingimuste muudatustest. Teaduskollektsioonide eelarve 1 mln eurot kajastub alates 2027. aastast teadussüsteemi baasvõimekuse tegevuses, sest vastavalt kehtivale teadustaristu määrusele eraldatakse teaduskollektsioonide raha edaspidi teadus- ja arendustegevuse asutuste tegevustoetuse raames. IKT eelarve vähenemine 0,98 mln eurot võrreldes eelmise aastaga on seotud eelarvestamise metoodika muutumisega. Varasemalt jagunes IKT eelarve kolme programmitegevuse vahel, kuid alates uuest eelarveaastast kajastatakse kõik IKT kulud ühe programmitegevuse eelarves.

Riikliku tähtsusega teadustaristu teekaardile kantud objekte toetatakse, et tagada nende teenuste teaduspõhine tase ja jätkusuutlikkus ning suurendada kättesaadavust nii avalikule, era- kui ka kolmandale sektorile. Nendeks eesmärkideks eraldatakse 6,37 mln eurot, sh juurdepääsuks rahvusvaheliselt olulistele teadustaristutele. See võimaldab Eesti teadlastel kasutada maailma tipptasemel taristuid ja osaleda juhtivate teadusorganisatsioonide töös, sealhulgas Euroopa Tuumauuringute Organisatsioonis (CERN), Euroopa Kosmoseagentuuris (ESA), European Spallation Source'is (ESS) ja rahvusvahelise katsetermotuumareaktori (ITER) projektis. Eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 1,20 mln eurot, sest 2027. aasta teadustaristu vooru vajadus on väiksem.

2,11 mln eurot eraldatakse selleks, et tagada teadlastele juurdepääs teaduskirjandusele, rahvusvahelistele teadusandmebaasidele ja ajakirjadele. Teadusraamatukogud on teadlaste ja üliõpilaste jaoks keskne tugistruktuur, mis tagab ligipääsu erialasele kirjandusele ja teadusinfot vahendavatele teenustele.

Sellelt eelarverealt toetatakse 1 mln euro ulatuses tegevustoetuse kaudu ka väiketaristuid.

3.9.3.4.2 Teadmussiirde programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Eesti Teadusagentuur (ETAG), Haridus- ja Noorteamet (Harno), Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), Sihtasutus Tallinna Teaduspark Tehnopol (Tehnopol), AS Metrosert, AS Smartcap.

Tabel 96. Teadmussiirde programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
10.95	Teadmussiirde programm	-52 142	0	0	-52 142	0	0
10.96	Sektoritevaheline teadmussiire	-52 142	0	0	-52 142	0	0

Teadmussiirde programm on kahe ministeeriumi ühisprogramm: programmi koostajad ja vastutajad on Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM). Programmi kinnitavad haridus- ja teadusminister ning majandus- ja tööstusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse HTM-i ja MKM-i kodulehtedel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad HTM ja MKM vastavalt ülal toodud jaotusele tegevuste lõikes. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse HTM-i ja MKM-i tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 10.96 programmi tegevus: Sektoritevaheline teadmussiire

Programmi tegevuse eesmärk: Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamine.

Tabel 97. Programmi tegevuse sektoritevaheline teadmussiire 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Erasektori poolt rahastatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal, % Statistikaamet	5,3 (2024)	12,5
Doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arv 1000 tööealise elaniku kohta Statistikaamet	3,8 (2023)	3,5
Era- ja avaliku sektori ühispublikatsioonide arv mln elaniku kohta, tase EL keskmisest (EL keskmine = 100), % European Innovation Scoreboard	187 (2024)	207
Sotsiaalmajanduslikele rakendustele suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest, % Statistikaamet, HTM	25 (2022)	28

Mõõdikud kirjeldavad avaliku ja erasektori teadus- ja arendustegevuse koostöö eri tahke. Erasektori rahastuse osakaal avaliku sektori teadus- ja arendustegevuses näitab, kuivõrd peab erasektor avaliku sektori teadusasutustes tehtavat teadust oluliseks ja on valmis sellelt teadustööd tellima. Era- ja avaliku sektori ühispublikatsioonide arv näitab koostöö sisulist toimimist teadmussiirdeks, doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arv teadus- ja arendustegevuse eelduseks oleva inimressursi kasvu ning sotsiaalmajanduslikele rakendustele suunatud kulutuste osakaal seda, mil määral suunatakse riigi teadusrahastust ühiskonna ja majanduse vajaduste lahendamisse. Kokku aitavad need mõõdikud hinnata, kuidas tugevneb riigi roll teaduse strateegilisel suunamisel ning teadus- ja arendusasutuste võimekus teha rakendusuuringuid ühiskonna ja majanduse väljakutsete lahendamiseks.

Tabel 98. Programmi tegevuse sektoritevaheline teadmussiire eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.96	**Sektoritevaheline teadmussiire**	**-29 099**	**-42 916**	**-52 142**	**-9 226**	**21%**	**0**
10.97	Tööjõu- ja majandamiskulud	-710	-40	-37	2	-6%	0
10.98	Muud toetused	-28 389	-42 876	-52 105	-9 229	22%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevusega luuakse eeldused uute teadmiste ja tehnoloogia liikumiseks akadeemilise sektori, ettevõtluse ja avaliku sektori vahel ning toetatakse teadmussiirde võimekuste kasvu. Teadustöötajate liikumine era- ja avalikus sektoris nõuab TA asutuste ja kõrgkoolide muutumist ettevõtlikumaks, ja suuremat suhtlust partneritega väljaspool akadeemilisi ringkondi, rakendusuuringute kavandamise ja juhtimise oskuse tõstmist ning aktiivse rolli võtmist ettevõtlikus avastusprotsessis. Selle jaoks toetatakse teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide

institutsionaalset teadmussiirde võimekust ja koostöötegevusi teadusasutuste endi vahel ning ettevõtetega.

Soodustatakse teadlaste jt akadeemiliste töötajate liikumist akadeemilise, avaliku ja erasektori vahel, mille tulemusena tekib tõhus teadmusringlus, senisest enam teadlasi liigub ettevõtete ja teadusasutuste vahel, paranevad ettevõtete oskused teadustulemusi rakendada ja kohandada ning kasvab ettevõtluskogemustega teadlaste arv teadusasutustes, mis aitab paremini ühiskonna nõudlusele vastavat teadustööd planeerida. Toetatakse ülikoolide ja ülikooliväliste tööandjate koostöös pakutava doktorantuuri (teadmussiirde doktorantuuri) elluviimist, mille puhul doktoritöö valmib tööandja vajadusi arvestades.

Majanduse ja ühiskonna vajadusest lähtuva piisava ja kõrge kvaliteediga teadmuse pakkumiseks TAIE fookusvaldkondades viiakse ellu temaatilised teadus- ja arendustegevuse programmid akadeemilise, era- ja avaliku sektori koosloome ning koostöö edendamiseks. Temaatilistes programmides keskendutakse TAIE fookusvaldkondade teekaartide koostamise käigus välja selgitatud konkreetsetele uurimissuundadele ja -teemadele, kus on nõudluse põhjal vajalik kasvatada uurimistööde mahtu, algatada uusi uurimisteemasid, kasvatada teadus- ja arendustöötajate järelkasvu (sh ettevõtetele) ja värvata tippteadlasi.

Arvestades järjest kriitilisemaks muutuvat julgeolekuolukorda arendatakse teadus- ja arendustaristut, mis toetab Eesti kaitse-, julgeoleku- ja kahese kasutusega tehnoloogiate arendust. Kaitsetehnoloogia testimisvõimekus luuakse teadusasutuste juurde neljas valdkonnas: liikuvus, tulejõud, energia ja kõrgenergeetilised materjalid. Samuti arendatakse andmelao ja tehisaru taristut, et toetada riigikaitselisi eksperimentaalarendusi ja otsustusprotsesse ning võimaldada loodud lahenduste rakendamist.

Toetatakse riigiasutuste TAI-alase võimekuse kasvatamist, et teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste tulemusi rakendataks avalikus sektoris senisest enam ja tõhusamalt ning selleks oleks kujundatud soodne poliitikakeskkond. Suurendatakse riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel, sh tugevdatakse teadus- ja arendusasutuste võimekust viia läbi rakendusuuringuid ühiskonna väljakutsete lahendamiseks ning toetatakse ministeeriumide ja erialaliitude teadus- ja arendusalast kompetentsi ja võimekuse kasvu. Meetmete tegevused aitavad luua nõudlust TAI järele ning soodustavad koostööd ja TAI-tegevuste koordineerimist avalikus sektoris, sh teadus- ja arendusnõunike võrgustikutegevuste, interdistsiplinaarsete haldusalade üleste rakendusuuringute jms kaudu.

Programmi tegevust rahastatakse ainult välisvahenditest.

Kasvava teadus- ja arendustegevuse nõudluse katmiseks TAIE fookusvaldkondades jätkatakse temaatiliste teadus- ja arendusprogrammide (TemTA) projekte, milleks on 2027. aasta eelarves kavandatud 23,80 mln eurot. Programmi teises etapis toetatakse projekte, mis keskenduvad teadustöö tulemuste rakendamisele.

Teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide teadmussiirde võimekuse arendamiseks:

Jätkatakse õiglase ülemineku tegevuste raames Ida-Virumaa ettevõtlusele vajalike teadusvõimekuste ja -teenuste arendamist kohaliku teadmusvõrgustiku konsortsiumi kaudu. Eesmärk on suurendada teadus- ja arendustöötajate hulka ja kompetentsi piirkonnas, arendada välja sealset ettevõtlust toetavaid uurimissuundi ning tõsta teadus- ja arendustaristu mahtu ja kvaliteeti piirkonnas asuvates ülikoolide kolledžites. Nendeks tegevusteks on 2027. aastaks kavandatud 4,90 mln eurot.

Jätkatakse ASTRA+ toetuste rakendamist, et arendada teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide teadmussiirde ja ettevõtluskoostöö võimekust. Toetatakse ettevõtliku kõrgkooli ja teadusasutuse arendamiseks vajalikke tegevusi, sh teadmussiirde pädevuste suurendamist töötajate seas, tõhusate juhtimissüsteemide ja -teenuste loomist ning intellektuaalomandi kaitse ja kommertsialiseerimise võimekuse tugevdamist. Samuti edendatakse võrsettevõtlust (spin-off) ja jätkusuutlikke turupõhiseid teadmussiirde mudeleid ning soodustatakse asutuste vahelist koostööd (Adapter-tüüpi teenused, ühislaborid, testkeskkonnad ja demoalad). Toetatakse nii programmilisi ühistegevusi kui asutusepõhiseid ettevõtmisi. 2027. aastaks on planeeritud 10,30 mln eurot.

Riigiasutuste teadus- ja arendusalase võimekuse suurendamiseks rahastatakse välisvahenditest valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamise toetusmeetme (RITA+) kaudu interdistsiplinaarseid rakendusuuringuid, ministeeriumite vajadusest lähtuvaid aktuaalseid ning kiiret sekkumist vajavaid rakendusuuringuid, toetatakse teadusnõunike ja arendusnõunike palgakulusid ja võrgustikuga seotud tegevusi (koolitused jms). Kokku on selleks eelarvesse planeeritud 4,30 mln eurot.

Jätkatakse teadusasutuste ja ettevõtlussektori vahelise töötajate liikuvuse toetamist, et soodustada teadlaste liikumist ettevõtlusesse ning tugevdada ettevõtete oskust teadustulemusi rakendada. Samuti kasvab teadusasutustes ettevõtluskogemusega teadlaste arv, mis aitab paremini ühiskonna vajadustest lähtuvat teadustööd planeerida. Laiendatakse sektoritevahelise liikuvuse meetmeid, sealhulgas ettevõtluskogemusega inimeste kaasamist kõrgkoolide õppe- ja teadustegevusse ning ülikoolide ja tööandjate koostöödoktorantuuri, kus doktoritöö valmib tihedas koostöös ettevõtte või asutusega. Nendeks tegevusteks on välisvahenditest kavandatud 2 mln eurot.

2026. aastal käivitati teadus- ja arendustegevuse kaitsevaldkonna võimestamiseks uus meede, mille eesmärk on arendada kaitsetehnoloogia testimis- ja sertifitseerimisvõimekust ning suurendada tehisaru rakendamise võimalusi laiapõhjalises riigikaitses. Selleks on 2027. aastal kavandatud 6,70 mln eurot.

Õpetajate palkade kujundamine

- 2027. aastal on õpetajate töötasu alammäär täistööajaga töötamisel 2030 eurot;
- Lisaks palga alammäärale tõuseb diferentseerimise osa 23%-le, mis võimaldab maksta õpetajatele palka vastavalt karjääriastmele, vastutusele ja tööülesannetele;

- 2027. aastal on õpetajate arvestuslik keskmine palk 2497 eurot, mis kasvab võrreldes 2026. aastaga 3,9% ja on riigi keskmisest palgast 108%;
- Õpetajate palgatõus on üks osa õpetajaameti väärtustamisest. Palgakasvuga käib kaasas ka õpetajate karjäärimudel, mis seob professionaalse arengu ja suurema vastutuse kõrgema töötasuga;
- Karjäärimudeli kohaselt hakkab 2027. aastast õpetajate palga alammäär 2030 eurot kehtima alustavale õpetajale ja õpetaja astmele. Vanemõpetaja astme palgakoefitsient on 1,1-kordne ehk 2233 eurot ja meisterõpetaja astmel 1,3-kordne ehk 2639 eurot.

Õpetajate tööjõukulude toetuse arvestamisel lähtutakse neljast komponendist:

Õpetaja töötasu alammäärast, mis lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-st 76 kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega. Õpetaja palga alammäär tõuseb 1970 eurolt 2030 euroni.

Õpetaja tööjõukulu arvestatakse ühe õpetaja ametikoha kohta mahus, mis võimaldaks maksta brutopalgana keskmiselt 2497 eurot kuus. Õpetaja töötasu alammäärale lisatakse 23% palga diferentseerimiseks koolipidaja ja kooli tasandil.

Kohalikele omavalitsustele ja erakoolidele eraldatava toetuse arvestamise aluseks on Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) järgne õpilaste arv planeeritavale aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 lõikes 3 toodud tingimused. Riigikoolidele kinnitab eelarve haridus- ja teadusminister.

Selleks, et toetada riikliku õppekava täitmist ja üldhariduse kättesaadavust kõikides valdades ja linnades, lähtutakse toetuse arvestamisel täiendavalt koefitsientidest, mis arvestavad riikliku õppekava, õppevormi ja õppekeelega, hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse erisustega, klassitäitumuse arvestuslike nõuetega ning õpilaste arvuga valdade ja linnade haldusterritooriumil asuvates koolides.

Õpetajate tegelik töötasu sõltub riigi eraldatavatest vahenditest, koolipidajate rahalisest lisapanusest ja ka asjaolust, kas koolipidajad teevad otsuseid koolivõrgu korrastamiseks ning viivad õpetajate ametikohtade arvu kooskõlla valdavalt kahanevate õpilaste arvudega.

Haridus- ja Teadusministeerium seirab õpetaja palga suurust kahel viisil:

- Arvestusliku keskmise palgana, mida kohalikul omavalitsusel on võimalik maksta riigieelarveliste toetuste arvelt ühe ametikoha kohta. Keskmise palga arvutuskäik on järgmine: perioodi eraldis (toetus õpetajate tööjõukuludeks, tööandja maksudeta) / vaadeldava perioodi kuude arv / õpetajate ametikohtade arv KOV-is taandatuna täistööajale (aluseks EHIS-e andmed, eelmise aasta 10. novembri seisuga);
- Tegeliku keskmise palgana, mida KOV-id on maksnud ühe õpetaja ametikoha kohta. Metoodika tegeliku palga arvestamiseks: perioodi tegelik palgakulu (saldoandmikust) / vaadeldava perioodi kuude arv / perioodi keskmine õpetajate ametikohtade arv KOV-is

taandatuna täistööajale (aluseks EHIS-e andmed, perioodi keskmine). Alates 2022. aastast sisaldavad tegelikud palgad ka hüvitisi.

Õpetajate ametikohtade arvu esitavad koolid Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS).

Õpetajate palgaandmetega saab tutvuda haridusandmete portaalis HaridusSilm.

3.9.4 Investeeringud

Tabel 99. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala						
10.100	Investeeringud kokku	-37 808	-32 930	-36 226	-3 296	10%	-1 999
	Inventar	-245	-909	-320	589	-65%	-2
	IT investeeringud	-5 754	-4 681	-5 251	-570	12%	-500
	Transpordivahendid	-89	-526	-500	26	-5%	0
	Masinad ja seadmed	-1 981	-1 174	-751	423	-36%	-91
	Muud investeeringud	-2 692	-429	-384	45	-10%	-469
	Kinnisvara	-19 955	-19 567	-22 208	-2 640	13%	-937
10.103	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-7 092	-5 644	-6 812	-1 168	21%	0
	Haridus- ja Teadusministeerium						
	Investeeringud kokku	-26 867	-27 318	-34 228	-6 910	25%	-1 319
	IT investeeringud	-5 340	-4 512	-5 161	-650	14%	-449
	Masinad ja seadmed	0	-100	-100	0	0%	0
	Muud investeeringud	-837	-35	-314	-279	802%	-147
	Kinnisvara	-15 633	-17 028	-21 858	-4 830	28%	-722
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-5 057	-5 644	-6 795	-1 151	20%	0
	Haridus- ja Noorteamet						
	Investeeringud kokku	-143	-35	-52	-17	48%	-45
	IT investeeringud	-97	-35	-35	0	0%	-45
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-26	0	-17	-17	100%	0
	Riigi rakenduskõrgkoolid						
	Investeeringud kokku	-4 178	-3 508	-1 375	2 133	-61%	-337
	Inventar	-228	-909	-320	589	-65%	-2
	IT investeeringud	-65	-103	-10	93	-90%	0
	Transpordivahendid	-27	-526	-500	26	-5%	0
	Masinad ja seadmed	-1 081	-405	-195	210	-52%	-91
	Kinnisvara	-1 572	-1 365	-350	1 015	-74%	-115
	Riigi kutseõppeasutused						
	Investeeringud kokku	-2 647	-779	-496	283	-36%	-157
	IT investeeringud	-153	-7	-20	-13	201%	-5
	Masinad ja seadmed	-901	-669	-456	213	-32%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Muud investeeringud	-781	-104	-20	84	-81%	-52
	Rahvusarhiiv						
	Investeeringud kokku	**-2 912**	**-865**	**-75**	**790**	**-91%**	**-50**
	IT investeeringud	0	-25	-25	0	0%	0
	Muud investeeringud	-258	-50	-50	0	0%	-50

Tabel 100. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tulud estsõltuvad vahendid
	Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala						
10.100	**Investeeringud kokku**		**-36 226**	**-21 399**	**-4 998**	**-9 303**	**-526**
	Haridusvõrgu korrastamine ja arendamine (sh RKAS vahendid)	Kinnisvara	-13 182	-13 182	0	0	0
10.102	Muud investeeringud kokku		-16 232	-8 217	0	-7 488	-526
	Gümnaasiumivõrgu korrastamine	Kinnisvara	-909	-909	0	0	0
	Inventar	Inventar	-320	-300	0	0	-20
	IT investeeringud	IT investeeringud	-5 251	-3 157	0	-2 075	-20
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-751	-285	0	0	-466
	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-384	-364	0	0	-20
	Transpordivahendid	Transpordivahendid	-500	-500	0	0	0
	Tallinna Tehnikakõrgkooli kinnisvarainvesteering	Kinnisvara	-200	-200	0	0	0
	Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli kinnisvarainvesteering	Kinnisvara	-150	-150	0	0	0
	Eestikeelse kooli reformi riigikoolide investeeringud	Kinnisvara	-2 352	-2 352	0	0	0
	Investeeringud haridusasutustesse	Kinnisvara	-5 414	0	0	-5 414	0
10.103	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-6 812	0	-4 998	-1 814	0

Haridusvõrgu korrastamine ja arendamine

Uued riigigümnaasiumid, nüüdisaegne teadus- ja haridustaristu ning digilahendused.

Investeeringud on suunatud eelkõige riigikoolide kasutuses olevate hoonete renoveerimiseks ja põhivara parendamiseks, samuti riigi üld- ja kutsehariduskoolide taristu optimeerimiseks, ohutus- ja tervisekaitsenõuete tagamiseks, energiatõhususe suurendamiseks, õppekeskkonna ajakohastamiseks ning õpivõimaluste kättesaadavuse parandamiseks.

Investeeringute ja remontide kavandamisel ja elluviimisel tehakse koostööd Riigi Kinnisvara AS-iga (edaspidi RKAS), kes koondab koolidelt esialgsed investeeringuvajadused ja korraldab lepingu alusel tööde tegemist. Planeeritavate investeeringute maht on 13,18 mln eurot, mis on 0,38 mln eurot väiksem kui 2026. aasta eelarve. 2026. aastasse ülekantud 2025. aasta investeeringute eelarve jääk on 0,61 mln eurot.

Muud investeeringud

Gümnaasiumivõrgu korrastamine. Riigigümnaasiumide ehituseks (keskhariduse vastutuse riigile võtmise kava) kavandatud investeeringute eelarve on 0,91 mln eurot, eelarve väheneb 0,22 mln eurot. Eelarve on planeeritud Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasiumi (eeldatav valmimisaasta 2029–2030) ja Tallinna Mustakivi Riigigümnaasiumi (eeldatav valmimisaasta 2031) õppehoonete projekteerimiseks ja ehitushangete korraldamiseks.

Investeeringud haridusasutustesse. Perioodi 2021-2027 EL struktuurifondide meede „Hariduskeskuste piloodid ja rakendamine“ investeeringute eelarve on 1,24 mln eurot, kasv võrreldes eelmise aastaga 0,59 mln eurot. Välistoetuse SF 2021+ meede „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021–2027“ eelarve on 4,18 mln eurot, investeeringud suurenevad võrreldes eelmise aastaga 3,93 mln eurot.

Inventari investeeringute eelarve (0,32 mln eurot) moodustab riigi rakenduskõrgkoolide õppelaborite inventari soetused.

IT investeeringud

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) eelarveks on kavandatud 5,25 mln eurot, mis ületab eelmise aasta eelarvet 0,57 mln eurot. Eelarve kasv on peamiselt tingitud välistoetusest rahastatavate tegevuste ja nende eelarve mahu suurenemisest.

3,04 mln eurot on kavandatud erinevate infosüsteemide ja digilahenduste arendamisse, sh Sisseastumise infosüsteem SAIS, Õppeinfosüsteem Tahvel, Haridusandmete portaal HaridusSilm, Eesti Hariduse Infosüsteem EHIS jne.

Välistoetuse SF 2021+ meetme tegevustest „Teaduspõhine õppekavade ja õppevara arendamine ning rakendamine ja õppekvaliteedi hindamine, personaalsed õpiteed ja õpianalüütika“ (ÕKVA+) ja „Haridus- ja noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendusõpe ning järelkasv“ (HANO) on kavandatud IT investeeringuteks 1,60 mln eurot.

Välistoetuse meede „Eesti keele õpe ja keeleõppe arendamine“ eelarve on 0,43 mln eurot, mis suureneb 73 387 eurot.

Seoses Eksamite Infosüsteemi üleviimisega Harno-sse, suunatakse Harnole arendusteks eelarvet 35 tuhat eurot.

Rakenduskõrgkoolide 2027.aasta piirmääraga investeeringud vähenevad 25 tuhat eurot.

2027. aastal väheneb kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide majandustegevuse arvelt tehtavate IT investeeringute eelarve 30 tuhat eurot.

Masinate ja seadmete investeeringutena kajastatakse riigi kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide õppeotstarbeliste masinate ja seadmete soetused. Rakenduskõrgkoolid kavandavad osta erinevaid õppes kasutatavaid simulatsioonivahendeid ning hambatehnika- ja farmaatsialaborites vajalikke seadmeid. Kutseõppeasutuse investeeringud on planeeritud majandustegevusest laekunud tulust ning seotud peamiselt põllumajanduse õppevaldkonna seadmetega. Eelarve väheneb võrreldes eelmise aastaga 0,42 mln eurot.

Muude investeeringutena kajastatakse riigi kutseõppeasutuste, üldhariduskoolide ja Rahvusarhiivi põhitegevuseks vajalikke soetuseid.

Transpordivahendite investeeringutena kajastatakse rakenduskõrgkoolile kavandatav investeering, s.o Eesti Lennuakadeemia õppeotstarbeline lennuk.

Tallinna Tehnikakõrgkool planeerib 0,20 mln eurot Tallinnas ja Mõdrikul asuvate õppehoonete renoveerimiseks.

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool planeerib 0,15 mln eurot Tallinna õppehoone akende vahetuseks.

Eestikeelse kooli reformi riigikoolide investeeringud. Eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava raames suurenevad 0,14 mln eurot riigikoolide investeeringud, kokku 2,35 mln euroni, et katta sealhulgas välistoetuse SF 2021+ „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021–2027" omafinantseeringut.

Olulisemad haridustaristu projektid:

Alustatakse:

- Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasiumi uue õppehoone ehitustöödega (eeldatav valmimine 2029–2030, eeldatav kogumaksumus 29 mln eurot);
- Narva Eesti Põhikooli ja Gümnaasiumi võimla ehituse ettevalmistustöödega (eeldatav valmimine 2029. aastal, eeldatav kogumaksumus 4,30 mln eurot);
- Tallinna Mustakivi Riigigümnaasiumi õppehoone projekteerimise/ehitamisega, eeldatav valmimine 2031. aastal ning selle eeldatav kogumaksumus on 33 mln eurot;
- Tartu Tähtvere Riigikooli õppehoonete rekonstrueerimistööde kavandamisega (etapiviisilise ehituse lõpptähtaeg 2030–2031, eeldatav kogumaksumus 16 mln eurot, sh 6 mln eurot on toetus Moderniseerimisfondi meetmest).

Jätkuvad:

- Narva Vanalinna Riigikooli õppehoone rekonstrueerimistööd, mis valmivad eeldatavasti 2028. aastal. Projekti planeeritav kogumaksumus on 6 mln eurot;
- Kohtla-Järve Järve Kooli uue õppehoone projekteerimine (valmimine 2028. aastal). Õppehoone ehituse eeldatav kogumaksumus on 10,60 mln eurot, millest 7,40 mln eurot kaetakse SF 2021+ meetme „Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021–2027“ välistoetusest;
- Kuressaare Ametikooli Upa õppehoone rekonstrueerimistööd ehk nn tuulikutehnikute õppehoone, mis valmivad 2027. aastal. 2025. aastal esitati rahastamistaotlus struktuurifondidest. Planeeritav kogumaksumus on 3,90 mln eurot;
- Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse Jõhvi õppehoone etapiviisiline rekonstrueerimine (valmimine 2029. aastal), planeeritav kogumaksumus 2,80 mln eurot;
- Sillamäe Eesti Põhikooli ja Kiviõli Riigikooli välialade väljaehitamine. Tööde kogumaksumus on vastavalt 0,70 mln eurot ja 0,40 mln eurot;
- Kutsehariduskeskuste vastutusvaldkondade täpsustamise raames kavandatakse muudatusi ja täiendusi praktikabaasidesse.

3.9.5 Finantseerimistehingud

Tabel 101. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
10.104	**Finantseerimistehingud kokku**	**21**	**253**	**253**	**0**	**0%**	**0**
10.105	Laenunõuded	21	253	253	0	0%	0

Laenunõuete all kajastatakse õppelaenuvõlglaste eest pankadele tehtavaid laenu põhiosa makseid ning õppelaenuvõlglaste tagasimakseid Haridus- ja Teadusministeeriumile.

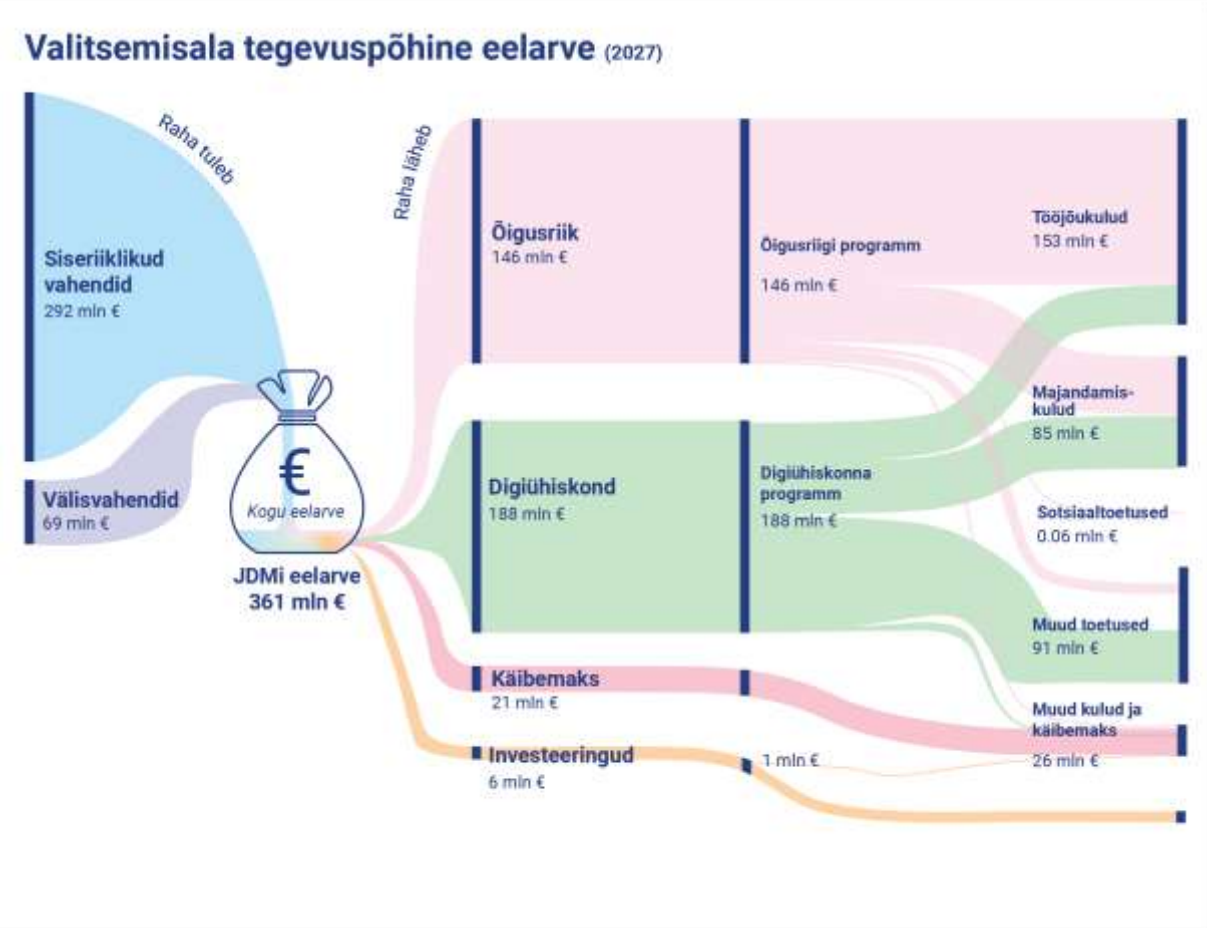
3.10 Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eesmärkideks on tagada kvaliteetne ja tõhus õigus- ja kriminaalpoliitika, mis loob avatud ja turvalise ühiskonna, kaitseb põhiõigusi ja järgib õigusriigi põhimõtteid ning edendada digiriigi arengut ja usaldusväärset küberruumi koos nüüdisaegsete ja turvaliste riigi infosüsteemidega, arvestades seejuures tehisaru võimalusi.

Justiits- ja Digiministeerium korraldab Eestis õiguse ja digivaldkonna arengut eesmärgiga kujundada ja viia ellu õiguspoliitikat, tagada digitaalse ühiskonna areng ning pakkuda kodanikele usaldusväärseid ja kaasaegseid avalikke teenuseid.

Ministeerium korraldab prokuratuuri, vanglate, vabakutsete ja kohtuekspertiisi tööd ning poliitikakujundajana esimese ja teise astme kohtute tegevust, samuti vastutab Riigi Teataja ja Ametlike Teadaannete väljaandmise eest. Digivaldkonnas juhib ministeerium digiühiskonna arengut, koordineerib avalike e-teenuste ja infosüsteemide arendamist ning küberturvalisuse tagamist. Lisaks kujundab ministeerium andmepoliitikat, edendab digiteadmisi ja korraldab telekommunikatsiooni valdkonda. Ministeerium tegutseb selle nimel, et Eesti oleks õiglane, turvaline ja digitaalselt arenenud riik, kus seadused ja teenused toetavad inimeste igapäevaelu.

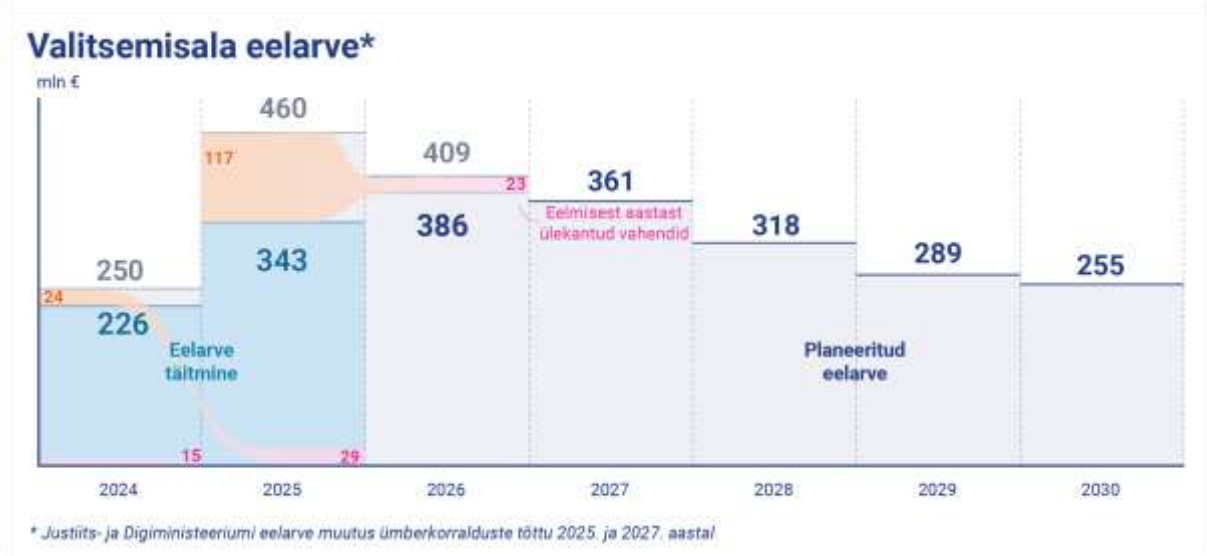
Joonis 15. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala 2027. aasta kulude ja investeeringute eelarve kokku on 360,96 mln eurot, millest välisvahendid moodustavad viiendiku. Välisvahenditest suurem osa ehk 57,02 mln eurot on Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendid digi- ja sidevaldkonnas, millest suurem osa jagatakse edasi taotlusvoorudega (sh ka Justiits- ja Digiministeeriumi valdkonda). Sellele lisandub siseriiklikust eelarvest 16,26 mln eurot riikliku kaasfinantseerimise vahendeid. USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel finantseeritakse 2,44 mln euro ulatuses finantskuritegude vastaseid projekte (nn Danske projekte). Euroopa Sotsiaalfondist 2,35 mln eurot on õigusvaldkonna projektideks noorte retsidiivsuse vähendamiseks ja kinnipeetavate lõimumiseks.

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eelarve koosneb suuresti tööjõu- ja majandamiskuludest ja kolmandik sellest on vanglateenistuses. Majandamiskuludest pea kolmandik ehk 25,88 mln eurot läheb kinnisvarale (Riigi Kinnisvara AS prognoos), sh 19,55 mln eurot vanglateenistuses. Toetusteks läheb neljandik eelarvest (90,95 mln eurot). Toetustest 74,69 mln eurot on välisvahendid, millest suurem osa läheb edasi jagamiseks teistele valitsemisaladele ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Eelarvest 1,7% ehk 6,26 mln eurot moodustavad investeeringud, mis on kavandatud eelkõige IT-sse.

Joonis 16. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Joonisel on näidatud Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eelarve mahtu aastate lõikes vastavalt konkreetse aasta struktuurile. 01.01.2025 lisandus Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse digivaldkond, mistõttu valitsemisala eelarve kasvab. Alates 01.01.2027 muutuvad kohtud põhiseaduslikuks institutsiooniks riigieelarve mõistes (seletuskirjas kohtute grupp) ega kuulu enam Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse, selle tulemusel eelarve väheneb. 2027. aasta riigieelarve seletuskiri selgitab 2027. aasta riigieelarve muudatusi võrreldes 2026. ja 2025. aasta eelarvega. Võrreldavuse tagamiseks on seletuskirja järgnevates tabelites kohtute eelarve 2025. ja 2026. aastal eemaldatud.

2025. aastast ülekantud piirmääraga eelarve jäägid 2026. aastasse 22,65 mln eurot, millest umbes pool on seotud arvutitöökohateenuse pakkumisega, kus teenusele ületulek ei liikunud

varasemalt kavandatud tempos. Kuivõrd tulevastel aastatel on näha samas teenuses puudujääki (eelkõige lõppenud välisvahendite kasutamise võimalused aga ka teenusele ületulevate klientide üleantava eelarve vahest tegeliku maksumusega), siis on eelarveprotsessis korrigeeritud tulevaste aastate eelarvet 2026. aasta eelarve arvelt. Suuremad jäägid on veel seotud investeeringutega 4,48 mln eurot, kus kohustused on võetud, aga tegevused nihkunud. 2,16 mln eurot sellest IT investeeringuteks, 1,08 mln eurot investeeringutoetustest, millest üle pool Riigiside Sihtasutusele ja väiksemas summas IT investeeringuteks teistele asutustele ning 1,00 mln eurot kommunismi ja vene imperialismi kuritegude teadmuskeskuse ehituseks. Laia riigikaitse projektidest jätkus 2026. aastal 0,57 mln euro ulatuses.

2027. aasta eelarve mahtude muutusi mõjutavad muuhulgas:

- I ja II astme kohtute 2027. aasta eelarve 63,22 mln eurot on eraldatud Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalast 2027. aastast, mille võrra väheneb õigusriigi tulemusvaldkonna eelarve;
- Registrite ja Infosüsteemide Keskuse eelarvesse lisanduvad IT-konsolideerimisega Kliimaministeeriumi ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalast 12,46 mln eurot, mis suurendavad digiühiskonna tulemusvaldkonda;
- RES 2027–2030 meetmed suurendavad eelarvet 20,23 mln eurot, sellest suurem osa 13,65 mln eurot on vanglarendi tegevusteks (vt täpsemalt peatükist 2.7), eelarve ümbertõstmisest 2026. aastast 2027. aastasse 7,33 mln eurot vastavalt täpsustunud prognoosile ja 0,09 mln eurot siseturvalisuse valdkonna palgatõus Eesti Kohtuekspertiisi Instituudile;
- Varasemate aastate RES otsustega seni Vabariigi Valitsuse reservi kavandatud eelarvest lisanduvad laia riigikaitse võimearendusteks 2,04 mln eurot ja EL küberturvalisuse 2. direktiivi jõustumise tegevusteks 1,04 mln eurot;
- Majandusprognoosiga korrigeeritud seadusest tulenevad palgad (eelkõige Prokuratuuris) suurenesid võrreldes 2026. aastaga 0,30 mln eurot ja vähenesid kinnisvarakulud vastavalt kehtivatele lepingutele 9,46 mln eurot;
- RES 2024–2027 kärpeotsused, mis 2027. aastast kaks protsendipunkti ehk 3,37 mln eurot eelarvet vähendavad;
- 2025. aastast ülekantud piirmääraga eelarve jäägid 2026. aastasse 22,65 mln eurot, millest umbes pool on seotud arvutitöökohateenuse pakkumisega, kus teenusele ületulek ei liikunud varasemalt kavandatud tempos. Kuivõrd tulevastel aastatel on näha samas teenuses puudujääki (eelkõige lõppenud välisvahendite kasutamise võimalused aga ka teenusele ületulevate klientide üleantava eelarve vahest tegeliku maksumusega), siis on eelarveprotsessis korrigeeritud tulevaste aastate eelarvet 2026. aasta eelarve arvelt. Suuremad jäägid on veel seotud investeeringutega 4,48 mln eurot, kus kohustused on võetud, aga tegevused nihkunud. 2,16 mln eurot sellest IT investeeringuteks, 1,08 mln eurot investeeringutoetustest, millest üle pool Riigiside

Sihtasutusele ja väiksemas summas IT investeeringuteks teistele asutustele ning 1,00 mln eurot kommunismi ja vene imperialismi kuritegude teadmuskeskuse ehituseks. Laia riigikaitse projektidest jätkus 2026. aastal 0,57 mln euro ulatuses.

- Suurenevad kulud välisvahenditest 19,07 mln eurot võrreldes 2026. aastaga. Samal ajal kui 2027. aastast lõppevad Taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) fondi vahendid (vähenemine võrreldes 2026. aastaga 8,06 mln eurot) suureneb Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendite kasutamine 20,49 mln eurot. Kasv tuleb digi- ja sidevaldkonnast. Lisaks suurenevad ka muude projektide eelarved kokku 6,65 mln eurot võrreldes 2026. aastaga.

Eelarve mahu vähenemise peamiseks põhjuseks on, et see ei hõlma alates 2028. aastast uue perioodi Euroopa Liidu rahastust, kuna selle jaotamise otsused ei ole veel tehtud. Samuti on alates 2028. aastast kogu vanglarendi kulu planeeritud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis.

Eelnevalt kirjutatu võtab kokku eelarve kulude ja investeeringute, sh kaasneva käibemaksukulu kogu mahtude mõju. Järgnevates peatükkides on läbivalt viidatud samadele teemadele, mis on jaotatud asutustele või tegevuspõhiselt programmitegevustele, kus muuhulgas esitatakse andmeid metoodiliselt erinevalt, et luua võrreldavus 2027. aasta eelarvega.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2027

Valitsemisalas on koos ministeeriumiga 11 asutust: Justiits- ja Digiministeerium (JDM; ministeerium), prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI), Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIK), Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Andmekaitse Inspektsioon, Konkurentsiamet, Patendiamet ning vanglad (Viru Vangla, Tartu Vangla, Tallinna Vangla).

2026. aastal läbi viidud kohtureformiga liiguvad valitsemisala struktuurist välja esimese ja teise astme kohtud (Tallinna Ringkonnakohus (TlnRK), Harju Maakohus (HMK), Tallinna Halduskohus (TlnHK), Viru Maakohus (VMK), Tartu Ringkonnakohus (TrtRK), Tartu Maakohus (TMK), Tartu Halduskohus (TrtHK), Pärnu Maakohus (PMK)). Algatatud IT-reformiga liidetakse Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT) Riigi Infosüsteemi Ametiga. Registrite ja Infosüsteemide Keskusega liituvad seni Kliimaministeeriumi valitsemisalasse kuulunud Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse kuulunud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Lisaks kuuluvad valitsemisala haldusalasse Eesti Interneti Sihtasutus, Riigiside Sihtasutus (RIKS) ning riigi osalusega mittetulundusühing Nordic Institute for Interoperability Solutions. Riigiside Sihtasutus tagab riigiasutuste ja teiste riigieelarveliste institutsioonide sidealase teenindamise ning eriotstarbelise ja operatiivside ning osutab operatiivraadioside-, andmekeskuste, riigi mereside- ja telefoniteenuseid. Eesti Interneti SA on Eesti internetikogukonda esindav ja Eesti maatunnusega domeeninimesid haldav organisatsioon. MTÜ Nordic Institute for Interoperability Solutions on rahvusvaheline koostööplatvorm ja arendusorganisatsioon, mis

toetab liikmesriikide – Eesti, Soome ja Islandi – digitaalsete avalike teenuste arendamist ning teeb koostööd partneritega Ukrainas, Saksamaal, Kanadas, Fääri saartel ja Ahvenamaal.

Valitsemisala personali ülevaade

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala asutustes töötab kokku 3284 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku[10]). Justiits- ja Digiministeeriumi teenistujate arvu kasv on seotud 2025. aastal valitsemisalasse liikunud digivaldkonna lisandumisega. Valitsemisala teenistujatest on 31% ametis vanglates.

Valitsemisala teenistujate keskmine kogupalk[11] oli 01.06.2026 seisuga 3168 eurot ja see on aasta varasemaga võrreldes 9% kasvanud. Keskmise palga tõus tuleb peaasjalikult sisejulgeolekuga seotud töökohade (vanglateenistus) palgatõusust. Ülejäänud valitsemisala asutustes jääb keskmise töötasu kasv 2–7% vahemikku.

Joonis 17. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 102. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Digiühiskond	Eesti digiühiskonna arengukava 2035	Digiühiskonna programm

[10] Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.
[11] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Õigusriik	Valdkonna arengukava ei koostata, Vabariigi Valitsus on tulemusvaldkonna eesmärgid seadnud lähtuvalt poliitika põhialustest, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga.	Õigusriigi programm

Võrreldes perioodiga 2026–2029 on **õigusriigi programmis** tehtud järgmised muudatused:

- andmekaitsepoliitika ja Andmekaitse Inspektsiooni teenused tõsteti digiühiskonna programmist tagasi õigusriigi programmi;
- Registrite ja Infosüsteemide Keskuse ülesanded programmi tegevuse „Kesksete IT-teenuste osutamine" raamistikus viidi digiühiskonna programmi teenuseks;
- 2026. aastal läbi viidud kohtureformiga liiguvad valitsemisala struktuurist välja esimese ja teise astme kohtud (Tallinna Ringkonnakohus, Harju Maakohus, Tallinna Halduskohus, Viru Maakohus, Tartu Ringkonnakohus, Tartu Maakohus, Tartu Halduskohus, Pärnu Maakohus) ning kohtute vastutusalas olevad teenused on kustutatud.

Digiühiskonna programmi struktuuri on muudetud, et tagada kooskõla Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala juhtimisstruktuuriga ning uuendatud Eesti digiühiskonna arengukavaga 2035 (DÜAK). 2026. aastal algatatud IT-reformiga liidetakse Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus Riigi Infosüsteemi Ametiga ning on liidetud ka nimetatud asutuste teenused.

Eesti digiühiskonna arengukavaga 2035 on võimalik tutvuda JDM kodulehel, programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. JDM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

3.10.1 Tulud

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala tulud kasvavad 74% ehk 129,39 mln euroni, peamiselt välistoetuste suuremast kasutusest digivaldkonnas ja vanglarendi projekti käivitumisest.

Tabel 103. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
11.1	**Tulud kokku**	**54 509**	**74 424**	**129 387**	**54 963**	**74%**
11.2	Saadud toetused	30 456	52 710	67 787	15 077	29%
11.3	Riigilõivud	4 119	3 701	3 548	-153	-4%

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
11.4	Tulu majandustegevusest	16 184	14 127	54 193	40 066	284%
11.5	Trahvid ja muud varalised karistused	6	10	3	-8	-75%
11.6	Muud tulud	3 742	3 877	3 857	-20	-1%

Saadud toetused

Saadud toetustest kavandatud tulu on 67,79 mln eurot, mis on 2026. aastaga võrreldes 15,08 mln euro ehk 29% rohkem. Saadud toetused on täies ulatuses välisrahastus.

Suurima osa toetustest moodustavad Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) vahendid, mida on 2027. aastaks kavandatud 56,66 mln eurot. ERF-i toetusi kasutatakse valdkondlike digipöörete elluviimiseks ja riigiüleste kesksete teenuste arendamiseks ning sideühenduste parandamiseks. Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendeid on kavandatud 1,65 mln eurot ning nendega toetatakse noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamist ja kinnipeetavate lõimumist Eesti ühiskonda. Euroopa Komisjoni rahastusega projektides planeeritakse 2027. aastal tulusid 4,16 mln eurot, millest 3,46 mln eurot kasutatakse küberturvalisuse võimekuse tugevdamiseks ja rahvusvahelise koostöö arendamiseks ning 0,70 mln eurot LIFE programmi projektide elluviimiseks. Euroopa majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismi vahendeid on kavandatud 1,38 mln eurot. Programmi vahenditest toetatakse tõenduspõhise ennetussüsteemi arendamist, küberturvalisuse õppematerjalide ettevalmistamist ning kodu- ja soopõhise vägivalla ja varajase ennetuse sekkumisi. Struktuurifondide tehnilise abi kulude katmiseks saadakse toetust 0,28 mln eurot.

Lisaks saadakse 2027. aastal 1,04 mln eurot Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti, Euroopa Patendiameti ja Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooniga sõlmitud koostöölepingutest ning sihtotstarbelistest eraldistest. Vahendeid kasutatakse intellektuaalomandi valdkonna arendamiseks ning kaubamärkide ja leiutiste menetlemisega seotud tegevuste toetamiseks.

USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel finantseeritavate finantskuritegude vastaste projektide elluviimiseks planeeritakse Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarvesse 2,44 mln eurot. Saadud vahendite eest on 2027. aastal plaanis arendada finantskuritegevuse vastase võitluse ja rahvusvahelise kriminaalkoostööga seotud digitaalseid lahendusi, tõsta E-notari turvalisust, luua arestitud ja konfiskeeritud varade keskne haldusüksus ja tagada selle digivõimekus, tagada valdkonna teadlikkuse tõstmiseks telesarja „Rahamaa" kaasfinantseerimine ning tõsta prokuratuuri finantskelmuste uurimisvõimekust.

Toetuste kasvu peamine põhjus on Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) vahendatavate toetuste mahu suurenemine. Vahendatavate toetuste kasv on seotud väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu rajamise ja 5G arendamise toetamisega. Samuti kasvavad toetused valdkondlike digipöörete elluviimiseks tulenevalt rahastusperioodi

lõppemisest. Kasvu mõju vähendab taaste- ja vastupidavusrahastust (RRF) rahastatud projektide lõppemine 2026. aastal.

Riigilõivud

Valitsemisala riigilõivutuludest moodustavad olulise osa Patendiameti kogutavad riigilõivud (3,25 mln eurot), mis moodustab 92% kogu Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kogutavatest riigilõivudest. Patendiameti riigilõivutulu kujuneb patentide, kaubamärkide, kasulike mudelite ja tööstusdisainlahenduste menetlemisega seotud toimingutelt. Valitsemisala ülejäänud riigilõivutulu, ligikaudu 8% kogumahust, kavandatakse elektrituru-, maagaasi- ja kaugkütteseaduse alusel teostatavatelt toimingutelt, karistusregistri andmete väljastamiselt ning teadete avaldamiselt Ametlikes Teadaannetes.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb 2027. aasta riigilõivutulu prognoos ligikaudu 0,15 mln eurot ehk 4%, tulenedes Euroopa patentide jõushoidmistasudest laekuvate tulude vähenemisest.

Tulud majandustegevusest

Valitsemisala majandustegevuse tulude suurim allikas on vanglarendi projekt, mille raames on 2027. aastaks kavandatud tulusid 39,87 mln euro ulatuses, mis moodustab 74% Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala majandustegevuse tuludest. Vanglarendi projekti tulud laekuvad läbi Tartu Vangla üldistesse riigituludesse ning neid kasutatakse vanglarendiprojektiga seotud kulude katmiseks erinevates valitsemisalades. Vanglarendi projekti rahastamismudel põhineb Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vahel sõlmitud kokkuleppel ning tulu laekub välisriigi kinnipeetavate kinnipidamisega seotud teenuste osutamise eest (vt täpsemalt peatükist 2.7).

Võrreldes 2026. aastaga suureneb 2027. aastal valitsemisala majandustegevuse tulude prognoos 40,07 mln eurot ehk 284%. Märkimisväärne kasv tuleneb eelkõige vanglarendi projekti käivitamisest ja sellest laekuvatest tuludest.

Lisaks kavandatakse majandustegevuse tulusid ka muudest valitsemisala tegevustest, sealhulgas suuremad tulud laekuvad järgmistest tegevustest:

- Vanglate ettevõtluskeskuse majandustegevusest kavandatakse 3,50 mln euro ulatuses tulu. Ettevõtluskeskus jätkab likvideeritud AS-i Vanglatööstus tegevusi ning korraldab kinnipeetavate tööhõivega seotud tootmis- ja teenindustegevust.
- Eesti Kohtuekspertiisi Instituudile Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) koostöökokkuleppega joobe tuvastamise ekspertiisidest; Tervisekassalt haiguste tagajärjel surnute ning välismaalaste lahangutest; Tartu Ülikoolilt EKEI-s residentuuris olevate tudengite palkadeks; eraisikust tellijatelt DNA analüüsidest ning PEth testidest ja PPA joobeuuringute laekuva tulu arvelt kokku 0,60 mln eurot. Laekuvat tulu kasutatakse peamiselt majandamiskulude katteks ning seadmete uuendamiseks.
- Registrite ja Infosüsteemide Keskusele on teenuste müügist kavandatud 3,50 mln eurot. Tulu teenitakse peamiselt e-arveldaja teenusest ja registrite päringutasudest. Lisaks

suurenevad RIK-i tulud majandustegevusest 0,20 mln eurot seoses Riigi Digikeskuse loomisel Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskusest üle tulevate teenustega, milleks on ilmateenistuse administreerimine ning üleujutusohu ennetamise ja leevendamise projekti arendustööd.

- Riigi Infosüsteemi Ametile on kavandatud majandustegevusest tulu kokku 6,62 mln eurot, millest 2,52 mln eurot laekub andmesideteenuse ning 4,10 mln eurot peamiselt riigipilveteenuse ja arvutitöökoha lisateenuste osutamisest. Seoses IT-reformiga liidetakse Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT) Riigi Infosüsteemi Ametiga ning Riigi Infosüsteemi Ameti eelarves kajastuvad ka seni RIT-i kaudu osutatud riigipilve-, alustaristu- ja arvutitöökohateenused. Tulu kasutatakse teenuste osutamisega seotud tegevuskulude katmiseks ning riigipilve, alustaristu ja riigivõrgu seadmete uuendamiseks.
- Andmekaitse Inspektsioonile 1000 eurot ja Patendiametile 2000 eurot tasuliste patendiotsingute eest vastavalt tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse § 35 lg 1.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvide ja muude varaliste karistuste 2027. aasta tulu kavandatakse vanglate poolt väärteomenetluse seadustiku alusel määratud trahvide laekumisest.

Trahvide ja muude varaliste karistuste prognoosi 75% ehk 8000 euro vähenemine on tingitud ministeeriumi trahvide tuluprognoosi vähenemisest.

Muud tulud

Valitsemisala muudest tuludest moodustavad suurima osa Konkurentsiameti kogutavad järelevalvetasud 2,35 mln eurot, mis moodustab 61% Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala muude tulude kogumahust. Lisaks kavandatakse universaalse postiteenuse maksete laekumist 0,50 mln euro ulatuses ning Prokuratuuri tegevusega seotud tulusid, sealhulgas menetluskulude hüvitistest ja oportuniteeditasudest, ligikaudu 1,00 mln euro ulatuses.

3.10.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 104. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
11.7	Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala	-354 701	-225 100	-29 352	-84 164	-14 735	-1 350

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
11.8	Justiits- ja Digiministeerium	-113 655	-35 121	-1 582	-76 953	0	0
11.9	Prokuratuur	-23 604	-11 642	-11 011	-951	0	0
11.10	Eesti Kohtuekspertiisi Instituut	-9 155	-8 121	-446	-13	-576	0
11.11	Registrite ja Infosüsteemide Keskus	-26 917	-21 046	-1 466	-853	-3 552	0
11.12	Viru Vangla	-28 666	-26 030	-2 519	0	-117	0
11.13	Tartu Vangla	-20 448	-18 524	-1 842	0	-82	0
11.14	Tallinna Vangla	-37 949	-31 640	-2 620	-283	-3 405	0
11.15	Andmekaitse Inspektsioon	-1 419	-1 412	-7	0	-1	0
11.16	Patendiamet	-3 762	-1 365	-10	-1 035	-2	-1 350
11.17	Konkurentsiamet	-4 135	-3 462	-131	-42	-500	0
11.18	Riigi Infosüsteemi Amet	-84 990	-66 737	-7 717	-4 036	-6 500	0

Tabel 105. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.7	**Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala**	**-261 829**	**-294 800**	**-354 701**	**-59 901**	**20%**	**-23 451**
	Tööjõukulud	-133 410	-138 456	-153 396	-14 940	11%	-4 504
	Majandamiskulud	-79 905	-82 351	-85 281	-2 931	4%	-13 936
	Muud tegevuskulud	-3 209	-1 400	-1 350	50	-4%	-1
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-3 170	-2 976	-2 961	15	-1%	-60
	Sotsiaaltoetused	-32	-55	-61	-6	11%	-38
	Muud toetused	-26 053	-49 518	-90 890	-41 372	84%	-4 911
11.65	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-16 050	-20 045	-20 764	-719	4%	0
11.8	**Justiits- ja Digiministeerium**	**-47 132**	**-84 366**	**-113 655**	**-29 289**	**35%**	**-6 991**
	Tööjõukulud	-12 961	-18 150	-14 163	3 988	-22%	-725
	Majandamiskulud	-5 622	-14 293	-8 301	5 992	-42%	-1 402
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-489	-300	-300	0	0%	-2
	Sotsiaaltoetused	-28	-47	-45	2	-3%	-30
	Muud toetused	-25 399	-47 787	-88 826	-41 039	86%	-4 831
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-980	-3 789	-2 020	1 768	-47%	0
11.9	**Prokuratuur**	**-21 553**	**-22 258**	**-23 604**	**-1 346**	**6%**	**-418**
	Tööjõukulud	-18 389	-19 243	-20 417	-1 175	6%	-308
	Majandamiskulud	-2 627	-2 462	-2 633	-172	7%	-110
	Muud toetused	-7	-7	-7	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-530	-547	-547	0	0%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.10	**Eesti Kohtueksperti Instituut**	**-9 976**	**-9 945**	**-9 155**	**790**	**-8%**	**-283**
	Tööjõukulud	-6 139	-6 733	-6 638	95	-1%	-281
	Majandamiskulud	-3 223	-2 689	-2 055	634	-24%	-2
	Muud toetused	-16	-4	-4	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-595	-520	-459	61	-12%	0
11.11	**Registrite ja Infosüsteemide Keskus**	**-16 908**	**-13 846**	**-26 917**	**-13 071**	**94%**	**-311**
	Tööjõukulud	-14 761	-11 743	-18 906	-7 163	61%	-233
	Majandamiskulud	-1 908	-1 653	-6 402	-4 748	287%	-78
	Muud toetused	-13	-13	-13	0	-2%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-227	-436	-1 597	-1 160	266%	0
11.12	**Viru Vangla**	**-27 968**	**-29 751**	**-28 666**	**1 085**	**-4%**	**-223**
	Tööjõukulud	-15 732	-16 852	-16 747	105	-1%	-123
	Majandamiskulud	-9 992	-10 518	-9 393	1 125	-11%	-97
	Sotsiaaltoetused	0	-3	-3	0	0%	-3
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 235	-2 379	-2 524	-145	6%	0
11.13	**Tartu Vangla**	**-12 126**	**-11 134**	**-20 448**	**-9 315**	**84%**	**-101**
	Tööjõukulud	-6 416	-5 426	-11 537	-6 110	113%	-72
	Majandamiskulud	-4 668	-4 694	-7 063	-2 369	50%	-27
	Sotsiaaltoetused	-1	-2	-2	0	0%	-2
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 030	-1 012	-1 847	-835	83%	0
11.14	**Tallinna Vangla**	**-36 932**	**-39 499**	**-37 949**	**1 550**	**-4%**	**-429**
	Tööjõukulud	-18 524	-22 126	-24 371	-2 245	10%	-198
	Majandamiskulud	-15 254	-14 669	-10 805	3 864	-26%	-227
	Sotsiaaltoetused	-2	-4	-4	0	0%	-4
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 987	-2 700	-2 769	-69	3%	0
11.15	**Andmekaitse Inspektsioon**	**-1 712**	**-1 384**	**-1 419**	**-35**	**3%**	**-60**
	Tööjõukulud	-1 522	-1 327	-1 327	0	0%	0
	Majandamiskulud	-180	-51	-86	-35	70%	-60
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-21	-7	-7	0	0%	0
11.16	**Patendiamet**	**-4 067**	**-3 669**	**-3 762**	**-93**	**3%**	**-19**
	Tööjõukulud	-2 444	-2 013	-2 143	-130	6%	-19
	Majandamiskulud	-214	-228	-238	-10	4%	0
	Muud tegevuskulud	-1 385	-1 400	-1 350	50	-4%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-24	-27	-30	-3	11%	0
11.17	**Konkurentsiamet**	**-3 974**	**-4 164**	**-4 135**	**28**	**-1%**	**-168**
	Tööjõukulud	-3 125	-2 934	-2 866	68	-2%	-74
	Majandamiskulud	-712	-583	-623	-39	7%	-94
	Muud toetused	-22	-515	-515	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-116	-131	-131	0	0%	0
11.18	**Riigi Infosüsteemi Amet**	**-78 374**	**-74 319**	**-84 990**	**-10 671**	**14%**	**-14 449**
	Tööjõukulud	-33 329	-31 909	-34 281	-2 372	7%	-2 472
	Majandamiskulud	-34 593	-30 149	-37 683	-7 534	25%	-11 839
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-2 681	-2 676	-2 661	15	-1%	-58
	Sotsiaaltoetused	-2	0	-8	-8	100%	0
	Muud toetused	-594	-1 192	-1 525	-333	28%	-79

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-7 175	-8 393	-8 833	-440	5%	0

*2025. ja 2026. aasta andmed ei ole võrreldavad IT-reformiga seotud muudatustest teistest valitsemisaladest

Justiits- ja Digiministeerium

Justiits- ja Digiministeeriumi eesmärk on tagada kvaliteetne õigusloome ning koordineerida digiühiskonna arengut.

Ministeeriumi ülesanne on seista selle eest, et seadused oleksid selged ja üheselt mõistetavad, kujundada õiguspoliitikat, kriminaalpoliitikat, koordineerida digivaldkonna poliitikat ja tegeleda digiühiskonna arendamise ning bürokraatia vähendamisega, juhtida e-teenuste, küberturvalisuse ja riigi infosüsteemide arendamist. Ministeerium korraldab prokuratuuri ja vanglate tööd ning poliitikakujundajana esimese ja teise astme kohtute tegevust.

Ministeerium töötab selle nimel, et riigi, sh ka digiriigi toimimine oleks kodanikele lihtsam ja arusaadavam.

Ministeeriumi 2027. aasta kulude eelarve on 113,66 mln eurot, 2026. aasta eelarvega võrreldes suureneb see 29,29 mln eurot ehk 35%. Eelarve suureneb välisvahendite (eelkõige edasiantavate toetuste) suurenemise tõttu (vt täpsemalt lisa 3).

Kuigi edasiantavad välisvahendid ja nende kaasfinantseerimine tõstavad ministeeriumi 2027. aasta eelarve mahtu, siis ministeeriumi kasutada olev siseriiklike vahendite maht väheneb 1,41 mln eurot. Põhjuseks on ühekordselt 2026. aasta eelarvesse eraldatud Eesti.ai projektide läbi viimiseks mõeldud vahendid ja RES 2024–2027 protsessis otsustatud kärbe, mis suureneb 2027. aastal kaks protsendipunkti.

Ministeeriumi eelarvest 78% moodustavad toetused, 12% tööjõukulud, 7% majandamiskulud ja 2% käibemaksukulud. Kulude eelarve allikaks on välisvahendid (68%), piirmääraga vahendid (31%) ja arvestuslikud vahendid (1%).

Tööjõukuludest kaetakse 93% piirmääraga vahenditest ja 7% välisvahenditest. 2026. aastaga võrreldes väheneb tööjõukulude maht 3,99 mln eurot (22%) välisvahendite arvelt. Piirmääraga tööjõukulude eelarve jääb 2026. aastaga samale tasemele.

Majandamiskulude eelarve väheneb 5,99 mln eurot (42%), peamiselt välisvahendite tõttu. Välisvahendite eelarve vähenemist mõjutab peamiselt RRF toetuste lõppemine ning USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel finantseeritavate finantskuritegude vastaste projektide mahu vähenemine.

Toetuste eelarve suureneb 41,04 mln eurot ehk 86%. Toetuste eelarve suurenemise peamiseks põhjuseks on välisvahenditest edasiantavate toetuste suurenemine ning nende kaasfinantseeringuks planeeritud vahendite suurenemine. Tegemist on toetustega, mis on mõeldud valdkondlike digipöörete ja side valdkonna projektide elluviimiseks.

Piirmääraga toetuste eelarve on 2027. aastal 15,23 mln eurot ja 2026. aastaga võrreldes see oluliselt ei muutu.

Prokuratuur

Prokuratuur juhib kohtueelset kriminaalmenetlust, tagab selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse ning esindab kohtus riiklikku süüdistust. Lisaks osaleb prokuratuur kuritegude ennetamiseks ja avastamiseks vajaliku jälitustegevuse kavandamisel ja seaduslikkuse tagamisel.

Prokuratuuri kulude eelarvest moodustavad 86% tööjõukulud, 11% majandamiskulud, 2% käibemaks ning muud toetused alla 1%. Rahastamisallikate lõikes moodustavad eelarvest 49% piirmääraga vahendid, 47% arvestuslikud vahendid ja 4% välisvahendid.

Prokuratuuri tööjõukuludest 75% moodustab kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest (KRAPS) tulenev palgafond, mistõttu mõjutavad KRAPS indeksi muudatused prokuratuuri eelarvet märkimisväärselt.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga ligikaudu 1,35 mln eurot ehk 6% suurem. Eelarve kasvu mõjutavad peamiselt KRAPS-ist tuleneva palgafondi indekseerimine, vanglarendi projektiga seotud täiendav rahastus ning USA toetus, mis on kavandatud finantskuritegevuse vastase võimekuse tugevdamiseks, sealhulgas projekti „Finantskelmuste uurimisvõimekuse tõstmine prokuratuuris“ elluviimiseks.

Eesti Kohtuekspertiisi Instituut

Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI) on Justiits- ja Digiministeeriumi hallatav riigiasutus, mis täidab riikliku ekspertiisiasutuse ülesandeid. Instituudi tegevuse põhieesmärk on kohtu-ekspertiiside tegemine menetlusasjades vastavalt pädevusele, ekspertiisivaldkondade teadus- ja arendustegevus, ekspertiisialane koolitamine ja nõustamine instituudi ülesannetega seonduvates küsimustes ning riiklike andmekogude ja registrite valdamine. Justiitsministri 07.09.2023 määruses nr 23 „Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis tehtavate ekspertiiside loetelu“ on nimetatud 46 ekspertiisiliiki.

EKEI kulude eelarvest moodustavad 73% tööjõukulud, 22% majandamiskulud ja 5% käibemaks. Rahastamisallikate lõikes moodustavad eelarvest 89% piirmääraga vahendid, 5% arvestuslikud vahendid ja 6% tuludest sõltuvad kulud.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 0,79 mln eurot ehk 8% väiksem. Vähenemine on peamiselt tingitud majandamiskulude vähenemisest, mis tuleneb teadus- ja arendustegevuse (TA) rahastuse ümberjaotamisest vastavalt projektipõhisele rahastuse jaotusele, varasematel aastatel (2024) rakendatud eelarvekärbete jätkuvast mõjust ning käibemaksukulu korrigeerimisest vastavalt majandamiskulude mahu muutusele. Lisaks tööjõukulude maht väheneb võrreldes 2026. aastaga vähesel määral. Kuigi EKEI-le eraldati 2027. aastaks siseturvalisuse valdkonna palgakasvuks täiendavalt 3%, väheneb tööjõukulude

maht võrreldes 2026. aastaga väikeses ulatuses. Selle põhjuseks on varasemate eelarvekärbete jätkuv mõju, mis ületab palgakasvuks eraldatud eelarve mõju.

Registrite ja Infosüsteemide Keskus

RIK-i tegevusvaldkonnaks on infosüsteemide arendamine ja haldamine lihtsustamaks Eesti õigus- ja ettevõtluskeskkonda.

2027. aasta kulude eelarvest moodustavad 70% tööjõukulud, 24% majandamiskulud ja 6% käibemaks. 78% kuludest kaetakse piirmääraga vahenditest, 13% majandustegevusest laekuvast tulust, 5% arvestuslikest vahenditest ja 3% välisvahenditest.

RIK-i eelarve kasvab 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga tulenevalt RIK-i ümberkujundamisest Riigi Digikeskuseks ning konsolideeritavate asutuste eelarvete planeerimisest RIK-i alla. Nime muudatus jõustub põhimääruse muutmisega, mida ei ole 2027. aasta riigieelarve eelnõu koostamise ajaks veel tehtud.

2027. aastal lisanduvad RIK-i eelarvesse teiste valitsemisalade äriteenuste konsolideerimise tulemusel esialgsete kokkulepete kohaselt kuludeks kokku 11,73 mln eurot (koos käibemaksuga), sellest 0,14 mln eurot Euroopa Komisjoni LIFE programmi otsetoetused infosüsteemide arendamiseks. Samuti lisandub programmi tegevuse eelarvesse 0,77 mln eurot USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel eraldatud toetusest finantskuritegevuse, küberkuritegude ja terrorismi rahastamise ennetamise, avastamise ja uurimise võimekuse tugevdamiseks. Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist suunatakse RIK-i 2027. aasta eelarvesse laia riigikaitse võimearendusteks lisavahendid 0,35 mln eurot Digiriigi Akadeemia koolituskeskkonna kõrgkäideldavuse tagamiseks elanikkonnakaitse koolituste pakkumisel.

Viru Vangla

Viru Vangla viib ellu vangistuse ja aresti täideviimist ning tagab kinnipeetavate turvalise kinnipidamise. Vanglas on tugevdatud järelevalve üksus, alaealiste ja noorte üksus ning vangla täidab piirkondliku aresti- ning kainestusmaja funktsiooni. Vangla koosseisus on Vanglateenistuse tegevust toetavatest tsentraliseeritud üksustest personaliosakond ja haldusosakond ning peakaplani ja relvastatud üksuse ülema ametikohad.

Vangla eelarvest moodustavad 58% tööjõukulud, 33% majandamiskulud ja 9% käibemaks. Eelarvest moodustavad 91% piirmääraga vahendid ja 9% arvestuslikud vahendid.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 1,09 mln eurot ehk 4% väiksem.

Kuigi vanglarendi projektiga suureneb Viru Vanglale eraldatav tööjõukulu Tartu Vanglale osutatavate tugiteenuste eest, on varasematel aastatel (2024) rakendatud kokkuhoiumeetmete jätkuv mõju sellest suurem. Lisaks eelarve vähenemine tuleb suures osas majandamiskuludes Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi (RKAS) prognoositud remondi- ja kapitalikomponendi tasude alanemisest.

Tartu Vangla

Tartu Vangla viib ellu vangistuse ja aresti täideviimist ning tagab kinnipeetavate turvalise kinnipidamise. Vangla koosseisus on Vanglateenistuse tsentraliseeritud üksustest IT ja Andmehalduse üksus. Vangla täidab ka piirkondliku aresti- ning kainestusmaja funktsiooni ning vangla territooriumil on eraldatud üksus Lõuna-Eesti piirkonna vahistatutele. Alates 2026. aastast on Tartu Vanglal oluline roll Eesti ja Rootsi vahelise vanglarendileppe elluviimisel, mille raames paigutatakse Rootsi kinnipeetavaid ajutiselt Tartu Vanglasse. See võimaldab kasutada olemasolevat taristut ja võimekusi tõhusamalt ning toetab rahvusvahelist koostööd vangistuse täideviimisel.

Vangla eelarvest moodustavad 56% tööjõukulud, 35% majandamiskulud ja 9% käibemaks. Eelarvest moodustavad 91% piirmääraga vahendid ja 9% arvestuslikud vahendid.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 9,31 mln euro ehk 84% suurem. Kasv on seotud Eesti ja Rootsi vahel sõlmitud vanglarendileppe rakendamisega, mille alusel paigutatakse Rootsi kinnipeetavaid ajutiselt Tartu Vanglasse. Eelarve suurenemine tuleneb vanglarendi projekti ettevalmistamise ja elluviimisega seotud täiendavatest tegevustest, sealhulgas personali, julgeoleku-, ja tugiteenuste ning muu vajaliku võimekuse tagamisest.

Vanglarendiga seotud kulud kaetakse Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vahel sõlmitud kokkuleppe alusel laekuvast tulust, mida saadakse välisriigi kinnipeetavate kinnipidamise ja nendega seotud teenuste osutamise eest. Kinnipeetavate kinnipidamisega seotud kulud on kavandatud lepingu maksimaalses mahus, kuid pool kuludest on planeeritud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi.

Tallinna Vangla

Tallinna Vangla tagab vahistatute ja kinnipeetavate kinnipidamise ning toetab kriminaalmenetluse eesmärkide täitmist. Vangla koosseisus on kogu Vanglateenistuse tsentraliseeritud üksustest kriminaalhoolduse valdkond ja ettevõtluskeskus. Seal paiknevad nii kinnine vangla kui avavangla. Vanglas on sõltuvusrehabilitatsiooni üksus ja naiskinnipeetavate üksus ning spetsialiseerunud üksus seksuaalkurjategijatele. Vangla täidab ka piirkondliku arestimaja funktsiooni.

Vangla eelarvest moodustavad 64% tööjõukulud, 28% majandamiskulud ja 7% käibemaks.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 1,55 mln eurot ehk 4% väiksem. Eelarvest moodustavad 83% piirmääraga vahendid, 7% arvestuslikud vahendid, 9% tuludest sõltuvad kulud ja 1% välisvahendid.

Eelarve vähenemine tuleb peamiselt majandamiskuludes Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi (RKAS) prognoositud remondi- ja kapitalikomponendi tasude alanemisest 3,80 mln eurot. Vähenemine ei too kaasa asutuse tegevuste või teenuste mahu vähenemist.

Samal ajal tööjõukulud suurenevad võrreldes 2026. aastaga 2,25 mln eurot. Peamiseks põhjuseks on kinnipeetavate arvu kasvust, sh osaliselt ka Tartu Vanglast üle toodud

kinnipeetavatest, tulenev täiendav personalivajadus. Lisaks suureneb tööjõukulu vanglarendi projektist, kuna Tallinna Vangla osutab Tartu Vanglale tugiteenuseid.

Andmekaitse Inspektsioon

Andmekaitse Inspektsioon (AKI) on sõltumatu järelevalveasutus, mille eesmärk on tagada isikuandmete kaitse, eraelu puutumatuse ja avaliku teabe kättesaadavuse põhimõtete järgimine. Inspektsioon teostab järelevalvet isikuandmete töötlemise üle ning aitab kaasa läbipaistva ja usaldusväärse digiühiskonna kujundamisele. Andmekaitse Inspektsioon tegutseb sõltumatult kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikliga 52.

AKI eelarvest moodustavad 94% tööjõukulud, 6% majandamiskulud ja alla 1% käibemaks. Eelarvest moodustavad 99% piirmääraga vahendid ja 1% arvestuslikud vahendid.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 35 000 eurot ehk 3% suurem. Eelarve kasvu mõjutavad asutuse varasematel aastatel suurenenud tegevusmaht, sealhulgas RKAS kulud.

Patendiamet

Patendiamet on valitsusasutus, kes annab tööstusomandi õiguskaitse Eestis ning täidab autoriõiguse valdkonna koordineerimise ja nõustamise ülesandeid. Amet toetab ettevõtjaid, loovisikuid ja leiutajaid intellektuaalomandi õiguste kaitsmisel ning edendab teadlikkust intellektuaalomandist, et soodustada innovatsiooni, ettevõtluse arengut ning teadus- ja arendustegevuse tulemuste rakendamist. Patendiameti juures tegutseb sõltumatu kohtueelne vaidluste lahendamise organ tööstusomandi apellatsioonikomisjon.

Ameti eelarvest moodustavad 57% tööjõukulud, 6% majandamiskulud, 35% edasiantavad maksud ja 1% käibemaks. Eelarvest moodustavad 36% piirmääraga vahendid, alla 1% arvestuslikud vahendid, 28% välisvahendid ning 35% edasiantavad maksud.

2027. aasta eelarve on võrreldes 2026. aastaga 93 000 eurot ehk 3% suurem. Kasv tuleneb Euroopa Patendiameti koostööprogrammist saadava rahastuse suurenemisest. Kuigi eelarvemaht tervikuna kasvab, vähendab kasvu Euroopa patentide jõushoidmistasudest laekuvate tulude vähenemisest tulenev edasiantavate kulude vähenemine. Kulude maht sõltub otseselt nende tulude laekumisest. Lisaks avaldab piirmääraga eelarvemahule jätkuvalt mõju varasematel aastatel (2024) rakendatud eelarvekärbe.

Konkurentsiamet

Konkurentsiamet teostab konkurentsijärelevalvet, et tagada aus konkurents ja tõhus toimimine Eesti turgudel. Amet menetleb konkurentsi kahjustavaid kokkuleppeid, turgu valitseva seisundi kuritarvitamise juhtumeid ning kontrollib ettevõtjate koondumisi. Lisaks täidab Konkurentsiamet energeetika-, side-, posti- ja veevaldkonna regulatiivseid ülesandeid ning tema juures tegutseb maksejõuetusvaldkonna haldus- ja riikliku järelevalve funktsioon.

Ameti eelarvest 69% moodustavad tööjõukulud, 15% majandamiskulud, 12% antavad toetused (universaalse postiteenuse kulude hüvitis) ja 3% käibemaks. Eelarvest moodustavad 84%

piirmääraga vahendid, 3% arvestuslikud vahendid, 1% välisvahendid ja 12% muud tuludest sõltuvad vahendid.

2027. aasta eelarve maht on võrreldes 2026. aastaga 28 000 eurot ehk 1% väiksem. Vähenemine tuleneb peamiselt varasematel aastatel (2024) rakendatud eelarvekärbete jätkuvast mõjust tööjõukuludele. Lisaks mõjutab eelarvet vähesel määral RKAS kuluprognoosi suurenemine.

Riigi Infosüsteemi Amet

Riigi Infosüsteemi Amet (RIA) arendab ja haldab digiriigi keskseid tehnoloogilisi platvorme ning tagab riigi küberturvalisuse. Samuti osutab RIA IT-reformi järel arvutitöökoha- ja serveri alustaristu teenuseid avaliku sektori asutustele.

RIA kulude eelarvest moodustavad 40% tööjõukulud, 44% majandamiskulud, 10% käibemaks, 3% riigisaladusega kaetud kulud ja 2% toetused. Kuludest 79% on piirmääraga vahendid, 9% arvestuslikud vahendid, 8% majandustegevusest teenitud tulust sõltuvad vahendid ja 5% välisvahendid.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb RIA kulude eelarve oluliselt, sest 2027. aastal kajastuvad RIA eelarves IT-teenuste konsolideerimisest tulenevalt riigipilve-, alustaristu- ja arvutitöökohateenuste kulud. Kulude kasv tuleneb arvutitöökohateenusele lisanduvatest uutest klientidest. Arvutitöökohateenusele üleminekuga seotud kulude katteks lisandub alates 2027. aastast RIA eelarvesse 1,33 mln eurot teistelt valitsemisaladelt üle antavaid piirmääraga vahendeid ja 0,53 mln eurot vanglarendi arvutitöökohateenuse kuludeks. Valitsuse otsusega tõstetakse eelarveaastate vahelise muudatusena arvutitöökohateenuse kulude katteks 2027. aastasse 5 mln eurot, millele lisandub 0,84 mln eurot käibemaksukulule. Tõste on seotud kulude ajatamise vajadusega ning võimaldab katta 2027. aastal arvutitöökohateenuse osutamise kulud olukorras, kus olemasolevate klientide teenusehind on varasemast liitumisajast tulenevalt jäänud alla teenuse tegeliku kulutaseme ning uute klientidega sõlmitud kokkulepped näevad ette teenusega liitumise vähendatud hinnaga. Teenuse kasutajate arvu kasv suurendab eelkõige tööjõu- ja majandamiskulusid, lisanduvad teenuste osutamiseks, kasutajatoe tagamiseks, seadmete haldamiseks ning keskse IT-taristu ülalpidamiseks vajalikud kulud.

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist suunatakse RIA 2027. aasta eelarvesse laia riigikaitse võimearendusteks lisavahendid 0,34 mln eurot riigivõrgu sõltuvuse vähendamiseks piiriülestest andmesidekaablitest ja riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike infosüsteemide ja andmekogude pilvekõlbulikuks tegemiseks.

3.10.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Justiits- ja Digiministeeriumi tulemusvaldkondade Õigusriik ja Digiühiskond kulud on suunatud riigi õigus- ja kriminaalpoliitika rakendamiseks ning digiriigi arenguks, turvalise ja usaldusväärse küberruumi ja riigi kesksete võrgu- ja infosüsteemide arendamiseks.

Tabel 106. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.19	Tulemusvaldkond: Õigusriik	-151 166	-139 149	-146 150	-7 001	5%	-2 532
11.20	Õigusriigi programm	-151 166	-139 149	-146 150	-7 001	5%	-2 532
11.42	Tulemusvaldkond: Digiühiskond	-94 613	-135 606	-187 788	-52 182	38%	-20 919
11.43	Digiühiskonna programm	-94 613	-135 606	-187 788	-52 182	38%	-20 919

*2025. ja 2026. aasta andmed ei ole võrreldavad IT-reformiga seotud muudatustest teistest valitsemisaladest.

3.10.3.1 Tulemusvaldkond Õigusriik

3.10.3.1.1 Õigusriigi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Loodud on tingimused ühiskonna efektiivseks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Justiits- ja Digiministeerium, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Patendiamet, Andmekaitse Inspektsioon, vanglad, Konkurentsiamet.

Tabel 107. Õigusriigi programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendi d	Edasiantava d maksud
11.20	Õigusriigi programm	-146 150	-123 660	-10 464	-6 129	-4 546	-1 350
11.21	Õigusriik ja õigusloome kvaliteet	-8 238	-8 237	0	0	-1	0
11.25	Konkurentsivõimelin e ärikeskkond	-8 529	-5 620	0	-1 057	-502	-1 350
11.30	Kriminaalpoliitika ja kuritegude ennetus	-37 489	-22 043	-10 464	-4 419	-563	0
11.35	Karistuste täideviimine	-83 114	-79 055	0	-579	-3 480	0
11.39	Õigusemõistmine	-8 780	-8 706	0	-74	0	0

Rida 11.21 programmi tegevus: Õigusriik ja õigusloome kvaliteet

Programmi tegevuse eesmärk: Avalik ja eraõigus toetavad põhiõigusi, õigusriiki ning riigi ja ühiskonna toimimist. Õigusloome koordineerimisel tagatakse põhiseaduspärane õigusloome ning edendatakse andmepõhist ja kaasavat lähenemist.

Tabel 108. Programmi tegevuse õigusriik ja õigusloome kvaliteet 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
VTK kohustusega seaduseelnõu koostamisele eelneb VTK Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	68%	75%

Hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas nõutav väljatöötamiskavatsus (VTK) tagab, et olulised eelnõud valmivad põhjaliku analüüsi ja huvirühmade kaasamise toel. Mõõdik näitab, kui süsteemselt hinnatakse enne õigusnormide loomist nende vajadust, mõju ja võimalikke alternatiive ning kui varakult kaasatakse õigusloomeprotsessi huvirühmad. Mida suurem on VTK-de osakaal, seda tõenäolisem on, et õigusloome on tõenduspõhine, läbimõeldud, läbipaistev ning kooskõlas hea õigusloome ja kaasamise põhimõtetega.

Tabel 109. Programmi tegevuse õigusriik ja õigusloome kvaliteet eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.21	**Õigusriik ja õigusloome kvaliteet**	**-9 960**	**-7 281**	**-8 238**	**-957**	**13%**	**-128**
11.22	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 888	-5 149	-6 194	-1 045	20%	-113
11.23	Sotsiaaltoetused	-15	-24	-24	0	0%	-9
11.24	Muud toetused	-2 354	-2 108	-2 020	88	-4%	-5

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk on hoida valitsuskorraldus ja haldusorganisatsioon selge, tõhusa ja tasakaalustatuna. Selleks tagatakse toimiv haldusjärelevalve ning järgitakse põhiseaduslikku tasakaalu avaliku ja erasektori rollide vahel. Riigi tuumikülesandeid ei delegeerita põhjendamatult väljapoole riiki, kuid samal ajal välditakse ka liigset sekkumist valitsusvälisesse tegevusse. Riiklik järelevalve ja korrakaitse peavad vastama tänapäeva ühiskonna vajadustele ning õigusriigi põhimõtetele. Riigi sekkumine peab olema läbipaistev, kontrollitav ja põhiõigusi võimalikult vähe piirav. Järelevalveülesandeid ei laiendata valdkondadesse, kus inimesed saavad oma õigusi kaitsta tsiviilõiguslike vahenditega.

Õigusriigi toimimiseks on vaja tugevat õigusteadust ja kvalifitseeritud juriste. Seetõttu tehakse koostööd Eesti Teaduste Akadeemia, Tartu Ülikooli ja teiste kõrgkoolidega, et toetada õigusteaduse arengut, parandada õigushariduse kvaliteeti ja tagada juristide järelkasv.

Õigusruum peab toetama tänapäevast digiühiskonda. Selle keskmes on isikuandmete, salastatud teabe ja eraelu kaitse ning usaldus riigi andmetöötluse vastu. Andmekaitset, avalikku teavet ja andmehaldust reguleerivad normid peavad olema kooskõlas põhiseaduse, Euroopa Liidu õiguse ja rahvusvaheliste kohustustega. Õigusloomes hinnatakse, millised nõuded tuleb sätestada seadustes ning milliseid eesmärke saab saavutada muude lahendustega, näiteks privaatsust suurendavate tehnoloogiate abil. Justiits- ja Digiministeerium ning Andmekaitse Inspektsioon kujundavad koostöös andmekaitse ja avaliku teabe regulatsioonide rakenduspraktikat. Oluline on ka inimeste teadlikkus. Selleks selgitatakse digitehnoloogiate toimimist, andmekaitseõigusi ja inimkeskse andmehalduse põhimõtteid ning pakutakse juhendmaterjale ja koolitusi.

Eraõiguslikes suhetes peab inimestel olema võimalik oma vaidlusi lahendada ilma liigse riikliku sekkumiseta. Tagatud peavad olema perekonna- ja eraelu puutumatus ning selged omandiõiguse teostamise reeglid. Perekonnaõiguse arendamisel lähtutakse põhiõigustest ja lapse parimatest huvidest. Selleks täpsustatakse nii materiaal- kui ka menetlusõiguslikke norme.

Tsiviilõigus, ühinguõigus ja registrid peavad käima kaasas ühiskonna ja majanduse arenguga. Samal ajal tuleb säilitada õiguskindlus ja stabiilne õigusraamistik. Neid valdkondi käsitletakse tervikuna, alates õigusloomest kuni registrite arendamiseni. Kaubandussuhete reguleerimisel otsitakse tasakaalu tarbijate ja ettevõtjate huvide vahel. Tarbijaõiguste arendamisel võetakse arvesse tehnoloogia arengut, muutuvaid kaubandustavasid ja Euroopa Liidu ühtseid reegleid. Eesmärk on tagada tarbijatele tõhus kaitse, koormamata ettevõtjaid põhjendamatute nõuetega.

Seaduste ettevalmistamisel järgitakse omandi kaitse ja eraelu puutumatuse põhimõtteid. Vajaduse korral piiratakse juurdepääsu andmetele, et kaitsta paremini isikuandmeid, eraelu ja riiklikku julgeolekut. Samal ajal peavad õiguskäibe jaoks vajalikud andmed olema avalikud ja kättesaadavad. Registritega seotud bürokraatiat vähendatakse ning laiendatakse automaatsete lahenduste kasutamist.

Õigusloomes järgitakse kokkulepitud õigusloomepoliitikat ja hea õigusloome põhimõtteid. Tähelepanu pööratakse väljatöötamiskavatsuste kvaliteedile, eelnõude põhiseaduspärasuse hindamisele, ühtsele keelekasutusele ja seaduste järelhindamisele. Süsteemselt kontrollitakse, kuidas täidetakse õigusloomenõudeid eelnõude ettevalmistamisel ja kooskõlastamisel.

Õigusloome peab olema paindlik ja tõhus. Selle abil vähendatakse inimeste ja ettevõtjate regulatiivset koormust ning kaitstakse Eesti huve Euroopa Liidu õigusaktide läbirääkimistel. Halduskoormuse vähendamiseks rakendatakse põhimõtet, et iga uus inimestele, ettevõtjatele või vabaühendustele lisanduv nõue tuleb tasakaalustada olemasoleva halduskoormuse vähendamisega.

Õigusloome kvaliteedi hoidmiseks koolitatakse õigusloomejuriste nii õigusloome kui ka valdkondlikes küsimustes. Jätkatakse õigusloomejuristide järelkasvuprogrammiga, et tagada vajalike spetsialistide pealekasv ja suurendada huvi selle töö vastu. Samuti tugevdatakse

koostööd õigusloomejuristide, keeletoimetajate ning teiste oluliste partneritega, sealhulgas Õiguskantsleri Kantselei, Riigikantselei, Riigikogu Kantselei ja Presidendi Kantseleiga.

Õigusloome läbipaistvamaks ja kaasavamaks muutmiseks arendatakse edasi riigi koosloomekeskkonda Sätla. Eesmärk on koondada kogu õigusloomeprotsess ühte keskkonda ning luua paremad võimalused huvitatud osapoolte kaasamiseks.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse 8,24 mln euro ulatuses siseriiklikke vahendeid. Programmi tegevuse eesmärkide saavutamisse panustavad Justiits- ja Digiministeerium ning Andmekaitse Inspektsioon. Võrreldes 2026. aastaga suureneb eelarve 0,96 mln eurot ehk 13%. Muutuse peamiseks põhjuseks on andmekaitsepoliitika valdkonna üleviimine digiühiskonna programmist õigusriigi programmi. Programmi tegevuse toetuste maht on 2027. aastal 2,02 mln eurot (täpsemalt vt lisa 3).

Rida 11.25 programmi tegevus: Konkurentsivõimeline ärikeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Intellektuaalse omandi kaitse, reguleeritud turgude ja konkurentsijärelevalve on tagatud ning nende valdkondade teadlikkust tõstetakse. Kohtulikud registrid on usaldusväärsed, kättesaadavad ja toimivad tõhusalt.

Tabel 110. Programmi tegevuse konkurentsivõimeline ärikeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kasutajate rahulolu e-äriregistri teenustega Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	84%	90%

E-äriregister on ettevõtjate jaoks üks keskseid avalikke teenuseid ning selle kasutusmugavus, kättesaadavus ja töökindlus mõjutavad otseselt ettevõtluskeskkonna kvaliteeti. Mõõdik näitab, et register toimib tõhusalt ja usaldusväärselt, toetades ettevõtjate õiguskindlust, vähendades halduskoormust ning aidates seeläbi kaasa konkurentsivõimelise ja ettevõtlussõbraliku ärikeskkonna kujunemisele.

Tabel 111. Programmi tegevuse konkurentsivõimeline ärikeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.25	Konkurentsivõimeline ärikeskkond	-9 414	-8 717	-8 529	188	-2%	-333
11.26	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 979	-6 781	-6 636	145	-2%	-328
11.27	Muud toetused	-44	-535	-542	-7	1%	-5
11.28	Muud kulud	-1 385	-1 400	-1 350	50	-4%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.29	Sh riigilõiv Euroopa Patendiametile	-1 385	-1 400	-1 350	50	-4%	0

Tegevuste kirjeldus

Intellektuaalse omandi õigusraamistik toetab innovatsiooni, teadus- ja arendustegevust ning Eesti ettevõtluskeskkonna arengut, arvestades eri osapoolte õigustatud huve.

Autoriõiguse valdkonnas tagatakse ajakohane õigusraamistik ning arendatakse seda koostöös Kultuuriministeeriumi, õiguste omajate, advokatuuri, tolli, politsei, kohtute, prokuratuuri ja teiste asjaomaste osapooltega.

Tööstusomandi valdkonnas jätkub õigusraamistiku korrastamine ja ajakohastamine, lähtudes muu hulgas Euroopa Liidu algatustest, majanduskeskkonna muutustest ja tehnoloogia arengust. Selleks tehakse koostööd asjaomaste asutuste ja organisatsioonidega nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

Autoriõiguse ja tööstusomandi arendamisel tehakse koostööd Maailma Intellektuaalomandi Organisatsiooni (WIPO), Euroopa Patendiorganisatsiooni (EPO), Euroopa Liidu institutsioonide ekspertgruppide, Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) ning teiste riikide patendiametitega. Patendiameti tegevus on suunatud õiguste omajate teadlikkuse suurendamisele, teenuste kvaliteedi parandamisele ning ülesannete tõhusamale täitmisele.

Ausat ja moonutamata konkurentsi toetav õigusraamistik võimaldab rakendada ajakohaseid meetmeid tõhusaks konkurentsijärelevalveks ja avaliku huvi kaitseks. Hästi toimiv konkurentsijärelevalve aitab tagada ettevõtjatele võrdsed võimalused ning sellest võidavad ka tarbijad.

Konkurentsiõiguse ajakohastamiseks uuendatakse koondumiste kontrolli aluseid ja norme. Konkurentsiamet rakendab järelevalves uuendatud õigusraamistikku ning kasutab menetluste, ennetustegevuse ja teadlikkuse suurendamise tõhustamiseks kaasaegseid IT-lahendusi. Samuti edendatakse koostööd ettevõtjate esindusorganisatsioonide ja teiste huvirühmadega.

Kohtulikud registrid tagavad usaldusväärse teabe ning asjatundliku teenuse, mis toetavad konkurentsivõimelist ja läbipaistvat ettevõtluskeskkonda. Äriregistrit, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit, kinnistusraamatut ning kommertspandiregistrit arendatakse järjepidevalt ja lõimitakse teiste avalike teenustega.

Äriregistris muudetakse majandusaasta aruannete esitamine kasutajatele lihtsamaks ja mugavamaks. Eesmärk on võimaldada suuremat automatiseeritust ning vähendada aruannete hilinenud esitamist. Registrikannete tegemisel eelistatakse võimalikult lihtsaid ja automatiseeritud lahendusi, säilitades samal ajal registriandmete usaldusväärsuse.

Jätkub äriregistri ja kinnistusraamatu vananenud menetlustarkvara uuendamine. Laevakinnistusraamatu pidamine antakse üle Transpordiametile.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse 7,47 mln euro ulatuses siseriiklikke vahendeid ja 1,06 mln euro ulatuses välisvahendeid. Välisrahastus on kavandatud Euroopa Patendiameti koostööprogrammi raames elluviidavate tegevuste rahastamiseks, mis on seotud ühtse toimega patendisüsteemi rakendamisega. Samuti panustatakse välisrahastusest avaliku sektori innovatsioonivõimekuse suurendamisse.

Rida 11.30 programmi tegevus: Kriminaalpoliitika ja kuritegude ennetus

Programmi tegevuse eesmärk: Kriminaalpoliitika põhineb andmetel ja uuringutel ning ühiskonnaliikmete õiguskuulekus on kõrge. Kriminaaljustiitssüsteem on läbipaistev, tõhus, sh digitaalne, ning inimkeskne, sh ohvrisõbralik ning suudab avastada ka uusimaid kuriteoliike.

Tabel 112. Programmi tegevuse kriminaalpoliitika ja kuritegude ennetus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kuritegude arv Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	28 033	<26 000
Õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste (ohvrite) osakaal Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	8%	<6%
Vägivaldsete surmade arv (tapmiste ja mõrva tagajärjel hukkunute arv) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	19	<11

Registreeritud kuritegude arv võimaldab hinnata, kas ellu viidud ennetustegevused on mõjusad, kas suudetakse reageerida piiriülese kuritegevuse muudatustele ja korduvkuritegude vähendamisele tõhusate menetluste abil. Kuna kõikidest kuritegudest ei anta erinevatel põhjustel teada, on oluline, et ohvriuuringute kaudu mõõdetaks ka õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste osakaalu. Vägivaldsete surmade arv võimaldab hinnata üldist vägivaldsuse taset ühiskonnas. Kolme mõõdiku koosmõjus hinnatakse kriminaalpoliitika tulemuslikkust ja ühiskonna turvalisust.

Tabel 113. Programmi tegevuse kriminaalpoliitika ja kuritegude ennetus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.30	**Kriminaalpoliitika ja kuritegude ennetus**	**-35 632**	**-35 626**	**-37 489**	**-1 863**	**5%**	**-868**
11.31	Tööjõu- ja majandamiskulud	-35 146	-35 108	-35 751	-643	2%	-846

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.32	Sh prokuröride palgafond	-9 771	-10 090	-10 464	-374	4%	0
11.33	Sotsiaaltoetused	0	-21	-21	0	0%	-21
11.34	Muud toetused	-484	-497	-1 717	-1 220	245%	-1

Tegevuste kirjeldus

Ellu viiakse kriminaalpoliitika põhialustes kavandatud tegevusi, et ennetada eelkõige korduvkuritegevust. Kriminaalpoliitika mõju hinnatakse sotsioloogiliste ja muude uuringute, suurandmete ning ametliku statistika põhjal. Samuti toetatakse individuaalsetest vajadustest lähtuvate kogukondlike karistuste rakendamist ning vangistusest vabanenutele tugi- ja majutusteenuste osutamist.

Koostöös kohalike omavalitsuste, vabaühenduste ja riigiasutustega vähendatakse õigusrikkumise toime pannud või õigussüsteemiga kokku puutunud noorte õigusrikkumisi ning ennetatakse püsiva rikkumiskäitumise kujunemist. Selleks soodustatakse kuni 21-aastaste noorte paigutamist avavanglasse ning laiendatakse noortele suunatud sekkumiste kasutamist vajaduse korral ka kuni 29-aastastele noortele.

Arendatakse ja rakendatakse sotsiaal- ja teraapiaprogramme, sealhulgas vaimse tervise häiretega õigusrikkujatele. Tähelepanu keskendub suurimat kahju põhjustavatele kuritegudele, nagu rasked vägivallakuriteod, inimkaubandus, lähisuhtevägivald, alaealistevastased kuriteod ja organiseeritud kuritegevus ning majandus-, finants-, rahapesu-, küber-, korruptsiooni-, keskkonna-, tehnoloogia- ja narkokuriteod.

Karistus- ja kriminaalmenetlusõigust kujundatakse viisil, mis tagab menetlusosaliste põhiõiguste kaitse ja kriminaaljustiitssüsteemi sõltumatuse. Pärast kriminaalkohtumenetluse reformimist hinnatakse ja ajakohastatakse kohtueelset ning kohtuvälist menetlust, et tagada kiire, tõhus, kvaliteetne ja inimesekeskne kriminaalmenetlus.

Taastava õiguse põhimõtteid rakendatakse menetluse kõigis etappides, sealhulgas karistuse kandmise ajal ja pärast selle lõppu. Selleks parandatakse teenuste kättesaadavust, arendatakse vastavat organisatsioonikultuuri ning suurendatakse valdkondlikku pädevust.

Menetluses lähtutakse ohvrite huvide ja õiguste paremast kaitsest ning tugevdatakse koostööd teiste asutustega, sealhulgas sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas. Süüdimõistetutelt väljamõistetud summasid ja konfiskeeritud vara kasutatakse sihipäraselt kuritegevuse ennetamiseks ning ohvrite toetamiseks.

Valmistutakse uute kuriteoliikide ennetamiseks ja menetlemiseks, sealhulgas tehisintellektiga seotud juhtumite korral.

Kriminaalmenetluses kogutavate andmete analüüsi automatiseeritakse ning arendatakse edasi juhtimislaudu, andmeanalüütika lahendusi ja andmelao JAAK võimekust. Samuti arendatakse avalikkusele suunatud statistikakeskkonda.

Kriminaalpoliitika kujundamise ja kriminaalmenetluse tõhustamise toetamiseks arendatakse infosüsteeme, kohtuekspertiisi ning kohtueelse menetluse analüütilist võimekust. Eesmärk on tagada, et õiguskaitsesüsteem püsiks tehnoloogiliste arengutega kaasas ja suudaks kuritegevuse muutuvatele vormidele tõhusalt reageerida. Menetluste tõhustamiseks digitaliseeritakse õiguskaart, tugevdatakse vajalikke kompetentse ning suurendatakse vajaduse korral ressursse.

Jätkuvalt pööratakse tähelepanu kuritegevusest saadava tulu vähendamisele ja kriminaaltulu äravõtmisele ning suurendatakse vara arestimise ja konfiskeerimise võimekust.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve maht on 37,49 mln eurot ja 2026. aastaga võrreldes suureneb see 1,86 mln eurot. Eelarve suurenemise põhjuseks on välistoetuste mahu, sh edasi antavate toetuste ja nende kaasfinantseeringute suurenemine. 2027. aastal on programmi tegevuse välistoetuste maht 4,42 mln eurot. Välisvahendid hõlmavad USA toetusvahendeid, mida kasutatakse finantskuritegevuse vastase võimekuse tugevdamiseks nii JDM-is kui prokuratuuris. Lisaks rahastatakse välisvahenditest Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) vahendite arvelt noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamisele suunatud tegevusi ja Sisejulgeolekufondi (ISF) vahenditest prokuröride ja kohtuteenistujate koolitusi ning Horisont Euroopa (Horizon Europe) teadus- ja innovatsiooniprojekti uue tehnoloogia arendamiseks. Välisvahendeid kasutatakse ka ennetuskvaliteedi juhtimismudeli väljatöötamiseks ning kodu- ja soopõhise vägivalla varajase ennetuse projektides.

Lisaks välisvahenditele suurenevad kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest (KRAPS) tuleneva prokuröride palgafondi indekseerimisest ka siseriiklikud vahendid.

Rida 11.35 programmi tegevus: Karistuste täideviimine

Programmi tegevuse eesmärk: Karistuste täideviimine vastab tänapäevastele nõuetele ning väheneb korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.

Tabel 114. Programmi tegevuse karistuste täideviimine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Avavangla täituvus Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	89%	80%
Vangide retsidiivsus 2 aasta jooksul peale vabanemist Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	27%	<35%
Edukalt kriminaalhoolduse läbinute osakaal Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	83%	80%

Vanglateenistuse peamiseks eesmärgiks on toetada õigusrikkuja naasmist õiguskuuleka eluviisi juurde, see suundumus väljendub mõõdikutes. Vanglakaristuste puhul loovad avavangla võimaluste ja kriminaalhooldusametniku järelevalve alla vabastamise võimalikult lai kasutus paremad eeldused vabaduses hakkama saamiseks. Õigusrikkujate retsidiivsust mõõdetakse

regulaarselt nagu ka kriminaalhooldusaja edukat läbimist ning vajadusel korrigeeritakse Vanglateenistuse tegevusi ja prioriteete.

Tabel 115. Programmi tegevuse karistuste täideviimine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.35	**Karistuste täideviimine**	**-75 845**	**-77 341**	**-83 114**	**-5 773**	**7%**	**-938**
11.36	Tööjõu- ja majandamiskulud	-75 505	-77 178	-82 953	-5 775	7%	-928
11.37	Sotsiaaltoetused	-3	-10	-8	2	-17%	-8
11.38	Muud toetused	-153	-153	-153	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Vanglateenistuse lähiaastate suurimad väljakutsed on kohanemine riigieelarve kärbetega, kinnipeetavate arvu muutumine ning vahistatute arvu kasv. Eraldatud eelarve piires tagatakse igapäevaselt ligikaudu 1700 kinnipeetavale (süüdimõistetud ja vahistatud) vanglakohad kolmes asukohas: Tallinnas, Tartus ja Jõhvis. Lisaks korraldatakse arestimajateenuse osutamist Tallinna, Tartu ja Viru vanglas. Avavanglas kannab karistust keskmiselt umbes 230 kinnipeetavat. Kriminaalhooldusametnike järelevalve võimekus on igapäevaselt kuni 3000 inimest ning vastuvõtud on tagatud igas maakonnas.

2026. aastal alustati Tartu Vangla rentimist Rootsi Kuningriigile, mistõttu ei ole selle vangla kinnine territoorium Eesti süüdimõistetutele kasutatav. Oluliseks ülesandeks on rendilepingu nõuetekohane täitmine ning sellega seotud finantsmudeli rakendamine.

Vanglate tegevus põhineb dünaamilise turvalisuse põhimõttel, mille keskmes on professionaalne ja prosotsiaalne suhtlus õigusrikkujate ning personali vahel. Karistusaja planeerimisel kasutatakse taastava õiguse ja traumateadliku lähenemise põhimõtteid, et toetada inimkeskset ja vajaduspõhist ettevalmistust vabanemiseks. Taasühiskonnastamist toetatakse hariduse, tööoskuste arendamise, riigikeele õppe ja sotsiaalprogrammidega koostöös haridusasutuste ja teiste partneritega. Samuti tagatakse sõltuvus- ja vaimse tervise probleemide ravi ning nõustamine.

Oluline roll on kriminaalhooldusel, mille eesmärk on suurendada kogukonnas järelevalve all karistust kandvate isikute osakaalu ning vähendada korduvkuritegevust.

Tõhusa karistuse täideviimise eelduseks on kvalifitseeritud ja motiveeritud teenistujad nii vanglates kui ka kriminaalhoolduses. Selleks arendatakse järjepidevalt töötajate oskusi ning ajakohastatakse rolle ja kompetentse koostöös Vanglateenistuse kolledžiga. Töö tõhusust toetavad konkurentsivõimeline töötasu, kaasaegsed töövahendid ja piisav varustus, mis aitavad tagada vanglate turvalisust ja riigi sisejulgeolekut. Vanglateenistus panustab laiapindsesse riigikaitsesse, sealhulgas valmistatakse ette sõjavangide pikaajalise kinnipidamise võimekust, ning osutatakse ametiabi siseturvalisuse tagamisel.

Jätkub tööprotsesside ja digitaalsete lahenduste arendamine ning e-teenuste kasutuse laiendamine. Juhtimine muutub üha tõenduspõhisemaks, tuginedes reaalajas uuenevatele andmetele ja analüüsitööriistadele.

Vanglateenistuse tegevuspõhimõtted, strateegilised eesmärgid ja arengusuunad on täpsemalt kirjeldatud dokumendis „Vanglateenistuse strateegia 2025–2029“.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve maht on 83,11 mln eurot, suurenedes võrreldes 2026. aastaga 5,77 mln euro ehk 7%. Eelarve kasv tuleneb siseriiklike vahendite suurenemisest, mille peamiseks mõjutajaks on vanglarendi projekti käivitamine ja sellega seotud teenuse osutamiseks vajalike kulude rahastamine.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse 82,53 mln euro ulatuses siseriiklikke vahendeid ja 0,58 mln euro ulatuses välisvahendeid. Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toetuste abil rahastatakse noorte õigusrikkujate retsidiivsuse vähendamisele suunatud tegevusi.

Rida 11.39 programmi tegevus: Õigusemõistmine

Programmi tegevuse eesmärk: Inimesed ja ettevõtted saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud. Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine toimib usaldusväärselt ja tõhusalt, õigusteenused ja õigusteave on usaldusväärsed ja kättesaadavad.

Tabel 116. Programmi tegevuse õigusemõistmine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Pikkade menetluste osakaal kohtutes: tsiviilasjad Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Tsiviilasjad: HMK- 28,6%; PMK-19,4%; TMK-13,6%; VMK- 20,9%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviilasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 15%
Pikkade menetluste osakaal kohtutes: haldusasjad Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Haldusasjad: TlnHK- 11,1%; TrtHK- 27,6%	Rohkem kui aasta vanuseid haldusasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 15%
Pikkade menetluste osakaal kohtutes: üldmenetluses kriminaalasjad Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Üldmenetluses kriminaalasjad: HMK- 7,8%; PMK-5,6%; TMK-10,7%; VMK-6,9%	Rohkem kui aasta vanuseid üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 5%

Igale inimesele peab tagama juurdepääsu õigusemõistmisele ning igal inimesel on õigus kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul. Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamise efektiivsust on võimalik hinnata mõistliku menetlusaja kaudu, st kaua kohus menetleb ühte kohtuasja ning mis aja jooksul saab inimene kohtust lahenduse. Justiits- ja Digiministeeriumi eesmärgiks on pikkade (rohkem kui aasta vanuste) menetluste osakaalu vähendada selliselt, et see ei oleks rohkem kui 15% tsiviil- ja haldusasjade puhul ja 5% üldmenetluses kriminaalasjade puhul. Kuigi kohtud ei kuulu ministeeriumi eelarvesse, mõjutab ministeerium nende

tulemusnäitajaid kohtukorralduse, menetlusõiguse ning kohtuhaldust reguleerivate õigusaktide kujundamise kaudu, vastutades seaduse alusel esimese ja teise astme kohtute tegevuse korralduse eest.

Tabel 117. Programmi tegevuse õigusemõistmine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.39	**Õigusemõistmine**	**-20 315**	**-10 184**	**-8 780**	**1 404**	**-14%**	**-266**
11.40	Tööjõu- ja majandamiskulud	-13 727	-3 564	-2 909	656	-18%	-221
11.41	Muud toetused	-6 588	-6 620	-5 872	748	-11%	-45

Tegevuste kirjeldus

Kohtud ja õigusabi

Kohus on õigusrahu viimane tagaja, kuid kohtumenetlus on inimesele ja riigile kulukas. Seetõttu arendatakse ennetavat õigusabi, kohtuväliseid vaidluste lahendamise võimalusi, perelepitust, taastavat õigust ja süüteoennetust. Eesmärk on aidata lahendada probleeme võimalikult varases etapis ning vähendada vajadust kohtusse pöörduda.

Kui vaidlus või õigusrikkumine jõuab siiski kohtusse, peab inimene saama kiiret, asjatundlikku ja kättesaadavat õiguskaitset. Õigusemõistmise kättesaadavust parandatakse eelkõige digiteenuste arendamise kaudu ning kohtute töökoormust hinnatakse ja jälgitakse järjepidevalt. Kohtute töö muutub üha enam andmepõhiseks ja digitaalseks. Menetlustoimingute tegemisel lähtutakse põhimõttest, et andmeid tuleb sisestada ainult üks kord ning neid tuleb võimalikult palju taaskasutada.

Kohtumenetlusi muudetakse kiiremaks ja tõhusamaks. Selleks vaadatakse üle menetlusreeglid ning valmistatakse ette vajalikud seadusemuudatused. Eesmärk on lühendada menetlusaegu kõigis menetlusliikides ja viia kohtutest välja menetlused, mis ei ole otseselt seotud õigusemõistmisega.

Üle poole kohtusse jõudvatest tsiviilasjadest lahendatakse maksekäsu kiirmenetluses. Selle osakaal kasvab kiiremini kui hagimenetluste arv. Seetõttu arendatakse maksekäsu kiirmenetluse infosüsteemi järjepidevalt edasi, et vähendada käsitööd, suurendada automatiseerimist ja kasutada kaasaegseid tehnoloogilisi lahendusi.

Õigusabi peab olema kättesaadav ka inimestele, kellel puuduvad selleks piisavad rahalised võimalused. Riigi õigusabi korraldatakse advokatuuri kaudu ning pakutakse riigi toetatud esmast õigusnõu. Samal ajal muudetakse digitaalsete õigusteenuste kasutamine lihtsamaks ja kasutajasõbralikumaks.

Tsiviiltäitemenetlus ja maksejõuetus

Täitemenetluse õigusakte uuendatakse järjepidevalt, et need vastaksid muutuvatele oludele ja majanduskeskkonnale. Vajalikud muudatused töötatakse välja koostöös valdkonna osapooltega.

Üle vaadatakse ka sissetuleku arestimise regulatsioon. Eesmärk on tagada selged, tasakaalustatud ja kaasaegsed reeglid.

Võlaprobleemide lahendamist muudetakse inimese jaoks lihtsamaks. Selleks alustatakse isikupõhise täite- ja maksejõuetusmenetluse kontseptsiooni loomist. Täitemenetlus, võlanõustamine, võlgade ümberkujundamine ja füüsilise isiku maksejõuetusmenetlus kujundatakse terviklikuks süsteemiks, mis arvestab inimese olukorda ja vajadusi.

Koostöös Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumiga analüüsitakse võimalusi mittemaksuliste riiginõuete sundtäitmise ümberkorraldamiseks. Eesmärk on leida tõhusamad lahendused riiginõuete haldamiseks.

Maksejõuetusmenetlusi kaasajastatakse, võttes arvesse nii siseriiklikke vajadusi kui ka Euroopa Liidu algatusi. Menetlused peavad muutuma kiiremaks, tõhusamaks ja kulusäästlikumaks. Samuti otsitakse võimalusi menetluste suuremaks digitaliseerimiseks, et parandada teenuste kvaliteeti ja läbipaistvust.

Koostöös huvigruppidega hinnatakse oksjonikeskkonna arendamise vajadusi. Praegune tehniline lahendus on vananenud ning seetõttu analüüsitakse nii olemasoleva keskkonna edasiarendamist kui ka uue platvormi loomist.

Jätkub täitmisregistri arendamine. Registrile luuakse uusi teenuseid ning see lõimitakse teiste avaliku sektori registrite ja teenustega. Arendustes arvestatakse ka Euroopa Liidu ja teiste rahvusvaheliste algatuste vajadustega. Täitmisregistri andmeanalüüs automatiseeritakse ning täitestatistika tehakse avalikkusele paremini kättesaadavaks.

Vabakutsed

Vabakutsete õigusraamistikke ajakohastatakse koostöös kutseorganisatsioonidega. Näiteks jätkub advokatuuriseaduse kaasajastamine, et tagada selle vastavus tänapäevastele vajadustele.

Üle vaadatakse pankrotihaldurite kutsetegevuse raamistik. Selle käigus ajakohastatakse kutse regulatsiooni ja kõrvaldatakse peamised probleemkohad.

Jätkatakse vabakutsete tasustamissüsteemide kaasajastamist. Selleks viiakse lõpule juba algatatud seadusemuudatused, sealhulgas notarite ja kohtutäiturite tasusid puudutavad eelnõud.

Samuti analüüsitakse, kas vabakutsete, eriti kohtutäiturite ja pankrotihaldurite tegevuse üle tehtav järelevalve on piisav ning kas selle korraldust tuleks muuta. Vandetõlgi eksameid korraldatakse nendes keelesuundades, kus nende järele on tegelik vajadus.

Riigi Teataja ja Ametlikud Teadaanded

Riigi Teatajat arendatakse edasi, et muuta õigusteave inimestele lihtsamini leitavaks ja paremini mõistetavaks. Selleks kasutatakse ka tehisintellekti lahendusi. Kasutajate tagasiside põhjal parandatakse õigustekstide arusaadavust, lisatakse selgitavat teavet ning tehakse õigusnormide muutumine ajas paremini jälgitavaks.

Riigi Teatajasse koondatakse jätkuvalt oluline õigusteave, sealhulgas kohtuväliste menetluste ja Euroopa Liidu õigusega seotud materjalid. Samuti luuakse võimalus lisada õigustekstide juurde kommentaare ja arvamusi organisatsioonide sisekasutuseks.

Avaldamisprotsesse automatiseeritakse, et vähendada käsitsi tehtavat tööd ja kasutada ressursse tõhusamalt. Lisaks luuakse võimalus kasutada ajakohaseid terviktekste ka olukorras, kus võrguühendus puudub.

Kättesaadavaks tehakse keeletehnoloogilised lahendused, sealhulgas seadustes kasutatavate terminite selgitused. Samuti osaletakse õigusterminite tõlkevahendite ja eesti keele keskse tõlkevärava arendamises.

Ametlikud Teadaanded kujundatakse keskseks ametlike teadete avaldamise kanaliks. Eesmärk on vältida olukorda, kus sama teave avaldatakse mitmes erinevas kohas. Sinna koondatakse üldsuse teavitamiseks mõeldud teadaanded ning hinnatakse regulaarselt avaldatavate teadete vajalikkust ja mahtu. Samal ajal edendatakse Ametlike Teadaannete kasutamist, et muuta ametliku teabe avaldamine ühtsemaks ja õiguskindlamaks.

Programmi tegevuse eesmärkide elluviimiseks kasutatav eelarve on 8,78 mln eurot ja 2027. aastal väheneb see 1,40 mln eurot. Eelarve vähenemine on seotud kohtute töö ümberkorraldamisest tingitud ministeeriumi üldiste tegevuskulude ja esmatasandi õigusabi lihtsustamisega seotud toetuste eelarve vähenemisega.

Programmi tegevuse eelarvest moodustab 5,58 mln eurot (63%) Advokatuurile makstav riigi õigusabi toetus, 25% tööjõukulud, 8% majandamiskulud ja 3% muud toetused.

Välisvahenditest lisandusid 2027. aastasse EL Varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi vahendid (74 000 eurot), mida kasutatakse kohtusüsteemi tehniliseks võimestamiseks.

3.10.3.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond

3.10.3.2.1 Digiühiskonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on inimkeskne, usaldusväärne, tõhus, nutikas ja hukukindel digiühiskond. Eesti digiriigi õigusruum, tehnoloogia ja andmete kasutus aitavad kaitsta inimeste põhiõigusi ja muuta nende elu lihtsamaks, majanduse globaalselt konkurentsivõimelisemaks ning ühiskonna toimimise sidusamaks ja kaasavamaks. Eesti digiriik toetub usaldusele,

riigipoolse andmekasutuse kontrollitavusele, koostööle, avatusele, heale andmekirjaoskusele, laialt omaks võetud digipädevustele ning digiteemade tippkompetentsidele avalikus sektoris.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Justiits- ja Digiministeerium, Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Riigiside Sihtasutus (RIKS), Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIK).

Tabel 118. Digiühiskonna programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
11.43	**Digiühiskonna programm**	**-187 788**	**-101 440**	**0**	**-77 406**	**-8 942**	**0**
11.44	Andmepõhisus ja tehisaru	-9 568	-4 437	0	-5 131	0	0
11.48	Riigi keskne digitaristu	-65 528	-52 138	0	-7 878	-5 512	0
11.52	Digiriigi juhtimine ja kesksed e-teenused	-71 929	-26 152	0	-42 354	-3 423	0
11.56	Küberturvalisus	-21 643	-17 493	0	-4 143	-6	0
11.61	Sideturg ja ühendused	-19 119	-1 219	0	-17 900	0	0

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 11.44 programmi tegevus: Andmepõhisus ja tehisaru

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis rakendatakse andmeid ja tehisaru inimkeskselt, turvaliselt ja nutikalt kõigis sektorites ning eluvaldkondades. Andmekorraldus ja tehisaru kasutus on usaldusväärne ja läbipaistev ning olemas on kohapealne taristu andmete ja tehisaru turvaliseks töötlemiseks.

Tabel 119. Programmi tegevuse andmepõhisus ja tehisaru 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Tehisaru kasutuselevõtt keskvalitsuses ja kohaliku omavalitsuse üksustes Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	50,8%	55%

Tehisaru laialdasem rakendamine on oluline suund nii Euroopa Liidus kui Eestis ning avalikus sektoris rakendatud tehisaru kasutuselevõtt on programmi tegevuse tulemuste mõõtmisel oluline näitaja. Eesti kujundamist üheks Euroopa edukamaks tehisaru arendaja- ja kasutajariigiks soosib ka Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepe. Tegemist on uue mõõdikuga.

Tabel 120. Programmi tegevuse andmepõhisus ja tehisaru eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.44	Andmepõhisus ja tehisaru	-4 883	-11 778	-9 568	2 210	-19%	-389
11.45	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 867	-7 057	-3 225	3 832	-54%	-389
11.46	Muud toetused	-2 012	-4 718	-6 342	-1 623	34%	0
11.47	Muud kulud	-3	-3	-1	2	-60%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevused toetavad digiriigi viimist järgmisele arengutasemele, arvestades peamisi arengukava eesmärke – andmepõhine ühiskond, tehisaru laialdane kasutuselevõtt ning põhimõte „vaba inimese vaba valik“.

Riigi andmete laiemaks taaskasutamiseks ja andmepõhise poliitikakujundamise edendamiseks parandatakse andmete kvaliteeti ja kättesaadavust. Selleks jätkatakse andmete teabevärava arendamist ning pakutakse asutustele keskset tuge andmete korrastamisel ja haldamisel. Juurdepääsupiiranguga andmete kasutamise võimaldamiseks arendatakse edasi privaatsust tagavaid tehnoloogiaid. Andmemajanduse arengut toetatakse meetmetega, mis soodustavad andme- ja tehisarupõhiste teenuste väljatöötamist nii avalikus kui ka erasektoris.

Tehisaru turvalise ja usaldusväärse kasutuselevõtu kiirendamiseks luuakse vajalik regulatiivne raamistik, rakenduslik tugi ja arengut soodustavad stiimulid. Arendatakse tehnilist ja regulatiivset testkeskkonda, toetatakse tehisaru kasutusjuhtude kavandamist ja juurutamist ning tagatakse vajalik baastaristu, kvaliteetsed andmed, eesti keele tehnoloogia ja korduvkasutatavad tehisaru komponendid. Samuti alustatakse Euroopa Liidu tehisintellekti määruse rakendamiseks vajalike muudatustega, et tagada tehisaru lahenduste usaldusväärsus ja inimkesksus.

Jätkatakse nõusolekupõhise andmevahetuse arendamist ning täiendatakse andmejälgija lahendust. Avaliku teabe seaduse muudatustega muudetakse andmejälgija kasutamine avalikus sektoris kohustuslikuks. Selle tulemusena saab iga inimene riigiportaalis lihtsalt ja arusaadavalt jälgida, kes, millal ja mis eesmärgil on tema andmeid riiklikes andmekogudes kasutanud.

Avaliku sektori töötajate jaoks jätkatakse andmete valdkonna sisekoolitajate programmiga.

2027. aastal on programmi tegevuse eelarve 9,57 mln eurot ja see väheneb 2026. aastaga võrreldes 2,21 mln eurot. Eelarve vähenemise põhjuseks on 2026. aastasse ühekordselt lisandunud Eesti.ai projektideks mõeldud vahendid ning RRF toetuste lõppemine. 2027. aasta tegevuste elluviimiseks kasutatakse nii siseriiklikke (46%) kui välisvahendeid (54%). Programmi tegevuse välisvahendite eelarve on 5,13 mln eurot, millest enamiku (4,88 mln eurot) moodustab ministeeriumi eelarves olev edasiantav toetus ja selle kaasfinantseering, mida kasutatakse avalike teenuste ja riigivalitsemise digilahenduste arendamiseks.

Programmi tegevuse piirmääraga eelarves on teadus- ja arendustegevuste läbiviimiseks mõeldud 2 mln eurot, mida kasutatakse 2026. aastal avatud tulevikukindla andmemajandusmudeli toetusmeetme rahastamiseks ja andmemajandusmudeliga seotud tegevuste elluviimiseks.

Rida 11.48 programmi tegevus: Riigi keskne digitaristu

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti digiriigi platvormid on tulevikukindlad.

Tabel 121. Programmi tegevuse riigi keskne digitaristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riigi arvutitöökoha kaasaegsel teenusel olevate asutuste arv, tk Allikas: Riigi Infosüsteemi Amet	50	62
Väljaspool Eesti Vabariigi piire pilveteenuste peale viidud kriitiliste infosüsteemide ja andmekogude arv Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	n/a	60

Digiriigi platvormide tulevikukindlaks muutmisel ja riigi tõhusamaks toimimiseks on üks olulisi tegevusi riigi IT-alusteenuste konsolideerimine, mistõttu mõõdetakse programmi tegevuse tulemust arvutitöökoha kaasaegsele teenusele viidud asutuste arvuga. Standardiseeritud arvutitöökoha- ja servertaristu teenuste konsolideerimine sõltub otseselt eraldatud eelarvest. Teiseks oluliseks mõõdikuks on väljaspool Eesti Vabariigi piire pilveteenuste peale viidud kriitiliste infosüsteemide ja andmekogude arv, mis on oluline mõõdik digiriigi platvormide tulevikukindluse ning digiriigi toimepidevuse tagamise vaatest, eeskätt olukorras, kus Eestis asuv taristu võib olla häiritud või hävinud.

Tabel 122. Programmi tegevuse riigi keskne digitaristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.48	**Riigi keskne digitaristu**	**-47 996**	**-52 382**	**-65 528**	**-13 146**	**25%**	**-14 455**
11.49	Tööjõu- ja majandamiskulud	-44 640	-46 150	-52 969	-6 818	15%	-12 717
11.50	Muud toetused	-3 337	-6 216	-12 555	-6 339	102%	-1 735
11.51	Muud kulud	-18	-16	-5	11	-68%	-4

Tegevuste kirjeldus

Perioodil 2027–2030 keskendutakse digitaristu toimepidevuse ja turvalisuse suurendamisele, tehnilise võla vähendamisele ning riigiüleste platvormide kestlikule arendamisele. Fookuses on digitaristu hajutamine ja taastumisvõime, pilve- ja hübriidlahenduste laiem kasutuselevõtt,

kriitiliste teenuste töökindluse parandamine ning uute tehnoloogiariskide, sealhulgas kvanttehnoloogiate ja tehisaru kasutamisega seotud riskide arvestamine taristu arendamisel.

Tagatakse digiriigi kesksete platvormide, sealhulgas X-tee, e-identiteedi, autentimis-, autoriseerimis- ja logimisteenuste ning teiste kriitiliste infosüsteemide töökindel toimimine ja järjepidev arendamine. Selleks vähendatakse süsteemselt tehnilist võlga, ajakohastatakse arhitektuuri ning rakendatakse elutsüklijuhtimise ja infoturbe parimaid praktikaid.

Digiriigi toimepidevuse tugevdamiseks jätkatakse kriitiliste teenuste pilveviimist ning luuakse eeldused nende toimimiseks ka väljaspool Eestit. Kesksete IT-alusteenuste raames jätkub arvutitöökoha- ja serverteenuste konsolideerimine ning teenusejuhtimise kvaliteedi parandamine, sealhulgas ühtsete teenustasemete, mõõdikute ja seirelahenduste kasutuselevõtt. Samal ajal arendatakse riigipilve ning suurendatakse kriitiliste teenuste pilvekõlblikkust ja taastatavust ulatuslike häirete korral.

Elektroonilise identiteedi valdkonnas arendatakse ja hoitakse toimekindlana riiklikke eID-lahendusi ning tagatakse Euroopa digiidentiteeditasku (EUDI Wallet) kasutuselevõtt ja koostoime. Lisaks piiriülese kasutatavuse suurendamisele pööratakse tähelepanu identiteedi- ja usaldusteenuste turvalisusele, kasutusmugavusele, erinevate seadmete toetamisele ning uute krüptograafiliste riskide, sealhulgas kvanttehnoloogiast tulenevate riskide maandamisele.

Avaliku sektori töö tõhustamiseks piloteeritakse tehisintellekti töövahendite süsteemset kasutuselevõttu. Hinnatakse nende mõju tööprotsessidele, andmekaitse-, küberturbe- ja õigusriske ning luuakse tingimused tehisaru turvaliseks ja vastutustundlikuks kasutamiseks. Selleks koostatakse juhised, viiakse läbi vajalikud analüüsid ja arendatakse tehnilisi lahendusi, mis toetavad tööprotsesside automatiseerimist, halduskoormuse vähendamist ja kvaliteetsemate avalike teenuste osutamist.

RIKS-is jätkub riigiside ja kriitilise side taristu arendamine ja töös hoidmine, sealhulgas satelliitside ning turvalise lauatelefonside võimekuse tagamine. Sellega tugevdatakse sidelahenduste autonoomsust, varustuskindlust ja kasutusvalmidust ning parandatakse nende seotust kriisijuhtimise ja toimepidevuse lahendustega.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse 2027. aastal piirmääraga vahendeid 52,14 mln eurot, välisvahendeid 7,88 mln eurot ning majandustegevuse tulu 5,51 mln eurot. Programmi tegevuse kulude eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 13,14 mln eurot ehk 25%.

Tööjõu- ja majandamiskulude suurenemine tuleneb peamiselt arvutitöökohateenuse mahu kasvust seoses arvutitöökohateenuse kasutajate arvu suurenemisega. Kasutajate lisandumine suurendab teenuse osutamise, kasutajatoe, seadmete haldamise, tarkvaralitsentside ning keskse IT-taristu ülalpidamisega seotud kulusid. Valitsuse otsusega tõstetakse eelarveaastate vahelise muudatusena arvutitöökohateenuse kulude katteks 2027. aastasse 5 mln eurot. Tõste on seotud kulude ajatamise vajadusega ning võimaldab katta 2027. aastal arvutitöökohateenuse osutamise kulud olukorras, kus olemasolevate klientide teenusehind on varasemast liitumisajast tulenevalt jäänud alla teenuse tegeliku kulutaseme ning uute

klientidega sõlmitud kokkulepped näevad ette teenusega liitumise vähendatud hinnaga. Teenuse rahastamiseks lisandub teistelt valitsemisaladelt 1,33 mln eurot ning valitsuse otsusega vanglarendi arvutitöökohateenuse kuludeks 0,53 mln eurot. Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist lisandub 0,34 mln eurot laia riigikaitse võimearendusteks.

Muude toetuste eelarve suureneb ERF vahenditest edasiantavate toetuste võrra. 2027. aasta eelarvesse on planeeritud valdkondlike digipöörete elluviimiseks ERF vahenditest edasiantavat toetust 7,59 mln eurot, sellest välistoetus 5,31 mln eurot ja riiklik kaasfinantseering 2,28 mln eurot.

Rida 11.52 programmi tegevus: Digiriigi juhtimine ja kesksed e-teenused

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti digiriigis on turvalised, personaalsed, inimese poolt lubatud määral proaktiivsed ja sündmuspõhised avalikud teenused. Teenuste endi korraldus on pragmaatiline ja mõistlik, tuginetakse tõhusale andmekorraldusele ning IKT-juhtimine on keskselt koordineeritud. Tagatud on selge ja vabadusi hoidev õigusruum, elanikkonna digipädevuste pidev aja- ja asjakohastamine, tugevad eksperdid ning nende järelkasv.

Tabel 123. Programmi tegevuse digiriigi juhtimine ja kesksed e-teenused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
IT-investeeringute osakaal üleriigilisest IT-eelarvest Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	32%	34%

IT-investeeringute osakaal üleriigilisest IT-eelarvest kirjeldab, kui suur osa riigi IT-vahenditest suunatakse uute või oluliselt uuendatud digilahenduste loomisesse ja arendamisesse. Mõõdik aitab hinnata riigi võimekust teha lisaks olemasolevate süsteemide hooldamisele ja ülalpidamisele ka tulevikku vaatavaid investeeringuid, mis toetavad avalike teenuste kvaliteedi, efektiivsuse ja kasutajakogemuse parandamist. Investeeringute piisav osakaal loob eeldused digiriigi jätkusuutlikuks arenguks, taakvara vähendamiseks ning uute lahenduste kasutuselevõtuks.

Tabel 124. Programmi tegevuse digiriigi juhtimine ja kesksed e-teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.52	**Digiriigi juhtimine ja kesksed e-teenused**	**-13 174**	**-36 192**	**-71 929**	**-35 737**	**99%**	**-491**
11.53	Tööjõu- ja majandamiskulud	-11 599	-22 660	-30 656	-7 997	35%	-489
11.54	Muud toetused	-1 559	-13 527	-41 271	-27 744	205%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.55	Muud kulud	-9	-5	-1	4	-75%	-1

*2025. ja 2026. aasta andmed ei ole võrreldavad IT-reformiga seotud muudatustest teistest valitsemisaladest.

Tegevuste kirjeldus

Arendatakse edasi sündmusteenuseid, et muuta riigiga suhtlemine ja asjaajamine lihtsamaks, proaktiivsemaks ja kasutajakesksemaks. Teenuste kasutajale muudetakse eri asutuste ja haldustasandite vaheline koostöö nähtamatuks ning suurendatakse rahulolu e-teenustega.

Uuendatakse riigiüleste digiteenuste teekaarti ning võetakse kasutusele järjest rohkem kasutajasõbralikke ja kaasaegseid lahendusi. Eesmärk on ühtlustada elanike ja ettevõtjate asjaajamist riigiga ning vähendada sarnaste lahenduste dubleerimist eri valitsemisalades. Riikliku postkasti kasutust laiendatakse, et koondada teavitused, ametlik kirjavahetus ja riikliku teabe edastamine ühte kesksesse kanalisse. Samuti laiendatakse kontaktandmete mooduli kasutamist, et inimesed ei peaks samu andmeid eri teenustes korduvalt esitama.

Avalike teenuste kättesaadavuse parandamiseks ja personaalsema kasutajakogemuse pakkumiseks jätkatakse riigiportaali ja riigiäpi arendamist.

Tagatakse IKT-valdkonna terviklik ja jätkusuutlik juhtimine. Selleks töötatakse välja IKT juhtimisraamistik, mis annab tervikliku ülevaate nii valdkonna investeeringutest kui ka kuludest. Samuti luuakse riigi teenuste portfelli juhtimise metoodika koos peamiste mõõdikutega, nagu kasutajate rahulolu, teenuste osutamise kiirus ja opereerimiskulu, ning tugevdatakse riskijuhtimist.

Viiakse ellu üleriigilist IT-reformi, mille eesmärk on konsolideerida IT-teenuseid ja -asutusi ning parandada IT korraldust riigis tervikuna. Reformiga tugevdatakse äritellija rolli, vähendatakse dubleerimist ning suunatakse valitsemisalad kasutama ühiseid baasteenuseid.

Jätkatakse Euroopa Ühtse Digivärava (Single Digital Gateway, SDG) platvormi arendamist ja liidestuste laiendamist, et parandada piiriüleste teenuste kättesaadavust ja toimivust.

Rahvusvahelist koostööd ja andmevahetust arendatakse edasi ning toetatakse Eesti tehnoloogiate ja digioskuste eksporti. Selleks laiendatakse koostööd Euroopa Liidu ja lähiriikidega ning töötatakse välja ühiseid lahendusi.

Digiühiskonna arenguks vajalikke oskusi ja kompetentse arendatakse süsteemselt. Täiendatakse avaliku sektori töötajate digiteadmisi ning arendatakse Digiriigi Akadeemiat keskseks e-õppeplatvormiks avaliku sektori koolituste ja õppematerjalide koondamiseks. Koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga koolitatakse raamatukoguhoidjaid õpetama kohalikes raamatukogudes Digiriigi Akadeemia materjalide abil tehisaru kasutamise põhioskusi.

Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 vahenditest toetatakse riigiüleste teenuste arendamist ning valitsemisalade digipöörete elluviimist. Riigi eelarvestrateegia

koostamise protsessis koordineeritakse ja koostatakse Vabariigi Valitsusele ülevaade valdkonna täiendavatest rahastamisvajadustest.

Valdkonna õigusraamistiku ajakohastamiseks valmistatakse ette vajalikud õigusaktide muudatused ning esindatakse Eesti seisukohti nii riigisiseses kui ka Euroopa Liidu õigusloomes. Eesmärk on tagada, et digiriigi teenuste, arhitektuuri ja innovatsiooni arengut toetaks selge ja ajakohane õigusraamistik, milles on määratletud vajalikud rollid, vastutused ja põhimõtted.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse piirmääraga vahendeid 26,15 mln eurot, välisvahendeid 42,35 mln eurot, majandustegevuse tulu 3,37 mln eurot ja CO_2 kvooditulu 52 034 eurot.

Programmi tegevuse kulude eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 35,74 mln eurot ehk 99%. Tööjõu- ja majandamiskulud suurenevad eelkõige seoses Registrite ja Infosüsteemide Keskuse kujundamisega ümber riigiüleseks arenduskeskuseks Riigi Digikeskus. 2027. aasta tööjõu- ja majandamiskulude eelarvesse lisandub teiste valitsemisalade äriteenuste konsolideerimise tulemusel esialgsete kokkulepete kohaselt programmi tegevuse kuludeks kokku 10,57 mln eurot, sellest 0,14 mln eurot Euroopa Komisjoni LIFE programmi toetused infosüsteemide arendamiseks. Samuti lisandub eelarvesse USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel finantseeritavate finantskuritegude vastastele projektidele eraldatud toetus 0,77 mln eurot, et arendada finantskuritegevuse vastase võitluse ja rahvusvahelise kriminaalkoostööga seotud digitaalseid lahendusi ja tõsta E-notari turvalisust. Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist lisandub 0,35 mln eurot Digiriigi Akadeemia koolituskeskkonna kõrgkäideldavuse tagamiseks.

Muude toetuste eelarve suureneb ERF vahenditest edasiantavate toetuste võrra. 2027. aasta eelarvesse on planeeritud valdkondlike digipöörete elluviimiseks ERF vahenditest edasiantavat toetust 41,19 mln eurot, sellest välistoetus 28,83 mln eurot ja riiklik kaasfinantseering 12,36 mln eurot.

Rida 11.56 programmi tegevus: Küberturvalisus

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis on turvaline ja usaldusväärne küberruum. Eesti küberruumi kaitse suudab kohaneda kiirete muutustega ja hõlmab kogu ühiskonda, pidades vastu nii geopoliitilisele survele kui ka tehnoloogia kiirest arengust tulenevatele riskidele.

Tabel 125. Programmi tegevuse küberturvalisus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti EU-CSI küberindeks Allikas: ENISA	65,72	70

EL küberjulgeoleku indeks (EU-CSI) on tööriist, mille töötas välja Euroopa Liidu küberjulgeolekuagentuur (ENISA) koostöös liikmesriikidega, et kirjeldada liikmesriikide ja

Euroopa Liidu küberjulgeoleku olukorda. Tegemist on olulise katusmõõdikuga, mis väljendab Eesti küberkaitse valmisolekut ning võimaldab võrrelda selle taset teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, aidates tuvastada tugevused ja nõrkused.

Tabel 126. Programmi tegevuse küberturvalisus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.56	Küberturvalisus	-19 502	-21 434	-21 643	-209	1%	-5 429
11.57	Tööjõu- ja majandamiskulud	-15 702	-15 310	-16 557	-1 247	8%	-2 270
11.58	Sotsiaaltoetused	-2	0	-8	-8	100%	0
11.59	Muud toetused	-1 150	-3 472	-2 426	1 047	-30%	-3 106
11.60	Muud kulud	-2 649	-2 652	-2 653	-1	0%	-52

Tegevuste kirjeldus

Riiklik küberturvalisuse juhtimine lähtub põhimõttest, et küberintsidente ja kriise tuleb võimalikult palju ennetada. Selleks tugevdatakse regulatsioonide rakendamist, juhtimistasandi vastutust, kriitiliste teenuste ja taristu kaitset ning küberohtude varajast tuvastamist. Samal ajal suurendatakse ühiskonna teadlikkust, arendatakse küberoskusi ning pööratakse rohkem tähelepanu uute tehnoloogiate kasutamisega kaasnevate riskide haldamisele. Jätkatakse keskselt pakutavate kaitseteenuste arendamist, koostöö tugevdamist erasektoriga ning sihipärast küberhügieeni ja küberturvalisuse alast ennetustööd. Strateegiline fookus on suunatud riigi julgeoleku ja turvalisuse tagamisele.

Perioodil 2027–2030 ühtlustatakse riigikaitset, küberturvalisust ja andmekaitset reguleerivaid õigusakte. Riiklikust julgeolekust ja küberohupildist lähtudes on prioriteediks elutähtsate teenuste seire tugevdamine, nende toimepidevuse parandamine ning kriisikindluse suurendamine. Selle saavutamiseks kehtestatakse infoturbe ja IT-teenuste korraldamise miinimumnõuded, tugevdatakse küberkilpi, arendatakse ja testitakse küberreservi ning rakendatakse tulevikutehnoloogiate riskihindamisel põhinevaid meetmeid.

Küberturvalisuse nõuete kujundamisel lähtutakse proportsionaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõttest, arvestades rahvusvahelisi arenguid, ohupilti ja julgeolekuolukorda. Selleks ajakohastatakse Eesti infoturbestandardit (E-ITS) ning rakendatakse Euroopa Liidu küberturvalisuse õigusaktidest, sealhulgas küberturvalisuse direktiivist (NIS2) ja EL-i küberturvalisuse määrusest tulenevaid kohustusi.

Küberohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks koondatakse terviklik ülevaade Eesti küberohupildist, tugevdatakse riigiülest küberolukorra juhtimist ning luuakse riiklik küberjuhtimiskeskus. Samuti suurendatakse kriitiliste teenuste, elutähtsa taristu ja avalike digiteenuste vastupidavust õppuste, nõustamise, turvatestimise, riskianalüüside ning teiste ennetavate meetmete abil.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga jätkatakse küber- ja infoturbeoskuste lõimimist kõikidesse haridustasemetesse ja õppevaldkondadesse. Seejuures arvestatakse kasvavat vajadust tehisintellekti, küberturvalisuse ja kvanttehnoloogiaga seotud oskuste järele. Samuti jätkatakse küberteadlikkuse süsteemset suurendamist kõigis vanuse- ja sihtrühmades, arendades edasi Kübertesti, Digiriigi Akadeemia e-koolitusi ning ennetuskampaaniaid.

Analüüsitakse tehisintellekti ja kvanttehnoloogiate kasutuselevõtu mõju küberturvalisusele, kaardistatakse sellega seotud riskid ning töötatakse välja meetmed nende tehnoloogiate turvaliseks ja eesmärgipäraseks kasutamiseks.

Küberturvalisuse valdkonna arengu toetamiseks tugevdatakse koostööd teadusasutustega ning soodustatakse ettevõtete teadus- ja arendustegevust. Eesmärk on kiirendada uute küberturbelahenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu, tuua teadustulemused kiiremini praktikasse ning suurendada sektori konkurentsivõimet ja ekspordivõimekust. Samuti toetatakse küberturvalisuse valdkonna teadust, innovatsiooni, tehnoloogiaarendust ja järelkasvu.

Asutustele pakutakse keskset tuge tehisaru lahenduste usaldusväärsuse hindamisel ja turvalisel kasutuselevõtul. Selle käigus hinnatakse tehisaru- ja pilvteenuste sobivust, andmekaitse- ja infoturbenõuete täitmist ning teenusepakkujate usaldusväärsust, et valida asjakohased riskide maandamise meetmed.

Küberturvalisuse taseme tõstmist toetatakse rahastusega, mis on suunatud turvameetmete rakendamisele, riskijuhtimise ja toimepidevuse parandamisele ning haavatavuste vähendamisele.

Jätkatakse aktiivset rahvusvahelist koostööd teadmiste ja kogemuste vahetamiseks ning usalduslike partnerlussuhete tugevdamiseks. Lisaks Euroopa Liidu koostööprotsessides osalemisele panustatakse ka küberturvalisuse valdkonna rahvusvaheliste arengusuundade kujundamisse.

Programmi eesmärkide elluviimiseks kasutatakse piirmääraga vahendeid 17,49 mln eurot ja välisvahendeid 4,14 mln eurot. Välisvahenditest kaetakse 2027. aastal 19% programmi tegevuse kogumahust. Välisvahendeid kasutatakse küberturvalisuse arendamisega seotud projektide elluviimiseks.

Tööjõu- ja majandamiskulud suurenevad tulenevalt lisandunud välistoetustest. Riigi Infosüsteemi Ameti eelarvesse lisanduvad Euroopa Komisjoni toetused Euroopa küberkompetentsikeskuse Eesti koordinatsioonikeskusele (0,37 mln eurot) ja rahvusvahelise kübervõimekuse suurendamise projektile CyberNet II, mille kaudu arendatakse küberturvalisuse koostööd, innovatsiooni ja rahvusvahelist kübervõimekust (1,83 mln eurot). Tööjõu- ja majandamiskulusid mõjutab 2026. aastaga võrreldes veel RRF vahendite lõppemine ja ERF vahenditest valdkondliku digipöörde elluviimiseks planeeritud toetuste vähenemine. Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist lisandub 0,64 mln eurot küberturvalisuse 2. direktiivi (NIS2) ülevõtmisest tulenevate lisanduvate kohustuste täitmiseks.

Muude toetuste vähenemine võrreldes 2026. aastaga tuleneb RRF vahendite lõppemisest 2026. aastal ja ERF vahenditest valdkondliku digipöörde tegevuste elluviimiseks edasiantavate toetuste vähenemisest kübervaldkonna tegevustes. Valdkondliku digipöörde tegevuste elluviimiseks vahendatakse ERF vahenditest toetusi 0,54 mln eurot. Euroopa küberkompetentsikeskuse Eesti koordinatsioonikeskuse tegevustega seotud küberturvalisuse innovatsiooni ja arendustegevuse toetusteks on planeeritud 0,87 mln eurot, mis kaetakse võrdsetes osades Euroopa Komisjoni toetusest ja piirmääraga vahenditest. Toetustega toetatakse kübervaldkonna iduettevõtete arengut ning ettevõtjate innovatsiooni- ja arendustegevust. Lisaks vahendatakse Euroopa Komisjoni rahastusega projekti CyberNet II raames 0,65 mln eurot projekti partneritele rahvusvahelise kübervõimekuse suurendamiseks. Detailsem ülevaade toetustest on esitatud seletuskirja lisas 3.

Rida 11.61 programmi tegevus: Sideturg ja ühendused

Programmi tegevuse eesmärk: Kõikjal Eestis on tagatud ülikiire, usaldusväärne ja taskukohane sideühendus.

Tabel 127. Programmi tegevuse sideturg ja ühendused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Väga suure läbilaskevõimega (kuni 1 Gbit/s) võrgu kättesaadavus kodumajapidamistele üle riigi Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	82%	86%
Rajatud sidemastid transpordikoridoride valgetel aladel, tk Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	0	5

Programmi tegevuse eesmärkide saavutamist mõõdetakse kahe kõige olulisema tulemuse kaudu, millele on suunatud enamus eelarvest ja mis on seotud välisvahendite kasutamisega. Sideettevõtjatele antakse avatud taotlusvoorudes investeeringutoetust, et nad rajaks turutõrkepiirkondadesse väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrke ning samuti toetatakse sideettevõtjaid täiendava mobiilside taristu rajamisel kohtades, kus olemasolev passiivne taristu ei võimalda katkematut 5G levi tagada.

Tabel 128. Programmi tegevuse sideturg ja ühendused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
11.61	Sideturg ja ühendused	-9 059	-13 820	-19 119	-5 299	38%	-155
11.62	Tööjõu- ja majandamiskulud	-262	-1 849	-827	1 022	-55%	-139
11.63	Muud toetused	-8 371	-11 671	-17 992	-6 322	54%	-13
11.64	Muud kulud	-426	-300	-300	0	0%	-2

Tegevuste kirjeldus

Regulatiivne keskkond peab olema stabiilne, tasakaalustatud ja investeeringuid toetav. Samuti peab see soodustama riigi, kohalike omavalitsuste ja sideettevõtjate koostööd sidevõrkude rajamisel, sealhulgas piirkondades, kus turg üksi vajalikku taristut ei loo. Mobiilsidevõrkude arengu toetamiseks eraldatakse sagedusressurss turule kiiresti ja tõhusalt.

Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatakse 15 mln euroga sideettevõtjate investeeringuid, et nad rajaks turutõrkepiirkondadesse väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrke.

Lisaks toetatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist sideettevõtjaid täiendava mobiilside taristu rajamisel. Toetus on suunatud sidemastide ja nende lairiba baasvõrguga ühendamise rahastamisele piirkondades, kus olemasolev passiivne taristu ei võimalda pakkuda 5G-teenust.

Eesti peamistel transpordikoridoridel on 5G katvuse tagamiseks vaja rajada ligikaudu 125 uut sidemasti. Euroopa Regionaalarengu Fondist on selleks ette nähtud 2,90 mln eurot, mille abil saab hinnanguliselt rajada umbes 50 sidemasti. Meetme elluviimisel tehakse koostööd Maa- ja Ruumiameti ning Riigimetsa Majandamise Keskusega, et leida mastide rajamiseks sobivad asukohad.

2027. aastal kasutatakse programmi tegevuse eesmärkide elluviimiseks peamiselt välisvahendeid (välisvahendite osakaal kulude eelarves on 94% ja maht 17,90 mln eurot). Võrreldes 2026. aastaga kasvab välisvahendite maht 5,07 mln eurot. Tegemist on ERF-ist rahastatavate edasiantavate toetustega, millest 2,90 mln eurot on mõeldud 5G arendamise toetamiseks ja 15 mln eurot väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu rajamiseks. Tööjõu- ja majandamiskulude vähenemise põhjuseks on 2026. aastal kasutada olnud ERF vahendite lõppemine.

3.10.4 Investeeringud

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala investeeringud on eelkõige suunatud IT valdkonda.

Tabel 129. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala						
11.66	Investeeringud kokku	-21 339	-29 795	-6 255	23 540	-79%	-3 730
	IT investeeringud	-16 439	-23 184	-4 780	18 404	-79%	-2 176
	Masinad ja seadmed	-936	-78	-78	0	0%	-230
11.67	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3 946	-6 533	-1 397	5 136	-79%	0
	Eesti Kohtuekspertiisi Instituut						
	Investeeringud kokku	-702	-24	-24	0	0%	0
	Masinad ja seadmed	-603	-20	-20	0	0%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-99	-4	-4	0	0%	0
	Registrite ja Infosüsteemide Keskus						
	Investeeringud kokku	**-1 154**	**-439**	**-1 431**	**-993**	**226%**	**-239**
	IT investeeringud	-1 006	-389	-1 244	-856	220%	-239
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-148	-50	-187	-137	274%	0
	Viru Vangla						
	Investeeringud kokku	**-50**	**-35**	**-35**	**0**	**0%**	**-17**
	Masinad ja seadmed	-23	-29	-29	0	0%	-17
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-10	-6	-6	0	0%	0
	Tallinna Vangla						
	Investeeringud kokku	**-44**	**-36**	**-36**	**0**	**0%**	**-13**
	Masinad ja seadmed	-39	-29	-29	0	0%	-13
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-5	-6	-6	0	0%	0
	Riigi Infosüsteemi Amet						
	Investeeringud kokku	**-13 137**	**-13 725**	**-4 729**	**8 997**	**-66%**	**-921**
	IT investeeringud	-10 670	-11 079	-3 536	7 544	-68%	-801
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-2 466	-2 646	-1 193	1 453	-55%	0

Tabel 130. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide ja objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala						
11.66	**Investeeringud kokku**		**-6 255**	**-2 423**	**-815**	**-1 265**	**-1 752**
	Muud investeeringud kokku		-4 858	-2 423	0	-1 020	-1 415
	IT investeeringud	IT investeeringud	-4 683	-2 365	0	-1 020	-1 298
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-78	-58	0	0	-20
	CO_2 kvooditulust rahastatav investeering	IT investeeringud	-97	0	0	0	-97

Seaduse rea nr		Investeeringugrupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
11.67	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-1 397	0	-815	-245	-337

*2025. ja 2026. aasta andmed ei ole võrreldavad IT-reformiga seotud muudatustest tulenevalt teistest valitsemisaladest

Valitsemisala investeeringute kogumaht 2027. aastal väheneb 23,54 mln eurot (79%) võrreldes 2026. aastaga.

Investeeringute kogumahust moodustavad piirmääraga eelarvest tehtavad investeeringud koos käibemaksuga 52%, välisvahenditest tehtavad investeeringud 20% ja majandustegevuse tulust planeeritud investeeringud 26% ja CO_2 kvooditulust rahastatavad investeeringud 2%. Peaaegu kogu investeeringute mahu moodustavad IT-investeeringud (koos käibemaksuga 95%).

IT-investeeringute maht väheneb 2027. aastal 18,40 mln eurot (79%), nendest riigieelarveliste vahendite vähenemine on 8,29 mln eurot ja välisvahenditest planeeritud investeeringute vähenemine 11,41 mln eurot. Lisanduvad IT-investeeringud CO_2 kvooditulust 96 886 eurot ja majandustegevusest teenitud tulust 1,20 mln eurot.

Välisvahenditest planeeritud IT-investeeringute mahu vähenemine on tingitud peamiselt RRF vahendite kasutamise lõppemisest 2026. aastal ning ERF vahendite ümberplaneerimisest. Piirmääraga vahenditest tehtavate investeeringute maht väheneb võrreldes 2026. aastaga, kuna 2026. aasta eelarves kajastuvad ühekordsed lisavahendid, sh 4,35 mln eurot kübervõime arendamise täiendava rahastamisvajaduse katmiseks, 1,33 mln eurot valimiste infosüsteemi arenduseks ja 0,72 mln eurot teadus- ja arendustegevuse investeeringuteks. Lisaks mõjutab piirmääraga vahendite vähenemist rahastusallikate vaheline muudatus, mille tulemusel tehakse osa investeeringutest edaspidi majandustegevuse tulude arvelt.

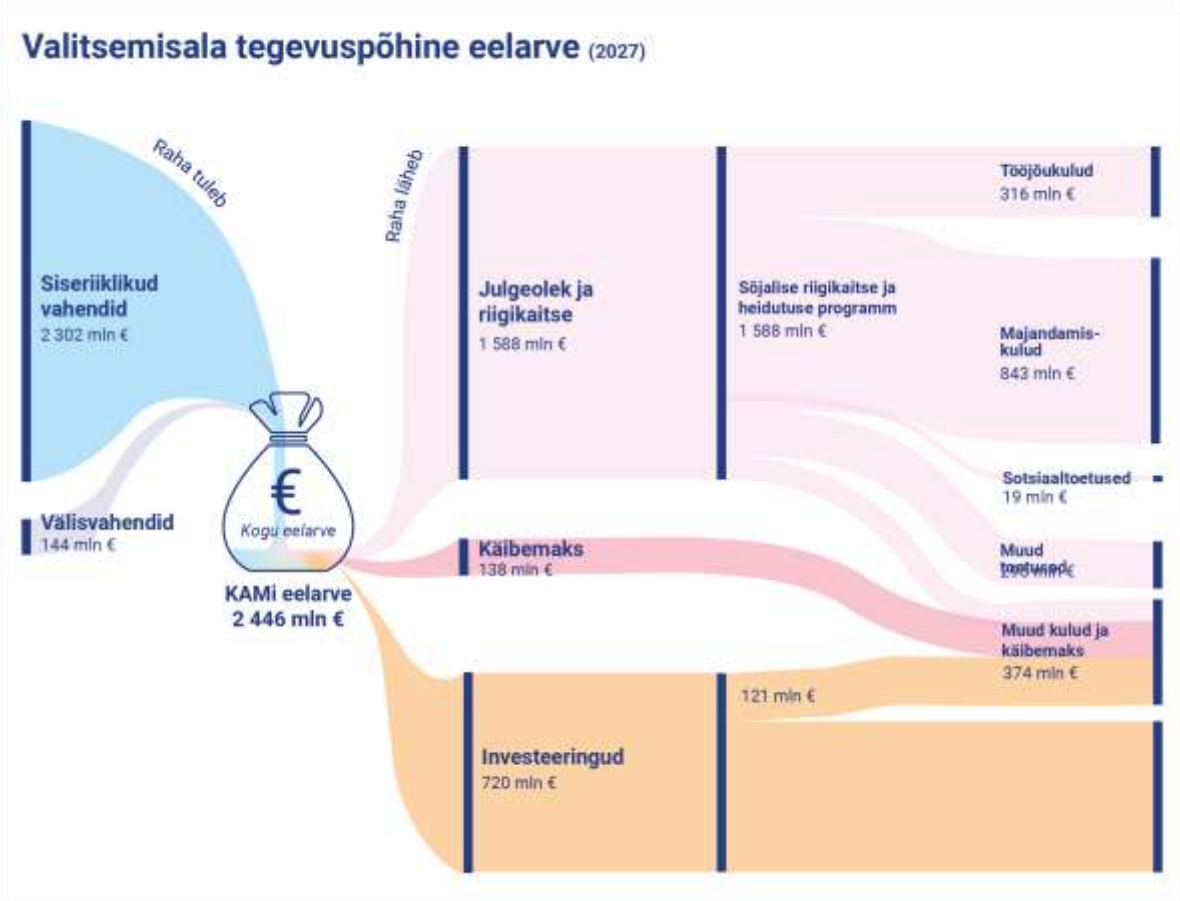
Riigieelarvelistest vahenditest on suuremad investeeringud elektroonilise identiteedi teenuste pakkumiseks, ühtse dokumendihaldussüsteemi arenduseks ning IT-alusteenuste elutsükli lõppu jõudnud riistvarakomponentide väljavahetamiseks, mis toetab nii riigipilve kui ka arvutitöökohateenuste toimimist. Lisaks kasutatakse edaspidi alustaristu investeeringuteks senisest suuremas mahus majandustegevusest teenitavat tulu. Välisvahenditest on planeeritud suuremad investeeringud tehisaru agentidele halduskihi loomiseks ning tehisaru kriisivalmiduse tõstmiseks.

3.11 Kaitseministeeriumi valitsemisala

Kaitseministeerium juhib riigikaitse arengut, et hoida ära Eesti vastu suunatud sõjaline rünnak ja kaitsta Eestit.

Kaitseministeerium tagab valitsemisala Eesti valmisoleku sõjaliseks kaitseks, luues ja arendades sõjalisi võimeid ning rakendades kaitsetööstuse ja -innovatsiooni võimalusi võimearenduse kiirendamiseks. Valitsemisala edendab kaitsetahet ja valmisolekut osaleda riigikaitses, valmistab ette riigikaitseks vajalikud inimesed ja üksused, tagab relvastuse, laskemoona, varustuse, taristu ning luure ja eelhoiatuse ning arendab Eesti võimet tegutseda koos liitlastega ja osaleda NATO kollektiivkaitses.

Joonis 18. Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

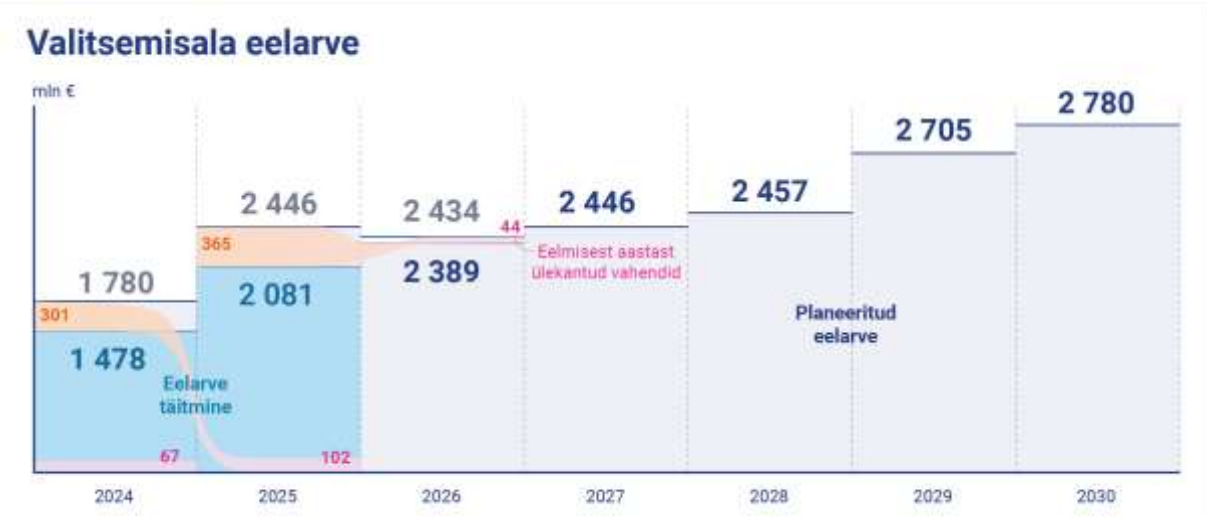
Kaitseministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarve on 2446 mln eurot, millest 94% moodustavad siseriiklikud vahendid ning 6% välisvahendid, sh vahendatavad toetused.

Tegevuspõhiselt jaguneb valitsemisala eelarve programmi Sõjaline riigikaitse ja heidutus seitsme tegevuse vahel. Nende kaudu rahastatakse väeloome, lahingumoona varude, kaitsevalmiduse, kaitsetööstuse ja -innovatsiooni, kaitsetahte ja riigikaitse inimvara, rahvusvahelise kaitsekoostöö ning luure ja eelhoiatuse eesmärkide saavutamist.

Valitsemisala eelarvest moodustavad suurima osa tööjõu- ja majandamiskulud (47%), millele järgnevad investeeringud (25%) ja muud toetused (12%). Valitsemisala asutustest on suurima eelarvega Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (RKIK), mille eelarve moodustab 72% valitsemisala eelarvest. RKIK-i kuludest ja investeeringutest suunatakse omakorda 72% kaitseotstarbelise erivarustuse soetamiseks.

Detailsem ülevaade on toodud seletuskirjas asutuste ning programmi tegevuste kulude selgitustes.

Joonis 19. Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Kaitseministeeriumi valitsemisala kulude ja investeeringute eelarve koos käibemaksuga suureneb 56,2 mln eurot ehk 2%. Kulud kasvavad 152,5 mln eurot, kuid investeeringute eelarve väheneb 96,3 mln eurot, kuna mitmed välistoetustest rahastatud hooned on valminud ning kaitseotstarbelises erivarustuses suunatakse rohkem vahendeid lahingumoona soetamiseks, mida kajastatakse kuludes. Kõige rohkem suunatakse vahendeid kaitseotstarbelise erivarustuse soetamisse, mille kulud ja investeeringud on 2027. aastal kokku 1,25 mld eurot (käibemaksuga). Eelarve kasv jätkub ka aastatel 2028–2030, mil kaitsekulud on samuti vähemalt 5% SKP-st.

Kaitsekulud

Kaitsekulud on 2027. aastal 2,33 mld eurot, mis on 5% SKP-st. Kaitsekulud suurenevad 92,9 mln eurot. Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud kaitsekulud on 2,30 mld eurot ning valitsemisalaülesed kaitsekulud 0,03 mld eurot, millest enamuse moodustavad Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarves kajastuvad eripensionid.

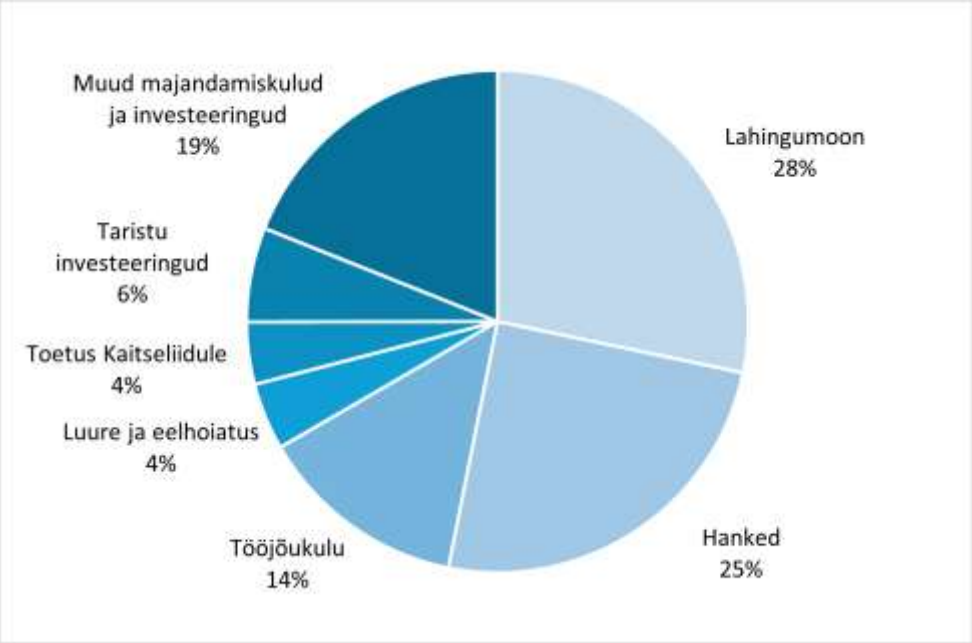
Tabel 131. Kaitsekulu ja Kaitseministeeriumi valitsemisala kasutuses olevad vahendid, mln eurot

	2025	2026 RE	2027 RE	Muutus
Kaitsekulu NATO meetodi järgi	1 633	2 241	2 334	92,9

	2025	2026 RE	2027 RE	Muutus
% SKP-st[12]	**3,90%**	**5,05%**	**5,00%**	
sh Kaitseliidule eraldatav sihtotstarbeline toetus[13]	59,1	75,0	93,4	18,4
sh Ukrainale antav sõjaline abi 0,25% SKP-st	137,7	122,4	116,1	-6,3
Välisvahendid, tuludest sõltuvad kulud ja omatulud, mis ei kajastu kaitsekulude arvestuses	475,1	178,2	145,3	-32,9
sh vahendatavad välistoetused	232,86	44,24	62,97	18,73
Kõik Kaitseministeeriumi kasutuses olevad vahendid[14]	**2 081,3**	**2 389,4**	**2 445,6**	**56,2**
Kaitsekulude ja tuludest sõltuvate kulude (v.a vahendatavad toetused) osakaal SKP-st (%)	**4,46%**	**5,41%**	**5,18%**	

2027. aastal moodustavad kaitsekuludest kõige suurema osa kaitseotstarbelised hanked, sh lahingumoon, mis on kokku 1,1 mld eurot (käibemaksuta), jäädes 2026. aastaga samale tasemele. Kaitseliidu eelarve suureneb 18,4 mln eurot. Tööjõukulud moodustavad kaitsekuludest endiselt 14%, mis on 316,3 mln eurot.

Joonis 20. Kaitsekulude jaotus 2027. aastal

NATO kaitsekuluna ei lähe arvesse riigikaitsesse suunatud välistoetused ega muud tuludest sõltuvad kulud.

[12] Protsendi arvutamisel võetakse aluseks Statistikaameti avaldatud SKP tegelik väärtus 2025. aastal ning 2026. aastal ja 2027. aastal Rahandusministeeriumi 2026. aasta SKP suvine prognoos.
[13] Kaitseliidu toetus kajastub tegevuspõhise eelarve vaates erinevate programmi tegevuste all vastavalt sellele, millises mahus Kaitseliit konkreetsesse tegevusse panustab.
[14] Kaitseministeeriumi kasutuses olevad vahendid sisaldavad lisaks kaitsekuludele välisvahendeid ja muid tuludest sõltuvaid kulusid, mis ei kajastu kaitsekulude arvestuses.

Joonis 21. Kaitsekulude ja välisvahendite osakaal SKP-st NATO meetodil 2021–2030, %

Joonis näitab NATO meetodi kohaste kaitsekulude ning neile lisanduvate välisvahendite osakaalu SKP-st. NATO meetodi kohane kaitsekulu suureneb 2026. aastal 5,05%-ni SKP-st ja on 2027. aastal 5% SKP-st. Koos NATO kaitsekulu arvestusse mittekuuluvate välisvahenditega on vastav osakaal 2026. aastal 5,41% ja 2027. aastal 5,18% SKP-st. Perioodil 2028–2030 püsib NATO meetodi kohane kaitsekulu vähemalt 5% SKP-st.

Valitsemisala administratiivne struktuur

Kaitseministeeriumi valitsemisalasse kuuluvad ministeerium ja viis valitsusasutust: Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitseressursside Amet, Välisluureamet ning Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseum. Kaitseministeeriumi haldusalasse kuuluvad riigi äriühing Hexest Materials AS ning avalik-õiguslik juriidiline isik Kaitseliit. Lisaks teostab ministeerium asutajaõigusi kahes sihtasutuses: SA CR14 ja SA Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus.

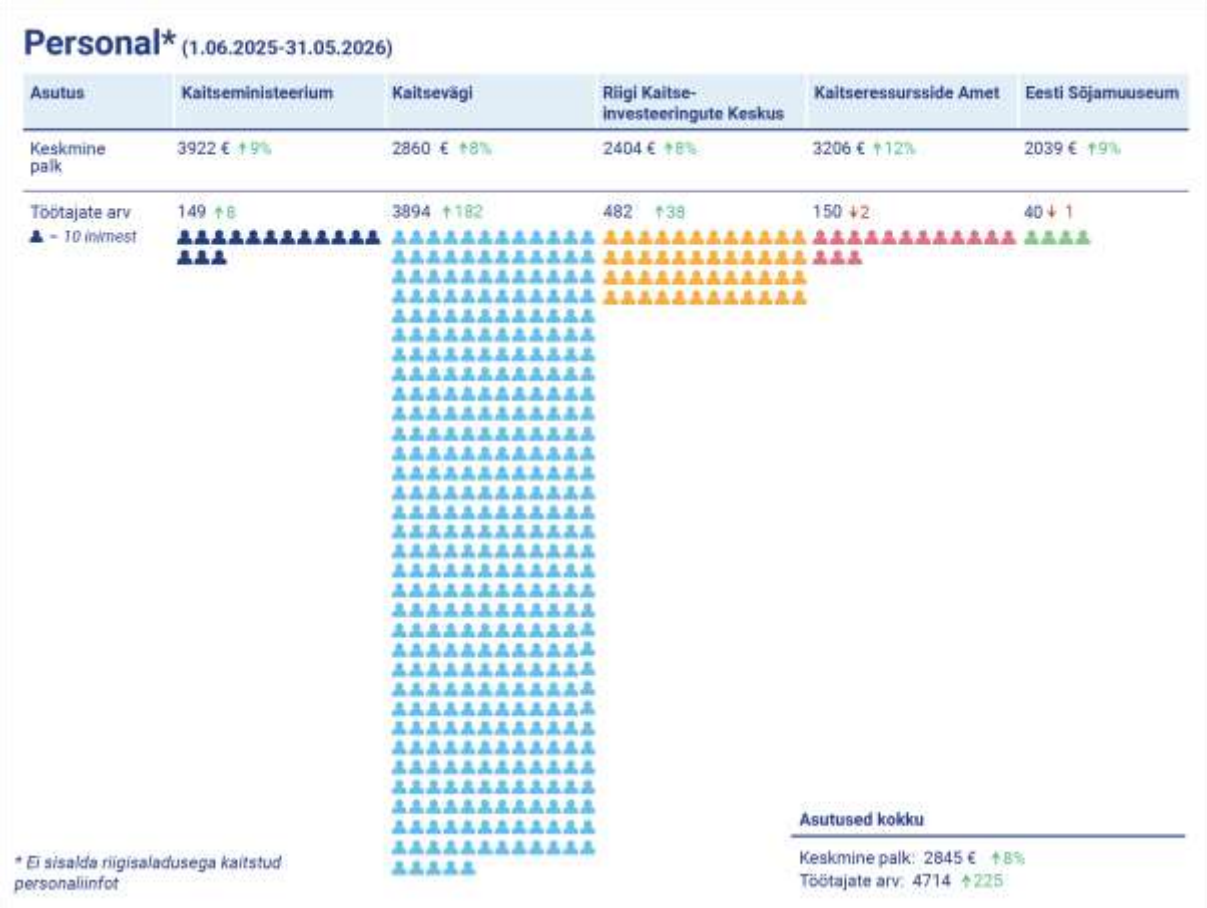
Valitsemisala personali ülevaade

Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustes töötab kokku 4714 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku, v.a riigisaladusega kaitstud ametikohad)[15], neist enamus töötab Kaitseväes. Aasta varasemaga võrreldes kasvas teenistujate arv valitsemisalas kokku 225 võrra, kõige enam loodi juurde uusi ametikohti Kaitseväes ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuses seoses suurenenud väestruktuuri isikkoosseisu, kiirendatud väeloome tagamise ning vajalike võimearenduste elluviimisega.

[15] Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

Valitsemisala kõigi teenistujate keskmine kogupalk[16] oli 1.06.2026 seisuga 2845 eurot, mis on 8% suurem kui eelmisel aastal.

Joonis 22. Kaitseministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 132. Kaitseministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Julgeolek ja riigikaitse	Riigikaitse arengukava 2022-2031 (RKAK 2022-2031)	Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm

Alates 2027. aastast väheneb programmi tegevuste arv üheksalt seitsmele.

Olulisema muudatusena liidetakse riigikaitseliste investeeringute korraldamine väeloomega, sest investeeringud toetavad otseselt sõjaliste võimete loomist, arendamist ja alalhoidu ega ole eraldiseisev strateegiline eesmärk. Kaitsetahte edendamine ja riigikaitselise inimvara juhtimine

[16] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

ühendatakse üheks programmi tegevuseks Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara, et käsitleda inimvara arendamist ja kaitsetahet ühtse tervikuna. Samuti eristatakse kaitsevalmiduse juhtimine selgemalt rahvusvahelisest kaitsekoostööst ja liitlaste poliitilis-strateegilisest kaasamisest. Muudatuste eesmärk on vähendada tegevuste killustatust, koondada omavahel seotud tegevused ühise eesmärgi alla ning siduda tegevused ja ressursid selgemalt programmi Sõjaline riigikaitse ja heidutus eesmärkide saavutamisega.

Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. KAM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

3.11.1 Tulud

Tabel 133. Kaitseministeeriumi valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
12.1	**Tulud kokku**	**463 096**	**163 451**	**145 660**	**-17 791**	**-11%**
12.2	Saadud toetused	448 698	157 244	140 003	-17 242	-11%
12.3	Tulu majandustegevusest	4 018	4 645	4 155	-491	-11%
12.4	Tulu põhivara ja varude müügist	8 461	371	366	-5	-1%
12.5	Trahvid ja muud varalised karistused	102	1 090	1 107	17	2%
12.6	Muud tulud	1 174	100	30	-70	-70%

Tulud vähenevad 2026. aastaga võrreldes 17,8 mln euro võrra. Vähenemist mõjutavad eelkõige kaitsetööstuspargi baastaristu rajamise toetuse vähenemine 24,6 mln euro võrra ning taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatud Kõpu radari valmimine, mille mõju on 18,8 mln eurot. Taristu ehituseks keskpolügoonil on välistoetustest planeeritud 5 mln eurot vähem. Samas sõjaväelise liikuvuse edendamiseks Narvas on planeeritud 6,7 mln eurot rohkem.

Vahendatavate toetuste maht suureneb 18,7 mln eurot ning Kaitseväe varade lõhkumise hüvitisega seotud tulud vähenevad 70 tuhat eurot.

Saadud toetused

Ühtekuuluvuspoliitika fondist suunatakse 13,02 mln eurot sõjaväelist liikuvust ning liitlaste vastuvõtmist toetava kaitsetaristu arendamisse ja 13,39 mln eurot kaitsetööstuspargi baastaristu rajamisse. Lisaks kasutatakse 91 tuhat eurot fondi vahendite nõuetekohaseks elluviimiseks halduskuludeks.

NATO julgeolekuinvesteeringute programmi (NSIP – *NATO Security Investment Programme*) vahenditest investeeritakse liitlaste toetamiseks vajalikku taristusse 25 mln eurot. Muu hulgas rajatakse lasketiir, lennukite perroonid, laod, pesula, teed ja platsid ning multifunktsionaalne hoone.

Vahendatavate toetuste kogumaht on kuni 62,97 mln eurot. Sellest kavandatakse Euroopa rahurahastu vahenditest Moldova kaitsevõime arendamiseks 34,88 mln eurot ja Montenegro kaitsevõime arendamiseks 3,09 mln eurot ning Norra toetusena Ukrainale laskemoona soetamiseks 25 mln eurot.

Lisaks on Ukrainale annetatud Kaitseväe varude taastamiseks kavandatud 25,55 mln eurot.

Kodumaise toetusena on planeeritud Kaitseväele Töötukassalt 6300 eurot.

Tulu majandustegevusest

Arvestusliku tuluna on planeeritud Balti riikide õhukaitsemissiooni raames Ämarist toimuva õhuturbe kulude hüvitamine vastavalt riikide kokkuleppele 3,11 mln eurot ehk arved kulude eest esitatakse osaliselt edasi Lätile ja Leedule. Kaitsetööstusparkide rajamisel lähtutakse eesmärgist, et nende tegevus ei suurendaks kaitsekulusid, vaid toimiks isemajandamise põhimõttel. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele on Ermistu ja Kiviõli kaitsetööstusparkide ülalpidamiskulude katmiseks planeeritud kasutustasusid 0,50 mln eurot ning kasutusõiguse tasu 8 tuhat eurot. Lisaks on keskusele planeeritud üüri- ja renditulu 0,14 mln eurot.

Kaitseväe linnakutes asuvatelt müügipunktidelt saadavat üüritulu ning Kaitseväe territooriumile paigaldatud sideoperaatorite seadmete eest saadavat tasu on kavandatud eelmise aastaga samas mahus ehk 0,10 mln eurot. Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseumile laekub prognooside kohaselt trükiste ja meenete müügist, ruumide lühiajalisest rendist, piletitulust ning orkestriteenuse osutamisest 95 tuhat eurot. Saadud tulu kasutatakse müüdava kauba soetamiseks muuseumipoodi ja kontserttegevusega kaasnevateks kuludeks.

Tulu põhivara ja varude müügist

Kaitseväe mittevajaliku vara müügist, sh kasutuselt välja arvatud relvastus, sidesüsteemid jms vallasvara, prognoositav tulu on 0,32 mln eurot. Vara müüakse peamiselt teiste riikide kaitsejõududele. Laekunud tulud suunatakse uue varustuse, sh kaitseotstarbelise varustuse soetamiseks.

Vanametalli, toidupakkide ja muu vara müügist planeeritakse sarnaselt eelmisele aastale Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuses tulu 46 tuhat eurot.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvide, leppetrahvide ja sunnirahade prognoositav laekumine on kokku 1,11 mln eurot, sh ajateenistusse mitteilmumise eest on rahatrahve ja sunnirahasid prognoositud 0,77 mln eurot, õppekogunemistele põhjuseta ilmumata jäämise eest laekuvate sunnirahade mahuks hinnatakse 37 tuhat eurot ning tarnijatega tarnete hilinemise ja muude lepingurikkumiste eest on prognoositud leppetrahvide laekumist 0,30 mln eurot.

Muud tulud

Muud tulud sisaldavad Kaitseväe varustuse lõhkumise hüvitamist 30 tuhat eurot.

3.11.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 134. Kaitseministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
12.7	**Kaitseministeeriumi valitsemisala**	**-1 725 298**	**-1 497 318**	**-137 561**	**-89 218**	**-1 201**	**0**
12.8	Kaitseministeerium	-149 844	-146 559	-2 867	-126	-291	0
12.9	Välisluureamet	-67 072	-67 072	0	0	0	0
12.10	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum	-2 834	-2 597	-143	0	-95	0
12.11	Kaitseressursside Amet	-18 857	-18 102	-755	0	0	0
12.12	Kaitsevägi	-435 806	-421 873	-13 927	0	-6	0
12.13	Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus	-1 050 885	-841 115	-119 869	-89 092	-809	0

Tabel 135. Kaitseministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.7	**Kaitseministeeriumi valitsemisala**	**-1 495 419**	**-1 572 795**	**-1 725 298**	**-152 503**	**10%**	**-39 861**
	Tööjõukulud	-219 078	-287 841	-316 342	-28 501	10%	-5 271
	Majandamiskulud	-550 639	-747 649	-842 573	-94 924	13%	-13 693
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-78 498	-106 339	-114 790	-8 451	8%	-3 526
	Sotsiaaltoetused	-19 557	-17 132	-18 829	-1 697	10%	-767
	Muud toetused	-462 589	-265 602	-295 142	-29 539	11%	-16 503
12.39	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-162 267	-146 778	-137 622	9 156	-6%	0
12.8	**Kaitseministeerium**	**-106 920**	**-136 700**	**-149 844**	**-13 144**	**10%**	**-12 231**
	Tööjõukulud	-9 703	-11 441	-12 261	-820	7%	-2 583
	Majandamiskulud	-4 664	-11 462	-12 726	-1 265	11%	-1 063
	Muud toetused	-92 150	-110 841	-121 988	-11 148	10%	-8 584
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-368	-2 955	-2 867	88	-3%	0
12.9	**Välisluureamet**	**-44 815**	**-60 987**	**-67 072**	**-6 085**	**10%**	**-1 004**
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-44 815	-60 987	-67 072	-6 085	10%	-1 004

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.10	**Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum**	**-2 847**	**-2 630**	**-2 834**	**-204**	**8%**	**-64**
	Tööjõukulud	-1 620	-1 589	-1 708	-119	7%	-4
	Majandamiskulud	-813	-713	-776	-63	9%	-59
	Sotsiaaltoetused	-5	-5	-5	0	0%	0
	Muud toetused	-259	-200	-200	0	0%	-1
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-150	-123	-145	-23	18%	0
12.11	**Kaitseressursside Amet**	**-16 341**	**-17 959**	**-18 857**	**-897**	**5%**	**-1 851**
	Tööjõukulud	-7 923	-9 476	-9 960	-484	5%	-275
	Majandamiskulud	-6 302	-6 117	-6 473	-356	6%	-1 448
	Sotsiaaltoetused	-1 211	-1 373	-1 352	22	-2%	-55
	Muud toetused	-225	-264	-317	-53	20%	-73
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-680	-729	-755	-26	4%	0
12.12	**Kaitsevägi**	**-335 612**	**-389 359**	**-435 806**	**-46 447**	**12%**	**-12 512**
	Tööjõukulud	-182 372	-245 548	-270 950	-25 402	10%	-2 392
	Majandamiskulud	-67 698	-69 007	-81 553	-12 546	18%	-6 441
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-33 682	-45 352	-47 718	-2 366	5%	-2 522
	Sotsiaaltoetused	-18 342	-15 754	-17 473	-1 719	11%	-711
	Muud toetused	-4 103	-3 923	-4 185	-262	7%	-419
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-26 229	-9 626	-13 927	-4 301	45%	0
12.13	**Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus**	**-988 884**	**-965 160**	**-1 050 885**	**-85 725**	**9%**	**-12 200**
	Tööjõukulud	-17 460	-19 786	-21 463	-1 677	8%	-17
	Majandamiskulud	-471 163	-660 349	-741 044	-80 695	12%	-4 682
	Muud toetused	-365 853	-150 375	-168 451	-18 077	12%	-7 426
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-134 839	-133 345	-119 927	13 418	-10%	0

Kaitseministeeriumi valitsemisala tööjõukulude eelarve suureneb 2027. aastal 28,50 mln eurot, kuna olemasolevate ja uute sõjaliste võimete arendamine ning alalhoidmine eeldab pädevat, põhjalikult ettevalmistatud ja pühendunud personali. Kaitsevaldkonna personalivajaduse lahendamine erineb oluliselt tsiviilsektorist, kuna sõjaväelistel ametikohtadel vajalikke teadmisi, oskusi ja valmisolekut ei ole võimalik hankida lühiajaliselt ega värvata kiiresti tööturult. Kaitseväe spetsialistide, näiteks õhuväelaste, sidetehnikute või relvasüsteemide operaatorite, väljaõpe ja ettevalmistus nõuab pikaajalist planeerimist ning kestab sageli aastaid. Suurenevad tegevusmahud eeldavad ka tsiviilteenistujate arvu suurendamist Kaitseväes ja Riigi

Kaitseinvesteeringute Keskuses, sest uute sõjaliste võimete loomisega kaasnevad tehnilised ja administratiivsed ametikohad, mida on otstarbekam mehitada tsiviilteenistujatega.

Praegu on Kaitseväe isikkoosseisust puudu ligikaudu 200 tegevväelast ja 100 tsiviilteenistujat. Lisaks tuleb tegevväelaste arvu suurendada igal aastal 110 inimese võrra, et saavutada 2035. aastaks riigikaitse arengukavas seatud sihttase: 4400 tegevväelast ja 100 ajutist instruktorit.

Kaitseministeerium

Kaitseministeerium juhib riigikaitse arengut, et hoida ära Eesti vastu suunatud sõjaline rünnak ja kaitsta Eestit. Selleks kujundab ministeerium riigikaitsepoliitikat, seab sõjalise kaitse arendamise eesmärgid ja prioriteedid, kavandab nende saavutamiseks vajalikud ressursid ning tagab, et ressursid ja tegevused viivad kavandatud tulemuste ja sõjaliste võimete saavutamiseni. Kaitseministeerium juhib valitsemisala arengut ja koostööd, suunab sõjaliste võimete ja kaitsevalmiduse arendamist, rahvusvahelist kaitsekoostööd, kaitsetööstuse ja -innovatsiooni arengut ning riigikaitselise inimvara ja kaitsetahte poliitikat ning esindab Eesti kaitsehuve NATO-s, Euroopa Liidus ja suhetes liitlastega.

Tööjõukulud suurenevad 0,82 mln eurot peamiselt struktuurimuudatuste tõttu. Täiendavaid ametikohti on vaja järelevalve tugevdamiseks, kaitsetööstuse arendamiseks ning Kaitseministeeriumi välisesindatuse suurendamiseks.

Majandamiskulud suurenevad 1,27 mln eurot, millest välisteenistuse kulud 0,5 mln eurot seoses kaitsenõunike ametisse asumisega Berliinis, Pariisis ja Londonis. IKT-vahendite ja -tegevuste eelarve suureneb 0,3 mln eurot, sest 2027. aastal arendatakse senisest suuremas mahus ressursihalduse infosüsteemi ja muid andmebaase. Teadus- ja arendustööde projektidesse ning kaitsealasesse abisse suunatakse 0,6 mln eurot enam. Tehisintellekti strateegia vahendid, mis olid varem Kaitseministeeriumi eelarves, suunatakse osaliselt valitsemisala asutustele.

Muud toetused, mis moodustavad ministeeriumi eelarvest 81%, suurenevad 11,15 mln eurot. Eelarve hõlmab pikaajalist abi Ukrainale 5,81 mln eurot, Kaitseliidu toetust 93,41 mln eurot, sh investeeringutoetust 13,23 mln eurot ja tegevustoetust 80,18 mln eurot, samuti kaitseotstarbeliste arendusprojektide toetusi, Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse ja CR14 toetusi ning NATO ja ÜRO liikmemakse.

Välisluureamet

Välisluureamet kogub ja analüüsib Eesti julgeoleku, välis-, majandus- ja riigikaitsepoliitika kujundamiseks vajalikku välisriike ja välismaiseid tegureid puudutavat poliitilist, sõjalist ja majanduslikku teavet ning tagab riigi juhtidele otsustamiseks vajaliku luureteabe. Samuti täidab amet vastuluure, elektroonilise teabeturbe, eriside ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitsega seotud ülesandeid. Välisluureameti eelarve kulude liigendus, eelarve täitmise aruandlus, eelarve planeering ja investeeringud on riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse korra § 7 lõike 2 punkti 3 kohaselt riigisaladus ning neid avalikus seletuskirjas ei kajastata.

Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum

Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseum kogub, säilitab, uurib ja vahendab Eesti sõjaajaloo ning relvajõududega seotud pärandit, toetab riigikaitselist haridust ja kaitsetahte kujunemist ning arendab sõjaväemuusika traditsiooni. Muuseumi koosseisu kuuluv Eesti sõjaväeorkester osaleb riiklikel ja sõjaväelistel esindusüritustel ning edendab Eesti sõjaväemuusikat.

Palgafond suureneb 7%. Kasv on eelkõige seotud võlaõiguslike lepingute mahu suurenemisega, sest riigikaitseõpetuse maht koolides on kasvanud. Ka ühiskonna huvi Eesti Sõjamuuseumi vastu on suurenenud. Samuti on ette nähtud vahendid töötajate palkade konkurentsivõime tagamiseks ning nende hoidmiseks vähemalt avaliku teenistuse mediaani tasemel ja orkestritöötajatel kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumpalga tasemel.

Kaitseressursside Amet

Kaitseressursside Amet tagab sõjalise riigikaitse jaoks vajaliku inimvara. Amet peab arvestust kaitseväekohustuslaste üle, korraldab ajateenistusse kutsumist ja muid kaitseväeteenistusega seotud tegevusi ning toetab valitsemisala personali planeerimist ja järelkasvu.

Majandamiskulud suurenevad 0,36 mln eurot, peamiselt tervisedendusega seotud kulude kasvuga.

Sotsiaaltoetustes on arvestatud täiendava 13 esmase asendusteenistuja kulu katmisega. Täiendavad esmased asendusteenistujad on plaanis suunata nii Kaitseministeeriumi kui Siseministeeriumi asutustesse.

Muude toetuste alla on planeeritud riigikaitse laagriteks 0,3 mln eurot, eelarve suureneb 53 tuhat eurot.

Kaitsevägi

Kaitsevägi valmistab ette ja hoiab valmis Eesti sõjaliseks kaitseks vajalikud üksused ja võimed ning kaitseb vajaduse korral Eesti riiki. Kaitsevägi korraldab sõjalist väljaõpet, arendab maa-, mere- ja õhuvõimeid, osaleb kollektiivkaitses ja rahvusvahelises sõjalises koostöös ning valvab ja kaitseb Eesti õhuruumi ja merepiiri.

Tööjõukulude kasv 10,3% on seotud peamiselt tsiviilteenistujate ja tegevväelaste ametikohtade lisandumisega. Lisanduvad kohad lähtuvad riigikaitse arengukava eesmärkidest. Tegevväelaste arvu kasv on 110 inimest ja tsiviilteenistujate arvu kasv 122 inimest.

Tegevväelaste palgafondi on arvestatud lisavahendid tegevväelaste keskmise palga kasvuks prognoositud Eesti keskmise palga muutuse võrra ehk 4,7%. Täiendavat ressursivajadust suurendavad ka õppuste mahu kasv ning tegevväelaste õppustel osalemise lisatasude tõus (tööpäevadel 40 eurolt 46 eurole ja nädalavahetusel 65 eurolt 75 eurole), et kompenseerida tegevväelaste suuremat hõivatust õppusel.

Sotsiaaltoetused suurenevad 11%. 2027. aastal läheb Kaitsevägi üle uuele ajateenistuse mudelile ehk 12-kuulisele teenistusele ning ajateenistusse on planeeritud kutsuda 4100 kutsealust.

Majandamiskulude kasv on seotud peamiselt rahvusvaheliste õppuste ja õppekogunemiste mahu kasvuga ligikaudu 4,7 mln eurot. Lisaks suurenevad IKT vahendite kulud, sh arvutitöökohtade kulud 1 mln eurot ja küberkaitse kulud 2 mln eurot. Ukraina abi väljaõppe kulud suurenevad 4,3 mln eurot. Välisteenistuse kulud suurenevad 0,5 mln eurot.

Riigikaitselised õppetoetused suurenevad 75 tuhat eurot, kuna inglise keele kursuseid planeeritakse senisest suuremas mahus.

Muude toetuste all kajastuvad Balti Kaitsekolledži liikmemaks, mis kasvab 0,1 mln eurot ning välisteenistujate liikmemaksud, mis kasvavad 0,2 mln eurot.

Riigisaladusega kaetud kulude eelarve kasvab 2,37 mln eurot.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus hangib Kaitseväele ja valitsemisalale relvastust, varustust ja muid vajalikke vahendeid ning arendab ja hoiab töökorras riigikaitselist taristut. Keskus korraldab suuremahulisi kaitsehankeid, ehitab ja haldab kaitseväelinnakuid, harjutusvälju ja muud kaitsetaristut ning toetab liitlasvägede vastuvõtuks vajalike tingimuste loomist.

Tööjõukulud suurenevad 8% peamiselt hankemahtude ja hallatavate taristuobjektide arvu kasvu tõttu, mis eeldab täiendavate töötajate värbamist. Lisaks on Moldova toetuse vahendamiseks kavandatud 0,6 mln eurot tööjõukulusid.

Majandamiskulud suurenevad 12% ehk 80,7 mln eurot, millest kaitseotstarbelised hanked suurenevad 36,8 mln eurot. Taristukava halduskulud suurenevad 11,2 mln eurot, kuna viimastel aastatel on ehitatud mitmeid uusi taristuid. Taristust sai valmis näiteks mehitamata lennuvahendite väljaõppekeskus Nurmsis, sõja- ja katastroofimeditsiini keskus Tartus ning Ida-Virumaal alustas tööd uus õhuseire radarikompleks. Taristu arendusega seotud majandamiskulud vähenevad 2,5 mln eurot, lisandunud on USA liitlaste kohalolekuga seotud teenuste kulud 5,1 mln eurot. Toitlustusega, sh õppuste ja õppekogunemiste toitlustamisega seotud kulud kasvavad 2,2 mln eurot. Ajateenijate arvu suurenemisest tulenev toitlustuskulude kasv on 1,3 mln eurot.

Muude toetuste maht suureneb 18,1 mln eurot, põhiliselt tuludest sõltuvate kulude arvelt. Vahendatavad toetused Moldovale ja Montenegrole varustuse ja relvastuse ostuks ning Norra toetus Ukrainale laskemoona soetamiseks suurenevad 18,2 mln eurot, kaitsekulude eelarve väheneb 0,1 mln eurot, sh vähenevad Euroguardi projekti laeva arendamise kulud 3,5 mln eurot, kuna projekt lõppes 2026. aastal, samas Ukraina abi kaitsetööstuse meetme eelarve suureneb 3,4 mln eurot, mis on seotud Vabariigi Valitsuse otsusega toetada Ukrainat 0,25% SKP-st.

3.11.2.1 Kulud tegevuspõhises vaates

2027. aasta eelarve keskendub eelkõige NATO väevõime-eesmärkide saavutamisele ning Eesti sõjalise kaitsevõime kiirendatud arendamisele, kaitsevalmiduse tugevdamisele ning vajalike varude, üksuste ja taristu tagamisele.

Tabel 136. Kaitseministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonna ja programmi eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.14	**Tulemusvaldkond: Julgeolek ja riigikaitse**	**-1 333 153**	**-1 426 018**	**-1 587 676**	**-161 659**	**11%**	**-39 861**
12.15	Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1 333 153	-1 426 018	-1 587 676	-161 659	11%	-39 861

3.11.2.2 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse

3.11.2.2.1 Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti on valmis sõjalist rünnakut ära hoidma ning suudab rünnaku korral end kaitsta.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kaitseministeerium, Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitseressursside Amet, Kaitseliit, Välisluureamet ja Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum.

Tabel 137. Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
12.15	**Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm**	**-1 587 676**	**-1 497 318**	**0**	**-89 218**	**-1 141**	**0**
12.16	Lahingumoona varud	-592 538	-566 749	0	-25 547	-242	0
12.18	Kaitsetööstus ja -innovatsioon	-12 944	-12 569	0	-375	0	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
12.21	Väeloome	-608 912	-545 227	0	-63 170	-515	0
12.26	Kaitsevalmidus	-86 973	-86 847	0	-126	0	0
12.30	Rahvusvaheline kaitsekoostöö	-151 187	-150 896	0	0	-291	0
12.33	Luure ja eelhoiatus	-100 754	-100 754	0	0	0	0
12.35	Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara	-34 368	-34 275	0	0	-92	0

„Sõjaline riigikaitse ja heidutus“ on Kaitseministeeriumi valitsemisala strateegilise juhtimise ja tegevuspõhise eelarvestamise programm, mille kaudu seotakse sõjalise riigikaitse eesmärgid nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja ressurssidega. Programm keskendub Eesti iseseisva kaitsevõime arendamisele ja hoidmisele, kaitsevalmiduse tagamisele ning NATO kollektiivkaitse rakendumiseks vajalike eelduste loomisele.

Programmi juht on Kaitseministeerium. Programmi eesmärgi saavutamise eest vastutab Kaitseministeeriumi kantsler. Programmi tegevusi juhivad asekantslerid, kes vastutavad vastava tegevuse eesmärkide seadmise ja nende elluviimise eest koostöös valitsemisala asutustega.

Alates 2027. aastast on programmis senise üheksa tegevuse asemel seitse. Muudatuste eesmärk on vähendada tegevuste killustatust, koondada sisuliselt seotud tegevused ühiste eesmärkide alla ning siduda toetavad tegevused selgemalt nende sõjalise riigikaitse tulemustega, mille saavutamisse need panustavad. Programmi tegevuste nimetusi on lihtsustatud ja ühtlustatud, et need väljendaksid selgemalt tegevuste sisulist fookust ning oleksid järjepidevalt kasutatavad programmis, riigi eelarvestrateegias ja riigieelarves.

Programmi tegevuse „Riigikaitselise inimvara juhtimine“ all olevad teenused jagatakse vastavalt nende sisule programmi tegevuste „Väeloome“ ning „Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara“ vahel. Need teenused, mis toetavad üksuste loomist, väljaõpet, tegevväelaste ja reservi ettevalmistamist ning seeläbi sõjalise võime saavutamist ja hoidmist, liidetakse programmi tegevusega „Väeloome“. Need teenused, mis panustavad kaitsetahte kujundamisse, järelkasvu tagamisse ja riigikaitselise inimvara laiemasse arendamisse, liidetakse programmi tegevusega „Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara“. Muudatuse tulemusel muutub programmi struktuur sisuliselt selgemaks: tugifunktsioonid ei paikne enam eraldi tegevustena, vaid nende tulemused kajastuvad selles programmi tegevuses, mille eesmärki nad tegelikult teenivad. See parandab seost eesmärkide, vastutuse, mõõdikute ja ressursside vahel ning vähendab juhtimise killustatust. Läbipaistvus säilib, kuna programmi tegevuste sisu ja rahastust on võimalik jätkuvalt eristada teenuste ja alamtegevuste tasandil. Tegevuspõhise struktuuri muutmisega liigitatakse alates 2027. aastast ümber ka nende tegevustega seotud eelarvevahendid. Muudatus ei tähenda iseenesest programmi kogumahu muutumist, vaid vahendid kajastatakse

edaspidi selle programmi tegevuse juures, mille eesmärgi saavutamist vastav kulu või investeering sisuliselt toetab.

Rida 12.16 programmi tegevus: Lahingumoona varud

Programmi tegevuse eesmärk: Lahingumoonavarud vastavad sõjalise kaitse vajadusele ning on planeeritud ulatuses soetatud, ladustatud ja kasutusvalmis.

Tabel 138. Programmi tegevuse Lahingumoona varud 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riigikaitse arengukavas kavandatud lahingumoonavaru sihttaseme saavutamine toimub kavandatud tempos Allikas: Kaitseministeerium[17]	JAH	JAH
Lahingumoona nõuetekohane ladustamismaht vastab planeeritud vajadusele Allikas: Kaitseministeerium	JAH	JAH

Riigikaitse arengukavas kavandatud lahingumoonavaru sihttaseme saavutamine toimub kavandatud tempos näitab, kas lahingumoona soetamine vastab riigikaitse arengukavas kavandatud ajakavale, mahule ja ressursiraamile.

Lahingumoona nõuetekohane ladustamismaht vastab planeeritud vajadusele näitab, kas olemasolev ja kavandatav ladustamistaristu võimaldab lahingumoona nõuetekohaselt ja vajalikus mahus hoiustada.

Tabel 139. Programmi tegevuse Lahingumoona varud eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.16	**Lahingumoona varud**	**-281 363**	**-465 055**	**-592 538**	**-127 483**	**27%**	**0**
12.17	Tööjõu- ja majandamiskulud	-281 400	-465 035	-592 538	-127 503	27%	0

Laskemoona hankimisse suunatakse 127,5 mln eurot rohkem, millest riigieelarveline rahastus kasvab 119,5 mln eurot ning lisaks välisvahenditest 8 mln eurot, kuna Euroopa rahurahastu (EPF) meetmest Kaitseväe varustuse taastamine toimub suuremas mahus.

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab sõjalistest ülesannetest ja relvasüsteemidest lähtuva lahingumoona vajaduse määratlemist ja prioriseerimist ning vajalike varude kavandamist,

[17] Mõõdikute täpsed alusandmed lahingumoonavarude mahu ja jaotuse kohta on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 4 p 1 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE.

soetamist, arvestust, haldamist ja kasutusvalmiduse tagamist koos selleks vajaliku logistika ja ladustamisvõimega. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium määrab lahingumoonavarude arendamise põhimõtted ja ressursiraami ning juhib nende elluviimist, tagades valdkonna planeerimise ja järelevalve;
- Kaitsevägi määrab sõjalistest ülesannetest ja relvasüsteemidest tuleneva lahingumoona vajaduse ja prioriteedid ning hindab varude piisavust, vastutades nende arvestuse, kasutusvalmiduse ja haldamise eest;
- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus korraldab lahingumoona hanked ning tagab nende elluviimiseks vajaliku logistika ja ladustamistaristu arendamise.

Aastatel 2027–2030 ulatuvad lahingumoona hankimiseks mõeldud kulud 2,33 mld euroni. Lahingumoona hangitakse muu hulgas uute võimete arendamiseks, vastase mõjutamiseks tema territooriumil ja õhukaitse tugevdamiseks. Lahingumoona hoiustamiseks ehitatakse täiendavad laod. Lahingumoona soetuste täpne jaotus sõltub sõjalisest vajadusest, relvasüsteemide kasutuselevõtu ajakavast, tarnete kättesaadavusest ja hinnatasemest.

2027. aasta eelarvest hangitakse 141,1 mln euro ulatuses õhutõrjerelvade ja -süsteemide moona, et tagada õhu- ja raketikaitsevõime järk-järguline loomine. Kaudtulerelvade, suurtükkide, miinipildujate ning tankitõrjemoona on planeeritud hankida 329,7 mln euroga ning suures mahus erinevaid miine, granaadiheitjate ja käsigranaatide laskemoona, pürotehnilisi vahendeid ligikaudu 95,9 mln euro eest. Väikekaliibrilist ja muud üksuse tasandi laskemoona hangitakse 25,8 mln euro ulatuses, et tagada väljaõpe, reservüksuste ettevalmistus ja sõjaaja varude taastamine.

Lisaks panustavad programmi tegevustesse investeeringud 39,7 mln eurot, mis on mõeldud kaitseotstarbeliste võimeprojektide hangeteks.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsevõime asekantsler.

Rida 12.18 programmi tegevus: Kaitsetööstus ja -innovatsioon

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti kaitsevõime arendamiseks vajalik kodumaine kaitsetööstus on konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik ning kaitseinnovatsioon kiirendab uute tehnoloogiate ja lahenduste jõudmist sõjalisse kasutusse.

Tabel 140. Programmi tegevuse Kaitsetööstus ja -innovatsioon 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti kaitsetööstuse müügikäive, mld eurot Allikas: Kaitseministeerium	0,73	1,3

Eesti kaitsetööstuse müügikäive näitab Eesti kaitsetööstuse majanduslikku mahtu ja kasvu ning võimaldab hinnata kaitsetööstuse võimekuse suurenemist ja selle potentsiaali toetada Eesti riigikaitset.

Tabel 141. Programmi tegevuse Kaitsetööstus ja -innovatsioon eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.18	Kaitsetööstus ja -innovatsioon	-5 973	-12 787	-12 944	-157	1%	-1 856
12.19	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 070	-7 111	-6 339	773	-11%	-272
12.20	Muud toetused	-583	-5 671	-6 605	-934	16%	-1 584

Tegevusest kõige suurema osa moodustavad kaitseotstarbeliste arendusprojektide toetused. EL-i kaitsealgatuste kaasfinantseering suureneb 1,2 mln eurot ning Kaitseväe Akadeemia teadus- ja arendustöö projektide maht 0,3 mln eurot. Tööjõukulud vähenevad 0,8 mln eurot Kaitseväe teadus- ja arendustegevuse projektide arvelt.

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe, sh Kaitseväe Akadeemia kaitsealase teadus- ja arendustegevuse ning kaitsetööstuspoliitika kujundamisega seotud tegevused. Kaitsealases teadus- ja arendustegevuses on peamine rõhk koostöös teadusasutuste, ülikoolide ja kaitsetööstusega uute lahendite väljatöötamisel, mis parandaks kaitseväe eelhoiatust, olukorrateadlikkust ja reageerimisvõimet.

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium kujundab kaitsetööstuse, kaitsealase teadus- ja arendustegevuse, valitsemisala digiarengu ning innovatsiooni poliitika ja prioriteedid ning juhib nende elluviimist, kujundades valdkonna koostöö-, rahastus- ja arendusraamistikku;
- Kaitsevägi määratleb sõjalised vajadused ja probleemid ning osaleb lahenduste arendamises, katsetamises, hindamises, kasutuselevõtus ning sellega seotud teadus- ja arenduskoostöös;
- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus tagab hangete ja investeeringute elluviimise ning kaitsetööstusparkide taristu arendamise.

Kaitsealaseks teadus- ja arendustegevuseks on eelarvesse planeeritud kokku 3,1 mln eurot. Ennekõike on teadusvaldkondadena olulised tehisintellekt, autonoomsed süsteemid ja

robootika, pettetehnoloogiad ja -eksperimendid, elektrooniline võitlus, kübertehnoloogiad ja küberkaitse. Toetatakse teadustaristuid ja kompetentsikeskuste arendamist: Kaitseväe Akadeemia elektroonilise võitluse kompetentsikeskust ja CR14 salajase harjutusvälja väljaarendamist.

Jätkub rahvusvaheline teaduskoostöö, nt NATO teadus- ja tehnoloogiaorganisatsiooni uurimisrühmades, kus Eesti on NATO riikide suurim panustaja (osalevate teadlaste arv kaitsekulu suhtes). Samuti pakub Euroopa Kaitsefond võimendust oluliste kaitsetehnoloogiate arendamisel toetades kaitseväe võimearendusi üleeuroopalistes teadus- ja arendusprojektides. Toetatakse valitsemisalas teaduskompetentsi ja -järelkasvu arendamist: doktorantuuri suunatakse õppima vähemalt kaks tegevväelast igal aastal, selleks on eelarvesse planeeritud 0,1 mln eurot.

Suureneb arendusprojektideks mõeldud toetuste maht, mis võimaldab igal aastal toetada 8-10 uue toote arendamist ja testimist koostöös Kaitseväega. 2027. aastal on selleks planeeritud Kaitseministeeriumi eelarvesse 2,6 mln eurot ning Kaitseväe eelarvesse 1,4 mln eurot. Samuti suureneb EL-i programmides osalemiseks ette nähtud riikliku kaasfinantseeringu maht. Selleks on 2027. aastal kavandatud 1,9 mln eurot, mis võimaldab Eestiga seotud Euroopa Kaitsefondi projektidele taotleda suuremas mahus EL-i rahastust. Eesmärk on arendada Eesti kaitsetööstuse osalusel koostöös teiste liikmesriikide konsortsiumidega suuremahulisi kaitseotstarbelisi tooteid ning luua Eestisse lõhkeaine ja laskemoona tootmise võimekus, mis on riigikaitse seisukohalt oluline.

Lisaks panustavad programmi tegevustesse ka Ühtekuuluvusfondist rahastatavad investeeringud kaitsetööstuspargi baastaristu ehituseks summas 13,39 mln eurot (koos riigipoolse kaasfinantseeringu ja käibemaksuga 16,37 mln eurot). Praegu on Eesti kaitsetööstus keskendunud sensoorika, küberkaitse ja robootika valdkondadele, kuid vaja on arendada ka laskemoona ja relvade tootmist. Nende tootmine eeldab aga spetsiifilist füüsilist keskkonda. Selleks, et iga laskemoona tootma hakkav ettevõtja ei peaks endale tootmisala ise leidma, ehitama ja erinevatele nõuetele vastavalt kooskõlastama, ehitab riik esimese kaitsetööstuspargi, kus vajalikud eeltingimused on täidetud.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsetööstuse ja -innovatsiooni asekantsler.

Rida 12.21 programmi tegevus: Väeloome

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti sõjalised võimed vastavad julgeolekuolukorrast tulenevatele vajadustele ning saavutatakse kokkulepitud mahus ja ajaraamis.

Tabel 142. Programmi tegevuse Väeloome 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
NATO väevõime-eesmärkide täitmiseks kavandatud võimearenduste elluviimise määr, % Allikas: Kaitseministeerium	100%	100%
Sõjaaja üksuste kriitilise varustuse komplekteerituse määr kinnitatud varustustabeli ja sõjalise kaitse tegevuskava suhtes Allikas: Kaitseministeerium	Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 2 p 6 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE	Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 2 p 6 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE

NATO väevõime-eesmärkide täitmiseks kavandatud võimearenduste elluviimise määr näitab, millises ulatuses on NATO väevõime-eesmärkide täitmiseks kavandatud võimearendused vaadeldaval perioodil ellu viidud. Mõõdik võimaldab hinnata, kas võimearendused edenevad kinnitatud plaani ja ajakava kohaselt. Mõõdiku väärtus arvutatakse saavutatud tulemuste osakaaluna kõigist vastavaks aastaks kavandatud tulemustest.

Sõjaaja üksuste kriitilise varustuse komplekteerituse määr kinnitatud varustustabeli ja sõjalise kaitse tegevuskava suhtes näitab, millises ulatuses on sõjaaja üksused varustatud nende ülesannete täitmiseks vajaliku kriitilise varustusega. Mõõdik võimaldab hinnata üksuste materiaalset valmisolekut võrreldes kinnitatud nõuete ja kavandatud sihttasemega.

Tabel 143. Programmi tegevuse Väeloome eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.21	Väeloome	-702 069	-594 811	-608 912	-14 102	2%	-17 217
12.22	Tööjõu- ja majandamiskulud	-383 062	-463 418	-448 937	14 481	-3%	-8 391
12.23	Sotsiaaltoetused	-9 361	-998	-81	917	-92%	-24
12.24	Muud toetused	-294 157	-115 719	-145 859	-30 139	26%	-7 074
12.25	Muud kulud	-15 489	-14 676	-14 036	640	-4%	-1 729

Majandamiskulud vähenevad 43,7 mln eurot, sh kaitseotstarbeliste hangete korraldamiseks 70,9 mln eurot, kuna rohkem vahendeid suunatakse lahingumoona hangetesse. Taristu halduse kulud suurenevad 11 mln eurot. IKT vahendid, mis on peamiselt seotud arvutitöökohtade kuludega, suurenevad 4,3 mln eurot. Lisanduvad USA kohaloleku kulud tarbitud teenuste ja toitlustuse tagamiseks summas 10 mln eurot. Ajateenijate toitlustusega seotud kulud suurenevad 1,3 mln eurot, kuna 2027. aastal võetakse ajateenistusse rohkem ajateenijaid. Tööjõukulud suurenevad 29,4 mln eurot, millest suurem osa on seotud tegevväelaste töötasuga. RKIK-i tööjõukulud suurenevad 1,7 mln eurot, peamiselt täiendavate ametikohtade loomiseks, arvestades hangete mahu olulist kasvu. Sotsiaaltoetuste maht väheneb, kuna ajateenijate toetused on tsentraliseeritud kaitsevalmiduse programmi tegevuse alla ja

väeloome tegevuses on vaid Kaitseväe poolt eraldatavad riigikaitselised õppetoetused. Muud toetused suurenevad, kuna vahendatavate toetuste maht kasvab 18,7 mln eurot ja Kaitseliidule antav toetus 15 mln eurot. Kaitseliidu toetuse kasv tuleneb osaliselt programmi tegevuste struktuuri korrastamisest. Samal ajal vähenevad laeva arendamise kulud 3,5 mln eurot.

Tegevuste kirjeldus

Väeloome hõlmab Eesti sõjaliste võimete ja sõjaaja üksuste loomist, arendamist, alalhoidmist ja väljaõpet tervikuna. Tegevuse tulemus on ülesannete täitmiseks valmis sõjaline võime, mille saavutamiseks peavad olema omavahel seotud üksuste koosseis, väljaõpe, juhtimine, relvastus ja varustus, toetavad süsteemid, taristu ning harjutusvõimalused. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium kujundab väeloome poliitika ning juhib selle elluviimist, seob sõjalised võimevajadused pikaajalise planeerimise ja ressursiraamiga, tagab võimeplaneerimise ja lahinguvalmiduse infosüsteemide arendamise ning koordineerib võimearenduste elluviimist valitsemisala üleselt;
- Kaitsevägi loob ja arendab sõjalisi võimeid ja sõjaaja üksusi, määratleb nende sõjalised vajadused, korraldab mehitamise ja väljaõppe ning tagab võimekomponentide kasutusvalmiduse sõjaliste ülesannete täitmiseks;
- Kaitseliit loob ja arendab maakaitse üksusi, korraldab nende väljaõpet ja ettevalmistust sõjaaja ülesannete täitmiseks ning tagab riigikaitseobjektide ja rahuaegse valve;
- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus tagab väeloomeks vajalikud hanked ning materjalide, teenuste, taristu ja harjutusvõimaluste kättesaadavuse ja elutsüklilise toe.

Diviis, brigaadid ja maakaitseüksused on valmis pidama suure intensiivsusega lahingutegevust, säilitama tegevusvabaduse ning mõjutama vastast kogu operatsiooniala sügavuses. Maaväe üksused tegutsevad koos liitlastega ühtses juhtimis- ja tuletoetusahelas ning säilitavad lahinguvõime ka vastase õhu-, raketi-, suurtüki-, mehitamata õhusõidukite ja elektroonilise mõjutuse korral. Maaväe võimearendused koondatakse kuude alavaldkonda: juhtimine, luure ja olukorrateadlikkus; süva- ja kaudtuli; manöövri- ja lähilahinguvõime; maakaitse; pioneerivõime ning logistika ja sõjaaja meditsiinitoetus. Mehitamata õhusõidukite kasutamine ja nende tõrje on läbiv arendussuund kõikides maaväe üksustes. Maaväe arendamisel suurendatakse tulejõudu (sh kaugmaa süvalöökide võimet) ning hangitakse täiendavaid ründedroone. Samuti arendatakse juhtimis- ja toetusfunktsioone, süvaluuret, droonivõitluse võimet ning elektroonilist sõjapidamist, integreerides mehitamata lennuvahendite üksused brigaadide ja maakaitseüksuste koosseisu. Lisaks luuakse mehitamata õhurünnevõime, sh tugevdatakse diviisi pioneerivõimet, moodustatakse suurtükiväerügement ning jätkatakse Scoutspataljoni CV90 lahingumasinate elukaare pikendamist.

Õhuvägi tagab Eesti õhuruumi pideva seire, õhuoperatsioonide juhtimise, mitmekihilise õhu- ja raketikaitse ning liitlaste õhuväeüksuste vastuvõtmise ja toetamise. Mitmekihiline lahendus ühendab ülilühimaa, lühimaa ja keskmaa õhutõrje, kaugmaa õhu- ja raketikaitse, raketi-,

suurtüki- ja miinipildujatule tõrje, mehitamata õhusõidukite tõrje, õhuseire ning NATO õhu- ja raketikaitse juhtimissüsteemi. Õhuväe arenduste eesmärk on õhuruumi kihilise õhukaitsesüsteemi tugevdamine, et kaitsta kriitilisi objekte ja elanikkonda ning tõrjuda tõhusalt raketi- ja droonirünnakuid. Investeeringud keskmaa- ja lühimaa-õhutõrjevahenditesse, sensorivõrkudesse ja juhtimissüsteemidesse tõstavad Eesti suutlikkust iseseisvaks õhuruumikaitseks ning valmisolekut NATO liitlasüksuste vastuvõtmiseks ja toetamiseks. Kihilise õhukaitse väljaehitamiseks luuakse õhukaitsebrigaad, millega tugevdatakse keskmaa (IRIS-T) ja lühimaa (MISTRAL, PIORUN) õhutõrjevõimet. Õhukaitsebrigaadi koosseisu moodustatakse õhukaitsedivisjonid ning mobiilne lühimaa-õhutõrjeüksus (MSHORAD), mis suurendab üksuste manööverdus- ja reageerimisvõimet. Õhukaitsebrigaadi viie divisjoni jaoks alustatakse raketi-, suurtüki- ja miinipildujamoona tõrjesüsteemide hankimist.

Mereväe fookuses on Eesti merekaitse jätkusuutlikkuse ja operatiivvõime säilitamine ning parendamine. Arendatakse nii mereseire- kui ka miinitõrjevõimet, et tagada mereteede julgeolek ja kaitsta Eesti majandusvööndit. Tugevdatakse mereseiret ja allveeseiret ning täiendatakse relvastust ja varusid, sh hangitakse täiendavalt meremiine ning laevatõrjeraketisüsteeme. Laevastiku uuendamise ja hoolduse kõrval pööratakse tähelepanu merelise väljaõppe ning liitlastega koostöö tugevdamisele. Rannikumere patrull- ja väekaitseülesannete täitmise võime taastamiseks arvatakse 2027. aastal mereväe teenistusse kaks rannikumere patrullkaatrit koos meeskondade, väljaõppe ja logistilise toetusega. Mereolukorrateadlikkuse ja allveeseire parandamiseks luuakse koostöös tsiviilpartneriga veealune seiresüsteem kriitilise meretaristu kaitseks, lõpetatakse 2027. aastaks riigi kaldapõhise mereseiresüsteemi uuendamine ning võetakse seireandmete töötlemiseks kasutusele masinõppel ja tehisintellektil põhinevad lahendused.

Luurekeskuse kogumis-, analüüsi- ja eelhoiatusvõime toimib ning on seotud Kaitseväe juhtimise ja liitlaste teabevahetusega. Erioperatsioonide väejuhatus säilitab suutlikkuse täita kiiret reageerimist ja strateegilist mõju nõudvaid ülesandeid ning tagab oma põhisüsteemide kasutatavuse kogu elukaare jooksul.

Kaitseotstarbelisteks hangeteks on kokku kavandatud 73,8 mln eurot. Eelarve vähenemine võrreldes 2026. aastaga on seotud vahendite suunamisega lahingumoona soetamiseks. Hangetest on vahendid suunatud alalhoiuga seotud hangeteks 53,7 mln eurot ja võimeprojekti hangeteks 20,1 mln eurot.

Kaitseliidule eraldatakse toetust maakaitse väljaõppeks 79,7 mln eurot (kasv 15 mln eurot), sh objektivalveks 19,7 mln eurot ning üksuste alalhoiuks ja väljaõppeks 60 mln eurot, millest investeeringutoetuseks on Kaitseliidule planeeritud 13,2 mln eurot. Olulisem taristuobjekt on Tartu valda Raadi alevikku rajatava Tartu maleva staabi- ja tagalakeskuse I ja II etapi ehitus, milleks on planeeritud 5,8 mln eurot. Pärnumaa maleva Lääne maakaitseringkonna staabi- ja tagalakeskusesse rajatakse Eametsa siselasketiiru hoone koos parklaga, mida hakkab kasutama lisaks Kaitseliidule ka Siseministeeriumi haldusalas olev Politsei- ja Piirivalveamet. Eametsa siselasketiiru investeeringuteks on planeeritud kokku 3,35 mln eurot, millest 1,35 mln eurot eraldati Kaitseministeeriumile RES 2027–2030 protsessis Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse

reservi kavandatud laia riigikaitse vahenditest. Samuti investeeritakse Kaitseliidus relvade ja laskemoona hoiustamistingimuste parandamisse 1 mln eurot. Väljaõppetingimuste parandamiseks tehakse investeeringuid lisaks 2,6 mln eurot. IT-investeeringuteks on planeeritud 0,6 mln eurot, sh enamus eelarvest on planeeritud arvutitöökohtade parendusteks.

Taristu, sh lahingumoonavarude ladude, väljaõppe-, kaitseväe-, liitlaste taristu ja kaitsetööstuse arenguks vajaliku taristu halduseks ja hoolduseks on planeeritud 49,8 mln eurot, kasv 13,3 mln eurot. Taristu halduseks on planeeritud 39,9 mln eurot, taristu arendusteks ja harjutusväljade tagamiseks 4,8 mln eurot ning USA kohaloleku tagamiseks 5,1 mln eurot.

Balti Kaitsekolledži liikmemaksuks on kavandatud 2,2 mln eurot. Riigisaladusega seotud kuludeks on planeeritud 14 mln eurot.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse korraldatava toitlustusteenusega seotud kuludeks on kavandatud 11,1 mln eurot, sh USA kohaloleku tagamise toitlustuse kuludeks on planeeritud 4,9 mln eurot.

Eriarstiabi keskuse kulud, sh hambaravi ja keskapteegi kulud on 0,6 mln eurot. Kaitseväe sportimisega seotud tegevusteks on planeeritud 1,9 mln eurot.

Kaitseväe välisõppurite toetusteks on kavandatud 3,3 mln eurot. Varem kajastus tegevus riigikaitselise inimvara programmi tegevuse all.

Toetus Kaitseväe ja Kaitseliidu harjutusväljadest tulenevate häiringute mõjude leevendamiseks ning renoveerimistoetus on 1,5 mln eurot, tegevväelaste individuaalvarustuse hüvitisteks on 1,5 mln eurot.

Kaitseväe tööjõukuludeks on planeeritud 247,1 mln eurot, kasv 27,7 mln eurot, millest enamuse moodustab tegevväelaste palgatõus. Sõjaväepolitsei isikute kaitse tööjõukuludeks on planeeritud 2,2 mln eurot ja eriarstiabi keskuse tööjõukuludeks on 4,8 mln eurot.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse tööjõukulud on 21,5 mln eurot, millest 6,9 mln eurot moodustavad toitlustusteenusega seotud tööjõukulud. Taristute hoolduse ja arendusega seotud ametikohtade tööjõukuludeks on planeeritud 7,7 mln eurot, hangete osakonna ametikohtadele 2,7 mln eurot ja muudeks tööjõukuludeks 4,2 mln eurot.

Kaitseväe sõidukite ülalpidamiseks on planeeritud 1,7 mln eurot, lühiajalisteks lähetusteks 1 mln eurot, administreerimiskuludeks 1,1 mln eurot, koolitusteks ja õppevahenditeks 0,6 mln eurot.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse sõidukite ülalpidamiskuludeks on planeeritud 0,4 mln eurot, administreerimiskuludeks 0,3 mln eurot, lühiajalisteks lähetusteks 0,1 mln eurot ning koolitusteks ja õppevahenditeks 26 tuhat eurot.

Vahendatavate toetuste kogumahuks on 2027. aasta eelarves planeeritud kuni 62,97 mln eurot. Sellest kavandatakse Euroopa rahurahastu vahenditest Moldova kaitsevõime arendamiseks 34,88 mln eurot ja Montenegro kaitsevõime arendamiseks 3,09 mln eurot ning Norra toetusena Ukrainale laskemoona soetamiseks 25 mln eurot. Enne nende toetustega

seotud siduvate kohustuste võtmist hinnatakse toetuste kasutamise vajadust, mahtu ja sellega seotud riske. Hindamise tulemusena võib toetuste tegelik maht kujuneda eelarvesse kavandatust väiksemaks.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud summas 543,9 mln eurot, mis vähenevad võrreldes 2026. aastaga 72,9 mln eurot. Kaitseotstarbelisteks hangeteks on planeeritud 370,4 mln eurot, taristukava arendusteks 154,1 mln eurot ning harjutusväljadele 17,1 mln eurot. Ühtekuuluvusfondi projektile sõjaväelise liikuvuse edendamiseks Narvas on kavandatud 11,1 mln eurot (koos riigipoolse kaasfinantseeringu ja käibemaksuga 13,7 mln eurot), Kaitseväe üksuste hooldus- ja õppegaraaži ehitusteks on planeeritud 8,5 mln eurot. Liitlaste rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonide hoidlate ja punkrite jaoks on planeeritud 14,5 mln eurot (rahastatakse osaliselt NATO kaitseinvesteeringute programmi vahenditest). Balti Kaitsevööndi kolmanda etapi ehituseks on planeeritud 10,3 mln eurot. Ämari uue NATO õhuturbe kiirreageerimisvalmidust toetava angaari (QRA, Quick Reaction Alert) ehituseks on kavandatud 9,1 mln eurot. G-sektori hoidlate ehituseks on planeeritud 7,3 mln eurot.

IKT investeeringuteks on planeeritud 7,1 mln eurot, sh arvutitöökohtadega seotud investeeringuteks 2,4 mln eurot, võimeplaneerimise infosüsteemi arenduseks 1,3 mln eurot ja muudeks infosüsteemide arendusteks 2,7 mln eurot ning taristutesse ehitamisel soetatavateks IT-investeeringuteks 0,7 mln eurot.

Muudeks investeeringuteks on planeeritud 12,5 mln eurot, millest 12,3 mln eurot on riigisaladusega seotud.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsevõime asekantsler.

Rida 12.26 programmi tegevus: Kaitsevalmidus

Programmi tegevuse eesmärk: Sõjaliseks kaitseks vajalik sõjaline jõud ja juhtimisvõime on kokkulepitud valmisolekutasemel.

Tabel 144. Programmi tegevuse Kaitsevalmidus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riigikaitselise kriisiolukorra väljakuulutamise aeg vastab planeeritule[18] Allikas: Kaitseministeerium	JAH	JAH
Reservüksuste lahinguvalmiduse saavutamise määr õppekogunemistel, % Allikas: Kaitseministeerium	68,1	75

Riigikaitselise kriisiolukorra väljakuulutamise mõõdikuga hinnatakse, kas õppusel saavutatakse riigikaitselise kriisiolukorra väljakuulutamine vastavalt kehtestatud ajakriteeriumile.

[18] Riigikaitselise kriisiolukorra väljakuulutamise ajaraam ja protsess ning Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 22 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE.

Reservüksuste lahinguvalmiduse mõõdikuga hinnatakse, kui suur osa õppekogunemisel hinnatud reservüksustest saavutab neile seatud lahinguvalmiduse taseme.

Tabel 145. Programmi tegevuse Kaitsevalmidus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.26	Kaitsevalmidus	-66 886	-73 554	-86 973	-13 419	18%	-6 518
12.27	Tööjõu- ja majandamiskulud	-58 953	-58 123	-65 551	-7 428	13%	-5 804
12.28	Sotsiaaltoetused	-5 819	-15 417	-17 392	-1 974	13%	-687
12.29	Muud toetused	-2 061	0	-4 030	-4 030	100%	0

Eelarve kasv tuleneb peamiselt programmi tegevuste struktuuri korrastamisest: alates 2027. aastast kajastatakse õppuste ja õppekogunemiste kulusid kaitsevalmiduse tegevuse all.

Tegevuste kirjeldus

Kaitsevalmidus hõlmab sõjaliste võimete rakendamiseks vajaliku valmisoleku hoidmist ja tõstmist, mobilisatsiooni ja formeerimise ettevalmistamist, kaitseplaanide rakendamise läbiharjutamist ning liitlaste vastuvõtuks ja tegutsemiseks vajaliku valmisoleku tagamist. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium kujundab kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni, vastuvõtva riigi toetuse ja riigikaitseliste kriisiülesannete poliitika ning juhib nende elluviimist valitsemisalas ja asutustevahelises koostöös;
- Kaitsevägi korraldab sõjalise valmisoleku tagamiseks vajalikud tegevused, sealhulgas mobilisatsiooni ja formeerimise ettevalmistamise, õppused ja õppekogunemised ning vastuvõtva riigi toetuse ja liitlaste sõjalise kohaloleku toetamise;
- Kaitseliit tagab maakaitseüksuste valmisolekut, korraldab selleks vajalikud õppekogunemised ning toetab territoriaalse kaitse ja kohaliku tasandi koostöö ettevalmistamist;
- Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus tagab valmisoleku tõstmiseks, õppusteks, mobilisatsiooniks ja liitlaste vastuvõtmiseks vajalikud materjalid, teenused, logistilised eeldused ja taristu.

Rahvusvaheliste õppuste ja õppekogunemiste läbiviimiseks on planeeritud 34,6 mln eurot, mis suureneb 11 mln eurot, sh Kaitseväele 24,8 mln eurot (suureneb 4,7 mln eurot), Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele 5,8 mln eurot (suureneb 2,2 mln eurot) ning Kaitseliidule 4 mln eurot. Kaitsevägi korraldab 2027. aastal rahvusvahelise suurõppuse „Siil“, mille läbiviimiseks on planeeritud 5,7 mln eurot. Suurematest õppustest toimub regulaarselt ka staabiõppus „Decisive Lancer“ ning osaletakse mereväeõppusel „Northern Coasts“. Reservväelaste täiendavateks õppusteks on planeeritud 4,5 mln eurot. Kõik Kaitseliidu maakaitseringkonnad osalevad igal aastal staabiõppusel „Decisive Lancer“, et harjutada juhtimist, otsustusprotsessi

ja koostööd Kaitseväega. 2027. aastal osaleb Põhja maakaitseringkond õppusel „Siil“, korraldatakse ringkondlikke õppekogunemisi ning jätkatakse väiksemate õppekogunemiste, juhtide väljaõppe, lahinglaskmiste ning erialase väljaõppe andmisega.

Ajateenijate sotsiaaltoetusteks on planeeritud 17,1 mln eurot, mis on 1,9 mln eurot enam kui eelmisel aastal. Sellest moodustavad ajateenijate toetused ja nendelt tasustatav sotsiaalmaks 16,6 mln eurot ning ajateenijate hüvitisteks 0,5 mln eurot. Ajateenijate ja tegevväelaste hüvitisteks hukkumise või vigastuse korral on planeeritud 0,3 mln eurot.

Kaitseministeerium kujundab kaitsevalmiduse poliitikat ja juhib selle elluviimist. Selleks on Kaitseministeeriumi tööjõu- ja majandamiskuludeks planeeritud 12,9 mln eurot, eelarve suureneb 1,9 mln eurot.

Liitlaste kohaloleku tagamiseks Eestis on planeeritud kokku 13,6 mln eurot, eelarve väheneb 0,6 mln eurot, mis on peamiselt seotud tööjõukulude vähenemisega. Arendatakse Eestis paiknevate liitlasüksuste olme-, teenistus- ja väljaõppetingimusi ning vastuvõtva riigi toetuse taristut, et võimaldada täiendavate liitlasüksuste õigeaegset vastuvõtmist õppuste, operatsioonide ja kriisiolukordade korral. Kaitseväe eelarvest suunatakse liitlaste kohaloleku tagamiseks 9,7 mln eurot. Sellest rahastatakse NATO õhuturbemissiooni toetamist Ämaris, liitlastele osutatavat navigeerimisteenust, NATO staabielemendi NFIU Estonia tegevuse toetamist, kolme Balti riigi kokkuleppest tulenevaid vastuvõtva riigi kohustusi ning muid liitlastega seotud tegevusi. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse eelarves on liitlaste taristu arendamiseks kavandatud 3,1 mln eurot ja taristu ülalpidamiskuludeks 0,8 mln eurot.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad liitlaste taristu investeeringud 2,3 mln eurot. Ämaris arendatakse lennuvälja taristut liitlaste vastuvõtmiseks ning õhuturbe- ja õhukaitsemissiooniks ning luuakse liitlastele võimalusi lahingumoona eelpaigutamiseks, lahingharjutuste korraldamiseks ja varustuse ladustamiseks Tapal ja Keskpolügoonil.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsevõime asekantsler.

Rida 12.30 programmi tegevus: Rahvusvaheline kaitsekoostöö

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti kaitsevaldkonna rahvusvahelised kohustused on täidetud ja liitlaste toetus Eesti kaitselahendile on tagatud.

Tabel 146. Programmi tegevuse Rahvusvaheline kaitsekoostöö 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Liitlaste kohalolek Eestis vastab NATO-s kokku lepitud heidutus- ja kaitsehoiakule[19]	JAH	JAH

[19] Mõõdiku täpsed alusandmed põhinevad muu hulgas NATO salastatud välisteabel ja riigikaitse planeerimise andmetel, millele võimaldatakse juurdepääs vastava juurdepääsuõiguse ja teadmisvajaduse olemasolul.

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Allikas: Kaitseministeerium		

Liitlaste kohaloleku vastavus NATO-s kokku lepitud heidutus- ja kaitsehoiakule näitab, kas Eestis paiknev liitlaste sõjaline kohalolek vastab NATO-s kokkulepitud nõuetele ja Eesti kaitseplaanidest tulenevatele vajadustele. Täpsemad alusandmed ja hinnangu kujunemise detailid on juurdepääsupiiranguga ning neile on juurdepääs üksnes vastava teadmisvajaduse ja nõutud tasemel juurdepääsuõigusega isikutel.

Tabel 147. Programmi tegevuse Rahvusvaheline kaitsekoostöö eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.30	Rahvusvaheline kaitsekoostöö	-177 382	-155 351	-151 187	4 164	-3%	-10 775
12.31	Tööjõu- ja majandamiskulud	-26 945	-21 988	-24 880	-2 892	13%	-3 307
12.32	Muud toetused	-150 371	-133 284	-126 308	6 977	-5%	-7 456

Ukraina sõjaliseks abistamiseks ette nähtud toetus kajastus varem muude toetuste eelarves. 2027. aastal on vahendid suunatud osaliselt majandamiskuludesse.

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab Eesti kaitsehuvide esindamist ja liitlassuhete arendamist NATO-s, Euroopa Liidus ning kahe- ja mitmepoolsetes koostööformaatides, samuti Eesti osalemist rahvusvahelistes sõjalistes staapides, operatsioonidel, valmidusüksustes ja koostööõppustel. Tegevuse eesmärk on siduda Eesti iseseisev kaitsevõime võimalikult tihedalt kollektiivkaitsega, suurendada liitlaste valmisolekut panustada Eesti kaitsesse ning tagada Eesti usaldusväärne panus liitlaste ühisesse julgeolekusse. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium kujundab rahvusvahelise kaitsepoliitika ja -koostöö prioriteedid ning juhib nende elluviimist, esindades Eesti kaitsehuve NATO-s, Euroopa Liidus ning kahe-, mitme- ja regionaalses koostöös ning korraldades kaitsediplomaatia ja rahvusvahelise kaitsekoostöö poliitilist juhtimist;
- Kaitsevägi täidab Eestile võetud rahvusvahelisi sõjalisi kohustusi, osaledes rahvusvahelistes operatsioonides, sõjalistes staapides ja valmidusüksustes ning korraldades sõjalist koostööd ja rahvusvahelist väljaõpet.

Ukraina sõjaliseks abiks on 2027. aastal kavandatud 116,1 mln eurot ehk 0,25% SKP-st. Eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 6,3 mln eurot, sest 2026. aasta eelarve sisaldas lisaks 0,25%-le SKP-st panust NATO algatusse PURL (*Prioritised Ukraine Requirements List*).

Välisteenistuse kuludeks on kavandatud 15,5 mln eurot, sh tööjõukuludeks 8 mln eurot, majandamiskuludeks 7 mln eurot ja välisteenistuses olevate tegevväelaste osamakseteks 0,5 mln eurot.

Rahvusvahelisteks liikmemaksudeks on Kaitseministeeriumi eelarvesse planeeritud erinevate organisatsioonide kaitsekoostöö osamakseteks 8,9 mln eurot, nt Euroopa Kaitseagentuuri liikmemaks.

Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel ja valmidusüksustes osalemiseks on planeeritud ligi 1,4 mln eurot.

Abikäepoliitika raames on planeeritud eelarvesse 0,3 mln eurot sihtriikide toetamiseks valdkonnapõhiselt (territoriaalkaitse arendamine, küberkaitse, sõja- ja katastroofimeditsiin, rehabilitatsioon, väljaõpe) ning Genfi julgeolekupoliitika teaduskeskusesse panustamiseks abikäeriikide, sh Ukraina õppurite, toetamiseks.

Küberkaitse valdkonnas jätkub koostöö liitlaste ja partneritega. Panustatakse NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamisse küberdomeenis ning Euroopa Liidu valdkondlikesse tegevustesse, et toetada Eesti sõjalise küberkaitsevõime arendamist ja vastupanuvõimet küberohtudele. Tegevusteks on kavandatud 6,1 mln eurot. Küberjulgeoleku teadus- ja arendustegevust ning oskusteabe arendamist toetatakse muu hulgas SA CR14 küberharjutusvälja teenuse ja Eestis paikneva NATO küberkaitsekoostöö keskuse tegevuse kaudu. Vormsi projektile on planeeritud projektitoetuseks 0,5 mln eurot.

Küberlabori tegevusteks on planeeritud 0,3 mln eurot, tehisintellekti strateegia rakendamiseks 1 mln eurot ning rahvusvaheliste mõttekodade tegevust toetatakse 27 tuhande euroga.

Rahvusvahelistes staapides ja organisatsioonides osalemiseks on planeeritud 1 mln eurot.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsepoliitika asekantsler.

Rida 12.33 programmi tegevus: Luure ja eelhoiatus

Programmi tegevuse eesmärk: Programmi tegevuse eesmärk ja mõõdikud sisaldavad riigisaladust ja on fikseeritud Kaitseministeeriumi 17.01.2024 dokumendis nr 3-1/24/2-3. Eesmärgi ja mõõdikutega saavad tutvuda vastava teadmisvajaduse ja nõutud tasemel juurdepääsuõigusega isikud.

Tabel 148. Programmi tegevuse Luure ja eelhoiatus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.33	Luure ja eelhoiatus	-65 465	-93 080	-100 754	-7 674	8%	-1 873
12.34	Muud kulud	-65 465	-93 080	-100 754	-7 674	8%	-1 873

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab Välisluureameti ja Kaitseväe luurevaldkonna tegevused, mille eesmärk on tagada riigikaitseliseks otsustamiseks vajalik luureteave ja eelhoiatus. Tegevuste täpsem sisu ei ole avalik, kuna see sisaldab riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse korra § 7 lg 4 p 1 alusel riigisaladuseks tunnistatud teavet.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kaitsepoliitika asekantsler.

Rida 12.35 programmi tegevus: Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara

Programmi tegevuse eesmärk: Elanikkonna kõrge kaitsetahe toetab panustamist riigikaitsesse ning sõjalise riigikaitse ülesannete täitmiseks on olemas piisav, nõutud tasemel ette valmistatud ja kriisi- ning sõjaajal rakendatav inimvara.

Tabel 149. Programmi tegevuse Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses kui Eestit rünnatakse, % Allikas: Kaitseministeerium	62	64
Tegevväelaste arv vastab planeeritud tasemele, % Allikas: Kaitseressursside Amet	101	100

Elanike valmisolekut osaleda kaitsetegevuses hinnatakse iga-aastase Kaitseministeeriumi tellimusel Kantar Emori poolt läbiviidava avaliku arvamuse uuringu[20] põhjal, mille eesmärk on kaardistada Eesti elanike suhtumist ja hoiakuid riigikaitselistes küsimustes. Uuringu käigus küsitakse muu hulgas „Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“ Mõõdiku väärtus arvutatakse „jah, kindlasti“ ja „pigem jah“ vastajate osakaaluna ning see näitab elanike aktiivset kaitsetahet ehk valmisolekut osaleda Eesti kaitsmises oma võimete ja oskuste kohaselt.

Tegevväelaste arv näitab, kas sõjaliste võimete arendamiseks ja üksuste mehitamiseks vajalik tegevväelaste arv on tagatud. Mõõdiku muutus võimaldab hinnata, kas personali värbamiseks, väljaõppeks ja teenistuses hoidmiseks kavandatud vahendid toetavad planeeritud koosseisu saavutamist.

Tabel 150. Programmi tegevuse Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.35	Kaitsetahe ja riigikaitse inimvara	-34 015	-31 380	-34 368	-2 988	10%	-1 622

[20] Aruanne: Avalik arvamus riigikaitsest, Kantar Emor

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
12.36	Tööjõu- ja majandamiskulud	-14 287	-19 815	-20 672	-857	4%	-1 190
12.37	Sotsiaaltoetused	-4 309	-638	-1 356	-718	113%	-43
12.38	Muud toetused	-15 418	-10 928	-12 340	-1 412	13%	-389

Programmi tegevuse kulude kasvust moodustab suurima osa Kaitseliidule antava tegevustoetuse suurenemine, sh tegevväelaste tööjõukulud ja tasud. Muutus tuleneb peamiselt tegevuspõhise eelarve struktuuri korrastamisest.

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab sõjalise riigikaitse ülesannete täitmiseks vajaliku inimvara planeerimist, järelkasvu, ettevalmistamist, teenistusse jõudmise ja teenistuses püsimise toetamist ning inimvara rakendamise arendamist. Kaitsetahte valdkonnas keskendutakse ühiskonna toetuse ja elanike riigikaitsesse panustamise valmisoleku tugevdamisele, noorte riigikaitseliste teadmiste, oskuste ja osalusvõimaluste arendamisele ning riigikaitsjate ja nende panuse ühiskondlikule väärtustamisele.

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamisse panustavad järgmised asutused:

- Kaitseministeerium kujundab riigikaitselise inimvara ja kaitsetahte poliitika ning juhib selle elluviimist, määrates valitsemisala arengusuunad ja prioriteedid;
- Kaitseressursside Amet korraldab riigikaitselise inimvara planeerimist ja analüüsi, personalipoliitika ja personaliteenuste rakendamist, kaitseväekohustuse täitmist ja tegevteenistust, reservväelaste toetamist, riigikaitses osalemise populariseerimist ning riigikaitseõpetuse koordineerimist;
- Kaitsevägi tagab sõjaliste ülesannete täitmiseks vajaliku inimvara ettevalmistamise ja rakendamise, korraldades aja-, tegev- ja reservteenistust ning sõjalist väljaõpet. Samuti rakendab talle määratud kaitsetahte ja riigikaitsjate väärtustamise tegevusi, sealhulgas reservväelastele suunatud projekte, veteranipoliitika tegevusi ning riiklikke ja sõjaväelisi tseremooniaid;
- Kaitseliit kasvatab kaitsetahet ja vabatahtlikku osalust riigikaitses, kaasab ja hoiab liikmeskonda, korraldab riigikaitselist väljaõpet ja koolitust, panustab riigikaitseõpetuse välilaagrite korraldamisse ning kujundab Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütarde kaudu riigikaitselist teadlikkust, oskusi ja osalusvõimalusi ning riigikaitselist järelkasvu;
- Eesti Sõjamuuseum kogub, säilitab, uurib ja vahendab Eesti sõjaajaloolist pärandit ning toetab selle kaudu ühiskonna riigikaitselise teadlikkuse kujundamist ja riigikaitsesse panustamise väärtustamist. Muuseum haldab sõjahaudu ja sõjaajaloolisi mälestusmärke, edendab sõjaväelist muusikakultuuri, toetab riiklikke esindusüritusi ning panustab riigikaitseõpetusse.

Tegevuse eelarve suureneb 2,99 mln eurot, millest suurema osa moodustab Kaitseliidule eraldatava toetuse tõus 1,6 mln eurot. Tegevused on suunatud vabatahtliku tegevuse arendamisele, et tagada motiveeritud ja väljaõpetatud liikmeskond laia riigikaitse ettevalmistamiseks ja toetamiseks. Investeeritakse noorte droonipädevuse arendamisse. Droonipädevuste varajane arendamine aitab noortel omandada kaasaegses riigikaitses vajalikke oskusi ning loob aluse hilisemaks spetsialiseerumiseks sõjalises või tsiviilõppeasutuses. Noorte isamaalise kasvatuse tegevuste elluviimiseks on planeeritud 4,2 mln eurot, riigikaitselaagrite läbiviimiseks 0,7 mln eurot. Laia riigikaitse toetamiseks on planeeritud 4,8 mln eurot (kasv 1 mln eurot).

Kaitseressursside Amet jätkab riigikaitseõpetust õpetavatele koolidele toetuse eraldamist õppevahendite soetamiseks ning riigikaitseõpetuse välilaagrite transpordi ja õppekäikude korraldamiseks, milleks on eelarvesse planeeritud 0,3 mln eurot. Samuti jätkatakse riigikaitseõpetajate koolitamisega. Seoses riigikaitseõpetuse kohustuslikuks muutumisega alates 2023. aastast on kasvanud laagrites osalevate õpilaste arv, mistõttu nähakse ette täiendava varustuse soetamine ja hooldus.

Suurima muudatusena viiakse alates 2027. aastast ajateenistus üle ühtsele 12-kuulisele teenistusmudelile ning teenistusse kutsutakse kuni 4100 noort aastas kahes kutses. Kaitseressursside Ameti ülesandeks on tagada kaitseväekohustuse täitmise korraldamine, selleks on eelarvesse planeeritud tööjõu- ja majandamiskuludeks kokku 16,4 mln eurot ning eelarve suureneb 0,8 mln eurot.

Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseumi eelarve maht on 2,7 mln eurot (kasv 0,2 mln eurot). Muuseum jätkab sõjaajaloo muuseumi ja uurimiskeskusena. Muuseumi koosseisus jätkab tegevust sõjaväeorkester, mis tagab kokkulepitud mahus esinemised Kaitseväe tseremooniatel. Sõjaväeorkestri eelarve on 1,1 mln eurot ja suureneb kultuuritöötajate töötasu alammäära tõusu tõttu 49 tuhat eurot.

Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus jätkab oluliste julgeolekuteemaliste arutelude algatamist nii Eestis kui väljaspool Eestit ning Kõrgemate riigikaitsekursuste korraldamist. Samuti toetab asutus oma tegevusega Kaitseministeeriumi määratletud fookusteemade analüüsi ning nende käsitlemist rahvusvahelistes aruteludes, sh Annual Baltic Conference on Defence'i ja Lennart Meri Conference'i raames. Eelarve on 1,1 mln eurot.

Investeeringutest panustatakse programmi tegevusse 0,3 mln eurot Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseumi hoonete investeeringuteks.

Programmi tegevuse elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb õiguse ja halduse asekantsler.

3.11.3 Investeeringud

Investeeringud vähenevad peamiselt, kuna vahendeid suunati lahingumoona soetamiseks rohkem kui eelmisel aastal.

Tabel 151. Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Kaitseministeeriumi valitsemisala						
12.40	Investeeringud kokku	-585 902	-816 618	-720 324	96 294	-12%	-4 335
	Inventar	-158	-240	-135	105	-44%	-51
	IT investeeringud	-6 500	-4 865	-7 075	-2 210	45%	-49
	Masinad ja seadmed	-13 951	-21 540	-5 990	15 550	-72%	-43
	Muud investeeringud	-320 298	-456 722	-422 579	34 143	-7%	-95
	Kinnisvara	-115 059	-200 996	-163 449	37 548	-19%	-4 097
12.45	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-129 936	-132 254	-121 096	11 158	-8%	0
	Kaitseministeerium						
	Investeeringud kokku	-4 227	-3 851	-3 559	292	-8%	-6
	IT investeeringud	-3 633	-3 114	-2 648	467	-15%	0
	Masinad ja seadmed	-34	0	-223	-223	100%	-6
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-559	-737	-689	48	-7%	0
	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum						
	Investeeringud kokku	-309	-124	-310	-186	150%	-3
	Kinnisvara	-233	-100	-250	-150	150%	-3
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-56	-24	-60	-36	150%	0
	Kaitsevägi						
	Investeeringud kokku	-8 320	-12 744	-17 304	-4 560	36%	-230
	Inventar	-138	-240	-135	105	-44%	-51
	IT investeeringud	-2 612	-1 069	-3 707	-2 638	247%	-49
	Masinad ja seadmed	169	-280	-212	68	-24%	-37
	Muud investeeringud	-6 404	-10 779	-12 277	-1 498	14%	-93
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	666	-375	-973	-598	159%	0
	Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus						
	Investeeringud kokku	-573 042	-799 898	-699 150	100 748	-13%	-4 096
	IT investeeringud	-251	-681	-720	-39	6%	0
	Masinad ja seadmed	-14 085	-21 260	-5 556	15 704	-74%	0
	Muud investeeringud	-313 894	-445 943	-410 302	35 641	-8%	-1
	Kinnisvara	-114 826	-200 896	-163 199	37 698	-19%	-4 095
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-129 986	-131 118	-119 374	11 744	-9%	0

Tabel 152. Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Kaitseministeeriumi valitsemisala						
12.40	Investeeringud kokku		-720 324	-550 274	-115 203	-54 847	0
12.41	Hoonete ja rajatiste ehitus ning renoveerimine	Kinnisvara	-161 155	-112 201	0	-48 954	0
12.42	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-12 476	-12 476	0	0	0
12.43	Kaitseotstarbeline erivarustus	Muud investeeringud	-410 103	-410 103	0	0	0
12.44	Muud investeeringud kokku		-15 493	-15 493	0	0	0
	Inventar	Inventar	-135	-135	0	0	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-7 075	-7 075	0	0	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-5 990	-5 990	0	0	0
	Maa soetused	Kinnisvara	-35	-35	0	0	0
	Liitlaste taristu	Kinnisvara	-2 259	-2 259	0	0	0
12.45	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-121 096	0	-115 203	-5 893	0

Investeeringud vähenevad võrreldes eelmise aastaga 85,1 mln eurot (käibemaksuta), mis on peamiselt seotud kaitseotstarbelise erivarustuse eelarve vähenemisega 35,6 mln eurot ja liitlaste taristu investeeringute vähenemisega 26,8 mln eurot, mis tuleneb investeeringute eelarve jaotusest aastate vahel. 2026. aastal lõppesid mitmed tuludest sõltuvatest kuludest rahastatud projektid (Lääne-Eesti meetme radari taristu projekt, Lääne-Eesti meetme õhuseireseadmete projekt, CO_2 tuludest rahastatud väikesaarte energiarajatiste projekt), mille tõttu väheneb investeeringute eelarve kokku 27 mln eurot. Samas suurenevad hoonete investeeringud 1,3 mln eurot, sh piirmääraga vahendite eelarve kasvab 27,2 mln eurot ning tuludest sõltuvate kulude eelarve väheneb 25,9 mln eurot. IT investeeringud suurenevad 2,2 mln eurot ning investeeringud masinatesse ja seadmetesse vähenevad 15,6 mln eurot, mis on seotud peamiselt Lääne-Eesti meetme radari ja õhuseireseadmete projektide lõppemisega.

Inventari soetamise eelarve väheneb 105 tuhat eurot seoses Kaitseväe vananenud inventari mahu vähenemisega.

IT investeeringuteks on planeeritud 7,1 mln eurot, sh arvutitöökohtade investeeringuteks 2,4 mln eurot, võimeplaneerimise infosüsteemi arendusteks 1,3 mln eurot ning muudeks IT süsteemide arendusteks ja teenusteks 3,4 mln eurot.

Masinate ja seadmete investeeringute eelarve on kokku 5,99 mln eurot. Kõige rohkem panustatakse taristu arendustesse, sh Ermistu kaitsetööstusparki 4,4 mln eurot.

Kinnisvara investeeringuteks on kokku planeeritud 163,45 mln eurot, eelarve väheneb 37,5 mln eurot. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse investeeringud hoonete ehitusse on 161,2 mln eurot, millest 112,2 mln eurot moodustavad piirmääraga vahendid ja 49 mln eurot tuludest sõltuvad kulud. Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist on planeeritud Narva sõjaväelinnaku arendamiseks 11,1 mln eurot ning Euroopa Regionaalarengu Fondist Ermistu kaitsetööstuspargi rajamiseks 13,1 mln eurot. Liitlaste taristu investeeringuteks on kavandatud 2,3 mln eurot, mida kasutatakse peamiselt liitlaste kohaloleku tagamiseks Ämaris ja harjutusväljade arendamiseks. Antud summa hõlmab ainult liitlastega seotud eraldi rahastusotsuste alusel eraldatud vahendeid ega kajasta liitlaste taristu investeeringute kogumahtu, sest osa samasse valdkonda suunatud investeeringuid kajastatakse hoonete ja rajatiste ehituse ning renoveerimise investeeringute all. Kinnisvarainvesteeringud keskenduvad uute võimete toetamisele ja nõuetekohase hoiustamise tagamiseks vajaliku taristu arendamisele. Üksuste toetuseks valmivad laod ja laskemoonahoidlad ning laskemoona käitusalad. Eesti Sõjamuuseumi investeeringuteks on kavandatud 0,25 mln eurot (käibemaksuta), mis on seotud mõisahoone parendustega. Maade soetuseks mõeldud vahendid vähenevad 4 mln eurot, eelarvesse on planeeritud 35 tuhat eurot.

Kaitseotstarbelise erivarustuse investeeringuteks on 410,1 mln eurot, mis hõlmab mitmeid erinevaid hankeid, nt mehitamata õhusõidukid 84,7 mln eurot, ratassõidukid 51,4 mln eurot, termovaatlusseadmed ja -sihikud 48,7 mln eurot, elektroonilise võitluse vahendid 27,1 mln eurot, keskmaa õhukaitse relvasüsteemid 23,7 mln eurot, 4x4 soomustransportöörid 11 mln eurot, lühimaa õhutõrjeradarid 13,5 mln eurot, mereseireradarid 4,5 mln eurot ja õhuseire lühimaa radarisüsteemid 2,4 mln eurot.

Muud investeeringud koosnevad kahest osast. Kaitseväe riigisaladusega seotud investeeringuteks on kavandatud 12,3 mln eurot, mida on 1,5 mln eurot rohkem kui 2026. aastal. Ehitusega seotud kunstiinvesteeringuteks on kavandatud 0,2 mln eurot.

3.12 Kliimaministeeriumi valitsemisala

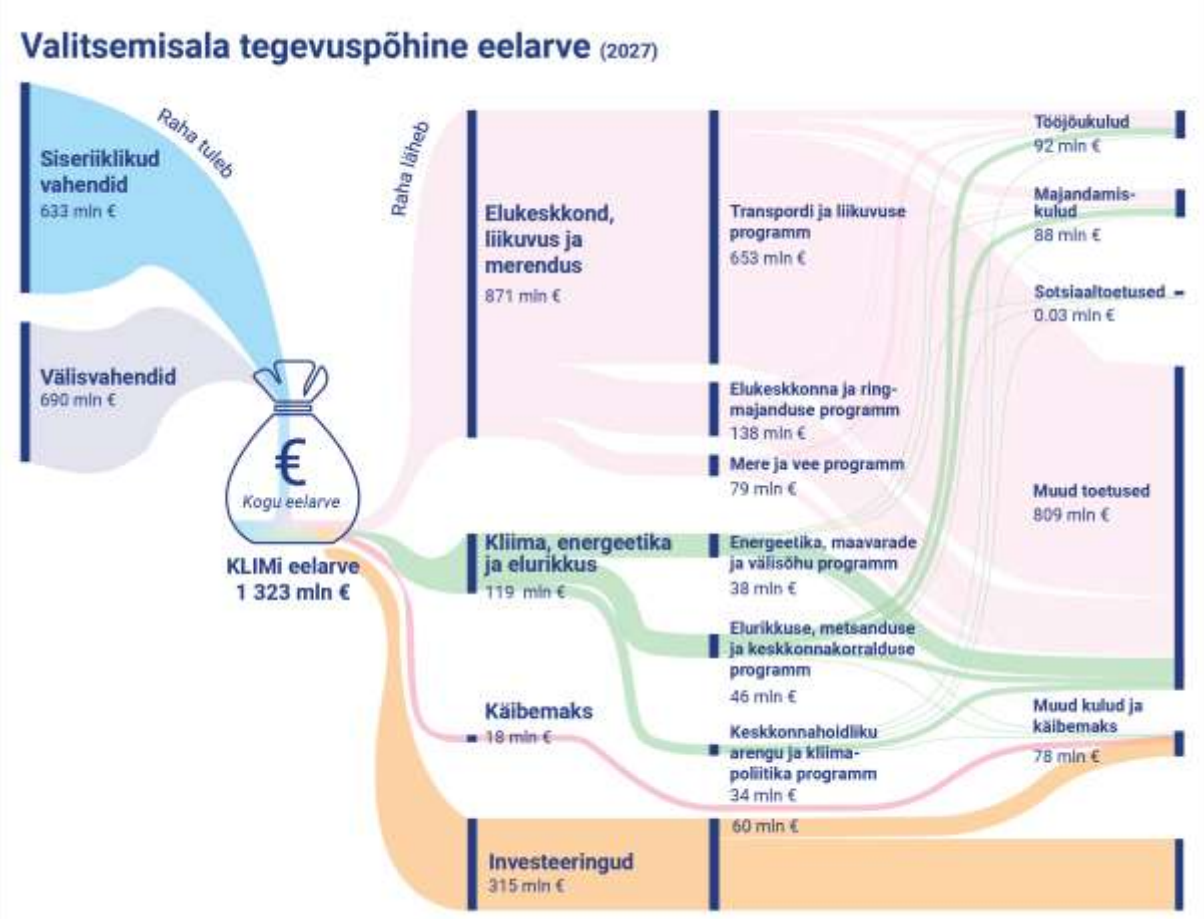
Kliimaministeeriumi eesmärk on tagada Eestis elurikas loodus, jätkusuutlik energia varustuskindlus ja konkurentsivõimeline lõpphind, kõigi vajadusi arvestav elukeskkond ja liikuvuslahendused, keskkonnateadlik ühiskond ning kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus.

Valitsemisala on Eesti keskkonna-, transpordi- ja energeetikavaldkondade eestvedaja, mille põhieesmärk on vastutustundliku suhtumise kujundamine loodusesse ning Eesti inimestele puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna säilitamine. Samuti on valitsemisala eesmärk korraldada inimeste ja kaupade liikuvus selliselt, et see oleks kasutajale ligipääsetav, ohutu ja mugav, panustaks positiivselt Eesti majandusse ning samas väheneks keskkonnakoormus. Energeetikas on valitsemisalas seatud eesmärgiks tagada majanduse pikaajaline konkurentsivõime, energiajulgeolek ja varustuskindlus.

Valitsemisalas edendatakse keskkonnahoidlikku arengut ning kujundatakse ja viiakse ellu kliima-, meremajanduse ja merekeskkonna-, ressursitõhususe ja jäätmekäitlus-, keskkonna- ja elurikkuse kaitse-, keskkonnajärelevalve-, keskkonnakorraldus- ja ringmajandus- ning tööstusheite- ja kemikaali-, veekaitse ja -kasutamise, välisõhu kaitse ning kiirgus- ja tuumaohutuse alast poliitikat ning korraldatakse ilmavaatlusi ja keskkonnaseiret. Lisaks tegeleb valitsemisala energeetika-, maapõueressursside kaitse ja kasutamise, elamumajanduse ja ehituse, transpordi- ja liikuvuspoliitika kujundamise ja elluviimisega.

Valitsemisala tulemusvaldkond on „Kliima, energeetika ja elurikkus“. Koos Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga panustatakse tulemusvaldkonda „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“.

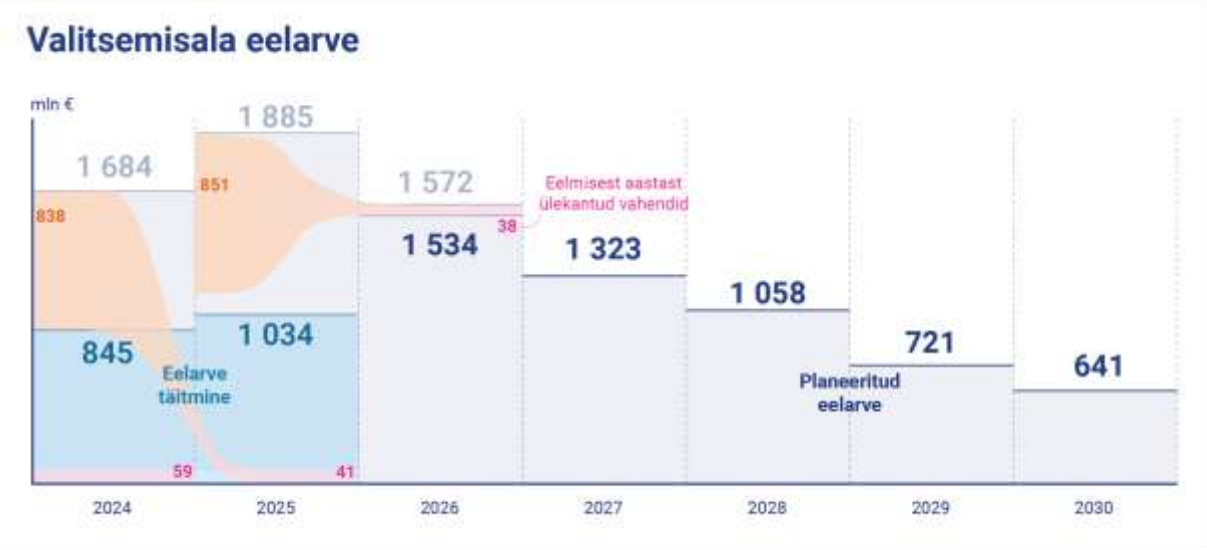
Joonis 23. Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Valitsemisala kasutada olevast eelarvest tuleb siseriiklikest vahenditest (632,49 mln eurot), millest 44,61% moodustavad kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikute (LHÜ) müügist saadud vahendid. Välisvahendite (689,73 mln eurot) suurimad allikad on Euroopa Liidu struktuurifondid (382,41 mln eurot) ning Euroopa Ühendamise Rahastu (CEF, 207,74 mln eurot). Tegevuspõhises vaates on valdav enamus eelarvest suunatud elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse valdkonda (88%), toetades põhiosas transpordi ja liikuvuse programmi, milles suurimaks projektiks on Rail Baltica arendamine.

Majandusliku sisu vaates jaguneb eelarve peamiselt toetusteks (61,15%) ja investeeringuteks (23,81%), kuna olulise osa tegevustest moodustavad taristu ja keskkonnaga seotud pikaajalised arendused ning erinevate sihtrühmade ja projektide toetamine. Tegevuskulud, sealhulgas tööjõu- ja majandamiskulud, tagavad samal ajal programmide elluviimiseks vajaliku igapäevase võimekuse.

Joonis 24. Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Eelarve mahu vähenemise peamiseks põhjuseks on, et see ei hõlma alates 2028. aastast uue perioodi Euroopa Liidu rahastust, kuna selle jaotamise otsused ei ole veel tehtud. Lisaks mõjutavad eelarve vähenemist eelarvekärped, mis teostati riigi eelarvestrateegia 2025-2028 raames, kus Kliimaministeeriumi valitsemisala tegevuskulusid ja toetusi vähendati 2025. aastal 10 mln eurot, 2026. aastal 15,47 mln eurot, 2027. aastal 19,31 mln eurot, 2028. aastal 19,31 mln eurot.

RES 2027-2030 eelarvemõjuga meetmed:

- Rail Balticu investeeringu lisaraha 202 mln eurot aastateks 2028-2030;
- Reisilaevanduse toetusmeetmega mittejätkamisest tingitud eelarve vähendamine 43,1 mln eurot aastatel 2027-2030, millest 2027. aastal 10,50 mln eurot;
- Investeeringute ühekordne kärbe 39 mln eurot 2027. aastal;
- Kultuuritöötajate (Eesti Loodusmuuseum) ja siseturvalisuse (Keskkonnaameti järelevalveametnikud) palgafondi kasv 3% 0,60 mln eurot aastatel 2027-2030, millest 2027. aastal 0,15 mln eurot;
- Tuumaregulaatori rakendamiseks 0,08 mln eurot 2027. aastal;
- Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest tulenevate kulude kasvu pidurdamine 50% 0,21 mln eurot aastatel 2028-2030;
- Korterelamute rekonstrueerimistoetus 20% toetusmääraga 160 mln eurot aastatel 2028-2029;
- Teehoiu investeeringute rahastamisallika vahetus perioodi 2028-2034 EL toetuste vastu 40 mln eurot 2029. aastal;

- Teehoiu rahastuse vähendamine seoses mootorsõidukimaksu vähenemisega 2 mln eurot 2029. aastal;
- Tulude suurendamine Riigimetsa Majandamise Keskuse lisadividendidega 13,60 mln eurot aastatel 2028-2030;
- OÜ Transpordi Varahalduse müügitulu 25 mln eurot 2027. aastal.

Aastate vahelise eelarve ümber planeerimise käigus tehti eelarve muudatusi 2026-2030 vahel. Selleks suurendatakse teise lisaeelarve eelnõuga 2026. aasta eelarvet 35,33 mln eurot, vähendatakse 2027. aasta eelarvet 35,48 mln eurot ja 2028. aastat 0,58 mln eurot ning suurendatakse 2029. aasta eelarvet 0,18 mln eurot ja 2030. aasta eelarvet 0,55 mln eurot.

Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarvet vähendatakse 2026. aastal 0,32 mln eurot ja 2027. aastal 1,94 mln eurot Rohuküla sadama kai ehituse sihtotstarbelisest jäägist.

Suuremad 2025. aastast 2026. aastasse ülekantud piirmääraga vahendite jäägid on Riigilaevastiku investeeringud veesõidukite soetamiseks, infosüsteemide (liiklusregister, TarkTee, elektroonilise kaubaveoteabe (eFTI) jt) arenduste investeeringud ning 2025. aasta lisaeelarvega saadud vahendid Tallinn-Pärnu-Ikla, E67 Päädeva-Konuvere ja Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa, Mäo-Imavere lõikudele maade soetamiseks, mille omandamine on planeeritud 2026. aastasse.

Detailne info ja selgitused valitsemisala eelarve jääkide ja 2026. aasta eelarvesse ülekantud vahendite kohta asub Kliimaministeeriumi kodulehel ja dokumendiregistris.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Valitsemisalas on koos ministeeriumiga kaheksa asutust: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Eesti Loodusmuuseum, Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Transpordiamet, Riigilaevastik ja Eesti Geoloogiateenistus.

Kliimaministeeriumi haldusalasse kuuluvad riigi osalusega äriühingud AS ALARA, AS Eesti Raudtee, AS Saarte Liinid, AS Tallinna Lennujaam, AS Tallinna Sadam, Elering AS, Lennuliiklusteeninduse AS, OÜ Rail Baltic Estonia, OÜ Transpordi Varahaldus, OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus, AS Raudtee Varad ja AS Ökosil.

Lisaks on Kliimaministeerium riigile kuuluvate AS Nordic Aviation Groupi ja AS Teede Tehnokeskuse aktsiate valitseja. AS Nordic Aviation Groupi suhtes kuulutati 28. jaanuaril 2025 välja pankrot. AS Teede Tehnokeskuse müügileping sõlmiti 4. juulil 2026, kuid müügiprotsess ei ole veel lõpule viidud.

OÜ Transpordi Varahaldus ja AS Raudtee Varad on äritegevuse lõpetanud. OÜ Transpordi Varahalduse puhul valmistatakse ette äriühingu likvideerimist ning selle varad on suures osas võõrandatud. AS Raudtee Varade likvideerimist ei ole veel võimalik alustada riigile kuuluvate nõuete ja poolelioleva kohtuvaidluse tõttu.

Haldusalasse kuuluvad lisaks tulundus- ja sihtasutused Riigimetsa Majandamise Keskus ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Valitsemisala personali ülevaade

Kliimaministeeriumi valitsemisalas (valitsusasutustes ja hallatavates asutustes) töötab kokku 2005 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku; perioodi 1.06.2025 - 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv). Valitsemisala suurimateks asutusteks on Transpordiamet (639 teenistujat) ja Keskkonnaamet (490 teenistujat), kus töötab kokku 56% kõigist valitsemisala teenistujatest. 2025. aastaga võrreldes on valitsemisala teenistujate arv vähenenud 48 võrra.

Valitsemisala kõigi teenistujate kogupalga mediaan on 01.06.2026 seisuga 2800 eurot, aasta varasemaga võrreldes on see kasvanud 7%.

Joonis 25. Kliimaministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 153. Kliimaministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Kliima, energeetika ja elurikkus	Energiamajanduse arengukava aastani 2035	Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm
		Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programm
		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm
		Transpordi ja liikuvuse programm

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
		Mere ja vee programm

Võrreldes 2026-2029 perioodiga on 2027-2030 tegevuspõhise eelarve hierarhias läbivalt muudetud programmi tegevuste nimetused nimisõnadeks. Lisaks ei dubleerita enam erinevatel planeerimistasanditel mõõdikuid ning mõõdikute arvu on vähendatud ja võimalusel õiged mõõdikud õigele tasemele tõstetud (programmi tasandil on kuni 5 mõjumõõdikut ja programmi tegevuste tasandil on 2-3 tulemusmõõdikut).

Rohereformi ja kliimapoliitika programmi nimetus muudeti keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programmiks. Uus nimetus annab täpsemalt edasi programmi sisu. Keskkonnahoidlik areng rõhutab pikaajalist, tasakaalustatud ja jätkusuutlikku arengusuunda, mis hõlmab nii keskkonna aspekti, majanduse kohanemist kui ka ühiskondlikku heaolu.

Mere ja vee programmis liideti programmi tegevusest „Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine“ vee kaitse osa programmi tegevusega „Merekeskkonna kaitse tagamine“. Uued programmi tegevuste nimetused on „Mere- ja veekeskkonna kaitse“ ja „Veevarustus ja kanalisatsioon“. Mere- ja veekeskkonna kaitse moodustab tervikliku lähenemise, kuna vesi on üks süsteem, olgu see merevesi või pinnavesi või põhjavesi. Ühine eesmärk on veekogude hea seisundi saavutamine. Eraldi jääb programmi tegevus "Veevarustus ja kanalisatsioon", kuna see on inimestele eluliselt olulise tähtsusega, millele tuleb eraldi tähelepanu ja ressursse suunata. Veeteenust arendatakse vee-ettevõtluse reformi ja taristu uuendamise kaudu, et tagada puhas joogivesi ning töökindel ja taskukohane teenus kogu Eestis.

Arengukavadega on võimalik tutvuda KLIM kodulehel, programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. KLIM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

3.12.1 Tulud

Kliimaministeeriumi valitsemisala tulud vähenevad 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga 110,11 mln eurot, peamiselt tulenevalt välistoetuste vähenemisest, samas kui majandustegevuse ja keskkonnatasude tulud suurenevad 2027. aastal.

Tabel 154. Kliimaministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
13.1	**Tulud kokku**	**1 027 923**	**1 389 294**	**1 279 185**	**-110 109**	**-8%**
13.2	Saadud toetused	464 187	790 723	653 952	-136 771	-17%
13.3	Riigilõivud	20 554	25 205	25 209	4	0%
13.4	Tulu majandustegevusest	345 544	338 543	349 294	10 751	3%

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
13.5	Tulu põhivara ja varude müügist	622	5	3	-2	-40%
13.6	Trahvid ja muud varalised karistused	970	710	590	-120	-17%
13.7	Keskkonnatasud	96 715	102 065	128 699	26 634	26%
13.8	Muud tulud	25 656	26 277	24 923	-1 354	-5%
13.9	Intressi- ja omanikutulud	73 673	105 766	96 515	-9 251	-9%

Saadud toetused

Valitsemisala tuludest 51,1% moodustavad välistoetused, millest Ühtekuuluvusfondist on kavandatud 232,79 mln eurot, Euroopa Regionaalarengu Fondist 146,44 mln eurot, Euroopa Ühendamise Rahastust (CEF) 207,74 mln eurot, LIFE programmist 7,69 mln eurot, Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetustest 2,91 mln eurot, Eesti-Šveitsi koostööprogrammist 2,76 mln eurot ning ülejäänud osas muud otsetoetused.

Ühtekuuluvusfondist saadud toetused suunatakse põhiosas raudtee- ja teetransporditaristu projektidele 197,35 mln eurot. Euroopa Regionaalarengu Fondist 75,12 % suunatakse elamumajanduse toetamiseks ning 12,64 % ohutu ja säästliku transpordi arendamiseks (jalgrattateed ja trammiliikluse arendamine). Euroopa Ühendamise Rahastust 78,97 % on suunatud raudteetranspordi arendamisse ja ülejäänud teetranspordi arendamiseks. LIFE programmist rahastatakse põhiosas mere- ja veekeskkonnakaitse tegevusi ning kliimamuutuste leevendamise ja kohanemisega seotud projekte. Eesti-Šveitsi koostööprogrammist toetatakse elurikkuse ja mullakaitsega seotud projekte.

Riigilõivud

Valitsemisala riigilõivude prognoositav kogumaht 2027. aastal on 25,21 mln eurot. Suurima mahuga on liiklusregistri toimingutega seotud riigilõiv 22 mln eurot (moodustades 87,27% valitsemisala poolt kogutavatest riigilõivudest), mida kogub Transpordiamet.

Keskkonnaameti poolt kogutav raadamise ja uuendusraie kohta esitatava metsateatise läbivaatamise eest prognoositav riigilõiv on 2,40 mln eurot. Teiste riigilõivude (lennuameti toimingute riigilõiv - 220 tuhat eurot, merenduse valdkonna toimingute riigilõiv - 330 tuhat eurot, keskkonnakaitselubadega seotud riigilõivud - 202 tuhat eurot jt) osakaal on marginaalne.

Tulud majandustegevusest

Valitsemisala tulud majandustegevusest moodustavad 349,29 mln eurot ning on võrreldes 2026. aastaga suurenenud 3,18%. Tulude suurenemine 2027. aastal on tingitud LHÜ müügist saadud tulude suurenemisest.

Kasvuhoonegaaside LHÜ müügist saadud tulud suurenevad Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi alusel võrreldes 2026. aastaga 24,15 %. 2027. aasta LHÜ tuluprognoos on

242,40 mln eurot (2026. aastal 195,24 mln eurot). Alates 2024. aastast kasutatakse enampakkumistulust 100% kliimapoliitika eesmärkidele kaasa aitavateks tegevusteks.

Majandustegevusest laekuvad tulud Keskkonnaagentuurile (KAUR) lennumeteoroloogia info edastamise, lennuvaatlusteenuse, meteoroloogilise ja hüdroloogilise info edastamise, metsa hindamise eest ning lindude ja nahkhiirte rõngastamisega seotud tegevuste eest; Eesti Loodusmuuseumile (ELM) piletite müügist ja ürituste korraldamise eest; Transpordiametile (TM) veeteetasudena ja Maanteemuuseumi piletite müügist, erilubadest suur- või raskeveosega liiklemiseks ning veeteedega seotud elektrooniliste kaartide müügi eest; Eesti Geoloogiateenistusele (EGT) geoloogiliste uuringute ja seirete eest (keskkonnaalasest tegevusest) ning Riigilaevastikule (RIL) lootsitasudena, sadamate hallatavate navigatsioonimärkide paigaldamise ja hoolduse ning prahile andmise eest.

Tulu põhivarade müügist

Valitsemisala tulud põhivarade müügist on 2027. aastal 3 tuhat eurot Transpordiameti vanametalli ja liiklusstatistika müügist. Võrreldes 2026. aastaga väheneb vanametalli müügitulu 2 tuhat eurot müügitulust maha arvatavate transpordikulude tõttu.

Trahvid ja muud varalised karistused

Valitsemisala tulude prognoos trahvidest ja muudest rahalistest karistustest on vähenenud võrreldes 2026. aastaga 120 tuhat eurot. Trahvitulude vähenemise põhjuseks on trahviühiku tõus, millega prognoositakse väiksemal määral keskkonnaalaseid rikkumisi. Trahvid laekuvad Keskkonnaametile (0,38 mln eurot) keskkonnaalaste rikkumiste eest ja Transpordiametile (0,21 mln eurot) transpordialaste rikkumiste eest. Transpordiametil on õigus nimetatud trahvidest saadud tulusid kasutada riigimaanteede remondi koondprojekti kulude katteks.

Keskkonnatasud

Valitsemisala keskkonnatasude 2027. aasta laekumise prognoosiks on 128,70 mln eurot, mis on 26,63 mln eurot rohkem võrreldes 2026. aastaga. Prognoositud keskkonnatasude laekumise suurenemine tuleneb eelkõige jäätmete kõrvaldamise tasu tõusust ja jäätmete energiakasutustasu lisandumisest alates 01.07.2026 ning põlevkivi tasumäära tõusust, mis omakorda sõltub nafta maailmaturu hinnast. Põlevkivi tasumäära puhul on aluseks võetud üheprotsendilise väävlisisaldusega raske kütteõli futuurid ja Eesti Panga kodulehel avaldatud valuutakursid seisuga 21.07.2026.

Keskkonnatasud laekuvad maavara kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise, vee erikasutuse, metsamaa raadamise, kalapüügiõiguse ja jahipidamisõiguse (loodusvara kasutusõiguse tasu/ressursitasu), tuuleenergiast elektrienergia tootmisest ning saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitmise või jäätmete kõrvaldamise ja energiakasutuse (saastetasu) eest:

- kalapüügi- ja jahipidamisõiguse müügist 1,36 mln eurot;

- maavara kaevandusõiguse, vee erikasutuse, tuuleenergiast elektrienergia tootmise, raadamisõiguse ning saastetasude eest kokku 127,34 mln eurot, millest arvestatakse sihtotstarbeliselt kohalikele omavalitsusüksustele 14,92 mln eurot ja riigieelarvesse suunatakse 112,42 mln eurot;
- Keskkonnatasude seaduse § 56 lõigetest 1 ja 12 tulenevalt tuleb laekuvatest keskkonnatasudest suunata SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) keskkonnaprogrammi elluviimiseks 15,46 mln eurot, mis vastab riigieelarve koostamisele eelnenud aastal riigieelarvesse laekunud vee erikasutusõiguse tasude mahule. Lisaks on seadusest tulenev kohustus eraldada 1,77 mln eurot Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamiseks. Viimane summa vastab 0,35 eurole riigieelarve koostamisele eelnenud aastal kõrvaldatud põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkiva ohtlikke aineid sisaldava või aluselise tahke gaasipuhastusjäätmete tonni kohta.

SA KIK keskkonnaprogrammi elluviimine toimub keskkonnaministri 31.01.2020 määruse nr 10 sätete alusel, mille kohaselt on moodustatud 10 valdkondlikku programmi: atmosfääriõhu kaitse, kalanduse, keskkonnateadlikkuse, looduskaitse, merekeskkonna, metsanduse, ringmajanduse, veemajanduse ja kaasrahastamise valdkondades ning Ida-Viru maakonna programm.

Muud tulud

Muud tulud 24,92 mln eurot koosnevad peamiselt Transpordiameti kogutavast teekasutustasust. Teekasutustasud vähenevad järgmisel aastal 1,30 mln eurot. Prognoos tugineb eelmise perioodi laekumistel.

Intressi- ja omanikutulud

Dividenditulud on prognoositud kogusummas 95,89 mln eurot äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2027. aastal makstakse dividende 2026. aasta tulemuste eest. Eelduste kohaselt maksavad 2027. aastal dividende järgmised äriühingud: AS Tallinna Sadam, AS Tallinna Lennujaam, Elering AS, Riigimetsa Majandamise Keskus, OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus ja Lennuliiklusteeninduse AS.

Finantsinvesteeringute ümberhindamisest saadavat kasumit on planeeritud 0,62 mln eurot.

3.12.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 155. Kliimaministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.10	**Kliimaministeeriumi valitsemisala**	**-1 007 209**	**-239 305**	**-16 364**	**-466 737**	**-284 803**	**0**
13.11	Kliimaministeerium	-836 913	-97 563	-1 269	-460 176	-277 904	0
13.12	Keskkonnaagentuur	-13 777	-7 747	-544	-2 405	-3 081	0
13.13	Eesti Loodusmuuseum	-1 003	-648	0	-151	-203	0
13.14	Keskkonnaamet	-25 572	-20 208	-1 151	-3 135	-1 078	0
13.15	Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	-3 232	-2 825	-408	0	0	0
13.16	Transpordiamet	-97 432	-84 009	-11 240	-465	-1 719	0
13.17	Eesti Geoloogiateenistus	-3 058	-2 467	-128	-275	-187	0
13.18	Riigilaevastik	-26 222	-23 837	-1 625	-130	-631	0

Tabel 156. Kliimaministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.10	**Kliimaministeeriumi valitsemisala**	**-872 723**	**-1 211 722**	**-1 007 209**	**204 514**	**-17%**	**-26 154**
	Tööjõukulud	-96 018	-93 196	-91 847	1 349	-1%	-7 060
	Majandamiskulud	-89 354	-100 445	-88 035	12 410	-12%	-6 803
	Sotsiaaltoetused	-81	-27	-27	-	0%	-6
	Muud toetused	-669 224	-996 438	-809 482	186 956	-19%	-12 277
13.96	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-17 743	-21 617	-17 817	3 800	-18%	0
13.11	**Kliimaministeerium**	**-691 111**	**-1 021 278**	**-836 913**	184 365	-18%	**-14 220**
	Tööjõukulud	-15 979	-15 763	-18 359	- 2 596	16%	-107
	Majandamiskulud	-5 981	-10 976	-8 092	2 884	-26%	-1 848
	Sotsiaaltoetused	-21	-27	-27	-	0%	-6
	Muud toetused	-668 118	-992 114	-808 980	183 134	-18%	-12 258
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-935	-2 277	-1 455	822	-36%	0
13.12	**Keskkonnaagentuur**	**-14 072**	**-14 293**	**-13 777**	516	-4%	**-480**
	Tööjõukulud	-8 446	-7 914	-7 648	266	-3%	-197
	Majandamiskulud	-4 660	-5 146	-4 947	199	-4%	-282
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-960	-1 232	-1 182	50	-4%	0
13.13	**Eesti Loodusmuuseum**	**-1 309**	**-1 228**	**-1 003**	225	-18%	**0**
	Tööjõukulud	-936	-799	-730	69	-9%	0
	Majandamiskulud	-312	-429	-273	156	-36%	0
13.14	**Keskkonnaamet**	**-28 974**	**-31 268**	**-25 572**	5 696	-18%	**-1 781**
	Tööjõukulud	-19 574	-19 313	-16 725	2 588	-13%	-813

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandamiskulud	-6 953	-9 053	-6 937	2 116	-23%	-958
	Muud toetused	-984	-1 249	-427	822	-66%	-4
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 385	-1 774	-1 483	291	-16%	0
13.15	**Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus**	**-13 659**	**-14 456**	**-3 232**	11 224	-78%	**-2 350**
	Tööjõukulud	-6 184	-6 001	-1 178	4 823	-80%	-1 120
	Majandamiskulud	-6 142	-6 824	-1 647	5 177	-76%	-1 230
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 334	-1 631	-408	1 223	-75%	0
13.16	**Transpordiamet**	**-92 421**	**-97 887**	**-97 432**	455	0%	**-4 702**
	Tööjõukulud	-30 444	-29 450	-32 909	- 3 459	12%	-3 883
	Majandamiskulud	-50 661	-53 978	-53 076	902	-2%	-818
	Muud toetused	0	-3000	0	3 000	-100%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-11 216	-11 459	-11 447	12	0%	0
13.17	**Eesti Geoloogiateenistus**	**-6 305**	**-4 702**	**-3 058**	1 644	-35%	**-1 369**
	Tööjõukulud	-3 056	-2 599	-2 287	312	-12%	-553
	Majandamiskulud	-2 653	-1 771	-622	1 149	-65%	-816
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-594	-331	-149	182	-55%	0
13.18	**Riigilaevastik**	**-24 872**	**-26 611**	**-26 222**	389	-1%	**-1 252**
	Tööjõukulud	-11 400	-11 357	-12 011	- 654	6%	-387
	Majandamiskulud	-11 991	-12 267	-12 442	- 175	1%	-850
	Muud toetused	-122	-75	-75	-	0%	-14
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1320	-2912	-1694	1 218	-42%	0

Valitsemisala kulud võrreldes 2026. aastaga vähenevad 204,51 mln eurot ehk 16,88%. Vähenemine tuleneb põhiosas välistoetustest koos kaasfinantseerimisega, mida on kavandatud 2027. aastal rakendada 466,74 mln eurot ehk 33,45% vähem kui 2026. aastal.

Suurima osa 2027. aasta kulude eelarvest moodustavad muud toetused (80,37%), millest enamus kaetakse välistoetustest ja muudest tuludest (sh CO2 vahenditest). Toetuste eelarvest olulisema mahuga (54,26%) on Rail Balticu arendamine (ülevaate Rail Balticu projekti tegevustest ja finantseerimisest annab seletuskirja lisa 5). Lisaks toetatakse korterelamute rekonstrueerimist 111,59 mln eurot; raudteevõrgustiku elektrifitseerimist 53,37 mln eurot; ringmajanduse korraldamist (sh ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtt, tööstuse ja teenindussektori energia- ja ressursitõhusus, jäätmete ja pakendamise vähendamine, taaskasutuse edendamine, jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine) 17,33 mln eurot; vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtmist 7 mln eurot; elamute kohtkütte, kaugküttesüsteemide ja katelseadmete renoveerimist 7,87 mln eurot; kombineeritud sadeveesüsteemide ja mitteheas seisundis veekogumite tervendamist 7,68 mln eurot; laevade ümberehitust keskkonnasõbralikumaks 4,06 mln eurot; sadamate akvatooriumi kaitset 4,80 mln eurot; saarte ühenduse elektrilaevade kaldataristu

investeeringuid 3,06 mln eurot; tuuleenergia edendamist 6 mln eurot; alternatiivkütuste taristu arendamise lennujaama investeeringuid 4,16 mln eurot.

Valitsemisala eelarvest moodustab põhilise osa (83,09%) ministeeriumi enda hallatav eelarve, kuna ministeerium tegutseb välistoetuste rakendusasutusena või vahetu elluviijana.

Kliimaministeerium

Kliimaministeeriumi eesmärk on luua sellised eeldused ja tingimused, mis tagavad Eestis elurikka looduse, energia varustuskindluse ja konkurentsivõimelise lõpphinna, kõigi vajadusi arvestava elukeskkonna ja liikuvuse, keskkonnateadliku ühiskonna ning kliimakindla ja konkurentsivõimelise majanduse.

Ministeeriumi kulude eelarvest moodustavad enamuses toetused, millest 52,22% on välistoetustest (sh riikliku kaasfinantseerimine) antavad toetused, 34,73% on LHÜ müügiga saadud tuludest (edaspidi CO_2) makstavad toetused ja 13,05% on piirmääraga vahenditest antavad toetused.

Muude toetuste maht võrreldes 2026. aastaga väheneb kokku 17,05%, vähenemine on põhiliselt välistoetuste arvelt (252,73 mln eurot). Piirmääraga eelarvest on kavandatud toetusi kokku 107,40 mln euro ulatuses, millest suuremad on: 39,20 mln eurot on AS Eesti Raudtee riigipoolse kahjumi katmiseks; 15,46 mln eurot keskkonnaprogrammi toetused; 9,06 mln eurot AS-le Tallinna Lennujaam regionaalsete lennujaamade tegevustoetuseks; 3,04 mln eurot OÜ-le Eesti Keskkonnauuringute Keskus keskkonnaseirete läbiviimiseks; 2,20 mln eurot rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksude eest tasumiseks; 2 mln eurot AS-le Eesti Liinirongid Tartu-Riia rongiliinil reisijateveo rahvusvahelise avaliku teenindamise lepingu kohustuste täitmiseks.

Ministeeriumi tööjõu- ja majandamiskulud (26,45 mln eurot) moodustavad asutuse kogueelarvest 3,16%, koosnedes 82,06% ulatuses piirmääraga vahenditest.

Sotsiaaltoetusteks planeeritud vahenditest 10 tuhat eurot on kavandatud Eerik Kumari looduskaitsepreemiaks, 5 tuhat eurot keskkonnasõbraliku haridusasutuse tiitli preemiateks ning 12 tuhat eurot üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi ja õpilasleiutajate riikliku konkursi eripreemiateks keskkonnakaitse valdkonnas.

Keskkonnaagentuur

Agentuuri tegevusvaldkonnad on riikliku keskkonnaseire programmi täitmine, keskkonnaga seotud riigisisese ja rahvusvahelise andmevahetuse korraldamine, andmete kogumine ja analüüs, keskkonnaseisundile hinnangute andmine ning ilmaprognooside, hoiatuste ja nendeks vajalike seireandmete tagamine.

Võrreldes 2026. aastaga on 2027. aasta tööjõukulude eelarve vähenenud 3,36% ehk 0,27 mln eurot. Vähenemine on seotud kärbetega ning välisprojektide elluviimisest tulenevate tööjõukulude vähenemisega.

Majandamiskulude eelarve väheneb 3,87% ehk 0,20 mln eurot. Piirmääraga eelarve vähenemine on seotud kärbetega, kuid suurenemine toimub välistoetuste eelarves seoses projektide elluviimisega. Majandamiskulude eelarvest 47,63% ehk 2,36 mln eurot on uurimis- ja arendustöödeks, millest 53,29% (1,26 mln eurot) kasutatakse maa- ja mullakasutuse seire- ja juhtimissüsteemi arendamiseks ning 46,71% (1,10 mln eurot) keskkonnaseirega seotud tegevusteks (uuringud). Ülejäänud majandamiskuludest 0,82 mln eurot kasutatakse kinnisvara ülalpidamisega seotud kuludeks, 1,16 mln eurot välisprojektide elluviimiseks (LIFE programmist Viru alamvesikonna integreeritud veeprojekt ja Lääne-Eesti veemajanduskava projekt, Ühtekuuluvusfondist üleujutuse ennetamiseks ja leevendamiseks, kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonna teadlikkuse tõstmiseks, Eesti-Šveitsi koostööprogramm toetusest uuenduslike seiretehnoloogiate/lahenduste väljatöötamiseks, keskkonnaandmebaaside ja -süsteemide täiustamiseks) ning 0,61 mln eurot asutuse teenuste toimimise tagamiseks.

Eesti Loodusmuuseum

Muuseumi tegevusvaldkond on koguda, säilitada ja uurida elusa ning eluta looduse mitmekesisust, selle arengut nii ajas kui ruumis ning vahendada seda üldsusele teaduslikel ning hariduslikel eesmärkidel. Lisaks on muuseumi ülesanne loodusmaja Taru kaudu toetada mitmekülgse keskkonnahariduse pakkumist ja keskkonnateadliku käitumise kasvu ühiskonnas ning soodustada asutuste vahelist valdkonnaülest koostööd.

Muuseumi eelarvest moodustavad tööjõukulud 72,79% ja majandamiskulud 27,21%.

Muuseumi eelarvest 200 tuh euro ulatuses kaetakse kulusid majandustegevusest laekuva tulu arvelt ning 151 tuhat eurot on välisprojektide elluviimisega seotud kulu.

Keskkonnaamet

Ameti tegevusvaldkonnad on loodus-, keskkonnakaitse ning keskkonnajärelevalve korraldamine riikliku keskkonnapoliitika elluviimiseks.

Alates 1. jaanuarist 2027 antakse kiirgusohutuse korraldamisega seotud ülesanded Keskkonnaametilt üle Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (TTJA). Ülesannete üleandmisega seoses väheneb Keskkonnaameti koosseis 14 ametikohta.

Ameti eelarvest 92,53% (23,66 mln eurot) moodustavad tööjõu- ja majandamiskulud, mis 83,53% ulatuses kaetakse piirmääraga vahenditest. Välistoetustest ja CO_2 vahenditest kaetakse kulusid kokku 4,21 mln euro ulatuses.

Majandamiskulude eelarvest 2,69 mln eurot on kinnisvara ja rajatiste ülalpidamisega seotud kulud, 0,55 mln eurot sõidukite ülalpidamisega seotud kulud, 3,89 mln eurot keskkonnaalased uuringud ja ekspertiisid. Ülejäänud majanduskulud on seotud asutuse igapäevase toimimise tagamisega. Nende alla kuuluvad ametikohtadega seotud vältimatud kulud, sealhulgas administreerimiskulud, inventari soetamine ja hooldus, vormiriietus, töötervishoiuteenused, koolitused, lähetuskulud ning seadmete hooldus ja muud töökorralduse seisukohalt vajalikud kulud.

2027. aastal vähenevad tööjõu- ja majandamiskulud 2026. aastaga võrreldes kokku 4,70 mln euro võrra. Sellest moodustab piirmääraga vahenditest kaetavate kulude vähenemine 1,78 mln eurot, sealhulgas 0,48 mln eurot seoses kiirgusohutuse ülesannete ja nende täitmiseks vajalike vahendite üleandmisega Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile. Samuti anti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile üle majandustegevusest laekuvate tulude arvelt kavandatud kulude eelarve summas 0,25 mln eurot. Lisaks vähendab eelarvet 0,47 mln euro suurune kärbe.

Väheneb välistoetustest ja CO_2 vahenditest kavandatud kulude maht. Suurematest projektidest lõppes 2026. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu REPowerEU vahenditest rahastatud taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamise projekt. 2027. aastal jätkuvad olulisemad projektid on ühtekuuluvusfondist rahastatav pärandniitude taastamine, LIFE programmist toetatavad puisniitude taastamistööde ja Viru alamvesikonna integreeritud veeprojekt ning Eesti-Šveitsi koostööprogramm bioloogiline mitmekesisus.

Muude toetustena on planeeritud 0,43 mln eurot looduskaitseseaduse alusel makstavateks loomakahjudeks.

Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus

IT reformi raames kujundatakse ümber riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) töökorraldus, mille eesmärk on pikas perspektiivis vähendada IT püsikulusid ja dubleerimist, parandada küberjulgeolekut, koondada üleriigiliste kesksete teenuste ja võimekuste arendamine ning tagada riigi IT-ressursside tõhusam ja strateegilisem kasutamine.

Alates 1. veebruarist 2027 koondub Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse IT-teenuste vastutus loodavasse Riigi Digikeskusesse.

2027. aasta eelarves kajastuvad muudatused eelarve ümbertõstmisest Justiits- ja Digiministeeriumile 10 mln eurot. Reformi rakendamise täpsustused selguvad Riigikogu eelarvemenetluse käigus, sealhulgas täiendavad eelarve ümberpaigutused valitsemisalade vahel.

Transpordiamet

Asutuse tegevusvaldkond on inimeste ning vee-, õhu- ja maismaasõidukite liikuvuse kavandamine ning ohutu ja keskkonda säästva taristu tagamine.

Asutuse tegevuskulude eelarvest moodustavad tööjõukulud 33,77% ja majandamiskulud 54,40%.

Tööjõukulude eelarve suureneb 2027. aastal 11,75% ehk 3,46 mln eurot. Suurenemine on tingitud sellest, et 2026. aastal vähendati ühekordselt tööjõukulude eelarvet 3 mln euro võrra, mis suunati muude toetuste eelarvesse.

Majandamiskulude eelarve väheneb 1,32% ehk 0,90 mln eurot seoses kulude optimeerimisega. Teede korrashoiukulud moodustavad majandamiskulude eelarvest 78,16% ehk 41,43 mln eurot. Infotehnoloogia kulude ülalpidamiseks on kavandatud 3,47 mln eurot, kinnisvara ülalpidamiseks 2,17 mln eurot ning sõidukite ülalpidamiseks 1,16 mln eurot. Ülejäänud

majandamiskulud on seotud asutuse igapäevase toimimise tagamisega. Sinna alla kuuluvad administreerimiskulud, töötervishoiukulud, inventari soetamise ja hoolduse kulud, koolitused, lähetused ning muud seadmete ja töökorralduse seisukohalt vajalikud kulud.

Välistoetustest, CO_2 ja muudest siseriiklikest toetustest ning majandustegevusest laekuvate tulude arvelt kavandatud kulude maht on 2,18 mln eurot, millest tööjõukulud moodustavad 1,11 mln eurot ja majandamiskulud 0,86 mln eurot.

Eesti Geoloogiateenistus

Teenistuse tegevusvaldkond on geoloogiline kaardistamine, maapõue ja maavara kaitse, teadus- ja arendustegevus, geoloogilised alus- ja rakendusuuringud, geoloogilise teabe säilitamine ja kättesaadavuse tagamine, riigiasutuste nõustamine ning avalikkuse maapõuealane teavitamine.

Asutuse eelarvest moodustavad tööjõukulud 74,80% ja majandamiskulud 20,26%, mis 84,79% ulatuses kaetakse piirmääraga vahenditest. 2027. aasta eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 34,96% ehk 1,64 mln eurot. Piirmääraga vahendite eelarve väheneb 1,33 mln eurot, sest 2026. aastaga lõpeb fosforiidi ja kaasnevate ressursside uuring.

Tööjõu- ja majandamiskulusid kaetakse välisvahendite arvelt 0,26 mln euro ja majandustegevusest laekuvate tulude arvelt 0,18 mln euro ulatuses. 2027. aastal jätkatakse CO_2 vahenditest rahastatava AVATAR projekti elluviimist. Projekt kestab 2028. aasta lõpuni. 2027. aastal viiakse läbi vajalikud geoloogilised eeluuringud Tõrvas, Rõuges ja Põlvas, mille tulemuste põhjal valitakse ühes uuringukohas sobiv asukoht avatud maasoojussüsteemi katsejaama rajamiseks ning projekteeritakse katsejaama tehniline lahendus ja süsteem.

Välistoetustest olulisemad projektid on LIFE IP CleanEst ning LIFE Sip AdaptEst. Lisaks jätkub 2027. aastal Interregi Eesti-Läti programmist rahastatav HydroScope projekt. Projekti eesmärk on arendada Eesti ja Läti põhjaveeseiret ning luua reaalajas seireandmetel põhinev varajase hoiatuse lahendus põua, reostusohu ja põhjaveest sõltuvate ökosüsteemide seisundi muutuste tuvastamiseks.

Majandamiskulude piirmääraga vahenditest kaetakse kinnisvara ülalpidamisega seotud kulud ning asutuse igapäevase toimimise tagamisega (uurimis- ja arendustööde-, lähetus-, administreerimis-, inventari majandamise-, sõidukite ülalpidamise jm) seotud kulud.

Riigilaevastik

Riigilaevastiku peamised tegevusvaldkonnad on riigi veesõidukite (v.a Kaitseväe ja Kaitseliidu veesõidukid) haldamine, navigatsioonimärgistuse korrashoid, jäämurdetööde korraldamine ning lootsiteenuse osutamine.

Riigilaevastiku tegevuskulude eelarvest moodustavad tööjõukulud 45,81% ja majandamiskulud 47,45%. Asutuse tegevuskuludest 90,91% kaetakse piirmääraga vahenditest.

2027. aasta eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 1,46% ehk 0,39 mln euro võrra. Muutuse tingivad ühelt poolt majandamiskuludelt arvestatava käibemaksukulu vähenemine 1,20 mln

euro võrra ning teiselt poolt tööjõu- ja majandamiskulude kasv vastavalt 0,65 mln ja 0,18 mln euro võrra. Käibemaksukulu vähenemine on peamiselt seotud TS Shipping OÜ-le kuuluva jäämurdja Botnica prahilepinguga. 2026. aasta eelarve koostamisel arvestati prahilepingu käibemaksukulu ekslikult 24% maksumääraga, kuigi lepingule kohaldub 0% käibemaksumäär.

Tööjõukulude kasv 5,76% on seotud eelkõige 2026. aasta lõpus kasutusele võetud uue mitmeotstarbelise töölaeva Kratt meeskonna komplekteerimisega, õigusaktidest tulenevate täiendavate kohustuste täitmisega ning uute arendusprojektide lisandumisega. Majandamiskulude suurenemine 1,42% tuleneb samuti peamiselt uutest arendusprojektidest. Nende projektide rahastamine toimub välistoetuste ja muude tuludest sõltuvate vahendite arvelt.

Majandamiskulude suurimad kuluartiklid on jäämurdja Botnica lepinguline prahiraha summas 5,62 mln eurot ning veesõidukite ülalpidamiskulud summas 4,51 mln eurot.

3.12.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Kliimaministeeriumi kulud on suunatud selliste eelduste ja tingimuste loomiseks, mis tagavad Eestis elurikka looduse, energia varustuskindluse ja konkurentsivõimelise lõpphinna, kõigi vajadusi arvestava elukeskkonna ja liikuvuse, keskkonnateadliku ühiskonna ning kliimakindla ja konkurentsivõimelise majanduse.

Tabel 157. Kliimaministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.19	**Tulemusvaldkond: Kliima, energeetika ja elurikkus**	**-177 103**	**-156 425**	**-118 690**	**37 735**	**-24%**	**-12 433**
13.20	Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-51 867	-61 291	-46 441	14 850	-24%	-7 144
13.36	Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-103 706	-64 416	-37 931	26 485	-41%	-1 791
13.49	Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programm	-21 530	-30 718	-34 318	-3 600	12%	-3 498
13.59	**Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus**	**-677 877**	**-1 033 680**	**-870 701**	**162 979**	**-16%**	**-13 721**
13.60	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	-144 109	-137 941	-138 247	-306	0%	-5 166
13.73	Mere ja vee programm	-57 362	-65 695	-78 969	-13 274	20%	-4 234
13.83	Transpordi ja liikuvuse programm	-476 406	-830 044	-653 486	176 558	-21%	-4 321

3.12.3.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus

3.12.3.1.1 Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on puhas ja elurikas keskkond ning kestlik keskkonnakasutus.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR) ning Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KEMIT).

Tabel 158. Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.20	Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-46 441	-33 986	0	-8 254	-4 201	0
13.21	Elurikkuse ja mulla kaitse	-23 372	-13 154	0	-8 250	-1 968	0
13.25	Metsandus ja jahindus	-13 558	-11 322	0	-2	-2 233	0
13.28	Keskkonnakorraldus	-5 499	-5 497	0	-2	0	0
13.31	Kiirgusohutus	-1 188	-1 188	0	0	0	0
13.34	Kesksed IT-teenused	-2 825	-2 825	0	0	0	0

Rida 13.21 programmi tegevus: Elurikkuse ja mulla kaitse

Programmi tegevuse eesmärk: Liikide ja elupaikade soodne seisund ning maastike mitmekesisus on tagatud, nii et elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna ja elurikkuse ning mulla poolt pakutavad ökosüsteemiteenused on jätkusuutlikud.

Tabel 159. Programmi tegevuse elurikkuse ja mulla kaitse 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Liigikavade I ja II prioriteedi tegevuste täitmise määr uuendatud kavade alusel, % Allikas: Keskkonnaamet	60	90
Mulla hea seisundi tuvastamiseks esinduslik indikaatorite arv, mida mõõdetakse riikliku mullaseire raames, sh et oleksid kajastatud elurikkuse näitajad, tk Allikas: Keskkonnaagentuur	11	11
Aasta jooksul taastatud elupaikade pindala (ha) Allikas: Kliimaministeerium	4000 (2024)	4000

Liigikavade I ja II prioriteedi tegevuste täitmise määr uuendatud kavade alusel. Looduskaitse keskendub liikide ja elupaikade kaitsele ning taastamisele, peamiselt kaitsealadel. Selleks

koostatakse ja uuendatakse tegevus- ja kaitsekorralduskavasid, hinnatakse nende tulemuslikkust ning rahastatakse eelkõige I ja II prioriteedi tegevusi. Oluline on uuendada Natura alade kavad vastavalt Euroopa Komisjoni nõuetele ja parandada kaitse tõhusust.

Mulla hea seisundi tuvastamiseks esinduslik indikaatorite arv, mida mõõdetakse riikliku mullaseire raames, sh et oleksid kajastatud elurikkuse näitajad. Lisatud on mulla hea seisundi mõõdik, mis hõlmab indikaatoreid mulla füüsikaliste, keemiliste ja bioloogiliste omaduste hindamiseks ning nende kasutatavust mulla seisundit ohustavate tegurite tuvastamisel, sealhulgas orgaanilise materjali kadu, toitainete kadu, hapestumine, sooldumine, mulla saastumine, tuule- ja vee-erosioon, elurikkuse vähenemine ning mullatihenemine. Hetkel võimaldab mullaseire hinnata seisundit 11 indikaatori alusel, kuid hinnang on esinduslik eelkõige seirealade tasandil. Tulevikus võimaldab laiendatud mullaseireraamistik anda hinnangu kogu Eesti muldade seisundile. Lisaks loob suurenenud seiremaht eeldused andmete kasutamiseks mudeldamisel ning mulla seisundi muutuste prognooside koostamisel.

Mullaseire hõlmab tulevikus kogu Eestit (mets, asulad, märgalad, rohumaad, põllumaa ja ainult põllumajandusnäitajatest ei piisa). Andmete vastu on huvi tundnud nii põllumajandustootjad kui ka metsandus. Tegemist on ka LULUCF (maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus; orgaaniline süsinik) alusandmestikuga Corg varude (mulla orgaanilise süsiniku) seire, mida hetkel sellisel kujul ei teostata. LULUCF alusuuringud ja nende alusel modelleeritavad nn Tier tasemed, kui nad on tervikuna teostatud, võimaldavad Eestil rakendada paindlikkusmeetmeid ehk eelduslikult vähendada võimalikke LULUCF kohustusi. Kõik meetmed peavad olema viidud nõutud tasemele ja see on üks indikaatoritest, mis seda vajab. Seega on see riigiülene oluline komponent ka kliimameetmetes. Tegemist on alusandmestikuga ka looduse taastamise kava jaoks, kui valida piirkondi, kus taastamistegevused on prioriteetsed. Veemajanduskavades on toitainete lisamine mulda samuti oluline indikaator.

Aasta jooksul taastatud elupaikade pindala. Jätkatakse ebasoodsas seisundis elupaikade taastamisega. 2024. aastal kinnitati Euroopa Liidu looduse taastamise määrus, mille kohaselt tuleb aastaks 2050 taastada kõik rikutud ökosüsteemid. Valdkonnast tulenevalt keskendutakse selle programmi all eelkõige kaitstavate elupaikade taastamisele, milleks on eelkõige pärandniidud, sooelupaigad, märjad metsad jt. Muu hulgas kasutatakse selleks EL rahastusmeetmeid (LIFE programm, EL ühine põllumajanduspoliitika, struktuuritoetused), lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi, riigieelarve ja erinevate projektide rahastust.

Tabel 160. Programmi tegevuse elurikkuse ja mulla kaitse eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.21	**Elurikkuse ja mulla kaitse**	**-18 828**	**-23 348**	**-23 372**	**-24**	**0%**	**-1 832**
13.22	Tööjõu- ja majandamiskulud	-14 491	-15 313	-14 391	922	-6%	-896
13.23	Sotsiaaltoetused	-5	-10	-10	0	0%	-5
13.24	Muud toetused	-4 331	-8 025	-8 970	-945	12%	-931

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus keskendub elurikkuse ja muldade säilitamise ning taastamise põhimõtete lõimimisele maa- ja ressursikasutusse ning ökoloogiliselt toimiva ja tõhusalt kaitstava kaitsealade võrgustiku tagamisele. Tegevus hõlmab muldade, ohustatud liikide ja elupaikade kaitset, taastamist ning seiret, looduskaitse andmestike ja infosüsteemide arendamist, kaitsekorralduse tulemuslikkuse parandamist ning maaomanike ja teiste osapoolte senisest suuremat kaasamist looduse hoidmisse. Lähiaastate fookuses on looduse taastamise kava väljatöötamine ja rakendamine, loodusväärtustele vastava kaitsekorra tagamine, elurikkuse hoidmise põhimõtete senisest tugevam arvestamine teistes valdkondades ning maa- ja mullakaitse raamistiku loomine mullaseadusega, milles ajakohastatakse mullaseisundi ja maahõivehierarhia põhimõtted.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetatakse koostöös Keskkonnaameti, Keskkonnaagentuuri ja teiste asjaomaste partneritega, sealhulgas Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) ning SA-ga Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2027. aastal jätkatakse elurikkuse kaitse, looduskaitse korraldamise ning maa- ja mullakasutuse arendamisega. Erametsamaadel kaitstavate alade piirangute kompenseerimisel rakendatakse kuni käimasoleva rahastusperioodi lõpuni kehtivaid tasumäärasid. Samal ajal valmistatakse ette 2028. aastal algava perioodi lahendusi, mille võimalused selguvad 2026. aasta lõpuks või otsustatakse aastatel 2026–2027.

Maa- ja mullakasutuse valdkonnas jätkatakse maa- ja mullakasutuse juhtimissüsteemi projekti elluviimist kuni 2027. aastani. Seejärel vaadatakse üle valdkonna rahastus, kuid prioriteediks jääb projekti tulemuste rakendamine ja kasutuselevõtt, sealhulgas kasvuhoonegaaside arvestuse ning uuendatud mullastikukaardi kasutamine maakasutusega seotud otsuste alusena. Mullaseaduse puhul keskendutakse selle rakendamisele, teadlikkuse suurendamisele ning nõustamisteenuse pakkumisele maaomanikele ja maakasutajatele. Vajaduse korral rakendatakse riiklikke soodustavaid meetmeid, kui ilmnevad mulla seisundi halvenemise, mulla katmise või eemaldamise trendid, mis võivad ohustada toidu- ja veejulgeolekut, elurikkust või teiste elutähtsate ökosüsteemiteenuste säilimist.

Elupaikade ja liikide kaitses jätkatakse elupaikade taastamist ning loodusdirektiivi aruande alusel hinnatakse eesmärkide saavutamiseks vajalikke tegevusi. Rakendatakse riiklikku looduse taastamise kava ning alustatakse LIFE SNAP projekti elluviimist. Vajalikus mahus jätkatakse kaitstavate liikide ja ohustatud elupaikade inventuure ning arendatakse edasi maaomanike teavitamise süsteemi. RMK maal viiakse läbi loodus- ja põlismetsade inventuurid ning tagatakse nendele aladele kohane kaitse.

LIFE-IP projekti „Loodusrikas Eesti“ raames jätkatakse 2027. aastal projekti lõppfaasi tegevustega. Aastatel 2027–2029 lõpetatakse projektis kavandatud metsade ja pärandniitude taastamine, tehakse loodusrikkust toetavate põlluelementide, taastatud märgade metsade, rannaniitude ja väikeveekogude seiret ning viiakse lõpule võõrliikide tõrjekatsed. Samuti

valmivad tolmeldajate ja pärandniitude tegevuskavad ning lõpetatakse Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) [RK9.1] ja linnuäpi SIUTS arendustööd.

Looduskaitse tulemuslikkuse parandamiseks alustatakse loodusväärtuste kaitseks rakendatud meetmete tõhususe ja kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamise süsteemi uuendamist ning selleks vajaliku lahenduse arendamist EELIS-es. Vajaduse järgi jätkatakse elupaikade tegevuskavade, liigitegevuskavade ja alade kaitsekorralduskavade koostamist, uuendamist ning rakendamist. Kinnitatakse ettevalmistamisel olevad kavad, sealhulgas soode ja pärandniitude tegevuskava, ning rakendatakse uudse lahendusena välja töötatud ranna- ja kaldakaitsevööndite kaitsekorralduskava.

Kaitstavate alade süsteemis jätkatakse 30% maismaa kaitse eesmärgi sisulist täitmist ning loodusväärtuste kaitseks vajalike kaitsekordade kehtestamist ja ajakohastamist. Võõrliikide valdkonnas jätkatakse tõrjet kavandatud mahus. Samuti jätkatakse vajalikus mahus seiret, sealhulgas looduse taastamise kavast tuleneva täiendava seire rakendamist. Seires ja inventuurides võetakse senisest laiemalt kasutusele uusi tehnoloogilisi lahendusi, sealhulgas droone, kaugseiret ja muid kaasaegseid meetodeid.

Looduskaitse ja keskkonnaandmete tõhusamaks haldamiseks, kasutamiseks ja avalikustamiseks rakendatakse EELIS-e uuendatud versioon ning arendatakse sellele uusi funktsioone. Loodusrikkuse ja ökosüsteemide hüvede seisundi hindamisel kajastatakse ökosüsteemiteenuste väärtust kaitse-eeskirjade seletuskirjades ning neid on kavas kasutada ka looduse taastamise kava meetmete mõju hindamisel. Jätkatakse projekti „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid“ (ELME) [RK10.1] andmete uuendamist ja edasiarendamist.

Looduses liikumise, linnalooduse ja rohevõrgustiku valdkonnas jätkatakse seniseid tegevusi. Rakendatakse looduse taastamise kava ning taastatakse elurikkust muu hulgas linnaökosüsteemides. Rohevõrgustiku toimimiseks vajalikke tingimusi arvestatakse loamenetlustes ja planeeringute koostamisel. Kaitstavate liikide tekitatud kahju ennetamise ja hüvitamise süsteemis jätkatakse välja töötatud meetmete rakendamist, pöörates senisest suuremat tähelepanu ennetusele ja selle võimaluste laiendamisele.

Elurikkuse säilitamiseks ja suurendamiseks alustatakse eeldatavalt 2027. aastal elurikkuse ühikute LIFE projekti tegevustega ning käivitatakse LIFE SNAP projekt. Samal ajal arvestatakse Euroopa Komisjoni poolt välja töötatava elurikkuse ühikute poliitikaraamistikuga. Natura hindamise ja metsaelupaikade kaitse valdkonnas kinnitatakse pärast keskkonnamõjude strateegilise hindamise (KSH) valmimist metsaelupaikade kava ning selle põhimõtteid rakendatakse metsateatiste menetlemisel keskkonnamõjude hindamisel. Geneetiliselt muundatud organismide (GMO) regulatsiooni ajakohastamiseks muudetakse geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadust (GMOVS) vastavalt Euroopa Liidus vastu võetud direktiivi 2001/18 muudatustele.

Eesti looduse taastamise kava lõplik versioon esitatakse 2027. aastal ning jätkatakse selle rakendamist. Natura metsaelupaikades kaitstavatel aladel ja neist väljaspool paiknevatel riigimaadel piiratakse raieid ning piiranguvööndites ja väljaspool kaitsealasid edendatakse püsimetsanduse võtteid. Selleks kinnitatakse metsaelupaikade kava ning rakendatakse selle põhimõtteid metsateatiste menetlemisel keskkonnamõjude hindamisel. Lepingulise looduskaitse puhul kasutatakse looduskaitseseaduse muudatustega loodud õiguslikku raamistikku ning jätkatakse selle täpsemate põhimõtete väljatöötamist ja rakendamist.

Eesmärgi saavutamiseks soodustatakse loodussõbralikku maa- ja ressursikasutust ning lõimitakse elurikkuse säilitamise ja taastamise põhimõtted erinevatesse maakasutuse valdkondadesse. Tagatakse ökoloogiliselt toimiv ja tõhusalt kaitstav kaitsealade võrgustik ning jätkatakse EL elurikkuse strateegia eesmärkide täitmist, sealhulgas 30% maismaa ja mereala kaitse tagamist.

Jätkatakse ohustatud liikide ja elupaikade kaitset, taastamist ja seiret ning tugevdatakse elurikkusega arvestamist planeeringutes ja loamenetlustes. Eesmärk on säilitada ja parandada looduse seisundit nii kaitsealadel kui ka väljaspool neid.

Looduskaitses suurendatakse maaomanike ja kogukondade kaasamist. Lisaks aladepõhisele kaitsele arendatakse lepingulise looduskaitse lahendusi ning luuakse täiendavaid võimalusi maaomanike motiveerimiseks loodusväärtusi hoidma ja taastama. Samuti töötatakse välja põhimõtted elurikkuse summaarse vähenemise vältimiseks ning otsitakse võimalusi „saastaja maksab“ põhimõtte tõhusamaks rakendamiseks.

Olulisel kohal on elurikkuse hoidmise põhimõtete arvestamine teistes poliitikavaldkondades, sealhulgas energeetikas, maapoliitikas ja ruumilises planeerimises. Läbiva teemana keskendutakse muldade hea seisundi säilitamisele ja taastamisele ning keskkonna- ja kliimaeesmärkidest lähtuva maakasutuse arendamisele.

Programmi tegevuse eelarves suureneb muude toetuste maht võrreldes 2026. aastaga 11,78%, peamiselt Ida-Viru maakonna programmi toetuste väljamaksete tõttu.

Programmi tegevusi rahastatakse 35,30% ulatuses välisvahenditest: LIFE IP projektist rahastatavad toetused metsa- ja põllumajandusmaa elupaikade ning liikide seisundi parandamiseks (1,63 mln eurot), struktuurifondidest rahastatavad toetused elupaikade ja pärandniitude taastamiseks (4,08 mln eurot), rohestamiskavade, sealhulgas elurikkust parandavate tegevuste elluviimiseks (0,10 mln eurot). CO_2 vahenditest rahastatakse ökosüsteemide kaitse ja taastamise toetust (1,95 mln eurot).

Sotsiaaltoetusteks kavandatud 10 tuhat eurot kasutatakse Eerik Kumari looduskaitsepreemia väljaandmiseks.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve kajastab programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke põhikulusid, sealhulgas keskkonnaseiret, ekspertiise, kaitstavate loodusobjektide maade hindamist ja loodusväärtuste kaitsega seotud tegevusi. Eelarves sisalduvad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulud ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikud

majandamiskulud, näiteks hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti sisaldab see välisprojektide tegevus- ja halduskulusid.

Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga 6,02 %, peamiselt välisvahenditest rahastatud projektide lõppemise tõttu, sealhulgas puisniitude taastamise ja jätkusuutliku majandamise edendamise projekti lõppemise tõttu.

Rida 13.25 programmi tegevuse nimetus: Metsandus ja jahindus

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti metsad on tootlikud, elujõulised ja nende kasutus on mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik ning tagatud on elupaikade ja liikide vahelise ökoloogilise tasakaalu säilitamine.

Tabel 161. Programmi tegevuse metsandus ja jahindus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Erametsade uuendamise osakaal erametsade uuendusraiete ja halva tervisliku seisundi tõttu raiutud alade pindalast (%) Allikas: Keskkonnaamet	-	50
Riigimetsa külastatavus (mln külastust aastas RMK külastustaristul) Allikas: RMK	3,2 (2024)	2,9

Erametsade uuendamise osakaalu mõõdik näitab, kui suur osa uuendusraiega majandatud või halva tervisliku seisundi tõttu raiutud erametsade alast on uuendatud. Mõõdiku eesmärk on hinnata, kas raietele järgneb erametsades piisavas mahus metsade taastumine ning kas seeläbi on toetatud metsa uuenemisvõime ja pikaajalise tootlikkuse säilimine. Sihttasemeks on, et uuendatud oleks vähemalt pool nimetatud aladest.

Mõõdiku arvutamise aluseks on Keskkonnaagentuuri eksperthinnang raiealade pindala kohta, mis tugineb statistilise metsainventuuri (SMI) tulemustele ning Keskkonnaametile esitatud andmed turustatud taimede ja seemnete koguste kohta. Uuendamisena arvestatakse eelkõige istutamist ja külvi, lähtudes turustatud taimede ja seemnete aastasest kogustest. 2024. aasta andmed selguvad 2026. aasta sügisel.

Riigimetsa külastatavuse mõõdik näitab RMK külastustaristu kasutust miljonites külastustes aastas. Mõõdik aitab hinnata riigimetsa sotsiaalset kasutust ning seda, kas riigimets pakub jätkuvalt inimestele võimalusi looduses liikumiseks, puhkamiseks ja loodusteadlikkuse suurendamiseks.

Näitaja põhineb RMK koondatud külastusandmetel, sealhulgas külastusloendurite ja muude külastusseire meetodite põhjal saadud hinnangutel. RMK avaldab kalendriaasta koondnäitaja oma aastaraamatus või muudes väljaannetes ning mõõdikut hinnatakse kord aastas. Seetõttu selgub 2025. aasta tegelik tase pärast RMK 2025. aasta koondandmete avaldamist 2026. aastal.

Sihttase tuleneb RMK 2024–2028 aastaraamatus seatud eesmärgist, mille kohaselt võiks RMK külastustaristul olla aastas vähemalt 2,90 mln külastust. Mõõdiku 2024. aasta tegelik tase oli 3,20 mln külastust, mis kinnitab, et RMK külastustaristu kasutus püsib kõrgel tasemel ning riigimetsa puhke- ja liikumisvõimalused on kasutajatele jätkuvalt olulised.

Tabel 162. Programmi tegevuse metsandus ja jahindus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.25	Metsandus ja jahindus	-12 692	-14 264	-13 558	707	-5%	-1 357
13.26	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 128	-7 043	-6 823	220	-3%	-273
13.27	Muud toetused	-5 563	-7 222	-6 735	487	-7%	-1 084

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab metsa- ja jahinduspoliitika kujundamise ning rakendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevus hõlmab muu hulgas metsaressursi ja geenireservmetsade arvestust, metsastatistika avaldamist, metsaregistri arendamist ja kasutamist, metsakorraldajate kutsetunnistuste ja tegevuslubade väljastamist, vääriselupaikade kaitseks lepingute sõlmimist erametsaomanikega, metsapuude seemnete ja taimede sertifitseerimist ning jahindusvaldkonna lubade menetlemist ja korralduslike ülesannete täitmist. Tegevuse keskmes on kestliku metsanduse kujundamine viisil, mis arvestab samal ajal elurikkuse, kliimaeesmärkide, majandusliku konkurentsivõime ning sotsiaalsete ja kultuuriliste väärtustega. Jahiulukite kestliku kasutamise toetamiseks panustatakse ulukiseiresse, andmepõhiste küttimisettepanekute koostamisse ja probleemliikide ohjamisse.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil. Eesmärkide saavutamist toetavad eelkõige Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur. Metsanduse ja jahinduse arendamisel on oluline koostöö ka erametsaomanike, metsaühistute, RMK ning teiste asjaomaste partneritega.

2027. aastal jätkatakse metsanduse arengukava aastani 2035 rakendamise ettevalmistamist elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programmi kaudu. Arengukava on koostamisel.

Samal ajal jätkatakse koostöös teiste riigiasutuste ja sihtrühmadega metsanduspoliitika põhialuste väljatöötamist aastani 2050, et kujundada metsanduse pikaajaline poliitikaraamistik.

Metsandusandmete valdkonnas keskendutakse andmete kvaliteedi, kättesaadavuse ja usaldusväärsuse parandamisele. Keskkonnaportaalist kujundatakse metsandusinfo keskne avalik kanal ning digimetsade koostöömudel toetab andmearenduse koordineerimist. Eesmärk on muuta metsandusandmed paremini kasutatavaks kestliku metsamajandamise ja poliitikavalikute toetamisel.

Kaugseire arendamisel laiendatakse metsamaski kasutusvõimalusi, et hinnata Eesti metsamaa pindala lisaks statistilisele metsainventuurile ka kaugseire abil. Analüüsitakse, millises ulatuses saab kaugseireandmeid kasutada metsade hindamisel ja mõõtmisel. Tulemuste põhjal saab

kaaluda kaugseire laiemat kasutuselevõttu ja selle integreerimist õigusruumi viisil, mis täiendaks seniseid metsakorralduslikke meetodeid.

Puidu väärindamise valdkonnas toetatakse puidu keemilise ja mikrobioloogilise väärindamise arendamist, sealhulgas toorme kättesaadavust, teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni. Biomasskütuste valdkonnas täidetakse EL raadamisvabade toodete määruse (EUDR) ja taastuvenergia direktiivi (RED III) nõudeid, et tagada biomasskütuste säästlikkuse nõuete ja taastuvenergia arvestuspõhimõtete ühtne rakendamine. See hõlmab päritolu tõendamise, aruandluse ja kontrolli toimivuse tagamist.

Metsastamise ja erametsanduse toetamisel jätkatakse metsastamise toetusmeetme ning teiste toetusmeetmete rakendamist 6,73 mln euro ulatuses. Võrreldes 2026. aastaga väheneb toetuste maht 6,74%. Erametsanduse arengu toetamiseks jätkatakse tugisüsteemi rakendamist ning soodustatakse metsaomanike koostööd metsade kasvatamisel ja kasutamisel. Samuti jätkatakse väärtiselupaikade kaitse lepingute sõlmimist erametsaomanikega ning alustatakse loodus- ja põlismetsade vabatahtliku kaitse toetamist.

Püsimetsanduse valdkonnas jätkatakse püsimetsanduse võtete mõju uurimist Eesti tingimustes. Kui kogukonnaalade eelnõu saab Riigikogu heakskiidu, minnakse üle uuele korraldusele. Erametsades jätkatakse püsimetsanduse soodustamist püsimetsa majandamise kavade koostamise toetamise ja nõustajate koolitamise kaudu.

Puiduistandike rajamise õigusraamistiku rakendamiseks töötatakse välja rakendusakt ning luuakse istandike rajamiseks sobivate alade kaardikiht. Riigimetsa arvestuslangi aluste edasiarendamisel töötatakse välja metoodika metsamaa süsinikusidumise seostamiseks arvestuslangiga.

Metsaregistri arendamisel luuakse võimalus esitada EUDR-i kohast hoolsuskohustuse deklaratsiooni metsaregistri kaudu, kasutades selleks registris olevaid andmeid. Sellega toetatakse puidu turule toomisega seotud nõuete täitmist ning andmepõhist menetlust.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve kajastab programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke põhikulusid, sealhulgas metsaseire analüüse, ulukiseiret ja muid seotud tegevusi. Selles sisalduvad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulud ning töö korraldamiseks vajalikud majandamiskulud, näiteks hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti sisaldab eelarve välisprojektide tegevus- ja halduskulusid.

Rida 13.28 programmi tegevus: Keskkonnakorraldus

Programmi tegevuse eesmärk: Oluline keskkonnamõju (keskkonnamõju hindamine/keskkonnamõju strateegiline hindamine) on hinnatud ja tagatud tegevuste vastavus keskkonnaeesmärkidele, rakendatakse leevendusmeetmeid.

Tabel 163. Programmi tegevuse Keskkonnakorraldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Keskkonnamõjude hindamise menetluste keskmine kestus Kliimaministeeriumi haldusala asutustes (kuudes) Allikas: Kliimaministeerium	35	22

Mõõdikuga „Keskkonnamõjude hindamise menetluste keskmine kestus Kliimaministeeriumi haldusala asutustes (kuudes)" saadakse teave keskkonnamõju hindamise (KMH) menetluste kestuse kohta praeguses praktikas. Kuigi mõõdik põhineb vaid kahe Kliimaministeeriumi haldusala asutuse statistikal (Keskkonnaamet ja Transpordiamet kui otsustajad KMH menetluses), tuleb arvestada, et praktikas on kõige rohkem KMH-sid algatanud Keskkonnaamet, mistõttu annab mõõdik piisavalt asjakohase üldistava ülevaate. Kliimaministeeriumi üldine eesmärk on kiirendada KMH menetlusi ja tõsta nende kvaliteeti. Mõõdik kirjeldab juba teostatud KMH menetluste näitel üldise eesmärgi saavutamist.

Tabel 164. Programmi tegevuse keskkonnakorraldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.28	Keskkonnakorraldus	-5 703	-7 336	-5 499	1 837	-25%	-423
13.29	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 699	-7 328	-5 491	1 837	-25%	-423
13.30	Muud toetused	-4	-8	-8	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab keskkonnakorralduse poliitika kujundamise ja rakendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevus hõlmab tööstusheite- ja kemikaalipoliitika kujundamist, keskkonnakomplekslubade andmist, keskkonnamõju hindamise süsteemi arendamist, keskkonnakaitselubade ja keskkonnatasude süsteemi kujundamist, järelevalvet, keskkonnavastutuse juhtumite menetlemist ning planeeringute ja muude projektide keskkonnamõju hindamist. Eesmärk on tagada, et keskkonnakasutus oleks reguleeritud ühtsetel, arusaadavatel ja kasutajasõbralikel alustel ning et oluline keskkonnamõju oleks õigeaegselt hinnatud ja leevendatud.

Keskkonnakorralduse arendamisel keskendutakse lähiaastatel keskkonnamõju hindamise teenuse kaasajastamisele, keskkonnakaitselubade süsteemi korrastamisele, keskkonnaotsuste infosüsteemi edasiarendamisele, tööstusheite direktiivi ülevõtmisele ja rakendamisele ning ettevõtete suunamisele vähem saastavate tehnoloogiate kasutuselevõtule ja ohtlike ainete asendamisele. Eesmärk on muuta haldusprotsessid lihtsamaks, kiiremaks ja läbipaistvamaks, säilitades samal ajal otsuste kvaliteedi ja keskkonnakaitse kõrge taseme.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja teised asjaomased partnerid.

2027. aastal jätkatakse keskkonnatasude, keskkonnamõju hindamise, keskkonnakaitselubade süsteemi, tööstusheite valdkonna ning ohutu materjaliringluse toetusmeetmete ajakohastamist.

Keskkonnatasude valdkonnas vaadatakse üle ning vajaduse korral muudetakse ehitusmaavarade, turba ja vee erikasutusõiguse tasu aluspõhimõtteid, sealhulgas kohaliku kasu rakendamise põhimõtteid, ning tasude ülemmäärasid. Samuti ajakohastatakse vee saastetasu arvestamise süsteemi, lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2024/3019, mis käsitleb asulareovee puhastamist.

Keskkonnamõju hindamise teenuse kaasajastamisel jätkatakse 2027. aastal KMH reformi elluviimist. Tegevused hõlmavad regulatiivseid muudatusi KMH menetluse tõhustamiseks ja digilahenduste kasutuselevõtu toetamiseks, KMH infosüsteemi detailanalüüsi ja arendusi ning digilahendusi, mis parandavad KMH teenuseks vajalike andmete kättesaadavust ja taaskasutust.

2027. aastal jätkatakse keskkonnakaitselubade süsteemi ajakohastamist, et kiirendada otsuste tegemist, vähendada taotlejate ja menetlejate halduskoormust ning säilitada senine keskkonnakaitse tase. Peamised tegevused on taotluste kvaliteedi parandamine, taotlusvormide ja juhendite lihtsustamine, keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS-e automaatkontrollide ja arenduste rakendamine ning taotluse nõuetekohasuse hindamiseks selgema menetlusraamistiku kasutuselevõtt. Samuti valmistatakse ette tehisintellektil põhinevaid lahendusi ja KOTKAS 2.0 arendusi, et toetada loa- ja KMH vajaduse tuvastamist, kvaliteetsemate taotluste koostamist ning menetlustoe parandamist. Laiem eesmärk on kujundada keskkonnaotsuste teenus senisest andme- ja riskipõhisemaks, kasutajakesksemaks ning paremini seotuks seire-, keskkonnatasude ja järelevalveandmetega.

Tööstusheite valdkonnas rakendatakse tööstusheite seadusest tulenevaid uusi nõudeid ning toetatakse ettevõtteid ja Keskkonnaametit nende tõlgendamisel ja juhendmaterjalide kasutamisel. Eesmärk on tagada nõuete ühetaoline rakendamine ning suunata tööstuskäitisi keskkonnahoidlikumale toimimisele.

Ohutu materjaliringluse ja vähem saastavate tehnoloogiate kasutuselevõtu toetamiseks jätkatakse uue perioodi Euroopa Liidu rahastusvahendite kasutamise ettevalmistamist ning liigutakse toetuse avamise suunas. Toetuse eesmärk on võimaldada ettevõtetel asendada ohtlikke aineid ja võtta kasutusele vähem saastavaid tehnoloogiaid.

Programmi tegevuse eelarve vähenemine on seotud välistoetuste mahu vähenemisega, mis tuleneb taaste- ja vastupidavusrahastust (RRF) rahastatud projektide lõppemisest.

Tööjõu- ja majandamiskulud hõlmavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamist, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamist ning muid ametikohtadega seotud kulusid. Toetuste eelarves kajastub rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaks.

Rida 13.31 programmi tegevus: Kiirgusohutus

Programmi tegevuse eesmärk: Kiirgusohutus on tagatud õigusloome ja arengukavade rakendamise kaudu.

Tabel 165. Programmi tegevuse kiirgusohutus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kiirgusohutuse riikliku arengukava ja selle alamplaanide eesmärkide täitmise määr, % Allikas: Kliimaministeerium	69	85
Paldiski reaktorsektsioonide dekomissioneerimise ja lõppladustuspaiga ettevalmistavate tegevuste täitmise määr, % Allikas: AS ALARA, KLIM	25	40
Tuumaenergia ja -ohutuse seaduse koostatud alamaktide arv (tk kumulatiivselt) Allikas: KLIM	0	3

Kiirgusohutuse riikliku arengukava eesmärkide ja selle mõõdikute jälgimine aitab hoida ülevaadet kiirguskaitse hetkeolukorrast. Ühtne lähenemine, teadlikkuse tõstmine ning efektiivne ressursside haldamine aitavad tagada, et kiirgusallikaid käsitletakse ohutult ja vastutustundlikult.

Kiirgusohutuse riiklik arengukava on oluline raamistik, mis suunab kiirguskaitse tegevusi Eestis. Eesmärkide täitmise määra jälgimine võimaldab hinnata, kui efektiivselt on rakendatud kokkulepitud meetmeid erinevates valdkondades.

Paldiski reaktorsektsioonide dekomissioneerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga ettevalmistavate tegevuste täitmise mõõdik hindab kumulatiivselt, millises ulatuses on ellu viidud kavandatud ettevalmistustööd. Mõõdiku andmeid esitab AS ALARA koostöös Kliimaministeeriumiga, tuginedes kindlaks määratud vastutajatele ja ajakavale. Paldiski endise tuumaobjekti reaktorsektsioonide dekomissioneerimine ja lõppladustuspaiga rajamine on valdkonna mahukaimad ja kulukaimad üksikprojektid, mille kogukulu ulatub kuni 154 mln euroni aastani 2065, mistõttu on otstarbekas jälgida nende edenemist eraldiseisva mõõdikuga. Mõõdik annab selge signaali, kui projekti elluviimine viibib ning tekib vajadus täiendavate ressursside kaasamiseks või tegevuskava kohandamiseks. Käesoleva programmiperioodi jooksul toimuvad eelkõige eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise menetlused ning vajalikud keskkonnauuringud ning lõppladustuspaiga tehniline kavandamine, millele tuginedes on võimalik liikuda tegevuslubade taotlemise etappi eeldatavasti 2030. aastal.

Tuumaenergia ja -ohutuse seaduse (TEOS) koostatud alamaktide arv näitab, millises tempos viiakse ellu seaduse rakendamiseks vajalikud õigusloometööd. Mõõdik on kumulatiivne ning kajastab koostatud alamaktide koguarvu, milleks käesoleval programmiperioodil on 17. Mõõdik tugineb Kliimaministeeriumi õigusloome planeerimise andmetele. Sihttasemed seatakse lähtuvalt TEOS-i jõustumisest 1. jaanuaril 2027, millest alates algab alamaktide koostamine ja

vastuvõtmine. Mõõdiku lisamine on põhjendatud, kuna tuumaregulaatori tõhus toimimine eeldab, et vajalikud rakendusaktid oleksid koostatud ettenähtud tähtaegadeks – viivitused üksikmäärustes võivad takistada regulaatori tegevust laiemalt.

Tabel 166. Programmi tegevuse kiirgusohutus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.31	Kiirgusohutus	-2 270	-3 518	-1 188	2 330	-66%	-1 181
13.32	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 359	-1 941	-734	1 206	-62%	-228
13.33	Muud toetused	-910	-1 577	-454	1 123	-71%	-953

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab kiirguspoliitika kujundamise ja rakendamise ühtse juhtimisloogika alla.

Kiirgusohutuse tagamine põhineb põhjendatuse, optimeerituse ja doosi piiratuse põhimõtetel. Lähiaastatel on tegevuse keskmes radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga ettevalmistamine, kiirgusohutuse riikliku arengukava uue perioodi kujundamine, radooniriskide täpsem hindamine ning tuumaenergia kasutuselevõtuks vajaliku õigusliku ja institutsionaalse raamistiku loomine.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad teised asjaomased partnerid.

2027. aastal jätkatakse kiirgusohutuse, radioaktiivsete jäätmete lõppladustamise ja tuumaenergia kasutuselevõtu ettevalmistamisega seotud õigusliku, strateegilise ja planeerimisraamistiku arendamist.

Radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamiseks vajaliku õigusraamistiku kujundamisel on 2027. aasta peamine tegevus vastava eelnõu kehtestamine ning vajaduse korral kiirgusseaduse muutmine. Sellega luuakse õiguslik alus lõppladustuspaiga rajamiseks ja sellega seotud tegevuste elluviimiseks.

Kiirgusohutuse valdkonna pikaajalise strateegilise planeerimise kujundamiseks alustatakse 2027. aastal valdkonna strateegiadokumentide koostamist. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise eriplaneeringu puhul on aastate 2027–2028 peamine tegevus eriplaneeringu kehtestamine. Aastateks 2029–2030 on kavandatud ehitusprojekti koostamine ning vajaduse korral keskkonnamõju hindamise läbiviimine.

Tuumaenergia kasutuselevõtu võimaluste analüüsimisel ja tuumaprogrammi käivitamise ettevalmistamisel on 2027. aasta keskne tegevus pädeva tuumaregulaatori loomine. Lisaks jätkatakse TEOS-i rakendusaktide väljatöötamist. Olulisel kohal on ka rahvusvahelise koostöö jätkamine.

Programmi tegevuses kajastuvad muude toetustena AS-ile ALARA antav toetus (0,42 mln eurot) ning rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud (33 tuhat eurot). Toetuste mahu vähenemine võrreldes 2026. aastaga tuleneb keskkonnaprogrammist makstavate toetuste vähenemisest.

Tööjõu- ja majandamiskuludes sisalduvad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulud ning töö korraldamiseks vajalikud majandamiskulud, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga 62,17%, mis on põhiosas seotud 1. jaanuarist 2027 kiirgusohutuse korraldamisega seotud ülesannete üleandmisega Keskkonnaametilt Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile. Ülesannete üleandmisega seoses väheneb Keskkonnaameti koosseis 14 ametikoha võrra.

Rida 13.34 programmi tegevus: Kesksed IT-teenused

Programmi tegevuse eesmärk: Kesksed IT-teenused on osutatud.

Tabel 167. Programmi tegevuse kesksed IT-teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.34	Kesksed IT-teenused	-12 375	-12 826	-2 825	10 001	-78%	-2 350
13.35	Tööjõu- ja majandamiskulud	-12 375	-12 826	-2 825	10 001	-78%	-2 350

Tegevuste kirjeldus

Tegemist on toetava tegevusega, mis loob eeldused programmi põhitegevuste elluviimiseks ning asutuste igapäevaseks toimimiseks.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskusel.

IT reformi raames kujundatakse ümber riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) töökorraldus, mille eesmärk on pikas perspektiivis vähendada IT püsikulusid ja dubleerimist, parandada küberjulgeolekut, koondada üleriigiliste kesksete teenuste ja võimekuste arendamine ning tagada riigi IT-ressursside tõhusam ja strateegilisem kasutamine.

Alates 1. veebruarist 2027 koondub Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse IT-teenuste vastutus loodavasse Riigi Digikeskusesse.

Programmi tegevuse eelarve väheneb 10 mln eurot võrreldes 2026. aastaga eelarve ümbertõstmisega Justiits- ja Digiministeeriumile.

3.12.3.1.2 Energeetika, maavarade ja välisõhu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on hea välisõhu kvaliteet. Energiavarustus on pidev ja kindel ning energia lõpphind konkurentsivõimeline ja energiatarbimine on säästlik. Maavarade uurimine, kaevandamine ja haldamine toetavad kestlikku arengut.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Eesti Geoloogiateenistus.

Tabel 168. Energeetika, maavarade ja välisõhu programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.36	Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-37 931	-9 039	0	-12 365	-16 527	0
13.37	Energiajulgeolek ja kriisikindlus	-6 101	-1 064	0	-5 037	0	0
13.40	Puhas energiavarustus	-18 186	-721	0	-1 250	-16 215	0
13.43	Maavarad	-4 439	-3 826	0	-431	-182	0
13.46	Välisõhu kvaliteet	-9 205	-3 429	0	-5 646	-130	0

Rida 13.37 programmi tegevus: Energiajulgeolek ja kriisikindlus

Programmi tegevuse eesmärk: Elektri-, gaasi-, kaugkütte- ja vedelkütuse varustuskindlus on tagatud ning kvaliteetne, jätkusuutlik ja keskkonnasõbralik energiavarustus on konkurentsivõimelise ja tarbijatele jõukohase hinnaga.

Tabel 169. Programmi tegevuse energiajulgeolek ja kriisikindlus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Juhitava võimsuse vajadus elektrisüsteemis[21] Allikas: Eleringi varustuskindluse aruanne	1036 MW täidetud	Täidetud
Elektrivõrgu riketest põhjustatud katkestuste keskmine kogukestus min tarbimiskoha kohta aastas (SAIDI) 5 aasta keskmisena Allikas: Konkurentsiamet	2021-2025: 219	2023-2027: <200
Eesti gaasitaristu tehniline piisavus N-1, % Allikas: Gaasiülekandevõrgu arengukava	114,9	>100

[21] Elektrisüsteemihaldur Elering hindab iga-aastaselt varustuskindluse aruande raames järgneva kümne aasta lõikes juhitavate tootmisvõimsuste vajadust, et tagada süsteemi saartalituse võimekus ja varustuskindluse norm. 2026 aastaks on Elering hinnanud saartalituse võimekuse vajaduseks 1036 MW ja 2035 aastaks tõuseb vastav vajadus 2100 MW-ni.

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Piisav transpordikütuste varu vastavalt vedelkütusevaru seadusele, päevade arv Allikas: Eesti Varude Keskus	90 (2024)	90

Juhitava võimsuse vajadus elektrisüsteemis. Elektrisüsteemihaldur Elering hindab iga-aastaselt varustuskindluse aruande raames järgneva kümne aasta lõikes juhitavate tootmisvõimsuste vajadust, et tagada süsteemi saartalituse võimekus ja varustuskindluse norm. 2026. aastaks on Elering hinnanud saartalituse võimekuse vajaduseks 1036 MW ja 2035. aastaks tõuseb vastav vajadus 2100 MW-ni.

Jaotusvõrgus riketest põhjustatud katkestuste kogukestus minutides tarbimiskoha kohta aastas ehk SAIDI näitab elektrivõrgus võrguteenuse tagamise kvaliteeti. Mida väiksem on number, seda kvaliteetsemalt ja väiksema katkestuste ajaga on suutnud jaotusvõrk klientidele elektrivarustatust tagada. Energiamajanduse arengukavaga aastani 2035 plaanitakse seada SAIDI 2035. aasta eesmärgiks jõuda elektrikatkestuste kestuses viie aasta keskmisena tasemele alla 120 min aastas alates 2035. aastast.

Eesti gaasitaristu tehniline piisavus N-1 kriteerium arvestab võrgu varustuskindlust suurima rikke korral, mille puhul peab samuti varustuskindlus olema tagatud, ehk väärtus jääma üle 100%.

Piisav transpordikütuste varu vastavalt vedelkütusevaru seadusele. Vedelkütuse varustuskindlus on tagatud vedelkütusevaru seadusega. Selle kohaselt tuleb hoida 90 päeva tavatarbimisele vastav bensiini-, diisli- ja lennukikütuse varu, millest 85% paikneb Eestis. Transpordikütuste turu tõhusa toimimise tagavad vedelkütuse seadus ja alamõigusaktid.

Tabel 170. Programmi tegevuse energiajulgeolek ja kriisikindlus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.37	Energiajulgeolek ja kriisikindlus	-21 853	-5 346	-6 101	-754	14%	-71
13.38	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 237	-1 308	-1 197	111	-8%	-71
13.39	Muud toetused	-20 614	-4 038	-4 903	-865	21%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab elektri-, gaasi- ja soojusmajanduse ning vedelkütuste poliitika kujundamise ja rakendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse keskmes on varustuskindluse tagamine, energiaturu toimimise ja õigusraamistiku arendamine, elektri- ja gaasitaristu toimepidevus, kaugkütte jätkusuutlikkus ning uute lahenduste kasutuselevõtu toetamine, sealhulgas energiasalvestus, biometaani kasutamine ja muud puhta energia lahendused. Oluline osa tegevusest on ka kriitilise energiataristu vastupanuvõime suurendamine ja kriisideks valmisoleku parandamine.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil.

2027. aastal jätkatakse elektrisüsteemi juhitava võimsuse tagamiseks vajalike meetmete arendamist. Keskendutakse võimsusmehhanismile riigiabiloa taotlemisele ning sagedusreservi hankel kvalifitseerunud võimsuste turule tuleku ettevalmistamisele ja toetamisele.

Elektrisüsteemi paindlikkuse suurendamiseks rakendatakse tarbimise juhtimist päev-ette turul. Sellega toetatakse nõudluse turupõhist juhtimist ja elektrisüsteemi tõhusamat toimimist.

Elektrivõrgu arendamisel jätkatakse ülekandevõime suurendamist ja taastuvenergia liitumisvõimekuse parandamist. Võrgu ettearendused on valmis või valmimas, et võimaldada vähempakkumistel toetuse saanud taastuvenergiavõimsuste liitmist. Samuti jätkatakse võrguarendustega, mis on vajalikud elektritarbimise kasvu ning transpordi- ja soojussektori elektrifitseerimise toetamiseks.

Gaasivarustuse kindluse parandamiseks jätkatakse täiendava Eesti–Läti gaasiühenduse rajamise ettevalmistamist. Tegevus toetab gaasitaristu toimepidevust ja varustuskindlust.

Energiatõhususe suurendamiseks ja taristu ajakohastamiseks viiakse 2027. aasta lõpuks kaugküttesüsteemide uuendamise II vooru toetuse abil ellu projektid, mille tulemusel lisandub 10,7 MW uut tootmisvõimsust.

Energiasüsteemi kriisikindluse suurendamiseks jätkatakse kriitiliste seadmete varude loomist ning kriitiliste objektide, sealhulgas trafode ja alajaamade turvalisuse parandamist.

Programmi tegevustes on Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest kavandatud 4,87 mln eurot kaugküttesüsteemide ja katelseadmete renoveerimise toetusteks, mis on 0,87 mln eurot rohkem kui 2026. aastal. Lisaks on kavandatud 37 tuh eurot rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudeks.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga 8,46 %, peamiselt energiamajanduse arengukava (ENMAK) valmimise ja sellega seotud kulude vähenemise tõttu.

Rida 13.40 programmi tegevus: Puhas energiavarustus

Programmi tegevuse eesmärk: Puhtale energiale üleminek on seotud energia tootmise, ülekande, tarbimise, turgude ja seotud majandussektorite reformiga, mille tulemusel paranevad energiajulgeolek, energia kättesaadavus ning taskukohasus ja keskkonnasäästlikkus. Tagatud on transpordikütuste turu reguleeritud õiguslik keskkond vastavalt siseriiklikele eesmärkidele ja EL õigusele. Eesmärke viiakse ellu võimalikult turupõhiselt ja taskukohaselt.

Tabel 171. Programmi tegevuse puhas energiavarustus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Puhta energia toodangu suhe soojuse lõpptarbimisse, % Allikas: Eurostat	67,81 (2024)	68
Puhta elektrienergia toodangu suhe elektri tarbimisse, % Allikas: Eurostat	38,88 (2024)	43
Puhta energia osakaal transpordi lõpptarbimises, % Allikas: Eurostat	7,71 (2024)	7,5

Mõõdikud näitavad, kui suure osa moodustab Eestis toodetud puhas energia summaarsest lõpptarbimisest. Mõõdikute abil seiratakse taastuvenergia tootmise edusamme Eestis.

Mõõdiku „Puhta energia osakaal transpordi lõpptarbimises“ 2027. aasta sihttase 7,5% ei kajasta maksimaalset soovitud tulemust, vaid minimaalset taset, mis tuleb igal aastal saavutada. Praktikas võib näitaja olla sellest kõrgem, kuna kohustuslased on puhta energia kasutamise nõuet täitnud nõutust suuremas mahus.

Tabel 172. Programmi tegevuse puhas energiavarustus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.40	Puhas energiavarustus	-61 921	-44 539	-18 186	26 353	-59%	-55
13.41	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 617	-3 909	-747	3 161	-81%	-55
13.42	Muud toetused	-59 301	-40 630	-17 438	23 192	-57%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab puhta energia valdkonna poliitika kujundamise ja rakendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse keskmes on heitevabade, sealhulgas taastuvelektri tootmisvõimsuste lisandumise toetamine ja kiirendamine, puhta energia kasutuselevõtu protsesside lihtsustamine, tootmise ja tarbimise parem sidumine ning valdkonna meetmete ja arengudokumentide kujundamine. Oluline osa tegevusest on ka puhta energia valdkonna õigusruumi arendamine, sealhulgas direktiivide ülevõtmine, rahvusvaheline koostöö ning Eesti huvide esindamine Euroopa Liidu otsustusprotsessides.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil. Tegevus hõlmab nii poliitika kujundamist ja elluviimist kui ka transpordikütuste turgu reguleeriva õigusraamistiku arendamist kooskõlas riiklike eesmärkide ja Euroopa Liidu õigusega. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad ka teised asjaomased valitsemisala asutused.

2027. aastal jätkatakse taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamist, tootmisvõimsuste lisandumise seiret ning taastuvenergiaga seotud arengudokumentide ja meetmete edasiarendamist. Samuti jätkatakse taastuvenergia valdkonna õigusaktide väljatöötamist ja ajakohastamist, sealhulgas direktiivide ülevõtmist ning Eesti huvide esindamist Euroopa Liidu tasandi läbirääkimistel. Taastuvelektri tootmisvõimsuste lisandumise toetamisel liiguvad

vähempakkumiste võitjate projektid edasi eesmärgiga, et tootmisseadmed alustaksid elektri tootmist hiljemalt 2030. aasta lõpuks.

Investeerimisriskide vähendamiseks jätkatakse pikaajaliste ja suuremahuliste energiaprojektide riskimaandamisinstrumentide väljatöötamist. Sellega luuakse eeldused taastuvenergia arendamiseks olukorras, kus projektid on mahukad, pika ettevalmistusajaga ning sõltuvad turu- ja rahastamistingimustest.

Taastuvgaaside valdkonnas jätkub biometaani sisestuspunkti meetme rakendamine, mille abikõlblikkuse periood kestab 2029. aastani. Samuti jätkatakse kahe rohevesiniku projekti elluviimist kuni 2029. aasta lõpuni, et toetada taastuvgaaside tootmise ja kasutuselevõtu kasvu.

Keskkonnaenergia ja heitsoojuse kasutuselevõtu suunal jätkuvad katsejaamade rajamise ja käitamisega seotud tegevused. Fossiilkütuste kasutamise vähendamiseks jätkatakse vastavate meetmete väljatöötamist.

Programmi tegevuse muud toetused vähenevad 57,08% seoses taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF ja RePowerEU) lõppemisega. Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatakse biometaani kasutuselevõttu 1,25 mln euroga, CO_2 vahenditest ELWIND-i pilootprojekti 3,22 mln euroga, vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõttu 7 mln euroga ning tuuleenergia edendamist 6 mln euroga.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid. Samuti sisaldavad need välisprojektide rakendamisega seotud halduskulusid. Eelarve vähenemine võrreldes 2026. aastaga tuleneb RRF-i ja RePowerEU projektide administreerimise lõppemisest.

Rida 13.43 programmi tegevus: Maavarad

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada maapõueressursside teaduspõhine riigi majanduskasvule suunatud ressursitõhus haldamine ja kasutus.

Tabel 173. Programmi tegevuse maavarad 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kriitiliste toormete uurimistööde programmi (NEP)* täitmine, % Allikas: Eesti Geoloogiateenistus	0	20
Ehitusmaavarade varustuskindlus, % Allikas: Kliimaministeerium	84	85

*National Exploration Programme

Eesti riikliku kriitiliste toormete üldgeoloogiliste uurimistööde programmi täitmise mõõdik näitab, kui suures osas on planeeritud tegevuste etapid ellu viidud. Algtase on 0% ehk ühtegi tegevust ei ole tehtud programmi täitmiseks ning lõpptase on 100%, see saavutatakse siis, kui kõik programmis toodud tegevused on tehtud. Mõõdikut arvutatakse etappide lõikes protsentidena.

Ehitusmaavarade varustuskindluse tagamise mõõdik on koondnäitaja, mis annab lihtsustatud ülevaate ehitusmaavarade varustuskindlusest Eestis tervikuna. Mõõdik põhineb Kliimaministeeriumi kodulehel avaldatud maakondlikel andmetel ning võimaldab hinnata varustuskindluse üldisi muutusi aastate lõikes. Mõõdikut hinnatakse kord aastas II kvartalis.

Tabel 174. Programmi tegevuse maavarad eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.43	Maavarad	-7 012	-5 805	-4 439	1 366	-24%	-1 445
13.44	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 941	-5 800	-4 434	1 366	-24%	-1 445
13.45	Muud toetused	-71	-5	-5	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab maapõuepoliitika kujundamise ja rakendamise, geoloogilise kaardistamise, maapõuealase teabe kogumise ja haldamise, maapõueressursside kasutuselevõtu ning väärindamise uuringud ning maapõue kasutamise ja kaitse korraldamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse keskmes on maapõueressursside terviklik ja teadmispõhine uurimine, geoloogilise baasteabe kogumine ja säilitamine, maavarade kasutamise suunamine suurema lisandväärtuse ja säästlikuma ressursikasutuse poole ning maapõuealase teabe kättesaadavuse parandamine.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad Eesti Geoloogiateenistus ja Keskkonnaamet. Lisaks maapõueressursside uurimisele hõlmab tegevus maapõue kasutamise ja kaitse korraldamist, planeeringute ja loamenetluste sisulist suunamist, kaevandamise pärandmõjude vähendamist ning maapõuealase teadmuse ja rahvusvahelise koostöö arendamist.

Kaevandamise pärandmõjude vähendamisel jätkatakse õiglase ülemineku fondi toel mahajäetud ja hüljatud kaevandamisalade korrastamist ning nende sihipärast kasutuselevõttu. Sellega jätkatakse riigi kohustuseks jäänud kaevandatud maa ja maapõue korrastamist ning vähendatakse varasemast kaevandamisest tulenevaid keskkonna- ja kasutuspiiranguid.

Kriitiliste toormete valdkonnas jätkatakse poliitika kujundamist, kriitiliste toormete teekaardi rakendamist ja rahvusvahelist koostööd vastavalt valdkonna arengule. Tegevus toetab kriitiliste toormetega seotud riiklike seisukohtade kujundamist ning Eesti osalemist rahvusvahelistes koostööformaatides.

Programmi tegevuse eelarves on muude toetustena kavandatud rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud summas 5 tuh eurot.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke põhikulusid. Nende hulka kuuluvad töötajate tööjõukulud ning töö korraldamiseks vajalikud majandamiskulud, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti sisaldavad need välisprojektide tegevus- ja halduskulusid.

Eelarve maht väheneb võrreldes 2026. aastaga seoses fosforiidi ja kaasnevate ressursside uuringu (FIONA) tegevuste lõppemisega.

Rida 13.46 programmi tegevus: Välisõhu kvaliteet

Programmi tegevuse eesmärk: Parandada õhukvaliteeti, teostada mõõtekampaaniaid, arendada riiklikku seirevõrgustikku ja tõsta elanike teadlikkust saasteainetest ning nende terviseriskidest.

Tabel 175. Programmi tegevuse välisõhu kvaliteet 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Uuendatud õhukvaliteedi seirevõrkude osakaal, % Allikas: Eesti Keskkonnauuringute Keskus	0 (2024)	50
Toetuse raames uuendatud küttesüsteemidega elamud kokku, tk Allikas: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	1050	1100

Uuendatud õhukvaliteedi seirevõrkude osakaal (%) näitab, kui suur osa õhukvaliteedi seirevõrgust on uuendatud ja vastab kehtivatele nõuetele, tagades kvaliteetse ning usaldusväärse õhukvaliteedi seire Eestis. Mõõdik iseloomustab õhukvaliteedi seiresüsteemi tehnilist valmisolekut ja võimekust koguda usaldusväärseid, täpseid ning võrreldavaid andmeid välisõhu kvaliteedi kohta. Mida suurem on uuendatud seirevõrkude osakaal, seda paremini on tagatud õhusaaste tasemete jälgimine, õhukvaliteedi hindamine ning seireandmete kasutatavus keskkonnaotsuste tegemisel ja rahvusvaheliste aruandluskohustuste täitmisel.

Mõõdik „Toetuse raames uuendatud küttesüsteemidega elamud kokku“ näitab toetuse abil uuendatud küttesüsteemidega elamute koguarvu ning toetuse panust energiatõhusamate ja keskkonnasäästlikumate küttelahenduste kasutuselevõttu. Mõõdik iseloomustab toetuse mõju elamufondi energiatõhususe parandamisele, kasvuhoonegaaside ja õhusaasteainete heitkoguste vähendamisele ning elanike elamistingimuste parandamisele. Samuti näitab see, kui ulatuslikult on toetuse abil edendatud üleminekut puhtamatele ja tõhusamatele küttelahendustele.

Tabel 176. Programmi tegevuse välisõhu kvaliteet eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.46	Välisõhu kvaliteet	-12 920	-8 726	-9 205	-479	5%	-221
13.47	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 627	-1 299	-978	322	-25%	-88
13.48	Muud toetused	-11 292	-7 427	-8 227	-801	11%	-132

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab õhukvaliteedi valdkonna poliitika kujundamise ja rakendamise, välisõhu kvaliteedi hindamise ja juhtimise, seirevõrgustiku arendamise, andmete haldamise, aruandluse, avalikkuse teavitamise ning saaste vähendamiseks vajalike meetmete rakendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse keskmes on õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riikliku programmi elluviimine, õhukvaliteedi seire ja hindamise ajakohastamine, õhukvaliteedi parandamine tiheasustuspiirkondades ning terviseriskide ja õhukvaliteedi seoste parem mõistmine.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja teised asjaomased partnerid.

Programmi tegevus hõlmab välisõhukaitse õigusraamistiku kujundamist, lubade ja tegevuskavade menetlemist, nõuete täitmise kontrolli, mõõtekampaaniate läbiviimist, andmete kogumist ja avaldamist ning riigi aruandluskohustuste täitmist.

2027. aastal jätkatakse välisõhu kvaliteedi parandamisele suunatud meetmete rakendamist. Elamute kaugküttevõrguga liitumise ja kütteseadmete uuendamise meetmega liigutakse edasi kooskõlas Euroopa Liidu 2021–2027 rahastusperioodi eesmärkidega, sidudes tegevused õhukvaliteedi parandamise ja hajusate heiteallikate vähendamisega.

Õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamisel jätkatakse seirevõrgu laiendamist, modelleerimissüsteemide kasutamist ning terviseriski hinnangute rakendamist. Eesmärk on parandada õhukvaliteedi juhtimist ning muuta õhukvaliteedi ja terviseriski teave avalikkusele paremini kättesaadavaks ja kasutatavaks.

Õhusaaste vähendamisel jätkatakse riiklike meetmete ja tegevuskavade suunamist sektoritesse ja piirkondadesse, kus 2030. aasta kohustuste täitmine on kõige keerulisem. Eraldi tähelepanu pööratakse hajusatele heiteallikatele, mille heite vähendamine eeldab sihipäraseid meetmeid ja piirkonnapõhist lähenemist.

Õhukvaliteedi valdkonna õigusruumis jätkatakse ajakohastatud nõuete rakendamist ja nende mõju seiret. Sellega toetatakse uuendatud õigusraamistiku toimimist ning õhusaaste vähendamise eesmärkide saavutamist.

Avalikkuse teadlikkuse suurendamiseks jätkatakse teavituskampaaniaid ja terviseriskil põhinevat teavitust. Tegevustega suunatakse elanikke väiksema heitega lahenduste kasutamisele ning toetatakse hajusatest allikatest pärineva õhusaaste vähendamist.

Kütusekvaliteedi ja fluoritud kasvuhoonegaaside valdkonnas jätkatakse kütuste kvaliteedi seiret ning F-gaaside vähendamisega seotud poliitikate rakendamist kooskõlas Euroopa Liidu kliima- ja õigusraamistikuga.

Muude toetustena kajastuvad OÜ-le Eesti Keskkonnauuringute Keskus seiretegevuseks antav toetus summas 1,70 mln eurot ning KIK-i keskkonnaprogrammi välisõhu meetmest antavad toetused summas 0,74 mln eurot. Euroopa Regionaalarengu Fondist on kavandatud elamute kohtkütte toetamiseks 3 mln eurot (suureneb võrreldes 2026. aastaga 1,73 mln eurot) ja õhuseire arendamiseks 2,64 mln eurot (väheneb võrreldes 2026. aastaga 1,37 mln eurot).

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid.

3.12.3.1.3 Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on keskkonna- ja kliimateadlik ühiskond ning keskkonnahoidlik, kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Eesti Loodusmuuseum (ELM), Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK).

Tabel 177. Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.49	Keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programm	-34 318	-13 966	0	-4 712	-15 639	0
13.50	Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	-18 949	-3 081	0	-2 863	-13 005	0
13.53	Ilma- ja kliimaandmed ning prognoosid	-2 817	-1 714	0	0	-1 102	0
13.55	Keskkonnateadlikkus ja keskkonnahoidlik areng	-12 552	-9 170	0	-1 850	-1 532	0

Rohereformi ja kliimapoliitika programmi nimetus muudeti keskkonnahoidliku arengu ja kliimapoliitika programmiks. Uus nimetus annab täpsemalt edasi programmi sisu. Keskkonnahoidlik areng rõhutab pikaajalist, tasakaalustatud ja jätkusuutlikku arengusuunda, mis hõlmab nii keskkonna aspekti, majanduse kohanemist kui ka ühiskondlikku heaolu.

Rida 13.50 programmi tegevus: Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine.

Programmi tegevuse eesmärk: Välja on töötatud ja ellu on rakendatud poliitikad, mis toetavad kliimamuutuste mõjuga kohanemist ja mõju leevendamist.

Tabel 178. Programmi tegevuse kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kohalike omavalitsuste osakaal, kes on koostanud kliima ja energiakava, % Allikas: Kliimaministeerium	90	94

Mõõdik näitab kliima- ja energiakava koostanud kohalike omavalitsuste osakaalu kõigist omavalitsustest ning võimaldab hinnata kliima- ja energiapoliitika strateegilise planeerimise ulatust kohalikul tasandil.

Tabel 179. Programmi tegevuse kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.50	Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	-8 883	-11 593	-18 949	-7 355	63%	-128
13.51	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 823	-2 491	-3 664	-1 173	47%	-128
13.52	Muud toetused	-7 059	-9 103	-15 285	-6 182	68%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab kliimapoliitika kujundamise ja rakendamise, kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuride ja prognooside koostamise, kliimaaruandluse, heitkogustega kauplemise süsteemide rakendamise koordineerimise, enampakkumistulu kasutamise, riikliku energia- ja kliimakava ning selle eduaruannete koostamise, kliimamuutustega kohanemise poliitika arendamise ning vastavate analüüside ja digilahenduste kujundamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse eesmärk on tagada, et kliimapoliitika oleks kooskõlas kliimakindla majanduse seaduse, arengustrateegiate ning Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste nõuetega ning et Eesti liiguks kliimaeesmärkide saavutamise suunas läbipaistvalt ja andmepõhiselt.

Kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise valdkonnas keskendutakse lähiaastatel kliimakindla majanduse teekaartide rakendamise seirele, kliimamuutustega kohanemise teekaardi koostamisele, kliimaandmete ja seire arendamisele, Eesti huvide kaitsmisele EL-i 2040. aasta kliimapaketi läbirääkimistel ning kliima- ja energiaeesmärke toetavate projektide ja rakendusuuringute rahastamisele.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur.

2027. aastal jätkatakse kliimaeesmärkide täitmise seiret ja aruandlust. Jätkub kasvuhoonegaaside riikliku inventuuri, prognooside ja aruandluse koostamine ning nende esitamine Euroopa Komisjonile ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile.

Samuti jätkuvad arendused, et kliima- ja keskkonnaandmed oleksid otsustajatele ja avalikkusele paremini kättesaadavad ning arusaadavad.

Riikliku energia- ja kliimakava (REKK) täitmise jälgimiseks esitatakse 2027. aastal järgmine eduaruanne. Kohalike omavalitsuste energia- ja kliimakavade valdkonnas saavad omavalitsused ajakohastada oma kavasid uuendatud juhendi alusel.

Heitkogustega kauplemise süsteemide (HKS) rakendamisel jätkatakse EL-i HKS-i süsteemide ja nendega seotud kohustuste täitmist ning vajaduse korral ajakohastatakse õigusruumi. Samuti jätkub EL-i HKS-i enampakkumistulu meetmete rakendamine Eesti kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks ja rahvusvahelisse kliimapoliitika koostöösse panustamiseks.

Rahvusvahelises kliimapoliitikas jätkab Eesti osalemist Rahvusvahelises Merendusorganisatsioonis (IMO) kliimapoliitika aruteludel, esitades vajaduse korral seisukohti ja hääletades kooskõlas Eesti positsioonidega.

Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) määruse rakendamisel hinnatakse 2027. aastal esimese perioodi eesmärgi täitmist. Perioodi 2026–2030 eesmärkide saavutamine eeldab täiendavaid meetmeid ja jätkuvat valdkondadeülest koordineerimist. Süsinikdioksiidi eemaldamise ja süsinikupõllunduse sertifitseerimise raamistiku (CRCF) määruse rakendamisel jätkatakse süsiniku püsiva eemaldamise, süsinikupõllunduse ja toodetes süsiniku säilitamise sertifitseerimise raamistiku rakendamist ning selle mõju jälgimist.

Kliimamuutustega kohanemise digilahenduste arendamisel jätkatakse Kliimaatlase edasiarendamist. Jätkuarenduste käigus lisatakse kliimaprojektsioonide andmed ja täiendavad parameetrid. Kliimamuutustega kohanemise mõõdikute puhul jätkatakse nende lõimimist kliimamuutustega kohanemise teekaarti.

LIFE-SIP AdaptEst projekti raames jätkuvad aastatel 2027–2030 projekti tegevused ja tulemuste rakendamine, samuti jätkub LIFE projektide kaasrahastamine (2,3 mln eurot).

Programmi tegevuse muude toetuste maht suureneb võrreldes 2026. aastaga 67,92%, peamiselt CO_2 vahenditest rahastatavate toetuste suurenemisega. Muude toetuste eelarves kajastuvad rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud summas 0,54 mln eurot ning Eesti Keskkonnauuringute Keskusele Ühtekuuluvusfondist kohalike omavalitsuste kliimameetmete ja teiste kohanemismeetmete rakendamiseks antav toetus summas 0,27 mln eurot.

CO_2 vahenditest kavandatakse:

- 2,59 mln eurot uuringuteks ja analüüsideks kliima- ja energiaeesmärkide saavutamise toetamiseks (2026. aastal 0,75 mln eurot);
- 2,58 mln eurot rahvusvahelise kliimapoliitika ja biokütuste aruandluse koostamiseks;
- 0,48 mln eurot kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud koostööprojektide kaasrahastamise voorudeks;
- 1,20 mln eurot rahvusvahelise kliimapoliitika-alase koostöö rakendamiseks;
- 5,32 mln eurot pilootprojektide avatud taotlusvoorudeks (2026. aastal 0,57 mln eurot).

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke kulusid, sealhulgas tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, nagu hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti sisaldavad need välisprojektide rakendamisega seotud halduskulusid. Kulude suurenemine tuleneb CO_2 vahenditest rahastatava eelarve mahu kasvust, sealhulgas LIFE-SIP AdaptEst projekti omafinantseeringust.

Rida 13.53 programmi tegevus: Ilma- ja kliimaandmed ning prognoosid

Programmi tegevuse eesmärk: Sihtrühmad on operatiivselt ning järjepidevalt varustatud täpsete meteoroloogiliste andmete, prognooside ja hoiatustega maismaal, merel ja õhus.

Tabel 180. Programmi tegevuse ilma- ja kliimaandmed ning prognoosid 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ilmainfo kättesaadavus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	99,9	99
Uuendatud ilmajaamade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	90	99
Hoiatuste täpsus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	90	90

Ilmainfo kättesaadavus (%) - mõõdik näitab, kuivõrd järjepidevalt on sihtrühmad varustatud operatiivse meteoroloogilise teabega. Kõrge kättesaadavus tagab, et andmed, prognoosid ja hoiatused on kasutajale alati saadaval, mis on eelduseks riskide maandamisele ja õigeaegsetele otsustele maismaal, merel ja õhus. Mõõdiku siht on minimaalne tase, mida tahetakse hoida või saavutada sellest kõrgem tase.

Uuendatud ilmajaamade osakaal (%) - mõõdik kajastab meteoroloogiliste andmete kogumise taristu kaasaegsust ja töökindlust. Mida suurem on uuendatud ilmajaamade osakaal, seda täpsemad ja usaldusväärsemad on andmed, mis omakorda on aluseks kvaliteetsetele prognoosidele ja hoiatustele.

Hoiatuste täpsus (%) - mõõdik näitab, kui usaldusväärselt hoiatused vastavad tegelikele ilmastikuoludele. Täpsemad hoiatused vähendavad valehäireid ja suurendavad sihtrühmade valmisolekut kriitilistes olukordades. Hoiatuste täpsus on otsene näitaja, kuivõrd meteoroloogiline teave aitab ennetada kahjusid ja tagada ohutus.

Tabel 181. Programmi tegevuse ilma- ja kliimaandmed ning prognoosid eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.53	Ilma- ja kliimaandmed ning prognoosid	-3 679	-2 862	-2 817	45	-2%	-84
13.54	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 849	-2 862	-2 817	45	-2%	-84

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab ilmavaatlusandmete analüüsimist ja avaldamist, ilmaprognooside ning hoiatuste koostamist, mudelprognooside koostamist, kaugseireandmete analüüsimist ja avaldamist, lennumeteoroloogiateenuse osutamist ning kliimaanalüüside koostamist. Eesmärgi saavutamiseks on oluline üleriigilise hüdrometeoroloogilise seiretaristu arendamine ja toimimine. Hüdrometeoroloogiline seirevõrk, sealhulgas ilmajaamad ja radarid, vajab järjepidevaid investeeringuid. Samuti tuleb edasi arendada avaandmete kättesaadavust ja jagamise lahendusi.

Programmi tegevuse raames keskendutakse lähiaastatel seirevõrgu kaasajastamisele, IT-süsteemide arendamisele ning erinevate väljundite koostamisele, sealhulgas kliimaprojektsioonide, tuleohukaardi ja muude teenuste arendamisele.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Keskkonnaagentuuril. Eesmärkide saavutamist toetab Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. Keskkonnaagentuur koostab meteoroloogilisi ja hüdroloogilisi prognoose ning hoiatusi, tagab lennumeteoroloogiateenuse osutamise ja osaleb rahvusvahelises koostöös, mis toetab andmevahetust, metoodikate ühtlustamist ja ühiste teenuste arendamist.

2027. aastal jätkatakse meteoroloogia-, hüdroloogia- ja keskkonnaseire andmete kättesaadavuse parandamist ning seire- ja prognoositeenuste arendamist. Laiendatakse Kliimaatlase ja avaandmete teenuseid, sealhulgas arendatakse API-lahendusi, uusi visualiseerimisvõimalusi, automaatset andmeuuendust ning kasutajatoe protsesse.

Meteoroloogilise, hüdroloogilise ja keskkonnaseire ning nende tugisüsteemide arendamine jätkub kuni 31. detsembrini 2029. 2027. aastal keskendutakse süsteemide edasiarendamisele ja hooldusele, sealhulgas masinõppe ja nowcast-lahendustega toetatud hoiatustele, teenusepidevuse suurendamisele ning regulaarsetele testidele ja harjutustele.

Hüdrometeoroloogilise seirevõrgu ajakohastamisel jätkatakse taristu elutsüklipõhist uuendamist. Eesmärk on tagada seirejaamade kõrge töökindlus ja ajakohasus ning arendada pilve- ja hübriidlahendusi andmete haldamiseks ja arhiveerimiseks.

Meteoroloogiliste radarite võrgu laiendamisel jätkatakse Vinni radari ehituse ja kasutuselevõtuga ning käivitatakse Kanepi radari hanke- ja ehitustegevused. Samuti kujundatakse välja radarivõrgu ühtne hoolduskorraldus, et parandada ohtlike ilmastikunähtuste tuvastamist ja hoiatuste kvaliteeti.

Uue põlvkonna satelliitandmete kasutuselevõtul liigutakse täismahus kasutamise suunas. Arendatakse automaattooteid ja avalikke rakendusi ning standardiseeritakse töövooge, et parandada ilmainfo ruumilist ja ajalist täpsust ning toetada ohtlike nähtuste kiiremat tuvastamist.

Kliimaprojektsioonide uuendamisel rakendatakse tulemusi teenustes, sealhulgas Kliimaatlases ja CLIDATA süsteemis. Koostöös partneritega laiendatakse stsenaariumide valikut ja erialaste näitajate kasutamist, et toetada kliimamuutustega kohanemise kavandamist.

Tuleohukaardi arendamisel tagatakse üleriigilise operatiivteenuse toimimine ja selle pidev edasiarendamine. Arendustes kasutatakse uusi andmeallikaid, sealhulgas satelliidi- ja mudelandmeid, ning jätkatakse rahvusvahelist koostööd ja andmevahetust.

Lennumeteoroloogia valdkonnas jätkatakse tarkvaralahenduste elutsüklipõhist haldamist, sealhulgas hooldus- ja tugiteenuste korraldamist ning töökindluse tagamist. Eesmärk on tagada rahvusvahelistele nõuetele vastav lennumeteoroloogilise teabe standardiseeritud ja turvaline digitaalne andmevahetus.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke kulusid. Nende hulka kuuluvad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulud ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikud majandamiskulud, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Seirevõrgu arendamine kajastub investeeringute eelarves.

Rida 13.55 programmi tegevus: Keskkonnateadlikkus ja keskkonnahoidlik areng

Programmi tegevuse eesmärk: Keskkonnahoidliku arengu tervikliku elluviimise koordineerimine ja keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) poliitika kujundamine ja rakendamine.

Tabel 182. Programmi tegevuse keskkonnateadlikkus ja keskkonnahoidlik areng 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Keskkonnahariduslikes õppeprogrammides osalenud õpilaste osaluskordade arv Allikas: KIK	60 000	130 000
Väljastatud EMAS registreerimistunnistuste arv Allikas: Keskkonnaagentuur	21 (2024)	26
Väljastatud EL-i ökomärgisega toodete ja teenuste arv Allikas: Kliimaministeerium	1789 (2024)	1900

Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu toetuse saanud **keskkonnahariduslikes õppeprogrammides osalenud õpilaste osaluskordade arv** näitab, mitu õpilast on osalenud keskkonnahariduslikes programmides aasta jooksul. Mõõdik kajastab keskkonnahariduse tegevuste

ulatust ja kättesaadavust ning annab ülevaate sellest, kui suurel määral jõuavad keskkonnahariduslikud õppevõimalused õpilasteni.

Ettevõtete roheülieminekut iseloomustavad EL-i keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi (EMAS) registreerimistunnistuste arv ja ökomärgisega toodete arv. Ökomärgisete ja EMAS keskkonnajuhtimissüsteemide väljastamisega tegeleb Keskkonnaagentuur ning valdkonna edendamist toetab Kliimaministeerium.

Mõõdik **väljastatud EMAS registreerimistunnistuste arv** näitab nende organisatsioonide arvu, kellele on väljastatud kehtiv EMAS registreerimistunnistus. Mõõdik kajastab organisatsioonide huvi ja valmisolekut rakendada Euroopa Liidu keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi ning tõendada oma keskkonnategevuse vastavust EMAS nõuetele.

Mõõdik **väljastatud EL-i ökomärgisega toodete ja teenuste arv** näitab, kui laialdaselt rakendavad ettevõtted keskkonnahoidlikke tootmis- ja teenusepakkumise põhimõtteid ning kui palju on turul tooteid ja teenuseid, mis vastavad EL ökomärgise (EU Ecolabel) rangetele keskkonnanõuetele.

Tabel 183. Programmi tegevuse keskkonnateadlikkus ja keskkonnahoidlik areng eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.55	Keskkonnateadlikkus ja keskkonnahoidlik areng	-8 968	-16 262	-12 552	3 710	-23%	-3 286
13.56	Tööjõu- ja majandamiskulud	-4 820	-7 828	-7 761	66	-1%	-791
13.57	Sotsiaaltoetused	-64	-17	-17	0	-1%	-1
13.58	Muud toetused	-4 084	-8 418	-4 774	3 643	-43%	-2 493

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab keskkonnahoidliku arengu koordineerimist ja seiret „Majanduse, julgeoleku ja keskkonna koostöösuundade 2030“ alusel, juhtkomisjoni ja võrgustike töö korraldamist, kohalike omavalitsuste kaasamist, keskkonnahoidliku arengu seiremõõdikute avaldamist ning andmete kättesaadavuse parandamist. Samuti hõlmab tegevus keskkonnaprogrammi vahendite suunamist, EMAS-i ja EL-i ökomärgise edendamist, ettevõtete kestlikkusaruandluse lihtsustamise võimaluste otsimist, keskkonnaväidete õigusraamistiku rakendamist, roheinvesteeringute soodustamist ning keskkonnahoidlike riigihangete edendamist.

Lisaks hõlmab tegevus keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava elluviimist koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga, keskkonnahariduse kvaliteedi arendamist, õppe- ja teavitustegevusi, näituste korraldamist, muuseumikogude arendamist, kodanikuteaduse edendamist ning keskkonnateadlikkuse uuringute läbiviimist.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil. Eesmärkide saavutamisse panustavad ka Keskkonnaagentuur, kes tegeleb muu hulgas EMAS-i ja EL-i

ökomärgise valdkonnaga, ning Eesti Loodusmuuseum, kes viib ellu näituste, haridusprogrammide, sündmuste ja teavitustegevustega seotud ülesandeid.

2027. aastal jätkatakse keskkonnahoidliku arengu koordineerimist ning riigi, kohalike omavalitsuste ja huvirühmade koostöö toetamist. Jätkub keskkonnahoidliku arengu võrgustike töö ja infovahetus, et tagada tegevuste koordineeritus eri osapoolte vahel.

Keskkonnahoidliku arengu andmevärava arendamisel jätkatakse andmete automaatse uuendamise lahenduste arendamist ning mõõdikute ja andmete jooksvat täiendamist ja analüüsimist. Eesmärk on muuta keskkonnahoidliku arengu edenemine paremini nähtavaks ning toetada otsuste tegemist ajakohaste andmetega.

Kohalike omavalitsuste toetamisel jätkatakse süsteemset nõustamist projektide ettevalmistamisel ja elluviimisel, rahvusvaheliste partnerluste loomisel ning heade praktikate levitamisel. Sellega toetatakse omavalitsuste võimekust kasutada Euroopa Liidu rahastusprogramme ning ellu viia keskkonnahoidlikku arengut toetavaid projekte.

Keskkonnaprogrammi vahenditest jätkatakse keskkonnakaitse- ja keskkonnateadlikkuse projektide toetamist. Tegevused hõlmavad keskkonnahariduslike õppeprogrammide ning teadlikkust suurendavate projektide rahastamist.

Ettevõtete keskkonnahoidliku majandamise toetamiseks jätkatakse EMAS-i ja EL-i ökomärgise teadlikkuse suurendamist. Jätkatakse digitaliseerimislahenduste, mentorlus- ja nõustamistegevuste, analüüside ning juhendmaterjalide arendamist. Keskkonnaväidete õigusraamistiku rakendamisel jätkub koostöö asjaomaste osapoolte vahel ning ettevõtete juhendamine, et toetada Euroopa Liidu ühtset lähenemist ja tõlgendamist.

Kestlikkusaruandluse lihtsustamiseks otsitakse lahendusi vabatahtliku kestlikkusaruandluse standardi ja EMAS-i aruande paremaks sidumiseks. Eesmärk on töötada välja juhised nende lihtsamaks koosrakendamiseks, sealhulgas andmete ühekordse esitamise ja ristkasutuse kaudu. EMAS-i ja EL-i ökomärgise taotlusprotsessi digitaliseerimisel jätkuvad menetlusprotsesside digitaliseerimise uuringud, prototüüpide ja arenduste ettevalmistamine ning EMAS-i keskkonnaaruande digitaliseerimisega seotud tegevused. Samuti jätkuvad tegevused valdkondlike AI-nõustajate väljatöötamiseks.

Kliima- ja keskkonnahariduse arendamisel koordineerib keskkonnahariduse arenduskeskus piirkondlike võrgustike loomist ja käivitamist ning valmistab ette valdkonda arendavaid projekte. Riikliku keskkonnahariduse programmi raames jätkub koostöö eri osapoolte vahel ning võimaluste piires arendatakse keskkonnahariduslikku huvitegevust ja noortekeskuste nõustamist. Jätkuvad ka keskkonnahariduse võrgustiku reformiga seotud tegevused, sealhulgas kvaliteedisüsteemi, rahastusmudeli, täienduskoolituste ja koostööprojektide arendamine.

EU Horizoni partnerluse „Social Transformations and Resilience“ puhul oodatakse 2027. aasta esimeses kvartalis Euroopa Komisjoni otsust taotluse kohta. Positiivse otsuse korral on võimalik 2027. aastal välja kuulutada esimene taotlusvoor. Esimesi teadustööde tulemusi on oodata eeldatavalt aastatel 2029–2030.

„Majanduse, julgeoleku ja keskkonna koostöösuunad 2030“ raames jätkub ettevõtete kliimasõbralike pilootprojektide ja investeeringute toetamine ning võimaluse korral valmistatakse ette uus taotlusvoor.

Keskkonnakaitse ja -teadlikkuse projektide rahastamiseks on 2027. aasta eelarves kavandatud keskkonnaprogrammi vahendeid 3,06 mln eurot. Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetustest on kavandatud 1,55 mln eurot kohalike omavalitsuste ja avaliku sektori võimekuse suurendamiseks ning looduspõhiste lahenduste ja linnaökosüsteemide toetamiseks (2026. aastal 0,52 mln eurot).

CO_2 vahenditest jätkatakse mullastiku uuringute rahastamist 1,33 mln euro ulatuses (2026. aastal 1,81 mln eurot).

Sotsiaaltoetusteks kavandatud vahenditest 0,02 mln eurot on ette nähtud keskkonnakaitse valdkonna tunnustamiseks, sealhulgas konkursi „Keskkonnakäpp“ preemiateks ning üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi ja õpilasleiutajate riikliku konkursi eripreemiateks.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevuste elluviimiseks vajalikke kulusid, sealhulgas tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, nagu hoonete ja tööruumide ülalpidamine, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti sisaldavad need välisprojektide rakendamisega seotud halduskulusid (visuaalse seirelahenduse, LIFE-SIP AdaptEst kliimamuutustega kohanemine projekti ning Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetuste administreerimine).

3.12.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

3.12.3.2.1 Elukeskkonna ja ringmajanduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringsuse põhimõtetele vastav majandus.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Maa- ja Ruumiamet.

Tabel 184. Elukeskkonna ja ringmajanduse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasilükkavad maksud
13.60	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	-138 247	-7 198	0	-131 049	0	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.61	Ehitus ja elukeskkond	-2 684	-1 318	0	-1 366	0	0
13.64	Elamumajandus	-114 675	-3 083	0	-111 592	0	0
13.67	Ringmajandus	-20 319	-2 277	0	-18 043	0	0
13.70	Energia- ja ressursitõhusus	-568	-520	0	-49	0	0

Rida 13.61 programmi tegevus: Ehitus ja elukeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Ehitusvaldkond loob kvaliteetset elukeskkonda, toimib keskkonnasäästlikult ja tõhusalt, on konkurentsivõimeline ning suunanäitaja innovaatiliste lahenduste rakendamisel. Ehitatakse madala süsinikujalajäljega ja kõrge energiatõhususega ehitisi ja säästlikku asularuumi.

Tabel 185. Programmi tegevuse ehitus ja elukeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga, skaala 1-100 Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee	67,6 (2024)	-

Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga mõõdik koondab hinnanguid nt avaliku ruumi, ehitiste arhitektuuri ja seisukorra ning ligipääsetavuse kohta. See seob otseselt ehitus- ja ruumipoliitika tulemused inimeste heaoluga. 2024. aasta tulemus 67,6 on „hea“, kuid lähemal „rahuldavale“ kui „väga heale“. Eesmärk 71,7 ei vasta veel rahulolu tasemele „väga hea“, kuid arvestades, kui pikalt võtab aega investeeringute tegemine ehitatud keskkonda ning elanikele tajutava, elukvaliteeti tõstva mõju saavutamine, on põhjendatud mõõdukate eesmärkide seadmine. Uuringut viiakse läbi iga kahe aasta tagant. (2026. aasta siht on 71,7 ja 2028. aasta siht on 74,1)

Tabel 186. Programmi tegevuse ehitus ja elukeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.61	**Ehitus ja elukeskkond**	**-34 893**	**-2 373**	**-2 684**	**-311**	**13%**	**-218**
13.62	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 526	-985	-1 345	-360	37%	-40
13.63	Muud toetused	-33 366	-1 388	-1 339	50	-4%	-178

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab ehitusvaldkonna poliitika kujundamise ja rakendamise, kvaliteetse elukeskkonna arendamise, ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja sisekliima valdkonna arendamise ning ehitussektori digitaliseerimise toetamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse eesmärk on luua tingimused konkurentsivõimelise ehitussektori arenguks, tagada

ajakohane õigusruum ja kvaliteetne ehitatud keskkond ning võimaldada kestliku ehituse põhimõtete rakendamist nii hoonete kui ka ruumi kujundamisel.

Tegevus hõlmab muu hulgas ehitusseadustiku ja selle rakendusaktide ning energiatõhususe regulatsiooni ajakohastamist, kvaliteetse ruumi põhimõtete juurutamist, e-ehituse platvormi ja ehitisregistri arendamist, hoonete energiatõhususe direktiivist ja ehitustoodete määrusest tulenevate muudatuste ettevalmistamist ning hoonete süsinikujalajälje arvestuse rakendamiseks vajalike eelduste loomist.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil. Koostöös Maa- ja Ruumiametiga arendatakse e-ehituse platvormi, ehitisregistrit ja andmepõhise ruumiloome lahendusi. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet panustab ehitiste järelevalvesse ning teavitus- ja ennetustegevustesse.

2027. aastal jätkatakse e-ehituse platvormi, 3D-kaksiku ja teiste ehitatud keskkonna digilahenduste arendamist ning kasutuselevõttu. Need tegevused toetavad renoveerimist, parandavad ehitatud keskkonna andmekvaliteeti ning aitavad kaasa andmepõhise ruumiloome arengule.

Ehituse keskkonnasäästlikkuse põhimõtete rakendamisel jätkatakse hoonete süsinikujalajälje arvutamise kohustuse kehtestamist õigusaktides. Samuti valmistatakse ette piirväärtused ning arendatakse edasi andmekogusid ja tööriistu, mis toetavad nende põhimõtete rakendamist ehitusturul.

Ehitusvaldkonna ringmajanduse edendamisel jätkatakse ringsuse põhimõtete juurutamist ning vajaduse korral tehakse vastavad muudatused õigusaktides.

Elukeskkonna kvaliteedi ja linnade kestliku arengu toetamiseks jätkub 2027. aastal tänavaruumi standardi koostamine. Standardi valmimine on kavandatud 2028. aastaks, mille järel keskendutakse selle tutvustamisele ja rakendamisele.

Elukeskkonna kvaliteetseks ja andmepõhiseks kujundamiseks jätkatakse teadus- ja arendustegevuse toetamist, et parandada andmepõhist ruumiloomet ning töötada välja lahendusi muutuva kliimaga kohanemiseks.

Kvaliteetse elukeskkonna kriteeriumid, sealhulgas Euroopa Uue Bauhausi põhimõtted, rakenduvad järk-järgult ruumiotsustes, juhendmaterjalides ja valdkonna arendustes. Nende kaudu toetatakse kestlikku, kaasavat ja kvaliteetset ruumiloomet ning kliima-, tervise- ja heaolueesmärkidega arvestamist elukeskkonna kujundamisel.

Programmi tegevuses on muude toetustena kavandatud LIFE programmi vahenditest 1,17 mln eurot Eesti hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia ja hoonete energiatõhususe direktiivist tuleneva riikliku renoveerimiskava eesmärkide elluviimiseks, sealhulgas renoveerimismeetmete kujundamiseks vajalike alusuuringute tegemiseks. Piirmääraga vahenditest on kavandatud toetada energiasäästu saavutamise alase teadlikkuse tõstmist 0,17 mln euro ulatuses.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sh LIFE programmi administreerimiskulusid.

Rida 13.64 programmi tegevuse nimetus: Elamumajandus

Programmi tegevuse eesmärk: Soodustada eluhoonete renoveerimist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti.

Tabel 187. Programmi tegevuse elamumajandus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eluruumide arv vähemalt C-energiaklassiga hoonetes, tk Allikas: Kliimaministeerium	121 150	169 000
Eluruumide arv toetuse abil renoveeritud hoonetes, tk Allikas: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	9050	9200

Eluruumide arv vähemalt C-energiaklassiga hoonetes näitab, kui paljud eluruumid vastavad vähemalt C-energiaklassile, hõlmates nii uusehitusi kui ka renoveeritud hooneid. See peegeldab, kuivõrd riigi ja erasektori investeeringud muudavad elamufondi energiatõhusamaks ja aitavad täita kliimaeesmärke. Riigi toetusmeetmed (Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse ehk EIS-i renoveerimistoetused) suurendavad vähemalt C-klassile vastavate eluruumide arvu. Mida enam neid lisandub, seda väiksemad on leibkondade pikaajalised energiakulud ja seda väiksem on surve riigieelarvele energiahindade kõikumise leevendamisel.

Eluruumide arv toetuse abil renoveeritud hoonetes näitab toetuse abil renoveeritud hoonetes asuvate eluruumide koguarvu. Mõõdik kirjeldab toetuse mõju ulatust elamufondile ning näitab, kui palju eluruume on energiatõhususe, elukeskkonna kvaliteedi või hoonete kestlikkuse parandamise eesmärgil renoveeritud hoonetes hõlmatud.

Tabel 188. Programmi tegevuse elamumajandus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.64	**Elamumajandus**	**-93 227**	**-124 854**	**-114 675**	**10 179**	**-8%**	**-199**
13.65	Tööjõu- ja majandamiskulud	-406	-807	-659	148	-18%	-10
13.66	Muud toetused	-92 820	-124 047	-114 016	10 031	-8%	-188

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab eluasemepoliitika kujundamise ning elamufondi ja elamistingimuste parandamise toetamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse eesmärk on luua tingimused, mis võimaldavad kohalikel omavalitsustel, korteriühistutel, eluruumide omanikel ja üürnikel lahendada eluasemeküsimusi võimalikult iseseisvalt või erasektori kaasabil, kasutades selleks õiguslikke regulatsioone, institutsionaalset korraldust ja riiklikke toetusmeetmeid.

Elamumajanduse areng peab olema stabiilselt rahastatud ning toetama energiatõhususe, sisekliima ja elamistingimuste kvaliteedi parandamist.

Tegevus hõlmab muu hulgas rekonstrueerimise finantsmeetmete ja nõustamistegevuste arendamist, riiklikke toetusi korterelamute ja väikeelamute renoveerimiseks, elamuinvesteeringute rahastu kasutamist turutõrkepiirkondades, hoonete renoveerimiskava ja renoveerimispassi ettevalmistamist ning taskukohaste eluasemete lahenduste väljatöötamist. Tegevusega on seotud ka BuildEST-i ja heritageHOME-i teadus- ja arendusprogrammid ning vajaduse korral elamuvaldkonda puudutavad õigusloome algatused.

Programmi tegevuste elluviimisel on keskne roll Kliimaministeeriumil. Tegevusse panustab ka EIS, kes pakub eluasemete ehitamise ja renoveerimisega seotud finantsteenuseid ja otsetoetusi ning arendab neid koostöös Kliimaministeeriumiga edasi.

2027. aastal jätkatakse elamute rekonstrueerimise rahastusmeetmete ja nõustamistegevuste arendamist. Uue perioodi rahastusvõimaluste kujundamiseks on esitatud taotlus järgmise mitmeaastase finantsraamistiku vahendite kasutamiseks ning jätkub töö Sotsiaalse Kliimafondiga, arvestades selle seost teise HKS-i arengutega. Tulenevalt 2026. aastal tehtud valitsuse otsusest liiguvad eluasemega seotud teenused alates 2027. aastast EIS-ist Keskkonnainvesteeringute Keskusesse, välja arvatud käendused.

Hoonete renoveerimise eesmärkide saavutamiseks jätkatakse renoveerimiskavas kirjeldatud mahtude, eelarvevajaduse ja võimalike sekkumiste täpsustamist. Samal ajal jätkub meetmete kujundamine, mille eesmärk on luua renoveerimise toetamiseks vajalikud rahastus- ja sekkumismeetmed.

2026. aastal valmis eluasemevaldkonna teekaart, milles on välja toodud eesmärgid ja tegevused taskukohaste ning kvaliteetsete eluasemete rajamiseks. Ühe tegevusena käivitas Kliimaministeerium 2026. aasta veebruaris koostöös Euroopa Investeerimispangaga (EIP) projekti, mille eesmärk on töötada välja jätkusuutlik rahastamis- ja rakendusmudel taskukohaste üürielamute sektori loomiseks Eestis. Kuni 2027. aasta märtsini kestev 13-kuuline nõustamisprojekt hõlmab turu ja olemasolevate takistuste analüüsi, rahastamis- ja rakendusvõimaluste väljatöötamist, pikaajalise tegevuskava koostamist ning investeerimisvalmis projektide väljaselgitamist koostöös kohalike omavalitsuste ja erasektori partneritega. Projekti eesmärk on luua turupõhine ja rahaliselt jätkusuutlik süsteem, mis suurendab kvaliteetsete ja taskukohaste üürielamute pakkumist, eelkõige väljaspool suuremaid linnakeskusi, ning kaasab rohkem erasektori investeeringuid.

2026. aastal avati 80 mln euro suurune toetusvoor. Kokku on käesoleval struktuurivahendite perioodil tehtud toetuse otsuseid 325 mln euro ulatuses, mille tulemusel rekonstrueeritakse üle 550 korterelamu. Elamistingimused paranevad ligikaudu 15 000 leibkonnal ehk umbes 33 000 inimesel.

2027. aastal jätkatakse varasemate aastate eeskujul suurimas mahus korterelamute rekonstrueerimise toetuste andmist korteriühistutele eesmärgiga parandada korterelamute energiatõhusust ja vähendada nende CO_2 jalajälge. Toetuste väljastamiseks jätkatakse

pooleliolevate projektide väljamaksetega ning avatakse uusi taotlusvoore, arvestades regionaalseid erinevusi kinnisvara hindades ja elanike sissetulekutes. Korterelamute etapipõhiseks rekonstrueerimiseks on 2027. aastaks kavandatud 110 mln eurot, mis on 6 mln eurot rohkem kui 2026. aastal.

Toetused vähenevad 2026. aastaga võrreldes taaste- ja vastupidavusrahastu projektide lõppemise tõttu.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga välisprojektide halduskulude vähenemise tõttu.

Rida 13.67 programmi tegevus: Ringmajandus

Programmi tegevuse eesmärk: Parem ressursside kasutamine ning kestliku tarbimise ja tootmise edendamine ringsuse suurendamise kaudu, vähendades survet keskkonnale.

Tabel 189. Programmi tegevuse ringmajandus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Jäätmeteke (v.a põlevkivitööstus) inimese kohta, kg Allikas: Keskkonnaagentuur	3483 (2024)	3300
Jäätmete liigiti kogumise määr KOV-idel, % Allikas: Keskkonnaagentuur	46 (2024)	67

Jäätmeteke inimese kohta näitab käitumuslikku muutust ehk kui hästi või halvasti me ressursse majandame ning tooted jäätmeteks muutuvad. Jäätmetekke vähenemine inimese kohta annab selge indikatsiooni korduskasutuse, toodete pikema eluea ja inimeste käitumismuutuste osas.

Jäätmete liigiti kogumise määr KOV-idel näitab, kui tõhusalt toimib kohalik jäätmehooldus, sh kui hästi on korraldatud jäätmete liigiti kogumine (pakend, papp-paber, biojäätmed, tekstiil jt), et neid saaks korduskasutuseks ette valmistada või ringlusse võtta. See loob eelduse, et riik täidaks endale võetud kohustused (olmejäätmete ringlussevõtu ja pakendijäätmete sihtarvud 2030. aastaks ja edaspidi).

Tabel 190. Programmi tegevuse ringmajandus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.67	**Ringmajandus**	**-10 261**	**-10 205**	**-20 319**	**-10 114**	**99%**	**-4 726**
13.68	Tööjõu- ja majandamiskulud	-3 998	-2 737	-1 928	809	-30%	-427
13.69	Muud toetused	-6 262	-7 468	-18 391	-10 923	146%	-4 299

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab jäätmevaldkonna poliitika kujundamise ning ringmajandusele üleminekut toetavate lahenduste arendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevus hõlmab

eelkõige olmejäätmete, pakendi- ja plastijäätmete, probleemtoodetest tekkinud jäätmete, ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete ning biolagunevate jäätmetega seotud poliitika kujundamist. Tegevuse keskmes on jäätmetekke vähendamine, materjaliringluse suurendamine, jäätmekäitluse tõhustamine, andmepõhise aruandluse arendamine ning ringsete tootmis- ja tarbimismudelite edendamine.

Tegevus hõlmab muu hulgas riigi jäätmekava elluviimist, jäätmereformi rakendamist, jäätmevaldkonna õigusaktide ajakohastamist, liigiti kogumise ja ringlussevõtu võimekuse suurendamist, biolagunevate jäätmete ringlussevõtu arendamist, tekstiilitoodete laiendatud tootjavastutuse süsteemi ettevalmistamist ning uue riigi ringsuse kava 2029+ koostamist. Olulisel kohal on ka jäätmevaldkonna digitaliseerimine ja rahvusvaheline koostöö.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Programmi eesmärkide saavutamist toetavad Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja teised asjaomased partnerid. Keskkonnaamet tegeleb loastamise, järelevalve ja ettevõtjate nõustamisega ning Keskkonnaagentuur korraldab jäätmekäitluse andmete seiret, aruandlust ja analüüse. SA Keskkonnainvesteeringute Keskus toetab ringmajandusele üleminekut investeeringute kaudu ning nõustab taotlejaid erinevate toetusvõimaluste kasutamisel.

2027. aastal jätkatakse riigi jäätmekava 2023–2028 eesmärkide elluviimist kuni riigi ringsuse kava rakendumiseni. Samal ajal jätkub riigi ringsuse kava 2029+ koostamine, mille eesmärk on kujundada jäätmekavast laiem raamistik ning siduda jäätmemajandus ringmajanduse eesmärkidega.

Jäätmevaldkonna õigusruumi arendamisel jätkatakse õigusaktide ajakohastamist ja rakendamist vastavalt Euroopa Liidu uutele nõuetele ning valdkonna arenguvajadustele. Eesmärk on tagada toimiv õigusruum ja toetada jäätmekäitlussüsteemi arengut kooskõlas ringmajandusele ülemineku eesmärkidega, sealhulgas olme-, pakendi-, tekstiili-, biolagunevate ning ehitus- ja lammutusjäätmete valdkonnas.

Laiendatud tootjavastutuse valdkonnas on 2027. aasta keskne tegevus tekstiilitoodete laiendatud tootjavastutuse süsteemi ülevõtmine Eesti õigusesse. Pärast õigusraamistiku kehtestamist jätkub süsteemi rakendamine.

Jätkatakse ka rahvusvahelist koostööd ja nõuete rakendamist, et tagada vastutuse kandmine kolmandatest riikidest veebiplatvormide kaudu tarbijateni jõudvate probleemtoodete ja nende pakendite jäätmekäitluse eest.

Toidujäätmete tekke vähendamisel võetakse jäätmete raamdirektiivi muudatused üle hiljemalt 17. juuniks 2027. Pärast muudatuste ülevõtmist jätkatakse sihtarvude saavutamisele suunatud tegevustega.

Teadus- ja arendustegevuse valdkonnas on oluline arengusuund strateegiliste uuringute programmist rahastatav tootjavastutussüsteemi toimivuse ja rakendamise uurimine.

EL-i perioodi 2021–2027 struktuuritoetustest koos riikliku kaasfinantseeringuga on 2027. aastal kavandatud toetusi 17,74 mln eurot, mis on võrreldes 2026. aastaga 10,67 mln eurot rohkem.

Ettevõtete energia- ja ressursitõhususe suurendamiseks ning ohutu materjaliringluse edendamiseks on kavandatud investeeringutoetusi 8 mln eurot, ringlussevõtu võimekuse suurendamiseks 4,20 mln eurot, jäätmete liigiti kogumise taristu arendamiseks 3,06 mln eurot ning pärandmõjude likvideerimiseks 0,40 mln eurot.

Lisaks on kavandatud 2,08 mln eurot ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite arendamiseks, ringmajandusalasteks teavitus- ja koolitustegevusteks, pilootprojektideks ning pärandmõjude likvideerimise, jäätmete ja pakendite tekke vähendamise ning korduskasutuse edendamisega seotud investeeringuteks.

Välisvahendite osakaal toetuste kogumahust on 96,46%.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid. Majandamiskulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga seoses välisprojektidest rahastatud ringmajanduse teavitus- ja koolitustegevuste mahu vähenemisega.

Rida 13.70 programmi tegevus: Energia- ja ressursitõhusus

Programmi tegevuse eesmärk: Parem ressursside kasutamine energia- ja ressursitõhususe suurendamise kaudu, vähendades survet keskkonnale.

Tabel 191. Programmi tegevuse energia- ja ressursitõhusus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kumulatiivne energiasääst alates aastast 2021 (GWh)* Allikas: Kliimaministeerium	1680	2687
Toetatud ressursitõhususe investeeringute maht (väljamaksed, tuhat eurot) Allikas: Keskkonnainvesteeringute Keskus	2842	8000

*Esimene aruandeaasta on 2023. Andmed septembris 2025.

Kumulatiivse energiasäästu eesmärk aastaks 2030 on Eestil perioodiks 2021–2030 kokku 21,28 TWh (21 280 GWh). Tegemist on energiatõhususe direktiivist (EED) tuleneva kogu perioodi kohustusega. Tabelis esitatud väärtused näitavad kumulatiivset energiasäästu alates 2021. aastast aruandeaasta seisuga ning ei ole otseselt võrreldavad 2030. aasta lõppeesmärgiga. Antud näitaja on ühine kõikidele liikmesriikidele ning seiresüsteem näitab meie arengut koondtulemuse suunas.

Ettevõtete ressursitõhususe toetamisega kiirendatakse investeeringuid, mis aitavad vähendada tootmiskulusid, parendada konkurentsivõimet, vähendada keskkonnamõju ja kiirendada üleminekut kliimaneutraalsele majandusele. Mõõdik näitab, kui palju raha on projektidele välja makstud ressursitõhususe investeeringute toetuse sekkumise raames EL-i 2021–2027 rahastusperioodil.

Tabel 192. Programmi tegevuse energia- ja ressursitõhusus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.70	Energia- ja ressursitõhusus	-5 728	-508	-568	-60	12%	-23
13.71	Tööjõu- ja majandamiskulud	-425	-504	-563	-60	12%	-23
13.72	Muud toetused	-5 303	-5	-5	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koondab energia- ja ressursitõhususe poliitika kujundamise, selle rakendamise koordineerimise ning ettevõtete energia- ja ressursitõhususe edendamise ühtse juhtimisloogika alla. Tegevuse eesmärk on viia energiatõhususe direktiivist tulenevad kohustused Eesti õigusruumi, tagada nende rakendamise koordineerimine ja seire ning toetada ettevõtete üleminekut ressursi- ja energiatõhusamale majandamisele. Oluline on suurendada energia- ja ressursitõhusust eelkõige hoonete, transpordi ja tööstuse valdkonnas ning kasvatada ressursitootlikkust ehk SKP ja materjalitarbimise suhet.

Tegevus hõlmab muu hulgas energiatõhususe direktiivi ülevõtmist, energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamist, riigi kumulatiivse energiasäästu kohustuse täitmise ja seire korraldamist, energiatõhususe edendamist avalikus sektoris ja riigihangetes, ettevõtete energia- ja ressursikasutuse analüüse ning ressursitõhususe investeeringute toetamist.

Tegevust viib ellu Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakond. Ressursitõhususe investeeringute rakendamine on seotud ka välisvahendite ja toetusmeetmetega, mida kasutatakse ettevõtete energia- ja ressursitõhususe parandamiseks.

2027. aastal jätkatakse energiatõhususe direktiivist tulenevate kohustuste rakendamist Eesti õigusruumis ning nende täitmise koordineerimist ja seiret. Fookuses on energiatõhususe põhimõtete rakendamine valdkondades, kus energiasäästu potentsiaal on suurim, eelkõige hoonetes, transpordis ja tööstuses. Samuti jätkatakse energiatõhususe meetmete rakendamise seiret ning tehakse vajaduse korral täpsustusi, et tagada direktiivist tulenevate kohustuste tõhus rakendamine.

Ettevõtete ressursitõhususe arendamise eesmärk on suurendada ettevõtete konkurentsivõimet ja ressursitootlikkust ning vähendada sõltuvust esmasest toormest. Tegevuse rakendamine loob aluse ettevõtete ressursi- ja energiatõhususe edasiste meetmete kujundamiseks ning vajalike investeeringute tegemiseks.

Programmi tegevuse eelarves kajastub muude toetustena rahvusvahelise organisatsiooni Maailma Energeetika Nõukogu liikmemaks.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid.

3.12.3.2.2 Mere ja vee programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti meri ning pinna- ja põhjavesi on heas seisundis. Veeteenus on jätkusuutlik, kättesaadav ja toimepidev ning merendus on kestlik ja konkurentsivõimeline.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium, Transpordiamet, Riigilaevastik, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur.

Tabel 193. Mere ja vee programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.73	Mere ja vee programm	-78 969	-44 381	0	-20 430	-14 158	0
13.74	Mere- ja veekeskkonna kaitse	-24 846	-9 874	0	-13 469	-1 503	0
13.77	Veevarustus ja kanalisatsioon	-5 272	-2 484	0	0	-2 787	0
13.80	Merenduse konkurentsivõime	-48 851	-32 022	0	-6 961	-9 868	0

Programmi tegevusest „Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine" liideti vee kaitse osa programmi tegevusega „Merekeskkonna kaitse tagamine". Uued programmi tegevuste nimetused on „Mere- ja veekeskkonna kaitse" ja „Veevarustus ja kanalisatsioon". Mere- ja veekeskkonna kaitse moodustab tervikliku lähenemise, kuna vesi on üks süsteem, olgu see merevesi või pinnavesi või põhjavesi. Ühine eesmärk on veekogude hea seisundi saavutamine. Eraldi jääb programmi tegevus „Veevarustus ja kanalisatsioon", kuna see on inimestele eluliselt olulise tähtsusega, millele tuleb eraldi tähelepanu ja ressursse suunata. Veeteenust arendatakse vee-ettevõtluse reformi ja taristu uuendamise kaudu, et tagada puhas joogivesi ning töökindel ja taskukohane teenus kogu Eestis.

Lisaks on programmi tegevuste nimetused ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 13.74 programmi tegevus: Mere- ja veekeskkonna kaitse

Programmi tegevuse eesmärk: Mere- ja veekeskkonna kaitse on korraldatud viisil, mis toetab Eesti mereala, pinnavee ja põhjavee hea seisundi saavutamist ja säilitamist.

Tabel 194. Programmi tegevuse mere- ja veekeskkonna kaitse 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Maismaalt merre jõudev lämmastikukoormus (N-üld, t/a; sihttase (HELCOM NIC[22]) <26 474 t N/a) Allikas: Keskkonnaagentuur	30 674 (2024)	Väheneb
Maismaalt merre jõudev fosforikoormus (P-üld, t/a; sihttase (HELCOM NIC) <419 t P/a) Allikas: Keskkonnaagentuur	589,7 (2024)	Väheneb
Merekaitsealade pindalamäär Eesti merealast, % (sihttase 30%) Allikas: Keskkonnaagentuur	7064 km^2 Eesti merealast kaitse all, TW piiriga: 28,1%; EEZ piiriga: 19,3%	>28

Maismaalt merre jõudev lämmastikukoormus on arvutuslik indikaator, mille aluseks on mõõdetud jõgede vooluhulgad ja üldlämmastiku kuukeskmised sisaldused, punktallikate aruandlus ning seireta rannikuvalglate modelleeritud hinnangud. Mõõdiku väärtuse arvutamine põhineb Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon ehk Helsingi komisjon (HELCOM) reostuskoormuse koondarvestuse (PLC) juhendile[23]. Mõõdik näitab rakendatud veekaitsemeetmete tõhusust, kui toitainete koormus Eesti maismaalt Läänemerre väheneb või vastupidi – täiendavate meetmete rakendamisvajadust, kui koormus suureneb.

Maismaalt merre jõudev fosforikoormus on arvutuslik seireindikaator, mille aluseks on mõõdetud jõgede vooluhulgad ja üldfosfori kuukeskmised sisaldused, punktallikate aruandlus ning seireta rannikuvalglate modelleeritud hinnangud. Mõõdiku väärtuse arvutamine põhineb HELCOM-i PLC juhendile. Mõõdik näitab rakendatud veekaitsemeetmete tõhusust, kui toitainete koormus Eesti maismaalt Läänemerre väheneb või vastupidi – täiendavate meetmete rakendamisvajadust, kui koormus suureneb.

Merekaitsealade pindalamäär Eesti merealast (%) täitmisele aitab kaasa EL-i looduse taastamise määruse rakendamine. Ühtlasi osaleb Kliimaministeerium ka HELCOM Protect Baltic projektis, mille eesmärk on luua Läänemeres sidus merekaitsealade võrgustik, ühtlustada riikide kaitsemeetmeid ning teadvustada merekaitsealade olulisust veeökosüsteemide toimimise tagamisel ja nende seisundi parandamisel. Mõõdik näitab, mitu protsenti Eesti merealast on kaitse all, mis on seotud EL-i bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2030 eesmärgiga 30% EL merealast kaitse alla võtta ning HELCOM-i Läänemere tegevuskava eesmärgiga võtta Läänemerest 30% kaitse alla aastaks 2030.

Tabel 195. Programmi tegevuse mere- ja veekeskkonna kaitse eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.74	Mere- ja veekeskkonna kaitse	-23 226	-20 735	-24 846	-4 111	20%	-2 213

[22] NIC = National Input Ceiling ehk max lubatud aastakoormus Eestile.

[23] HELCOM. (2022). *PLC-Water Guidelines: Guidelines for the annual and periodical compilation and reporting of waterborne pollution inputs to the Baltic Sea*. Helsinki Commission.

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.75	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 861	-7 165	-7 608	-443	6%	-387
13.76	Muud toetused	-15 364	-13 570	-17 238	-3 667	27%	-1 827

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab merekeskkonna kaitset ning vee kaitse ja säästliku kasutamise tegevusi, mis on otseselt seotud veekogude hea seisundi saavutamisega. Tegevuse raames kujundatakse ja rakendatakse mere- ja veekaitsepoliitikat, viiakse ellu veemajanduskavasid ja merestrateegia meetmeid, tehakse seiret ja uuringuid, koostatakse seisundihinnanguid ja rahvusvahelist aruandlust ning rakendatakse veekogude tervendamise ja reostuskoormuse vähendamise meetmeid. Tegevuse keskmes on terviklik käsitlus veest kui ühest süsteemist sõltumata sellest, kas tegemist on merevee, pinnavee või põhjaveega. Alates 2027. aastast lisandub ka EL looduse taastamise määruse Eesti tegevuskava meetmete rakendamine mere- ja mageveekogude ökosüsteemide ja elupaikade taastamiseks.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Eesmärkide saavutamisse panustavad koostöös Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Eesti Geoloogiateenistus ja teised asjaomased partnerid.

2027. aastal jätkatakse mere- ja veekeskkonna kaitse tegevusi, keskendudes mereala hea keskkonnaseisundi saavutamisele, veekogumite seisundi parandamisele ning rahvusvaheliste ja riigisiseste kohustuste täitmisele. Jätkub merestrateegia meetmekava rakendamine ning aastatel 2027–2028 selle uuendamine.

Rahvusvaheliste merekaitsekonventsioonide rakendamisel jätkatakse valdkondlikus koostöös osalemist ning asjakohaste õigusaktide ajakohastamist ja rakendamist. EL õigusaktide muudatuste tõttu aastatel 2026–2027, sealhulgas kavandatava Ocean Act'i vastuvõtmisel, suureneb merede ja ookeanidega seotud seire- ja uuringutegevuste tähtsus. Samuti pööratakse senisest enam tähelepanu rahvusvahelise koostöö arendamisele mereseires, sealhulgas koostööle ülemaailmse ookeanivaatlussüsteemiga (GOOS), ning seireandmete kättesaadavaks tegemisele.

Jätkuvad mereuuringud, sealhulgas mikroprügi, saasteainete leviku, laevanduse keskkonnamõju ning mereelustiku ja mereelupaikade uuringud ja inventuurid. EL looduse taastamise määruse meetmete täitmine eeldab täiendavaid seiretegevusi ka riikliku keskkonnaseire programmi raames, sealhulgas mereelupaikade seiret.

Reostustõrje ja mereuuringute võimekuse tugevdamiseks võetakse kasutusele uus multifunktsionaalne laev. Samal ajal püsib vajadus luua võimekus keskkonnaohtlikest vrakkidest kütuse väljapumpamiseks.

Veekogumite seisundi parandamiseks jätkuvad mitteheas seisundis veekogude tervendamistööd. EL struktuuritoetuste perioodi 2021–2027 raames kavandatakse 2027. aastal RMK elluviidava projekti kaudu tervendamistöid Ähijärvel, Käsmu järvel ning Pühajärvel ja

Neitsijärvel. Samuti jätkub aastateks 2026–2027 koostatud veemajanduskava tegevuskava rakendamine. 2027. aasta lõpuks valmivad perioodi 2028–2033 veemajanduskavad ning alates 2028. aastast alustatakse nende rakendamist.

LIFE SIP WetEST projekti raames rakendatakse 2027. aastal esimesel aastal loodud valitsemismudelit ning valmib projekti esimese etapi vahearuanne. LIFE IP CleanEST projektis keskendutakse Viru alamvesikonna veekogumite hea seisundi saavutamiseks vajalike meetmete lõpuleviimisele, seirele ja tulemuste hindamisele.

Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala tegevuskava 2025–2028 rakendamisel jätkatakse meetmete kavandamist ning veeseaduse muudatuste ettevalmistamist. Vee taaskasutuse poliitika kujundamisel alustatakse LIFE AdaptEst projekti raames Eesti vee taaskasutuse strateegia koostamist ja arutelusid. Strateegia valmimine on kavandatud 2028. aastaks.

Kurtna järvede veerežiimi taastamiseks ning Ida-Virumaa joogivee varustuskindluse parandamiseks jätkuvad projekteerimis- ja ehitustööd, tehakse vajalikud uuringud ning jätkub mitmeaastane kompleksuuring.

Üleujutusriskide maandamise kavade puhul toimub 2027. aastal avalik väljapanek ning aasta lõpus kavad kinnitatakse. Alates 2028. aastast alustatakse perioodi 2028–2032 kavade rakendamist ning ajakohastatakse riskipiirkondi.

Eesti mereala hea seisundi saavutamist toetavad mitmed rahvusvahelised ja riigisisesed teadus- ja arendusprojektid. Nendeks on HELCOM-i koordineeritav Protect Baltic projekt (2024–2028), mille eesmärk on luua Läänemeres sidus ja tõhus merekaitsealade võrgustik ning ühtlustada kaitsemeetmeid; RITA+ programmist rahastatav Eesti mereökoloogia digikaksiku arendamine (2025–2027) ning nutipoide võrgustiku arendusprojektid Merehunt ja GORSMART (2024–2028).

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad muud toetused 69,38%. Toetuste maht suureneb võrreldes 2026. aastaga 27,03%. Ühtekuuluvusfondist kavandatakse 7,68 mln eurot mitteheas seisundis veekogude tervendamiseks ja kombineeritud sademeveesüsteemide investeeringuteks. LIFE programmist toetatakse Viru alamvesikonna integreeritud veeprojekti ja Lääne-Eesti veemajanduskava projekte kokku 3 mln euroga. Euroopa Regionaalarengu Fondist kavandatakse 1,14 mln eurot üleujutusohu ennetamise, leevendamise ja üleujutusriskide maandamise projektidele. Õiglase Ülemineku Fondist toetatakse jääkreostusobjektide ohutustamist ja Kurtna järvede veerežiimi taastamist 1,77 mln euroga. Lisaks on Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammist kavandatud 2,37 mln eurot toetusi reostustõrje ja merekeskkonna kaitse tegevusteks.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sealhulgas mereseire elluviimiseks vajalikud kulud. Tööjõu- ja majandamiskulud sisaldavad ka välisprojektide halduskulusid.

Rida 13.77 programmi tegevus: Veevarustus ja kanalisatsioon

Programmi tegevuse eesmärk: Veeteenust arendatakse viisil, mis tagab puhta joogivee ning töökindla, toimepideva ja taskukohase teenuse kogu Eestis.

Tabel 196. Programmi tegevuse veevarustus ja kanalisatsioon 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ühiskanalisatsiooniga liitunud elanike osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	84	84
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie (inimekvivalent) koormusega reoveekogumisalade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	98	100
Vee-ettevõtete arv Allikas: Keskkonnaagentuur	125	110

Ühiskanalisatsiooniga liitunud elanike osakaal näitab nende elanike, kelle majapidamine on ühendatud ühiskanalisatsiooniga, suhet kogu Eesti elanikkonna kohta. Mõõdiku väärtus kasvab ühiskanalisatsiooni väljaehitamisel uutesse piirkondadesse ja uute majapidamiste liitumisel juba olemasoleva ühiskanalisatsiooniga. Mõõdiku väärtuse kasvu mõjutavad positiivselt veemajandustaristu investeeringuteks antavad toetused.

Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal iseloomustab asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmist. Mõõdiku sihtväärtuse saavutamisele aitavad kaasa veemajandustaristu toetused.

Mõõdik näitab olmetarbeks joogiveevõrgu ja/või kanalisatsioonisüsteemi kaudu **veeteenust osutavate ettevõtete arvu**, mis hõlmab nii ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse (ÜVVKS) § 24 alusel KOV-i poolt määratud vee-ettevõtjaid kui ka § 28 alusel tegutsevaid ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVVK) operaatoreid ning väiksemaid teenuseosutajaid, kes pakuvad kohalikele elanikele veeteenust, kuid ei pruugi korraga vastata kriteeriumitele (vähemalt 50 inimese või 10 m³/ööpäevas).

Tabel 197. Programmi tegevuse veevarustus ja kanalisatsioon eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.77	**Veevarustus ja kanalisatsioon**	**-3 143**	**-2 294**	**-5 272**	**-2 978**	**130%**	**3**
13.78	Tööjõu- ja majandamiskulud	-280	-433	-774	-341	79%	3
13.79	Muud toetused	-2 863	-1 861	-4 498	-2 637	142%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab vee-ettevõtluse reformi, joogivee kvaliteedi, reovee kogumise ja puhastamise, sademeveelahenduste, üleujutusriskide maandamise ning veeteenuse taristu jätkusuutlikkusega seotud poliitika kujundamist ja rakendamist. Tegevuse keskmes on vee-

ettevõtluse reformi elluviimine, veeteenuse taskukohasuse ja kvaliteedi tagamine, õigusruumi ajakohastamine ning teenuse toimepidevuse parandamine investeeringute ja digitaliseerimise kaudu. Veeteenus on programmis käsitletud eraldi tegevusena, kuna tegemist on elanike jaoks elutähtsa teenusega, mis vajab eraldi tähelepanu ja ressursse.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Eesmärkide saavutamisse panustavad koostöös Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Eesti Geoloogiateenistus ja teised asjaomased partnerid.

2027. aastal jätkatakse veeteenuse reformi strateegilise teekaardi rakendamist, sealhulgas reformi lahenduste testimist ja jõustamist. Reformi eesmärk on tagada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse toimepidevus ning soodustada vee-ettevõtete regionaliseerimist. Järgmistel aastatel jätkatakse reformi mõju seiret ja hindamist ning vajaduse korral töötatakse välja täiendavad lahendused vee-ettevõtete konsolideerimise toetamiseks.

Joogivee kvaliteedi riskipõhise käsitluse rakendamiseks kavandatakse aastatel 2027–2028 muudetud õigusaktide rakendamist, IT-lahenduste ja andmekogude arendamist ning ministeeriumide ja asutuste koostöö tugevdamist. Tegevuste eesmärk on toetada joogiveeahela riskipõhist juhtimist ja suunata ressursid kõige suurema riskiga valdkondadesse.

Asulareovee puhastamise direktiivi nõuete ülevõtmisel jätkub 2027. aastal eelnõude menetlemine, laiendatud tootjavastutuse (EPR) süsteemi väljatöötamine ning vajalike IT-arenduste tegemine. Edaspidi on süsteemi toimimiseks vajalik teha investeeringuid, korraldada seiret, ajakohastada lubasid, arendada andmekogusid ning koostada lõimitud kavasid.

Hajaasustuse ja maapiirkondade reovee kohtkäitluse valdkonnas valmivad ehitisregistri arendused ning võetakse vastu vajalikud õigusmuudatused. Seejärel alustatakse seaduse rakendamist ja kohtkäitlusandmete registrisse kandmist. Sellega parandatakse purgimisteenuse kättesaadavust ning tagatakse reovee jõudmine nõuetekohasele puhastamisele.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarves on kavandatud 2,69 mln eurot investeeringutoetusi reoveepuhastuse energiatõhususe parandamiseks, mida rahastatakse CO_2 vahenditest. Lisaks toetatakse Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammist reoveepuhastuse ja joogiveevarustuse projekte kokku 1,80 mln euroga.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning muud ametikohtadega seotud kulud. Samuti kajastuvad nendes kuludes välisprojektide elluviimisega seotud administreerimiskulud.

Rida 13.80 programmi tegevus: Merenduse konkurentsivõime

Programmi tegevuse eesmärk: Meretranspordisektor on konkurentsivõimeline, ohutu, turvaline ja keskkonnahoidlik ning merendus on paremini seotud muu taristuga.

Tabel 198. Programmi tegevuse merenduse konkurentsivõime 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Jäämurde teenuse tagamine, % Allikas: Kliimaministeerium	100	100
Mõõdistatud Eesti mereala osakaal, % Allikas: Kliimaministeerium	75	83
Struktuurifondide projektidest rahastatud uute lainemurdjatega sadamate arv, kus on rakendatud kliimamuutuste mõjude suhtes kaitsemeetmeid, tk Allikas: Kliimaministeerium	1	3
Eestisisese merenduse CO2 vähendamine saartevaheliste parvlaevaühenduste nullheitele viimisega, kilotonnides Allikas: Kliimaministeerium	16,43	16,43

Seoses jäämurdja Tarmo ekspluatatsioonist välja arvamisega 2028. aastal on jäämurde teenuse tagamiseks senisel tasemel vaja soetada uus jäämurdja. 2026. aasta lõpus esitab Kliimaministeerium Vabariigi Valitsusele turu-uuringu tulemused asendusjäämurdja soetamiseks, mille alusel tehakse edasised otsused.

Tänaseks on mõõdistatud 75% Eesti merealast. Aastatel 2026–2029 plaanitakse mõõdistada madalmere põhja reljeefi ja sügavust lasertehnoloogia abil ning aastatel 2027–2028 uuendatakse selleks 12 GNSS (satelliitnavigatsiooni) seadet.

Sadamate lainemurdjate ehitamist toetatakse Euroopa Liidu vahenditest. Projekt kulgeb plaanipäraselt.

Saartevahelise parvlaevaühenduse CO_2 heite vähendamiseks on ehitamisel uus parvlaev.

Tabel 199. Programmi tegevuse merenduse konkurentsivõime eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.80	**Merenduse konkurentsivõime**	**-30 993**	**-42 666**	**-48 851**	**-6 185**	**14%**	**-2 023**
13.81	Tööjõu- ja majandamiskulud	-29 474	-29 684	-33 059	-3 376	11%	-2 009
13.82	Muud toetused	-1 519	-12 982	-15 792	-2 810	22%	-14

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab meremajanduse, meretranspordi, veetaristu, laevanduse konkurentsivõime, riigilaevastiku, ühenduste toimepidevuse, sadamate, jäämurde, laevateede ning merenduse digilahendustega seotud poliitika kujundamist ja rakendamist. Tegevuse eesmärk on suurendada Eesti merenduse konkurentsivõimet, tagada toimepidevad ühendused ja veeteed, vähendada valdkonna killustatust ning soodustada rohetehnoloogiate ja digilahenduste kasutuselevõttu. Tegevuse täpsem kirjeldus ning eesmärgid ja investeeringuvajadused esitatakse programmi lisana kinnitatavas veetee hoiukavas.

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Eesmärkide saavutamisse panustavad koostöös Transpordiamet, Riigilaevastik ja teised asjaomased partnerid.

2027. aastal jätkatakse meremajanduse konkurentsivõime suurendamist, keskendudes kestliku sinimajanduse arendamisele, merendusteenuste ja õigusraami ajakohastamisele, digilahenduste kasutuselevõtule ning meretranspordi keskkonnamõju vähendamisele.

Kestliku sinimajanduse arendamisel valmib 2027. aasta augustiks Eesti sinimajanduse juhtimismudel, mis loob aluse valdkonna süsteemsemaks arendamiseks. Seejärel jätkub mudeli rakendamine, sealhulgas õigusmuudatuste ettevalmistamine, digilahenduste arendamine ning riigiasutuste koolitusprogrammi elluviimine.

Merenduse keskkonnamõju vähendamiseks jõustub 2027. aastal uus veeteetasude süsteem, mis arvestab laevade keskkonnamõju ning võimaldab tasusid diferentseerida rahvusvaheliste keskkonnanäitajate alusel. Samuti jätkatakse võimaluste hindamist riigile kuuluvate laevade üleviimiseks alternatiivkütustele ning laevade keskkonnasäästlikumaks muutmist toetavate meetmete arendamist.

Riigisisese parvlaevaliikluse dekarboniseerimiseks jätkub uue keskkonnasäästliku parvlaeva ehitus suursaarte liinide teenindamiseks. Laeva valmimine on kavandatud 2028. aastaks ning 2027. aastal jätkuvad ehitustööd.

Meretranspordi toimepidevuse ja tõhususe parandamiseks valmib 2027. aastal täiendatud funktsionaalsusega elektrooniline mereinfosüsteem. Süsteem toetab merendusteenuste digitaliseerimist ning parandab valdkonna andmepõhist juhtimist ja korraldust.

Sadamate kliimakindluse ja ohutuse parandamiseks jätkub AS-i Saarte Liinid sadamate sadamarajatiste ja akvatooriumide arendamise projekti elluviimine. Euroopa Liidu toetuste abil rajatakse sadamate lainemurdjaid ning jätkatakse sadamate kaitserajatiste arendamist.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarves on kavandatud CO_2 vahenditest 9,05 mln eurot. Sellest 3,06 mln eurot suunatakse saarte ühenduste elektrilaevade kaldataristu investeeringuteks, 5,05 mln eurot laevade ümberehituseks keskkonnasõbralikumaks ning 0,95 mln eurot multifunktsionaalse laeva seireseadmeteks. Ühtekuuluvusfondist toetatakse sadamate akvatooriumide kaitset 4,80 mln euroga. Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetuste programmist toetatakse süsinikneutraalse meretranspordi investeeringuid 1,80 mln euroga.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sh hoonete ja tööruumide ülalpidamine, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamine ning ametikohtadega seotud muud kulud. Samuti sisaldab summa ka välisprojektide rakendamisega kaasnevat administreerimiskulu.

3.12.3.2.3 Transpordi ja liikuvuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on tagatud kvaliteetsed ning kestlikud liikumisvõimalused kõigile.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Kliimaministeerium (KLIM), Transpordiamet (TRAM).

Tabel 200. Transpordi ja liikuvuse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestusliku vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
13.83	Transpordi ja liikuvuse programm	-653 486	-130 734	0	-289 131	-233 620	0
13.84	Raudteetransporditaristu	-535 491	-42 197	0	-268 934	-224 359	0
13.87	Õhutransporditaristu	-13 799	-9 637	0	0	-4 162	0
13.90	Teetransporditaristu	-53 842	-52 294	0	-246	-1 302	0
13.93	Ohutu ja säästlik transpordisüsteem	-50 354	-26 606	0	-19 951	-3 797	0

Rida 13.84 programmi tegevus: Raudteetransporditaristu

Programmi tegevuse eesmärk: Arendada ja korrashoiuga tagada konkurentsivõimeline, ohutu ja suurema läbilaskevõimega raudteetaristu, mis võimaldab suunata nii reisi- kui ka kaubaliiklust maanteelt raudteele. Programmiperioodi fookuses on Rail Baltica väljaehitamine, raudteevõrgu elektrifitseerimine Tartu ja Narva suunal, raudteetaristu investeeringud kiiruste tõstmiseks kuni 160 km/h ning taktipõhise rongiliikluse eelduste loomiseks.

Tabel 201. Programmi tegevuse raudteetransporditaristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Üle-euroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T, Trans-European Transport Network) põhivõrgu väljaehitamine: Rail Baltica, % Allikas: Kliimaministeerium	31	40
Rongiliikluse ühendusaeg Tallinna–Narva, Tallinna–Tartu, Tallinna–Viljandi ja Tallinna–Pärnu (Rail Baltica tulemusena) liinidel, minutites Allikas: Elron	Tallinn–Tartu 129 min	Tallinn–Tartu 105 min Tallinn–Narva 122 min
Rekonstrueeritud või uuendatud raudteede pikkus, km Allikas: SF projektiaruanded, rakendusüksus	86,5	99
Elektrifitseeritud uute raudteede pikkus, km Allikas: SF projektiaruanded, rakendusüksus	274	274

Üleeuroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T – Trans-European Transport Network) põhivõrgu väljaehitamine: Rail Baltica (RB) raudtee ehitamine on jagatud etappideks: risted riigi ja kohalike teedega ning elektri- ja gaasi põhivõrkudega; terminalid jt kohalikud objektid (nt kohalikud peatused, veeremidepood); raudtee põhitrass. Etappide uuendatud ajakava koostatakse 2026. aasta lõpuks.

Protsendi arvutus tehakse eelarve täitmise põhjal. Erinevad raudteelõigud (maanteeviaduktid jm ehitised teostatakse programmi tegevuse „Teetransporditaristu“ eelarvest, kuid tulemust arvestatakse kogu RB maksumuse pealt) vajavad ehitamiseks investeeringuid, mida mõõdetakse rahas.

Rongiliikluse ühendusajad Tallinna–Narva, Tallinna–Tartu, Tallinna–Viljandi ja Tallinna–Pärnu (Rail Baltica tulemusena) liinidel paranevad: Rail Baltica raudtee väljaehitamisel tekib uus ja kiire 1435 mm raudteeühendus Tallinna ja Pärnu vahel, mille tulemusel väheneb sõiduaeg praeguselt kiireimalt liigilt (sõiduautoga) 1 h 39 minuti pealt 42 minutile. 2035. aastaks saavutatakse järgmised ühendusajad: Tallinn–Narva 1 h 45 minutit, Tallinn–Tartu 1 h 30 minutit, Tallinn–Viljandi 1 h 30 minutit.

Rekonstrueeritud või uuendatud raudteede pikkus: Raudteede õgvendamine Tallinna–Tartu ja Tapa–Narva lõikudes, et vähendada turvaliselt raudtee ühendusaegasid. Selleks on vaja kohandada ca 30 rööbastee kurvi geomeetriat. Mõõdiku sisse on arvestatud ka Edelaraudtee AS-i projekti „Rapla–Lelle vahelisel raudteelõigul reisirongide piirkiiruse tõstmine kuni 160 km/h“ kilometraaž 23 km, mis 2025. aastal tõsteti struktuurifondidest taasterahastu alla.

Elektrifitseeritud uute raudteede pikkus (SF väljundindikaator): 2026. aasta teises pooles laiendatakse kontaktvõrku Tartuni, 2028. aastal Narvani. Elektrifitseerimise käigus ehitatakse 25 kV õhuliini koos veoalajaamadega. Elektrifitseerimisel vähendatakse raudteetranspordi negatiivset keskkonnamõju taastuvenergia kasutamise kaudu ning luuakse uus infrastruktuur aitamaks saavutada kiirusi kuni 160 km/h.

Tabel 202. Programmi tegevuse raudteetransporditaristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.84	Raudteetransporditaristu	-364 955	-680 191	-535 491	144 700	-21%	-58
13.85	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 130	-1 331	-1 535	-204	15%	-46
13.86	Muud toetused	-363 824	-678 860	-533 956	144 904	-21%	-12

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Raudteetaristu arendamisel on oluline roll ka AS-il Eesti Raudtee, Edelaraudtee AS-il ja Rail Baltic Estonia OÜ-l. Programmi tegevus koondab raudteetaristu arendamise, suuremahuliste investeeringute ettevalmistamise ning nende elluviimisega seotud koordineerimistegevused ühtse juhtimisloogika alla.

2027. aastal jätkatakse Rail Baltica Eesti põhitrassi ja sellega seotud taristu etapiviisilist väljaehitamist, et liikuda tähtaegselt kavandatud piiriülese ühenduse kasutuselevõtu suunas. Fookuses on põhitrassi ehitus Tallinnast Pärnu ja Ikla suunas ning terminalide, kohalike peatuste, tehnosüsteemide, elektrifitseerimise, liiklusjuhtimise, depoo ja kaubaterminalidega seotud lahenduste arendamine.

Tulenevalt Balti riikide peaministrite ühisest poliitilisest kokkuleppest ajatatakse Rail Baltica põhitrassi lõpuleviimine EL 2028-2034 pikaajalise eelarveraamistiku perioodile ja viiakse projekti elluviimise ajakava vastavusse uue ajaraamistikuga. Selle alusel koostatakse uus

investeerimiskava ning seda toetav finantseerimiskava, mis tagab Euroopa Liidu rahastusvõimaluste maksimaalse kasutamise ning Eesti riigi riigieelarveliste vahendite optimeerimise.

Samaaegselt jätkatakse raudteevõrgu elektrifitseerimist ja valmistutakse uue veeremi kasutuselevõtuks. Tartu ja Narva suunal viiakse edasi elektrifitseerimistöid ning 2028. aasta lõpuks on kavandatud lõpetada Tapa–Narva lõigu elektrifitseerimine. Samuti jätkuvad Lagedi–Muuga lõigu elektrifitseerimisega ning uute elektrirongide kasutuselevõtuga seotud tegevused, et vähendada raudteetranspordi heidet ja parandada teenuse kvaliteeti.

Raudteeühenduste kiiruse ja töökindluse parandamiseks jätkatakse põhivõrgu rekonstrueerimist, raudtee ja raudteerajatiste kapitaalremonti ning õgvendustöid. Nende tegevustega luuakse eeldused kuni 160 km/h reisirongiliikluseks ja lühemateks sõiduaegadeks. Samuti jätkatakse terminalide, peatuste, ristumiste ja muu toetava taristu väljaehitamist ning nende sidumist Rail Baltica põhitrassi ja olemasoleva raudteevõrguga.

2027. aastal jätkatakse taktipõhise rongiliikluse eelduste loomist ning raudteevõrgu läbilaskevõime suurendamist. Selleks kavandatakse ja tehakse taristutöid, mis toetavad regulaarsemat ja kasutajasõbralikumat sõiduplaani. Muu hulgas jätkuvad Viljandi suuna läbilaskevõime suurendamise ning Rapla–Lelle raudtee rekonstrueerimise ettevalmistus- ja ehitustegevused.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarves on Rail Baltica Eesti põhitrassi ja sellega seotud taristu etapiviisiliseks väljaehitamiseks kavandatud 439,26 mln eurot. Raudtee rekonstrueerimiseks ja elektrifitseerimiseks on kavandatud 53,37 mln eurot. Lisaks on Tartu–Riia reisirongiühenduse toetamiseks planeeritud 2 mln eurot ja AS Eesti Raudtee kahjumi katmiseks 39,20 mln eurot.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sh välisprojektide elluviimisega seotud administreerimiskulud.

Rida 13.87 programmi tegevus: Õhutransporditaristu

Programmi tegevuse eesmärk: Majanduse konkurentsivõime tagamiseks hoida Eesti ühendatuna muu maailmaga, toetada lennundussektori uute ärisuundade arendamist, sealhulgas õhutranspordi digiteerimist, ning vähendada lennundussektori keskkonnajalajälge.

Tabel 203. Programmi tegevuse õhutransporditaristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Aastaringsete regulaarsete otselennuliinide arv, tk Allikas: AS Tallinna Lennujaam	60	≥60

Aastaringsete regulaarsete otselennuliinide arv: Otseühenduste kasvatamiseks suurendatakse kolmandatest riikidest Tallinna lennujaama kaudu liikuvate transiitreisijate arvu lennunduskokkulepete sõlmimise, terminalide laiendamise jm arendustöödega. Mõõdik hõlmab regulaarseid liine ja tellimuslendude otseühendusi. Eesmärk on tagada kvaliteetsed ja mugavad rahvusvahelised lennuühendused ning kasvava mahu turvaline ja järjepidev teenindamine, seepärast on strateegiliselt oluline jätkata AS-i Tallinna Lennujaam lennundusjulgestuse ja päästekulude katmist riigieelarvest.

Tabel 204. Programmi tegevuse õhutransporditaristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.87	**Õhutransporditaristu**	**-12 181**	**-16 792**	**-13 799**	**2 993**	**-18%**	**-14**
13.88	Tööjõu- ja majandamiskulud	-361	-439	-485	-46	10%	-14
13.89	Muud toetused	-11 820	-16 353	-13 314	3 039	-19%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuste elluviimist koordineerib Kliimaministeerium. Tegevuste rakendamisse panustavad vastavalt oma rollile ka AS Tallinna Lennujaam, Transpordiamet ja Lennuliiklusteeninduse AS. Programmi tegevus hõlmab lennunduspoliitika kujundamist, ühenduvuse tagamist, lennujaamataristu arendamist ning uute tehnoloogiate kasutuselevõttu. Eesmärk on tagada lennuühenduste toimepidevus, lennundussektori konkurentsivõime ja kaasaegse taristu areng.

2027. aastal jätkatakse lennundusjulgestuse ja päästeteenuse rahastamist Tallinna lennujaamas, et tagada teenuste toimepidevus ja nõuetele vastavus. Samuti jätkatakse regionaallennujaamade toimimiseks vajalike teenuste ja taristu toetamist, sealhulgas regulaarlendude, maapealse käitluse ning pääste- ja hädaabilendude teenindamise tagamist.

Mehitamata lennunduse ja U-space'i arendamisel jätkatakse õhuruumiteenuste ja vajalike lahenduste arendamist koostöös erasektoriga. Eesmärk on luua uusi võimalusi innovatsiooniks, toetada ettevõtlust ning suurendada sektori panust majanduskasvu.

Tallinna lennujaama taristu ja kaubakäitluse võimekuse arendamisel jätkatakse lahenduste väljatöötamist, mis toetavad õhusõidukite hooldust, kaubakäitluse tõhusust ja uute ärisuundade arengut. Arendustes arvestatakse rahvusvaheliste lennuühenduste arenguvõimaluste, Rail Baltica koostööpotentsiaali ning Euroopa ja Aasia vaheliste ühenduste pikaajaliste väljavaadetega.

Lennujaamade elektritaristu arendamisel ja keskkonnamõju vähendamisel jätkatakse tingimuste loomist keskkonnahoidlikumate lahenduste kasutuselevõtuks. See hõlmab nii õhusõidukite teenindamist kui ka lennujaamade maapealse taristu ja tehnika järkjärgulist ajakohastamist.

Regionaalsete lennuühenduste tagamiseks jätkub sihtotstarbeline toetus AS-ile Tallinna Lennujaam Kärdla, Kuressaare, Tartu ja Pärnu lennujaamade ning Ruhnu ja Kihnu lennuväljade

taristu ja teenuste ülalpidamiseks. Toetusega tagatakse regulaarlendude teenindamiseks vajalik maapealne käitlus, päästeteenus ning pääste- ja hädaabilendude teenindamise võimekus. Selleks on kavandatud 9,06 mln eurot.

CO_2 vahenditest toetatakse lennujaamade alternatiivkütuste taristu arendamist 4,16 mln euroga.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid.

Rida 13.90 programmi tegevus: Teetransporditaristu

Programmi tegevuse eesmärk: Säilitada olemasoleva teedevõrgu seisunditaset ning jätkata teedevõrgu arendamisega, tõstes liiklemise ja keskkonna ohutust, vähendades aegruumilisi vahemaid ning luues säästlike liikumisviiside kasutust soodustavat taristut. Kõrvaleesmärgiks on toetada kohalike omavalitsuste teede ja tänavate korrashoidu ning teetaristu ligipääsetavust.

Tabel 205. Programmi tegevuse teetransporditaristu 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riigiteede võrgu seisundi säilitamine, IRI, mm/m Allikas: Transpordiamet, Kliimaministeerium	2,40	≤2,6
Üle-euroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T) põhivõrku kuuluvate nõuetele vastavate riigiteede pikkus, km Allikas: Transpordiamet	81	98

Riigiteede võrgu seisundi säilitamine vastavalt „Riigiteede teehoiukavale 2026–2029“. Mõõdikuks on teede tasasuse näitaja ehk IRI (ingl. k International Roughness Index). IRI on rahvusvaheliselt heaks kiidetud sõidumugavust iseloomustav väärtus, mis arvutatakse standardse sõiduki kere vertikaalsuunaliste võngete summana 100 m lõigule (ühik – mm/m). Tee on seda tasasem, mida väiksem on IRI väärtus. IRI 2,6 mm/m korral on sõidumugavus hea ja rahuldava taseme piiril ning teevõrgu elukaarekulud optimaalsed. Väga hea taseme, IRI <1,5 mm/m, saavutamine eeldaks teede ulatuslikku ümberehitamist koos muldkehade vahetusega, millel puudub majanduslik põhjendus.

Üle-euroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T) põhivõrku kuuluvate nõuetele vastavate riigiteede pikkus näitab TEN-T põhivõrku kuuluvate nõuetele vastavate riigiteede pikkuse muutust ajas kilomeetrites.

Tabel 206. Programmi tegevuse teetransporditaristu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.90	Teetransporditaristu	-67 229	-69 950	-53 842	16 109	-23%	-1 776

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.91	Tööjõu- ja majandamiskulud	-59 685	-51 950	-52 737	-787	2%	-1 775
13.92	Muud toetused	-7 543	-18 000	-1 105	16 895	-94%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuste elluviimist koordineerivad Kliimaministeerium ja Transpordiamet, kes vastutavad riigiteede korrashoiu, säilitamise ja arendamise eest. Tegevus hõlmab teehoiukava alusel riigiteedel elluviidavaid ehitus- ja rekonstrueerimistöid, liiklusohutuse parandamist, intelligentsete transpordisüsteemide (ITS) kasutuselevõttu, ligipääsetavuse suurendamist ning säästvate liikumisviiside edendamist. Samuti panustab tegevus Euroopa Liidu eesmärkide saavutamisse, toetades kestliku, kliimamuutustele vastupanuvõimelise, intelligentse, ohutu ja mitmeliigilise üleeuroopalise transpordivõrgu arengut.

2027. aastal jätkatakse riigiteede teehoiukava elluviimist, sealhulgas varasematel aastatel alustatud ning perioodiks 2027–2030 kavandatud tegevuste rakendamist. Fookuses on riigiteede korrashoid ja arendamine ning peamiste maanteesuundade läbilaskevõime ja liiklusohutuse parandamine.

Tallinna–Pärnu–Ikla maanteel jätkatakse Libatse–Nurme ning Päädeva–Konuvere–Päärdu 2+2 teelõikude ehitamist. Mõlema lõigu valmimine on kavandatud 2028. aastaks.

Tallinna–Tartu–Võru–Luhamaa maanteel jätkatakse Mäo–Käsukonna ning Käsukonna–Imavere teelõigu, sealhulgas Paia ristmiku, 2+2 maantee väljaehitamist. Paia ristmiku valmimine on kavandatud 2028. aastaks ning Mäo–Käsukonna teelõigu valmimine 2030. aastaks.

Kohalike teede rahastamises kavandatakse alates 2027. aastast muudatus, mille tulemusel viiakse kohalike teede teehoiutoetus kohalike omavalitsuste tulubaasi. Sellega kaotatakse toetusfondist eraldatava kohalike teede toetuse sihtotstarve ning vastavas ulatuses suurendatakse omavalitsuste tulubaasi füüsilise isiku tulumaksu kaudu. Alates 2027. aastast suurendatakse kohalikele omavalitsustele eraldatavat füüsilise isiku tulumaksu määra 0,34 protsendipunkti võrra.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga peamiselt seetõttu, et lõppeb Ühtekuuluvusfondi rahastus teede arendamise projektidele. Lisaks kavandatakse CO_2 vahenditest 1 mln eurot investeeringutoetusi alternatiivkütuste taristu arendamiseks, sealhulgas raskeveokite laadimistaristu rajamiseks.

Riigiteede korrashoiukulud kuuluvad majandamiskulude hulka. Riigiteede korrashoiuks on kavandatud 41,43 mln eurot. Lisaks sisaldavad kulud programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sealhulgas hoonete ja tööruumide ülalpidamist, seadmete, inventari ja sõidukite kasutamist ning muid ametikohtadega seotud kulusid.

Rida 13.93 programmi tegevus: Ohutu ja säästlik transpordisüsteem

Programmi tegevuse eesmärk: Liikuvus on paremini korraldatud, teenused ja sihtkohad on paremini kättesaadavad, transpordisüsteem on ligipääsetavam, ohutum, tõhusam ja nutikam ning suuremates linnapiirkondades ja üle Eesti soodustatakse säästvat mitmeliigilist liikuvust.

Tabel 207. Programmi tegevuse ohutu ja säästlik transpordisüsteem 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
EL-i ja CO2 vahenditest rahastatud uute või uuendatud rattateede pikkus, km Allikas: Kliimaministeerium	13,4	24
Ärilises- ja mitteärilises lennutegevuses toimunud õnnetuste ja tõsiste intsidentide arv 10 000 lennutunni kohta Allikas: Transpordiamet	0,82 (2024)	0,82

EL-i ja CO_2 vahenditest rahastatud uue või uuendatud jalgrattataristu pikkus (kumulatiivne), fookusega suuremate linnapiirkondade kesklinnadel. Spetsiaalne eraldatud jalgrattataristu hõlmab nõuetekohaselt märgistatud ja linnade rattastrateegiates välja toodud kvaliteedikriteeriumitest lähtuvaid jalgrattateid. Sekkumine soodustab aktiivsete liikumisviiside kasutust, tõstab jalgratta konkurentsivõimet liikumisviisina ning võimaldab nii eri vanuse- kui ühiskonnagruppidel mugavalt ja ohutult rattal liigelda ning igapäevatoimetusi teha.

Ärilises- ja mitteärilises lennutegevuses toimunud õnnetuste ja tõsiste intsidentide arv 10 000 lennutunni kohta: Euroopa keskandmebaasi ECCAIRS-i põhjal on aasta jooksul toimunud lennuõnnetuste ja selliste juhtumite, mis oleksid võinud väga tõenäoliselt lõppeda lennuõnnetusega 10 000 lennutunni kohta, võrreldes eelnevate aastatega selgelt vähenemistrendis.

Tabel 208. Programmi tegevuse ohutu ja säästlik transpordisüsteem eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.93	**Ohutu ja säästlik transpordisüsteem**	**-32 042**	**-63 111**	**-50 354**	**12 756**	**-20%**	**-2 474**
13.94	Tööjõu- ja majandamiskulud	-17 578	-27 659	-27 324	335	-1%	-2 309
13.95	Muud toetused	-14 464	-35 452	-23 030	12 422	-35%	-164

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuste elluviimist koordineerivad Kliimaministeerium ja Transpordiamet. Tegevus hõlmab liikuvuspoliitika kujundamist, liiklusohutuse edendamist, säästva linnalise liikuvuse arendamist, ligipääsetavuse parandamist, alternatiivkütuste taristu rajamist ning digitaalsete ja teiste nutikate liikumislahenduste kasutuselevõttu. Säästva liikuvuse taristu arendamisel on oluline roll ka kohalikel omavalitsustel. Liiklusohutuse eesmärkide saavutamisse panustavad lisaks Haridus- ja Teadusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium,

Rahandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, liiklusohutusprogrammi elluviimisega seotud asutused ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

2027. aastal jätkatakse säästva ja mitmeliigilise liikuvuse arendamist struktuurifondide projektide kaudu. Jalgrattateede põhivõrkude rajamisel viiakse edasi Tallinna, Tartu ja Pärnu linnades ning nende linnapiirkondades kavandatud projekte, mille eesmärk on parandada jalgrattaühendusi ja rattaparkimise võimalusi. Projektide elluviimine jätkub kuni 2029. aasta lõpuni.

Jätkatakse ka mitmeliigiliste ühistranspordisõlmede arendamist. Selleks parandatakse olemasolevate peatuste ja sõlmpunktide kvaliteeti ning luuakse paremad ümberistumisvõimalused eri transpordiliikide vahel. Ka nende projektide elluviimine kestab kuni 2029. aasta lõpuni.

Tallinna linnapiirkonnas jätkatakse uute trammiliinide rajamisega seotud struktuurifondide projektide elluviimist. Eesmärk on parandada ühistranspordi kasutusvõimalusi ja toetada säästvat linnalist liikuvust. Projektid jätkuvad kuni 2029. aasta lõpuni.

Ühistranspordi ligipääsetavuse parandamisel jätkatakse tegevusi vastavalt olemasolevale eelarvele ja prioriteetidele. Eesmärk on muuta ühistranspordipeatused, sõlmpunktid ja nendeni viivad teekonnad paremini ligipääsetavaks erinevatele kasutajarühmadele.

Tallinna–Helsingi tunneli kavandamisega seotud edasised tegevused sõltuvad eraldi otsustest ning rahastusvõimaluste täpsustumisest.

Liiklusohutuse valdkonnas jätkatakse liiklusohutusprogrammi 2026–2029 elluviimiskava rakendamist ning koostatakse uus elluviimiskava aastateks 2027–2030 kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga. Tegevused toetavad liiklusohutuse pikaajaliste eesmärkide saavutamist ning aitavad kujundada ennetavamat ja süsteemsemat liiklusohutuse korraldust.

Kaubaveo digitaliseerimisel valmistutakse e-veoselehtede ja eFTI lahenduste rakendamiseks. Alates 9. juulist 2027 peavad Euroopa Liidu liikmesriigid olema valmis vastu võtma digitaalseid kaubaveodokumente.

Säästva linnalise transpordi arendamisel jätkub Moderniseerimisfondi teise etapi projekti elluviimine, mis kestab 2030. aasta lõpuni. Projekt toetab energiatõhusa ühistranspordi arengut ning Tallinna linnapiirkonna ühistranspordi uuendamist.

Alternatiivkütuste taristu arendamisel jätkatakse olemasolevate meetmete rakendamist ning hinnatakse täiendavaid võimalusi alternatiivkütuste taristu määruse (AFIR) nõuete täitmiseks. Võimaluse korral töötatakse alates 2028. aastast välja täiendavad toetusmeetmed. Korterelamute laadimistaristu rajamisel jätkatakse taotlusvoorude elluviimist ja toetatud projektide rakendamist ning rahastusvõimaluste olemasolul kavandatakse uusi meetmeid alates 2028. aastast.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarves on kavandatud CO_2 vahenditest 2,43 mln eurot ühistranspordi ligipääsetavuse parandamiseks ning 0,38 mln eurot vähese heitega sõidukite kasutuselevõtu toetamiseks. Moderniseerimisfondist toetatakse 0,64 mln euroga

elektritrollibusside soetamist Tallinnasse. Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatakse 2027. aastal jalgrattateede põhivõrkude väljaehitamist ja mitmeliigiliste ühistranspordisõlmede rajamist 8,51 mln euroga ning trammiliikluse arendamist Tallinnas 10 mln euroga. Rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudeks on kavandatud 0,77 mln eurot.

Tööjõu- ja majandamiskulud kajastavad programmi tegevustega seotud töötajate tööjõukulusid ning igapäevase töö korraldamiseks vajalikke majandamiskulusid, sh välisprojektide elluviimisega seotud administreerimiskulud.

3.12.4 Investeeringud

Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringutest suunatakse 93,47% kinnisvarasse, millest enamuse moodustab riigimaanteede remont ja ehitus. 2027. aasta investeeringutest 74,48% kaetakse välistoetuste vahenditest. Kuigi valitsemisala investeeringute kogumaht väheneb 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga 2,05% ehk 6,60 mln eurot, jätkuvad olulised investeeringud eelkõige riigimaanteede ja muu transporditaristu arendamisse, samuti keskkonnaseire, digilahenduste ning mereseire- ja reostustõrjevõimekuse parandamisse.

Tabel 209. Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.97	**Investeeringud kokku**	**-161 341**	**-322 076**	**-315 474**	**6 603**	**-2%**	**-13 885**
	Inventar	-165	0	-786	-786	100%	-60
	IT investeeringud	-7 781	-2 120	-4 611	-2 492	118%	-2 499
	Transpordivahendid	-379	-1 236	-6 858	-5 621	455%	0
	Masinad ja seadmed	-1 869	-1 362	-3 568	-2 206	162%	0
	Muud investeeringud	-9 613	-2 670	-835	1 835	-69%	-6 825
	Kinnisvara	-111 753	-254 582	-238 568	16 015	-6%	-4 501
13.102	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-29 781	-60 106	-60 248	-142	0%	0
	Kliimaministeerium						
	Investeeringud kokku	**-9 581**	**-5 715**	**-2 962**	**2 753**	**-48%**	**0**
	Inventar	0	0	-726	-726	100%	0
	IT investeeringud	-360	0	-1 196	-1 196	100%	0
	Kinnisvara	-9 119	-5 115	-579	4 537	-89%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-102	-138	-461	-323	233%	0
	Keskkonnaagentuur						
	Investeeringud kokku	**-2 071**	**-1 569**	**-4 425**	**-2 856**	**182%**	**0**
	Masinad ja seadmed	-1 486	-1 265	-3 568	-2 303	182%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-379	-304	-856	-553	182%	0
	Eesti Loodusmuuseum						
	Investeeringud kokku	**-116**	**-2 134**	**-718**	**1 416**	**-66%**	**0**
	Muud investeeringud	-116	-2 134	-718	1 416	-66%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus						
	Investeeringud kokku	-6 277	-1 888	-27	1 861	-99%	-1 249
	IT investeeringud	-4 597	-1 668	-14	1 655	-99%	-220
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-1 193	-220	-14	206	-94%	0
	Transpordiamet						
	Investeeringud kokku	-136 803	-279 524	-297 247	-17 723	6%	-7 270
	Inventar	-165	0	-60	-60	100%	-60
	IT investeeringud	-2 716	-451	-3 401	-2 950	654%	-2 279
	Kinnisvara	-101 679	-225 520	-236 822	-11 303	5%	-4 398
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-24 715	-53 553	-56 963	-3 410	6%	0
	Eesti Geoloogiateenistus						
	Investeeringud kokku	-765	-929	-1 385	-456	49%	-25
	Muud investeeringud	-15	-75	-117	-42	56%	-25
	Kinnisvara	-653	-830	-1 000	-170	20%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-98	-24	-268	-245	1040%	0
	Riigilaevastik						
	Investeeringud kokku	-4 419	-30 198	-8 710	21 488	-71%	-5 062
	Transpordivahendid	0	-1 236	-6 858	-5 621	455%	0
	Kinnisvara	-292	-23 117	-167	22 951	-99%	-104
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3 043	-5 845	-1 686	4 159	-71%	0

Tabel 210. Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Kliimaministeeriumi valitsemisala						
13.97	Investeeringud kokku		-315 474	-44 441	-33 166	-234 992	-2 874
13.100	E67 Päädeva-Konuvere teelõik MILMOB	Kinnisvara	-42 786	0	0	-42 786	0
13.99	Riigimaanteede remondi koondprojekt	Kinnisvara	-84 967	-29 211	0	-54 179	-1 577
13.98	Libatse – Nurme 2 + 2 realine tee	Kinnisvara	-103 404	0	0	-103 404	0
13.101	Muud investeeringud kokku		-23 735	-14 897	0	-8 076	-762
	Arbavere puursüdamike hoidla	Kinnisvara	-1 000	-1 000	0	0	0
	Inventar	Inventar	-786	-20	0	-726	-40
	IT investeeringud	IT investeeringud	-4 611	-3 092	0	-1 519	0

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Maade soetamine	Kinnisvara	-3 000	-3 000	0	0	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-3 568	0	0	-3 568	0
	CO2 kvooditulust rahastatav investeering	Kinnisvara	-672	0	0	0	-672
	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-835	-25	0	-760	-50
	Transpordiameti hoonete renoveerimine	Kinnisvara	-490	-490	0	0	0
	Transpordivahendid	Transpordivahendid	-6 858	-5 823	0	-1 034	0
	Tuletornid	Kinnisvara	-1 280	-1 280	0	0	0
	Rail Baltica arendus	Kinnisvara	-469	0	0	-469	0
	Riigilaevastiku hooned ja rajatised	Kinnisvara	-167	-167	0	0	0
	Veeteede süvendamine	Kinnisvara	-333	-333	0	0	0
13.102	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-60 248	0	-33 166	-26 547	-535

Investeeringute selgitused:

Riigimaanteede remondi koondprojekti 2027. aasta eelarve on 84,97 mln eurot.

Tallinn–Pärnu–Ikla teel ÜF 2021–2027 perioodi Libatse–Nurme 2+2 rajalise teelõigu 103,40 mln eurot ning CEF sõjalise liikuvuse meetmest rahastatava Päädeva–Konuvere 2+2 rajalise teelõigu ehitus 42,79 mln eurot. Nimetatud tee-ehitusprojektide valmimistähtaeg on 2027. aasta.

Arbavere puursüdamike hoidla ehitustöödeks on kavandatud 2027. aastal 1 mln eurot. Kogu projekti maksumus on 1,20 mln eurot, 2026. aastal lõpetatakse projekteerimistööd ja viiakse läbi ehitushange.

CO_2 vahenditest rahastatakse Rail Baltica rajamise toetamist 0,59 mln eurot ning avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe meetmest eraldatakse Maanteemuuseumile 0,08 mln eurot.

Inventar 0,79 mln eurot, millest 0,73 mln eurot on Eesti-Läti koostööprojekti GORSMART raames nutipoide soetamine ning 0,06 mln eurot Transpordiameti inventari uuendamine. GORSMART projekti raames arendatakse välja uus nutipoi prototüüp, mida saaks tulevikus Eesti ja Läti vetes reostuste operatiivseks tuvastamiseks laiemalt kasutada ning mis aitaks teadlastel koguda järjepidevaid andmeid merekeskkonna pikaajalisemate muutuste kohta. Esimesed testpoid on planeeritud Liivi lahte ja Väinamerre.

IT investeeringud 4,61 mln eurot, sh Kliimaministeeriumi valitsemisala investeeringud infosüsteemide arendamiseks ning seadmete uuendamiseks 1,25 mln eurot, Transpordiamet investeerib 2,51 mln eurot enda hallatavatesse IT-süsteemidesse ja seadmete uuendamiseks

ning 2021–2027 struktuurivahenditest 0,14 mln eurot teeilmajaama seiresüsteemide uuendamiseks, Euroopa Regionaalarengu Fondist 0,71 mln eurot valdkondlikuks digipöördeks ja mehitamata lennunduse kaardirakenduse arendamiseks.

Maade soetamiseks on kavandatud 3 mln eurot, mis on vajalik riigimaanteede ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks vajalike maaüksuste omandamiseks.

Masinate ja seadmete investeeringud 3,57 mln eurot, s.o Keskkonnaagentuuri investeeringud kahe radaritorni ehituseks, kahe ilmaradari ja neile kupli soetamiseks koos paigaldusega, Peipsi poi soetamiseks ja äkksadude metoodika hankimiseks koos integratsiooniga prognoosi lahendustesse ja teavituste edastamise valmidusega.

Muud investeeringud 0,83 mln eurot moodustavad Eesti Loodusmuuseumi ja Eesti Geoloogiateenistuse investeeringuid. Eesti Loodusmuuseum soetab Ühtekuuluvusfondi vahenditest kliimaeksposition (0,72 mln eurot). Eesti Geoloogiateenistus arendab Eesti-Läti programmi vahenditest piiriüleste põhjaveeressursside ja sõltuvate ökosüsteemide reaalajas seireks digitaalset infoplatvormi (0,11 mln eurot).

Investeeringud transpordivahenditesse 6,86 mln eurot, s.o Riigilaevastiku veesõidukite uuendamiseks ja Soome-Eesti koostööprojekti DIGIMARIS elluviimiseks, mille raames arendatakse reostuse tuvastamise anduritega varustatud mehitamata veepealseid laevu (USV) mereseire ja merereostustõrje võimekuse suurendamiseks.

Tuletornide renoveerimiseks on kavandatud 1,28 mln eurot.

Rail Baltica arenduse investeeringud 0,47 mln eurot on vajalikud raudteetrassi ehitamiseks vajalike maade soetamiseks.

Riigilaevastiku hoonete investeeringud 0,17 mln eurot, sh:

- Sõrve tuletorni laternasüsteemi moderniseerimine – 30 tuhat eurot. Projektiga seotud leping on sõlmitud ning lepinguline valmimistähtaeg on juuli 2027. Projekti kogumaksumus on 80 tuhat eurot, millest 2026. aastaks oli kavandatud 50 tuhat eurot ja 2027. aastaks 30 tuhat eurot;
- Ristna täppisnavigatsiooniseadmete ümberpaigutamine - 70 tuhat eurot;
- Veeteede navigatsioonimärkide soetamine - 67 tuhat eurot.

Veeteede (Rukki kanali) süvendamiseks kavandatakse 0,33 mln eurot.

3.12.5 Finantseerimistehingud

Tabel 211. Kliimaministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
13.103	**Finantseerimistehingud kokku**	**-49 800**	**-4 800**	**18 677**	**23 477**	**-489%**	**0**
13.104	Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	-49 000	-4 000	21 000	25 000	-625%	0
13.105	Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	-800	-800	-2 323	-1 523	190%	0

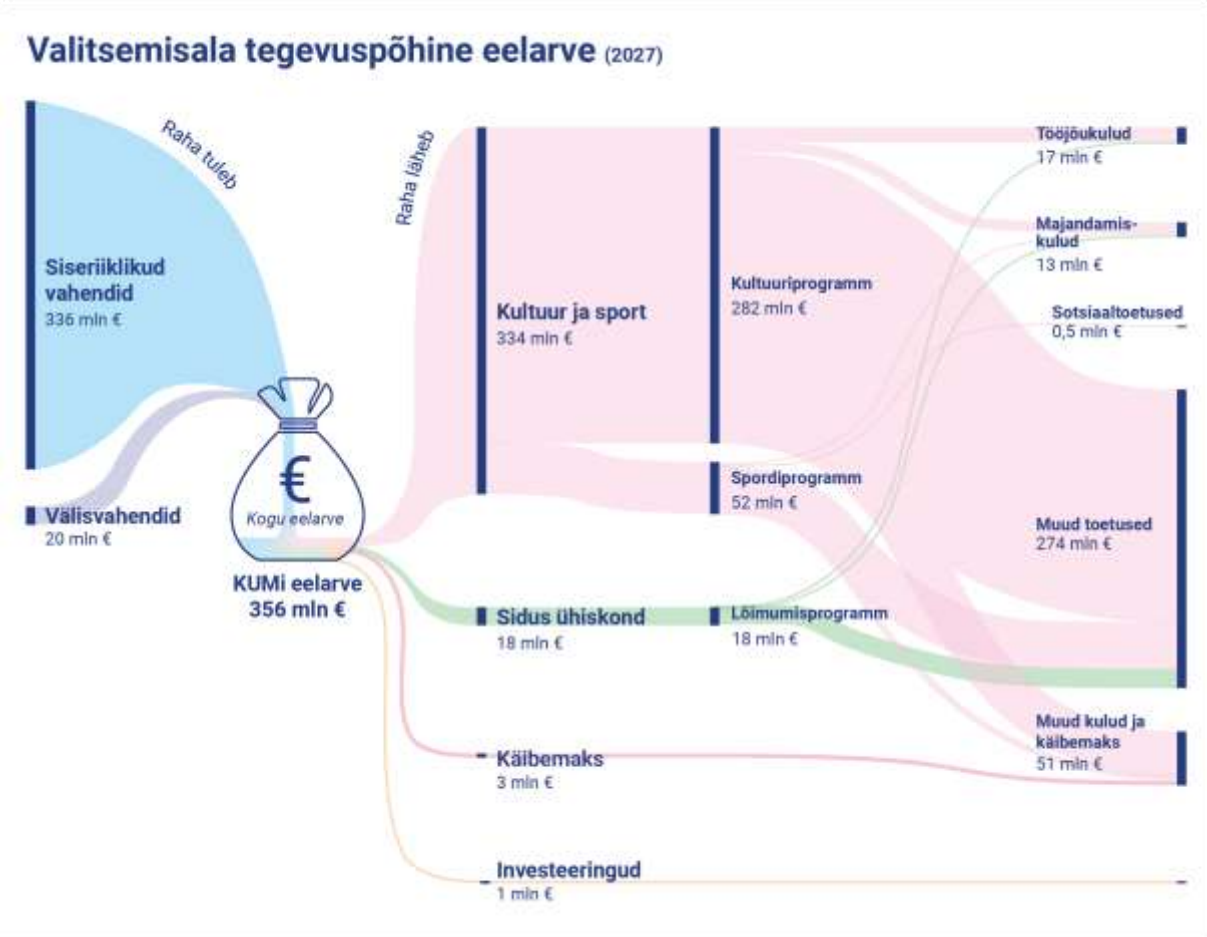
Eluasemevaldkonnas jätkatakse maapiirkonna eluasemelaenu käendamist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu summas 2,32 mln eurot, mis suureneb võrreldes 2026. aastaga 1,52 mln eurot Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendite suunamisega korterelamute rekonstrueerimiseks. 4 mln euro eest märgitakse Rail Baltic Estonia OÜ osakuid. Transpordi Varahalduse OÜ likvideerimisest kavandatakse tulu 25 mln eurot.

3.13 Kultuuriministeeriumi valitsemisala

Sihipärane kultuuripoliitika, lõimumispoliitika ja spordipoliitika elluviimine tagab eesti kultuuri säilimise, arengu ning jätkusuutlikkuse, elanike heaolu ja ühiskonna sidususe.

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on riigi kultuuri- ja muinsuskaitsetöö ning kultuurilise mitmekesisuse ja lõimumise korraldamine ning kunstide, spordi ja liikumisharrastuse edendamine, osalemine riigi meediatöö kavandamisel ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Joonis 26. Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Kultuuriministeeriumi (KUM) valitsemisala 2027. aasta kogueelarve on 355,85 mln eurot. Tulemusvaldkondade lõikes on eelarve koondunud peamiselt tulemusvaldkonda „Kultuur ja sport“, mille maht on 333,89 mln eurot ehk 93,8% valitsemisala kogueelarvest. Tulemusvaldkonna „Sidus ühiskond“ eelarve on 18,34 mln eurot ehk 5,2% valitsemisala kogueelarvest. Investeeringud ja käibemaksukulu, mis ei ole tegevuspõhiselt jagatud, moodustavad kogueelarvest 3,61 mln eurot ehk 1%.

Programmide lõikes moodustab suurima osa kultuuriprogramm mahuga 282,18 mln eurot ehk 79,3% kogueelarvest. Spordiprogrammi maht on 51,72 mln eurot ehk 14,5% kogueelarvest ning lõimumis-, sh kohanemisprogrammi maht 18,34 mln eurot ehk 5,2% kogueelarvest.

Majandusliku sisu lõikes moodustavad suurema osa KUM valitsemisala eelarvest muud toetused (77%). Muude toetuste all kajastuvad tegevustoetused, avatud taotlusvoorude kaudu antavad projektipõhised toetused, investeeringutoetused. Toetusi jagavad Kultuuriministeerium, Muinsuskaitseamet ja Eesti Rahvakultuuri Keskus. Olulise osa (67,5%) Kultuuriministeeriumi eelarves „muudest toetustest" moodustavad toetused valitsemisala avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele ja sihtasutustele.

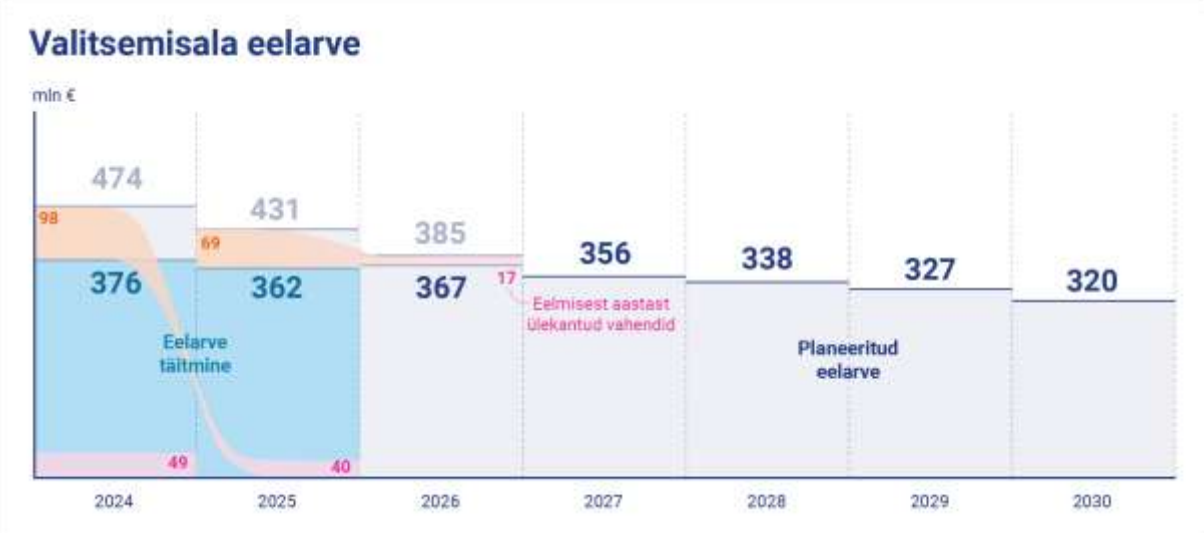
Täpsem ülevaade 2027. aasta toetussummadest taotlusvoorude ja toetuse saajate lõikes on toodud seletuskirja lisas nr 3.

Muude kulude all (13,5% kogu eelarvest) kajastatakse vahendid alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest, mida jaotab toetustena edasi Eesti Kultuurkapital. Alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning osa hasartmängumaksulaekumisest läheb Eesti Kultuurkapitali koosseisus tegutsevale kaheksale sihtkapitalile (kirjandus, helikunst, kujutav ja rakenduskunst, arhitektuur, valdkondade vahelised projektid, näitekunst, audiovisuaalne kunst, rahvakultuur, kehakultuur ja sport) toetuste jagamiseks. Hasartmängumaksu laekumisest rahastatakse lisaks sihtkapitalidele ka kultuuriehitisi ning kunstide ja rahvakultuuri valdkondade õppejõudude loometöö edendamist.

Riigiasutuste tegevuskulude (personali- ja majandamiskulude) osakaal kogu Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvest on 8,4%.

Sotsiaaltoetuste (0,1% kogu eelarvest) all kajastatakse loovisikute ja loomeliitude seaduse § 19 alusel makstavaid loometoetusi ning riiklike kultuuri- ja spordipreemiaid.

Joonis 27. Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarve trend on kahanev. Erisus 2026. aasta eelarve ja 2027. aastaks planeeritava eelarve vahel on selles, et 2026. aasta eelarve sisaldab ka kevadise lisaeelarvega lisandunud muudatusi.

2026. aastasse ülekantud vahenditest 90% moodustab antavate toetuste jääk, mis põhiosas on kaetud võetud kohustustega (toetusotsused on tehtud), kuid toetuste kasutamine jääb 2026. aastasse, mis tähendab, et ka tekkepõhine kulu jääb 2026. aastasse. Põhjalikum ülevaade 2025. aasta jääkidest on kättesaadav Kultuuriministeeriumi veebilehel Majandusteave ja varahaldus | Kultuuriministeerium.

2026. aasta kevadine lisaeelarve mõju oli kahesuunaline: eelarve suurenemine oli seotud Eesti Kultuurkapitaliga, kellele eraldati täiendavalt 0,94 mln eurot. Täiendav eraldis oli vajalik, kuna hasartmängumaksu seaduse muutmisel tekkinud vea tõttu kujunes Kultuurkapitali laekumises puudujääk. Vähendus oli seotud Film Estonia toetusmeetmega (*cash rebate'i* programm ehk tootmiskulude osalise tagasimakse programm välismaiste filmitootjate filmide ja kvaliteetsarjade tootmise toetamiseks Eestis), mille vahendeid vähendati 0,80 mln eurot. Vähenduse põhjuseks oli toetusmeetme tingimuste muutmine, mille järgi tõsteti toetuse tagasimakse määr 30%-lt 40%-le. Säilitamaks meetme isetasuvus riigieelarve vaates, oli vaja aastast meetme mahtu vähendada.

Vabariigi Valitsuse reservist eraldati Eesti Rahvusringhäälingule 0,77 mln eurot laia riigikaitse võimearendusteks ja 0,12 mln eurot küberturvalisusega seotud kulude katmiseks. Spordivaldkonnas eraldati 0,20 mln eurot Eesti võrkpallikoondise finaalturniiril osalemise toetamiseks.

Kui võrrelda 2026. aasta eelarvet (ilma 2025. aasta jääkide, valitsuse reservi ja lisaeelarve vahenditeta) 2027. aasta planeeritava eelarvega, siis Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarve väheneb 3% (2026. a 367,12 mln, 2027. a 355,85 mln eurot). Sealhulgas piirmääraga vahendid vähenevad 4,4% (2026. a 289,94 mln, 2027. a 277,05 mln eurot).

2027. aasta eelarvet ja piirmääraga vahendite langevat trendi edaspidistel aastatel mõjutab 2024. aastal otsustatud piirmääraga vahendite kärbe ning investeeringutoetuste vähenemine. 2025. aastal kärbiti Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvet 13,43 mln eurot, 2026. aastal lisandus täiendav kulude vähenemine 7,95 mln eurot ja 2027. aastal veel täiendavalt 5,26 mln eurot. 2027. aasta täiendav 5,26 mln euro suurune kärbe jaotub protsentuaalselt ligikaudu võrdselt kõigi programmi tegevuste vahel, kuid kärpest jäävad suures osas välja kirjanduse ja kunstide valdkonnad.

2027. aasta olulisemad lisavahendid:

„Sport koolis" programm laienemiseks ühekordne lisarahastus 2 mln eurot aitab viia juhendatud liikumist rohkemate lasteni koolipäeva sees ning kujundada liikumisharjumust juba varases eas. Toetuse hulka kuulub ka treeneritele suunatud tasu. Järgmistel aastatel on kavandatud „Sport koolis" programmi toetus Euroopa Liidu eelarvevahenditest.

Rahvusvaheliste suurvõistluste korraldamise toetusmeetme mahu tõus 2 mln eurot (kokku 5 mln eurot aastas);

Riigilt palka saavate kultuuri- ja spordiasutuste töötajate palgafondi kasv 2,89 mln eurot;

Vabariigi Valitsuse reservist suunatakse laia riigikaitse võimearendusteks 773 tuhat eurot. Võimearendused on suunatud avalik-õigusliku meedia ning vastava ringhäälinguvõrgu, kui elutähtsate teenuste, toimepidevuse tagamiseks.

Suurenevad Riigi Kinnisvara AS-iga seotud kulude katteks kavandatud vahendid 767 tuhat eurot.

Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eelarvemahu muutust võrreldes 2026. aastaga mõjutab Eesti Kultuurkapitalile alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest minev eraldis. Võrreldes 2026. aastaga prognoositakse 2,61 mln eurost ehk ca 5%-list maksulaekumise langust. Kui 2026. aastal Kultuurkapitalile eraldatud vahenditele lisada lisaeelarvega eraldatud raha, siis on langus 2027. aastal 6,9%.

2027. aastal suurenevad kulud välisvahendite ja riigiasutuste majandustegevuse tulude arvelt 20,4% (2026. a 21,47 mln, 2027. a 25,85 mln).

Alates 2026. aastast ei kajastata seadusepildis enam amortisatsioonikulu.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

01.01.2027 seisuga kuulub Kultuuriministeeriumi valitsemisalasse koos ministeeriumiga kaks valitsusasutust ja viis hallatavat asutust, lisaks neli avalik-õiguslikku juriidilist isikut ja 38 riigi asutatud sihtasutust, täpsem ülevaade KUM-i kodulehel Valitsemisala asutused | Kultuuriministeerium.

Valitsemisala eelarve jaguneb ministeeriumi ja valitsusasutuste ning hallatavate asutuste vahel järgmiselt: Kultuuriministeerium 90,6%, Eesti Rahva Muuseum 3,3%, Muinsuskaitseamet 3,2% ja Eesti Rahvakultuuri Keskus 2%. Ülejäänud valitsemisala asutuste eelarved jäävad mahult alla 1%. Antavatest toetustest 67,5% moodustavad toetused riigi asutatud sihtasutustele ja avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele (muuseumid, etendusasutused, kontsertorganisatsioonid, Eesti Rahvusringhääling, Rahvusooper Estonia, Rahvusraamatukogu, Eesti Filmi Instituut, Integratsiooni Sihtasutus, Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus, spordiorganisatsioonid).

2026. aastal Kultuuriministeeriumi valitsemisalas struktuurimuudatusi ei toimunud.

Valitsemisala personali ülevaade

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas (valitsusasutustes ja hallatavates asutustes) töötab kokku 379 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[24]. Valitsemisala suurimaks asutuseks on Eesti Rahva Muuseum (128 teenistujat). 2025. aastaga võrreldes on valitsemisala teenistujate arv vähenenud viie võrra.

[24] Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

Kultuuriministeeriumi valitsemisala positsioneerub teiste valitsemisalade võrdluses 2026. aasta teise kvartali keskmise põhipalga alusel eelviimasele kohale.

Asutuse liike arvestades on keskmine põhipalk enim maha jäänud Võru Instituudis ja Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis (vastavalt -32% ja -29%) ja Eesti Lastekirjanduse Keskuses (-19%) ning seda hoolimata asjaolust, et asutuste keskmine kogupalk on aasta jooksul kasvanud Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis 12% ning Võru Instituudis ja Eesti Lastekirjanduse Keskuses kummaski 11%.

Joonis 28. Kultuuriministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Joonisel valitsemisala personali ülevaade asutuste keskmise palga ja töötajate arvu lõikes.

Eelpool toodud ülevaade käsitleb vaid ministeeriumi koos valitsusasutuste ja hallatavate asutustega. Ministeeriumi poliitikakujundus hõlmab aga laiemat asutuste ringi, kuhu on haaratud lisaks valitsusasutusele ja hallatavatele asutustele ka neli avalik-õiguslikku juriidilist isikut ja 38 riigi asutatud sihtasutust. Koos sihtasutuste ja avalik-õiguslike juriidiliste isikutega on kultuuri- ja spordiasutuste täistööajale taandatud ametikohtade arv ca 3600.

Laiemasse käsitlusse kuuluvad töötajad jagunevad omakorda kultuuritöötajateks ja tugitöötajateks. Kultuuritöötaja töötab ametikohal, mis on kõrgharidusnõudega või kõrgema kutsekvalifikatsiooninõudega või spetsiifilisi erialaseid teadmisi nõudev koht, kus erialased teadmised ja kogemusliku pädevuse võib võrdsustada kõrghariduse või kõrgema kutsekvalifikatsiooniga. Tugitöödeks klassifitseeruvad näiteks asutuse üldjuhtimine, personalitöö, finantsteenindus, IT-tööd, õigusabi.

Kultuuritöötajate ametikohti 2026. aasta alguse seisuga on täistööajale taandatuna ca 2400 ja tugitöötajaid ca 1200.

Kultuuritöötajate keskmine brutokuupalk 2025. aastal oli 2090 eurot. 2026. aastaks prognoositakse 2263 eurot. Kõrgharidusega kultuuritöötajate palga alammäär on 1720 eurot.

2027. aastal eraldatakse Kultuuriministeeriumi haldusalaasutuste töötajate palgatõusuks 2,89 mln eurot. Eraldatavate palgavahendite täpne laiali jagamise otsus jääb asutuste juhtidele. Kõrgharidusega kultuuritöötajate palga alammäär jääb 2026. aasta tasemele (1720 eurot).

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 212. Kultuuriministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Kultuur ja sport	Kultuuri arengukava 2021-2030	Kultuuriprogramm
	Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030	Spordiprogramm
Sidus ühiskond	Sidusa Eesti arengukava 2030	Lõimumisprogramm

Valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide info – tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valitsemisala tulemusvaldkondadega – „Kultuur ja sport“ ja „Sidus ühiskond“ – seotud arengukavadega on võimalik tutvuda KUM kodulehel. Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. KUM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel Strateegilised alusdokumendid | Kultuuriministeerium.

3.13.1 Tulud

Kultuuriministeeriumi valitsemisala tulud moodustuvad peamiselt välisabi toetustest ning riigimuuseumide tasuliste teenuste müügist.

Tabel 213. Kultuuriministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
14.1	Tulud kokku	17 760	17 665	20 738	3 073	17%
14.2	Saadud toetused	14 420	14 267	17 819	3 552	25%
14.3	Riigilõivud	36	25	13	-12	-48%
14.4	Tulu majandustegevusest	3 294	2 933	2 905	-28	-1%

Tabelis valitsemisala tulude dünaamika riigieelarve seaduse ridade lõikes.

Saadud toetused

Saadud toetuste all kajastatakse välisvahendeid perioodi 2021–2027 struktuurivahendite loomemajanduse (2027. a 1,66 mln eurot, 2026. a 1,97 mln eurot) ja lõimumise ja kohanemise valdkonna (2027. a 6,49 mln eurot, 2026. a 7,11 mln eurot) tegevuste finantseerimiseks, Šveitsi-Eesti koostööprogrammi (2027. a 2,82 mln eurot, 2026. a 2,34 mln eurot) ja Varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi vahendeid (2027. a 1,06 mln eurot, 2026. a 0,03 mln eurot) integratsioonivaldkonna tegevusteks. Lisaks kajastatakse saadud toetuste all perioodi 2021–2027 struktuurivahendite meetme „Digiriik" (2027. a 2,77 mln eurot, 2026. a 1,51 mln eurot) ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna koostööprogrammi vahendeid (1,04 mln eurot) kultuuripärandi valdkonna kuludeks. Saadud toetuste summad ei kajasta välistoetuste riiklikku kaasfinantseeringut.

Riigisiseseid toetusi kogusummas 0,24 mln eurot planeerivad Eesti Rahva Muuseum ja Võru Instituut.

Eesti Rahva Muuseumi toetuste (154 740 eurot) prognoos jaguneb kolmeks: 132 060 eurot Heimtali muuseumi energiatõhususe tõstmine (avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmiseks antav toetus Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside (CO_2) lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemist), 14 980 eurot toetus projektile „Baltisaksa ellujäämiskunstid - baltisakslaste lapsepõlvekogemused ja kodumaa (taas)loomine" (Tartu Ülikool - Eesti Teadusagentuuri SA) ning 7 700 eurot toetus Eesti teadus- ja kultuuriandmete digitaristu arendamiseks ja tegevuste elluviimiseks (Eesti Kirjandusmuuseum – Eesti Teadusagentuur SA).

Võru Instituut saab toetust 83 600 eurot Haridus- ja Teadusministeeriumilt teadus- ja arendustegevusteks.

Riigilõivud

Riigilõivuna laekuvad Muinsuskaitseameti väljastatavate tegevuslubade eest saadavad tasud: pädevustunnistuse riigilõiv, otsinguvahendi ja kultuuriväärtuste väljaveo ja ekspordi riigilõivud.

Muinsuskaitseamet prognoosib 2027. aastal riigilõivude laekumises võrreldes 2026. aastaga vähenemist eelkõige pädevustunnistuste riigilõivude vähenemise tõttu. Muinsuskaitse valdkonnas tegutsemiseks peab ettevõtja olema sõlminud lepingu pädevustunnistust omava isikuga või ta peab füüsilisest isikust ettevõtjana ise omama pädevustunnistust. 2026. aastal pikendati suur hulk pädevustunnistusi, mille kehtivusaeg on viis aastat, mistõttu 2027. aastal pädevustunnistuste väljaandmiste arv väheneb.

Ühe pädevustunnistuse eest makstav riigilõiv on 50 eurot. 2027. aastal prognoositakse väljastada ca 70 tunnistust.

Otsinguvahendi loa riigilõiv on 50 eurot. 2027. aastal prognoositakse väljastada 187 luba.

Kultuuriväärtuste väljaveo ja ekspordi loa riigilõiv on 20 eurot. Aastas väljastatakse tavaliselt ca 10-20 luba.

Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest teenivad tulu peamiselt riigiasutustena tegutsevad muuseumid piletimüügist, ürituste korraldamisest, raamatute ja muude muuseumikaupade müügist ning konverentsitasudest. Valitsemisala majandustegevusest plaanitud tulu jääb võrreldes 2026. aastaga põhiosas samale tasemele (vähenemine 0,9%). Kõige suurem majandustegevuse tulu on Eesti Rahva Muuseumil, kes prognoosib 2027. aastaks 2,50 mln eurot, mis on 2026. aastaga samal tasemel. Tulu 2,9% vähenemist prognoosib Võru Instituut. Eesti Rahvakultuuri Keskuse, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi, Muinsuskaitseameti ja Kultuuriministeeriumi majandustegevuse tulu prognoosi kasv on 2,8%.

3.13.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 214. Kultuuriministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestusl ikud vahendid	Välistoetus , sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
14.5	**Kultuuriministeeriumi valitsemisala**	**-354 938**	**-276 971**	**-4 808**	**-22 376**	**-2 900**	**-47 882**
14.6	Kultuuriministeerium	-322 014	-251 768	-3 323	-19 039	-2	-47 882
14.7	Muinsuskaitseamet	-11 128	-9 747	-128	-1 251	-3	0
14.8	Eesti Lastekirjanduse Keskus	-1 115	-948	-73	0	-95	0
14.9	Eesti Rahvakultuuri Keskus	-7 281	-5 990	-56	-1 177	-58	0
14.10	Võru Instituut	-1 316	-1 109	-53	-3	-151	0
14.11	Eesti Rahva Muuseum	-11 768	-7 165	-1 175	-906	-2 523	0
14.12	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum	-316	-245	-2	0	-70	0

Tabel 215. Kultuuriministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.5	**Kultuuriministeeriumi valitsemisala**	**-361 485**	**-365 985**	**-354 938**	**11 047**	**-3%**	**-18 103**
	Tööjõukulud	-15 705	-16 111	-16 565	-454	3%	-441
	Majandamiskulud	-13 721	-12 402	-13 439	-1 036	8%	-1 030
	Muud tegevuskulud	-47 073	-50 487	-47 882	2 605	-5%	0
	Sotsiaaltoetused	-741	-600	-469	131	-22%	-42
	Muud toetused	-282 574	-283 820	-273 882	9 938	-4%	-16 590
14.106	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 671	-2 564	-2 701	-137	5%	0
14.6	**Kultuuriministeerium**	**-325 687**	**-335 581**	**-322 014**	**13 567**	**-4%**	**-12 166**

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Tööjõukulud	-5 703	-6 195	-6 068	127	-2%	-244
	Majandamiskulud	-3 087	-4 340	-4 415	-75	2%	-886
	Muud tegevuskulud	-47 068	-50 487	-47 882	2 605	-5%	0
	Sotsiaaltoetused	-726	-573	-459	114	-20%	-42
	Muud toetused	-268 756	-273 023	-262 404	10 618	-4%	-10 993
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-347	-963	-786	177	-18%	0
14.7	**Muinsuskaitseamet**	**-13 667**	**-10 274**	**-11 128**	**-854**	**8%**	**-5 414**
	Tööjõukulud	-2 741	-2 642	-2 946	-304	12%	-130
	Majandamiskulud	-1 241	-1 027	-1 170	-143	14%	-28
	Sotsiaaltoetused	-10	-4	-4	0	0%	0
	Muud toetused	-9 466	-6 451	-6 781	-330	5%	-5 256
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-227	-151	-228	-78	52%	0
14.8	**Eesti Lastekirjanduse Keskus**	**-1 094**	**-1 161**	**-1 115**	**46**	**-4%**	**-21**
	Tööjõukulud	-567	-581	-609	-27	5%	-13
	Majandamiskulud	-440	-482	-427	55	-11%	-8
	Sotsiaaltoetused	-23	-24	-7	17	-72%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-64	-74	-73	2	-2%	0
14.12	**Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum**	**-349**	**-326**	**-316**	**10**	**-3%**	**0**
	Tööjõukulud	-222	-239	-244	-5	2%	0
	Majandamiskulud	-126	-86	-71	15	-17%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1	-2	-2	0	0%	0
14.10	**Võru Instituut**	**-1 268**	**-1 228**	**-1 316**	**-88**	**7%**	**-15**
	Tööjõukulud	-874	-870	-887	-17	2%	-5
	Majandamiskulud	-362	-301	-373	-71	24%	-10
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-31	-56	-56	0	-1%	0
14.9	**Eesti Rahvakultuuri Keskus**	**-6 285**	**-6 517**	**-7 281**	**-763**	**12%**	**-395**
	Tööjõukulud	-1 261	-1 301	-1 360	-59	5%	-21
	Majandamiskulud	-604	-717	-1 044	-327	46%	-33
	Muud toetused	-4 328	-4 346	-4 590	-244	6%	-341
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-90	-153	-286	-133	87%	0
14.11	**Eesti Rahva Muuseum**	**-12 997**	**-10 897**	**-11 768**	**-870**	**8%**	**-92**
	Tööjõukulud	-4 222	-4 283	-4 452	-169	4%	-27
	Majandamiskulud	-7 843	-5 449	-5 940	-491	9%	-66
	Muud toetused	-23	0	-106	-106	100%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-908	-1 165	-1 270	-105	9%	0

Kultuuriministeerium

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on riigi kultuuri- ja muinsuskaitsetöö ning kultuurilise mitmekesisuse ja lõimumise korraldamine ning kunstide, spordi ja liikumisharrastuse edendamine, osalemine riigi meediatöö kavandamisel ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Eeltoodud ülesannete täitmiseks teeb ministeerium järgmist:

- töötab välja etenduskunstide, muusika-, kirjanduse, kujutava kunsti, disaini-, arhitektuuri-, loomemajanduse, audiovisuaal- ja meedia-, muuseumide, raamatukogunduse, rahvakultuuri-, muinsuskaitse-, spordi- ja liikumisharrastuse ning lõimumise poliitika, sh töötab välja nende poliitikate elluviimiseks vajalikud arengukavad ja programmid ja õigusaktide eelnõud;
- kujundab ja kaitseb riiklikke seisukohti rahvusvaheliste ja Euroopa Liidu arengukavade ja õigusaktide väljatöötamisel, osaleb rahvusvahelises koostöös ning korraldab välissuhtlust.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on 95 teenistuskohta, millest on jooksvalt täidetud keskmiselt 96% (vakantsed on üksnes kohad, mille täitmiseks on käimas värbamine).

Kultuuriministeeriumi teenistujate keskmine kogupalk on 3713 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026). Võrreldes aastataguse perioodiga on muutus +13%. Teenistujate baaspalkade taset korrigeeriti 2025. aasta lõpus; eelneval paaril aastal põhipalgad praktiliselt ei muutunud ning see nõrgendas ministeeriumi palgapositsiooni ja suurendas voolavust just kogenud ekspertide hulgas.

Kultuuriministeeriumi kui üksikasutuse eelarve moodustab 90,6% kogu valitsemisala eelarve mahust. Kultuuriministeeriumi kui üksikasutuse eelarvemahust ca 96% moodustavad omakorda erinevat tüüpi toetused. 2026. aastal kasutada olevad vahendid sisaldavad lisaks 2026. aasta alguses kinnitatud eelarvele eelmisest aastast ülekantud jääke (11,40 mln eurot), Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud vahendeid (1,10 mln eurot) ja kevadise lisaeelarvega lisandunud vahendeid (0,14 mln eurot). 2025. aastast ülekantud jäägid on enamuses (ca 95%) kaetud võetud kohustustega (toetuse andmise kohustus, sõlmitud lepingud teenuse sisse ostmiseks). Põhilise osa (ca 87%) piirmääraga vahendite jäägist moodustavad Kultuuriministeeriumi puhul antavad toetused. Toetusotsused on tehtud, kuid tekkepõhiselt pole 31.12.2025 seisuga toetuseid ära kasutatud.

Võrreldes 2026. aasta eelarvega jäävad tegevuskulud tervikuna 2027. aastal 2026. aasta tasemele. Tegevuskulude sees suurenevad majandamiskulud 2%, peamiselt Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsiga seotud kulude katteks kavandatud vahendite tõttu. Samal ajal vähenevad tööjõukulud 2% välisvahendite arvelt makstavate projektipõhiste tasude vähenemise mõjul.

Muude tegevuskulude all kajastatakse Eesti Kultuurkapitalile alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest minev eraldis. Võrreldes 2026. aastaga prognoositakse

maksulaekumise vähenemist 2,61 mln eurot ehk 5%. Kui 2026. aastal Kultuurkapitalile eraldatud vahenditele lisada lisaeelarvega eraldatud raha, siis on langus 2027. aastal 6,9%.

Sotsiaaltoetustest ja muudest toetustest on täpsem info toodud iga programmi tegevuse lõikes allpool ning seletuskirja lisades 2 ning 3.

Muinsuskaitseamet

Muinsuskaitseamet on Kultuuriministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teostab muinsuskaitse ja muuseumide valdkonnas täidesaatvat riigivõimu ja järelevalvet, kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses ning viib läbi kultuuripärandi valdkonna arendustegevusi.

Eeltoodud ülesannete täitmiseks teeb amet järgmist:

- viib ellu kultuuripärandi valdkonna arendusprojekte;
- koordineerib muinsuskaitse ja muuseumide valdkonna rahvusvaheliste konventsioonide ja muude välislepingute siseriiklikku rakendamist;
- koordineerib muuseumide riiklikku kogumispoliitikat, annab suuniseid muuseumide kogumispõhimõtete kujundamiseks ning nõustab muuseumide tegevusega seotud küsimustes;
- nõustab mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikku või valdajat;
- peab kultuurimälestiste registrit ja muuseumide andmekogu;
- menetleb toetusi ja hüvitisi.

Muinsuskaitseameti koosseisus on 76 teenistuskohta, millest on aasta jooksul täidetud keskmiselt 91%.

Teenistujate keskmine kogupalk on 2521 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026). Võrreldes aastataguse perioodiga on muutus +7%. Palkade korrigeerimine on avaldanud positiivset mõju vabatahtlikule voolavusele ja kohtade täituvusele.

Muinsuskaitseameti eelarve moodustab 3,2% kogu valitsemisala eelarve mahust.

Võrreldes 2026. aasta eelarvega (ilma 2025. aastast ülekantud jääkideta) suureneb 2027. aastal tööjõukulu 0,30 mln eurot seoses palgatõusuks eraldatud vahenditega. Majandamiskulud kasvavad 0,14 mln eurot peamiselt Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahendite suurenemise ning välisprojektides osalemisega seotud kulude tõttu. Antavate toetuste maht suureneb 0,33 mln eurot välisrahastusest toetatavate tegevuste mahu kasvu mõjul.

Suurema osa 2025. aasta jääkidest ehk 4,95 mln eurot moodustasid muud toetused: Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist eraldatud vahendid (3,03 mln eurot) ja ehitismälestiste hooldamiseks, remontimiseks, konserveerimiseks, restaureerimiseks ja taastamiseks ja toetused kinnismälestiste omanikele (1,92 mln eurot). Suurte toetuste jääkide põhjuseks on asjaolu, et mälestistel võivad töid teha vaid vastavat pädevustunnistust omavad ettevõtted,

keda on arvuliselt vähe. Tööde teostamist piirab hooajalisus (välitööde puhul mai-september). Eeltoodust tulenevalt on toetuse saajatel olnud keeruline õigeaegselt töid teostada.

Eesti Lastekirjanduse Keskus

Eesti Lastekirjanduse Keskus tegutseb lastekirjanduse ainevaldkonnas kompetentsi- ja elamuskeskusena ning eriala- ja lasteraamatukoguna. Keskuse põhiülesanne on eesti lastekirjanduse arendamine, kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

Oma põhiülesande täitmiseks teeb keskus järgmist:

- kogub ja säilitab eestikeelseid ning Eestis ilmunud lasteraamatuid ja -ajakirju, valikuliselt maailma lastekirjanduse paremikku kuuluvaid teoseid originaalkeeltes, lastekirjanduse alaseid teatmeteoseid, monograafiaid ja ajakirju;
- kogub eesti illustraatorite originaalloomingut, tagab kultuuriväärtuslike teoste pikaajalise säilimise ning uurib algupärast lasteraamatukunsti;
- algatab üleriigilisi kirjandus- ja lugemisprojekte ning -programme;
- tutvustab eesti lastekirjandust välismaal, teeb koostööd välisriikide kirjastuste ja valdkondlike asutustega, korraldab illustratsiooninäitusi, osaleb rahvusvahelistel kirjandusüritustel ja raamatumessidel.

Eesti Lastekirjanduse Keskuse koosseisus on 18 teenistuskohta, millest on täidetud 89%. Keskmine kogupalk on 2124 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026), suurenedes aastataguse perioodiga võrreldes +11%. Vaatamata palgataseme korrigeerimisele jääb asutuse keskmine põhipalk jätkuvalt ligi viiendiku ulatuses madalamaks hallatavate riigiasutuste keskmisest põhipalgast.

Eesti Lastekirjanduse Keskuse eelarve moodustab alla 1% kogu valitsemisala eelarve mahust. Kui võrrelda 2026. aasta eelarvet (ilma 2025. a jääkideta) 2027. aasta eelarvega, siis tööjõukulud suurenevad tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest. Majandamiskulud vähenevad Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahendite korrigeerimise ja ühekordsete projektide lõppemise tõttu. Sotsiaaltoetustena kajastatakse Edgar Valteri nimelist stipendiumikulu ja kirjandusõpetaja preemiakulu.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum

Muuseumi põhiülesanne on 19. sajandi kihelkonnakooliajaloo ja Oskar Lutsu „Kevadega“ seotud kultuuriväärtusliku materjali kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

Palamuse muuseumi koosseisus on 13 teenistuskohta, millest on jooksvalt täidetud keskmiselt 70%. Keskmine kogupalk on 1411 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026) ja võrreldes aastataguse perioodiga on muutus 12%. Teiste muuseumidega võrreldes jääb keskmine põhipalk jätkuvalt 29% väiksemaks võrdlusgrupi keskmisest.

Palamuse muuseumi eelarve moodustab alla 1% kogu valitsemisala eelarve mahust. Kui võrrelda 2026. aasta eelarvet (ilma 2025. a jääkideta) 2027. aasta eelarvega, siis tööjõukulude suurenemine tuleneb palgatõusuks eraldatud vahenditest. Majandamiskulude vähenemine tuleneb saadud toetuste arvelt rahastatud ühekordsete projektide lõppemisest.

Võru Instituut

Instituudi tegevuse põhiülesanne on edendada teadus- ja arendustegevust Võrumaale eriomastes küsimustes.

Oma põhiülesande täitmiseks teeb instituut järgmist:

- parandab traditsioonilise elamisviisi väärtustamise kaudu kohalikku vaimset ja ainelist elukeskkonda;
- uurib kohaliku keele eripära ja normib selle avalikku kasutust, samuti avaldab sellealaseid publikatsioone;
- valmistab ette kohaliku kultuuri ja keele eripära arvestavaid uurimusi ning metoodilisi materjale, samuti õppekirjandust ning avaldab õppe- ja ilukirjandust;
- uurib ja aitab kaasa kohaliku vaimse ja ainelise rahvakultuuri säilimisele, sh korraldab ainelise osa kogumist ja säilitamist.

Võru Instituudi (sh nelja muuseumi) koosseisus on 48 teenistuskohta, millest on keskmiselt täidetud 69%. Asutuse fookusteemade ja töökorralduse muudatuste tulemusena on asutuse koosseis eelmise aastaga võrreldes seitsme võrra suurenenud. Samal perioodil on suurenenud ka vabatahtlik voolavus ning vakantsete kohtade osakaal.

Keskmine kogupalk on 1671 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026). Võrreldes aastataguse perioodiga on muutus +11%. Võrdluses teiste teadus- ja arendusasutustega on Võru Instituut kõige mahajäänum ning keskmine põhipalk jääb samaväärsete asutuste keskmisest 32% madalamaks.

Võru Instituudi eelarve moodustab alla 1% kogu valitsemisala eelarve mahust. Võrreldes 2026. aasta eelarvega (ilma 2025. aasta jääkideta) tuleneb 2027. aasta eelarve kasv palgatõusuks eraldatud vahenditest ning teadus- ja arendustegevuse kulude suurenemisest Haridus- ja Teadusministeeriumilt laekuva toetuse arvelt.

Eesti Rahvakultuuri Keskus

Eesti Rahvakultuuri Keskus tegutseb eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise rahvakultuuriruumi tagamise ja arengu nimel.

Oma põhiülesande täitmiseks teeb keskus järgmist:

- osaleb kultuuripoliitika kujundamise ja elluviimise protsessis maakondlikul, üleriigilisel ja rahvusvahelisel tasandil;
- aitab kaasa rahvakultuuri püsimisele ja arengule;

- väärtustab vaimset kultuuripärandit ja toetab selle elujõulisust;
- korraldab täienduskoolitusi rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi valdkonnas.

Eesti Rahvakultuuri Keskuse koosseisus on 35 teenistuskohta, millest on keskmiselt täidetud 95%.

Keskmine kogupalk on 2277 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026). Tulenevalt palkade korrigeerimiseks eraldatud vahenditest on keskmine palk aastataguse perioodiga võrreldes muutunud +4%. Riigi hallatavate asutuste keskmise põhipalga tasemega võrreldes jääb Eesti Rahvakultuuri Keskuse näitaja jätkuvalt 16% madalamaks.

Eesti Rahvakultuuri Keskuse eelarve moodustab 2% kogu valitsemisala eelarve mahust. Kui võrrelda 2026. aasta eelarvet (ilma 2025. a jääkideta) 2027. aasta eelarvega, siis tööjõukulud suurenevad tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest. Majandamiskulud suurenevad 0,33 mln eurot tulenevalt välisprojektis (lõimumisvaldkonnas kogukondade vaheliste kontaktide edendamine) osalemise kulude kasvust ning Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahendite korrigeerimisest. Muude toetuste (erinevad avatud taotlusvoorud) eelarve suurenemine 0,24 mln eurot tuleneb peamiselt laulu- ja tantsupeo kollektiivijuhtide palgatoetusmeetme ja partnerorganisatsioonide toetusmeetme mahu tõusust. (vt selgitusi rida 14.68 programmi tegevus: Rahvakultuuripoliitika).

Eesti Rahva Muuseum

Muuseumi põhiülesanne on eesti, soome-ugri ja põhjarahvaste, samuti Eestis elavate rahvusgruppide ja naaberrahvaste kultuuri kajastava materjali kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

Eesti Rahva Muuseumi koosseisus on 146 teenistuskohta, millest on jooksvalt täidetud keskmiselt 88%. Keskmine kogupalk on 1993 eurot brutosummas (ajavahemikul juuni 2025 – mai 2026). Võrreldes aastataguse perioodiga on keskmine palk muutunud +8%.

Eesti Rahva Muuseumi eelarve moodustab 3,3% kogu valitsemisala eelarve mahust. Kui võrrelda 2026. aasta personalikulude eelarvet 2027. aasta eelarvega, siis tööjõukulud suurenevad peamiselt palgatõusuks eraldatud vahendite tõttu. Majandamiskulud suurenevad põhiosas välisprojektis osalemisest tulenevate kulude tõttu. Ilma eelmisest aastast ülekantud jääkideta ja ühekordsete välisprojektide kuludeta ning muude toetuste arvelt tehtavate kuludeta jäävad 2027. aasta majandamiskulud 2026. aasta tasemele.

Muude toetustena kajastatakse ühekordse iseloomuga välisvahendite arvelt antavaid toetusi, mida 2026. aasta eelarves ei olnud. Toetus on seotud European Education and Culture Executive Agency rahastatava projektiga „MASK OF COURAGE“. Projekti koordineerib Eesti Rahva Muuseum, kellele kantakse üle kogu toetuse summa ning kes jagab grant- ja partnerluslepingu alusel partneritele Curiosity Engineers MTÜ-le ja MTÜ-le Eesti Juudi Muuseum nende osa toetusest.

3.13.3 Kulud tegevuspõhises vaates

2027. aasta eelarvega tagatakse kultuuri- ja spordiorganisatsioonide ning kultuuri-, spordi- ja lõimumisvaldkondade jätkusuutlikkus ja kultuurielu mitmekesisus ning sidusam ühiskond.

Tabel 216. Kultuuriministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.13	**Tulemusvaldkond: Sidus ühiskond**	**-14 188**	**-17 342**	**-18 342**	**-1 001**	**6%**	**-164**
14.14	Lõimumisprogramm	-14 188	-17 342	-18 342	-1 001	6%	-164
14.20	**Tulemusvaldkond: Kultuur ja sport**	**-345 626**	**-346 079**	**-333 894**	**12 185**	**-4%**	**-17 938**
14.21	Kultuuriprogramm	-295 920	-294 550	-282 178	12 372	-4%	-16 898
14.94	Spordiprogramm	-49 706	-51 529	-51 717	-187	0%	-1 040

3.13.3.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond

3.13.3.1.1 Lõimumisprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti ühiskond on sidus ja stabiilne, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Programmi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium.

Tabel 217. Lõimumisprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestusl ikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
14.14	**Lõimumisprogramm**	**-18 342**	**-5 148**	**0**	**-13 194**	**0**	**0**
14.15	Lõimumis- ja kohanemispoliitika	-18 162	-4 968	0	-13 194	0	0
14.18	Rahvuskaaslaste toetus	-180	-180	0	0	0	0

Programmi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium kultuurilise mitmekesisuse asekantsleri juhtimisel. Lõimumisprogramm lähtub „Sidusa Eesti arengukavast 2030“, mida viivad ellu Kultuuriministeerium,

Siseministeerium ja Välisministeerium, ning panustab strateegia „Eesti 2035“ pikaajaliste sihtide saavutamisse. Programmi tegevused ja prioriteedid ajakohastatakse igal aastal, arvestades Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi, riigi eelarvestrateegia protsessi ja riigieelarvelisi võimalusi.

Lõimumisprogrammi elluviimisega toetatakse sidusust ühiskonnas, aidatakse kaasa ühtekuuluvustunde loomisele erinevate elanikkonnagruppide vahel Eesti ühiskonnas ning Eesti elanike teadlikkuse kasvule erinevatest kultuuridest ja keeltest. Tegevuste elluviijaks on suuremalt jaolt Integratsiooni Sihtasutus (edaspidi INSA), lisaks viivad tegevusi ellu ka Eesti Linnade ja Valdade Liit (edaspidi ELVL) ja Kultuuriministeerium ise.

2026. aastal on programmi tegevuste nimetused ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve maht on 18,3 mln (2026. a 17,3 mln) eurot, millest välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga moodustavad 72% ja piirmääraga vahendid 28%. Programmi kuludest suurema osa ehk 91% (16,7 mln eurot) on antavad toetused. Tööjõu- ja majandamiskulude maht on 9% ehk 1,6 mln eurot.

Rida 14.15 programmi tegevus: Lõimumis- ja kohanemispoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Tagatud on lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamist ja rakendamist soodustav keskkond.

Tabel 218. Programmi tegevuse lõimumis- ja kohanemispoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Aktiivse eesti keele oskusega inimeste osakaal teistest rahvustest elanikest, (valdab vabalt või saab aru, räägib ja kirjutab), % Allikas: Eesti integratsiooni monitooring (EIM)	n/a	52 (2029)
Teenusesaajate rahulolu kohanemisprogrammiga, % Allikas: Integratsiooni Sihtasutus	n/a	90

Tabel 219. Programmi tegevuse lõimumis- ja kohanemispoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.15	**Lõimumis- ja kohanemispoliitika**	**-14 022**	**-17 162**	**-18 162**	**-1 001**	**6%**	**-140**
14.16	Tööjõu- ja majandamiskulud	-669	-1 560	-1 627	-66	4%	-101
14.17	Muud toetused	-13 353	-15 602	-16 536	-934	6%	-40

Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeeriumis toimub lõimumis-, sh kohanemispoliitika planeerimine, analüüs, koostööpartneritega koostöö korraldamine ning sisendi andmine valdkondlike poliitikate kujundamiseks lõimumise kontekstis ja vastava informatsiooni kogumine.

Peamiselt toimub poliitikakujundamine õigusaktide ja regulatsioonide koostamise ning kooskõlastamise käigus. Samuti on olulisel kohal koostöö olulisemate partneritega ja avaliku kaasamise korraldamine, sh iga-aastase lõimumisakadeemia (koostööseminar sidusministeeriumite esindajatega) korraldamine ja kohalike foorumite korraldamine piirkondades, kus on suur osakaal teisest rahvusest inimestel.

Kultuuriministeerium koostöös rahvusvähemuste kultuurinõukoja ja Ida-Virumaa rahvuskultuuriühenduste ümarlauaga kujundab vähemusrahvuste kultuuriorganisatsioonidele suunatud poliitikat. Romade lõimumisküsimustega tegelemiseks ja teabe koordineerimiseks on Kultuuriministeeriumi juurde loodud romade lõimumise nõukoda.

Lisaks on Kultuuriministeerium Euroopa Komisjoni Euroopa integratsioonivõrgustiku liige, Euroopa Komisjoni riiklik roma kontaktpunkt ja esindab Eestit Euroopa Nõukogu romade ja rändlejate eksperdikomitees.

Valdkonna allasutus, Integratsiooni Sihtasutus (INSA) on Eesti lõimumispoliitika peamine rakendaja ja kompetentsikeskus. INSA väljakujunenud töösuunad – täiskasvanute keeleõpe, kodanikuõpe, tööturuvaldkonna tugiprojektid, rahvusvähemuste identiteedi toetamine – on osutunud integratsiooni monitooringute tulemusi arvestades lõimumisprotsesside toetamisel ja kujundamisel otstarbekaks.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 18,2 mln (2026. a 17,2 mln) eurot.

2026. aastal kasutada olev eelarve sisaldab eelmisest aastast üle kantud vahendeid 140 tuhat eurot. Vahendite ülekandmine on peamiselt seotud kohanemisprogrammi andmevahetuslahenduse arendustööde edasilükkamisega.

2027. aasta tegevuse eelarve suureneb võrreldes 2026. aasta eelarvega (ilma ülekantavate vahenditeta) 1 mln eurot. Eelarve kasv tuleneb peamiselt Varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi (AMIF) meetme „Kohanemisprogrammi pakkumine ja andmekogu arendamine rahvusvahelise kaitse taotlejate toetamiseks“ rakendamisest.

Alates 2024. aastast viiakse ellu Šveitsi-Eesti koostööprogrammi 2022–2029 toetusmeetme „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ tegevusi kogumahuga 22,70 mln eurot. Kultuuriministeeriumi ja tema haldusala rakendatava programmikomponendi eelarve koos riikliku kaasfinantseeringuga on sellest 6,82 mln eurot. Kultuuriministeeriumi programmikomponendi tegevuste eesmärk on arendada lõimumisvaldkonna digilahendusi, iseseisvat keeleõpet toetavaid nõustamisteenuseid ja kogemusnõustamist, suurendada vabatahtlike rolli lõimumisprotsessis ning pakkuda tegevusi, mis toetavad eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste osalemist Eesti kultuuri- ja inforuumis. 2027. aasta toetuse maht on 3,30 mln (2026. a 2,70 mln) eurot.

Alates 2023. aastast lisandusid ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 struktuurivahendid lõimumise, sh kohanemise tegevuste toetamiseks. 2027. aastal pakutakse uussisserändajatele kohanemisprogrammi, sh eesti keele kursusi, korraldatakse keeleõpet toetavaid tegevusi ning kohalikele omavalitsustele ja kogukondadele suunatud tegevusi, mis aitavad tugevdada ühist inforuumi. Struktuurivahendite perioodi 2021–2027 vahendite kogumaht lõimumise, sh kohanemise toetuseks on koos riikliku kaasfinantseeringuga 49,81 mln eurot. Toetuse maht 2027. aastal on 9,10 mln (2026. a 9,20 mln) eurot.

Alates 2023. aastast lisandusid AMIF vahendid, millest Kultuuriministeerium viib ellu projekti „Teadlikkuse tõstmine lõimumisest, sh kohaliku meedia kaasamine ja võimestamine“ tegevusi. Kultuuriministeeriumi tegevused on suunatud kohalikes meediakanalites töötavate ajakirjanike koolitamiseks ja võimestamiseks avalikkuse teavitamiseks rände- ja lõimumisteemadel. Projekti kogueelarve on 0,60 mln eurot, 2027. aasta eelarve on 0,1 mln (2026. a 0,1 mln) eurot.

Alates 2026. aastast viib Kultuuriministeerium (partner INSA) ellu AMIF 2021–2027 programmiperioodi erimeetme raames rahastatavat projekti „Rände- ja varjupaigapakti erimeede: Kohanemisprogrammi pakkumine ja andmekogu arendamine rahvusvahelise kaitse taotlejate toetamiseks“. Projekti kogueelarve koos riikliku kaasfinantseeringuga on 3,30 mln eurot, 2027. aasta toetuse maht on 1 mln eurot.

Valdkonna kompetentsikeskuse INSA tegevustoetus on 2027. aastal 1,93 mln (2026. a 1,85 mln) eurot. Toetuse kasv on seotud palgatõusuks eraldatud vahenditega.

Jätkatakse rahvusvähemuste kultuuriühingute ja katusorganisatsioonide toetamist. Toetuste maht 2027. aastal on 0,66 mln (2026. a 0,64 mln) eurot.

Jätkatakse avatud taotlusvooruga, mis edendab lõimumist kultuuri- ja sporditegevuste kaudu mahus 145 700 (2026. a 100 tuhat) eurot. Taotlusvooru mahu kasv tuleneb valdkonna rahastamise ümberkorraldamisest, mille käigus suunatakse varasemalt otsetoetustena kindlale partnerile eraldatud vahendid alates 2027. aastast avatud taotlusvooru. Muudatuse eesmärk on muuta toetuste eraldamine läbipaistvamaks ning tagada võrdsem juurdepääs rahastusele.

Jätkatakse vähelõimunud täiskasvanutele A1–B1 taseme eesti keele õppe pakkumist mahus 1,67 mln eurot (2026. aastal 1,67 mln eurot). Uue sihtrühmana lisanduvad kutsealused, kelle eesti keele oskus on alla B1-taseme.

Kompetentsikeskus INSA jätkab lõimumist toetavate tegevustega (sh korraldatakse rahvusvaheline lõimumisvaldkonna konverents, antakse välja lõimumispreemiad - valdkonna tunnustusüritus, toetatakse Valga roma noorte tegevusi jm) 152 900 (2026. a 154 tuhat) eurot.

Kultuuriministeerium toetab jätkuvalt hõimurahvaste kultuuritegevuse edendamist 173 100 (2026. a 173 100) eurot, kultuurilise mitmekesisuse tegevusi 66 500 (2026. a 66 500) eurot ning vähemusrahvuste kultuuriautonoomiat 77 400 (2026. a 77 400) eurot.

Programmi tegevuste raames on planeeritud tööjõu- ja majandamiskulusid 1,6 mln eurot toetatavate tegevuste elluviimiseks ja projektide juhtimiseks. Kuludest 83% (1,4 mln eurot)

moodustavad tuludest sõltuvad kulud ehk välisvahendite arvelt tehtavad kulud ning 17% (0,27 mln eurot) piirmääraga vahendid.

Rida 14.18 programmi tegevus: Rahvuskaaslaste toetus

Programmi tegevuse eesmärk: Välismaal elavad rahvuskaaslased on teadlikud eestluse säilimist toetavatest teenustest.

Tabel 220. Programmi tegevuse rahvuskaaslaste toetus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Nõustamiste arv Allikas: Integratsiooni Sihtasutus	591	1000

Tegevusega mõõdetakse, kuivõrd on välismaal elavad rahvuskaaslased teadlikud eestluse säilimist toetavatest teenustest.

Tabel 221. Programmi tegevuse rahvuskaaslaste toetus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.18	Rahvuskaaslaste toetus	-166	-180	-180	0	0%	-24
14.19	Muud toetused	-166	-180	-180	0	0%	-24

Tegevuste kirjeldus

Välismaal elavaid rahvuskaaslasi on Eesti riik süstemaatiliselt toetanud rahvuskaaslaste programmide kaudu alates 2004. aastast. Üleilmne eestlus on „Sidusa Eesti arengukava 2030“ üks alaeesmärkidest. Ülemaailmse eestluse hoidmine ja arendamine on riigile prioriteetne küsimus, sest rahvuskaaslased ja Eesti sõbrad on üheaegselt eestluse hoidjad ja kandjad ning ka Eesti kultuurisaadikud kogu maailmas.

Diasporaapoliitika eesmärk on, et väljaspool Eestit asuv eestlaskond kannaks Eesti identiteeti ja osaleks Eesti ühiskonna- ja kultuurielus. Välismaal elavad Eestit toetavad ja väärtustavad inimesed aitavad kujundada Eesti positiivset kuvandit maailmas, tutvustada kultuuri, edendada majandust ning rahvusvahelisi suhteid. Eestisse tagasipöördumine on oodatud ja vajalikul määral toetatud.

Integratsiooni Sihtasutus jätkab nii info jagamise, nõustamise kui ka kogemuskohtumiste korraldamise kaudu Eestisse naasvate inimeste kohanemise toetamist ühiskonnas ning väliseesti noortele keele- ja meelelaagrite korraldamist. Teenuse planeeritud eelarve jääb 2026. aasta tasemele ehk 115 tuhat eurot.

Tagasipöördumistoetuste maht jääb võrreldes 2026. aastaga samale tasemele ehk 65 tuhat eurot.

3.13.3.2 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport

3.13.3.2.1 Kultuuriprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Programmi elluviimise peavastutaja on Kultuuriministeerium. Lisaks viivad programmi ellu Muinsuskaitseamet (MKA), Eesti Lastekirjanduse Keskus (ELK), Eesti Rahvakultuuri Keskus (ERK), Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum (ERM), Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum. Kultuuriprogrammi tegevuste elluviimisesse ja tulemuste saavutamisse panustavad ka valitsemisala sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja eelarvetega.

Tabel 222. Kultuuriprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
14.21	Kultuuriprogramm	-282 178	-224 729	-2 855	-8 068	-2 895	-43 630
14.22	Kirjanduspoliitika	-10 963	-7 199	-171	0	-95	-3 498
14.29	Etenduskunstide poliitika	-47 190	-42 708	-537	0	0	-3 946
14.35	Audiovisuaalpoliitika	-23 325	-15 638	-197	0	0	-7 491
14.41	Muusikapoliitika	-19 762	-14 042	-1 016	0	-2	-4 701
14.47	Kunstipoliitika	-6 875	-2 177	-471	0	0	-4 227
14.53	Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika	-3 737	-363	-463	0	0	-2 911
14.60	Meediapoliitika	-51 782	-45 757	0	0	0	-6 025
14.64	Raamatukogupoliitika	-20 985	-18 977	0	0	0	-2 008
14.68	Rahvakultuuripoliitika	-14 428	-7 188	0	-948	-56	-6 235
14.74	Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	-58 468	-51 720	0	-1 997	-2 743	-2 008
14.80	Digitaalne kultuuripärand	-3 113	-18	0	-3 095	0	0
14.83	Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus	-2 366	-2 306	0	-60	0	0
14.86	Loomemajanduspoliitika	-1 818	0	0	-1 818	0	0
14.88	Kultuuri valdkondadeülene arendus	-17 365	-16 636	0	-150	0	-579

Kultuuriministeerium koos oma asutustega töötab eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Selle saavutamiseks tegeleb ministeerium Eesti rikkaliku kultuuri, pärandi, meediaruumi ja kultuurilise mitmekesisuse arendamise, säilitamise väärtustamise, teadvustamise ja levitamisega nii Eestis kui ka välismaal ning toetab nii professionaalset tegevust kui ka huvitegevust loomevaldkonnas. Nimetatud tegevuste läbi panustab Kultuuriministeerium ka riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalike muutuste elluviimisesse.

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse tagamiseks on oluline loomevabaduse ja kultuuri kättesaadavuse kindlustamine. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine, kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad.

Kultuuriprogrammi tegevusi juhivad Kultuuriministeeriumi vastavate valdkondade asekantslerid. Võrreldes kultuuriprogrammiga perioodiks 2026–2029 on kultuuriprogrammi eelnõus perioodiks 2027–2030 tehtud muudatused programmi tegevuste nimetustes, mis on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta kulude eelarve maht on 282,18 mln eurot (2026. a 294,55 mln eurot), millest välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga on 8,07 mln eurot ja piirmääraga vahendid 224,73 mln (79,6%). Programmi kuludest suurema osa 90% ehk 254,19 mln eurot moodustavad mitmesugused toetused, majandamiskulude maht on 4,2% ehk 11,86 mln eurot.

Kuigi Eesti Kultuurkapitalile alkoholi- ja tubakaaktsiisist ning hasartmängumaksust edasiantavate vahendite kogumaht 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga väheneb, ei kajastu see programmi tegevuste lõikes ühtlaselt. Mõne programmi tegevuse eelarves arvestuslik osa maksulaekumisest suureneb, mõne puhul väheneb. Muutuse peamine põhjus on eelarve kulumudeli täpsustamine, mille tulemusel kajastatakse riiklikult tähtsate kultuuriehitiste rahastust senisest täpsemalt nende sisulise seose järgi vastavate programmi tegevuste all. 2026. aastal ja varasematel aastatel kajastati riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele suunatav hasartmängumaksu laekumise osa valdkondadeülese arendamise programmi tegevuse all.

Eesti Rahvusringhäälingu telekompleksi rahastus kajastub meedia programmi tegevuse all, filmistuudiote rahastus audiovisuaalpoliitika programmi tegevuse all ning Tartu südalinna kultuurikeskuse ehk Tartu südalinna kultuurikeskuse SÜKU rahastus jaotub muuseumi, raamatukogu ja rahvakultuuri programmi tegevuste vahel.

Lisaks mõjutab programmi tegevuste eelarvete muutust Eesti Kultuurkapitali otsus muuta mõnevõrra valdkondlikele sihtkapitalidele suunatavate vahendite proportsioone. Kuna Kultuurkapitali kaudu edasiantavad toetused kajastuvad Kultuuriministeeriumi programmi tegevuste eelarvetes vastavalt valdkondlikule jaotusele, mõjutavad need proportsioonimuudatused ka programmi tegevuste eelarveridade suurenemist või vähenemist.

Kultuuriprogrammi eelarvevahendite (kitsamalt loomingu valdkonnas) jaotamises toimub 2027. aastal oluline muudatus. Seoses ministri määruse „Loomingu valdkonna

partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord“ rakendamisega lõpetatakse alates 2027. aastast partnerorganisatsioonide rahastamine otsustuskorras ning toetuste eraldamine toimub avatud taotlusvooru kaudu. Eelarvemuudatus tuleneb riigieelarve seaduse §-des 53^1–53^4 sätestatud nõudest, mille kohaselt peab riigieelarvest antaval toetusel olema õiguslik alus ja kehtestatud toetuse andmise kord.

Partnerorganisatsioonide toetamise eesmärk on võimestada loomingu valdkonnas tegutsevaid partnereid, kes panustavad kultuuri arengukava eesmärkide saavutamisse.

Iga valdkonna (kirjandus, kunst, muusika, etenduskunstid, arhitektuur ja disain) taotlusvooru eelarve mahu kujundamisel on lähtutud varem selles valdkonnas 2027. aastaks planeeritud partnerorganisatsioonide tegevustoetuste kogumahust. Täpsed eelarvemahud on toodud iga programmi tegevuse all. Toetuse saajad ja toetussummad selguvad peale taotlusvooru läbiviimist.

Rida 14.22 programmi tegevus: Kirjanduspoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

Tabel 223. Programmi tegevuse kirjanduspoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Aastas ilmunud Eesti kirjanduse tõlgete arv, ilukirjandus Allikas: Eesti Kirjanduse Teabekeskus	98	100

Mõõdik kajastab aasta jooksul ilmunud Eesti ilukirjanduse tõlgete arvu ning näitab Eesti autorite ja kirjanduse rahvusvahelist levikut. Tõlked aitavad Eesti autoritel jõuda uute lugejate ja turgudeni, toetades nii nende majanduslikke võimalusi kui ka Eesti kirjanduse mainet. Laiemalt suurendavad Eesti kirjanduse nähtavust rahvusvahelised kirjanduslikud kontaktid, tõlkijate võrgustik ja tõlketegevuse järjepidev toetamine. Mõõdiku saavutamisse panustavad Eesti Kirjanduse Teabekeskus ja Eesti Lastekirjanduse Keskus oma sisulise tööga ning Eesti Kirjastuste Liit rahvusvahelistel raamatumessidel osalemise korraldamise kaudu.

Tabel 224. Programmi tegevuse kirjanduspoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.22	Kirjanduspoliitika	-10 739	-10 798	-10 963	-165	2%	-90
14.23	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 007	-1 063	-1 036	27	-3%	-21
14.24	Sotsiaaltoetused	-30	-31	-15	16	-52%	0
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-7	-8	-9	-1	8%	0
14.25	Muud toetused	-6 576	-6 368	-6 414	-46	1%	-69

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-135	-150	-163	-13	8%	0
14.26	Muud kulud	-3 126	-3 335	-3 498	-163	5%	0
14.27	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 172	-1 268	-1 446	-178	14%	0
14.28	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-1 954	-2 068	-2 052	15	-1%	0

Tegevuste kirjeldus

Kirjanduspoliitika eesmärgiks on riigi poolt kirjanduse kui omakeelse kultuuriruumi ühe alustala väärtustamine. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, edendavad kirjanduse populariseerimist ja laiemat kättesaadavust ja rahvusvahelist levikut. Eestikeelsete kirjandusteoste valik on lai ning iga lugeja peaks leidma endale sobiva. Samas vähenevad tiraažid ja raamatute hinnad tõusevad, mis piirab nende kättesaadavust. Raamatute kättesaadavus, lugemise populariseerimine ja kirjanduse väärtustamine on omakeelse kultuuri säilimiseks ja arendamiseks vajalikud eeldused. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 10,96 mln eurot (2026. aastal 10,80 mln eurot).

Programmi tegevuse maht jääb põhiosas 2026. aasta tasemele. Eelarvemahu tõus tuleneb täiendavate palgavahendite eraldamisest Eesti Lastekirjanduse Keskusele ja Sihtasutusele Kultuurileht.

Autorihüvitusfondi maht on 1,65 mln eurot (2026. a 1,65 mln eurot) ning see maksab hüvitist autoritele ja autoriõiguste omajatele avalikest raamatukogudest teoste laenutamise ja reprograafilise reprodutseerimise eest. Kuna raamatute hinnad on elukalliduse tõusu lainel väga kõrged ning raamatute ostmine on vähenenud (sellest siis ka autorite vähenenud sissetulek), siis kirjanduse kättesaadavus sõltub raamatukogudest ja nendes leiduvatest raamatutest.

Riigiasutusena tegutseva Eesti Lastekirjanduse Keskuse eelarvekulude maht jääb põhiosas 2026. aasta tasemele 1,04 mln eurot. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis. Seepärast on valdkonna kompetentsikeskuse (Eesti Lastekirjanduse Keskus) tegevus väga oluline, sest keskus kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust. Lastekirjanduse Keskus koos rahvaraamatukogudega korraldab laste lugema innustamiseks programmi „Lugemisisu“, mis on käivitunud sadades raamatukogudes üle Eesti. Keskus korraldab erinevaid programme lugemisest ja raamatutest nii lastele kui ka lapsevanematele ja õpetajatele ning raamatukoguhoidjatele, keskus jagab soovitusi ja nõkse, kuidas lugeja oma õige raamatu üles leiab. Eesti Lastekirjanduse Keskuse kaudu toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa lastekirjanduse ning lasteraamatute illustratsioonide ekspordipotentsiaalile.

Sihtasutus Kultuurileht 3,74 mln eurot (2026. a 3,67 mln eurot). Kultuurilehe toetus kasvab palgatõusuks eraldatud vahendite tõttu. Sihtasutus annab välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht. Kultuurilehe tegevus tugevdab eesti kultuuri järjepidevust soodustades kultuurilist loovust, enesereflektsiooni, mõttevahetust, süvenemist, arvamuste, stiilide ja loomelaadide paljusust. SA Kultuurileht väljaanded on professionaalselt kõrgel tasemel kultuurinähtuste kirjeldajad, tõlgendajad ja hindajad.

Kirjandusvaldkonna partnerorganisatsioonide toetamine 0,86 mln eurot. (*Vt selgitust peatükist 3.13.3.2.1.)*

Kirjandusvaldkonna partnerorganisatsioonide toetusmeetme raames jätkub kirjanikupalkade maksmine. 2027. aastal saab riiklikku palka 15 kirjanikku ja brutokuutasu suuruse aluseks on kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimum 1720 eurot korrutatuna koefitsiendiga 1,1 ehk kokku 1892 eurot. Kirjanikupalk annab pikema aja jooksul (3 aastat) tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid ning suurema stabiilsuse. 15-le kirjanikule makstava tasu suurus kokku on 0,46 mln eurot.

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks kirjanduse valdkonnas on ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,17 mln eurot.

Riik toetab kirjandust ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik maht on 3,50 mln eurot.

Rida 14.29 programmi tegevus: Etenduskunstide poliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Etenduskunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tabel 225. Programmi tegevuse etenduskunstide poliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Teatrikülastuste arv, mln Allikas: Eesti Teatri Agentuur	1,3	1,2
Algupärandite osakaal uuslavastustest (sõnalavastused), % Allikas: Eesti Teatri Agentuur	54	45
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % Allikas: Eesti Teatri Agentuur	22	30

Mõõdikud kajastavad etenduskunstide poliitikas oluliste alaeesmärkide tänast seisu ja edasiste aastate sihttasemeid. Teatrikülastuste arv näitab teatrikunsti kättesaadavust, ligipääsetavust ja publiku huvi. Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest peegeldab tähelepanu laste ja noorte kultuuriosalusele, valdkonna järelkasvule ning eri sihtrühmade kaasamisele.

Algupärandite osakaal uuslavastustest näitab eesti dramaturgia ja rahvuskultuuri arengut. Mõõdikute näitajate sihttasemed on planeeritud arvestades seniseid näitajate trende ning üldisi ühiskondlikke suundumusi ning olukorda, sh majanduslikke ja demograafilisi näitajaid.

Tabel 226. Programmi tegevuse etenduskunstide poliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.29	Etenduskunstide poliitika	-49 801	-46 168	-47 190	-1 023	2%	-50
14.30	Sotsiaaltoetused	-22	-25	-27	-2	8%	0
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-22	-25	-27	-2	8%	0
14.31	Muud toetused	-46 476	-42 620	-43 218	-598	1%	-50
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-423	-470	-510	-40	8%	0
14.32	Muud kulud	-3 303	-3 523	-3 946	-423	12%	0
14.33	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 172	-1 268	-1 631	-363	29%	0
14.34	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 131	-2 256	-2 315	-60	3%	0

Tegevuste kirjeldus

Etenduskunstide poliitika keskmes on valdkonna mitmekesisuse ja etenduskunstide kättesaadavuse toetamine. Riigipoolne rahastus aitab tagada teatritegevuse kättesaadavuse üle Eesti, suurendada laste ja noorte võimalusi teatrikunstist osa saada ning soodustada uue eesti dramaturgia teket, tuues seeläbi kaasa nii laiema publiku kaasamise kui ka sisulise arengu. Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaaletendusasutusi.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 47,19 mln eurot (2026. a 46,17 mln). Võrreldes 2026. aasta kinnitatud eelarvega suureneb eelarve ligikaudu 1 mln eurot. Muutus tuleneb peamiselt riigi sihtasutustena tegutsevatele etendusasutustele ja Rahvusooper Estoniale töötasude tõusuks eraldatud lisavahenditest ning Riigi Kinnisvara AS-iga seotud kulude katteks kavandatud täiendavast rahastusest.

Riigi osalusega sihtasutustena tegutsevate etendusasutuste tegevustoetuste taotlusvooru maht, mille suhtes teeb otsuse vastav komisjon, on 2027. aastaks 25,70 mln eurot (2026. a 25,10 mln). Rahvusooper Estoniale 2027. aastal planeeritud toetussumma on 11,80 mln eurot (2026. a 11,5 mln). Nii riigi sihtasutustena tegutsevate etendusasutuse tegevustoetuste mahu muutus kui ka Rahvusooper Estonia toetussumma muutus tuleneb palgafondi kasvuks eraldatud lisavahenditest ja Riigi Kinnisvara AS-i kulude katmiseks eraldatud vahenditest.

Munitsipaal- ja eraetendusasutuste tegevustoetuste taotlusvooru kogumaht on 4,18 mln eurot (2026. a 3,90 mln).

Etenduskunstide valdkonna partnerorganisatsioonide toetusteks on planeeritud 187 tuhat eurot. (*Vt selgitust peatükist 3.13.3.2.1.)*

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks on teatri valdkonnas ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,54 mln eurot.

Riik toetab etenduskunstide projekte ka läbi Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,95 mln eurot.

Rida 14.35 programmi tegevus: Audiovisuaalpoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tabel 227. Programmi tegevuse audiovisuaalpoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Aastas esilinastunud Eesti Filmi Instituudi toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) Allikas: Eesti Filmi Instituut	23	17
Kinokülastuste arv, mln Allikas: Eesti Filmi Instituut	2,39	2,4
Laste ja noorte osakaal kõigist kinokülastustest, % Allikas: Kultuuriministeerium	39	40

Audiovisuaalpoliitika mõõdikud aitavad jälgida kinokultuuri üldist elujõulisust, noorema publiku osalemist ning riigieelarvelise toetuse toel valmivate filmide jõudmist esilinastuseni. Kinokülastuste arv enamikus ei ole otseselt seotud riigieelarvest rahastamisega, kuid aitab kirjeldada kinokultuuri üldist seisu, publiku huvi ning erasektori opereeritava kinoturu toimimist. Laste ja noorte külastuste osakaal näitab noorema publiku osalemist kinokultuuris. Mõõdiku tõlgendamisel tuleb arvestada, et laste külastustena kajastuvad kuni 12-aastased kinokülastajad, õpilase ja üliõpilase pileti puhul vanusepiiri ei rakendata ning mitteõppivad noored mõõdikus ei kajastu. Aasta jooksul esilinastunud Sihtasutus Eesti Filmi Instituudi (EFI) toetatud täispikkade filmide arv näitab otsesemat seost riigieelarvelise rahastuse ja valdkondliku tulemuse vahel.

Tabel 228. Programmi tegevuse audiovisuaalpoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.35	**Audiovisuaalpoliitika**	**-17 835**	**-24 280**	**-23 325**	**954**	**-4%**	**-3 678**
14.36	Sotsiaaltoetused	-8	-9	-10	-1	8%	0
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-8	-9	-10	-1	8%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.37	Muud toetused	-13 875	-20 055	-15 825	4 229	-21%	-3 678
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-155	-173	-187	-15	8%	0
14.38	Muud kulud	-3 951	-4 216	-7 491	-3 275	78%	0
14.39	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 465	-1 585	-4 863	-3 279	207%	0
14.40	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 486	-2 631	-2 627	4	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Riik loob eelduseid professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks. Toetatakse kõiki filmi väärtusahela etappe: mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide arendamist, tootmist, levitamist ja turustamist. Kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi viib ellu Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), kes haldab suurt osa Eesti filmipärandist ja toetab väärtfilmikinode toetuse kaudu väärtfilmide levi. Tegevuse vahendid on valdavalt suunatud Eesti filmide tootmiseks ja Eesti filmikultuuri arendamiseks nii Eestis kui rahvusvaheliselt.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 23,33 mln eurot (2026. a 24,28 mln).

Muude toetuste vähenemine võrreldes 2026. aastaga tuleneb peamiselt Film Estonia meetme 2026. aasta ühekordselt suuremast mahust, kuna 2025. aastast tõsteti sinna üle 4 mln eurot. Vähenemist mõjutab ka toetuste väike kärbe. Samas suurendavad 2027. aasta muude toetuste mahtu EFI palgafondi tõusuks eraldatud vahendid ning loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslike vahendite kasv.

Kui muude toetuste rida võrdluses 2026. aastaga langeb, siis muud kulud (Kultuurkapitali poolt edasiantavad toetused) suurenevad. Suurenemise peamiseks põhjuseks on muudatus eelarve kulumudelis – arvestuslik osa aastasest riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele (filmistuudiod) mõeldud rahast tuuakse Kultuuri valdkondadeülese programmi tegevuse alt audiovisuaalpoliitika programmi tegevuse alla.

Kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on EFI. EFI tegevustoetus 2027. aastal on 1,30 mln eurot (2026. a 1,29 mln eurot). Tegevustoetuse maht tõuseb tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest.

Filmivaldkonna arengu tagamiseks ja rahvusvahelise positsiooni säilitamiseks jääb 2027. aastal filmitootmise toetuste eelarve 2026. aastaga samale tasemele ja on 7,51 mln eurot.

Filmivaldkonna teenuste ekspordi toetamisel väheneb väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi Film Estonia baasrahastus 6 mln eurolt aastas 5,20 mln euroni. Vähenduse põhjuseks on toetusmeetme tingimuste muutmine, mille tulemusel tõstetakse toetuse tagasimakse määr 30%-lt 40%-le. Säilitamaks meetme isetasuvus riigieelarve vaates, on vaja aastast meetme mahtu vähendada.

Väärtfilmikino kättesaadavuse tagamiseks toetatakse kino Artist (Tallinnfilm OÜ, EFI tütarettevõte) 344 251 euroga (2026. a 315 709). Tegevustoetuse maht tõuseb tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest.

Teisi tegutsevaid väärtfilmikinosid hakkab aastast 2027 toetama Eesti Kultuurkapital.

Jätkub rahvusvahelise A-klassi filmifestivali korraldamise toetamine 1,27 mln euroga (2026. a 1,34 mln).

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks filmivaldkonnas on ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,20 mln eurot (2026. a 0,18 mln).

Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse sihtkapitali kaudu alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Alates 2027. aastast kajastatakse programmi tegevuse all ka arvestuslikku osa riiklikult tähtsa kultuuriehitise Tallinnfilm Stuudiote ehitusmaksumusest, mida Eesti Kultuurkapital finantseerib. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest audiovisuaalse sihtkapitali kaudu ja filmistuudiote ehituseks kokku 2027. aastal on 7,49 mln eurot.

Rida 14.41 programmi tegevus: Muusikapoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Muusikavaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tabel 229. Programmi tegevuse muusikapoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kontserdikülastuste arv Allikas: Statistikaamet	838 000	1 000 000
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arv Allikas: Eesti Muusika Infokeskus	184	170

Kontserdikülastuste arv näitab, kui suurel hulgal osaletakse aktiivselt muusikasündmustel. Kuigi koroonakriisist on möödas juba aastaid, ei ole kontsertidel osalemine veel taastunud: eesmärk on jõuda järk-järgult tagasi koroonaeelse tasemeni (2019. aastal 1,20 mln külastust). Kontserttegevuse kättesaadavuse tagamine sõltub eelarvest mitmel viisil, näiteks läbi riigi asutatud sihtasutuste (nt SA Eesti Kontsert korraldab kontserte nii suuremates kontserdimajades kui ka koolides üle Eesti) või toetusprogrammide (nt „Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad“ on suunatud väiksematele erakorraldajatele ja -kollektiividele, kes veavad kontserdielu eest üle Eesti ja arendavad oma valdkondi).

Muusikavaldkonnas on oluline loovisikute muusikaline aktiivsus, seega seiratakse mõõdikuga Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arvu. Kultuuriministeerium toetab uute heliteoste tellimist ja valmimist toetusprogrammiga „Helilooming ja muusikaalased

väljaanded“, läbi mille on eelarve otseselt seotud valmivate teoste arvuga, mõjutades nii otseselt loovisikute toimetulekut (heliloojate ja teiste autorite honorarid).

Tabel 230. Programmi tegevuse muusikapoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.41	Muusikapoliitika	-18 777	-18 895	-19 762	-866	5%	-104
14.42	Sotsiaaltoetused	-42	-48	-53	-5	10%	0
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-42	-47	-51	-4	8%	0
14.43	Muud toetused	-14 784	-14 632	-15 008	-377	3%	-104
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-801	-890	-966	-75	8%	0
14.44	Muud kulud	-3 951	-4 216	-4 701	-485	11%	0
14.45	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 465	-1 585	-1 943	-358	23%	0
14.46	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 486	-2 631	-2 758	-126	5%	0

Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeerium toetab muusikavaldkonnas erinevaid organisatsioone, kollektiive ja heliloojaid ning valdkonna rahvusvahelistumist. Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni - SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor. Avatud taotlusvoorude kaudu panustab Kultuuriministeerium munitsipaalkontserdiorganisatsioonide, eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja heliloojate võimalustesse arendada interpretatsioonikunsti, uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust ning elanikkonna võimaluste parandamisse juurdepääsuks professionaalsetele muusikasündmustele.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 19,76 mln eurot (2026. a 18,90 mln).

Programmi maht suureneb peamiselt riigi kontsertorganisatsioonidele eraldatud palgavahenditest ning loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslike vahendite tõusust. Suurenevad ka muude kulude all olevad Kultuurkapitali poolt edasiantavate muusikavaldkonna toetused aktsiisidest ja hasartmängumaksust.

Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni: SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor, kelle tegevustoetuste suuruse otsustab vastav komisjon. Kolme kontsertorganisatsiooni 2027. aastaks planeeritud tegevustoetuste maht kokku on 11,56 mln eurot (2026. a 11,04 mln). Tegevustoetuste maht kokku tõuseb tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest.

Läbi kahe avatud taotlusvooru panustab Kultuuriministeerium munitsipaalkontserdiorganisatsioonide, eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja

heliloojate võimalustesse arendada helikunsti, interpretatsioonikunsti ning uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust.

„Helilooming ja muusikaalased väljaanded" – taotlusvooru maht 193 500 eurot;

„Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad" – taotlusvooru maht 1,07 mln eurot.

Muusika valdkonna partnerorganisatsioone toetatakse 1,22 mln euroga. (*Vt selgitust peatükist 3.13.3.2.1.)*

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks muusikavaldkonnas on ette nähtud arvestuslikke vahendeid 1,02 mln eurot (2026. a 0,94 mln).

Riik toetab muusikavaldkonna projekte ka läbi Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 4,70 mln eurot.

Rida 14.47 programmi tegevus: Kunstipoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tabel 231. Programmi tegevuse kunstipoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest, % Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus	23	20

Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete, seega mõõdetakse kunstipoliitika tulemuslikkust läbi vastava mõõdiku. Mõõdik on kunstielu baromeetriks – kui tase peaks langema alla sihttaseme, st vähem kui viiendik Eestis korraldatud näitustest sisaldaks rahvusvahelist komponenti, peaks tundma muret kultuuriruumi jätkusuutlikkuse, dialoogivõime ja rahvusvahelise relevantsuse pärast. Rahvusvahelistumine on kahesuunaline: väliskunstnike ja -kuraatorite kaasamine mitmekesistab Eesti publikule pakutavat programmi ning toetab ka Eesti loojate võimalusi jõuda rahvusvaheliste kontaktide ja koostööni. Rahvusvahelise programmi koostamine eeldab kunstiasutustelt sisulist võimekust, toimivaid koostöövõrgustikke ja piisavat rahastust, kuna sellega kaasnevad tavapärasest suuremad kulud ja korralduslikud riskid.

Tabel 232. Programmi tegevuse kunstipoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.47	Kunstipoliitika	-8 273	-11 575	-6 875	4 700	-41%	-2 995
14.48	Sotsiaaltoetused	-19	-22	-24	-2	8%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-19	-22	-24	-2	8%	0
14.49	Muud toetused	-4 480	-7 525	-2 624	4 900	-65%	-2 995
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-371	-413	-448	-35	8%	0
14.50	Muud kulud	-3 773	-4 028	-4 227	-199	5%	0
14.51	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 465	-1 585	-1 747	-162	10%	0
14.52	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 309	-2 443	-2 480	-36	1%	0

Tegevuste kirjeldus

Kunstivaldkonna riigipoolse rahastuse eesmärk on tagada võimalusi kunsti loomiseks ja publikuni toomiseks, muuta Eesti kunst nähtavaks meil ja maailmas ning toetada valdkonna rahvusvahelistumist. Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu rahastatakse eelkõige valdkonna loometööd, näitustegevust, rahvusvahelistumise tugitegevusi ja kunsti uurimist. Valdkonna tegevuste põhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 6,87 mln eurot (2026. a 11,58 mln).

Programmi tegevuse maht võrreldes 2026. aastaga väheneb peamiselt seetõttu, et 2026. aasta lõpus avatakse renoveeritud Kunstihoone ja 2027. aasta eelarves enam investeeringutoetust SA-le Kunstihoone pole planeeritud.

Kultuuriministeerium toetab tegevustoetustega ühte näitusasutust: riigi osalusega Sihtasutust Kunstihoone. SA-le määratud tegevustoetuse suurus 2027. aastal on 0,73 mln eurot (2026. a 0,72 mln). Kunstihoone renoveerimiseks oli SA-le Kunstihoone kavandatud aastatel 2021–2026 investeeringutoetus kogumahus 12,64 mln eurot (2026. a osa 4,90 mln eurot). 2026. aasta lõpus renoveeritud Kunstihoone avatakse.

Kunstivaldkonna partnerorganisatsioone toetatakse 1,44 mln euroga. (*Vt selgitust peatükist 3.13.3.2.1.)*

Kunstivaldkonna partnerorganisatsioonide toetusmeetme raames jätkub kunstnikupalkade maksmine. 2027. aastal saab loomepalka 20 kunstnikku ja brutokuutasu suuruse aluseks on kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimum 1720 eurot korrutatuna koefitsiendiga 1,1 ehk kokku 1892 eurot. Toetusmeetme maht on 0,61 mln eurot. Kunstnikupalk annab tippvormis kunstnikule võimaluse kolme aasta vältel keskenduda loomingule ja tagab talle stabiilsuse ning sotsiaalsed garantiid.

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks kunstivaldkonnas on ette nähtud arvestuslikke vahendeid 0,47 mln eurot (2026. a 0,44 mln).

Eestis tegutseb üle 90 näituseasutuse 20 eri paigas, Kultuuriministeeriumi tegevustoetus SA-le Kunstihoone ja partnerorganisatsioonide toetamise meede tagab valdkonnas stabiilsust ja

rahvusvahelise programmi loomise võimekust, kuid suurem koormus kunstiasutuste rahastamisel lasub Eesti Kultuurkapitalil. Kultuurkapital toetab kunsti valdkonda läbi kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 4,23 mln eurot.

Rida 14.53 programmi tegevus: Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Elukeskkond vastab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele. Ruumiloome hea tava ja disainikasutuse vajalikkus on ühiskonnas teadvustatud. Eestil on rahvusvaheliselt hea arhitektuurimaa maine.

Tabel 233. Programmi tegevuse arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Arhitektuuri-ettevõtete eksport, mln eurot Allikas: Äriregister	2,39 (2024)	3

Mõõdik näitab arhitektuurivaldkonna rahvusvahelistumise majanduslikku mõõdet ehk Eesti arhitektuuri-ettevõtete ekspordimahtu. See aitab hinnata, kuivõrd suudavad valdkonna ettevõtted pakkuda oma teenuseid väljaspool Eestit ning osaleda rahvusvahelisel turul.

Tabel 234. Programmi tegevuse arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.53	**Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika**	**-3 010**	**-3 370**	**-3 737**	**-367**	**11%**	**-59**
14.54	Tööjõu- ja majandamiskulud	-53	-167	-75	92	-55%	-51
14.55	Sotsiaaltoetused	-19	-21	-23	-2	8%	0
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-19	-21	-23	-2	8%	0
14.56	Muud toetused	-638	-727	-728	-1	0%	-8
	Sh loovisikutele makstavad loometoetused	-364	-405	-439	-34	8%	0
14.57	Muud kulud	-2 300	-2 454	-2 911	-457	19%	0
14.58	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-879	-951	-1 203	-253	27%	0
14.59	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-1 421	-1 504	-1 708	-204	14%	0

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 3,74 mln eurot (2026. a 3,37 mln).

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude vähenemise põhjuseks võrreldes 2026. aastaga on 2026. aastal toimunud Veneetsia arhitektuuribiennaal, mida ministeerium hanke

teel leitud partneri kaudu korraldas. Biennaal toimub kaheaastase intervalliga, mis tähendab, et järgmine biennaal toimub 2028. aastal, 2027. aasta on vaheaasta ja seetõttu ka kulud väiksemad.

Tegevuste kirjeldus

Arhitektuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamiseks on planeeritud 169 500 eurot. (*Vt selgitust peatükist 3.13.3.2.1.)*

Läbi avatud taotlusvooru toetatakse 2027. aastal arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte 118 800 euroga (2026. a 122 240 eurot).

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks arhitektuuri- ja disainivaldkonnas on ette nähtud arvestuslikke vahendeid 0,46 mln eurot (2026. a 0,43 mln).

Riik toetab arhitektuuri- ja disainivaldkonda ka läbi Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 2,91 mln eurot.

Valdkondliku mäluasutusena väärib esiletõstmist SA Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, kus toimuvad disainerite loomingut tutvustavad näitused, loenguid jpm. Muuseumide toetused kajastuvad muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse all.

Rida 14.60 programmi tegevus: Meediapoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

Tabel 235. Programmi tegevuse meediapoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % Allikas: ERR	81	82
Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % Allikas: ERR	38	42
ERR uudiskanalite katvus,% Eesti elanikest Allikas: ERR	80	80

Meedia tõhusa toimimise fundamentaalseks eelduseks on meedia usaldusväärsus. Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (edaspidi ERR) üks peamisi eesmärke, mida seiratakse eeltoodud mõõdikutega.

Tabel 236. Programmi tegevuse meediapoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.60	Meediapoliitika	-48 738	-44 456	-51 782	-7 327	16%	-890
14.61	Muud toetused	-48 738	-44 456	-45 757	-1 302	3%	-890
14.62	Muud kulud	0	0	-6 025	-6 025	100%	0
14.63	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	0	0	-6 025	-6 025	100%	0

Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeerium kujundab meediapoliitikat läbi meediavaldkonna õigusaktide ettevalmistamise. Ministeeriumi tegevus hõlmab ka meediateenuste ning infoühiskonna sisuteenuste ja uute tehnoloogiate arengute analüüsi ning ettepanekute tegemist poliitikasuundade seadmiseks. Kultuuriministeeriumi ülesandeks on tagada tasakaalustatud duaalse meediasüsteemi (era- ja avalik-õigusliku meedia) areng. Tugev ja sõltumatu usaldusväärne meedia on sõnavabaduse garandiks.

Oluline on tagada avalik-õigusliku meedia programmitootmine, toimepidevus ja kriisikindlus.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 51,78 mln eurot (2026. a 44,46 mln eurot).

Programmi mahu suurenemine võrreldes 2026. aastaga on seotud muudatusega eelarve kulumudelis – arvestuslik osa aastasest riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele (Rahvusringhäälingu telekompleks) mõeldud rahast tuuakse Kultuuri valdkondadeülese programmi tegevuse alt meediapoliitika programmi tegevuse alla.

Meediapoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse eelarve moodustab suuremas osas toetus avalik-õiguslikule juriidilisele isikule Eesti Rahvusringhääling (ERR), kelle üks peamisi eesmärke on sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine, millega panustatakse ka laia riigikaitsesse. ERR lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest. ERR soodustab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

ERR-ile eraldatava toetuse kogumaht 2027. aastal on 44,76 mln eurot (2026. a 43,46 mln eurot). ERR-ile eraldatud toetuste kogumahu suurenemine on seotud palgatõusuks eraldatud vahenditega (0,53 mln) ja Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi ERR-ile planeeritud laia riigikaitse kuludeks mõeldud vahendite (0,77 mln) suunamisega KUM-i eelarvesse.

Toetuste kogumahus sisaldub:

- väiksemamahuliste investeeringute (sealhulgas tehnika ja inventari soetused) toetus 1,87 mln eurot (2026. a 1,87 mln);
- inglise- ja venekeelse sisu tootmise toetus 1,94 mln eurot (2026. a 1,94 mln);

- laia riigikaitse võimearendusteks 0,77 mln eurot. Võimearendused on suunatud avalik-õigusliku meedia ning vastava ringhäälinguvõrgu, kui elutähtsate teenuste, toimepidevuse tagamiseks.

Programmi olulise tegevusena jätkub ühist inforuumi kujundava ajakirjandusliku sisu loomise toetus. Meetme maht on sama, mis 2026. aastal: 1 mln eurot.

Programmi tegevuse eelarves kajastatakse järgnevatel aastatel ka arvestuslikku osa aastasest hasartmängumaksu laekumisest, mille eest rahastab Kultuurkapital Eesti Rahvusringhäälingu telekompleksi ehitust (2027. a 6,03 mln eurot).

Rida 14.64 programmi tegevus: Raamatukogupoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

Tabel 237. Programmi tegevuse raamatukogupoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti raamatukogude laenutuste arv, mln Allikas: Statistikaamet	12,1 (2024)	12
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln Allikas: Statistikaamet	7,3	7
Laste ja noorte laenutuste arv, mln Allikas: Rahvusraamatukogu	2,5	2,5

Mõõdikud „Eesti raamatukogude laenutuste arv“ ja „Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv“ näitavad tervikuna raamatukogude rolli oma teenuste osutamisel, kuid ka laiemalt kogukonnakeskusena ning uutele ootustele vastamisel, kuna lisaks väljaannete laenutamisele pakutakse raamatukogudes mitmekesiseid võimalusi õppimiseks, töötamiseks, suhtlemiseks ja erinevatel üritustel ning koolitustel osalemiseks. Ühtlasi on näitajad indikaatoriks, et kogudes olev väljaannete valik vastab kasutajate vajadustele ja huvidele ning raamatukogude ruum ja teenused on kasutajale atraktiivsed.

Mõõdik „Laste ja noorte laenutuste arv“ näitab raamatukogude suutlikkust kujundada 0-17-aastaste laste ja noorte lugemisharjumusi ja toetada nende kaasatust, kuna varases eas kujunenud lugemisharjumus loob aluse püsivale lugemishuvile kogu elukaare vältel.

Riigi toetused aitavad tagada raamatukogudes väljaannete mitmekülgsuse ja laia kättesaadavuse, arendada ajakohaseid teenuseid ning kujundada ligipääsetavat ja inspireerivat keskkonda, tugevdades seeläbi raamatukogude jätkusuutlikkust ja nende mõju kogukondades.

Tabel 238. Programmi tegevuse raamatukogupoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.64	Raamatukogupoliitika	-24 084	-23 763	-20 985	2 777	-12%	-207
14.65	Muud toetused	-24 084	-23 763	-18 977	4 786	-20%	-207
14.66	Muud kulud	0	0	-2 008	-2 008	100%	0
14.67	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	0	0	-2 008	-2 008	100%	0

Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav. Eesti raamatukoguvõrgu moodustavad rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogud ning Eesti Rahvusraamatukogu. Kultuuriministeerium koordineerib Eesti raamatukoguvõrgu kui terviku arengut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning teiste ministeeriumidega. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Kultuuriministeeriumil.

Raamatukogude külastatavust, eesti kirjasõna kestlikku kasutamist ja elanike lugemishuvi mõjutab väljaannete kättesaadavus, millele on suunatud teavikute soetamise toetus.

Raamatukogude eesmärkide täitmiseks on vajalik raamatukogureformi elluviimine, sealhulgas Rahvusraamatukogu ümberkujundamine rahvaraamatukogude riiklikuks digiteenuste ja infosüsteemide arendusüksuseks.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 20,99 mln eurot (2026. a 23,76 mln eurot).

Programmi tegevuse maht väheneb seoses Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud kulude korrigeerimisega, eelarve kärbetega ning Rahvusraamatukogu hoone renoveerimise lõppjärku jõudmisega, mis tähendab Rahvusraamatukogule eraldatava investeeringutoetuse vähenemist 4,8 mln eurot.

Programmi tegevuse maht suureneb Eesti Rahvusraamatukogu palgatõusuks eraldatud vahenditega 0,17 mln eurot.

Lisaks on programmi mahu suurenemine võrreldes 2026. aastaga seotud muudatusega eelarve kulumudelis – arvestuslik osa (2 mln eurot) aastasest riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele (Tartu südalinna kultuurikeskus ehk SÜKU) mõeldud rahast tuuakse Kultuuri valdkondadeülese arendamise programmi tegevuse alt raamatukogupoliitika programmi tegevuse alla. SÜKU rahastus jaotub muuseumi, raamatukogu ja rahvakultuuri programmi tegevuste vahel.

Programmi tegevuse mahust suurema osa moodustab toetus Eesti Rahvusraamatukogule, kelle ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus, parlamendi- ja teadusraamatukogu ning hoiu- ja pimedate raamatukogu ülesannete täitmine. Alates 01.01.2023 liideti Rahvusraamatukoguga Eesti Hoiuraamatukogu (sh pimedate raamatukogu) funktsioonid.

Rahvusraamatukogu tegevustoetus 2027. aastal on 11,50 mln eurot (2026. a toetus 10,60 mln eurot). Tegevustoetuse maht tõuseb tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest (171 170 eurot). Toetuse mahu suurenemise põhjus seisneb ka rahvaraamatukogude reformis. 0,77 mln eurot suunatakse varem rahvaraamatukogudele otse suunatud vahenditest Rahvusraamatukogule, sest rahvaraamatukogude valdkonna riigi haldusülesannete täitjana lisanduvad talle uued ülesanded (nt rahvaraamatukogude üleriigiliste teenuste arendamine; raamatukogutöötajate täienduskoolituse korraldamine).

Eelpool nimetatud rahvaraamatukogude reformist tulenevalt vähenevad 2027. aastal rahvaraamatukogude tegevuskulud 0,77 mln eurot. 2027. aasta toetus on 0,83 mln eurot.

Renoveeritud Rahvusraamatukogu hoone sisustuseks on 2027. aasta eelarves ette nähtud 4,30 mln eurot. Rekonstrueerimise kogumaksumuseks kujunes 81,85 mln eurot. Täiendavalt on raamatukogu sisustuseks aastatel 2025–2027 eraldatud toetus 16,80 mln eurot.

Rahvaraamatukogude teavikute toetuseks on 2027. aastal ette nähtud 1,77 mln eurot (2026. a 1,87 mln). Vähenemine on seotud üldise kulude kokkuhoiuga.

Taotlusvooru „Raamatukogude arendusprojektid“ aastane eelarvemaht on 0,45 mln eurot (2026. a 0,45 mln). Taotlusvoorust toetatakse rahvaraamatukogu hoonete ja ruumide renoveerimist, tehnoloogia soetamist ja töötajate koolitusi, et teha kiireid arenguhüppeid avalikkusele suunatud teenustes. Investeeringuprojektidele saavad toetust taotleda kohalikud omavalitsused koos rahvaraamatukogudega ja koolituste ühisprojektideks rahvaraamatukogud.

Programmi tegevuse eelarves kajastatakse järgnevatel aastatel ka arvestuslikku osa aastasest hasartmängumaksu laekumisest, mille eest rahastab Kultuurkapital SÜKU ehitust (2027. a 2 mln eurot).

Rida 14.68 programmi tegevus: Rahvakultuuripoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

Tabel 239. Programmi tegevuse rahvakultuuripoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Organiseerunud rahvakultuuri-harrastajate arv Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus	80 373	79 000
Laste ja noorte osatähtsus rahvakultuuri harrastajate seast, % Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus	58	59
Rahvakultuuri kollektiivide arv (laulukoorid/tantsurühmad) Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus	1252/ 1461	1250/ 1460

Mõõdikud aitavad hinnata rahvakultuuri traditsioonide, sealhulgas üle pooleteise sajandi pikkuse laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkust, hoidmist ja väärtustamist.

Mõõdik „Organiseerunud rahvakultuuri harrastajate arv“ näitab nende inimeste hulka, kes tegelevad regulaarselt mõne rahvakultuuri valdkonnaga erinevates kooslustes. Mõõdik „Rahvakultuuri kollektiivide arv“ kajastab vähemalt ühe aasta tegutsenud kollektiive, sealhulgas laulukooride ja rahvatantsurühmade arvu. Need on olulised näitajad laulu- ja tantsupeo liikumise elujõulisuse hindamisel, kuna koorid ja rahvatantsurühmad moodustavad rahvakultuurialases tegevuses osalejatest suure osa.

Mõõdik „Laste ja noorte osatähtsus rahvakultuuri harrastajate seas“ näitab rahvakultuuri kestlikkust, mitmekesisust ja kättesaadavust laste ja noorte hulgas. Järelkasvu olemasolu on rahvakultuuri traditsioonide püsimise üks keskseid eeldusi.

Mõõdikutel on otsene seos riigieelarveliste tegevuste ja toetustega. Laulu- ja tantsupeotraditsiooni hoidmist toetatakse muu hulgas Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA kaudu, kes vastutab laulu- ja tantsupidude korraldamise eest.

Tabel 240. Programmi tegevuse rahvakultuuripoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.68	Rahvakultuuripoliitika	-15 103	-12 320	-14 428	-2 108	17%	-608
14.69	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 866	-2 018	-2 404	-386	19%	-54
14.70	Muud toetused	-9 462	-6 274	-5 789	485	-8%	-554
14.71	Muud kulud	-3 775	-4 028	-6 235	-2 207	55%	0
14.72	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 465	-1 585	-3 756	-2 171	137%	0
14.73	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 309	-2 443	-2 480	-36	1%	0

Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine ning laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus. Eesmärgi saavutamist toetavad laulu- ja tantsupeo liikumises osalevate kollektiivide tegevustoetus, kollektiivijuhtide tööjõukulu toetusmeede ning maakondlike laulu- ja tantsupidude toetusmeede. Rahvakultuuri valdkonna üle-eestilisi tegevusi juhivad või koordineerivad Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA ning riigi partneritena seitse valdkondlikku rahvakultuuri kekskseltsi.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 14,43 mln eurot (2026. a 12,32 mln).

Rahvakultuuri valdkonna riiklikuks kompetentsikeskuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kelle 2027. aasta tegevuskulude eelarve on 2,4 mln eurot (2026. a eelarve 2 mln eurot). Keskuse tööjõukulud suurenevad tulenevalt palgatõusuks eraldatud vahenditest ning välisprojektis osalemise kulude kasvust. Majandamiskulud suurenevad põhiosas välisprojektis osalemise kulude kasvust ning Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahendite korrigeerimisest.

Majandamiskuludest olulise osa moodustavad ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 struktuurivahenditest rahastatavad lõimumisvaldkonna tegevused, mida Rahvakultuuri Keskus viib ellu kogukondadevaheliste kontaktide edendamiseks. Nende tegevuste eelarve on 2027. aastal 0,95 mln eurot ning perioodi 2021–2027 tegevuste eelarve kokku 3,20 mln eurot.

Edasiantavate toetuste maht Rahvakultuuri Keskuse eelarves on 2027. aastal 4,59 mln eurot (2026. a 4,35 mln eurot).

Rahvakultuuri Keskus rakendab järgmisi avatud taotlusvoore:

- „Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamine“ – 2027. aasta eelarve 0,69 mln eurot (2026. a 0,63 mln);
- Kogukondade toetuseks loodud toetusmeetmed, mida praegu on seitse: Setomaa (168 902 eurot), Kihnu (103 745 eurot), Saarte (75 395 eurot), Peipsiveere (46 191 eurot), Mulgimaa (110 150 eurot), Vana Võromaa (99 tuhat eurot) ja Virumaa (66 350 eurot). Tulenevalt üldisest kulude kokkuhoiust, vähenevad 2027. aastal toetusmeetmete mahud ca 2%;
- Taotlusvoor „Piirkondliku etendustegevuse toetus“ on 2027. aastal mahus 99 915 eurot (2026. a 148 437); Meetme mahu vähenemine on seotud etendusasutuste rahastamismudeli ümberkorraldusega, mitte valdkonna rahastuse vähendamisega. Järgimaks põhimõtet, et riigi asutatud sihtasutustena tegutsevad etendusasutused saavad oma tegevuseks vajaliku toetuse tervikuna tegevustoetuse kaudu, suunatakse osa seni taotlusvooru rahast riigi etendusasutustena tegutsevate sihtasutuste tegevustoetuste koosseisu. Sihtasutused antud vooru enam toetust taotlema tulla ei saa;
- Laulu- ja tantsupeo kollektiivijuhtide palgatoetuse meede mahus 3,14 mln eurot (2026. a 2,55 mln).

Laulu- ja tantsupidusid korraldab Kultuuriministeeriumi asutatud sihtasutus Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA (ELTSA), kelle 2027. aasta tegevustoetuse suurus on 0,55 mln eurot. ELTSA rakendab ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeedet mahus 0,65 mln eurot.

Riik toetab rahvakultuuri valdkonda ka läbi Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali, alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Alates 2027. aastast kajastatakse programmi tegevuse all ka arvestuslikku osa riiklikult tähtsa kultuuriehitise SÜKU ehitusmaksumusest, mida Eesti Kultuurkapital finantseerib. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest rahvakultuuri sihtkapitali kaudu ja SÜKU ehituseks kokku 2027. aastal on 6,24 mln eurot.

Rida 14.74 programmi tegevus: Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

Tabel 241. Programmi tegevuse muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Muuseumikülastuste arv, mln Allikas: Statistikaamet	2,7	3
Laste ja noorte, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides, arv Allikas: Statistikaamet	324 183	400 000
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal, % Allikas: Kultuuriministeerium	63	65
Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu (teenuste osakaal kõigist klienditagasiside saanud teenustest, mille soovitusindeks on üle +30%), % Allikas: Muinsuskaitseamet	75	85

Muuseumikülastuste arv näitab muuseumide üldist atraktiivsust, teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust, viidates ka sellele, et muuseumikogudes hoitav kultuuripärand on mitmekesine ja publikule huvipakkuv.

Haridusprogrammides osalevate laste ja noorte arv kajastab kitsamalt selle sihtrühma vajadustele vastamist ning ilmestab valdkonna järelkasvu ja jätkusuutlikkust.

Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras, kuid halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid, sh ka riigipoolseid toetusi. Seetõttu seiratakse eraldi mõõdikuga just heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaalu.

Muinsuskaitseamet panustab oma tegevustega nii muuseumide kui ka muinsuskaitse valdkonnas. Kuna Muinsuskaitseamet osutab mitmeid avalikke teenuseid (nt lubade ja muinsuskaitse eritingimuste väljastamine, erinevate toetuste eraldamine), siis tuleb eraldi seirata, kuidas teenused vastavad kasutajate vajadustele ja ootustele. Regulaarselt korraldatakse rahuloluküsitlusi (soovitusindeksi meetodil) teenuste kohta, millele lisanduvad vastavalt vajadusele veel täiendavad küsitlused.

Tabel 242. Programmi tegevuse muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.74	Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	-59 018	-54 758	-58 468	-3 710	7%	-5 594

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.75	Tööjõu- ja majandamiskulud	-17 873	-14 999	-16 115	-1 116	7%	-267
14.76	Sotsiaaltoetused	-10	-4	-4	0	0%	0
14.77	Muud toetused	-41 150	-39 756	-40 341	-585	1%	-5 327
14.78	Muud kulud	-4	0	-2 008	-2 008	100%	0
14.79	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	0	0	-2 008	-2 008	100%	0

Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on luua eeldused, et muuseumid saaksid hoida ja tutvustada inimestele meie ajalugu ning toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste e-lahenduste ja kogude digiteerimisega. Kultuurimälestiste osas on riigil kohustus jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavaid kitsendusi.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 58,47 mln eurot (2026. a 54,76 mln).

2026. aastasse ülekantud vahenditest 95% (5,30 mln) moodustab antavate toetuste jääk, mis põhiosas on kaetud võetud kohustustega, kuid kasutamine jääb järgmisse aastasse. Tegemist on Muinsuskaitseameti antavate toetustega kinnismälestiste omanikele ning toetustega omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldamiseks, remontimiseks, konserveerimiseks ja restaureerimiseks. Suurte objektide puhul võtavad need tööd aega rohkem kui aasta.

Kui võrrelda 2027. aasta eelarvet 2026. aasta kinnitatud eelarvega, ilma eelmisest aastast ülekantud jääkideta ja 2026. aasta lisaeelarve vahenditeta, on suurenemine ca 4 mln eurot. Piirmääraga vahendite kasv on 0,80 mln, mis on seotud eraldatud palgatõusu vahenditega 0,7 mln eurot ning Riigi Kinnisvara AS vahendite korrigeerimisega. Välisvahenditest tehtavate kulude kasv on 1,30 mln eurot, majandustegevuse tuludest ja muudest tuludest planeeritud kulude kasv 0,06 mln eurot.

Programmi mahu suurenemine võrreldes 2026. aastaga on seotud ka muudatusega eelarve kulumudelis – arvestuslik osa aastasest riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele (Tartu südalinna kultuurikeskus ehk SÜKU) mõeldud rahast tuuakse Kultuuri valdkondadeülese programmi tegevuse alt muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika programmi tegevuse alla. SÜKU rahastus jaotub muuseumi, raamatukogu ja rahvakultuuri programmi tegevuste vahel.

Riigi osalusega sihtasutusena tegutsevate muuseumide tegevustoetuste taotlusvooru maht on 2027. aastaks 18,95 mln eurot (2026. a 18,32 mln eurot). Tegevustoetuste taotlusvooru mahu muutus on seotud palgafondi kasvuga.

Lisaks taotlusvooruga jagatavale tegevustoetusele on kavandatud üheteistkümnele riigi osalusega sihtasutusele vahendid Riigi Kinnisvara AS-ile 12,71 mln eurot.

Hallatava riigiasutusena tegutsevate muuseumide tegevuskulud:

- Eesti Rahva Muuseum 10,50 mln eurot (2026. a 9,70 mln eurot);
- Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum 0,30 mln eurot (2026. a 0,30 mln eurot).

Meetme eelarves sisalduva Võru Instituudi tegevuskulude eelarve 2027. aastal on 1,30 mln eurot (2026. a 1,20 mln).

Avalik-õigusliku isiku muuseumide, munitsipaalmuuseumide ja eramuuseumide tegevustoetuste taotlusvooru, mida korraldab Muinsuskaitseamet, maht 2027. aastaks on 882 928 eurot (2026. a 882 928 eurot).

Riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavatele muuseumidele, mida ei ole asutanud riik, eraldatakse tegevustoetusi kogumahus 339 424 eurot (2026. a 346 967 eurot). Mahu vähenemine on tingitud kulude üldisest kokkuhoiust.

Muinsuskaitseamet korraldab 0,69 mln (2026. a 0,74 mln eurot) euro ulatuses avatud taotlusvooru „Muuseumide kiirendi“, mille eesmärk on arendustegevuste ja muuseumide püsiekspositsioonide loomise toetamine. Mahu vähenemine on tingitud kulude üldisest kokkuhoiust.

Meetme eelarves sisalduvad Muinsuskaitseameti tegevuskulud 4,12 mln eurot (2026. a 3,40 mln eurot). 2027. aasta eelarve tõus on seotud peamiselt palgafondi kasvuks eraldatud vahenditega ning välisprojektide elluviimisega.

Muinsuskaitseamet viib välistoetuse abil ellu 4 projekti:

- Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist rahastatud kultuuripärandi kaitse projekt eelarvega 6,95 mln eurot (2027. a 1,09 mln eurot). Projekti tegevuste hulgas on pärandihoidla rajamine Hiiumaale, museaalide, mälestiste ja lavastuste digimine ning kriisivalmiduse tõstmine;
- Struktuuritoetuste Digipöörde meetmest rahastatud muuseumide infosüsteemi MuIS etapp II arendus maksumusega 0,61 mln eurot (2027. a 0,26 mln eurot);
- Euroopa Komisjoni Horizon programmist rahastatud muinsuskaitsealuste hoonete energiasäästlikkuse teemaline projekt eelarvega 45 tuhat eurot (2027. a 15 tuhat eurot);
- Interreg Kesk-Läänemere programmist rahastatud projekt metallidetektoriga tehtud leidude teemal eelarvega 82 tuhat eurot (2027. a 41 tuhat eurot).

Mälestiste omanike toetuste ja hüvitiste eelarvemaht on 2027. aastal 4,50 mln eurot (2026. a 4,60 mln eurot). Mahu vähenemine on tingitud kulude üldisest kokkuhoiust.

Programmi tegevuse all kajastub ka kultuuriväärtuste valdkonna partnerorganisatsioonidele mõeldud avatud taotlusvoor „Toetus muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegilistele partneritele“ mahus 350 tuhat eurot. Taotlusvooru eesmärk on tõsta muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna huvikaitseorganisatsioonide võimekust rääkida kaasa kultuuripoliitika kujundamisel ning toetada tegevusi, mis aitavad ellu viia „Kultuur 2030“ eesmärke.

2026. aastast algas perioodi 2021–2028 Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra fondide programmide elluviimine, mille alt Kultuuriministeerium ja Muinsuskaitseamet teostavad kultuuripärandi kaitse ja säilitamisega seotud tegevusi. 2027. aastaks on Kultuuriministeeriumi tegevuste elluviimiseks planeeritud 28 tuhat eurot (2026. aastaks 16 tuhat eurot). Muinsuskaitseameti tegevusteks, koos partneritele edasiantavate toetustega, on 2027. aastaks planeeritud 1,12 mln eurot.

2025. aastast viib Kultuuriministeerium ellu muuseumivaldkonna Interreg programmi projekti „Ennetavad lähenemisviisid konserveerimisele“, mille eelarve 2027. aastal on 5 tuhat eurot.

Programmi tegevuse eelarves kajastatakse järgnevatel aastatel ka arvestuslikku osa aastasest hasartmängumaksu laekumisest, mille eest rahastab Kultuurkapital SÜKU ehitust (2027. a 2 mln eurot).

Rida 14.80 programmi tegevus: Digitaalne kultuuripärand

Programmi tegevuse eesmärk: Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

Tabel 243. Programmi tegevuse digitaalne kultuuripärand 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest, % Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu Eesti Rahvusbibliograafia Andmebaas, digitaalarhiiv DIGAR ja DEA; muuseumide infosüsteem MuIS	58	62
Digisisu unikaalsete kasutajate arv Allikas: ERRi arhiiv; Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR ja DEA; muuseumide infosüsteem MuIS; Rahvusarhiivi Meediateek, Saaga, AIS	5 455 779	5 629 067

Mõõdik „Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest“ näitab seda, kui suur osa kultuuripärandiasutuste kogudest on kasutajatele digitaalsena kättesaadavad. Massdigiteerimise projektide läbiviimine aitab kultuuripärandi digitaalset kättesaadavust suurendada ning eesmärgi poole liikumine toimub kiiremini võrrelduna olukorraga, kus asutused digiteeriksid kogusid vaid oma ressurssidega. Mõõdik „Digisisu unikaalsete kasutajate arv“ näitab, kuivõrd digitaalne pärand on tegelikkuses kasutusel. Mõõdikud on ka omavahelises seoses, sest mida suurem hulk pärandit on digitaalsena kättesaadav, seda rohkem leiab see kasutust.

Tabel 244. Programmi tegevuse digitaalne kultuuripärand eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.80	Digitaalne kultuuripärand	-2 827	-1 427	-3 113	-1 686	118%	-13
14.81	Tööjõu- ja majandamiskulud	-120	-82	-33	49	-60%	-13

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.82	Muud toetused	-2 707	-1 345	-3 080	-1 735	129%	0

Tegevuste kirjeldus

Riigi eesmärgiks on väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimine ning digitaalse kultuuripärandi kättesaadavuse ja pikaajalise säilivuse tagamine. Nii „Kultuuri arengukava 2021–2030“ kui ka teised arengukavad on seadnud eesmärgiks väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimise ning vajaduse tagada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavus ja pikaajaline säilivus. Digitaalse kultuuripärandi valdkonnas lähtutakse „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024–2029“ raames kokku lepitud eesmärkidest ja tegevustest. Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele.

Programmi tegevuse maht 2027. aastal on 3,1 mln eurot (2026. aastal 1,4 mln eurot).

2024. aastal avanesid perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendid, millest on Kultuuriministeeriumi digipöördele 2023–2026. aastal eraldatud kokku 13 mln eurot. 2027. aastal viiakse “Kultuuriministeeriumi valdkondliku digipöörde tegevuskava 2024–2029" raames ellu järgmised meetmest Digiriik rahastatud projektid:

- Eesti Rahvusraamatukogus ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi e-kataloogi arendus ja juurutamine eelarvega 0,80 mln eurot (sellest 2027. a 0,57 mln eurot) ning tarkvara ost, andmete migratsioon ja juurutamine eelarvega 1,80 mln eurot (sellest 2027. a 1,70 mln eurot);
- Fotopärandi digimine Rahvusarhiivis eelarvega 0,74 mln eurot (sellest 2027. a 0,40 mln eurot);
- Trükipärandi digimine Tartu Ülikoolis eelarvega 0,66 mln eurot (sellest 2027. a 0,41 mln eurot);
- Kultuuriministeeriumi haldusala digivõimekuse tõstmine 2027. aasta eelarvega 15 tuhat eurot.

Lisaks viiakse 2027. aastal Muinsuskaitseametis ellu muuseumide infosüsteemi MuIS etapp II arendust maksumusega 0,61 mln eurot (2027. a 0,26 mln eurot) ja Eesti Rahva Muuseumis esemepärandi ja dokumentatsiooni digimise projekte 1,40 mln eurot (2027. a 0,45 mln eurot). Eesti Rahva Muuseumi ja Muinsuskaitseameti kulud on näidatud Muuseumi- ja muinsuskaitse tegevuse kulude all. Seega, kokku on Kultuuriministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarves 3,80 mln eurot digiteerimisega seotud tegevusteks.

Rida 14.83 programmi tegevus: Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus

Programmi tegevuse eesmärk: Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele; samuti aidata kaasa Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

Tabel 245. Programmi tegevuse kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare, riikide arv Allikas: Kultuuriministeerium	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele Allikas: Kultuuriministeerium	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

Mõõdikutega seiratakse Eesti rahvusvahelise nähtavuse jaoks vajalike tegevuste tulemusnäitajaid. Läbi konkreetsetele riikidele suunatud tegevuste kultuurielus ning Eesti aktiivse osaluse kultuurivaldkonna rahvusvahelistes organisatsioonides aidatakse kaasa Eesti tuntusele maailmas kasutades kultuurivaldkonna potentsiaali.

Tabel 246. Programmi tegevuse kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.83	**Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise arendus**	**-2 598**	**-2 743**	**-2 366**	**377**	**-14%**	**-345**
14.84	Tööjõu- ja majandamiskulud	-999	-893	-856	37	-4%	-134
14.85	Muud toetused	-1 600	-1 849	-1 510	339	-18%	-211

Tegevuste kirjeldus

Riik annab toetusi taotlusvoorude kaudu rahvusvahelisteks projektideks, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuurieksporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks toetab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu „Loov Euroopa" kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte omaosaluse rahastamise kaudu. Lähiaastate eesmärkideks on suurendada Eesti nähtavust ja kohalolu rahvusvaheliselt ning jätkata Ukraina kultuurivaldkonna toetamist.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on eraldi üksusena UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon, mille peamine ülesanne on koordinatsioon UNESCO ja Eestis organisatsiooni tegevusega seotud organisatsioonide, asutuste ja isikute vahel, samuti võimaluste loomine Eesti haridus-, teadus- ja kultuuriküsimustest huvitatud asutustele, et olla UNESCO tööga seotud. Lähiaastate eesmärgiks on edendada koostööd siseriiklikult asjaomaste osapooltega UNESCO paikade, Euroopa Nõukogu kultuuriteede ning Euroopa kultuuripärandi märgise turismipotentsiaali suurendamiseks ning koostöö partneritega Eesti arengukoostöö eesmärkide elluviimiseks.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 2,37 mln eurot (2026. a 2,74 mln).

Eelarve mahu vähenemine tuleneb peamiselt taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“ ühekordsest 0,33 mln euro suurusest lisarahastusest 2026.aastal ja ka eelarvekärpest.

Jätkub kultuuriesindajate võrgustiku töö Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis, Belgias ja Ameerika Ühendriikides. Kultuuriesindajate aastane tegevuskulude eelarve on 0,79 mln eurot aastas (2026. a 0,83 mln). Kultuuriesindajate tegevuse eesmärgiks on leida võimalusi, kuidas kaasuda rahvusvaheliste valdkondlike projektidega ning algatada uusi koostöövorme vastastikku huvitatud partneritele sihtriigis ja Eestis. Lisaks võimendavad kultuuriesindajad rahvusvaheliselt pingelisel ajal Eesti kultuuridiplomaatilist haaret.

Jätkub avatud taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“ rakendamine. Vooru 2027. aasta maht on 0,51 mln eurot (2026. a 0,95 mln).

Balti Kultuurifondi toetamine iga-aastaselt 100 tuhat eurot. Fondi rahastamine toimub Eesti, Läti ja Leedu kultuuri koostööleppe alusel ning võimaldab riikide ühistel kultuuriprojektidel jõuda kaalukatele rahvusvahelistele kultuurisündmustele.

Euroopa Liidu kultuuriprogrammis „Loov Euroopa“ osalevate Eesti projektide kaasrahastamise taotlusvoor jääb 2026. aasta tasemele 150 tuhat eurot. Üha tihenenud konkurents piiratud eelarvevahenditele, projektide silmahakkav professionaalsus ning Eesti osalemine mitmes projektis juhtivpartnerina nõuab panust riigi poolt.

Rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise liikmemaksudeks planeeritud maht on 0,56 mln eurot.

Rida 14.86 programmi tegevus: Loomemajanduspoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

Tabel 247. Programmi tegevuse loomemajanduspoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv Allikas: EIS	1274	1300

Mõõdikuga seiratakse Euroopa Regionaalarengu Fondi ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE) kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKE-des töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine” eesmärkide elluviimist.

Tabel 248. Programmi tegevuse loomemajanduspoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.86	Loomemajanduspoliitika	-2 627	-2 124	-1 818	306	-14%	0
14.87	Muud toetused	-2 627	-2 124	-1 818	306	-14%	0

Tegevuste kirjeldus

Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. EL 2021–2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine rakenduskava prioriteetse suuna „Nutikam Eesti“ erieesmärgi „VKE-de (väikese ja keskmise suurusega ettevõtete) kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKE-des töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Meetme peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised äriühingust VKE-d. Meetmes on kuus tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKE-de arenguplaanide elluviimise toetamine; kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu toetamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine loomeettevõtetele; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine; loomemajandusalaste teadmiste ning oskuste arendamine.

Programmi tegevust viiakse ellu ühtekuuluvuspoliitika fondide perioodi 2021–2027 struktuurivahenditest. Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 1,8 mln eurot, millest riiklik kaasfinantseering 0,16 mln eurot (2026. a 2,1 mln eurot).

Loomeettevõtjate arenguplaanide elluviimise ja ekspordivõimekuse kasvu toetamiseks, loomeettevõtjatele inkubatsiooni- ja arendusteenuste pakkumiseks ning loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamiseks ja teadmiste ning oskuste arendamiseks on aastateks 2023–2029 ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 struktuurivahenditest ette nähtud kokku 10,3 mln eurot (sh Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendid 9,3 mln ja riiklik kaasfinantseering 1 mln).

Rida 14.88 programmi tegevus: Kultuuri valdkondadeülene arendus

Programmi tegevuse eesmärk: Teadmistepõhise kultuuripoliitika kujundamine. Kultuuripärandi uurimiseks ja kultuuri arenguks vajaliku teadmistebaasi ning teadlaste järelkasvu tagamine. Kultuurihariduse võimalikult laia rakendamise tagamine. Läbi kesksete teenuste vajaliku toe pakkumine poliitika kujundamisele.

Tabel 249. Programmi tegevuse kultuuri valdkondadeülene arendus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste osakaal minimaalse hindamislävendi ületanud taotlustest, % Allikas: Kultuuriministeerium	31	20
Kultuurikülastuste keskmine arv lapse kohta Allikas: Statistikaamet	n/a	Määratakse lähtuvalt algtasemest
Rahulolu kesksete teenustega Allikas: Kultuuriministeerium	4,2 (2023)	4,3

Mõõdikuga seiratakse Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste – loovuurimuste ja Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi – raames hindamislävendi ületanud taotluste ja rahastuse osakaalu, mis näitab esitatud taotluste kvaliteeti. Lisaks mõõdetakse kultuurikülastuste keskmist arvu lapse (vanuses 5-14 eluaastat) kohta, mis annab aluse hinnata kultuurihariduse tegevuste ning kasutatavate eelarvevahendite tulemuslikkust. Kolmandana mõõdetakse rahulolu kesksete teenustega Kultuuriministeeriumis, mis annab hinnangu vastavate teenuste kvaliteedile (kasutatakse 5-palli skaalat).

Tabel 250. Programmi tegevuse kultuuri valdkondadeülene arendus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.88	**Kultuuri valdkondadeülene arendus**	**-32 492**	**-37 875**	**-17 365**	**20 510**	**-54%**	**-2 265**
14.89	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 831	-7 541	-7 473	68	-1%	-830
14.90	Sotsiaaltoetused	-282	-245	-212	33	-14%	-42
14.91	Muud toetused	-6 616	-9 807	-9 101	706	-7%	-1 393
14.92	Muud kulud	-18 762	-20 282	-579	19 703	-97%	0
14.93	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-18 747	-20 282	-579	19 703	-97%	0

Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeerium on alates 2022. aastast võtnud suuna laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele. Rakendatud on loovuurimuse taotlusvoor. Jätkub Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendusprogrammi (TA) „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm 2023–2026“ elluviimine. TA programmi eesmärk on luua eesti kultuuri valdkonnas uusi teadmisi, uurida ja arendada eesti kultuuri, teadust, ühiskonda ja majandust, eesmärgiks on toetada kultuurivaldkonna asutuste teadus- ja arendustegevuse võimekust uuringute läbiviimisel, tõhustada interdistsiplinaarse teadus- ja arendustegevuse koostööd teadus- ja arendusasutuste ja teiste asutuste vahel, tagada kultuurivaldkonna teadlaste

järelkasv, luua projektide kaudu uusi teadmisi ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade ning kultuuri ja laiemalt ka kogu ühiskonna arengusse.

Kultuurihariduse üldine eesmärk on lapse ja noore eneseväljenduse julgustamine läbi erinevate kultuuri vormide, arendades loovust, koostööd, kriitilist mõtlemist ja empaatiat ning suurendades ühiskonna, poliitika ja inimõiguste küsimustes aktiivset kaasarääkimist. Kultuuriteadliku publiku ja tulevaste professionaalide järelkasvu suurendamiseks ning kultuuri regionaalse kättesaadavuse parandamiseks noorele sihtrühmale on alates 2022. aastast rakendatud kultuuriranitsa toetusmeedet. Arvestades, et Eesti laste ja noorte vaimse tervise probleemid on viimastel aastatel märgatavalt süvenenud (aastatel 2020–2024 on 15-17-aastaste abivajavate laste arv kasvanud ligikaudu 50%) ning juba esmase rakendamise järgset kultuuriranitsa positiivset tagasisidet, on põhjendatud kultuuriranitsa toetusmeetme mahu suurendamine.

Programmi tegevuse all kajastatakse lisaks tegevusi ja toetusmeetmeid, mis panustavad suuremal või vähemal määral kõikidesse teistesse kultuuriprogrammi tegevustesse. Kesksed teenused mõjutavad otseselt organisatsiooni põhitegevuse sujuvust, tulemuslikkust ja eesmärkide saavutamist, mistõttu on oluline nende kvaliteedi tagamine ja toimivuse hindamine.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 17,37 mln eurot (2026. a 37,88 mln).

Programmi mahu oluline vähenemine võrreldes 2026. aastaga on seotud muudatusega eelarve kulumudelis – arvestuslik osa aastasest riiklikult tähtsatele kultuuriehitistele (SÜKU, ERR-i telekompleks, filmistuudiod) mõeldud rahast viiakse Kultuuri valdkondadeülese arendamise programmi tegevuse alt raamatukogude-, rahvakultuuri-, muuseumi- ja muinsuskaitse-, meedia- ja audiovisuaalpoliitika programmi tegevuste alla.

Kultuuri- ja loomevaldkondade teadus- ja arendustegevuste projektide toetamine läbi loovuurimuse avatud taotlusvooru 0,25 mln eurot (2026. a 0,25 mln).

Jätkub Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendusprogrammi „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm 2023–2026“ elluviimine. Programmi maht 2027. aastal on 1,90 mln eurot (2026. a 1,70 mln).

Hallatavate asutuste teadus- ja arendustegevuse toetamine 0,3 mln eurot (2026. a 0,3 mln). 2027. aastal on kavandatud toetada muuseume ja Eesti Rahvusraamatukogu.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatoetused 0,26 mln eurot (2026. a 0,3 mln eurot).

Alates 2026. aastast on Kultuuriministeeriumi eelarves taotlusvooru „Kultuuri- ja spordi suursündmused” eelarve vahendid 4 mln eurot, mis varasemalt olid valitsuse sihtotstarbelises reservis.

Programmi tegevuse all kajastuvad ka Kultuuriministeeriumi kui üksikasutuse tegevuskulud 7,47 mln eurot (2026. a 7,54 mln).

Kultuuripreemiate välja andmiseks on 2027. aastal planeeritud 156 800 eurot ja kultuuristipendiumiteks 50 tuhat eurot. (vt seletuskirja lisa 2).

Programmi tegevuse all kajastatakse arvestuslikku osa hasartmängumaksu laekumisest, mida Kultuurkapital kasutab kunstide ja rahvakultuuri valdkondade õppejõudude loometöö edendamiseks. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht 2027. aastal on 0,58 mln eurot.

Oluliseks kultuuri valdkondadeülese tugi- ja arendustegevuse meetmeks on „Kultuuriranitsa toetus“ koolidele ehk õppekeskkonna mitmekesistamine muuseumiõppe, näituse-, teatri-, kino- ja kontserdikülastuste abil. Meetme vahendid ei kajastu Kultuuriministeeriumi eelarves, vaid rakenduvad läbi kohalike omavalitsuste toetusfondi ja läbi Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve. Meetme kogumaht 2027. aastal on 3 mln eurot (2026. a 1,5 mln eurot).

3.13.3.2.2 Spordiprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Spordiprogrammi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium.

Tabel 251. Spordiprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
14.94	Spordiprogramm	-51 717	-47 094	0	-371	0	-4 252
14.95	Saavutussport	-45 751	-41 499	0	0	0	-4 252
14.101	Aus sport ja sporditurvalisus	-741	-741	0	0	0	0
14.103	Liikumisharrastus	-5 224	-4 854	0	-371	0	0

Spordivaldkonna riiklike tegevuste elluviimise eest vastutab Kultuuriministeerium ning tegevused ja teenused kavandatakse spordiprogrammis. Spordivaldkonna eesmärgid saavutatakse mitmete teiste valdkondade eest vastutavate ministeeriumide, kohalike omavalitsuste ning era- ja kolmanda sektori tegevuste elluviimise koosmõjus. Spordiprogrammi tegevustes ja teenustes kajastuvad ka Tehvandi Spordikeskuse, Jõulumäe Tervisespordikeskuse, Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku Eesti Kultuurkapitali spordiga seotud tegevused, ressursid ja pakutavad teenused.

Programmi kulude 2027. aasta eelarve maht on 51,72 mln eurot (2026. a 51,53 mln eurot), millest piirmääraga vahendid 91%, edasiantavad maksud (Kultuurkapitali toetused alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest) 8% ja välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga on alla 1%. Programmi kuludest suurema osa ehk 91% (47 mln eurot)

moodustavad antavad toetused, edasiantavad maksud on 8,2% (4,30 mln eurot). Tööjõu- ja majandamiskulude ja sotsiaaltoetuste maht jääb alla 1% (0,49 mln eurot).

Rida 14.95 programmi tegevus: Saavutussport

Programmi tegevuse eesmärk: Tagatud on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline keskkond saavutusspordi arendamiseks.

Tabel 252. Programmi tegevuse saavutussport 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Toetatavate kõrgema kategooria treenerite brutopalga suhe Eesti keskmisesse palka, % Allikas: Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium	67	100
Noorte ja juunioride tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1-10 Allikas: Eesti Spordiregister	126	160

Saavutusspordi valdkonnas on üks peamisi väljakutseid seotud treenerite tasustamise konkurentsivõimega. Treenerite palgataseme tõstmine Eesti keskmisega võrreldavaks on oluline, et tagada treenerite järelkasv ja kvaliteetne treeningprotsess. Noorte ja juunioride rahvusvaheliste tulemuste kasvav sihttase peegeldab eesmärki hoida senist saavutustaset ning seda järk-järgult kasvatada, luues samal ajal eeldused pikemaajaliseks kvaliteedi kasvuks.

Tabel 253. Programmi tegevuse saavutussport eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.95	**Saavutussport**	**-46 057**	**-47 715**	**-45 751**	**1 963**	**-4%**	**-917**
14.96	Sotsiaaltoetused	-326	-186	-102	83	-45%	0
14.97	Muud toetused	-41 602	-43 125	-41 397	1 729	-4%	-917
14.98	Muud kulud	-4 129	-4 404	-4 252	152	-3%	0
14.99	Sh hasartmängumaksust Eesti Kultuurkapitalile	-1 465	-1 585	-1 757	-173	11%	0
14.100	Sh aktsiisist Eesti Kultuurkapitalile	-2 664	-2 819	-2 495	325	-12%	0

Tegevuste kirjeldus

Saavutusspordi poliitika kujundamine ja toetamine ning tingimuste loomine spordiga tegelemiseks on Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna peamine roll ja ülesanne. Spordialaliitude, -klubide ja -koolide ning teiste spordiühendustega on Eestis toimiv spordikorraldus, mis tagab võimalused nii noortele kui ka täiskasvanutele harrastus- või tippspordiga tegelemiseks. Ajakohastatud sporditaristu kaudu luuakse kõikjal Eestis tingimused nii saavutusspordi arenguks kui ka liikumisharrastusega tegelemiseks. Tegevuse kaudu

toetatakse riiklikult spordiorganisatsioonide harrastus-, tipp- ja noortespordi arendamist, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist, antakse investeeringutoetusi uute spordirajatiste ja lähiliikumispaikade ehitamiseks ning olemasolevate ajakohastamiseks.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 45,75 mln (2026. a 47,72 mln) eurot.

2027. aastal suurendatakse spordi suurvõistluste toetamise meetme mahtu 2 mln eurot ning meetme aastane rahastamine kasvab 5 mln euroni. Programmi tegevuse eelarve kogumaht väheneb siiski võrreldes 2026. aasta eelarvega 2 mln eurot, kuna 2026. aasta eelarvesse lisandusid aastate vahelise ümbertõstmise tulemusena sama meetme 2024. ja 2025. aasta vahendid kokku 2,20 mln eurot.

Ülejäänud muutust mõjutavad alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumise prognoosi vähenemine 0,2 mln eurot, eelarvekärbe 1,1 mln eurot ning rahastamismudeli muutmine 0,24 mln eurot (vahendid suunati programmi tegevusse “Aus sport ja sporditurvalisus”).

Lisaks 2026. aasta kinnitatud eelarvele eraldati Vabariigi Valitsuse reservist Eesti Võrkpalli Liidule Euroopa meistrivõistluste finaalturniiril osalemiseks 0,2 mln eurot. Samuti sisaldab eelarve 2025. aastast üle kantud vahendeid (antud toetusi) 0,7 mln eurot, mille kasutamine nihkus 2026. aastasse.

Toetused strateegilistele partneritele:

- Tehvandi Spordikeskus SA toetus on 2027. aastal 3,34 mln eurot (2026. a 3,30 mln eurot), millest tegevustoetus on 1,61 mln eurot ja investeeringutoetus on 1,74 mln eurot;
- Jõulumäe Tervisespordikeskus SA toetus on 2027. aastal 0,83 mln eurot (2026. a 0,91 mln eurot), millest tegevustoetus on 0,68 mln eurot ja investeeringutoetus on 144 tuhat eurot;
- Spordikoolituse ja -Teabe SA tegevustoetus on 2027. aastal 0,66 mln eurot (2026. a 0,66 mln eurot);
- Saavutusspordi valdkonna partnerorganisatsioonide (Eesti Olümpiakomitee MTÜ, Eesti Paralümpiakomitee MTÜ, Spordimeditsiini SA) tegevustoetus 2027. aastal on 2,18 mln eurot (2026. a 2,01 mln eurot).

2027. aastal jätkatakse spordi suursündmuste toetamist, mahus 5 mln eurot (2026. a 5,2 mln eurot). Eesti spordiorganisatsioonid on ennast tõestanud väga tugevate korraldajatena. Meil on andekad sportlased, kõrgel tasemel sporditaristu ning rahvusvaheliste spordiorganisatsioonide usaldus. Seega pakutakse Eestile järjest enam võimalusi korraldada populaarsete spordialade rahvusvahelisi tippvõistlusi. Rahvusvahelised suursündmused toovad Eestisse märkimisväärselt väliskülalisi ja seega omavad olulist positiivset majanduslikku mõju.

2027. aastal jätkatakse Team Estonia toetamist, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Toetusmeetme maht 7,90 mln (2026. a 9,30 mln)

eurot. Meedet rakendab Eesti Olümpiakomitee. Toetuse maht väheneb eelarvekärbete tõttu 0,8 mln eurot ja vahendite teistele spordivaldkonna meetmetele suunamise tõttu 0,6 mln eurot.

Jätkatakse treenerite tööjõukulu toetuste eraldamist. 2027. aasta toetusmeetme maht 12,76 mln (2026. a 12,76 mln) eurot. Meetme rakendajaks on Spordikoolituse ja -Teabe SA.

Läbi Eesti Olümpiakomitee jätkatakse spordialaliitude toetamist mahus 4,46 mln eurot (2026. a 4,27 mln eurot).

Tiitlivõistlustel osalenud sportlaste ja nende treenerite tunnustamiseks on planeeritud 270 tuhat (2026. a 167 tuhat) eurot. Meedet rakendab EOK.

Jätkatakse Eestis toimuvate rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamise toetamist mahus 0,95 mln (2026. a 1,10 mln) eurot. Meetmest toetatakse spordivaldkonna jaoks oluliste rahvusvaheliste võistluste korraldamist, mis ei too üldjuhul kaasa märkimisväärset majanduslikku mõju, ulatuslikku meediakajastust ega suurt hulka välisturiste, näiteks noorte ja juunioride tiitlivõistluste puhul.

Vastavalt riigihanke lepingule jätkub Audentese Spordigümnaasiumis õppivate ja treenivate õppursportlaste toetamine 2,79 mln euroga aastas.

Spordi elutöö- ja aastapreemiateks on planeeritud 2027. aastal 102 tuhat (2026. a 186 tuhat) eurot. 2027. aastal antakse välja üks elutöö preemia 64 tuhat eurot ja neli aastapreemiat 9600 eurot.

Riik toetab saavutusspordi valdkonda ka läbi Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 4,3 mln eurot.

Rida 14.101 programmi tegevus: Aus sport ja sporditurvalisus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagatud on ausat sporti ja sporditurvalisust toetav keskkond.

Tabel 254. Programmi tegevuse aus sport ja sporditurvalisus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kokkuleppemängudes osalemine ja teadlikkus teiste osalemisest, % Allikas: KUM/kokkuleppemängude leviku uuring	7,5	9 (2029)
Kokkuleppemängude teemal koolitatus ja hoiakud kokkuleppemängude kohta, % Allikas: KUM/kokkuleppemängude leviku uuring	59	80 (2029)

Mõõdik „Kokkuleppemängudes osalemine ja teadlikkus teiste osalemisest, %“ näitab nende sportlaste osakaalu, kes on kas ise osalenud kokkuleppemängudes või on teadlikud teiste osalemisest. Eesmärk on hoida näitaja alla 2022. aastal mõõdetud algtaseme (9%), mis

võimaldab hinnata, kas kokkuleppemängude levik ei ole suurenenud. Sihttaset ei ole seatud madalamaks, sest see võib peegeldada juhtumite varjamist või vähest valmisolekut neist rääkida, mitte kokkuleppemängude tegelikku puudumist.

Mõõdik „Kokkuleppemängude teemal koolitatus ja hoiakud kokkuleppemängude kohta“ koosneb kokkuleppemängude uuringu raames küsitletud sihtrühma koolitatuse protsendist, küsitletu seas valitseva hoiaku, et kokkuleppemängud ei ole ühelgi juhul õigustatud, protsendist ning küsitletud neile või kellelegi teisele tehtud kokkuleppemängu pakkumisest teavitamise valmiduse protsendist.

Tabel 255. Programmi tegevuse aus sport ja sporditurvalisus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.101	Aus sport ja sporditurvalisus	-360	-501	-741	-240	48%	0
14.102	Muud toetused	-351	-501	-741	-240	48%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

- dopingu kasutamise ennetamisele;
- spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
- diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
- spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
- muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Nimetatud valdkondi reguleerivad mitmed rahvusvahelised konventsioonid, millega Eesti on liitunud. Kultuuriministeeriumi peamine roll on antud konventsioonide töörühmades Eesti huvide kaitsmine ja siseriiklikult konventsioonide põhimõtete ning kohustuste täitmise tagamine.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 0,74 mln (2026. a 0,50 mln) eurot.

Valdkonna rahastamise lihtsustamiseks ja läbipaistvuse suurendamiseks suunatakse Team Estonia programmist Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA-le 0,24 mln eurot sportlaste dopinguproovide võtmise kulude katmiseks.

Programmi tegevuse oluline strateegiline partner on Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, kelle tegevust toetatakse 2027. aastal 0,74 mln euroga (2026. a 0,50 mln). SA ülesanneteks on ennetustegevuste ja testimiste läbiviimine, kokkuleppemängude Eesti kontaktpunkti ülesannete täitmine ning koostöö edendamine Politsei- ja Piirivalveameti ning spordiorganisatsioonidega sporditurvalisuse tagamisel.

Rida 14.103 programmi tegevus: Liikumisharrastus

Programmi tegevuse eesmärk: Liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

Tabel 256. Programmi tegevuse liikumisharrastus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Heas ja väga heas korras olevate füüsiliste sportimispaikade osakaal, % Allikas: Spordikoolituse ja -Teabe SA	78,6 (2026, algtase)	79

Tegevustega mõõdetakse, kuivõrd on elanikele tagatud liikumisharrastust edendav võrgustik ja loodud liikumist soodustav keskkond.

Tabel 257. Programmi tegevuse liikumisharrastus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
14.103	**Liikumisharrastus**	**-3 289**	**-3 313**	**-5 224**	**-1 911**	**58%**	**-124**
14.104	Tööjõu- ja majandamiskulud	0	-348	-385	-37	11%	0
14.105	Muud toetused	-3 289	-2 965	-4 839	-1 874	63%	-124

Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeeriumi otsene vastutus ja roll inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisel on organiseeritud liikumisharrastuse, noorte huvihariduse/noortespordi (spordialaliidud/spordiklubid) arendamine ning sporditaristu ja sportimiseks/liikumisharrastuseks soodsa õigusruumi loomine. Tegevuse raames rakendatakse regionaalsete maakondlike spordikeskuste toetusmeedet ja toetatakse terviseradade võrgustiku arendamist. Poliitikakujundamises edendatakse inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisega seotud valdkondade vahelist koostööd ning puuetega inimeste suuremat kaasatust liikumisharrastusse. 2022. aastal asutati Eesti Olümpiakomitee poolt SA Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mis on riigi peamine partner liikumisharrastuse valdkonna edendamisel. Kompetentsikeskus panustab läbi koordineerivate, koolitus-, teadus- ja kommunikatsioonialaste tegevuste inimeste liikumisaktiivsuse tõusu.

Programmi tegevuse maht on 2027. aastal 5,22 mln (2026. a 3,31 mln) eurot.

2027. aasta tegevuse eelarve suureneb 2 mln eurot seoses programmi „Sport koolis" elluviimiseks eraldatud täiendavate vahenditega. „Sport koolis" on esimese kooliastme õpilastele suunatud programm, mille eesmärk on suurendada laste igapäevast liikumist koolipäeva jooksul ning pakkuda võimalust tutvuda erinevate spordialadega kvalifitseeritud treenerite juhendamisel. Programm toetab regulaarse liikumisharjumuse kujunemist ja varajast kokkupuudet organiseeritud spordiga.

Lisaks 2026. aastal kinnitatud eelarvele lisandusid 2025. aastast üle kantud regionaalsete tervisespordikeskuste taotlusvooru vahendid 0,11 mln eurot.

Liikumisharrastuse valdkonna partnerorganisatsioonide (Liikumisharrastuse kompetentsikeskus SA, Eriolümpia Eesti Ühendus MTÜ, Eesti Ujumisliit MTÜ, Eesti Akadeemiline Spordiliit, Eesti Kutsekoolispordi Liit, Eesti Seeniorspordi ja Spordiveteranide Liit, Eesti Terviserajad SA) tegevustoetus on 2027. aastal 1,24 mln (2026. a 1,27 mln) eurot.

Jätkub maakondlike spordiliitude toetamine. Spordiliite toetatakse 2027. aastal 3,08 mln euroga (2026. a 1,11 mln). Toetuse mahu kasv on seotud programmi „Sport koolis“ rakendamiseks eraldatud 2 mln euroga.

Regionaalsete tervisespordikeskuste arendamise toetusmeede on 2027. aastal 0,50 mln eurot (2026. a 0,58 mln eurot).

Alates 2025. aastast rakendatakse Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 perioodi meetme „Avaliku sektori innovatsioonivõimekuse tõstmine“ programmi. Programmi raames viib Kultuuriministeerium aastatel 2025–2028 ellu innovatsiooniprojekti „Liikumisretsepti sekkumise väljatöötamine ja katsetamine“ kogumahuga 1,06 mln eurot. Projekti eesmärk on töötada välja rahvusvahelisel praktikal põhinev teaduspõhine liikumisretsepti teenusmudel, seda katsetada ning viia läbi teostatavusuuring. 2027. aasta eelarve maht on 370 800 eurot, millest tööjõukulusid on planeeritud 48 200 eurot (projektijuht) ning 322 600 eurot on uuringuga seotud kulud.

3.13.4 Investeeringud

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on vähe riigiasutusi, seetõttu on investeeringute eelarve väike. Valitsemisala investeeringud avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele ja sihtasutustele kajastuvad Investeeringutoetustena st kulude all.

Tabel 258. Kultuuriministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Kultuuriministeeriumi valitsemisala						
14.107	Investeeringud kokku	-912	-1 280	-909	371	-29%	-352
	IT investeeringud	-341	-502	-608	-106	21%	-324
	Muud investeeringud	-237	-180	-23	157	-87%	0
	Kinnisvara	-203	-440	-107	334	-76%	-27
14.108	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-131	-158	-172	-13	8%	0
	Kultuuriministeerium						
	Investeeringud kokku	-428	-269	-434	-165	61%	-324
	IT investeeringud	-341	-60	-350	-290	484%	-324

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-81	-52	-84	-32	61%	0
	Muinsuskaitseamet						
	Investeeringud kokku	**0**	**-548**	**-320**	**228**	**-42%**	**0**
	IT investeeringud	0	-442	-258	184	-42%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	0	-106	-62	44	-42%	0
	Eesti Lastekirjanduse Keskus						
	Investeeringud kokku	**-24**	**-463**	**-23**	**440**	**-95%**	**0**
	Muud investeeringud	-24	-23	-23	0	0%	0
	Muuseumid						
	Investeeringud kokku	**-459**	**0**	**-132**	**-132**	**100%**	**-27**
	Kinnisvara	-203	0	-107	-107	100%	-27
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-50	0	-26	-26	100%	0

Tabel 259. Kultuuriministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide ja objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Kultuuriministeeriumi valitsemisala						
14.107	**Investeeringud kokku**		**-909**	**-83**	**-14**	**-680**	**-132**
	Muud investeeringud kokku		-738	-83	0	-548	-107
	CO_2 kvooditulust rahastatav investeering	Kinnisvara	-107	0	0	0	-107
	IT investeeringud	IT investeeringud	-608	-60	0	-548	0
	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-23	-23	0	0	0
14.108	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-172	0	-14	-132	-26

IT investeeringute raames viib Muinsuskaitseamet ellu muuseumide infosüsteemi (MuIS) etapp II arendust kogumaksumusega 0,61 mln eurot (2027. aastal 0,26 mln eurot). Kultuuriministeerium arendab Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) vahendite toel 2027–2029 uussisserändajate infosüsteemi kogumaksumuses 0,76 mln eurot (2027. aastal 0,29 mln eurot). Lisaks on planeerinud Kultuuriministeerium 60 tuhande euro ulatuses arendustöid toetuste menetlemise infosüsteemi jaoks.

Kinnisvara osas viib Eesti Rahva Muuseum avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmise meetme (CO_2) toetusega ellu parendustöid (kütte-,

ventilatsioonisüsteem, soojustamine) Heimtali muuseumis. Tööde kogumaht aastatel 2027–2028 on 143 355 eurot (2027. aastal 106 500 eurot).

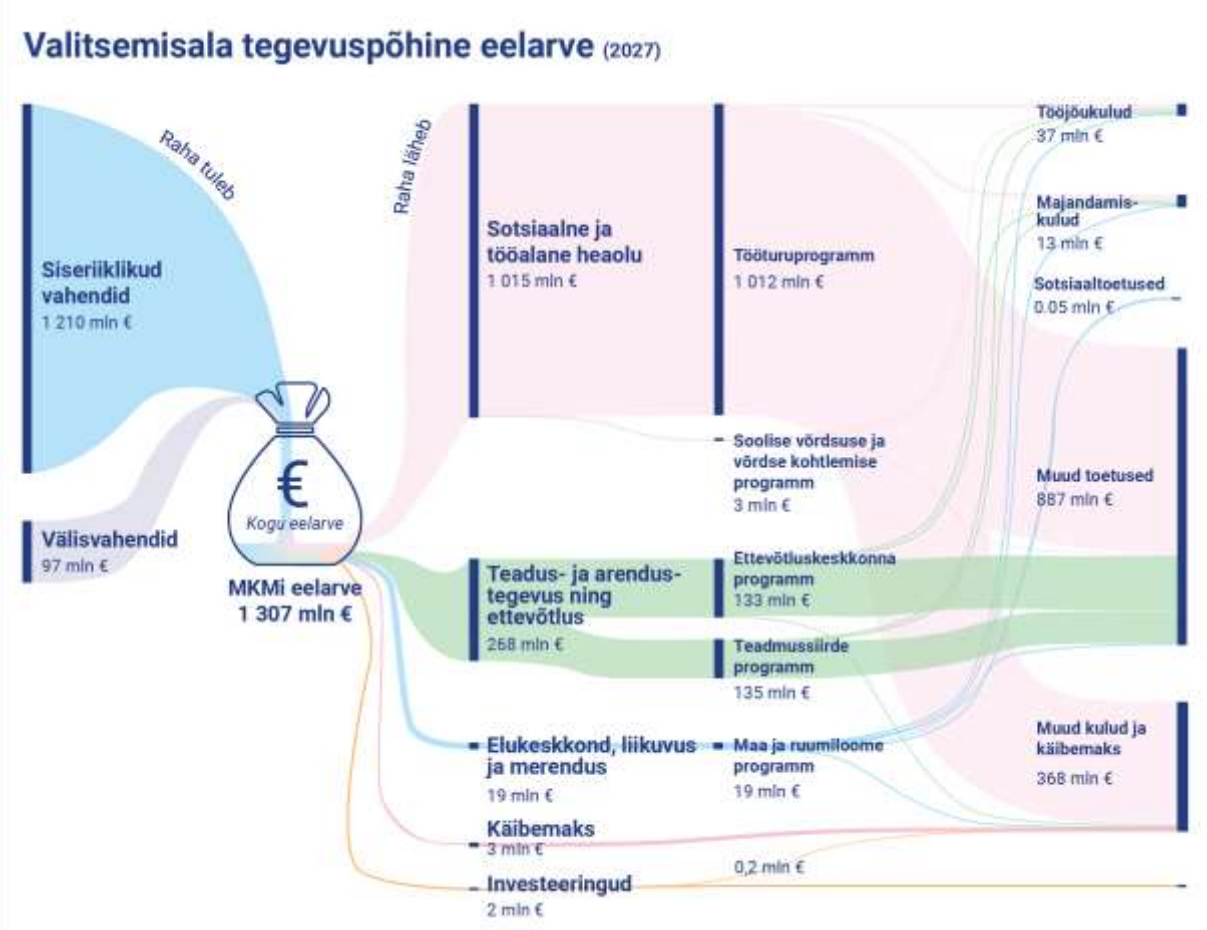
3.14 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala

Loome koostöös ettevõtjate, kohalike omavalitsuste ja teiste partneritega eeldused Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks, toetades tööstuse arengut, innovatsiooni ning teadmusmahukaid investeeringuid, kujundades kvaliteetset ja kestlikku elu- ja ettevõtluskeskkonda ning tagades tugeva ja võrdseid võimalusi pakkuva töökeskkonna.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tegevuse eesmärkideks on luua tingimused Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks ning tasakaalustatud ja jätkusuutlikuks arenguks riigi majanduspoliitika väljatöötamise, elluviimise ja tulemuste hindamise kaudu; töösuhete ja töökeskkonna korraldamine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise kavandamine ja elluviimine ning maakasutuspoliitika kavandamine ja elluviimine, ruumilise planeerimise korraldamine ning maa- ja ruumivaldkonna ülesannete täitmine. Selleks töötame MKM-is välja ja viime ellu riigi majandus-, ettevõtlus-, tööhõive-, tööturu- ja maakasutuspoliitikat.

Töötame oma valitsemisala valdkondades välja riigi arengukavad ja tagame nende kooskõla üleriigiliste arengukavadega, samuti korraldame nende finantseerimise, elluviimise ja tulemuste hindamise. Koostöös teiste ministeeriumidega osaleme üleriigiliste majanduse arengut käsitlevate arengukavade väljatöötamisel. Valitsemisala valdkondade korraldamiseks koostame õigusaktide eelnõusid ja täidame nendega määratud ülesandeid. Korraldame oma valitsemisalas koostööd Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Täidame riigikaitselisi ülesandeid ja tagame elutähtsate teenuste toimepidevuse oma valitsemisalas. Rohkem infot ministeeriumi eesmärkide ja ülesannete kohta, samuti valitsemisala asutuste kohta leiab ministeeriumi kodulehelt.

Joonis 29. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Valdav osa valitsemisala kasutada olevast eelarvest on siseriiklikud vahendid (91%). Nendest omakorda moodustavad 83% Eesti Töötukassale tööturumeetmeteks eraldatavad toetused (623 mln eurot) ja edasiantav töötuskindlustusmakse (ehk muud kulud, 365 mln eurot). Need kulud kajastuvad sotsiaalse ja tööalase heaolu tulemusvaldkonna tööturuprogrammis. Välisvahenditest planeeritud kuludest tehakse 44 mln eurot Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), 35 mln eurot Õiglase Ülemineku Fondist (ÕÜF), 21 mln eurot CO_2 kvoodimüügitulust ning 14 mln eurot Euroopa Sotsiaalfondist (ESF+). 94% välisabist on eelarvesse planeeritud muudeks toetusteks, sh 56% sellest ettevõtluskeskkonna, 33% teadmussiirde ja 10% tööturuprogrammi.

Tööjõu- ja majandamiskuludeks kasutab valitsemisala 4% eelarvest ja seda peamiselt siseriiklikest vahenditest.

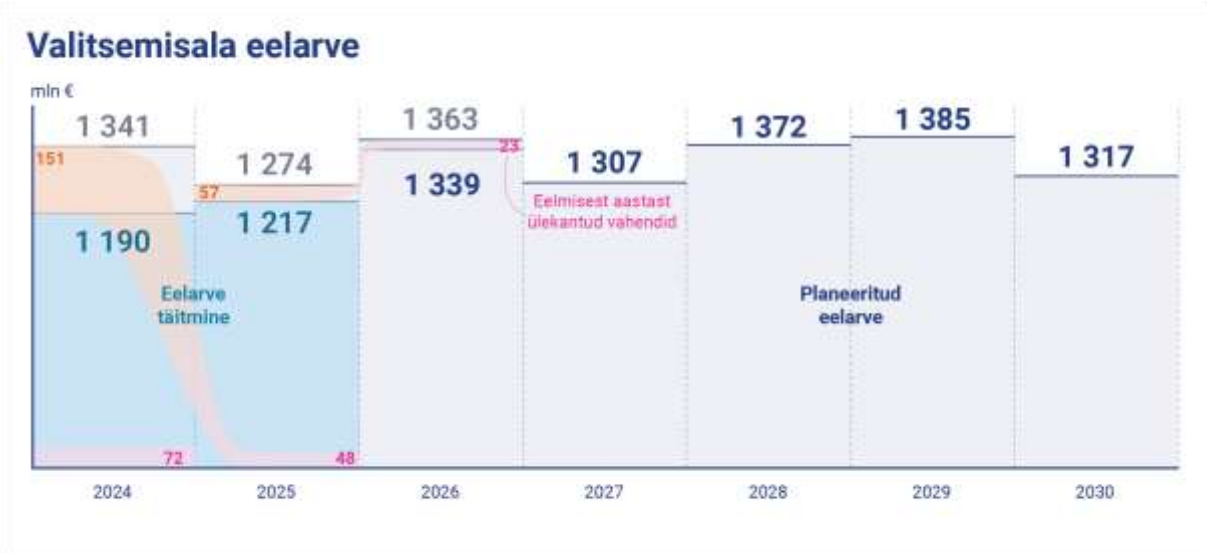
Valitsemisala tegevuspõhine eelarve jaguneb kolme tulemusvaldkonna ja viie programmi vahel. Kõige suurema mahuga on sotsiaalse ja tööalase heaolu tulemusvaldkonna eelarve (78% valitsemisala eelarvest), kuhu panustatakse koos Sotsiaalministeeriumiga, kelle osa selles on 5,446 mld eurot. Nimetatud tulemusvaldkonda kuuluvad MKM-i valitsemisalas tööturuprogramm ning soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm. Tööturuprogrammi eelarvest 63% moodustavad muud toetused (sh Eesti Töötukassale) ja 36% edasiantav

töötuskindlustusmakse. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi kuludest 38% on planeeritud muudeks toetusteks ning 48% tööjõukuludeks.

Teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonna eelarve sisaldab lisaks MKM-i valitsemisala vahenditele (21% valitsemisala eelarvest) ka Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvet (264 mln eurot). Siia kuuluvad teadmussiirde ja ettevõtluskeskkonna programmid. Neist esimese eelarvest suunatakse 97% muudeks toetusteks. Ettevõtluskeskkonna programmis on muudeks toetusteks kavandatud 87% ja tööjõukuludeks 10% eelarvest.

Elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonda kuulub vähem kui 1,5% MKM-i valitsemisala eelarvest, Kliimaministeerium suunab sinna 910 mln eurot ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 267 mln eurot. Selle tulemusvaldkonna all on MKM-i maa ja ruumiloome programm, mille eelarvest 71% moodustavad tööjõukulud ning 28% majandamiskulud (peamiselt Maa- ja Ruumiametis).

Joonis 30. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Valitsemisala eelarvet on kujundanud 2025–2028 RES-i raames läbi viidud tegevuskulude ja toetuste kärped, millega vähendati ministeeriumi ja asutuste eelarveid 2025. aastal 7 mln, 2026. aastal 12 mln (sh 2026–2029 RES-i käigus tehtud lisakärbe) ja alates 2027. aastast püsivalt 16 mln eurot. Samuti mõjutas eelarve dünaamikat digivaldkonna liikumine Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse alates 01.01.2025.

Perioodi 2027–2030 eelarvete kujunemist mõjutavad enim:

- toetused Eesti Töötukassale kasvavad 2027. aastal 1 mln, 2028. aastal 25 mln, 2029. aastal 24 mln ja 2030. aastal 28 mln eurot (arvestuslikud kulud);
- Eesti Töötukassale edasiantavad töötuskindlustusmaksed kasvavad 2027. aastal 22 mln, 2028. aastal 17 mln, 2029. aastal 17 mln ja 2030. aastal 18 mln eurot;

- piirmääraga vahenditest makstavad muud toetused teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks kasvavad 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga 7 mln, 2028. aastal 13 mln, 2029. aastal 14 mln ja 2030. aastal vähenevad 20 mln eurot;
- ministeeriumi eelarvesse on 2027. ja 2028. aastaks kavandatud 9 mln eurot suurtarbijatele taastuvenergiatasude vähendamisest tekkiva taastuvenergia tasu puudujäägi kompenseerimiseks. Alates 2029. aastast on selleks planeeritud 10 mln eurot aastas;
- seoses EL 2021–2027 eelarveperioodi lõppemisega muutuvad valitsemisala eelarvesse planeeritud välisvahendite mahud - 2027. aastal vähenevad 75 mln, 2028. aastal suurenevad 7 mln, 2029. aastal vähenevad 19 mln ja 2030. aastal 81 mln eurot. Järgmise EL eelarveperioodi vahendeid 2027–2030 RES-i protsessis valitsemisalade eelarvetesse veel ei planeerita;
- CO_2 kvoodimüügitulust rahastatavate projektide eelarve väheneb 2027. aastal 4,43 mln eurot ning 2028. aastal kasvab 4,80 mln eurot. Alates 2029. aastast ei ole valitsemisala eelarvesse kvoodimüügist laekuvate vahendite arvelt tehtavaid kulusid planeeritud.

Aastate 2026-2030 eelarveid planeeriti ümber, et tagada vahendite kajastamine õiges tekkepõhises perioodis. Selleks vähendatakse valitsemisala eelarvet 2026. aasta teise lisaeelarve eelnõuga 6,71 mln eurot ja vahendid kavandatakse järgmiselt:

- 2027. aastasse tõsteti 0,10 mln eurot valdkondlikust teadus- ja arendustegevuse eelarvest rahastatavate uuringute lõpetamiseks;
- 2028. aastasse kavandati tõhusamat planeerimist toetavate planeerimisseaduse muudatustega kaasnevateks tegevusteks 0,10 mln eurot, projekti „Euroopa ärikukkur" elluviimiseks 0,30 mln eurot ning ettevõtjatele loodavate personaalsete ja proaktiivsete teenuste edasiarendamise jätkutegevusteks 0,58 mln eurot. Vahendid planeeriti ümber, sest tegevuste ajakavad on erinevatel põhjustel muutunud;
- 5,63 mln eurot Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) turismivaldkonna, Eesti majandusse välisinvesteeringute kaasamise ning e-residentsuse ja Work-in-Estonia programmide vahendeid planeeriti ümber selliselt, et 2028. ja 2029. aastate eelarveid suurendati kumbagi 1,87 mln eurot ja 2030. aasta eelarvet 1,89 mln eurot. Eelarve jääb 2026. aastal kasutamata, sest organisatsioonisisesed ümberkorraldused (EIS-i struktuuri, juhtimismudeli ja strateegiliste eesmärkide muutus) ja väliskeskkonnast tulenevad muutused (julgeolekuolukorra halvenemine seoses sõjaga Ukrainas ning Lähis-Ida pingete eskaleerumine) on mõjutanud tegevuste prioriseerimist, ajakava ning elluviimise eeldusi.

2027. aasta teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetusmeetmetest tõsteti 3 mln eurot 2028. aastasse, et viia eelarve ja kulude tekkimise periood vastavusse.

2026. aasta eelarve koosneb Riigikogu poolt kinnitatud eelarvest 1,34 mld eurot, mida vähendati kevadise lisaeelarvega 1,25 mln eurot ning ülekantud vahenditest 23,14 mln eurot.

2026. aastal eraldati Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist valitsemisalale 8,39 mln eurot.

2026. aastasse ülekantud piirmääraga vahenditest moodustavad muud toetused 63%, tööjõukulud 16% ja majandamiskulud 15%. Detailne info valitsemisala 2026. aasta eelarvesse ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Valitsemisalas on 2027. aastal neli asutust: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Maa- ja Ruumiamet (MaRu), Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) ning Tööinspektsioon (TI). Lisaks kajastuvad valitsemisala eelarves ka Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei ning Riikliku Lepitaja Kantselei eelarved.

Valitsemisalaga on seotud avalik-õiguslik juriidiline isik Eesti Töötukassa.

Valitsemisala haldusalasse kuulub riigi osalusega mittetulundusühing MTÜ Eesti Standardi- ja Akrediteerimiskeskus.

Valitsemisala haldusalasse kuuluvad sihtasutused on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), Sihtasutus Tallinna Teaduspark TEHNOPOL ning Sihtasutus Tartu Teaduspark.

Valitsemisala haldusalasse kuuluvad järgmised riigi osalusega äriühingud: AS Eesti Varude Keskus, AS Metrosert ning AS KredEx Krediidikindlustus.

2026. aastal MKM-i valitsemisalas struktuurimuudatusi ei toimunud.

Valitsemisala personali ülevaade

MKM-i valitsemisala asutustes töötab kokku 715 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[25], neist 42% töötab MaRu-s (302 teenistujat). Aasta varasemaga võrreldes on valitsemisala teenistujate arv vähenenud 58 võrra. Enim on vähenenud MaRu teenistujate arv.

MKM-i valitsemisala teenistujate keskmine kogupalk[26] oli 01.06.2026 seisuga 2995 eurot. Aasta varasemaga võrreldes on valitsemisala keskmine palk 8% suurem.

[25] Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

[26] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Joonis 31. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 260. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035	Teadmussiirde programm (MKMi ja HTMi ühisprogramm)
	Turismistrateegia 2022-2025	Ettevõtluskeskkonna programm
Sotsiaalne ja tööalane heaolu	Heaolu arengukava 2023-2030	Tööturuprogramm (MKMi ja SOMi ühisprogramm)
		Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm (MKM)
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Strateegia „Eesti 2035“	Maa ja ruumiloome programm (MKM)
	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030	
	Üleriigiline planeering 2035	

Võrreldes 2026. aastaga on muutunud programmitegevuste nimetused. Tegevuste arv ja sisu on jäänud samaks. Teenuste osas on MKM-i vastutusalas lisandunud teenus „Ruumiandmete poliitika kujundamine“. Seoses MaRu teenuspõhisele juhtimisele üleminekuga on terviklikult programmis ümber struktureeritud MaRu teenused, mis tagab programmi selgema elluviimise ja seostatuse MaRu struktuuri ja teenuste portfellidega.

Tuumaenergia ja -ohutuse seaduse (TEOS) valmimisega ja kiirgusseaduse muutmisega luuakse Eestis terviklik õigusraamistik tuumaenergia ohutuks kasutamiseks. Poliitikakujundamise roll kiirgus- ja tuumaohutuse valdkonnas asub Kliimaministeeriumis, kuid poliitika rakendamine kuulub MKM-i valitsemisalasse. Sõltumatu tuumaregulaatori roll on TTJA-l ja sellega seonduvalt on MKM-i vastutusalasse lisandunud teenus „Kiirgus- ja tuumaohutuse korraldamine“.

Valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide info – tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valdkondlike arengukavadega on võimalik tutvuda MKM kodulehel, programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. MKM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel

3.14.1 Tulud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala tuludest peamise osa moodustavad välistoetused (75% tulude eelarvest), mida kõige enam rakendatakse ettevõtluse ja teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetusmeetmeteks.

Tabel 261. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
15.1	**Tulud kokku**	**173 409**	**204 691**	**133 614**	**-71 078**	**-35%**
15.2	Saadud toetused	121 399	171 010	100 777	-70 233	-41%
15.3	Riigilõivud	5 890	5 382	5 292	-90	-2%
15.4	Tulu majandustegevusest	10 835	7 889	9 378	1 489	19%
15.5	Tulu põhivara ja varude müügist	16 118	9 382	6 590	-2 792	-30%
15.6	Trahvid ja muud varalised karistused	102	33	33	0	0%
15.7	Muud tulud	1 879	126	128	2	2%
15.8	Intressi- ja omanikutulud	17 186	10 869	11 416	547	5%

Valitsemisala tulude kogumaht on 2027. aastal võrreldes eelmise aastaga märkimisväärselt vähenenud - langus kokku 35%. Selle peamiseks põhjuseks on välisvahenditest saadavate toetuste vähenemine seoses Õiglase Ülemineku Fondi ja Taaste- ja Vastupidavusrahastu eelarveperioodide lõppemisega (71 mln eurot). Väheneb ka tulu põhivara (riigimaade) müügist 3 mln eurot. Samas suurenevad asutuste tulud majandustegevusest peaaegu 1,50 mln eurot. Täpsemalt on muudatuste põhjustest kirjutatud iga tululiigi juures.

75% tuludest saadakse välistoetustest, 9% kavandatakse teenida intressi- ja omanikutuludest, 7% majandustegevusest ning 5% põhivara müügist.

Asutuste lõikes planeerib enim tulusid ministeerium (81% tulude eelarvest, peamiselt välisvahenditest saadavad toetused). 14% valitsemisala tuludest planeerib MaRu eeskätt riigimaade müügist ning kasutamis- ja hoonestusõiguste seadmiste tasudest. TTJA planeerib peaaegu 5% valitsemisala tuludest ja suurem osa sellest saadakse riigilõivudest.

Saadud toetused

Saadud toetustena planeerib valitsemisala Euroopa Liidu struktuurivahendeid jms välistoetusi, mida makstakse välja peamiselt EIS-i ja Riigi tugiteenuste keskuse kaudu. 2027. aastal väheneb valitsemisala saadud toetuste maht eelarves ligikaudu 70 mln eurot ehk 41%, kogumahuni 101 mln eurot. Vähenemine tuleneb Õiglase Ülemineku Fondist saadavate toetuste väiksemas mahus eelarvesse planeerimisest –59 mln eurot. Samuti vähenevad tulud Taaste- ja Vastupidavusrahastust 26 mln eurot, sest 2026. aastal lõpeb nende vahendite abikõlblikkuse periood. Mõnevõrra suurenevad toetused Euroopa Regionaalarengu Fondist (12 mln eurot) ja Euroopa Sotsiaalfondist (2 mln eurot). MKM-i valitsemisala 2027. aasta eelarvesse on planeeritud 50 mln euro ulatuses tulusid Euroopa Regionaalarengu Fondist, 35 mln euro eest Õiglase Ülemineku Fondist, 12 mln eurot Euroopa Sotsiaalfondist ning 3 mln eurot muudest toetustest (sh tehniline abi ning Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused). Välistoetustest 97% ehk 98 mln eurot kajastub ministeeriumi eelarves.

Kodumaiseid toetusi MKM-i valitsemisala 2027. aasta eelarvesse planeeritud ei ole.

Riigilõivud

MKM-i valitsemisala riigilõivude prognoositav kogumaht 2027. aastal on üle 5 mln euro, jäädes eelmise aastaga sarnasele tasemele. Suurima mahuga riigilõiv on elektroonilise side seaduse alusel TTJA poolt teostatavate toimingute riigilõiv, mis moodustab 93% valitsemisalas kogutavatest riigilõivudest. Numbrilubade välja andmise, pikendamise ja muutmise toimingutelt kavandatakse koguda 3,15 mln eurot. Tuginedes 2025. aasta statistikale, tehakse aastas 625 erinevat numbrilubadega seotud toimingut. Sageduslubade riigilõivude laekumiseks prognoositakse 1,75 mln eurot. Toimingute hulk on erinevatel aastatel olnud vahemikus 3000-3500 ja makstavad lõivude summad alates 16 eurost kuni 0,10 mln euroni.

Tulud majandustegevusest

Tulusid majandustegevusest teenib peamiselt MaRu (97% eelarvest), sh maa kasutusõigustest 8,44 mln eurot ning hoonestusõiguse seadmise tasudest 0,58 mln eurot. Tulud laekuvad riigieelarvesse.

Veel kogub MaRu 0,10 mln eurot tulusid avalike enampakkumiste osavõtutasudest, mis samuti laekuvad riigieelarvesse.

Alates 01.01.2027 on TTJA määratud kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädevaks asutuseks. Seoses sellega on TTJA kiirgusseaduse § 31 alusel oma eelarvesse prognoosinud tulusid kiirgusohutust tagavatest tasulistest teenustest 0,25 mln eurot. TTJA kasutab tulusid

nimetatud teenuste osutamisel tekkivate kulude katteks. Kuni 2026. aastani osutab nimetatud teenuseid Keskkonnaamet.

Tulu põhivarade ja varude müügist

Tulusid riigimaade müügist planeerib MaRu 2027. aastal teenida 6,59 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga vähenevad tulud riigimaade müügist 2,79 mln eurot, sest jätkusuutlikkuse tagamiseks on müügimahtusid vähendatud. On võetud suund müüa riigimaid vähem kui seni ja müüa vaid riigile ebavajalikke maaüksuseid (enamasti vähemväärtuslikud). Müügimahtude prognoosimisel peab arvestama maareserviga, mis on vajalik teistele valitsusasutustele nende ülesannete täitmiseks.

Trahvid ja muud varalised karistused

TI ning TTJA on planeerinud riigieelarvesse 33 tuhat eurot trahve, mida määratakse väärteomenetluse seadustiku alusel.

Muud tulud

Muud tulud valitsemisala eelarves kogumahus 0,13 mln eurot koosnevad TI ning TTJA poolt määratavatest sunnirahadest.

Intressi- ja omanikutulud

Dividenditulusid on AS KredEx Krediidikindlustus majandustulemuste prognooside alusel kavandatud kogusummas 0,32 mln eurot ja see on 0,05 mln eurot rohkem, kui 2026. aasta riigieelarvesse kinnitatud. Lõplik makstavate dividendide suurus otsustatakse 2027. aasta kevadel pärast 2026. aasta majandustulemuste selgumist.

AS KredEx Krediidikindlustuse ja EIS-i poolt uuendatud prognooside kohaselt vähenevad kasumid/kahjumid finantsinvesteeringute müügist ning sihtfondide kasutamisel tekkivad tulud ja kulud võrreldes 2026. aastaga 0,65 mln eurot, jäädes 9,84 mln euro juurde.

MaRu planeeris 2027. aasta eelarvesse 1,15 mln eurot intressitulusid diskonteeritud järelmaksunõuetest. Varasematel aastatel nimetatud tulusid eelarvestatud ei ole.

3.14.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 262. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetu s, sh RKF	Muud tuludes t sõltuva d vahend id	Edasiantava d maksud
15.9	**Majandus- ja Kommunikatsiooniminist eeriumi valitsemisala**	**-1 305 230**	**-185 034**	**-627 571**	**-106 862**	**-20 763**	**-365 000**
15.10	Majandus- ja Kommunikatsiooniminist eerium	-1 269 189	-156 081	-624 494	-103 109	-20 505	-365 000
15.11	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	-12 024	-10 596	-391	-791	-246	0
15.12	Tööinspektsioon	-5 329	-3 350	-126	-1 853	0	0
15.13	Riikliku Lepitaja Kantselei	-145	-141	-4	0	0	0
15.14	Soolise Võrdõiguslikkuse ja Võrdse Kohtlemise Voliniku Kantselei	-585	-542	-43	0	0	0
15.15	Maa- ja Ruumiamet	-17 958	-14 324	-2 513	-1 109	-12	0

Tabel 263. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.9	**Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala**	**-1 214 230**	**-1 339 321**	**-1 305 230**	**34 091**	**-3%**	**-30 034**
	Tööjõukulud	-35 522	-33 558	-36 901	-3 343	10%	-3 653
	Majandamiskulud	-11 447	-12 338	-13 172	-834	7%	-3 564
	Muud tegevuskulud	-328 579	-344 209	-365 000	-20 791	6%	-2
	Sotsiaaltoetused	-22	-51	-51	0	0%	0
	Muud toetused	-836 458	-945 122	-887 134	57 988	-6%	-22 815
15.73	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 203	-4 043	-2 973	1 070	-26%	0
15.10	**Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium**	**-1 176 937**	**-1 304 748**	**-1 269 189**	**35 559**	**-3%**	**-24 693**
	Tööjõukulud	-9 918	-10 275	-10 443	-168	2%	-1 017

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandamiskulud	-4 520	-6 523	-5 355	1 168	-18%	-861
	Muud tegevuskulud	-327 405	-343 000	-365 000	-22 000	6%	0
	Sotsiaaltoetused	-20	-19	-19	0	0%	0
	Muud toetused	-834 294	-942 358	-887 114	55 245	-6%	-22 815
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-780	-2 573	-1 259	1 314	-51%	0
15.11	**Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet**	**-8 949**	**-8 537**	**-12 024**	**-3 487**	**41%**	**-2 017**
	Tööjõukulud	-7 544	-7 156	-9 399	-2 243	31%	-1 265
	Majandamiskulud	-1 189	-1 006	-2 221	-1 215	121 %	-752
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-214	-374	-405	-31	8%	0
15.12	**Tööinspektsioon**	**-7 374**	**-8 053**	**-5 329**	**2 723**	**-34%**	**-473**
	Tööjõukulud	-4 458	-4 170	-4 276	-106	3%	-268
	Majandamiskulud	-790	-942	-831	111	-12%	-204
	Muud toetused	-1 965	-2 744	0	2 744	-100 %	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-158	-194	-222	-28	15%	0
15.13	**Riikliku Lepitaja Kantselei**	**-151**	**-146**	**-145**	**1**	**-1%**	**-2**
	Tööjõukulud	-135	-126	-125	1	-1%	-2
	Majandamiskulud	-13	-16	-16	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-3	-4	-4	0	0%	0
15.14	**Soolise Võrdõiguslikkuse ja Võrdse Kohtlemise Voliniku Kantselei**	**-877**	**-544**	**-585**	**-41**	**8%**	**-85**
	Tööjõukulud	-404	-326	-371	-45	14%	-33
	Majandamiskulud	-249	-175	-172	4	-2%	-52
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-47	-42	-43	0	0%	0
15.15	**Maa- ja Ruumiamet**	**-19 943**	**-17 295**	**-17 958**	**-663**	**4%**	**-2 762**
	Tööjõukulud	-13 063	-11 507	-12 288	-781	7%	-1 068
	Majandamiskulud	-4 687	-3 677	-4 578	-901	25%	-1 694
	Sotsiaaltoetused	-2	-32	-32	0	0%	0
	Muud toetused	-21	-20	-20	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 001	-856	-1 040	-184	22%	0

Valitsemisala kulud vähenevad võrreldes 2026. aasta eelarvega 3%. Suurima osa 2027. aasta kulude eelarvest moodustavad muud toetused (68%), mis sisaldavad ka Eesti Töötukassa kaudu

makstavaid töötu- ja töövõimetoetusi koos erijuhtudel makstavate sotsiaalmaksudega kokku 623 mln eurot. 28% valitsemisala kulude eelarvest moodustavad Töötukassale edasiantavad töötuskindlustusmaksed (365 mln eurot). Kululiikide lõikes on eelpool nimetatud Töötukassale edasiantavad maksud kasvanud kõige enam – kokku 22 mln eurot. Tööjõu- ja majandamiskulud kokku on suurenenud alla 10%. Selle üheks põhjuseks on, et alates 01.01.2027 täidab TTJA kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädeva asutuse ülesandeid ning Kliimaministeeriumi valitsemisalast Keskkonnaameti eelarvest anti TTJA-le üle selleks mõeldud vahendeid 0,73 mln eurot ning valitsus otsustas selleks 2027. aastal anda lisavahendeid 1,90 mln eurot. Eelarveklassifikaatori muudatustest tulenevalt kajastatakse 2026. aastal muude tegevuskuludena arvestatud summasid 2027. aastal majandamiskuludena. Seetõttu suureneb valitsemisala majandamiskulude eelarve 1,20 mln eurot. Muude toetuste mahud vähenevad kokku 57,99 mln eurot peamiselt seoses EL 2021–2027 eelarveperioodi lõppemisega, aga planeeriti ümber ka CO_2 kvoodimüügi tulust saadavaid vahendeid (vähenemine 4,43 mln eurot) ning teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni toetusmeetmeid (piirmääraga vahendite vähenemine 4,01 mln eurot).

CO_2 kvoodimüügi tulust rahastatavate kulude eelarve väheneb 2027. aastal 4,43 mln eurot. Eelarveliikidest on 2027. aastal suurenenud piirmääraga vahendite eelarve 18 mln eurot. Sellest 7 mln eurot moodustavad teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) toetusmeetmed, 9 mln eurot lisandus suurtarbijatele taastuvenergiatasude vähendamisest tekkiva taastuvenergia tasu puudujäägi kompenseerimiseks mõeldud vahendeid ning 2 mln eurot TTJA-le kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse kuludeks.

Arvestuslike vahendite eelarves on võrreldes 2026. aastaga 1 mln eurot suurenenud Töötukassa makstavad töötutoetused koos erijuhtudel makstavate sotsiaalmaksudega ning 1 mln eurot vähenenud majandamiskuludelt arvestatud käibemaks. Muudatused on tingitud prognooside uuendamisest.

Välisvahendite maht koos riikliku kaasfinantseeringuga väheneb valitsemisala eelarves 2026. aastaga võrreldes 75 mln eurot, sest EL 2021–2027 eelarveperiood hakkab lõppema ja rahastatavate projektide mahud vähenevad.

CO_2 kvoodimüügi tulust rahastatavate kulude eelarve väheneb 2027. aastal 0,40 mln eurot.

Majandustegevusest laekuvate tulude arvelt tehtavate kulude eelarve kasv võrreldes 2026. aastaga on 0,24 mln eurot ja tuleneb sellest, et alates 01.01.2027 hakkab TTJA osutama kiirgusohutust tagavaid tasulisi teenuseid, mis seni olid Keskkonnaameti ülesandeks.

Kasvanud on Töötukassale vahendatavate töötuskindlustusmaksete maht tulenevalt Rahandusministeeriumi prognoosist 22 mln eurot (sisalduvad muudes tegevuskuludes).

Valitsemisala kulude eelarvest moodustab ministeeriumi eelarve üle 97%.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ministeeriumi tegevuse eesmärk on luua eeldused Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks, töötades välja ja viies ellu riigi majandus-, ettevõtlus-, tööhõive-, tööturu-

ja maakasutuspoliitikat. Põhiülesanneteks on valitsemisala valdkondades arengukavade väljatöötamine, õigusaktide eelnõude koostamine ning õigusaktidega määratud ülesannete täitmine, valitsemisalas rahvusvahelise koostöö korraldamine ning kriisireguleerimise, riigikaitseliste ülesannete täitmise ja elutähtsate teenuste toimepidevuse korraldamine valitsemisalas.

Ministeeriumi kulude eelarvest moodustavad muud toetused 70%, mis sisaldavad ka Eesti Töötukassa kaudu makstavaid töötu- ja töövõimetoetusi koos erijuhtudel makstavate sotsiaalmaksudega kokku 623 mln eurot. 116 mln eurot on planeeritud anda toetusi ettevõtluskeskkonna arendamiseks (9% eelarvest) ning 131 mln eurot teadus- ja arendustegevuste toetamiseks (10% eelarvest). Tööhõive ja tööelu arendamiseks on eelarves 18 mln eurot (1,50% ministeeriumi eelarvest). Toetuste eelarvest 70% moodustavad arvestuslikud vahendid, 16% piirmääraga vahendid, 11% välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga ning 2% CO_2 kvoodimüügi tulust rahastatavad projektid.

29% ministeeriumi kulude eelarvest moodustavad Töötukassale edasiantavad töötuskindlustusmaksed (365 mln eurot).

Ministeeriumi tööjõu- ja majandamiskulud moodustavad asutuse kogueelarvest 1%, koosnedes 80% ulatuses piirmääraga vahenditest.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Ameti tegevusvaldkond on väga laialdane: tarbimiskeskkond, raadiosageduste ja numeratsiooni haldus, elektroonilise side- ja meediateenuste toimimise ning sideturu reguleerimise ja küberturvalisuse tagamine, toodete, seadmete ja paigaldiste ohutus, raudteeohutus ja -transport, kaevandamise ohutus, kemikaaliohutus, kiirgus- ja tuumaohutus, jms, ettevõtjate hoolsuskohustuse täitmise kontrollimine ning majandustegevuse registri pidamine ja arendamine, samuti välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamine ja välisinvesteeringu loa andmine.

Asutuse kulude eelarvest 78% moodustavad tööjõukulud, 18% majandamiskulud ja 3% käibemaks.

Tööjõukuludest 90% kaetakse piirmääraga vahenditest ja 2% majandustegevusest teenitavast tulust. 8% tööjõukuludest on kavandatud välistoetustest, peamiselt EL tarbija nõustamiskeskuse projekti ning *RailBaltic*u projekti tehnilisest abist.

Majandamiskuludest 96% kaetakse piirmääraga vahenditest ning 3% majandustegevusest teenitavast tulust.

Asutuse 2027. aasta kulude eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 41%, sest TTJA eelarvesse lisandusid vahendid kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädeva asutuse ülesannete täitmiseks alates 01.01.2027 (sh valitsuse otsuse alusel 2027–2030 RES-i raames 1,90 mln eurot ja Kliimaministeeriumi valitsemisalast Keskkonnaametist 0,74 mln eurot). Samuti suunati ministeeriumi eelarvest TTJA eelarvesse 0,40 mln eurot andmepõhisele aruandlusele ülemineku kuludeks.

Tööinspektsioon

Asutuse põhiülesanneteks on viia ellu töökeskkonnapoliitikat, teha järelevalvet töökeskkonna nõuete täitmise üle (sh töövahendusteenust ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate üle) ning töökeskkonna-alane teavitustegevus. Veel lahendatakse töövaidlusi ja viiakse läbi lepitusmenetlusi kohtuvälises töövaidlusi lahendavas organis.

Asutuse kulude eelarvest 80% moodustavad tööjõukulud, 16% majandamiskulud ja 4% käibemaks majandamiskuludelt.

Tööjõukuludest 71% kaetakse piirmääraga vahendite ja 28% välistoetuse arvelt (tööelu infosüsteemi arenduste projekt).

Majandamiskuludest 41% kaetakse piirmääraga vahenditest ja 59% moodustab eelpool nimetatud projektist saadav välistoetus.

Inspektsiooni 2027. aasta kulude eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 34%, sest topeltkajastuse vältimiseks ei sisalda asutuse eelarve enam tööelu infosüsteemi arendusteks kavandatud EL Sotsiaalfondi toetust, mille kasutajaks on arenduste elluviija Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus.

Riikliku Lepitaja Kantselei

Riiklik lepitaja lepitab kollektiivse töötüli lahendamise seaduse alusel töötüli pooli. Ta on oma tegevuses ja otsustes sõltumatu ning juhindub seadustest ja muudest õigustloovatest aktidest, Eesti Vabariigi poolt ratifitseeritud rahvusvahelistest konventsioonidest, kollektiivlepingutest ja põhimäärusest.

Kantselei eelarve koosneb peamiselt piirmääraga vahenditest ja suurem osa sellest on planeeritud tööjõukuludeks (86%).

Riikliku Lepitaja Kantselei 2027. aasta kulude eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 1% tingituna 2025–2028 RES-iga läbi viidud kärbetest.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik (edaspidi volinik) on iseseisvalt tegutsev soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist jälgiv ning muid seadusega talle pandud ülesandeid täitev sõltumatu ja erapooletu asjatundja.

Voliniku kantselei eelarve koosneb 93% ulatuses piirmääraga vahenditest ja 7% eelarvest moodustab käibemaks arvestuslikest vahenditest.

Eelarvest 63% on planeeritud tööjõu- ja 29% majandamiskuludeks.

2027. aasta kulude eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 8%, sest ministeeriumi võrdsuspoliitika eelarvest suunati voliniku eelarvesse 0,05 mln eurot kantselei teenistujate palgatasemete korrigeerimiseks.

Maa- ja Ruumiamet

Ameti peamised tegevusvaldkonnad on strateegilise ruumiloome, maakorraldustoimingute, maa- ja ruumiandmete hõive, maa hindamise, maareformi ning maaparandustoimingutega seotud tegevuste korraldamine ja elluviimine. Samuti heakskiidu andmine kohaliku omavalitsuse üksuse planeeringule, maakatastri ning ehitus-, planeerimis-, maa- ja ruumiandmetega seotud andmekogude ja infosüsteemide pidamine.

Asutuse kulude eelarvest 68% moodustavad tööjõukulud, 25% majandamiskulud ja 6% käibemaks.

Tööjõukuludest 94% kaetakse piirmääraga vahenditest.

Majandamiskuludest 60% kaetakse piirmääraga vahenditest ning 33% moodustavad arvestuslikud vahendid riigimaade hooldamiseks (sh 1,20 mln eurot maamaks).

2027. aasta kulude eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 4%. Kasv tuleneb peamiselt välisvahenditest rahastatavate uute projektide tööjõukulude lisandumisest ameti eelarvesse (3 ruumilise planeerimise alast innovatsiooniprojekti, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi tehniline abi ning projekt *„LIFE SIP WetEST“*). Eelarveklassifikaatori muudatustest tulenevalt kajastatakse 2026. aastal muude tegevuskuludena arvestatud summasid 2027. aastal majandamiskuludena. Seetõttu suureneb asutuse majandamiskulude eelarve üle 1 mln euro. Samas anti 0,14 mln eurot üle KLIM-i eelarvesse, sest MaRu kolib 2026. aasta lõpus uude Loodusmajja TARU, kus kinnisvara kulud kantakse keskselt KLIM-i poolt. Asutus täpsustas ka majandamiskuludega kaasnevate käibemaksukulude eelarvet.

3.14.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Loome koostöös ettevõtjate, kohalike omavalitsuste ja teiste partneritega eeldused Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks, toetades tööstuse arengut, innovatsiooni ning teadmusmahukaid investeeringuid, kujundades kvaliteetset ja kestlikku elu- ja ettevõtluskeskkonda ning tagades tugeva ja võrdseid võimalusi pakkuva töökeskkonna.

Tabel 264. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.16	**Tulemusvaldkond: Sotsiaalne ja tööalane heaolu**	**-977 171**	**-993 288**	**-1 014 997**	**-21 709**	**2%**	**-1 307**
15.17	Tööturuprogramm	-974 422	-989 886	-1 012 100	-22 215	2%	-953
15.29	Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm	-2 749	-3 402	-2 897	505	-15%	-355

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.35	**Tulemusvaldkond: Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus**	**-213 783**	**-322 824**	**-267 769**	**55 055**	**-17%**	**-25 779**
15.36	Teadmussiirde programm	-75 549	-131 545	-135 186	-3 641	3%	-4 160
15.44	Ettevõtluskeskkonna programm	-138 234	-191 279	-132 583	58 696	-31%	-21 618
15.58	**Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus**	**-21 073**	**-19 167**	**-19 491**	**-324**	**2%**	**-2 948**
15.59	Maa ja ruumiloome programm	-21 073	-19 167	-19 491	-324	2%	-2 948

3.14.3.1 Tulemusvaldkond Sotsiaalne ja tööalane heaolu

3.14.3.1.1 Tööturuprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist.

Asutused, kes viivad programmi ellu: MKM, TI, Riikliku Lepitaja Kantselei (RLK), Eesti Töötukassa (TK), Sotsiaalministeerium (SoM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide keskus (TEHIK).

Tabel 265. Tööturuprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasilantavad maksud
15.17	**Tööturuprogramm**	**-1 012 100**	**-5 603**	**-623 476**	**-18 022**	**0**	**-365 000**
15.18	Tööhõive	-1 005 024	-1 064	-623 448	-15 512	0	-365 000
15.26	Tööelu	-7 076	-4 539	-28	-2 509	0	0

Tööturuprogramm on koostatud Heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, toetades kõikide inimeste pikka ja kvaliteetset tööelu. Programm aitab saavutada arengukava alaeesmärki nr 2, keskendudes kõrge tööhõive saavutamisele ning tööelu kvaliteedi parandamisele. Tegemist on MKM-i ning SoM-i ühisprogrammiga.

Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas heaolu arengukava 2023–2030, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ eesmärke. Programmi kinnitavad majandus- ja tööstusminister ning sotsiaalminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKM-i ja SoM-i kodulehtedel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärke aitavad toetada heaolu tulemusvaldkonna teised programmid (laste ja perede programm, sotsiaalhoolekande programm, vanemaealiste programm, soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm). Teistest tulemusvaldkondadest toetab programmi eesmärke enim tulemusvaldkonna „Haridus ja noored“ HTM-i haridus- ja noorteprogramm, mis kajastab muuhulgas Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse poolt pakutavaid teenuseid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad mõlemad ministeeriumid vastavalt pädevusjaotusele. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka mittetulundussektorist ning programmi täitmisest antakse aru Heaolu arengukava 2023–2030 juhtkomisjonile ja tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes. Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi kodulehel. Tulemusaruanded on avalikustatud nii MKM-i kui ka SoM-i kodulehtedel. Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse MKM-i ja SoM-i tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele. Samuti on muudetud tulemusvaldkonna „Heaolu“ nimetust ja uus nimetus on „Sotsiaalne ja tööalane heaolu“.

Rida 15.18 programmi tegevus: Tööhõive

Programmi tegevuse eesmärk: Tööhõivepoliitika toetab tööhõive kõrget taset läbi aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete, et aidata inimesi tööotsingute ajal ja ennetada töötust.

Tabel 266. Programmi tegevuse Tööhõive 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
15-29-aastaste NEET noorte määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	11,2	9,6
Töötute absoluutse vaesuse määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	23,6 (2024)	11,1
16-64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	49,7	51,7
Registreeritud töötute tööle asumise määr, % Allikas: Eesti Töötukassa	56,4	56

15-29-aastaste NEET noorte määr näitab, kui suur osa vanusegrupist ei osale tööturul, koolitustel või hariduses. Mõõdik aitab hinnata, kui suur osa noortest on tööturult ja haridusest eemal ning vajavad täiendavat tuge. Määra vähenemine viitab, et noortele suunatud

tööturuteenused, nõustamised, koolitusvõimalused ja tööle aitamise tegevused on tulemuslikud.

Töötute absoluutse vaesuse määr näitab, kui suur osa töötutest elab absoluutse vaesuse piiril või sellest allpool. Mõõdik aitab hinnata, kas töötutele pakutavad toetused, teenused ja tööle naasmist toetavad meetmed aitavad vähendada sügavamat vaesusriski. Mõõdiku vähenemine näitab, et töötuse perioodil on inimeste toimetulek paremini kaitstud ning tööturule naasmine toimub kiiremini. Mõõdiku ambitsioonikat sihttaset aitab saavutada alates 2026. aastast kehtima hakanud uus töötuskindlustussüsteem.

16-64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr näitab, kui suur osa vähenenud töövõimega inimestest osaleb tööturul. Mõõdik aitab hinnata, kas töövõime toetamise, rehabilitatsiooni, tööalase nõustamise ja tööandjate toetamise tegevused aitavad sihtrühmal tööd leida ja tööl püsida. Tööhõive määra püsimine või kasv näitab, et tööturumeetmed toetavad paremini vähenenud töövõimega inimeste kaasamist tööturule.

Registreeritud töötute tööle asumise määr näitab, kui suur osa registreeritud töötutest liigub tööle. See on otsene tulemusmõõdik, mis kirjeldab Töötukassa teenuste ja aktiivsete tööturumeetmete mõju tööotsijate tööle aitamisel. Määra kasv näitab, et nõustamine, koolitused, töövahendus ja muud aktiivsed meetmed toetavad töötute kiiremat tööle naasmist.

Tabel 267. Programmi tegevuse Tööhõive eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.18	**Tööhõive**	**-965 929**	**-979 585**	**-1 005 024**	**-25 439**	**3%**	**-186**
15.19	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 466	-1 677	-1 441	236	-14%	-186
15.20	Muud toetused	-637 182	-634 908	-638 583	-3 676	1%	0
	Sh töötutoetus Töötukassale	-49 812	-17 941	-2	17 939	-100%	0
15.21	Sh erijuhtudel makstav sotsiaalmaks töötute eest	-35 910	-31 442	-24 950	6 492	-21%	0
15.22	Sh erijuhtudel makstav sotsiaalmaks töövõimetuspensionäri eest	-43 200	-46 801	-49 667	-2 865	6%	0
15.23	Sh töövõimetoetus Töötukassale	-494 168	-526 208	-548 828	-22 620	4%	0
15.24	Muud kulud	-327 277	-343 000	-365 000	-22 000	6%	0
15.25	Sh töötuskindlustusmakse Töötukassale	-327 270	-343 000	-365 000	-22 000	6%	0

Tegevuste kirjeldus

Tööhõivepoliitika jaguneb kaheks – aktiivseks ja passiivseks. Aktiivne tööhõivepoliitika seisneb eelkõige tööturuteenuste, aga ka nendega kaasnevate tööturutoetuste abil töötuse ennetamises ning inimeste võimestamises ja tööandjate toetamises, et inimesed kiiresti tööle

liiguksid või kestlikult tööhõives püsiksid. Passiivse tööhõivepoliitika ehk töötushüvitiste eesmärk on kompenseerida inimestele tööotsingute ajaks kaotatud sissetulek, et inimesed ei satuks töö kaotamise korral vaesusesse, ning tagada piisav motivatsioon leida sobiv töö.

Programmi tegevus hõlmab mitut MKM-i valitsemisala teenust, sealhulgas tööhõivepoliitika kujundamist. Suurem osa eelarvest on kavandatud Eesti Töötukassale aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete osutamiseks, sh töötuskindlustushüvitiste, töövõimetoetuse, töötutoetuse ning erijuhtudel sotsiaalmaksu toetuse rahastamiseks. Olulisemad tegevused on ka tööturumeetmete pakkumine väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele, sealhulgas piirkondlike meetmete kaudu, ning põlevkivisektori töötajate tööalaste üleminekute toetamine.

Eesti Töötukassa toetab põlevkivisektorist lahkuvate töötajate teadmiste ja oskuste ajakohastamist vastavalt tööturu vajadustele, pakkudes muu hulgas tasemeõppe omandamise ja tööle asumise toetusi.

Erinevad teenused toetavad noorte, sh mitte-eesti noorte, töötuse vähendamist, tööturul haavatavamas positsioonis olevate inimeste ja nende võimalusi tööturule sisenemiseks või naasmiseks. Teenuste peamiseks elluviijaks oskuste valdkonnas, pikaajalisel haiguslehel olijate ning põlevkivisektori töötajate vaates on Eesti Töötukassa. Mitteõppivate ja mittetöötavate (NEET-olukorras noorte) tegevusi viivad ellu kohalikud omavalitsused ja noorte töövaatlustegevusi SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus ning muid avatud taotlusvoorude kaudu haavatavamate sihtrühmade tööalase konkurentsivõime toetamise tegevusi erinevad elluviijad.

Programmi tegevuse teenuste elluviimisel kasutatakse Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide toetusi.

Programmi tegevuses on MKM-i valitsemisala teenused ning oluline osa eelarvest (üle 98%) on kavandatud Eesti Töötukassale eraldise andmiseks, et osutada aktiivseid ja passiivseid tööturumeetmeid. See sisaldab edasiantavaid töötuskindlustusmakseid (365 mln eurot), töövõimetoetust (549 mln eurot) ning toetust erijuhtudel sotsiaalmaksu tasumiseks töötavate töövõimetoetuse saajate ja arvel olevate töötute eest (kokku 75 mln eurot). Erinevate tööturumeetme pakkujate tegevuste teenuses toetatakse projekte, mille eesmärk on pakkuda tööturumeetmeid väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele, sh toetatakse regionaalseid meetmeid. Põlevkivisektori ettevõtetest lahkuvatel inimestel aidatakse Eesti Töötukassa kaudu uuendada oma teadmisi ja oskusi, et vastata muutunud tööturu vajadustele, nt tasemeõppes osalemise toetust ja tööle asumise toetust (1 mln eurot). Toetusi rahastatakse välisvahenditest. Toetatakse kõrge tööhõive taseme saavutamist ja hoidmist (7 mln eurot) ning võimestatakse erinevaid teenusepakkujaid tööturult eemale jäänud sihtrühmade toetamisel (5 mln eurot). Teenuste peamiseks elluviijaks on Eesti Töötukassa. Mitteõppivate ja mittetöötavate (NEET-olukorras) noorte tegevusi (2 mln eurot) viivad ellu kohalikud omavalitsused ja noorte töövaatlustegevusi SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus ning muid avatud taotlusvoorude kaudu haavatavamate sihtrühmade tööalase konkurentsivõime toetamise tegevusi erinevad elluviijad.

Programmi tegevuse teenustes kasutatakse Euroopa Liidu vahendeid koos riikliku kaasfinantseeringuga Euroopa Sotsiaalfondist 14,17 mln eurot ja Õiglase ülemineku fondist 1,03 mln eurot. Lisaks kasutatakse veel Euroopa Regionaalarengu Fondist valdkondliku digipöörde eesmärkide saavutamiseks ning tehniliseks abiks kokku 0,32 mln eurot. Detailsem ülevaade toetuste saajatest on antud seletuskirja lisas 3.

Programmi tegevuse eelarvet mõjutavad kõige enam töötuskindlustusmakse laekumise prognoosi muutus (kasv võrreldes 2026. aastaga 22 mln eurot) ning alates 2026. aastast töötuskindlustuse seaduses kehtima hakanud muudatused, millega kaotati töötutoetus ja loodi uus baasmääras töötuskindlustushüvitis (kulude vähenemine koos erijuhtude sotsiaalmaksuga kokku 24 mln eurot). Samas suurenevad kulud töövõimetoetusele ja sellega kaasnevale sotsiaalmaksule 26 mln eurot. Piirmääraga vahendid ja välistoetused moodustavad programmi tegevuse eelarvest kokku 1,6%.

2026. aastal on tööhõive programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 0,19 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad ministeeriumi tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.26 programmi tegevus: Tööelu

Programmi tegevuse eesmärk: Töösuhete ja töökeskkonna poliitika toetab kvaliteetses tööelus osalemist, et töötaja saaks tööl käia ja tööandja saaks tööd pakkuda õiglastel töötingimustel ohutus töökeskkonnas.

Tabel 268. Programmi tegevuse Tööelu 2027. aasta mõõdik ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta Allikas: Statistikaamet	424	500

Mõõdik „Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 tuhande hõivatu kohta“ näitab töövõimetuspäevadega tööõnnetuste sagedust. Kõrgem arv viitab keerukamate tööõnnetuste riskile, madalam arv näitab tööohutuse paranemist. Sihttasemed on plaanis korrigeerida. Mõõdiku sihttase ei eelda õnnetuste arvu kasvu, vaid keskmisest madalamat oodatavat taset (analoogselt 2025. aastaga).

Tabel 269. Programmi tegevuse Tööelu eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.26	Tööelu	-8 493	-10 301	-7 076	3 225	-31%	-767
15.27	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 476	-6 952	-6 825	127	-2%	-583
	Sh töövaidluskomisjoni kaasistujate tasud	-26	-28	-28	0	0%	0
15.28	Muud toetused	-2 011	-3 345	-251	3 094	-92%	-184

Tegevuste kirjeldus

Tööelu kvaliteeti mõjutavad töötaja töökeskkond ja töötingimused, tööturu osapoolte teadlikkus töösuhetest ja ohutu töökeskkonna loomise võimalustest. Tööelu kvaliteedi tagamiseks on oluline luua töötaja vajadusi arvestavad töötingimused, suurendada tööturu osapoolte teadlikkust nende õigustest ja kohustustest ning tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest.

Tegevuse oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada MKM, TI ja Riikliku Lepitaja Kantselei, sh moodustab olulise osa eelarvest Tööinspektsiooni teenustele kavandatud kulu riiklikuks järelevalveks, ennetuseks ja nõustamiseks ning töövaidluste lahendamiseks. MKM kujundab poliitikat ning viib ellu töötajatele ja tööandjatele suunatud tegevusi töövõime vähenemise ennetamiseks. Tööinspektsioon viib läbi töösuhete, töötervishoiu ja tööohutuse järelevalvet ning nõustamist, tagades asjakohase teabe kättesaadavuse. TI juures toimib töövaidluskomisjon, mis lahendab töötajate ja tööandjate vahelisi vaidlusi. Kollektiivseid töötülisid aitab lahendada riiklik lepitaja.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala teenused: „Kahjuhüvitis“, „Lisapuhkuse hüvitamine riigieelarvest“ ja „IKT osutamine MKM-i valitsemisala asutustele“ on alates 2026. aastast koondatud koos teiste Sotsiaalministeeriumi valitsemisala teenustega programmi uue tegevuse nr 3 „Tööpoliitikat toetavate rakendusteenuste pakkumine“ alla.

Programmi tegevuse oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada MKM (eelarve 2 mln eurot), TI (5 mln eurot) ja Riikliku Lepitaja Kantselei (0,14 mln eurot), sh moodustavad Tööinspektsiooni teenustele kavandatud kulud riiklikuks järelevalveks, ennetuseks ja nõustamiseks 4 mln eurot ning töövaidluste lahendamiseks 1 mln eurot. MKM kujundab poliitikat ning viib ellu töötajatele ja tööandjatele suunatud tegevusi töövõime vähenemise ennetamiseks. Edendatakse individuaalseid ja kollektiivseid töösuhteid, sh tõhustatakse sotsiaaldialoogi, soodustatakse kollektiivlepingute sõlmimist, analüüsitakse ja vastavalt parandatakse töövaidluskomisjoni töökorraldust. TI viib läbi töösuhete, töötervishoiu ja tööohutuse järelevalvet ning nõustamist, tagades asjakohase teabe kättesaadavuse. TI juures toimib töövaidluskomisjon, mis lahendab töötajate ja tööandjate vahelisi vaidlusi. Kollektiivseid töötülisid aitab lahendada riiklik lepitaja.

Programmi tegevuse eelarvest 64% kaetakse piirmääraga vahenditest (4,50 mln eurot) ning 35% Euroopa Liidu vahenditest (2,50 mln eurot). Euroopa Sotsiaalfondist rahastatakse näiteks Tööinspektsiooni tööelu infosüsteemi arenduse tööjõu- ja majandamiskulusid 1,73 mln euro ning töövõimetuse ennetuse projekte 0,64 mln euro ulatuses. Detailsem ülevaade toetuste saajatest on antud seletuskirja lisas 3.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve vähenemine tuleneb 2025–2028 RES-i käigus tehtud kärbetest. Muude toetuste eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 92%, sest topeltkajastuse vältimiseks ei sisalda TI eelarve enam EL Sotsiaalfondi toetust Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele (TEHIK), kes viib ellu tööelu infosüsteemi arendusi. Nimetatud toetus kavandatakse otse TEHIK-u eelarvesse.

2026. aastal on tööelu programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 0,77 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad ministeeriumi tegevuskulude ja liikmemaksude (kokku 0,29 mln eurot) ning TI tegevuskulude (0,47 mln eurot) jääkidest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused).

3.14.3.1.2 Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.

Asutused, kes viivad programmi ellu: MKM, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei (SVVK).

Tabel 270. Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
15.29	Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm	-2 897	-1 740	0	-1 157	0	0
15.30	Võrdsuspoliitika	-2 354	-1 198	0	-1 157	0	0
15.33	Võrdõigusvolinik	-542	-542	0	0	0	0

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm on koostatud Heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, vähendades ühiskonnas ebavõrdsust ning toetades

tööelu. Programm aitab saavutada arengukava 2023–2030 alaeesmärki nr 5 keskendudes võrdse kohtlemise tagamisele ning soolise võrdsuse ja vähemusrühmade võrdsete võimaluste edendamisele. Tegemist on eelarveliselt pigem väikse programmiga ning see on jagatud kaheks programmi tegevuseks vastavalt rakendava asutuse ja tegevuse sisu järgi.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärke aitavad toetada „Sotsiaalse ja tööalase heaolu“ tulemusvaldkonna teised programmid (laste ja perede programm, tööturuprogramm).

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka mittetulundussektorist. Programmi eesmärkide saavutamisest ja rakendamisest antakse aru Heaolu arengukava 2023–2030 juhtkomisjonile. Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi kodulehel. Programmi täitmise kohta antakse aru ka programmi tegevuste (programmi dokument) ja tulemusvaldkonna tasandil (riigi majandusaasta koondaruanne).

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse MKM-i tööplaani, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 15.30 programmi tegevus: Võrdsuspoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Tagatud on sooline võrdsus ning vähemusrühmadele võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.

Tabel 271. Programmi tegevuse Võrdsuspoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "töö" Allikas: Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Indeks (EIGE)	76,5	73,8
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "võim" Allikas: Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Indeks (EIGE)	21,9	48,8
Mitmekesisuse kokkuleppega liitunud organisatsioonide arv Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	237	250

Programmi tegevuste mõõdikuid on viimastel aastatel korrastatud ja vähendatud ning osaliselt viidud programmi tasandile vastavalt Rahandusministeeriumi juhistele.

Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond „töö“ näitab naiste ja meeste võrdsust tööturul, hõlmates osalemist tööturul ning töö kvaliteeti ja tingimusi. Kõrgem näitaja viitab paremale

soolisele tasakaalule tööhõives ja tööelus. Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond „võim“ näitab naiste ja meeste esindatust otsustamis- ja juhtimistasanditel. Kõrgem näitaja viitab tasakaalustatumale osalemisele juhtimises ja otsustamises. Alavaldkonna „võim“ sihttaseme kasvule võib kaasa aidata Euroopa Liidu soolise tasakaalu direktiivi (*Women on Boards*) rakendumine 2026. aastal.

Mitmekesisuse kokkuleppega liitunud organisatsioonide arv näitab organisatsioonide valmisolekut rakendada mitmekesisuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid. Kasvav näitaja viitab mitmekesisust väärtustavate organisatsioonide arvu suurenemisele.

Tabel 272. Programmi tegevuse Võrdsuspoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.30	**Võrdsuspoliitika**	**-1 919**	**-2 901**	**-2 354**	**546**	**-19%**	**-269**
15.31	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 418	-1 460	-1 267	193	-13%	-269
15.32	Muud toetused	-497	-1 440	-1 087	353	-25%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koosneb neljast MKM-i teenusest, mis hõlmavad soolise võrdsuse ja vähemusrühmade võrdsete võimaluste poliitika kujundamist ja rakendamist, õigusraamistiku arendamist, teadlikkuse ja võimekuse suurendamist, andmete kättesaadavuse parandamist ning võrdsuslõime alast nõustamist ja toetamist.

Soolise võrdsuse edendamiseks vähendatakse soolisi stereotüüpe, toetatakse võrdseid hoiakuid ühiskonnas ning vähendatakse palgalõhet, sealhulgas toetatakse EL palkade läbipaistvuse direktiivi rakendamist ja tööandjate valmisolekut selle nõuete täitmiseks. Soolise segregatsiooni vähendamiseks hariduses ja tööturul suurendatakse avalikkuse ja võtmesihtrühmade teadlikkust, toetatakse vastavaid projekte, koolitusi ja teavitustegevusi ning pööratakse tähelepanu enim segregeerunud valdkondadele ja soolise tasakaalu saavutamisele juhtimistasandil. Samuti uuritakse soolise võrdsuse, vähemuste võrdsete võimaluste ning turvalisuse ja julgeoleku seoseid teadmispõhiste poliitikasoovituste väljatöötamiseks.

Võrdse kohtlemise tagamiseks ning soolise võrdsuse ja vähemusrühmade võrdsete võimaluste edendamiseks kaasajastatakse valdkondlik õigusraamistik, et see vastaks paremini ühiskonna vajadustele. Tagatakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku võimekus pakkuda inimestele tõhusat eksperttuge ning sidusrühmadele nõu ja abi edendamiskohustuse täitmisel. Samuti osaletakse Euroopa Liidu horisontaalse võrdse kohtlemise direktiivi läbirääkimistel.

Tähelepanu pööratakse ka õigusraamistiku paremale rakendamisele, suurendades tööandjate, haridustöötajate, poliitikakujundajate ja otsustajate teadlikkust, võimekust ning valmisolekut soolist võrdsust ja võrdseid võimalusi edendada. Teadmiste, oskuste, nõustamise ja tööriistade

abil soodustatakse võrdsuslõime põhimõtete ning praktikate rakendamist kõigis poliitikavaldkondades, sealhulgas välisvahendite kasutamisel. Jätkatakse tööandjate toetamist mitmekesisuse väärtustamisel ja juhtimisel era-, avaliku ja kolmanda sektori organisatsioonides, sealhulgas mitmekesise tööandja märgise ning võrgustikutegevuste kaudu.

Vähemusrühmade olukorra kaardistamiseks ning võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste edendamiseks panustatakse regulaarsetesse andmekogumis- ja analüüsitegevustesse, et tagada kvaliteetsed andmed vähemusrühmade olukorra ja vajaduste kohta ning nende kasutamine ka teiste valdkondade poliitikakujunduses. LGBTIQ-inimeste heaolu edendamiseks rakendatakse vastavat tegevuskava.

Ligipääsetavuse edendamiseks suurendatakse teadlikkust, tegutsemisvalmidust ja võimekust, toetatakse koostööd riigiasutuste ja huvirühmade vahel ning seiratakse regulaarselt ligipääsetavuse rakkerühma soovituste elluviimist.

Huvikaitseorganisatsioonide tugevdamiseks toetatakse strateegilise partnerluse kaudu nende organisatsioonide ja võrgustike tegevust ning arengut, mis aitavad ellu viia valdkondlikku poliitikat. Jätkatakse tihedat koostööd kodanikuühendustega, kaasates neid poliitikakujundamisse, ning toetatakse nende võimekust uuringuid ja analüüse tellida või ise läbi viia.

Programmi tegevuse eelarve koosneb 51% ulatuses piirmääraga vahenditest ja 49% ulatuses välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga. Euroopa Sotsiaalfondist rahastatakse projekti „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ 0,78 mln euroga ning Euroopa Regionaalarengu Fondist valdkondlikku digipööret ning tehnilise abi kulusid 0,37 mln euroga.

Muude toetuste eelarve vähenemine tuleneb valdkondliku digipöörde vahendite väiksemast kasutuselevõtust (-0,47 mln eurot). Samas kasvab soolise segregatsiooni vähendamise projekti eelarve 0,11 mln eurot. Detailsem ülevaade toetuste saajatest on antud seletuskirja lisas 3.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve vähenemine tuleneb sellest, et võrdsuspoliitika programmi tegevusi on väga suures mahus ümber korraldatud. See võimaldas suunata vahendeid ümber nii võrdõigusvoliniku kui tööelu programmi tegevuste eelarvetesse, lisaks tehti veel 2025–2028 RES-i käigus otsustatud kärped.

2026. aastal on programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 0,27 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad ministeeriumi tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.33 programmi tegevus: Võrdõigusvolinik

Programmi tegevuse eesmärk: Soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevate õiguste kaitset puudutav nõustamine, arvamuse avaldamine diskrimineerimisjuhtumite kohta, seaduste mõju analüüsimine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine.

Tabel 273. Programmi tegevuse Võrdõigusvolinik 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Elanike osakaal, kes pöörduksid ebavõrdse kohtlemise kogemise korral võrdõigusvoliniku poole, % Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring	32 (2021)	>32

„Elanike osakaal, kes pöörduksid ebavõrdse kohtlemise korral voliniku poole“ mõõdik näitab elanike teadlikkust ja usaldust voliniku institutsiooni vastu. Suurem osakaal viitab paremale ligipääsule õiguskaitsele ja voliniku nähtavusele. Seotud tegevusega „Võrdõigusvolinik“ – eelarve 2027. aastal 0,54 mln, 2028. aastal 0,55 mln, 2029. aastal 0,56 mln ja 2030. aastal 0,57 mln eurot. Suurem eelarve võimaldab rohkem nõustamist, teavitustööd ja digilahenduste arendamist, samuti lisaülesannete täitmist.

Tabel 274. Programmi tegevuse Võrdõigusvolinik eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.33	**Võrdõigusvolinik**	**-830**	**-501**	**-542**	**-41**	**8%**	**-85**
15.34	Tööjõu- ja majandamiskulud	-652	-501	-542	-41	8%	-85

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse alla kuulub üks teenus, mida pakub Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei. Volinik nõustab soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise õigusraamistikust tulenevate õiguste kaitse alal, avaldab arvamust diskrimineerimisjuhtumite kohta, analüüsib seaduste mõju, edendab soolist võrdõiguslikkust ja võrdset kohtlemist ning ennetab diskrimineerimist. Lisaks tegeleb volinik temaatiliste õigusteatmike väljaandmisega, teenuste digimisega ning tehisintellekti kasutuse laienemisest tingitud kaudse diskrimineerimise ennetamisega.

Voliniku kantselei eelarve koosneb 100% ulatuses piirmääraga vahenditest. 2027. aasta kulude eelarve kasv tuleneb sellest, et ministeerium suunas võrdsuspoliitika programmi tegevusest 0,05 mln eurot kantselei tööjõukuludesse, et korrigeerida kantselei teenistujate palgataset ja osaliselt katta võrdsusasutuste direktiivide ülevõtmisel tekkinud uusi kulusid. Samas viidi majandamiskuludes läbi 2025–2028 RES-is otsustatud kärbe.

2026. aastal on võrdõigusvoliniku programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 0,09 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad voliniku kantselei tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

3.14.3.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

3.14.3.2.1 Teadmussiirde programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sihtasutus Eesti Teadusagentuur (ETAG), Haridus- ja Noorteamet (Harno), EIS, Sihtasutus Tallinna Teaduspark Tehnopol (Tehnopol), AS Metrosert ja AS Smartcap.

Tabel 275. Teadmussiirde programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
15.36	Teadmussiirde programm	-135 186	-96 406	0	-21 275	-17 505	0
15.37	Ettevõtete innovatsioon	-134 461	-95 773	0	-21 183	-17 505	0
15.41	Iduettevõtlus	-725	-634	0	-91	0	0

Teadmussiirde programm põhineb Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukaval 2021–2035, mille keskmes on arenguvajaduste lahendamine ning tootlikkuse ja lisandväärtuse kasv. Programm on koostatud saavutamaks TAIE teadmussiirde alaeesmärki „Eesti areng tugineb teaduspõhistele ja innovaatilistele lahendustele“. Tegemist on Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) ning MKM-i ühisprogrammiga, mis loob sünergiat teadus- ja arendustegevuse ja ettevõtluse vahel ning seob teadussüsteemi ühiskonna ja majanduse arengutega, võimendades nii TAI ühiskondlikku kasu ja kasvatab ühiskonna teadusmahukust, sh panustades Eesti majanduse lisandväärtuse kasvu. Programmi ülesehitus lähtub arengukavast ning on jagatud tegevusteks, millest kaks

panustavad ettevõtetele suunatud tegevustesse (MKM-i valitsemisala) ja üks sektoritevahelisse teadmussiirdesse (HTM-i valitsemisala).

Programmi kinnitavad haridus- ja teadusminister ning majandus- ja tööstusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse HTM-i ja MKM-i kodulehtedel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad HTM ja MKM vastavalt ülal toodud jaotusele tegevuste lõikes. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse HTM-i ja MKM-i tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 15.37 programmi tegevus: Ettevõtete innovatsioon

Programmi tegevuse eesmärk: luua vajalik toetav keskkond ettevõtetes innovatsiooni- ja arendustegevuse läbiviimiseks.

Tabel 276. Programmi tegevuse Ettevõtete innovatsioon 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti koht EL-is ettevõtete toote või äriprotsessi innovatsiooni kategoorias Allikas: Euroopa Komisjon	10	8

Statistikaameti mõõdik „Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest või teenustest (suhe kogu müügitulusse), %“ on asendatud uue mõõdikuga, sest selle uuendamine ei olnud iga-aastane. Uus programmi tegevuse mõõdik on üks Euroopa Komisjoni European Innovation Scoreboard indikaatoritest (ettevõtete innovatsioon). European Innovation Scoreboard hindab riikide innovatsioonivõimekust ühtse indikaatorite raamistikuga. Programmi eelarve toetab ettevõtete innovatsioonivõimekuse kasvu läbi teadus- ja arendustegevuse, innovatsioonikoostöö ning ettevõtete arendus- ja investeerimisvõimekust suurendavate meetmete, mille mõju peaks avalduma mõõdiku paranemises (kõrgem positsioon on parem) pikemas vaates.

Tabel 277. Programmi tegevuse Ettevõtete innovatsioon eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.37	Ettevõtete innovatsioon	-74 667	-130 446	-134 461	-4 015	3%	-4 153
15.38	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 944	-4 929	-4 042	887	-18%	-181
15.39	Sotsiaaltoetused	-14	-15	-15	0	0%	0
15.40	Muud toetused	-71 699	-125 501	-130 403	-4 902	4%	-3 971

Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärki saavutatakse kuue teenuse kaudu, millest suurima eelarvemahuga on ettevõtete teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse (TAI) toetamine (128 mln eurot) ning rahvusvahelistes TAI-võrgustikes osalemise soodustamine (6 mln eurot). Tegevuse raames arendatakse innovatsiooni toetavaid teenuseid ja ettevõtete tugisüsteemi, toetatakse rakendusuuringuid, eksperimentaalarendust ning ettevõtete ja teadusasutuste koostööd. Ettevõtetele pakutakse innovatsiooni- ja arendusosakuid, tootearenduse toetusi, arenguprogramme ning nõustamis- ja võrgustumisteenuseid. Teenuseid osutavad MKM ning EIS.

Ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks toetatakse osalemist Euroopa ja rahvusvahelistes teadus-, arendus- ja innovatsiooniprogrammides ning võrgustikes, sealhulgas Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA), CERN-i, Eurostarsi ja Horizon Europe'i tegevustes. Samuti parandatakse ettevõtete ligipääsu teadus- ja arenduskoostööle, tehnoloogiatele ning rahvusvahelistele partnerlustele.

Toetatakse ettevõtete digipööret, tehisintellekti, robootika ja kiibitehnoloogiate kasutuselevõttu ning digitaalse innovatsiooni keskuste tegevust. Ettevõtetele pakutakse tuge digipöörde strateegiate väljatöötamiseks ja investeeringute tegemiseks.

Eelarvevahenditega suurendatakse riigi rolli innovatsiooni eestvedaja, turulooja ja uudsete lahenduste hankijana ning toetatakse innovatsiooni edendavaid riigihankeid, Accelerate Estonia tegevusi ja innovaatiliste toodete ning teenuste turule jõudmist.

Kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamiseks toetatakse ettevõtete teadmussiiret, ringmajanduse ja madalsüsinikutehnoloogiate kasutuselevõttu ning vesinikutehnoloogiate arendamist. Õiglase ülemineku fondi vahenditest soodustatakse Ida-Virumaa majanduse mitmekesistamist, suurendades ettevõtete teadusmahukust ning koostööd teadus- ja arendusasutustega.

Programmi tegevuse eelarvest põhiosa moodustavad muud toetused ettevõtjatele, mida jagatakse peamiselt EIS-i kaudu (97%). Sealjuures 86 mln eurot on planeeritud katta piirmääraga vahenditest, 21 mln eurot välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga ning 17 mln eurot CO_2 kvooditulust saadavatest vahenditest. Lisaks tasutakse piirmääraga eelarvest peaaegu 6 mln eurot ESA ja CERN-i liikmemaksudeks.

Programmi tegevuse piirmääraga tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 2027. aastal 1 mln eurot, sest tegevuste ümberkorralduste ja prioriseerimise tõttu suunati vahendid muude toetuste eelarvesse.

Muude toetuste eelarve kasvab 5 mln eurot. Sellest 8 mln eurot lisandub piirmääraga vahendeid, et täita eesmärk suunata 0,98% riigi SKT-st teadus- ja arendustegevusse. Samas väheneb 3 mln euro ulatuses CO_2 kvoodimüügi tulust saadavate vahendite kasutuselevõtt üleeuroopalist huvi pakkuvate projektide teadus- ja arendustegevuse toetamiseks. Detailsem ülevaade toetustest on antud seletuskirja lisas 3.

2026. aastal on ettevõtete innovatsiooni programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 4 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad peamiselt ministeeriumi poolt antavatest muudest toetustest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.41 programmi tegevus: Iduettevõtlus

Programmi tegevuse eesmärk: toetada teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arengut.

Tabel 278. Programmi tegevuse Iduettevõtlus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riskikapitali maht, mln eurot Allikas: Startup Estonia	351,7	500

Riskikapitali maht (mln eurot) näitab teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse rahastamise taset. Kõrgem maht viitab paremale kapitali kättesaadavusele ja iduettevõtluse arengule. Eelarvevahenditega toetatakse iduettevõtete kasvu, investorite kaasamist ning innovatsiooni- ja ettevõtluskeskkonna arengut, mis aitab suurendada riskikapitali kättesaadavust ja mahtu. Seotud tegevusega „Iduettevõtlus“, mille eelarve on 2027. aastal 0,72 mln, 2028. aastal 0,75 mln, 2029. aastal 0,75 mln ja 2030. aastal 0,67 mln eurot. Programmi tegevuse eelarve kasv võimaldab rohkem investeeringuid ja toetusi iduettevõtetele.

Tabel 279. Programmi tegevuse Iduettevõtlus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.41	**Iduettevõtlus**	**-882**	**-1 099**	**-725**	**374**	**-34%**	**-8**
15.42	Tööjõu- ja majandamiskulud	-475	-556	-501	55	-10%	-8

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.43	Muud toetused	-405	-542	-224	318	-59%	0

Tegevuste kirjeldus

Tegevus hõlmab kahte teenust, mille raames luuakse teadus- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete arenguks vajalik keskkond, toetamaks teadus- ja tehnoloogiapõhiseid iduettevõtteid ettevõtte kõigis arengufaasides, iduettevõtete loomist ja arendamist ning olulise kasvu saavutamist rahvusvahelistel turgudel. Sealjuures aktiveeritakse eelseemne- ja seemnefaasi investeeringutega turgu teadus- ja tehnoloogiamahukates sektorites, sh aidatakse suurendada kapitali pakkumist teadusmahukatele kõrgtehnoloogiat arendavatele ettevõtetele, mille puhul turul ei pakuta piisavalt erakapitali ettevõtete arengu tagamiseks. Lisaks toetatakse iduettevõtete innovatsiooni ning intellektuaalomandi loomist ja rakendamist kõigis majandusharudes. Nimetatud tegevuste tulemuslikkuse hindamiseks töötatakse välja ja rakendatakse tõhus ja vajaduspõhine iduettevõtluse seiresüsteem. Teenuseid pakub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, sh Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu.

Jätkatakse iduettevõtluse ökosüsteemi tervikliku toetamise ja arendamisega Startup Estonia programmi kaudu kogumahus 8 mln eurot EL 2021–2027 rahastusperioodi vahenditest.

Samuti jätkatakse teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arendamise tegevuskava elluviimist. Kuna kõrgtehnoloogiliste iduettevõtete toote või teenuse arendus- ja ärimudelid põhinevad suuresti teadus- ja arendustööl ja sellega seotud intellektuaalsel omandil, on nende ettevõtete arendustöö aja- ja ressursimahukam. Vastavat segmenti sihtivaid kiirendeid pakub Startup Estonia.

Käivitatakse New Nordic DeepTech Valley (Uus Põhjala Süvatehnoloogiaorg). Edendatakse riikidevahelisi koostööprojekte Baltikumi/Põhjamaade vahel, kuna tänane riikidevaheline koostöö idusektori toetamisel on vähene.

Toetatakse tervisetehnoloogia iduettevõtluse ökosüsteemi arendamist. TAIE fookusvaldkondades on puudu süsteemsetest iduettevõtluse võimestamise terviklahendustest erinevates süvatehnoloogia alavaldkondades. Tervisetehnoloogiad on üks valdkond, milles Eestil on võimalus tuua turule globaalse potentsiaaliga kiirelt skaleeritavaid lahendusi. Lisaks üldise ökosüsteemi arendamisele ja kiirendite ellu kutsumisele jätkatakse riigi osalusega fondide rahastamist (rohetehnoloogiate fond, teadus- ja tehnoloogiamahukate iduettevõtete fond jt) ehk pakutakse iduettevõtetele kaasrahastust, sh nihkub fookus süvatehnoloogia terviklikule sekkumisloogikale.

2024. aastal käivitati AS Smartcapi juures Eesti Kaitsefond (100 mln eurot).

Jätkatakse rahvusvahelise ärikiirendi Creative Destruction Lab'i Eesti haru toetamist.

Toetamaks kahese kasutusega süvatehnoloogia ettevõtete arengut, osaleb Eesti NATO 1 mld euro suuruses innovatsioonifondis (Eesti kogupanus on 30 mln eurot) ning selle investeeringutele eelnevas innovatsioonikiirendis (kogumahus 2,85 mln eurot).

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad ministeeriumi piirmääraga tööjõu- ja majandamiskulud 62% ning muud antavad toetused 25%. Detailsem ülevaade toetustest on antud seletuskirja lisas 3.

2027. aasta tööjõu- ja majandamiskulude eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga tulenevalt 2025–2028 RES-i käigus tehtud kärbetest ning muud toetused vähenevad tingituna valdkondliku digipöörde vahendite väiksemas mahus kasutuselevõtust.

3.14.3.2.2 Ettevõtluskeskkonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmusmahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeeringuid kõigis Eesti piirkondades, pöörates tähelepanu ohu ennetamisele ning inimese ja keskkonna kaitsmisele.

Asutused, kes viivad programmi ellu: MKM, EIS, TTJA, Eesti Varude Keskus (EVK), AS Metrosert ja MTÜ Eesti Standardi- ja Akrediteerimiskeskus (EAK).

Tabel 280. Ettevõtluskeskkonna programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
15.44	Ettevõtluskeskkonna programm	-132 583	-64 598	0	-64 753	-3 233	0
15.45	Ettevõtete eksport	-82 731	-25 018	0	-54 714	-3 000	0
15.49	Teadmusmahukad investeeringud	-8 685	-8 594	0	-91	0	0
15.52	Ettevõtluskeskkond	-33 699	-24 477	0	-9 222	-1	0
15.55	Taristu ja digiühiskonna järelevalve	-7 468	-6 510	0	-726	-232	0

Programm põhineb Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukaval 2021–2035 ning aitab luua eeldusi, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Programmi koostavad MKM-i ettevõtluse ja digimajanduse valdkonnad koostöös. Programmi

kinnitab majandus- ja tööstusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKM-i kodulehel.

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

Programmi seiratakse vähemalt kord aastas, mil toimub jooksev andmete ülevaatamine, et vajadusel asjakohaseid muutusi teha. Programmi täitmise kohta antakse aru programmi tegevuste (programmi dokument) ja tulemusvaldkonna tasandil (riigi majandusaasta koondaruanne).

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 15.45 programmi tegevus: Ettevõtete eksport

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskkonnana kõrgelt

Tabel 281. Programmi tegevuse Ettevõtete eksport 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti toodete ekspordihind kasvab kiiremini kui Euroopas keskmiselt, % Allikas: Eurostat	0,1	0,1
Turismiteenuste eksport (mld eurot) Allikas: Statistikaamet	2,21	3

Mõlema ekspordimõõdikuga kogutakse infot Eesti ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime kohta. Kaupade ja teenuste ekspordi ning seal hulgas oleva turismiteenuste ekspordikasv näitab, kuidas meetmete tegevus mõjutab otseselt Eesti majandust. Programmi eelarve kaudu toetatakse ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu, rahvusvahelistumist ning kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamist, mis aitab kaasa ekspordihindade kasvule Euroopa keskmisest kiiremini. Turistide arvu kasvu kiirendamiseks on vaja suurendada Eesti nähtavust turismi sihtriigina ning tõsta atraktiivsust rohkem kulutavate konverentsituristide jaoks. Programmi eelarve vahenditega toetatakse Eesti turismisihtkoha rahvusvahelist turundamist, välisturgudel nähtavuse suurendamist ning suurema lisandväärtusega turismisegmentide, sealhulgas konverentsiturismi arengut, mis aitab kasvatada turismiteenuste eksporti.

Tabel 282. Programmi tegevuse Ettevõtete eksport eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.45	**Ettevõtete eksport**	**-82 347**	**-132 474**	**-82 731**	**49 743**	**-38%**	**-12 038**
15.46	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 233	-1 309	-1 305	4	0%	-432
15.47	Sotsiaaltoetused	0	-4	-4	0	0%	0
15.48	Muud toetused	-81 108	-131 162	-81 423	49 739	-38%	-11 607

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus toetab ettevõtete eksporti, uutele turgudele sisenemist ning tööstus- ja turismisektori arengut. Poliitikaid kujundab MKM ning teenuseid viiakse peamiselt ellu EIS-i kaudu. Suurema osa eelarvest moodustavad ettevõtete ekspordi, tööstuse ja turismi toetused.

Soositakse kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste eksporti ja uutele turgudele sisenemist läbi ajakohastatud ning suure mõjuga müügi-, turundus- ja teadlikkuse tõstmise tegevuste ning teenuste (riikliku kuvandi arendamine, sihtturupõhised nõustamised, kasvuprogrammid, koolitused, ühisstendide, visiitide ja kontaktreiside korraldamine jm). Viiakse ellu ekspordi kasvatamise toetust esindusorganisatsioonidele.

Viiakse ellu Team Estonia ekspordistrateegiat aastateks 2025–2028. Arendatakse edasi riigi äridiplomaatia võimekust, suurendades selleks ministeeriumiteülest koostööd nii valdkondlike kui tehnoloogiapõhiste prioriteetide seadmiseks, protsesside juurutamiseks kui ühiste tegevuste planeerimiseks ning elluviimiseks (sh ühised välisesinduste laienemiskavad ja tööplaanid, eesmärgid välisturgudel, *once only* ja tehnilised lahendused).

Analüüsitakse ja kavandatakse välisturgudele suunatud tegevusi Ukraina ülesehituse toetamiseks ning selle raames Eesti ettevõtetele koostöövõimaluste ja instrumentide tekitamiseks.

Toetatakse Eesti ettevõtluse, eriti tööstussektori konkurentsivõime kasvu, sh tõusu väärtusahelates.

Toetatakse parimate võimalike tehnoloogiate kasutamist tööstusettevõtetes ning soodustatakse nüüdisaegsetel tehnoloogiatel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu.

Tagatakse stabiilne, ajakohane ja ettevõtlust soodustav õiguslik turismiregulatsioon ja seistakse Eesti huvide eest Euroopa Liidu õigusloomes, nt pakettreiside direktiivi muudatus, lühiajalise majutuse üüriteenuste algatus.

Viiakse ellu turismi tegevuskava aastateks 2026–2029. Fookus on sektori digitaliseerimise toetamisel, Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamisel, rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamisel ning tootearendusel ja kompetentside kasvul.

Õiglase ülemineku fondi raames soodustatakse Ida-Viru piirkonna majanduse mitmekesistamist, sh kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamise kaudu. Selleks

toetatakse ettevõtjate investeeringuid uute toodete või teenuste arendamisse fondi perioodil mahus 153 mln eurot.

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad 86% EIS-i toetused, millest 54 mln eurot ehk 76% rahastatakse välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga. Toetusi antakse Õiglase Ülemineku Fondist Ida-Viru ettevõtluse investeeringuteks (31 mln eurot), Euroopa Regionaalarengu Fondist digilahendusteks erasektoris (3 mln eurot), erinevateks ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlusteadlikkuse arendamise projektideks (12 mln eurot), turismisektori elavdamiseks ja taaskäivitamiseks (8 mln eurot). CO_2 kvoodimüügi tulust saadavatest vahenditest on Ida-Viru elektrivõrgu uuendamise toetusmeetmeks planeeritud 3 mln eurot. Valdkondlikuks digipöördeks ja struktuurifondide tehniliseks abiks kasutatakse 0,27 mln eurot. Piirmääraga vahenditest toetatakse EIS-i turismivaldkonna edendamise tegevusi 13 mln euro ulatuses. Detailsem ülevaade toetustest ja nende saajatest on antud seletuskirja lisas 3. 2027. aasta muude toetuste eelarve vähenemine võrreldes 2026. aastaga on tingitud välisvahendite väiksemas mahus kasutuselevõtust, seda just Õiglase Ülemineku Fondi vahendite osas (vähenemine 41 mln eurot). Samuti ei kajastu 2027. aasta eelarves enam Taaste- ja Vastupidavusrahastu vahendeid, sest nende kasutusperiood lõppes 2026. aasta augustis (vähenemine 23 mln eurot). Samas rakendatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendeid 4 mln ja CO_2 kvooditulust saadavaid vahendeid 2 mln eurot enam, kui 2026. aastal. Ka lisandus programmi tegevuse eelarvesse 9 mln eurot piirmääraga vahendeid suurtarbijatele taastuvenergiatasude vähendamisest tekkiva taastuvenergia tasu puudujäägi kompenseerimiseks.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb ministeeriumi kuludest 1,30 mln eurot ning jääb võrreldes 2026. aastaga samale tasemele. Sellest 89% kaetakse piirmääraga vahenditest. Välistoetustest kaetakse struktuurifondide tehnilise abi ja valdkondliku digipöörde tegevuskulusid kokku 0,14 mln eurot.

2026. aastal on ettevõtete ekspordi programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada 4 mln eurot 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad ministeeriumi tegevuskuludest 0,43 mln eurot ja muudest toetustest 3,48 mln eurot. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist eraldati ministeeriumi 2026. aasta eelarvesse täiendavalt 8,13 mln eurot suurtarbijatele taastuvenergiatasude vähendamisest tekkiva taastuvenergia tasu puudujäägi kompenseerimiseks.

Rida 15.49 programmi tegevus: Teadmusmahukad investeeringud

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile

Tabel 283. Programmi tegevuse Teadmusmahukad investeeringud 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (jooksevhindades, mld eurot) Allikas: Eesti Pank	5,8	4,4
Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) Allikas: Eesti Pank	4,2	5,5

Ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (mld eurot) mõõdik näitab ettevõtete valmisolekut investeerida tootmisvõimekusse ja arendustegevusse. Kasvav investeeringute maht viitab usaldusele majanduskeskkonna vastu ja kapitali kättesaadavusele. Suurem eelarve võimaldab rohkem kapitalitoetusi ja investeerimiskeskkonna arendamist.

Mõõdik Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) peegeldab Eesti atraktiivsust välisinvestoritele, eriti tööstussektoris. Kõrgem tase näitab usaldusväärset ja konkurentsivõimelist investeerimiskeskkonda. Eelarve kasv võimaldab paremat investorite teenindust ja investeeringute menetluste lihtsustamist.

Ettevõtete investeeringud ületasid seatud sihttaset, kuid välisinvesteeringuid tuli töötlevasse tööstusesse veidi vähem kui oodatud. Tööjõupuudus ning lähedus konfliktsetele riikidele on vähendanud Eesti atraktiivsust investeeringute sihtriigina. Olukorra parandamiseks on vaja suurendada investeeringuid Eesti atraktiivsuse kasvatamiseks.

Tabel 284. Programmi tegevuse Teadmusmahukad investeeringud eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.49	**Teadmusmahukad investeeringud**	**-5 656**	**-7 978**	**-8 685**	**-707**	**9%**	**-3 675**
15.50	Tööjõu- ja majandamiskulud	-322	-342	-418	-76	22%	-298
15.51	Muud toetused	-5 332	-7 636	-8 267	-631	8%	-3 377

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab kapitaliturgude mitmekesistamise ja investeerimisfondide ning kapitalile ligipääsu parandamise ja võimaldamisega, samuti välisinvesteeringute meelitamisega ning nende usaldusväärsuse tagamisega seotud kahte teenust. Teenuste eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kuid mitmeid teenuseid viiakse ellu Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu.

Käivitatakse suuremahuliste investeeringute toetusmeede. Toetus on suunatud strateegilistele ja kõrge tehnoloogiamahukusega ettevõtlusinvesteeringute teostajatele Eesti majandusruumis.

Soodustatakse tehnoloogia- ja arendusmahukate välisinvesteeringute kaasamist ning mahu suurendamist ja tagatakse välisinvesteeringute usaldusväärsus. Tutvustatakse Eestit kui paindlikku ja ettevõtjasõbralikku majanduskeskkonda maailmas.

Kujundatakse konkurentsivõimeline ja paindlik investeerimiskeskkond kõigis Eesti piirkondades, sh tõhustatakse koostööd regionaalsete osapooltega strateegiliste suurinvesteeringute süsteemsemaks kaasamiseks.

Arendatakse edasi Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rahastamisvõimekust suurinvesteeringute ja -tehingute toetamisel, töötatakse välja ettepanekud ja viiakse ellu tegevusi menetlustoimingute lihtsustamiseks strateegilistel suurinvesteeringutel, ning tagatakse süsteemsem ja personaliseeritum lähenemine ning kliendihaldus potentsiaalsetele suurinvestoritele välisturgudel.

Parandatakse ettevõtete finantseerimisvõimaluste (kapitali) kättesaadavust, sh tõmbekeskustest eemal asuvates piirkondades, lisaks on tegevuse alla koondunud kapitaliturgu elavdavad riskikapitali-instrumendid EIS-is nagu Balti Innovatsioonifond I ja II ning EstFund.

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad 95% EIS-ile antavad toetused piirmääraga vahenditest, millest üle 5 mln euro on planeeritud välisinvesteeringute kaasamiseks ja 2 mln eurot ettevõtte investeeringu toetuseks. 2027. aasta muude toetuste eelarve on kasvanud, sest ettevõtte investeeringu toetuseks on planeeritud 0,77 mln eurot ja välisinvesteeringute kaasamiseks 0,10 mln eurot enam kui 2026. aastal. Samas kavandatakse välisvahenditest valdkondlikuks digipöördeks kasutusele võtta 0,23 mln eurot vähem kui aasta varem. Detailsem ülevaade toetustest on antud seletuskirja lisas 3.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb ministeeriumi kuludest. Sellest 89% kaetakse piirmääraga vahenditest. Välistoetustest kaetakse struktuurifondide tehnilise abi ja valdkondliku digipöörde tegevuskulusid 46 tuhande euro ulatuses. 2027. aasta eelarve kasvab 2026. aastaga võrreldes majanduse ja innovatsiooni valdkonna tööülesannete prioriseerimisest ja ümberkorraldustest tulenevalt.

2026. aastal on teadmusmahukate investeeringute programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud eelarvele kasutada alla 4 mln euro 2025. aastast üle kantud vahendeid, mis koosnevad peamiselt muudest toetustest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.52 programmi tegevus: Ettevõtluskeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtlus- ja tarbimiskeskkond atraktiivne.

Tabel 285. Programmi tegevuse Ettevõtluskeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti positsioon IMD World Competitiveness indeksi alamkategoorias „Äritegevuse efektiivsus“ Allikas: IMD konkurentsivõime raport	28.	18.

Mõõdik annab hinnangu äritegevuse lihtsuse muutumisele Eestis võrreldes teiste riikidega. Mida kõrgem koht edetabelis, seda suurem on meie efektiivsus võrreldes teiste riikidega. Mõõdik hõlmab tootlikkust, tööjõuturgu, finantsturge, juhtimist ja väärtushinnanguid. See on oluline nii tootlikkuse kui üldise konkurentsivõime kasvatamiseks. Siia panustavad tegevused, mis vähendavad ettevõtete halduskoormust, kulusid jms äritegevust koormavaid tegevusi. 2025. aastal olime küll plaanitud saavutustasemes 8 koha kaugusel, kuid liigume õiges suunas. Mitmed majanduse kasvukava tegevused alles hakkavad keskkonnale mõju avaldama ning järgnevatel aastatel ootame kiiremat liikumist üles.

Tabel 286. Programmi tegevuse Ettevõtluskeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.52	Ettevõtluskeskkond	-44 686	-46 482	-33 699	12 782	-27%	-4 522
15.53	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 638	-6 357	-6 945	-587	9%	-846
15.54	Muud toetused	-37 949	-40 124	-26 755	13 369	-33%	-3 675

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab MKM-i ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna arendamise ning ettevõtluse toetamise teenuseid, samuti TTJA teenuseid ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna õigusruumi tagamiseks. Lisaks hõlmab tegevus AS Eesti Varude Keskuse teenust riigi tegevusvarude tagamiseks.

Toetatakse uute ettevõtete loomist ja kasvu, sh eraldi väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele mõeldud arenguprogrammi elluviimise toel. Soodustatakse ambitsioonikate äriideede juurdevoolu, ambitsioonikate ärimudelite loomist ja rakendamist. Viiakse ellu Work in Estonia tegevuskava ja talendipoliitika, et soodustada Eesti ettevõtjatele vajalike tippspetsialistide leidmist. Rakendatakse ka tegevusi, mis soodustavad ettevõtjate ja haridusasutuste koostööd ning toetatakse (tööstus)ettevõtetele vajalike spetsialistide koolitamist.

Vähendatakse ettevõtjate halduskoormust ja ajakohastatakse ettevõtluse regulatsioone (ettevõtluse parendamisele ja kasvule suunatud regulatiivne keskkond), mh töötades välja ettevõtjatele suunatud proaktiivsed digitaalsed avalikud teenused, sealhulgas ettevõtja ärisündmustest lähtuvad sündmusteenused ühes keskses digiväravas. Vähendatakse ka ettevõtjate aruandluskoormust ning toetatakse reaalajamajandusele üleminekut era- ja avaliku

sektori koostöös äriprotsesside ja aruandluskohustuse automatiseerimiseks ning digitaliseerimiseks.

Tõhustatakse tootmishoonete rajamiseks vajalikke menetlustoiminguid ehk käivitatakse n-ö investeeringute roheline koridor.

Soodustatakse digikaubandust (e-kaubandus, platvormimajandus, jagamismajandus). Samuti tugevdatakse EL ühtse siseturu toimimist soodustades kaupade, äriteenuste ja digitaalsete ning andmete ühekordse küsimise põhimõttel toimivate avalike teenuste piiriülest liikumist ning õiglast konkurentsi.

Arendatakse tarbijate harjumusi tarbida säästlikult ja targalt ning kujundatakse tarbijate majandushuvide kaitseks kohane õigusraamistik. Tagatakse toodete ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus.

Tagatakse kvaliteedi infrastruktuuri (standardimise, akrediteerimise, vastavushindamise ja metroloogia) süsteemi toimivus.

Tagatakse riigi tegevusvaru olemasolu ja seiratakse seotud ettevõtjate toimepidevust.

Lisaks korraldatakse laeva-, lennu- ja raudteeõnnetuste ning intsidentide ohutusjuurdlusi, et selgitada välja nende põhjused ja ennetada sarnaste juhtumite kordumist.

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad 80% muud toetused EIS-ile, AS-ile Eesti Varude Keskus ja ettevõtjatele, mida jagatakse samuti EIS-i kaudu. Sealjuures 19 mln eurot kaetakse piirmääraga vahenditest ning 8 mln eurot välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga. Toetusi on planeeritud EIS-ile e-residentsuse programmiks (10,30 mln eurot) ning Work in Estonia programmiks (1,40 mln eurot), EVK-le riigi tegevusvarude moodustamiseks ja haldamiseks (5,40 mln eurot), liikmemaksudeks rahvusvahelistes organisatsioonides (0,10 mln eurot), ettevõtlusega alustamise ja ettevõtete arendamise soodustamiseks (1 mln eurot), iduettevõtluse hoogustamiseks (2 mln eurot), starditoetuseks (2 mln eurot) jne. Valdkondlikuks digipöördeks on planeeritud 0,1 mln eurot. Detailsem ülevaade toetustest ja nende saajatest on seletuskirja lisas 3. Muude toetuste 2027. aasta eelarve on 2026. aasta omast väiksem, sest piirmääraga vahenditest makstavate toetuste eelarves viidi 2025–2028 RES-i käigus läbi 1 mln euro ulatuses kärpeid ning välisvahendeid rakendatakse 12 mln eurot vähem.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulud koosnevad ministeeriumi ning TTJA kuludest, vastavalt siis 2 mln eurot ja 5 mln eurot. Sellest 83% kaetakse piirmääraga ja 17% välisvahenditest. Välistoetustest on planeeritud 0,86 mln euro ulatuses katta ettevõtjale suunatud avalike teenuste väljatöötamise ja 0,10 mln euro ulatuses EL tarbija nõustamiskeskuse kulusid. Toetuste administreerimiseks kasutatakse 0,10 mln eurot EL struktuurivahendite tehnilist abi. 2027. aasta tegevuskulude eelarve on 0,60 mln eurot kasvanud tulenevalt välisvahendite suuremast kasutuselevõtust (alustati ettevõtjale suunatud avalike teenuste väljatöötamise projektiga).

2026. aastal on ettevõtluskeskkonna programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 4,50 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad ministeeriumi ning TTJA tegevuskuludest (0,83 mln eurot) ja ministeeriumi muudest toetustest (3,68 mln eurot). Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.55 programmi tegevus: Taristu ja digiühiskonna järelevalve

Programmi tegevuse eesmärk: Ettevõtluskeskkonna taristu on ohutu ja nõuetele vastav

Tabel 287. Programmi tegevuse Taristu ja digiühiskonna järelevalve 2027. aasta mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti kodumajapidamiste osakaal, millistel on võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrguga, mis tagab 1 Gbit/s kiiruse Allikas: TTJA	81	86
Viimase viie aasta keskmine raudteel hukkunute ja vigastatute arv rongiga läbitud mln km kohta Allikas: TTJA	0,34	0,2

Mõõdik „Eesti kodumajapidamiste osakaal, millel on võimalus liituda 1 Gbit/s juurdepääsuvõrguga“ näitab digitaristu kättesaadavust ja kvaliteeti. Kõrgem osakaal viitab paremale ligipääsule kiirele internetile, mis toetab ettevõtlust ja elukeskkonna arengut. Suurem eelarve võimaldab rohkem investeeringuid juurdepääsuvõrkude arendamisse ja järelevalvesse.

Mõõdik „Raudteel hukkunute ja vigastatute arv rongiga läbitud mln km kohta“ peegeldab raudteetaristu ohutust ja järelevalve tõhusust. Madalam näitaja viitab paremale ohutusele ja riskide maandamisele. Seotud tegevusega „Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine“. Suurem eelarve võimaldab rohkem järelevalveteenuseid, ohutusjuurdlusi ja koolitusi.

Tabel 288. Programmi tegevuse Taristu ja digiühiskonna järelevalve eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.55	**Taristu ja digiühiskonna järelevalve**	**-5 545**	**-4 345**	**-7 468**	**-3 122**	**72%**	**-1 383**
15.56	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 527	-4 204	-7 444	-3 240	77%	-1 383
15.57	Muud toetused	-16	-140	-24	116	-83%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse alla on koondatud ehituse, transpordi ja digiühiskonna eeskätt lubade andmist ja järelevalvet puudutavad TTJA teenused, mille poliitikat kujundatakse muudes valitsemisalades. Lisaks hõlmab tegevus ohutusjuurdluse keskuse (OJK, MKM-i struktuuriüksus) teenust, et välja selgitada transpordisektoris toimunud õnnetuste ja intsidentide põhjused.

TTJA teenustega tagatakse infrastruktuuri ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus.

Tagatakse turuosalistele võrdsed alused raudteetaristu kasutamisel, kõrge tase vedurijuhtide väljaõppes ning raudteesektori ettevõtete tegevuse vastamine kehtivatele nõuetele ja standarditele vastavate tegevusõiguste ja lubade väljastamisega. Teostatakse järelevalvet raudteeliikluse ja -veo korraldamise, raudteetaristu ja -veeremi valdkonnas nõuete täitmise üle.

Väljastatakse tegevuslube ja määratakse tingimusi riigi eriplaneeringuga ehitistele, riigikaitse- ja julgeolekuehitistele ning raudteerajatistele, näiteks meretuuleparkide arendamisel ja Rail Baltic trassi rajamisel. Samuti teostatakse järelevalvet ehitusvaldkonnas, tagamaks ehitiste ohutust, ligipääsetavust ja energiatõhusust.

Küberturvalisuse tagamiseks antakse tegutsemisõigusi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toodete-teenuste sertifitseerijatele ning teostatakse nende üle järelevalvet. Kontrollitakse digiligipääsetavust avaliku sektori veebides ja äppides ning erasektori teenustes.

Väljastatakse lube sideturul teenuste pakkumiseks ja sageduste kasutamiseks. Sideregulaatorina on TTJA ülesanne analüüsida sideteenuste hulgiturge ja vajadusel määrata turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja, kellele vajadusel kehtestatakse kohustusi sideturgudel konkurentsi tagamiseks. Lisaks võimaldatakse kaasaegset ja piisavat sagedus- ja numeratsiooniressurssi nii sideteenuste pakkumiseks kui ka raadiosageduste kasutajatele. Samuti teostatakse järelevalvet digiühiskonnas, et kindlustada kiire interneti rajamine, elektroonilise side teenuste usaldusväärsus, raadiosageduste korrektne kasutamine, sideteenuste toimepidevus ja meediateenuste turvalisus.

Ohutusjuurdluse keskuses korraldatakse laeva-, lennu- ja raudteeõnnetuste ja/või intsidentide ohutusjuurdlusi, selgitades välja õnnetuste ja intsidentide põhjused ning tehes ohutusalaseid soovitusi või ettepanekuid sarnaste juhtumite vältimiseks tulevikus.

Lisaks korraldatakse kiirgus- ja tuumaohutust ning tagatakse sõltumatu tuumaregulaatori töö.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb 0,38 mln euro ulatuses ministeeriumi (sh OJK tegevuskulud 0,25 mln eurot) ja 7,07 mln euro ulatuses TTJA kuludest. Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve kasv on tingitud sellest, et alates 01.01.2027 täidab TTJA kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädeva asutuse ülesandeid. Selleks eraldas valitsus TTJA-le 2027. aastaks lisavahendeid 1,90 mln eurot ning Kliimaministeeriumi valitsemisalast Keskkonnaameti eelarvest suunati selleks TTJA eelarvesse püsivalt 0,71 mln eurot. Keskkonnaametist liigub TTJA-sse 14 ametikohta kiirguskaitse ja kiirgusseire büroodest. Täiendavalt loob TTJA tuumaregulaatori ülesannete täitmiseks juurde 14 ametikohta. 87% tegevuskuludest kaetakse piirmääraga vahenditest, 9% välisvahenditest ning 3%

majandustegevusest teenitud tuludest (nn omatuludest). Omatulude arvelt planeerib TTJA teha kulusid kiirgusohutust tagavate tasuliste teenuste osutamiseks 0,23 mln eurot. Välisvahenditest on 0,68 mln eurot planeeritud Rail Balticu projekti tehniliseks abiks.

Muude toetuste eelarve vähenemine tuleneb 2027. aastal valdkondliku digipöörde vahendite väiksemast kasutuselevõtust.

2026. aastal on taristu ja digiühiskonna järelevalve programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 1,28 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad peamiselt TTJA tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist eraldati TTJA 2026. aasta eelarvesse täiendavalt 0,10 mln eurot infosüsteemide turvatestimise kuludeks.

3.14.3.3 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

Elukeskkond, liikuvus ja merendus on alates 2025. aastast rakendunud tulemusvaldkond kuue programmiga, mille eesmärgiks on, et Eestis on hea elukeskkond ning konkurentsivõimeline ja kliimakindel majandus, merendus ja transpordiühendused.

Maa ja ruumiloome programm toetab Eesti 2035 strateegilisi sihte läbi nelja selgelt eristatud tegevussuuna. Programm ühendab ruumilise planeerimise, maakasutuse, maaparanduse ja ruumiandmete valdkonnad, tagades tervikliku ja andmepõhise lähenemise kvaliteetse elukeskkonna arendamisel ning panustab digiriigi arengusse ja kvaliteetsete ruumiotsuste tegemisse.

3.14.3.3.1 Maa ja ruumiloome programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Kõikjal Eestis on kvaliteetne ja konkurentsivõimeline elu- ja ettevõtluskeskkond ning kestlik maakasutus koos kvaliteetsete ja kättesaadavate teenustega.

Asutused, kes viivad programmi ellu: MKM, MaRu

Tabel 289. Maa ja ruumiloome programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
15.59	Maa ja ruumiloome programm	-19 491	-16 687	-1 548	-1 244	-12	0
15.60	Ruumiline planeerimine	-4 032	-3 495	-34	-501	-1	0
15.63	Maakasutus	-8 018	-6 571	-1 382	-60	-6	0
15.68	Ruumiandmed	-3 467	-3 354	-61	-49	-2	0
15.71	Maaparandussüsteem	-3 974	-3 267	-72	-633	-3	0

Maa ja ruumiloome programm on MKM-i programm, kuhu panustab MKM-i valitsemisalast veel MaRu. Programm on seotud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga läbi maaparanduspoliitika ja Kliimaministeeriumi vastutusalas oleva ehitusvaldkonnaga läbi ehitisregistri ja e-ehituse platvormiga seotud teenuste MaRu-s.

Programmi koostab MKM vastavalt oma valitsemisala vastutusvaldkondadele. Programmi kinnitab majandus- ja tööstusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKM-i kodulehel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevused toetavad erinevaid tulemusvaldkondi.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab MKM. Programmi täitmise kohta antakse aru programmi tegevuste (programmi dokument) ja tulemusvaldkonna tasandil (riigi majandusaasta koondaruanne).

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse valitsemisalade asutuste tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Rida 15.60 programmi tegevus: Ruumiline planeerimine

Programmi tegevuse eesmärk: Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi avaliku protsessi.

Tabel 290. Programmi tegevuse Ruumiline planeerimine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
2015. aastal jõustunud planeerimisseaduse alusel kehtestatud üldplaneeringute arv Allikas: MaRu	38	54
Detailplaneeringute kestuse mediaan algatamisest kehtestamiseni kuudes Allikas: MaRu	22	18

Kehtestatud üldplaneeringute arv kirjeldab kui suures osas omavalitsustes on uue üldplaneeringu koostamise kaudu rakendatud 2015. aasta planeerimisseaduse põhimõtted ning loodud terviklik ruumilahendus ühinenud omavalitsustes.

Alates 2024. aastast on vaatluse alla võetud täiendav mõõdik: detailplaneeringute kestuse mediaan algatamisest kehtestamiseni kuudes – tulenevalt võetud suunast tõhustada menetlusi ja lühendada detailplaneeringute menetlusaega.

Tabel 291. Programmi tegevuse Ruumiline planeerimine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.60	Ruumiline planeerimine	-2 271	-2 691	-4 032	-1 341	50%	-347
15.61	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 235	-2 537	-3 993	-1 456	57%	-347
	Sh riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud	0	0	-34	-34	100%	0
15.62	Muud toetused	-35	-154	-39	115	-74%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kahe teenuse osutamise kaudu, milleks on ruumilise planeerimise poliitika kujundamine MKM-is ja selle rakendamine MaRu-s läbi strateegilise ruumiplaneerimise teenuse. Ruumilist planeerimist kavandatakse ja viiakse ellu planeerimisseaduse ja selle alusel erinevate planeeringute koostamise ja rakendamise kaudu, alates üleriigilisest planeeringust ja riigi eriplaneeringutest kuni detailplaneeringuteni. See hõlmab suurt koordinatsiooni laia ringi huvitatud osapooltega ning rakendamist mitte ainult vastutavas valitsemisalas (MKM, MaRu), vaid ka laiemalt teiste valdkondade poliitikakujundajate (Kliimaministeerium, Kultuuriministeerium ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium) ja rakendusasutuste ning kohalike omavalitsuste poolt.

Lähiajal on vaja lõpetada üleriigilise planeeringu aastani 2050 koostamine ning tõhustada kogu planeerimismenetluste protsessi. Olulised vahendid selleks on planeerimisseadus ning laialdane digipööre nii andmete kui ka protsesside digimisel, andmete kvaliteedi parandamisel ja rakenduste ühistele platvormidele toomisel. Lisameetmena on kavas vähendada

ajamahukaid planeerimisprotsesse, näiteks on seaduses laiendatud juhte, kus on võimalik detailplaneeringu nõudest loobuda, kus see ei loo lisaväärtust, ning soodustada projekteerimistingimuste alusel ehitamist.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb 1,71 mln euro ulatuses ministeeriumi ja 2,30 mln euro ulatuses MaRu kuludest. 87% tegevuskuludest kaetakse piirmääraga ja 12% välisvahenditest. Välisvahenditest on 0,22 mln eurot planeeritud projekti „Andmemudeli põhised tõhusad planeeringumenetlused“, 0,14 mln eurot projekti „Andmete koosvõime ja automaatsed arenduste eelotsused“ ning 0,10 mln eurot projekti „Kiirelt kitsendustest ehituseni“ kuludeks. 2027. aasta tööjõu- ja majandamiskulude eelarve kasv programmi tegevuses on tingitud maa ja ruumiloome programmi teenuste ümberstruktureerimisest.

Muude toetuste eelarve väheneb 2027. aastal tingituna valdkondliku digipöörde vahendite väiksemast kasutuselevõtust (välisvahendid).

2026. aastal on ruumilise planeerimise programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 0,35 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad ministeeriumi ja MaRu tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.63 programmi tegevus: Maakasutus

Programmi tegevuse eesmärk: Maakasutuse otsused ja nende rakendamiseks tehtavad maatoimingud viiakse ellu kooskõlas maakasutuspoliitika põhimõtetega

Tabel 292. Programmi tegevuse Maakasutus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Osakaal MaRu haldamisel olevatest maaüksustest, mille osas on maareservi analüüs teostatud, % Allikas: MaRu	74,06	76,06
Osakaal rendile antud MaRu hallatavatest põllumajanduslikest maadest, % Allikas: MaRu	89,3	90,16
Kinnisomandi piiriandmete kvaliteet, % Allikas: MaRu	41,4	41,8

MaRu haldamisel olevate maaüksuste osakaal, mille osas on maareservi analüüs teostatud, tähendab analüüsitud kinnisasjade osakaalu kogu MaRu haldamisel olevatest kinnisasjadest. Arvestatakse katastriüksuste arvu järgi - maareservi analüüsi läbinud katastriüksuste osakaal (%) kõikide MaRu haldamisel olevate kinnisasjade kogupindalast. Mõõdiku täitmise tempo sõltub maareservi analüüsi töövahendi arenduse võimalusest.

Osakaal rendile antud MaRu hallatavatest põllumajanduslikest maadest tähendab kasutusse antud põllumajandusliku maa osakaalu kogu MaRu hallatavast põllumajandusmaast (ha). Arvestatakse MaRu haldamisel olevate maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasjade põllumajandusliku maa pindala järgi - kasutuslepinguga kinnisasjade haritava maa ja loodusliku rohumaa kõlvikute pindalade summa osakaal (%) kogu kinnisasjade MaRu haldamisel olevate maatulundusmaa sihtotstarbega kinnisasjade haritava maa ja loodusliku rohumaa kõlvikute pindalade summast.

Kinnisomandi piiriandmete kvaliteedi mõõdiku aluseks on riiklikus ristkoordinaatsüsteemis L-EST registreeritud piiripunktide osakaal (((L-EST mõõdistatud piirimärgid - piiri kindlakstegemise märkega piirimärgid) x 100%) / kõik piirimärgid kokku).

Tabel 293. Programmi tegevuse Maakasutus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.63	**Maakasutus**	**-10 407**	**-9 994**	**-8 018**	**1 976**	**-20%**	**-1 165**
15.64	Tööjõu- ja majandamiskulud	-9 203	-8 665	-7 931	734	-8%	-1 165
15.65	Sh riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud	-282	-316	-1 350	-1 034	327%	0
15.66	Sotsiaaltoetused	-2	-32	-32	0	0%	0
	Sh maareformi seadusest tulenev peretoetus	-2	-32	-32	0	0%	0
15.67	Muud toetused	-34	-95	-55	40	-42%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse osutamise kaudu, millest üks on maakasutuspoliitika kujundamise teenus MKM-is ja kolm maakasutuspoliitika rakenduslikku teenust MaRu-s, milleks on strateegiline maaportfelli haldamine, maakatastri pidamine ja maakasutuspoliitika rakendamine. MaRu haldab enda volitatud valitsemisel olevaid riigimaid, viib nendega läbi maatoimingud, tegeleb maakorraldusega ja avalikes huvides maade omandamisega, kinnisvara hindamise ja analüüsimisega, teostab katastrimõõdistamist ja katastriandmete kvaliteedi kontrolli, mis panustab kinnisomandi piiriandmete kvaliteedi kasvu ja viib läbi maareformi. Maaressurssi, sh riigi maareservi, on vaja hoida ja hallata heaperemehelikult, mh täites omanikukohustusi, väärindades, suunates seda käibesse ja väärtustades lähtuvalt planeeringujärgsest parimast kasutusest.

Koosmõjus üleriigilise planeeringuga on vajalik kujundada maakasutuspoliitilised suunised maa kui piiratud ressursi kasutamiseks konkureerivate huvide olukorras. Samuti on vajalik tõhustada kõigi riigimaade analüüsimise ja haldamise protsesse ja luua digitaalseid lahendusi, mis on eelduseks ressursitõhusal viisil nende käibesse suunamisel.

Programmi tegevuse eelarvest moodustavad ministeeriumi ning MaRu tööjõu- ja majandamiskulud 99%. Sellest on riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud 1,35 mln eurot ehk 17%, mis kaetakse arvestuslikest vahenditest.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb 0,54 mln euro ulatuses ministeeriumi ja 7,39 mln euro ulatuses MaRu kuludest. 82% tegevuskuludest kaetakse piirmääraga vahenditest ja 17% arvestuslikest vahenditest (riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud). Muudatused 2027. aasta tööjõu- ja majandamiskulude eelarves võrreldes 2026. aastaga on põhjustatud 2025–2028 RES-i käigus otsustatud kärbetest ja maa ja ruumiloome programmi teenuste ümberstruktureerimisest. Ka mõjutab 2027. aasta tegevuskulude eelarvet eelarveklassifikaatori muudatus, millest tulenevalt kajastatakse 2026. aastal muude kuludena arvestatud summasid 2027. aastal majandamiskuludena. Seetõttu kasvab riigimaade maamaksu ja hooldamise kulude eelarve üle 1 mln euro.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarve vähenemine on põhjustatud valdkondliku digipöörde vahendite väiksemast kasutuselevõtust (välisvahendid).

2026. aastal on maakasutuse programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 1,17 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad MaRu tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.68 programmi tegevus: Ruumiandmed

Programmi tegevuse eesmärk: Kvaliteetsed ruumiandmed ja -teenused on igaühele kättesaadavad ja toetavad tarkade otsuste tegemist

Tabel 294. Programmi tegevuse Ruumiandmed 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kuni 4 aasta vanuste topograafiliste andmete osakaal, % Allikas: MaRu	82	80

Kuni nelja aasta vanuste topograafiliste andmete osakaal näitab seda kui suur osakaal MaRu poolt hõivatud ja kättesaadavaks tehtud Eesti territooriumi ortofotodest, lidar andmetest ja topograafilistest vektorandmetest on uuemad kui 4 aastat (kolme andmestiku keskmine %). Näidik on otseselt seotud eelarveliste vahenditega andmeid hõivata, uuendada ja kättesaadavaks teha.

Tabel 295. Programmi tegevuse Ruumiandmed eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.68	**Ruumiandmed**	**-4 592**	**-4 265**	**-3 467**	**798**	**-19%**	**-1 245**
15.69	Tööjõu- ja majandamiskulud	-4 579	-4 189	-3 444	744	-18%	-1 244
	Sh riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud	0	0	-61	-61	100%	0
15.70	Muud toetused	-13	-75	-22	52	-70%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse MKM-i ruumiandmete poliitika kujundamise ja MaRu ruumiandmete hõive ja avaldamise teenuse kaudu. Valdkonna eesmärkide saavutamiseks teostab MaRu aeromõõdistamise ja laserskaneerimise toiminguid ning toodab baasruumiandmeid ja hoiab topograafia andmekogu ajakohasena, samuti haldab geodeetilisi andmeid ja süsteeme. Asjakohased, usaldusväärsed ja kvaliteetsed e-teenustega kasutajasõbralikult kättesaadavad ruumiandmed on seotud ühiskonna kõigi eluvaldkondadega ning toetavad Eesti keskkonna, julgeoleku, turvalisuse, pärandi, kultuuri jm hoidmist ning riigi, selle erinevate piirkondade ja ettevõtete konkurentsivõime parandamist. Kvaliteetseid ja jätkusuutlikke teenuseid, mida on klientidel lihtne kasutada, saab luua ja nendes sisalduvaid andmeid otsuste tegemiseks kasutada, kui andmed on ajakohased ning kogutud ühtsel korrastatud viisil. Andmete hõivel ja nende ristkasutamisel ning teenuste loomisel välditakse andmete, sh erasektori andmete, dubleerimist.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve koosneb ministeeriumi ja MaRu kuludest, millest 97% kaetakse piirmääraga vahenditest. Arvestuslikest vahenditest kaetakse 2% tegevuskuludest (0,06 mln eurot riigimaade hooldamise kulud). Muudatused 2027. aasta tööjõu- ja majandamiskulude eelarves võrreldes 2026. aastaga on põhjustatud 2025–2028 RES-i käigus otsustatud kärbetest ning maa ja ruumiloome programmi teenuste ümberstruktureerimisest.

Programmi tegevuse muude toetuste eelarve vähenemine on põhjustatud valdkondliku digipöörde vahendite väiksemast kasutuselevõtust (välisvahendid).

2026. aastal on ruumiandmete programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 1,24 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad MaRu tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Rida 15.71 programmi tegevus: Maaparandussüsteem

Programmi tegevuse eesmärk: Keskkonnasäästliku maaparandustegevusega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline kasutamine

Tabel 296. Programmi tegevuse Maaparandussüsteem 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Teostusjoonised on avalikult kättesaadavad, % Allikas: MaRu	0	40

Avalikult kättesaadavate teostusjooniste osakaal näitab kui suur osakaal maaparandussüsteemide teostusjoonistest on digitaalselt infosüsteemi kaudu avalikult kättesaadavaks tehtud. Näitaja tõus on seotud rahalise panusega paberdokumentide digiteerimisse, georeferentseerimisse ja infosüsteemi pidamisse. Näitaja suurenemine aitab tõsta maaparandussüsteemidega seotud otsuste kvaliteeti.

Tabel 297. Programmi tegevuse Maaparandussüsteem eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.71	**Maaparandussüsteem**	**-3 803**	**-2 217**	**-3 974**	**-1 757**	**79%**	**-191**
15.72	Tööjõu- ja majandamiskulud	-3 803	-2 217	-3 974	-1 757	79%	-191
	Sh riigimaade maamaksu ja hooldamise kulud	0	0	-72	-72	100%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse MaRu maaparanduspoliitika rakendamise teenuse osutamisega, mis aitab rakendada maaparanduspoliitikat. MaRu tegeleb maaparandussüsteemide ehitamise loamenetlusega ja nende toimimise tagamisega, annab nõusolekuid ja kooskõlastusi ning esitab seisukohti, sh korraldab maaparandussüsteemi ehitamise ja kasutamisega seotud dokumentide, sh tõendusdokumentide taotlemist, samuti maaparandussüsteemide nõuetele vastavuse kontrolli ja järelevalvet ning korraldab hoiutöid riigi poolt korras hoitavatel eesvooludel. Maaparanduspoliitika kujundamine on REM-i valitsemisalas ning selgitatud biomajanduse programmi tegevuse all.

Programmi tegevuse eelarve koosneb MaRu tööjõu- ja majandamiskuludest. Neist 82% kaetakse piirmääraga vahenditest ja 16% välisvahenditest, millest rahastatakse projekti „*LIFE SIP WetEST*“ (0,41 mln eurot), ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi tehnilisest abist (0,22 mln eurot).

Muutused 2027. aasta eelarves on tingitud maa ja ruumiloome programmi teenuste ümberstruktureerimisest.

2026. aastal on maaparandussüsteemi programmi tegevuses lisaks eelarve seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 0,19 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad

MaRu tegevuskuludest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

3.14.4 Investeeringud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringud edendavad teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni. Samuti investeeritakse kiirgus- ja tuumaohutusse.

Tabel 298. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala						
15.74	Investeeringud kokku	-2 617	-50	-1 671	-1 621	3242%	-1 493
	IT investeeringud	-1 880	-40	-1 229	-1 188	2947%	-500
	Masinad ja seadmed	0	0	-219	-219	100%	0
15.75	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-507	-10	-223	-213	2203%	0
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium						
	Investeeringud kokku	-30	-50	-1 152	-1 102	2203%	-332
	IT investeeringud	-5	-40	-929	-888	2203%	-332
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-25	-10	-223	-213	2203%	0
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet						
	Investeeringud kokku	-1 312	0	-519	-519	100%	-311
	IT investeeringud	-830	0	-300	-300	100%	-18
	Masinad ja seadmed	0	0	-219	-219	100%	0

Tabel 299. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala						
15.74	Investeeringud kokku		-1 671	-1 338	-197	-136	0

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muudest tuludest sõltuvad vahendid
	Muud investeeringud kokku		-1 448	-1 338	0	-110	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-929	-819	0	-110	0
	Kiirgus- ja tuumaohutuse IT investeeringud	IT investeeringud	-300	-300	0	0	0
	Kiirgus- ja tuumaohutuse masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-219	-219	0	0	0
15.75	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-223	0	-197	-26	0

Valitsemisala 2027. aasta eelarvesse on võrreldes 2026. aastaga planeeritud 0,72 mln eurot rohkem IT investeeringuid piirmääraga vahenditest, mis on suunatud teadus- ja arendustegevuse edendamiseks. Projekti maksumus perioodil 2027–2029 on kokku 2,15 mln eurot. TTJA 2027. aasta eelarvesse lisandus 0,52 mln eurot kiirgus- ja tuumaohutuse investeeringuteks, sh 0,30 mln eurot IT investeeringuteks ja 0,22 mln eurot kiirgusseirejaamade soetuseks. Ministeeriumi eelarvesse suunati seoses riigi IKT reformiga KLIM-i valitsemisalast püsivalt 0,10 mln eurot aastas IT investeeringuteks. Välisvahenditest on investeeringute eelarvesse lisandunud 0,06 mln eurot ettevõtjale suunatud avalike teenuste väljatöötamiseks (maksumus perioodil 2027–2029 kokku 0,17 mln eurot). 2027. aastal jätkatakse valdkondliku digipöördega seotud IT investeeringutega 0,05 mln eurot (samuti välisvahenditest). Aastatel 2027–2029 on selleks kokku kavandatud 0,15 mln eurot.

2026. aastal on valitsemisala investeeringute eelarves lisaks seadusega kinnitatud vahenditele kasutada 1,36 mln eurot 2025. aastast üle kantud jääke, mis koosnevad ministeeriumi, TTJA ja MaRu investeeringutest. Sellest 0,86 mln eurot on 2025. aastal eraldatud Vabariigi Valitsuse reservidest. Detailne info ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel (sh jääkide tekkimise ning nende ülekandmise põhjused, https://mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium-ja-minister/eelarve-ja-majandusteave?view_instance=0&current_page=1).

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist eraldati TTJA 2026. aasta eelarvesse täiendavalt 0,14 mln eurot laia riigikaitse arendamiseks.

3.14.5 Finantseerimistehingud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud on peamiselt suunatud ettevõtjatele pakutavate rahastamisvahendite kättesaadavuse parandamiseks ja omakapitali investeeringuteks Eesti ettevõtetesse, et täita riigi strateegilisi eesmärke.

Tabel 300. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
15.76	**Finantseerimistehingud kokku**	**-93 078**	**-1 889**	**-21 251**	**-19 362**	**1025%**	**0**
15.77	Laenunõuded	1 830	3 300	3 100	-200	-6%	0
15.78	Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	-67 800	-19 610	-37 590	-17 980	92%	0
15.79	Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	-16 109	64 421	13 239	-51 182	-79%	0

MaRu planeeris eelarvesse antud laenude tagasimakseid 3,10 mln eurot.

12,60 mln eurot on planeeritud sissemakseteks EIS-i tütarettevõtte AS SmartCap Riskikapitalifondi (Venture Capital Fund). 2026. aastal oli selleks planeeritud 19,60 mln eurot.

Valitsemisala eelarvesse on alates 2027. aastast kavandatud finantseerimistehing omakapitali investeeringuteks mahus 25 mln eurot aastas. Meetme eesmärk on osaluste omandamine Eesti majanduse seisukohalt strateegilistes ettevõtetes. Seejuures on olulisteks tingimusteks:

- investeering tehakse turutingimustel, et investeeringuga ei kaasne riigiabi (osaluse väärtusele on andnud hinnangu sõltumatu hindaja või investeeritakse erainvestoriga samadel tingimustel (pari passu));
- investeeritakse Eesti majanduse toimimise ja arengu seisukohalt strateegilistesse ettevõtetesse;
- ettevõttes omandatakse vähemusosalus ehk kuni 49% ettevõttest.

Meetme rakendamisvalmiduse saavutamiseks esitab MKM strateegiliste ettevõtete määratlemise ning neis osaluste omandamise protsessi põhimõtted Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks/kinnitamiseks.

Ettevõtluskeskkonna arendamiseks, rahvusvahelistumise toetamiseks ja investeeringute soodustamiseks on Euroopa Regionaalarengu Fondist planeeritud 7,20 mln eurot rahastamisvahendite pakkumiseks ettevõtetele (laenud, garantiid, omakapitali investeeringud). 2026. aastal oli selleks planeeritud 2,50 mln eurot.

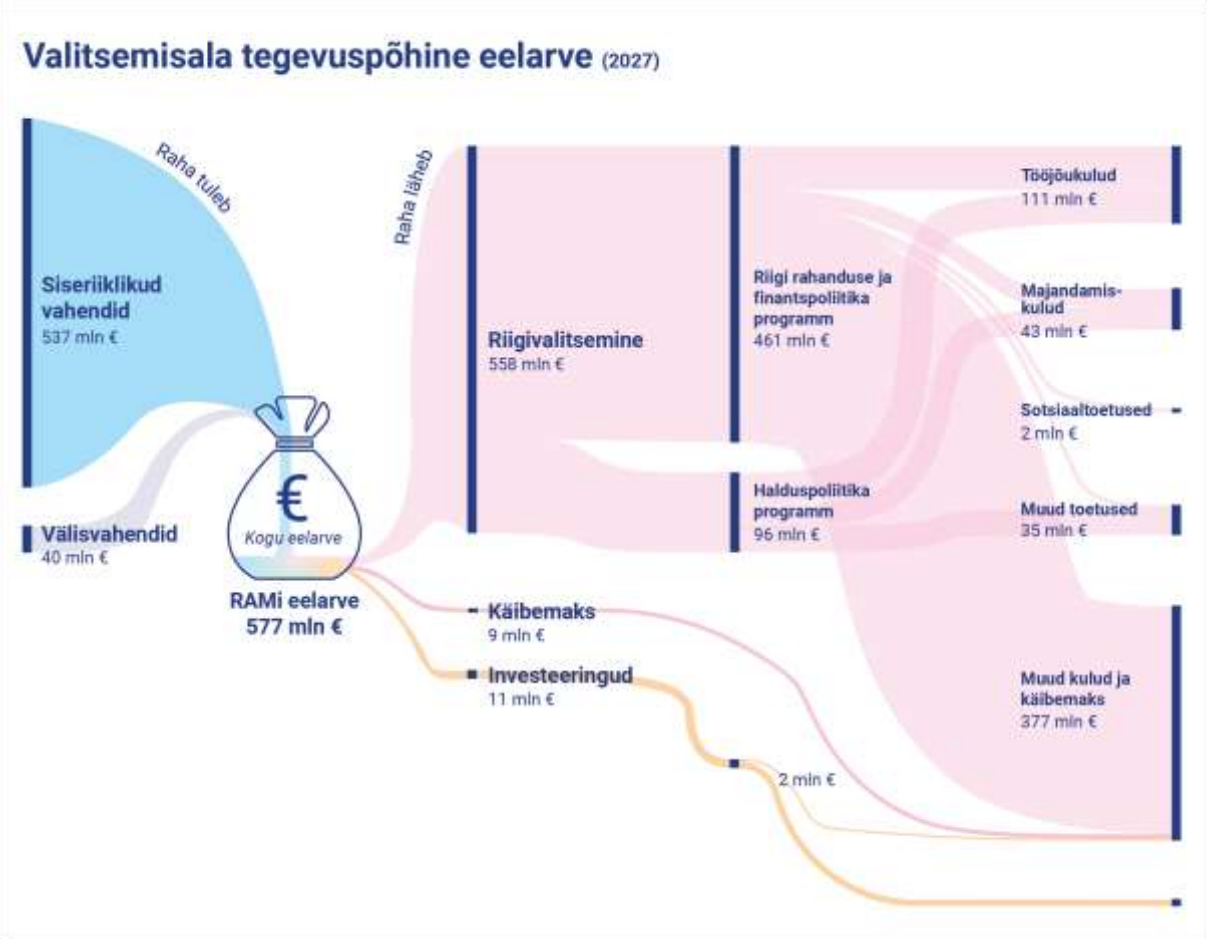
AS SmartCap on prognoosinud sihtfondidest vahendite riigieelarvesse tagasilaekumisi kokku 20,40 mln eurot, sh COVID-19 eriolukorra vahendeid 7,80 mln eurot. 2026. aastal oli tagasilaekumisi planeeritud 66,90 mln eurot. Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimise eelarvete muutus on tingitud prognooside uuendamisest.

3.15 Rahandusministeeriumi valitsemisala

Rahandusministeeriumi valitsemisala poliitikakujundamise ja elluviimise tulemusel on riik rahanduslikult kestlik, arukalt toimiv ning regionaalselt tasakaalus, et kõikjal Eestis oleks elanikel hea elada ja ennast teostada.

Rahandusministeeriumi valitsemisala eesmärk on tagada riigi rahaasjade jätkusuutlik ja läbipaistev juhtimine ning toetada Eesti majanduse stabiilset arengut. Selleks kujundame ja viime ellu riigi eelarve-, maksu-, tolli-, finants- ja halduspoliitikat ning koordineerime Euroopa Liidu vahendite kasutamist.

Joonis 32. Rahandusministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

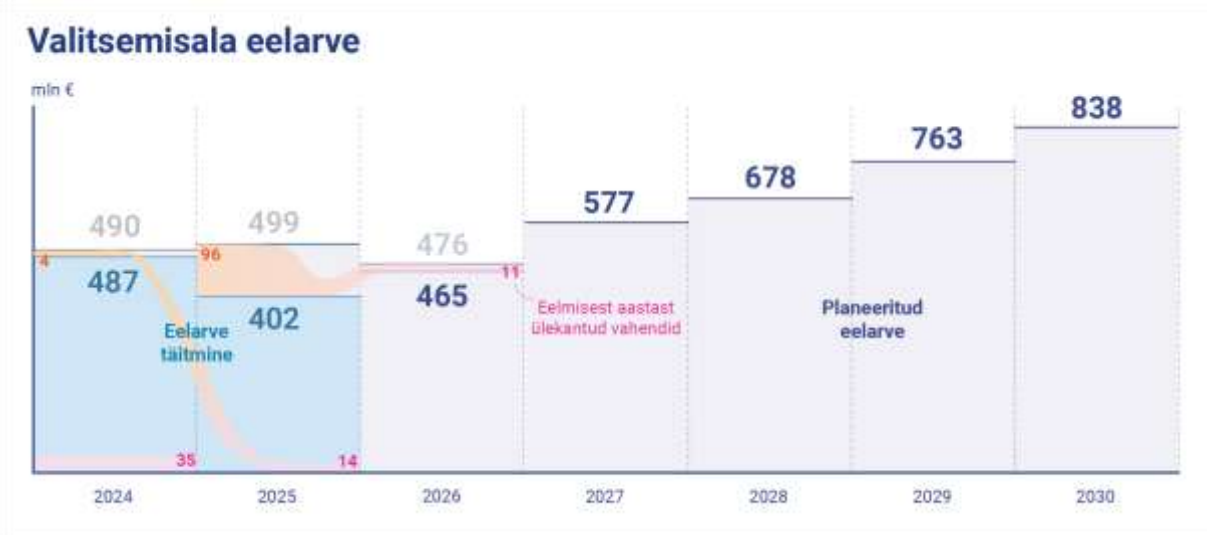

Valitsemisala 2027. aasta eelarve maht on 576,91 mln eurot.

Eelarve põhineb peamiselt siseriiklikel vahenditel, mis moodustavad 93% kogu eelarvest. Suurim kuluartikkel on siseriiklikes vahendites finantskulud 365,63 mln eurot ehk 68% eelarvest. Finantskulud sisaldavad eelkõige riigi võetud laenudelt makstavaid intresse. Tööjõu- ja majandamiskulud moodustavad kokku 27% eelarvest. Toetustest on suurima osakaaluga avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programmi alameetmete toetused, milleks on kavandatud 29,39 mln eurot ehk 5% valitsemisala eelarvest.

Tegevuspõhiselt panustatakse riigi eelarvestrateegias seatud Riigivalitsemise tulemusvaldkonna eesmärgi „Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine“ saavutamisse. Programmide lõikes moodustab suurima osa riigi rahanduse ja finantspoliitika programmi kulude maht 461,28 mln eurot ehk 80% kogueelarvest. Halduspoliitika programmi kulude maht on 96,45 mln eurot ehk 17% kogueelarvest.

Joonis 33. Rahandusministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Valitsemisala 2027. aasta kulude ja investeeringute eelarve on 2026. aasta eelarvest ca 112 mln eurot suurem. Kasv tuleb peamiselt intressikulude muutusest. Väiksemas ulatuses mõjutavad aastate vahelist muutust valitsemisalade vahelised eelarvemuudatused, rakendatud kokkuhoiumeetmed, perioodide korrigeerimised, välistoetuste mahtude muutused ning kulude ja investeeringute ümberliigitused. Mõju avaldavad ka varasemate riigi eelarvestrateegiate raames eraldatud vahendid.

RES 2027–2030 meetmeotsustega eraldati täiendavad vahendid siseturvalisuse palgafondi kasvuks, laiapindse riigikaitse arendamiseks, maksupettuste vähendamiseks ning riigi finantsjuhtimiseks vajaliku eksperditeadmise säilitamiseks. Lisaks korrigeeriti IKT-kulude ja -investeeringute perioode ning piirmäärata vahendite mahtu tuludes ja kuludes (vt seletuskirja lisa 1 „Ülevaade 2027. aasta meetmete mõjust riigieelarvelistele asutustele põhiseaduslike institutsioonide ja valitsemisalade lõikes“).

2026. aasta eelarvesse kanti 2025. aastast üle kokku 10,98 mln eurot kasutamata vahendeid, mis on 22% vähem kui aasta varem. Ülekantud summast 9,39 mln eurot moodustasid kulud ja 1,59 mln eurot investeeringud.

Põhjalikuma info saamiseks vt ministeeriumi kodulehel rubriigis „Strateegilised dokumendid“: Strateegilised dokumendid | Rahandusministeerium avaldatud Rahandusministeeriumi programmid ning ülekantavate vahendite käskkiri ja selgitused.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Valitsemisala moodustavad kuus asutust: Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet, Statistikaamet, Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus ja Rahapesu Andmebüroo. Rahandusministeeriumi haldusalasse kuuluvad äriühingud Eesti Energia, Eesti Loto, Riigi Kinnisvara ning Levira ning avalik-õiguslikud juriidilised isikud Tagatisfond ja Audiitorkogu. 2026. aastal Rahandusministeeriumi valitsemisalas struktuurimuudatusi ei toimunud.

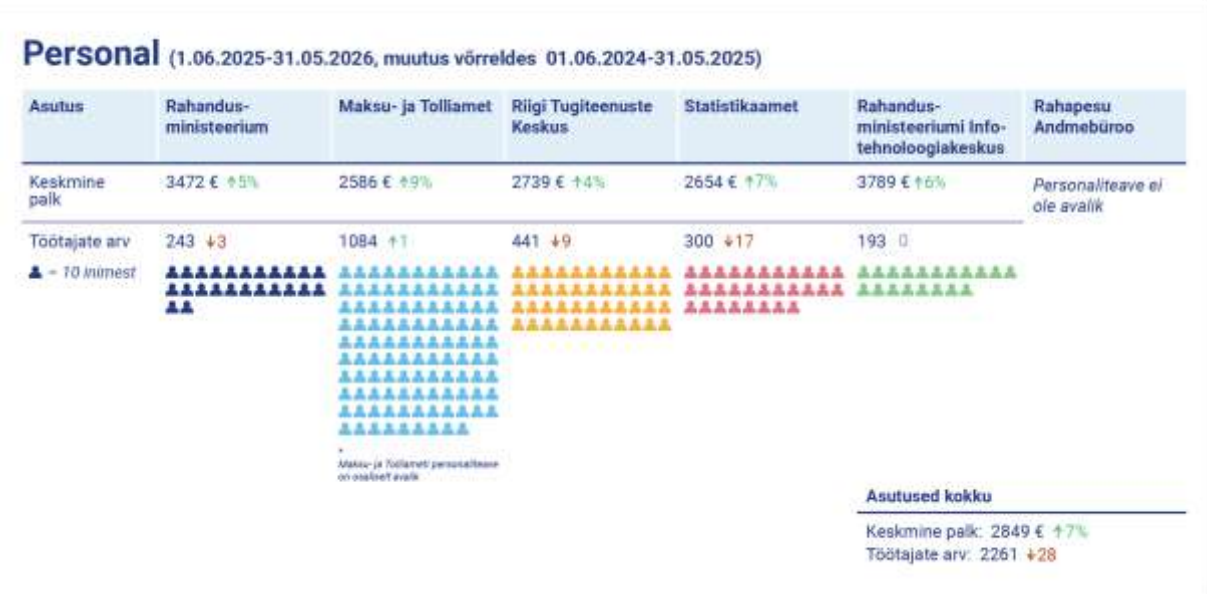
Valitsemisala personali ülevaade

Rahandusministeeriumi valitsemisalas töötab kokku 2261 teenistujat (ametnikud ja töötajad kokku)[27]. Personali- ja palgaandmed ei sisalda Rahapesu Andmebüroo näitajaid ning Maksu- ja Tolliameti personaliteave on osaliselt avalik.

Valitsemisala suurimaks asutuseks on Maksu- ja Tolliamet, kus töötab 48% valitsemisala teenistujatest. 2025. aastaga võrreldes on valitsemisala teenistujate keskmine arv vähenenud 28 teenistuja võrra, kõige enam on kahanenud Statistikaameti teenistujate arv (17 teenistujat).

Kõigi valitsemisala teenistujate keskmine kogupalk[28] oli 01.06.2026 seisuga 2849 eurot, aasta varasemaga võrreldes on keskmine palk kasvanud 7%.

Joonis 34. Rahandusministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

[27] Perioodi 1.06.2025-31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

[28] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 301. Rahandusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Riigivalitsemine	-	Riigi rahanduse ja finantspoliitika programm
		Halduspoliitika programm

Valitsemisala tulemusvaldkonna „Riigivalitsemine“ ja programmide „Riigi rahanduse ja finantspoliitika programm“ ning „Halduspoliitika programm“ info – tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid, mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias, mis on kättesaadav Rahandusministeeriumi kodulehel. Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium ja lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles Strateegilised dokumendid | Rahandusministeerium.

3.15.1 Tulud

Valitsemisala tulude eelarve suurim mõjutaja on maksuline tulu.

Detailne ülevaade maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest on seletuskirja osas 2, peatükis 2.1.1 Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed – maksulised tulud.

Tabel 302. Rahandusministeeriumi valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
16.1	**Tulud kokku**	**15 723 124**	**15 807 638**	**16 791 370**	**983 732**	**6%**
16.2	Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	15 493 407	15 622 485	16 608 531	986 046	6%
16.3	Saadud toetused	22 012	36 966	35 478	-1 488	-4%
16.4	Riigilõivud	1 047	767	851	84	11%
16.5	Tulu majandustegevusest	1 933	1 157	1 244	87	8%
16.6	Tulu põhivara ja varude müügist	160	73	53	-20	-27%
16.7	Trahvid ja muud varalised karistused	630	322	424	102	32%
16.8	Muud tulud	21 993	18 320	21 300	2 980	16%
16.9	Intressi- ja omanikutulud	181 943	127 548	123 489	-4 059	-3%

Saadud toetused

Valitsemisalas kasutatakse toetusi kulude ja investeeringute rahastamiseks ning nende vahendamiseks teistele asutustele.

Saadud toetuste maht 2027. aastal on 35,48 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga väheneb toetuste maht 1,49 mln eurot, kuna mitu suurema mahuga projekti jõuavad lõpule.

Toetused saadakse valdavalt välisdoonoritelt.

Euroopa Liidu Ühtekuuluvuspoliitika fondidest laekub:

- 12,73 mln eurot 2021–2027 perioodi tehniliseks abiks;
- 0,07 mln eurot noorte valdkonna seire- ja analüüsisüsteemi ning rände- ja lõimumisteenuste projektide elluviimiseks;
- 0,16 mln eurot uurimisjuhtide kontaktvõrgustiku ning rahvusvahelise kriminaalkoostööoskuse parendamiseks ning aktsiisikuritegude vastu võitlemiseks.

Euroopa territoriaalse koostöö programmide tehniliseks abiks on kavandatud 0,67 mln eurot, Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide tehniliseks abiks ja juhtimiskuludeks 0,64 mln eurot ning Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetusmeetmete tehniliseks abiks ja programmi juhtimiskuludeks 0,15 mln eurot.

USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel laekub 3,09 mln eurot finantskuritegude vastaste projektide edendamiseks.

Moderniseerimisfondist rahastatakse avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programmi elluviimist 16,22 mln eurot.

Euroopa Komisjonilt laekub:

- 0,16 mln eurot Customs ja Fiscalis programmidest tolli- ja maksundusalase koostöö tegevusteks;
- 0,18 mln eurot Tobac programmist maksukuritegevuse tõkestamiseks;
- 0,10 mln eurot piirikontrolli tõhustamise projektide elluviimiseks;
- 0,38 mln eurot Ukraina statistikaameti koolitamiseks.

Eurostati toetused 0,90 mln eurot on suunatud Euroopa Liidu liikmelisusega kaasnevate õigusaktidest tulenevate kohustuste juurutamiseks.

Eelnimetatud välistoetustele lisaks laekub 0,03 mln eurot kodumaist toetust Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskuselt Ukraina maksuameti arendamiseks.

Riigilõivud

Riigilõivude prognoositav maht 2027. aastal on 0,85 mln eurot. Lõivude kogujad on:

- Maksu- ja Tolliamet 461 tuhat eurot hasartmänguseaduse alusel tehtavate toimingute eest ja 20 tuhat eurot maksukorralduse seaduse alusel siduva eelotsuse taotluste läbivaatamise eest;
- Rahandusministeerium 350 tuhat eurot riigihangete seaduse alusel tehtavate toimingute eest;
- Rahapesu Andmebüroo 20 tuhat eurot rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel väljastatava tegevusloa taotluste läbivaatamise eest.

Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekuva tulu ja konfiskeeritud varade müügist laekuva tulu prognoositav maht 2027. aastal on kokku 1,24 mln eurot.

Tulude laekumine on planeeritud:

- Statistikaametile 700 tuhat eurot statistikatööde programmiväliste tellimustööde eest;
- Riigi Tugiteenuste Keskusele 250 tuhat eurot peamiselt riigihangete korraldamise teenuselt;
- Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele 223 tuhat eurot Eesti Linnade ja Valdade Liidule, riigi sihtasutustele ja aktsiaseltsidele osutatava valitsusportaali majutus- ja haldusteenuselt;
- Maksu- ja Tolliametile 39 tuhat eurot Tallinna linnavalitsuselt müügimaksu ja reklaamimaksu haldamiselt ning Eesti Liikluskindlustuse Fondilt piirikindlustuspoliisi vormistamiselt;
- Rahandusministeeriumile ning Maksu- ja Tolliametile süüteomenetluses konfiskeeritud varade müügist kokku 31 tuhat eurot.

Tulu põhivara ja varude müügist

Rahandusministeerium prognoosib loobutud kinnisvara müügist tulu 50 tuhat eurot ning Maksu- ja Tolliamet amortiseerunud ametisõidukite müügist 3 tuhat eurot.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvide prognoositav maht 2027. aastal on 0,42 mln eurot.

Laekumist prognoosib Maksu- ja Tolliamet 324 tuhat eurot, sh:

- tolliseaduse alusel 122 tuhat eurot;
- maksukorralduse seaduse alusel 22 tuhat eurot;
- hasartmänguseaduse, alkoholiseaduse, tubakaseaduse, vedelkütuse seaduse, vedelkütuse erimärgistamise seaduse ja biotsiidiseaduse alusel kokku 180 tuhat eurot.

Rahandusministeeriumile laekuvad Finantsinspektsiooni määratud haldustrahvid hinnanguliselt 100 tuhat eurot.

Muud tulud

Muude tulude prognoositav maht 2027. aastal kokku on 21,30 mln eurot.

Maksu- ja Tolliamet prognoosib laekumiseks 21,28 mln eurot, sh:

- intressitulu õigeaegselt tasumata maksudelt 19 mln eurot. Maksuintress määratakse maksumaksjale maksukohustuse täitmisega viivitamise korral. Maksuintressi määr on 0,06% päevas;
- laekumised maksukorralduse seaduse alusel kokku 2,28 mln eurot, sh sunnirahad 0,90 mln eurot, väljanõudmata deposiidid 0,30 mln eurot ning arestitud varade kanded riigituludesse, tulud kahjunõuetelt jm ebatavalised tulud kokku 1,08 mln eurot.

Statistikaamet prognoosib sunnirahade laekumist 10 tuhat eurot ja Rahandusministeerium regressinõudeid ja muid ebatavalisi tulusid 10 tuhat eurot.

Intressi- ja omanikutulud

Intressi- ja omanikutulude prognoositav maht 2027. aastal on kokku 123,49 mln eurot.

Intressi- ja omanikutulude eelarve sisaldab:

- dividenditulu 45,80 mln eurot on planeeritud äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2027. aasta kevadel pärast 2026. aasta tegelike majandustulemuste selgumist. Eelduste kohaselt maksavad dividende aktsiaseltsid Eesti Energia, Riigi Kinnisvara, Eesti Loto ja Levira;
- tuluna hoiustelt ja väärtpaberitelt on kavandatud intressitulu riigi likviidsusreservilt ja stabiliseerimisreservilt 73,56 mln eurot ning dividenditulu Põhjamaade Investeerimispangalt 0,50 mln eurot;
- muude finantstuludena on prognoositud Eesti Panga kasumieraldise laekumine 2,50 mln eurot ja intressitulu antud laenudelt 1,13 mln eurot.

Intressi- ja omanikutulude maht väheneb 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga kokku 4,06 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt dividenditulude prognoosi vähenemine 25,45 mln eurot, intressitulude prognoosi suurenemine 23,89 mln eurot seoses turuintressimäärade tõusuga ning Eesti Panga kasumieraldise prognoosi vähenemine 2,50 mln eurot.

3.15.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 303. Rahandusministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
16.10	**Rahandusministeeriumi valitsemisala**	**-566 372**	**-134 112**	**-379 909**	**-37 634**	**-14 717**	**0**
16.11	Rahandusministeerium	-432 661	-23 090	-372 294	-23 925	-13 353	0
16.12	Maksu- ja Tolliamet	-69 422	-63 298	-4 746	-1 308	-71	0
16.13	Statistikaamet	-13 172	-10 743	-350	-1 379	-700	0
16.14	Riigi Tugiteenuste Keskus	-21 835	-11 306	-420	-9 739	-370	0
16.15	Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	-22 221	-19 742	-1 929	-327	-223	0
16.16	Rahapesu Andmebüroo	-7 060	-5 934	-170	-956	0	0

Tabel 304. Rahandusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.10	**Rahandusministeeriumi valitsemisala**	**-385 132**	**-449 818**	**-566 372**	**-116 554**	**26%**	**-10 463**
	Tööjõukulud	-106 123	-106 891	-110 878	-3 987	4%	-5 921
	Majandamiskulud	-34 273	-40 011	-43 477	-3 466	9%	-4 152
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-410	-354	-368	-14	4%	-9
	Sotsiaaltoetused	-1 692	-1 800	-2 001	-201	11%	-314
	Muud toetused	-15 440	-31 081	-35 373	-4 292	14%	-19
16.43	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-6 664	-8 729	-8 647	82	-1%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-219 594	-260 930	-365 628	-104 698	40%	0
16.11	**Rahandusministeerium**	**-263 751**	**-321 825**	**-432 661**	**-110 836**	**34%**	**-4 601**
	Tööjõukulud	-14 322	-13 812	-14 792	-981	7%	-2 757
	Majandamiskulud	-10 344	-12 102	-12 812	-709	6%	-1 479
	Sotsiaaltoetused	-1 691	-1 800	-2 000	-200	11%	-314
	Muud toetused	-15 359	-31 004	-35 263	-4 259	14%	-14
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 909	-2 373	-2 366	7	0%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-219 551	-260 730	-365 428	-104 698	40%	0
16.12	**Maksu- ja Tolliamet**	**-60 234**	**-64 441**	**-69 422**	**-4 982**	**8%**	**-2 251**
	Tööjõukulud	-43 727	-47 150	-49 265	-2 115	4%	-1 332
	Majandamiskulud	-13 394	-13 934	-16 403	-2 469	18%	-901

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-410	-354	-368	-14	4%	-9
	Muud toetused	-74	-67	-100	-33	49%	-6
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 577	-2 728	-3 087	-359	13%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-43	-200	-200	0	0%	0
16.13	**Statistikaamet**	**-14 607**	**-14 163**	**-13 172**	**991**	**-7%**	**-358**
	Tööjõukulud	-12 592	-10 916	-10 872	44	0%	-261
	Majandamiskulud	-1 731	-2 633	-1 926	707	-27%	-97
	Sotsiaaltoetused	-1	0	-1	-1	100%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-283	-614	-373	241	-39%	0
16.14	**Riigi Tugiteenuste Keskus**	**-21 460**	**-21 671**	**-21 835**	**-164**	**1%**	**-1 086**
	Tööjõukulud	-19 225	-18 652	-18 644	8	0%	-488
	Majandamiskulud	-1 611	-2 448	-2 612	-164	7%	-597
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-305	-571	-579	-8	1%	0
16.15	**Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus**	**-18 867**	**-21 027**	**-22 221**	**-1 194**	**6%**	**-1 275**
	Tööjõukulud	-11 316	-11 384	-11 957	-573	5%	-661
	Majandamiskulud	-6 168	-7 566	-8 314	-748	10%	-614
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 384	-2 077	-1 950	127	-6%	0
16.16	**Rahapesu Andmebüroo**	**-6 212**	**-6 691**	**-7 060**	**-369**	**6%**	**-893**
	Tööjõukulud	-4 941	-4 976	-5 347	-371	7%	-423
	Majandamiskulud	-1 025	-1 328	-1 411	-83	6%	-464
	Muud toetused	-7	-10	-11	0	2%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-206	-367	-292	75	-20%	0

Rahandusministeerium

Rahandusministeeriumi põhiülesanded on Vabariigi Valitsuse nõustamine eelarve, maksunduse, makromajanduse, finants- ning halduspoliitika küsimustes, ettepanekute esitamine ning poliitika kujundamine ja elluviimine.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 432,66 mln eurot, millest arvestuslikud kulud moodustavad 86%, välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga 6%, piirmääraga vahendid 5%, muud tuludest sõltuvad kulud ehk kasvuhoonegaaside kvoodimüügi vahenditest rahastatavad kulud 3%.

Suurim kulu (84% asutuse kulude eelarvest kokku) on finantskulu, mis sisaldab riigi võetud laenudelt makstavaid intresse ning Tervisekassa ja Töötukassa arvelduskonto jäägi eest

makstavaid intresse. Intressikulude eelarve muutust aastate lõikes mõjutavad laenude mahud ning intressimäärad.

Kulude eelarve suureneb võrreldes 2026. aasta eelarvega kokku 110,84 mln eurot. 2027. aasta eelarve erinevus võrreldes 2026. aasta eelarvega tuleneb peamiselt finantskulude prognoosi korrigeerimisest ning kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise tuludest rahastatavate kulude muutumisest.

Piirmääraga kulude muutusi mõjutavad peamiselt varasemate RES-ide raames rakendatud kokkuhoiumeetmed, valitsuse otsused RES 2027–2030 raames, RKAS-i kinnistukulude prognoosi muutus ning muud väiksemahulised muudatused, sealhulgas valitsemisalade vahelised eelarvemuudatused tegevuste ümberkorraldamise tõttu.

Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 otsustega eraldati Rahandusministeeriumile 1,30 mln eurot finantsjuhtimiseks vajaliku eksperditeadmise tagamiseks ning 0,10 mln eurot riigilõivuseaduse muudatusega kaasnevate kulude katmiseks.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 88% ning välistoetused 12%.

Majandamiskulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 78%, arvestuslikud kulud 14% ning välistoetused 8%. Piirmääraga eelarvest rahastatavast majandamiskulust moodustavad suurima osa (79% ehk 7,94 mln eurot) kinnistukulud, sh kuue ministeeriumi ühishoone, riigimajade ning riigile loovutatud korterite ülalpidamiskulud.

Arvestuslike majandamiskuludena on kavandatud riigikassa arvelduste korraldamiseks ning riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamiseks 1,13 mln eurot, maamaksu kuludeks riigi omandis olevatelt maadelt 0,20 mln eurot ning riigi poolt tekitatud kahjude hüvitamiseks juriidilistele isikutele kohtute, prokuratuuri ja politsei õigeksmõistvatest lahenditest tulenevalt 0,40 mln eurot.

Sotsiaaltoetustena on 2027. aastal planeeritud õppelaenude riigitagatise väljamaksmiseks 0,20 mln eurot ning riigi poolt füüsilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamiseks õigeksmõistvatest lahenditest tulenevalt 1,80 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta eelarvega suureneb kulude prognoos 0,20 mln eurot lähtudes viimaste aastate keskmisest tegelikust kulutasemest.

Muude toetuste maht 2027. aastal hõlmab investeeringutoetusi Moderniseerimisfondist 16,03 mln eurot ning kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega (CO_2) kauplemise tuludest 13,35 mln eurot. Võrreldes 2026. aastaga suureneb CO_2 toetuste maht 5,19 mln eurot, kuna 2021–2030 kauplemisperioodi taotlusvoorudest rahastatud projektid jõuavad väljamaksete etappi. Lisaks kavandatakse vahendeid struktuurivahendite rakendamiseks, riigigarantiidest tulenevate kohustuste katmiseks ning muude seadusest ja rahvusvahelistest kohustustest tulenevate toetuste ja maksete rahastamiseks.

Maksu- ja Tolliamet

MTA tegevusvaldkond on riigitulude haldamine, riikliku maksu- ja tollipoliitika rakendamine ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsmine.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 69,42 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 91%, arvestuslikud kulud 7%, välistoetused ning muud tuludest sõltuvad kulud 2%.

Kulude eelarve suureneb kokku 4,98 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega eraldatud lisavahendid. Asutuse eelarvesse lisandusid vahendid laiapindse riigikaitse kulude katmiseks 0,51 mln eurot, maksupettuste vähendamiseks ja maksulaekumiste parandamiseks 1,50 mln eurot ning siseturvalisuse palgafondi kasvuks 0,60 mln eurot. Lisaks on võrgustikuanalüüsi tarkvara kasutuselevõtuks suunatud investeeringutest kuludesse 0,90 mln eurot.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 99%.

Majandamiskulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 87%, arvestuslikud kulud 9% ning välistoetustest ja majandustegevusest laekuvast tulust rahastatavad kulud kokku 4%.

Piirmääraga vahenditest moodustavad suurima osa kinnistukulud. Lisaks sisaldab eelarve põhitegevuse tagamiseks vajalikke kulusid, sealhulgas tollikontrolli, seadmete ülalpidamise, transpordi ning muu järelevalvetegevusega seotud kulusid.

Arvestuslike kulude alla on kavandatud tubaka- ja kange alkoholi maksumärkide trükikulud ning pangateenuste tasud.

Välistoetustest rahastatakse piirikontrolli ning maksu- ja tollivaldkonna võimekuse arendamisega seotud tegevusi, rahvusvahelisi koostööprojekte ning õiguskaitseasutuste koostöö tõhustamist. Eelarvesse on kavandatud ka välispartnerite rahastatavad projektid, mille eesmärk on tugevdada finantskuritegevuse vastast võitlust ning parandada analüüsi- ja järelevalvevõimekust.

Muude tuludest sõltuvate vahendite all on kavandatud Ukraina maksuameti arendamise toetamise ning majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulud.

Muude toetuste all on kavandatud piirmääraga vahendina liikmemaksud rahvusvahelistele organisatsioonidele ja stipendiumid Sisekaitseakadeemia üliõpilastele.

Intressikulu ja muude finantskulude all on kavandatud arvestusliku kuluna kohtu lahenditega seotud intressikulu enammakstud maksusummadelt.

Statistikaamet

STAT-i tegevusvaldkond on Euroopa Liidu statistikasüsteemis kehtivatele põhimõtetele ja kvaliteedikriteeriumidele vastava riikliku statistika tegemine ja andmehalduse koordineerimine.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 13,17 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 82%, välistoetused 10%, muud tuludest sõltuvad vahendid 5% ning arvestuslikud vahendid (käibemaks) 3%.

Kulude eelarve kokku väheneb 0,99 mln eurot. Vähenemist mõjutavad peamiselt välisvahenditest rahastatavate projektide mahu muutused, kulude ümberplaneerimine aastate

vahel ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaudu rahastatava andmepõhise aruandluse arendusprojekti eelarve muutus.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 84%, välistoetused 10%, majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulud 6%.

Majandamiskulude eelarvest kokku moodustavad piirmääraga vahendid 81%, välistoetused 16% ja majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulud 3%.

Piirmääraga vahenditest moodustavad 53% Tallinna, Tartu ja Viljandi kontorite ülalpidamiskulud ning 10% rahvusvahelise koostöö ja Eurostati töögruppides osalemisega seotud lähetuskulud.

Välistoetustest rahastatakse Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmist, rahvusvahelise arengukoostööga seotud tegevusi, noorte valdkonna seire- ja analüüsivõimekuse arendamist ning rände- ja lõimumisvaldkonna teenuste arendamist.

Tellimustöödest laekuvast tulust kaetakse klientide tellimusel tehtavate andmeväljavõtete, statistiliste uuringute ja analüüside ning aruannete koostamisega seotud kulud.

Riigi Tugiteenuste Keskus

RTK pakub avaliku sektori asutustele erinevaid tugiteenuseid ning korraldab Euroopa Liidu ja muude toetuste jagamist, järelevalvet ja makseid. Pakutavate teenuste hulka kuulub personali- ja palgaarvestus, finantsarvestus sh riigi raamatupidamise koondaruandluse koostamine, riigihangete korraldamine, dokumendihaldus- ja arhiiviteenus, toetuste kasutamise korraldamine.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 21,84 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 52%, tuludest sõltuvad vahendid (välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga, CO_2 meetmete halduskulud ja majandustegevusest laekuv tulu) 46% ning käibemaks 2%.

Asutuse kulude eelarve suureneb 0,16 mln eurot. Eelarve muutust mõjutab peamiselt välisprojektide rakenduskulude eelarve suurenemine.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 51% ja tuludest sõltuvad vahendid 49%.

Majandamiskulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 70% ja välistoetused 30%.

Piirmääraga kuludest 47% moodustavad SAP majandustarkvara litsentside hoolduskulud, 37% kulub Tallinna ja Tartu kontorite ülalpidamiskuludeks.

Välistoetustest on suurim majandamiskulude eelarve struktuurivahendite tehnilise abi projektil, mille arvelt tehakse toetuste rakenduskulusid.

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus

RmIT pakub info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamise ja haldamise teenuseid peamiselt Rahandusministeeriumi valitsemisala asutustele. Lisaks pakutakse väljapoole,

Riigikantseleiga sõlmitud koostööleppe alusel, valitsusasutustele ja nende hallatavatele riigiasutustele valitsusportaali majutus- ja haldusteenust.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 22,22 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 89%, arvestuslikud kulud (käibemaks) 9% ja välistoetustest ning majandustegevusest laekuvast tulust rahastatavad kulud 2%.

Kulude eelarve suureneb 1,19 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt perioodide kulude ümberplaneerimised aastate vahel. Lisaks mõjutavad muutust valitsemisalade vahelised eelarvemuudatused seoses tööjaotusega IT-asutuste vahel ning valitsemisala asutuste tööjaotusest tulenevad muudatused.

Välistoetustest rahastatakse struktuurivahendite tehnilise abi meetmest struktuurivahendite infosüsteemi arendamisega seotud kulusid.

Majandustegevusest laekuvast tulust kaetakse Eesti Linnade ja Valdade Liidule, riigi sihtasutustele ja aktsiaseltsidele osutatava kesksel valitsusportaalil põhineva välis- ja siseveebide majutus- ja haldusteenuse kulud.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 96%, välistoetustest ja majandustegevusest laekuvast tulust rahastatavad kulud kokku 4%.

Majandamiskulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 99%. IT-süsteemide ja taristu ülalpidamiskulud, sealhulgas riistvara tugiteenused ja litsentsid, ning info- ja küberturbe tagamiseks kavandatud vahendid moodustavad eelarvest 92%, kinnistukulud moodustavad ligikaudu 6%.

Rahapesu Andmebüroo

RAB-i tegevusvaldkond on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine ja rahvusvahelise finantssanktsiooni rakendamise tagamine.

2027. aasta kulude eelarve koos käibemaksuga on kokku 7,06 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 84%, välistoetused 14% ning arvestuslikud vahendid (käibemaks) 2%.

Kulude eelarve suureneb 0,4 mln eurot. Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega eraldati lisavahendeid siseturvalisuse palgafondi kasvuks 0,07 mln eurot. Välisrahastusena lisandus USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel 0,96 mln eurot finantskuritegevuse vastaste projektide elluviimiseks. Välistoetustest rahastatava projekti eesmärk on tugevdada Rahapesu Andmebüroo võimekust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel.

Samas väheneb eelarve strateegilise analüüsi infosüsteemi arendamiseks saadud välisrahastuse perioodi lõppemise tõttu.

Tööjõukulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 100%. Asutuse personaliteave ei ole avalik.

Majandamiskulude eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 100%.

Majandamiskuludest moodustavad olulise osa IT-kulud, sealhulgas rahapesu ja terrorismirahastamise tõkestamist toetavad tarkvara- ja riistvaralahendused ning riistvara tarvikud. Lisaks on kavandatud Tallinna kontori kinnistukulud, mis moodustavad majandamiskuludest 34%.

Muude tegevuskuludena on kavandatud kohtuotsuste alusel tekkivad menetluskulud.

Muude toetuste all on kavandatud rahvusvahelise organisatsiooni liikmemaks.

3.15.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Rahandusministeeriumi tulemusvaldkonna Riigivalitsemine poliitikavaldkondade prioriteet on riigieelarveline toimetulek, riigihalduse tõhustamine ja finantssektori regulatsiooni pidev kaasajastamine.

Tabel 305. Rahandusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.17	**Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine**	**-378 468**	**-441 089**	**-557 725**	**-116 539**	**26%**	**-10 463**
16.18	Riigi rahanduse ja finantspoliitika programm	-304 010	-350 361	-461 275	-110 914	32%	-5 332
16.34	Halduspoliitika programm	-74 459	-90 728	-96 450	-5 722	6%	-5 131

3.15.3.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine

3.15.3.1.1 Riigi rahanduse ja finantspoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Riigi rahaasjad on hoitud, finantskeskkond usaldusväärne. Riigi tulusid kogutakse, kasutatakse ja kasvatatakse arukalt ning tolli töö on tõhus. Eesti inimesed on oma igapäevastes rahaotsustes pädevad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet, Rahapesu Andmebüroo

Tabel 306. Riigi rahanduse ja finantspoliitika programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
16.18	**Riigi rahanduse ja finantspoliitika programm**	**-461 275**	**-79 795**	**-371 679**	**-9 734**	**-68**	**0**
16.19	Eelarvepoliitika	-384 317	-6 844	-369 959	-7 513	-1	0
16.27	Maksu- ja tollipoliitika	-68 160	-65 114	-1 720	-1 258	-67	0
16.31	Finantskeskkond	-8 799	-7 837	0	-962	0	0

Programmiga kujundatakse ja rakendatakse eelarvepoliitikat, maksu- ja tollipoliitikat ning finantspoliitikat, mis toetavad riigi strateegiliste eesmärkide saavutamist, tagades seejuures riigi ressursside suunamise elanikele parima väärtuse loomisse.

Tulemuslik eelarvepoliitika tagab mõjusa ja tõhusa eelarvevahendite kasutamise riigis. Eelarvepoliitika hõlmab valitsuse makromajanduse ja fiskaalpoliitiliste otsuste ettevalmistamist, Eesti osalemist Euroopa Liidu majandus- ja eelarvepoliitikate koordineerimise ja Euroopa Liidu eelarve protsessis, riigi strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise korraldamist ning riigi eelarve, sealhulgas välistoetuste planeerimist, kasutamise seiret ja hindamist. Rahandusministeerium korraldab riigi rahavoogude juhtimist.

Maksu- ja tollipoliitika lähtub õiglase maksustamise põhimõttest ning tagab soodsa keskkonna majanduse arenguks ja konkurentsivõimelise maksusüsteemi riigis. Maksu- ja tollipoliitika tegevused hõlmavad otseste ja kaudsete maksude, riikidevaheliste maksulepingute, riigilõivude ja kohalike maksude ning maksukorralduse ja maksukeskkonna alast poliitikat ning selle rakendamist. Tollipoliitika sisaldab ühiskonnakaitselist aspekti, mis väljendub ohtlike ning keelatud kaupade sisse- ja väljaveo tõkestamises ning tolliprotseduuride lihtsustamise kaudu kaubavahetuse hõlbustamises.

Finantspoliitika eesmärk on tugevdada finantssektori usaldusväärsust, läbipaistvust ja vastavust rahvusvahelistele regulatsioonidele. Finantspoliitika valdkonna olulised suunad on finantsteenuste ja kapitalituru kestlik areng, finantsstabiilsus ja seda tagav finantsjärelevalve, finantskirjaoskuse edendamine, finantssektorit kaasavate pensioni- ja teiste sotsiaalkindlustusskeemide turu areng, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine, raamatupidamise ja audiitortegevuse keskne regulatsioon ning hasartmängude regulatsioon.

Riigi rahanduse ja finantspoliitika programmi juhivad eelarvepoliitika asekantsler, kes juhib eelarvepoliitika tegevust ja koordineerib selle seiret ning finants- ja maksupoliitika asekantsler, kes juhib maksu- ja tollipoliitika ning finantskeskkonna tegevusi ja koordineerib nende seiret. Programmijuhtide ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine.

Rida 16.19 programmi tegevus: Eelarvepoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Riigi eelarves ja rahaasjades valitseb selgus, valitsus saab tipptasemel ekspertnõu ja välisrahastus toetab Eesti arengut.

Tabel 307. Programmi tegevuse ohutu ja säästlik transpordisüsteem 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Perioodi 2021-2027 struktuurivahendite väljamaksete osakaal kogumahust, %,> Allikas: Rahandusministeerium	25	63
Audiitorite poolt leitud veamäär välistoetuste üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt), %,< Allikas: Rahandusministeerium	0,76	2
E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline), %-des Allikas: Rahandusministeerium	100	99,9

Perioodi 2021–2027 struktuurivahendite väljamaksete osakaal kogumahust jõudis 2025. aasta lõpuks 25%-le. Eestile on perioodiks 2021–2027 eraldatud Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika toetusi 3,37 mld euro väärtuses. Toetuste kasutamisel on seatud kuus eesmärki: Nutikam Eesti, Rohelisem Eesti, Ühendatum Eesti, Sotsiaalsem Eesti, Inimestele lähedasem Eesti ja Õiglane üleminek. Lisaks on Eestile eraldatud toetus RRF-st 953 mln eurot, mis keskendub varasemast enam rohereformiga seotud investeeringutele nii era- kui ka avalikus sektoris. Taaste- ja vastupidavusrahastuse raames plaanitud tegevused viidi ellu 2026. aasta augustiks ning tulemuste saavutamist seiratakse Ühtekuuluvuspoliitika fondidest eraldi.

Rahandusministeeriumi ülesandeks on auditeerida Euroopa Liidu toetust ja välisabi saavate, kasutamist korraldavate ja järelevalve eest vastutavate isikute tegevust. Seda funktsiooni täidetakse koostöös rakendusasutuste ja -üksuste siseauditi üksustega. Audiitorite poolt leitud veamäära ülempiiriks välistoetuste üldkogumis on seatud 2%, mis on ühtlasi Euroopa Komisjoni ja Kontrollikoja poolt aktsepteeritav viga. 2025. aastal moodustas veamäär 0,76% (2024. aastal 1,3%). Olulisemad tähelepanekud olid seotud huvide konflikti vältimisega riigihangete läbiviimisel ja rikkumistega riigiabi reeglite järgimisel.

E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed näitab, et e-riigikassas pole aasta jooksul toimunud tehnilisi tõrkeid ning plaanitud väljamaksed on teostatud õigeaegselt.

Tabel 308. Programmi tegevuse eelarvepoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.19	Eelarvepoliitika	-236 488	-278 624	-384 317	-105 693	38%	-1 423

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.20	Tööjõu- ja majandamiskulud	-8 810	-10 035	-11 089	-1 054	11%	-1 417
16.21	Sh arveldused, riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamine	-826	-1 120	-1 130	-10	1%	0
16.22	Sotsiaaltoetused	-1 686	-1 800	-2 000	-200	11%	-5
16.23	Sh õigusabi, alusetu vabaduse võtmise hüvitis	-1 551	-1 600	-1 800	-200	13%	0
	Sh õppelaenu tagasimaksmise kulud	-130	-200	-200	0	0%	0
16.24	Muud toetused	-6 008	-6 060	-5 800	259	-4%	0
	Sh õppelaenu tagasimaksmise kulud	-3	-2	-1	1	-45%	0
16.25	Muud kulud	-219 984	-260 730	-365 428	-104 698	40%	0
16.26	Sh riigi intressikulud laenudelt ja muudelt kohustustelt	-219 416	-260 730	-365 428	-104 698	40%	0

Tegevuste kirjeldus

Eelarvepoliitika eest vastutab Rahandusministeerium. Riigieelarve ja rahaasjade selguse hoidmiseks osalevad Rahandusministeeriumi esindajad Euroopa Liidu eelarveprotsessides, et seista Eesti huvide eest ning olla kursis valdkondlike muudatustega. Selleks esindab Eesti järjepidevalt oma huve Euroopa Liidu eelarvearuteludes, sealhulgas järgmise, 2028. aastal algava Euroopa Liidu pikaajalise eelarve ja ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kujundamisel.

Loomaks terviklikku ülevaadet riigi finantsseisust ja kavandatud arengutest, koostatakse igal aastal riigi majandusaasta koondaruanne ning jooksvaks ja järgnevaks neljaks eelarveaastaks makromajandus- ja rahandusprognoosid, mille põhjal pannakse kokku järgnevaks neljaks aastaks riigieelarve strateegia ja iga-aastane riigieelarve.

Eelarvepoliitika olulise arendustegevusena on pooleli makromudeli arendamine koostöös teadus-arendusasutustega, mille eesmärk on kasvatada valdkondlikku võimekust ja teadmust majanduse erinevate komponentide omavahelisi keerukaid seoseid terviklikult käsitlevate mudelite alal. Riigieelarve läbipaistvuse suurendamiseks arendatakse eelarvestamise protsessi toetavaid infosüsteeme. Jätkatakse Euroopa Liidu ja teiste toetuste planeerimise ja rakendamisega, et täita riigi poolt püstitatud eesmärke.

Riigi rahavoo juhtimisega tagatakse riigi finantsvahendite efektiivne kasutamine, madalamad pangatasud ja soodsad laenutingimused. Kasvava laenuvajaduse tingimustes jätkatakse investorbaasi suurendamise ja hajutamisega üle maailma.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve kokku on 384,32 mln eurot, millest arvestuslikud kulud moodustavad 96% (sh intressikulud laenudelt ja muudelt kohustustelt,

arveldused, riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamine, õigusabi ja alusetu vabaduse võtmise hüvitis, õppelaenu tagasimaksmise kulud), välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga 2% (sh Ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendatav tehniline abi sihtasutustele ja partneritele, Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna kahepoolsete suhete fondi tegevuste toetamine ning tegevuskulud välistoetuste rakendamiseks), piirmääraga vahendid 2%.

Kuludest tervikuna moodustavad 95% finantskulud, mis sisaldavad riigi võetud laenudelt makstavaid intresse ning Tervisekassa ja Töötukassa arvelduskonto jäägi eest makstavaid intresse. Kulude mahtu mõjutab enim intressikulude suurenemine. Intressikulude eelarve muutust aastate lõikes mõjutavad laenude mahud ning intressimäärad.

Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude maht suureneb võrreldes 2026. aastaga 1,05 mln eurot. Muutust mõjutavad Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega Rahandusministeeriumile eraldatud täiendavad vahendid, mis on jaotatud programmitegevustele. Tegevuspõhise eelarve kulude muutuseid mõjutab ka programmitegevustele jaotatud kaudsete kulude maht, mille proportsioonid aastate lõikes mõnevõrra muutuvad. Kaudsete kulude jaotust värskendatakse igal aastal.

Sotsiaaltoetustena on 2027. aastal planeeritud õppelaenude riigitagatise väljamaksmiseks 0,20 mln eurot ning riigi poolt füüsilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamiseks õigeksmõistvatest lahenditest tulenevalt 1,80 mln eurot (vt ka selgitust ptk 3.15.2 ning seletuskirja LISA 2 Sotsiaaltoetused).

Muude toetustena on planeeritud Ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendatav tehniline abi Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele 3,20 mln eurot ning Keskkonnainvesteeringute Keskusele 0,98 mln eurot, partnerite (Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Talupidajate Keskliit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Ida-Viru Omavalitsuste Liit, Vabaühenduste Liit, maakondlikud arenduskeskused) võimestamiseks 0,40 mln eurot. Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna kahepoolsete suhete fondi tegevuste toetamiseks on kavandatud 0,21 mln eurot (vt ka seletuskirja LISA 3 Toetused).

Lisaks on muude toetustena planeeritud riigigarantiidega kaasnevad kulud 1 mln eurot, Euroopa Nõukogu Arengupanga (CEB) liikmemaks 3 tuhat eurot ja kohaliku omavalitsuse töötajate (2 isikut) õppelaenude kustutamiseks 1200 eurot.

Rida 16.27 programmi tegevus: Maksu- ja tollipoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Maksude kogumine ja tolli korraldus on arusaadav, stabiilne ja tõhus.

Tabel 309. Programmi tegevuse maksu- ja tollipoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Tarbimise efektiivne maksumäär, % Allikas: Rahandusministeerium	22,3	22,5
Tööjõu efektiivne maksumäär, % Allikas: Rahandusministeerium	35,6	33,6
Maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega, % Allikas: Rahandusministeerium	4,1	3,6
Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi, % Allikas: Maksu- ja Tolliamet	103,4	100
Maksutahte indeks Allikas: Maksu- ja Tolliamet	64,5	66

Efektiivne maksumäär näitab, kui suur osa tarbimisest või tööjõukuludest tegelikult maksustatakse. See annab realistliku pildi maksukoormusest, arvestades nii seaduslikke määrasid kui ka maksusoodustusi ja -erandeid. Tarbimise efektiivne maksumäär arvutatakse tarbimismaksude (nt käibemaks, aktsiisid) osakaaluna majapidamiste lõpptarbimise kulutustest. Tööjõu efektiivne maksumäär leitakse tööjõumaksude suhtena tööjõukuludesse.

Tarbimise efektiivne maksumäär on viimastel aastatel püsinud stabiilselt 21-23% vahel ja tööjõu efektiivne maksumäär 33-36% vahel. Tarbimise efektiivne maksumäär on Euroopa liikmesriikide võrdluses üks kõrgemaid. Näiteks 2022. aastal olime Taani, Ungari ja Rootsi järel neljandal kohal. Tööjõu efektiivse maksumäära poolest (tööjõumaksude suhe tööjõukuludesse) on Eesti liikmesriikide võrdluses keskmiste hulgas (2023. aastal 17. koht). Seoses üksikisiku tulumaksu tõusuga kasvas määr 2024. ja 2025. aasta võrdluses 1,8 protsendipunkti.

Maksusoodustuste mõju maksutuludele on püsinud 3-5% vahel, peegeldades maksupoliitilisi eesmärke hoida maksuerisusi suhteliselt madalaarvulisena. Eestis on teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes suhteliselt vähe maksuerisusi. Alates 2024. aastast kaotati mitmed tulumaksusoodustused (eluasemelaenu intresside, abikaasa ja laste eest täiendav tulumaksu mahaarvamine), mille mõju avaldus 2025. aastal, mil mõju langes 0,7 protsendipunkti. Samas 2025. aastal jõustusid mootorsõidukimaksu seaduse muudatused, mille kohaselt vähenes mootorsõidukimaksu kohustus kuni 100 eurot iga lapse kohta. Lisaks mõjutasid muutust maksuvaba tulu pensioniealistele ning 9%-line käibemaksumäär ravimitele ja meditsiiniseadmetele.

Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi näitab kui palju makse tegelikult laekus riigieelarvesse ja selle suhet vastu viimast Rahandusministeeriumi poolt koostatud prognoosi. 2025. aastal laekus makse 15,50 mld eurot, mis on 11% enam võrreldes 2024. aastaga (13,97 mld eurot). Riigieelarves prognoositu oli 504 mln eurot väiksem. Viimaste aastate laekumist vaadates on laekumise kasv 2023. ja 2024. aastal aeglustunud, kuid 2025. aastal taas ületanud prognoosi. 2025. aasta kõrge maksulaekumise põhjusteks on maksumäärade muudatused ja stabiilselt tugev tööturg. Möödunud aastal laekus kõige enam sotsiaalmaksu – kokku 5,10 mld

eurot. Summaarselt kasvas kõige enam füüsilise isiku tulumaksu laekumine - 498 mln eurot ehk 19% rohkem kui varasemal aastal.

Maksutahte indeks 2025. aastal pisut tõusis, jõudes 64,5 punktile, mis jääb siiski alla oodatud tulemusele. Varasemal aastal oli indeks uuringu kuueaastase ajaloo madalaim tulemus ehk 63,6 punkti.

Tabel 310. Programmi tegevuse maksu- ja tollipoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.27	**Maksu- ja tollipoliitika**	**-59 443**	**-63 348**	**-68 159**	**-4 812**	**8%**	**-2 555**
16.28	Tööjõu- ja majandamiskulud	-58 904	-62 697	-67 469	-4 773	8%	-2 536
	Sh arveldused, riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamine	-551	-500	-600	-100	20%	0
	Sh maksumärgid	-682	-1 053	-920	133	-13%	0
16.29	Muud toetused	-74	-89	-122	-33	38%	-6
16.30	Muud kulud	-463	-562	-568	-6	1%	-12
	Sh riigi intressikulud laenudelt ja muudelt kohustustelt	-43	-200	-200	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Maksu- ja tollipoliitika kujundamisse ja korraldamisse panustab Rahandusministeerium ühe (maksu- ja tollipoliitika kujundamine) ning Maksu- ja Tolliamet kolme teenusega (maksukogumine, tollikorraldus ja ühiskonna kaitse; mittemaksuliste riiginõuete haldus).

Maksu- ja tollipoliitika kujundamisel töötab Rahandusministeerium välja otseste maksude, riikidevaheliste maksulepingute, riigilõivude ja kohalike maksude ning maksukorralduse poliitikat, tollipoliitikat ning käibemaksu, aktsiiside ja muude kaudsete maksude alast poliitikat, seaduseelnõusid ja riikidevahelisi maksulepinguid, koordineerib maksu- ja tollipoliitika rakendamist.

Oluline tegevusmaht on siseriikliku õiguse kooskõlla viimine EL-i õigusega. Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku lihtsustada EL-i otsese maksustamise raamistikku ja vähendada ettevõtjate halduskoormust, mille käigus analüüsitakse läbi otseseid makse ja maksustamisalast halduskoostööd puudutavad direktiivid, vältimaks aastate jooksul tekkinud mitut paralleelset regulatsioonikihti, mis teenivad osaliselt samu eesmärke ning põhjustavad ettevõtjatele ja maksuametitele liigseid kulusid.

Maksukogumise käigus kogutakse kokku riigi maksutulud ja toetatakse ausat maksukonkurentsi. Maksu- ja Tolliameti järelevalvelised tegevused peavad olema hästi sihitud, mõjusad ja riskipilt arvestama muutuva majanduskeskkonna väljakutsetega. Selleks loob eelduse tugev andmeanalüütiline võimekus ja reageeriva ressursi võimendamine kõige

olulisemates kohtades. Maksukogumise suurimaks väljakutseks on muutuva maksukeskkonna ja EL regulatsioonide sisseviimine IT-süsteemidesse.

Tollikorralduse ja ühiskonna kaitsega panustatakse sisejulgeolekusse läbi tõhusa tollijärelevalve korraldamise ja tollipiiri kaitsmise, et tõkestada pettuseid ja vähendada salaturu osakaalu ning tagada Venemaa agressiooni tõttu kehtestatud sanktsioonide rakendamine, sanktsioonidest möödahiilimise katsete tõkestamine ning tõhus väärteomenetlus.

Mittemaksuliste riiginõuete halduse teenust pakutakse kohtutele, Prokuratuurile, Tallinna linnale, Transpordiametile, Sotsiaalkindlustusametile, Kaitseressursside Ametile, Keskkonnaametile ja Haridus- ja Teadusministeeriumile, mille raames osutatakse nõuete haldamise ja sissenõudjana esindamise teenust, osade nõuete osas tehakse ka esmaseid sundtäitmise toiminguid ise.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve kokku on 68,16 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 96%, arvestuslikud kulud 3%, välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga 1%. Arvestuslikud kulud sisaldavad maksumärkide soetamist, arveldusi, riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamist ning intressikulusid. Välistoetustest rahastatakse piirikontrolli ning maksu- ja tollivaldkonna võimekuse arendamisega seotud tegevusi, rahvusvahelise koostööga seotud tegevusi ning finantskuritegevuse vastast võitlust.

Programmi tegevuse kulude eelarvest moodustab 97% ehk 66,34 mln eurot Maksu- ja Tolliamet ning 3% ehk 1,82 mln eurot Rahandusministeerium.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb programmi tegevuse eelarve 4,81 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega Maksu- ja Tolliametile eraldatud lisavahendid, mida on täpsemalt kirjeldatud peatüki 3.15.2, alalõigus „Maksu- ja Tolliamet".

Tegevuse piirmääraga vahendid on peamiselt (97%) Maksu- ja Tolliameti tööjõu- ja majandamiskulud. Muude toetuste hulgas on planeeritud liikmemaksud kokku 0,12 mln eurot, sh Rahandusministeeriumi ühele ning Maksu- ja Tolliameti kulud kuuele rahvusvahelisele organisatsioonile.

Arvestuslike kuludena on planeeritud 0,20 mln eurot maksukorralduse seaduse alusel maksuhalduri poolt maksude ettemaksetelt makstavad intressid maksumaksjale, kange alkoholi ja tubaka maksumärkide trükikulud 0,92 mln eurot ning arveldused, riigi finantsvarade ja -kohustuste haldamine (pangateenuste tasud) 0,60 mln eurot.

Rida 16.31 programmi tegevus: Finantskeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Finantskeskkond on usaldusväärne, stabiilne ja konkurentsivõimeline, seda ei kasutata kuritegevuseks ning inimesed käituvad rahatargalt.

Tabel 311. Programmi tegevuse finantskeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Finantsteenuste pakkujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina tegutsejate pakkujate arv, tk Allikas: Finantsinspektsioon	130	140
III sambas hõlmatud inimeste arv, tk Allikas: Pensionikeskus	219 608	225 000
Eesti punktisumma OECD Finantskirjaoskuse uuringus, max 100 Allikas: OECD	-	-
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest, % Allikas: Äriregister, Rahandusministeerium	n/a	4
Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega, % Allikas: Rahandusministeerium	88	100
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud "osaliselt vastavuses" või "madal" puuduvad, osaliselt vastavuses hinnangute arv Allikas: Rahandusministeerium	12	8
Uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest, % Allikas: Rahapesu Andmebüroo	48	40

Oluliseks sihtmärgiks peetakse finantsteenuste pakkujate suurt hulka, et tagada võimalikult mitmekesist teenuste kättesaadavust mõistliku hinnaga. Kolmel viimasel aastal on teenusepakkujate arv püsinud stabiilsena, küündides 2025. aastal 130 pakkujani (välja on jäetud agendid/maaklerid).

Eesti pensionisüsteemi III sambasse sissemaksete arv on aastate jooksul kasvanud, näiteks 2025. aastal tegi sissemakseid 219 608 inimest. Pensionieas võib investeerija oodata 60-70%-list tulu oma pensionieelsest sissetulekust, samas kui ilma II ja III sambata on tulu ligikaudu 40% pensionieelsest palgast.

Eestlaste finantskirjaoskus vajab tähelepanu, sest OECD uuringud (toimuvad iga 3 aasta tagant) näitavad, et eestlaste teadmised finantskirjaoskusest on kõrged, kuid teadmised ei väljendu käitumises. Eesti inimesed ei tee pikaaegseid finantsplaane ning on ebakindlad tuleviku osas. Lisaks mõjutavad seda numbrit võlgade suurenemine ja pettuste arvu kasv. Järgmine OECD finantskirjaoskuse uuring viiakse Eestis läbi 2026. aastal ning OECD avalikustab riikide tulemused 2027. aastal.

Arvestus- ja audiitorvaldkonnas on eesmärgiks seatud, et mitte ühelgi kvaliteedikontrolli läbinud audiitorettevõtjal ei oleks puudusi või esineks neid väheolulisel määral. Kui 2019. aastal ei esinenud puudusi või esines väheolulisel määral 93%-l audiitorettevõtjatest, siis 2023. aastal

oli see määr langenud juba 77%-ni. 2024. aasta seisuga tõusis hea kvaliteediga audiitorettevõtjate osakaal taas 80%-ni.

Kui aastatel 2019–2023 on kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal püsinud 4% juures, siis 2024. aasta algul jõustunud audiitorkontrolli piirmäärade tõstmise järgselt vähenes osakaal 3,2%-ni.

MONEYVAL-i *(Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism)* ekspertgrupp, tuginedes FATF (*Financial Action Task Force*) standardile, hindab rahapesu tõkestamise alaste meetmete rakendamise taset, hinnates nii õigusaktide sisu kui ka seda, kuidas neid rakendatakse. Mõõdik kajastab, mitu FATF neljakümnest soovitusest on MONEYVAL-i tehnilises järelhindamises hinnatud tasemele „osaliselt vastavuses“ (PC). 2025. aastal oli Eestil FATF standardile „osaliselt vastavad“ või „madalad“ 12 soovitust. Ülejäänud soovitused on Eesti mõistes „vastavad“.

2025. aasta Rahapesu Andmebüroo uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate rahapesu teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest oli 48%.

Tabel 312. Programmi tegevuse finantskeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.31	Finantskeskkond	-8 079	-8 390	-8 799	-409	5%	-1 354
16.32	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 987	-8 183	-8 740	-556	7%	-1 346
16.33	Muud toetused	-57	-197	-59	137	-70%	0

Tegevuste kirjeldus

Finantskeskkonna arendamine sisaldab endas kolme Rahandusministeeriumi (finantspoliitika kujundamine ja rahatarkus; rahapesu tõkestamise valdkonna kujundamine; arvestus- ja audiitorvaldkonna kujundamine) ja ühte Rahapesu Andmebüroo (rahapesu ja terrorismi tõkestamine ning finantssanktsiooni kohaldamine) teenust.

Finantspoliitika valdkonnas on lähiaastate peamine fookus finantskriiside ennetamisel ja lahendamisel, muudatustel maksete valdkonnas, sh regulatsioonide tõhustamine võitluses finantspettustega, ning kapitaliturgude arendamisel. Nimetatud valdkonnad on olulised Euroopa Komisjoni jaoks. Algab positiivse krediidiregistri loomine vastuvõetud krediiditeabe jagamise seaduse alusel. Eesti õigusesse tuleb lähiaastatel üle võtta Euroopa Liidu uuendatud hoiuste tagamise direktiiv, millega suurendatakse hoiustajate kaitset. Rahandusministeerium on paralleelselt ka konsulteerimas Tagatisfondi institutsionaalse reformi valikusuundi. Kaalutakse, kas jätkata senise lahendusega, liita Tagatisfond tugevamalt Finantsinspektsiooniga või liikuda vastupidises suunas ja viia inspektsioonist osa funktsioone üle Tagatisfondi. Oluline on, et võimalikud muudatused kasvataksid Tagatisfondi võimekust oma ülesannete täitmisel.

Panustatakse pensionisüsteemi arendamisse, sealhulgas analüüsitakse koostöös Sotsiaalministeeriumiga Eesti pensionisüsteemi jätkusuutlikkust ja erinevaid võimalusi selle tugevdamiseks. Analüüsi tulemina valmib Eesti pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse raport.

Valmimas on riikliku pensioni prognoosimudeli edasiarendus, mis aitab kujundada tulevikku vaatavat ja andmepõhist pensionipoliitikat.

Rahapesu tõkestamise käigus tegeletakse valdkonnas vajaliku õigusraamistiku väljatöötamise ja rakendamisega. Eesti suurim rahapesu ja terrorismi rahastamise risk on seotud mitteresidentide ja teistes riikides toime pandud kuritegevuse tulemusel saadud vahendite pesemisega läbi Eesti majandusruumi ja finantssüsteemi. Lähiaja peamisteks tegevusteks on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase paketi (kolme määruse ning rahapesu tõkestamise VI direktiivi eelnõud) menetlemine ja ülevõtmine, mille käigus muudetakse olulisel määral rahapesu tõkestamise seadust. Järgnevatel aastatel on Rahapesu Andmebürool fookuses andmevahetuse tõhustamine, mille eesmärgiks on luua andmevahetusportaal, mis koondab kohustatud isikute teadete ja aruannete edastamise ning nendele tagasiside andmise funktsionaalsuse.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve on kokku 8,80 mln eurot, millest piirmääraga vahendid moodustavad 89%, välistoetused 10% (sh USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel vahendid finantskuritegevuse vastaste projektide elluviimiseks).

Suurema osa eelarvest moodustab Rahapesu Andmebüroo eelarve mahuga 6,77 mln eurot ehk 77% programmi eelarvest, Rahandusministeeriumi eelarve moodustab 2,03 mln eurot ehk 23%.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb programmi tegevuse eelarve 0,41 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega Rahapesu Andmebüroole ja Rahandusministeeriumile eraldatud lisavahendid, mida on täpsemalt kirjeldatud peatüki 3.15.2 alalõikudes „Rahandusministeerium" ja „Rahapesu Andmebüroo".

Muude toetustena on planeeritud riigieelarveline toetus Audiitorkogule audiitortegevuse järelevalve nõukogu kulude katmiseks 40 500 eurot. Toetuse maht jääb 2026. aasta tasemele. Lisaks on kavandatud liikmemaksud kahele rahvusvahelisele organisatsioonile kogusummas 18 930 eurot.

3.15.3.1.2 Halduspoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti riik on arukalt ja avatult hoitud, riigi ressursid tõhusalt hallatud ja riigi töö efektiivselt korraldatud, otsuste tegemiseks on tagatud kvaliteetne ja usaldusväärne statistika.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Rahandusministeerium, Statistikaamet, Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Riigihangete vaidlustuskomisjon.

Tabel 313. Halduspoliitika programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
16.34	Halduspoliitika programm	-96 450	-54 317	-200	-27 320	-14 612	0
16.35	Riigihaldus	-32 441	-2 845	-200	-16 045	-13 352	0
16.38	Riigi tugiteenused	-51 209	-40 729	0	-9 906	-574	0
16.40	Riiklik statistika	-12 800	-10 743	0	-1 370	-687	0

Riigihalduse valdkonda veab eest Rahandusministeerium ning see hõlmab endas riigivalitsemise valdkonna arendamist, riigi kinnisvara-, personali-, osaluspoliitika, riigiabi- ja hangete poliitika kujundamist ja elluviimist.

Riigihalduse poliitika panuseks on, et riigi haldusorganisatsioon tervikuna oleks üles ehitatud süsteemselt ning funktsioonid haldusorganisatsioonis korraldatud tõhusalt ja kaasaaegselt. Riigi personalipoliitika eesmärk on kujundada võimekas, ühiskonna muutuvate vajaduste ja võimalustega kohanduv valitsussektori töötajaskond. Riigi kinnisvarapoliitika eesmärgiks on riigiasutuste põhitegevuseks vajaliku ja teenuste pakkumist toetava tõhusa kinnisvarakeskkonna kujundamine. Riigi osalemisega äriühingus, sihtasutuses või mittetulundusühingus täidetakse avalikest huvidest tulenevaid ülesandeid ja/või teenitakse riigile tulu. Rahandusministeerium töötab välja riigihangete poliitikat, valmistab ette õigusaktide eelnõusid ja nõustab riigihangete valdkonnas. Lisaks koordineerib riigiabi valdkonda ja nõustab üldistes küsimustes.

Riigi tugiteenuseid pakuvad Rahandusministeeriumi allasutused. Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) tegeleb riigiraamatupidamisega, üleriigilise finants-, personali- ja palgaarvestuse korraldamisega, toetuste kasutamise korraldamisega, dokumendihalduse ja arhiivindusega, riigihangete läbiviimisega ning Rahandusministeeriumi ühishoone kesksete teenuste pakkumisega. Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskuses tegeletakse Rahandusministeeriumi valitsemisala infosüsteemide haldamise ja arendamisega.

Riiklik statistika on vajalik avaliku sektori teadmuspõhiseks juhtimiseks. Statistikaameti ülesandeks on riikliku statistika kogumine ja tegemine.

Rida 16.35 programmi tegevus: Riigihaldus

Programmi tegevuse eesmärk: Riigi ressursid, nii inimesed kui vara on arukalt hallatud.

Tabel 314. Tegevuse riigihaldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumus indeks (5 palli skaalal) Allikas: Rahandusministeerium	-	3,6-3,8
Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus, % Allikas: Rahandusministeerium	8,1	5-8
Keskvalitsuse keskmine palk võrdluses Eesti keskmise palgaga Allikas: Rahandusministeerium	1,3	1,21-1,25
Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud m2 osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfellist, % Allikas: Rahandusministeerium	1,2	3
Keskmine pakkujate arv hankes Allikas: Rahandusministeerium	4,4	4
Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal, % Allikas: Rahandusministeerium	13,4	20
Kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr, % Allikas: Rahandusministeerium	80,5	75
Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv Allikas: Rahandusministeerium	0	0
Positiivse majandusliku lisaväärtusega (EVA) riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest, % Allikas: Rahandusministeerium	32	50

Kvaliteetse avaliku teenistuse tagamisel on oluline sihipärane värbamine, töötajate liikumise teadlik suunamine ning järelkasvu järjepidev kavandamine. Avaliku teenistuse koguvoolavus oli 2025. aastal 13,5%, mis on madalam näitaja kui 2024. aastal (14,6%). Samas kasvas vabatahtlik voolavus riigi ametiasutustes ületades napilt soovitud taseme piiri (8,1%). Vabatahtlik voolavus oli keskmisest suurem ministeeriumides (10,3%, madalam ametites ja inspektsioonides 7%). 2025. aastal on teenistujate lahkumisotsuseid mõjutanud eelkõige rahulolematus töötasuga ning suur töökoormus.

Avaliku teenistuse keskmine kogupalk (2613 eurot) on kõrgem kui Eesti keskmine palk (2092 eurot), mis tuleneb teenistujate haridusnõuetest. Avaliku teenistuse kogupalga kasv oli 5,7%, Eesti keskmine kogupalga kasv oli samal ajal 5,6% ja erasektori kasv 5,8%. Võrreldes sarnase keerukusastmega töid avalikus teenistuses ja erasektoris, on avaliku teenistuse palgad erasektorist madalamad, suurim vahe ilmneb tippspetsialistide ja juhtide palkades.

Euroopa Liidu tasemel on eesmärgiks seatud, et igal aastal viiakse 3% miinimumnõuetele mittevastavast riigi kasutatavast hoonestatud kinnisvarast energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks. Soovitud eesmärgini on jõutud 2019. aastal ning üle mitme aasta jälle 2024. aastal. Vahepealsetel aastatel ja ka 2025. aastal on tulemus olnud eesmärgist madalam, sest investeeringuid on turu heitlikkuse ning eelarvesurve tõttu edasi lükatud ning väheste teostatud investeeringutega on pigem loodud juurde uut pinda selle asemel, et rekonstrueerida olemasolevat. 2025. aastal oli investeeringute maht eurodes tavapärane, valminud

investeeringuid oli vähe, mitu rahaliselt suuremat investeeringut on alles töös. Eesmärgi saavutamisele aitab kaasa Moderniseerimisfondist saadud toetus keskvalitsuse hoonete energiatõhususe tõstmiseks, mis on just mõeldud olemasoleva hoonefondi energiatõhususe parendamiseks.

2025. aastal oli keskmine pakkujate arv riigihangetes 4,4, seega on Eestis mitmekesine konkurents ning positsioon Euroopa võrdluses on hea. Pakkujate hulga kasvu saab mõjutada läbi seadusandluse ja klientide nõustamise. Riigihangete poliitika edukuse näitajaks on ka kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal, mis näitab, et hankijad seavad hangete fookusesse kvaliteedi, mitte madalaima hinna. 2025. aastal moodustasid kõikidest hangetest 13,4% kvaliteedikriteeriumi alusel hinnatud hanked.

Riigihangete vaidlustuskomisjonile esitati 2025. aastal 299 vaidlustust, mida oli 16% rohkem kui aasta varem. Menetlusse võetud vaidlustustest rahuldati osaliselt või täielikult 24% ning 40% jäeti rahuldamata. Vaidlustajatest 5% loobus vaidlustusest, ühel juhul tunnistas hankija vaidlustuse põhjendatuks ning kolmel juhul lõppes vaidlustusmenetlus kokkuleppega. Ainus 2025. aastal esitatud kahju hüvitamise taotlus jäeti rahuldamata. Aastast 2024 on kohtusse kaevatud ning kohtu poolt hankeasjana sisuliselt läbi vaadatud vaidlustuskomisjoni otsuste jõusse jätmise määr tõusnud, jõudes 2025. aastal 80,5%-ni.

Aastatel 2019–2025 on Euroopa Komisjon andnud vaid ühel korral negatiivse hinnangu riigiabi osas, mis näitab, et Rahandusministeerium on teinud head tööd taotlejate nõustamisel ja koolitamisel.

2025. aasta lõpu seisuga oli riigil 24 tegutsevat äriühingut. Eesmärgiks on seatud, et 50% riigi äriühingutest teenivad kasumit, mis katab ära muu hulgas ka omakapitalitulu, kuid aastatel 2019–2024 ei ole tulemust saavutatud. 2025. aastal tegutses kõigest 32% riigi äriühingutest omakapitali tulu ületavalt kasumlikult, mis on muu hulgas tingitud asjaolust, et mitmele riigi äriühingule on seatud avalikud ülesanded, millega ei käi koos rahastust ja ühingud peavad neid tegevusi rahastama muust äritegevusest.

Tabel 315. Tegevuse riigihaldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.35	Riigihaldus	-12 008	-27 469	-32 441	-4 972	18%	-1 242
16.36	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 567	-2 732	-2 850	-318	12%	-884
	Sh reformimata maade maamaksukulud	0	-200	-200	0	0%	0
16.37	Muud toetused	-9 301	-24 736	-29 391	-4 655	19%	-14

Tegevuste kirjeldus

Riigivalitsemise valdkonna arendamises on prioriteediks halduskorralduslike parendustegevuste jätkuv elluviimine nagu kesksete tugiteenuste juhtimis- ja

arvestuspõhimõtete ühtlustamine valitsemisalades, riigi institutsioonide optimaalsem korraldamine ja paindliku valitsemiskorralduse kontseptsiooni loomine. Riigi personalipoliitika kujundamisel panustatakse riigi palgapoliitika, avaliku teenistuse seaduse rakenduspraktika kujundamisse ning ametniku eetika ja avaliku teenistuse arendamisele. Koostatakse avaliku teenistuse personali- ning palgaülevaated, mis on kättesaadavad veebipõhise juhtimislauana.

Riigi kinnisvarapoliitika kujundamisel ja selle elluviimise koordineerimisel tagatakse, et riigile põhitegevuseks vajalik kinnisvarakeskkond oleks tõhusalt korraldatud ja toetaks teenuste pakkumist. Valdkonna olulisemad tegevused on riigi kinnisvararessursi planeerimine, eelarvestamine ja tööprotsesside kirjeldamine, kinnisvara andmete korraldamine ning üleminek registripõhistele juhtimiskavadele ja -laudadele.

Riigi osaluspoliitika kujundamise sisuks on riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise põhimõtete kaasajastatuna hoidmine ning regulaarne riigiasutuste esindajate nõustamine ja koolitamine, nimetamiskomitee töö korraldamine, aruandluse koostamine ja esitamine valdkonna tulemuslikkuse kohta Vabariigi Valitsusele, Riigikogule ja Riigikontrollile. Osaluspoliitika valdkonnas soovitakse muuta asutaja ootused kohustuslikuks läbi asutajapoliitika kujundamise ja riigivaraseaduse muutmise, et asutaja poolt seatud strateegilised ja finantseesmärgid oleks omavahel kooskõlas ning rahastamine õiglane.

Riigihangete poliitika kujundamise sisuks on peamiselt riigihangete alase õigusregulatsiooni arendamine, nõustamine ja koolitamine, ning koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega. Samuti on olulisel kohal riikliku ja haldusjärelevalve teostamine riigihangete seaduse ja selle alusel antud õigusaktide täitmise üle ning väärteomenetluste läbiviimine.

Riigihangete ning riigiabi valdkonnas töötatakse välja riigihangete ja -abi mõjususe/efektiivsuse hindamise metoodikad. Eesmärk on analüüsida erinevat liiki hangete mõju nende lõpptulemusele ning riigiabi puhul abi andmise mõju Euroopa Liidu konkurentsile ja kaubandusele.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve kokku on 32,44 mln eurot, millest moodustavad välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga 50% (sh Moderniseerimisfondist rahastatavad toetusmeetmed), muud tuludest sõltuvad kulud ehk kasvuhoonegaaside kvoodimüügi vahenditest (CO_2) rahastatavad kulud 41%, piirmääraga vahendid 8% ning arvestuslikud kulud (reformimata maade maksukulud) 1%.

Kulude eelarvest kokku moodustavad 91% ehk 29,40 mln eurot kasvuhoonegaaside kvoodimüügi vahenditest ja Moderniseerimisfondist rahastatavad toetusmeetmed energiatõhususe ja taastuvenergia kasutuse edendamiseks avaliku sektori hoonetes ja kultuuriväärtusega hoonetes.

Programmi tegevuse eelarve suureneb võrreldes 2026. aastaga 4,97 mln eurot, millest peamise osa moodustab kasvuhoonegaaside kvoodimüügi vahendite muutus - 2021–2030 kauplemisperioodi taotlusvoorudest rahastatud projektid jõuavad toetuse väljamaksete etappi, mistõttu on 2027. aasta kulude maht planeeritud 5,19 mln eurot suurem.

Moderniseerimisfondist rahastatavate toetusmeetmete maht on võrreldes 2026. aasta eelarvega planeeritud 0,54 mln eurot väiksem.

Tööjõu- ja majandamiskulude eelarve suureneb Vabariigi Valitsuse RES 2027–2030 meetmetega Rahandusministeeriumile lisandunud vahendite jaotusest programmitegevusele kokku 0,32 mln eurot.

Muude toetuste hulgas on lisaks eelpool mainitud toetusmeetmetele Põhjamaade Ministrite Nõukogu mobiilsusprogrammi liikmemaks 5 tuhat eurot. Kulu jääb 2026. aasta tasemele.

Rida 16.38 programmi tegevus: Riigi tugiteenused

Programmi tegevuse eesmärk: Riigi tugiteenused on tõhusalt korraldatud.

Tabel 316. Programmi tegevuse riigi tugiteenused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kliendi rahuloluindeks RTK personali- ja palgaarvestuse teenusega, %,≥ Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	78	71
Kliendi rahuloluindeks RTK finantsarvestuse teenusega, %,≥ Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	75	71
Kliendi rahuloluindeks RTK riigihangete korraldamise teenusega, %,≥ Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	84	71
Toetuse taotlejate rahuloluindeks RTK kui rakendusüksusega, %,≥ Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	77	71
Kliendi rahuloluindeks RTK dokumendihaldus-ja arhiiviteenusega, %,≥ Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	43	50
RmITi poolt pakutavate teenuste kliendirahulolu (5-palli skaalal) Allikas: Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	3,82	4,0

Klientide rahulolu RTK teenustega on kõrge ja trend on aastate lõikes positiivne, ületades neljas teenuses sihttaset (2025. aastal ≥ 50). Dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse rahulolu jääb küll alla sihttaseme, kuid indeks kasvas aastaga 39% (31lt → 43le).

Aastaks 2025 oli **RmIT-i kliendirahulolu** sihttasemeks seatud 4,2 palli. Küsitluse tulemusena kujunes keskmiseks hinnanguks 3,82 palli. Tagasiside põhjal hindavad kliendid jätkuvalt süsteemide töökindlust ja kiiret reageerimist probleemidele, kuid ootavad suuremat paindlikkust arenduste elluviimisel, et ideed jõuaksid kiiremini teostuseni. See toob esile vajaduse arendusprotsesside tõhustamiseks, lahenduste automatiseerimiseks ja uute tehnoloogiate rakendamiseks, et pakkuda veelgi kaasaegsemaid ja paindlikumaid teenuseid.

Tabel 317. Programmi tegevuse riigi tugiteenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.38	Riigi tugiteenused	-48 126	-49 710	-51 209	-1 499	3%	-3 532

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.39	Tööjõu- ja majandamiskulud	-47 804	-49 706	-51 209	-1 503	3%	-3 532

Tegevuste kirjeldus

Riigi tugiteenuste pakkumine hõlmab endas viite RTK (personali- ja palgaarvestuse teenus; finantsarvestuse teenus; riigihangete korraldamise teenus; dokumendihaldus- ja arhiiviteenus; toetuste kasutamise korraldamise teenus), kahte Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse (IT-äriteenused; töökohateenuse allhange) ja kahte Rahandusministeeriumi (ühishoone tugiteenus; riigimajade korraldamine) teenust.

Personali- ja palgaarvestuse teenus sisaldab organisatsiooni struktuuride ja ametikohtade haldust, tööjõu andmete ja personaliarvestuse pidamist, palgaarvestust ning nõustamist. Samal põhimõttel osutatakse finantsarvestuse teenust, mis hõlmab ostu- ja müügidokumentide arvestust, maksete korraldamist, varade ja toetuste arvestust, maksude arvestust ja deklareerimist, finantsaruandlust ning nõustamist. Mõlemal teenusel teenindatakse 206 asutust ehk 81% keskvalitsuse üksustest. Lisaks koostab Riigi Tugiteenuste Keskus riigi raamatupidamise koondaruande. Arvestusteenuse pakkumiseks kasutatakse ühtset majandustarkvara SAP, mis on juurutatud 2013. aastal ja mille kasutusel oleva versiooni tootjapoolne tugi lõpeb 2028. aastal. Teostatud on SAP majandustarkvara tulevikulahenduse eelanalüüs, mille tulemusena jätkatakse SAP S/4 HANA (*High-Performance Analytic Appliance*) privaatse pilvelahenduse kasutuselevõtuga. 2026. aastal viiakse läbi hankemenetlus olemasoleva SAP lahenduse üleviimiseks SAP S/4 HANA keskkonda, mille raames kavandatakse süsteemi migratsiooni, arendamise, testimise, juurutamise, dokumenteerimise ja kasutajate koolitamise tegevused. 2027. aastal alustatakse lahenduse elluviimisega.

Lisaks pakub RTK riigihangete korraldamise teenust, mis hõlmab hangete planeerimist, menetlusdokumentide koostamist, hankemenetluste läbiviimist ning nõustamist. Hankelepingute täitmise eest vastutavad kliendid ise. Riigihangete korraldamise teenust kasutab täna 49% keskvalitsuse asutustest ning teenuse ulatust laiendatakse järk-järgult uute asutuste liitumise kaudu. RTK veab eest Eesti.ai projekti „Nutikam ja tõhusam hankemenetlus avalikus sektoris“, mille eesmärk on 2027. aastaks töötada välja ja kasutusele võtta tehisintellektil põhinevad tööriistad, mis toetavad väikehangete ettevalmistamist ja läbiviimist kogu hanketsükli vältel.

Dokumendihaldus- ja arhiiviteenus sisaldab dokumentide vastuvõtmist, registreerimist, menetlusse suunamist ja väljasaatmist, dokumendihaldussüsteemi haldamist ja kasutajatuge, arenduste keskset tellimist ning arhiiviteenust. Teenusega alustati 2023. aastal ja tänaseks pakutakse dokumendihaldusteenust 23 asutusele ja arhiiviteenust 26 asutusele. Järgnevatel aastatel keskendutakse kliendibaasi kasvatamisele, uue keskse dokumendihaldussüsteemi „DORIS“ järkjärgulisele kasutuselevõtule ja edasiarendamisele.

Toetuste kasutamise korraldamisel täidetakse Euroopa Liidu struktuurivahendite, Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi korraldusasutuste, Eesti-Šveitsi koostööprogrammi ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide riikliku kontaktasutuse (sealhulgas sertifitseeriv asutus), riigisiseste programmide ellu rakendamise ülesandeid ning erinevatest toetusmeetmetest toetust saanud projektide järelevalve ja kontrolli teostamise ülesandeid. 2025. aastal oli Riigi Tugiteenuste Keskuses rakendamisel 9 erinevat allikat ja välja maksti 491 mln eurot. 2027. aasta peamine prioriteet on järgmise, 2028+ struktuurifondide rahastusperioodi, ettevalmistamine, sealhulgas toetuste ühtse infosüsteemi väljatöötamine.

IT-äriteenused on Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse teenus valitsemisala teenuste IT-komponentide arendamiseks, halduseks ja ülalhoiuks. Valitsemisalast välja pakutakse välisveebide haldusteenust. Töökohateenuse allhanget osutatakse kuni klientide (sh riigimajade) Riigi Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse teenusele üleminekuni.

Ühishoone tugiteenuste raames täidab Rahandusministeerium ministeeriumite ühishoones asuva kuue ministeeriumi tugifunktsioone: haldus-, õigus- ja asjaajamise valdkonnas.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve on kokku 51,21 mln eurot, millest moodustavad piirmääraga vahendid 80%, välistoetused koos riikliku kaasfinantseeringuga 19% (sh programmi tegevusse panustavate asutuste tegevuskulud koostööprojektide elluviimiseks ning toetusmeetmete rakendamiseks), muud tuludest sõltuvad kulud ehk CO_2 vahenditest rahastatavad kulud 1%.

Kulude eelarvest moodustab suurima osa Riigi Tugiteenuste Keskuse eelarve, mille maht on 21,26 mln eurot ehk 42% programmi tegevuse kuludest. Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse IT eelarve moodustab 20,27 mln eurot ehk 40% ning Rahandusministeeriumi eelarve 9,68 mln eurot ehk 18%.

Programmi tegevuse kulud on kavandatud peamiselt tegevuskuludeks, sealhulgas valitsemisala IKT-arendus- ja -haldusteenuste tagamiseks Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses, kesksete tugiteenuste osutamiseks Riigi Tugiteenuste Keskuses ning ühishoone ja riigimajade tugifunktsioonide täitmiseks Rahandusministeeriumi ühisosakonnas.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb programmi tegevuse eelarve 1,50 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt välisvahendite mahu kasv ning varasematest perioodidest tulenevad IKT-kulude ümberplaneerimised aastate vahel.

Rida 16.40 programmi tegevus: Riiklik statistika

Programmi tegevuse eesmärk: Riiklik statistika on usaldusväärne, tõhus, kättesaadav ning ajakohane.

Tabel 318. Programmi tegevuse riiklik statistika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Andmeesitaja rahulolu, indeks Allikas: Statistikaamet	3,3	3,7
Statistika kasutamine, veebikülastuste arv, mln Allikas: Statistikaamet	1,2	1,8
Andmeesitajate halduskoormus tundides, eesmärk aastaga vähendada ca 4% eelmise aasta tundide arvust Allikas: Statistikaamet	167 731	154 581

Statistikaameti uuringute kohaselt on andmeesitajate rahulolu indeks püsinud kolmel viimasel aastal stabiilselt 3,3 punkti juures, mis näitab, et andmete kogumise protsessid tuleb veel üle vaadata ja võimalusel lihtsustada ning vältida dubleerimist.

Võrreldes 2024. aastaga on suudetud 26% vähendada andmeesitajate halduskoormust, sest 2024. aastal kulus andmete esitamiseks 226 987 tundi, kui 2025. aastal see vähenes 167 731 tunnile. Halduskoormuse vähendamisele aitas kaasa teistest andmeallikatest saadavate andmete kasutuselevõtt. Aastane halduskoormus hindab võimalikult täpselt ettevõtjate koormust andmete esitamiseks, kuid selle muutus ei ole seotud ainult Statistikaameti tegevusega. Näiteks 2025. aasta algusest ei pea ettevõtjad enam Statistikaametile andmeid esitama, kui kaup saabub Euroopa Liidust. Kogu vajalik info saadakse teiste liikmesriikide lähetusandmetest.

Statistika kasutamine on igal aastal pisut kasvanud, mis näitab inimeste huvi ja vajadust statistiliste andmete vastu.

Tabel 319. Programmi tegevuse riiklik statistika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.40	Riiklik statistika	-14 325	-13 549	-12 800	750	-6%	-358
16.41	Tööjõu- ja majandamiskulud	-14 323	-13 549	-12 798	751	-6%	-358
16.42	Sotsiaaltoetused	-1	0	-1	-1	100%	0

Tegevuste kirjeldus

Riikliku statistika tegemine hõlmab endas kahte Statistikaameti teenust (statistika tegemine; statistikaalaste tellimustööde tegemine).

Riikliku statistika tegemise tellija, Vabariigi Valitsus, kinnitab igal aastal Statistikaameti järgmise viie aasta rahvastiku-, sotsiaalelu-, majandus- ja keskkonnastatistika tööde loetelu.

Statistikavaldkond on kiires arengus tänu andmemajanduse arengutele. Statistikaamet jätkab metaandmetega tehtava töö standardiseerimist ja automatiseerimist, katsetades ka tehisarulahendusi. Kasutusele võetakse uusi administratiivseid või eraandmete allikaid,

vähendades andmeesitajate halduskoormust. Statistikaamet on läbi viimas privaatsust säilitava tehnoloogia kasutatavust analüüsivat projekti, mis võimaldaks isikustatud andmeid (näiteks panga- ja mobiilsusandmed) analüüsida nii, et andmesubjektide privaatsus oleks täielikult kaitstud, kuid poliitikakujundamiseks vajalikke andmeid oleks sellegipoolest võimalik analüüsida ilma lisahalduskoormust tekitamata.

Statistikaalaste tellimustööde tegemise raames pakub Statistikaamet klientidele mitmesuguseid teenuseid: teabenõue, tellimusuuringud, analüüsid, erinevad statistika visualiseerimise lahendused, andmekaeve, teaduslikul eesmärgil andmete kasutamine, statistikaalased koolitused (sh andmekirjaoskus), andmejagamisteenus, andmehalduse alane nõustamine jm.

Programmi tegevuse kulude 2027. aasta eelarve on kokku 12,80 mln eurot, millest moodustavad piirmääraga vahendid 84%, välistoetused 11% (peamiselt Eurostati ja Euroopa Komisjoni toetused ning Ühtekuuluvuspoliitika fondidest rahastatud projektid noorte valdkonna seire- ja analüüsisüsteemi ning rände- ja lõimumisteenuste projektide elluviimiseks), muud tuludest sõltuvad kulud ehk majandustegevusest laekuvast tulust rahastatavad kulud 5%.

Välistoetustest rahastatavate kulude osakaal jääb eelarves 2026. aastaga võrreldes samale tasemele.

Programmi tegevuse eelarve väheneb 0,75 mln eurot. Muutust mõjutavad peamiselt kulude ümberperiodiseerimine aastate vahel ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt andmepõhisele aruandlusele ülemineku tegevusteks eraldatava eelarve muutus.

3.15.4 Investeeringud

Rahandusministeeriumi valitsemisala investeeringud on suunatud avalike teenuste turvalisuse, töökindluse ja ajakohasuse tagamisele. Investeeringutega arendatakse infosüsteeme, mis toetavad riigiasutuste tegevust, parandavad teenuste kvaliteeti ning võimaldavad täita uusi õigusaktidest tulenevaid kohustusi. Eesmärk on tagada inimestele ja ettevõtjatele usaldusväärsed digiteenused ning tugevdada riigi valmisolekut kriitilisteks olukordadeks, kus infosüsteemide toimepidevus on riigi toimimise seisukohalt määrava tähtsusega.

Tabel 320. Rahandusministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.44	Investeeringud kokku	-17 042	-15 674	-10 539	5 135	-33%	-3 263
	IT investeeringud	-12 274	-11 019	-7 926	3 093	-28%	-1 385
	Masinad ja seadmed	-206	-1 531	-331	1 200	-78%	-40
16.45	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3 203	-3 124	-2 282	842	-27%	0
	Rahandusministeerium						
	Investeeringud kokku	-176	-95	-248	-153	161%	-54
	IT investeeringud	0	-77	-200	-123	161%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-34	-18	-48	-30	161%	0
	Maksu- ja Tolliamet						
	Investeeringud kokku	**-394**	**-1 899**	**-1 726**	**172**	**-9%**	**-40**
	IT investeeringud	-107	0	-1 061	-1 061	100%	0
	Masinad ja seadmed	-206	-1 531	-331	1 200	-78%	-40
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-80	-368	-334	33	-9%	0
	Riigi Tugiteenuste Keskus						
	Investeeringud kokku	**-1 112**	**-2 086**	**-1 942**	**144**	**-7%**	**0**
	IT investeeringud	-908	-1 682	-1 566	116	-7%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-204	-404	-376	28	-7%	0
	Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus						
	Investeeringud kokku	**-14 906**	**-10 107**	**-6 623**	**3 484**	**-34%**	**-3 170**
	IT investeeringud	-10 885	-8 060	-5 099	2 961	-37%	-1 385
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-2 806	-2 047	-1 524	523	-26%	0

Tabel 321. Rahandusministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Rahandusministeeriumi valitsemisala						
16.44	**Investeeringud kokku**		**-10 539**	**-5 630**	**-1 651**	**-3 258**	**0**
	Muud investeeringud kokku		-8 257	-5 630	0	-2 627	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-7 926	-5 299	0	-2 627	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-331	-331	0	0	0
16.45	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-2 282	0	-1 651	-630	0

2027. aasta investeeringute eelarve koos käibemaksuga on kokku 10,54 mln eurot, millest IT-investeeringud moodustavad 75%, tollitehnika ja seadmed 3% ning käibemaks 22%. Rahastamisallikate lõikes moodustavad piirmääraga vahendid 53%, välistoetused 31% ning arvestuslikud vahendid (käibemaks) 16%.

Investeeringute kogumaht väheneb 2027. aastal 5,14 mln eurot. Muutust mõjutavad eelkõige välistoetuste mahu vähenemine seoses käimasolevate projektide lõppemisega ning eelarve ümberplaneerimine aastate vahel tegevuste ajakava muutumise tõttu.

Rahandusministeeriumi eelarves on kavandatud investeeringud uue riigieelarve infosüsteemi ERIS arendamisse 0,25 mln eurot koos käibemaksuga.

Maksu- ja Tolliameti 2027. aasta investeeringute eelarve koos käibemaksuga on 1,73 mln eurot. Investeeringutest 76% moodustavad välistoetused ja 24% piirmääraga vahendid. Eelarvesse on kavandatud USA-ga sõlmitud koostööleppe alusel saadava välisrahastuse kasutamine finantskuritegude vastaste projektide elluviimiseks. Piirikontrolli võimekuse ja turvalisuse suurendamiseks investeeritakse piirmääraga vahenditest tollitehnikasse ning lennujaama pagasikontrolli röntgenseadmete uuendamisse.

Riigi Tugiteenuste Keskuse 2027. aasta investeeringute eelarve koos käibemaksuga on 1,94 mln eurot. Jätkatakse struktuuritoetuste registri ja e-toetuste keskkonna arendamist.

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse 2027. aasta investeeringute eelarve koos käibemaksuga on 6,62 mln eurot, mis on kavandatud valitsemisala asutuste IT-investeeringuteks. Suurima osa investeeringutest moodustavad Maksu- ja Tolliameti infosüsteemide arendused, mis on vajalikud maksu- ja tollivaldkonna teenuste töökindluse ning Euroopa Liidu ülese koostalitusvõime tagamiseks.

Ülejäänud Rahandusministeeriumi valitsemisala IT-investeeringud suunatakse peamiselt infosüsteemide ajakohastamiseks, tööprotsesside parandamiseks, avalike pilvede kasutuselevõtmiseks ja tehnoloogilise võla vähendamiseks.

Taristu investeeringud on suunatud seadmete elukaarepõhisele uuendamisele ja väljavahetamisele, et tagada IT-taristu jätkusuutlikkus ja toimepidevus.

3.15.5 Finantseerimistehingud

Rahandusministeeriumi finantseerimistehingute eesmärgiks on tagada riigi rahastamisvajaduse katmine ning riigi finantsvarade ja -kohustiste efektiivne juhtimine.

Finantseerimistehingute kogumaht suureneb 2027. aasta eelarves 48,57 mln eurot, mis tuleneb peamiselt laenukohustiste kasvust.

Tabel 322. Rahandusministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingute eelarve dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
16.46	**Finantseerimistehingud kokku**	**381 100**	**1 589 346**	**1 637 916**	**48 570**	**3%**	**0**
16.47	Laenunõuded	7 314	5 700	5 600	-100	-2%	0
16.48	Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	-2 075	-36 310	-33 684	2 626	-7%	0
16.49	Laenukohustised	483 062	1 619 964	1 666 000	46 036	3%	0

Laenunõuded

Antud laenude tagasimaksegraafikute kohaselt tagastab Keskkonnainvesteeringute Keskus laene 5,60 mln eurot. 2027. aastal uusi laene ei väljastata.

Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides

- Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni ja Arengupangas (EBRD) 0,81 mln eurot. EBRD kapitalimaksed toimuvad vastavalt Eesti osaluste suurenemisele üldise kapitalisuurenduse raames;
- Eesti Vabariigi osalus Kolme Mere Algatuse Investeerimisfondis 3,80 mln eurot veel tasumata kohustuse ulatuses. Kolme Mere Algatus on Eesti välispoliitiline prioriteet, mis edendab Euroopa põhja-lõunasuunalist suhtlust kaasates koostöösse ka USA. Investeerimisfond on üks vahend edendada selle koostöö majanduslikke aspekte digi, energia ja transpordi valdkondades ja ühtlasi toetab ka regiooni kapitaliturgude arengut. Vabariigi Valitsus otsustas 2020. aasta aprillis omandada fondis kuni 20 mln euro suuruse osaluse ning osaluse valitsejaks on Rahandusministeerium;
- Euroopa Stabiilsusmehhanismi (ESM) kapitalivõtme korrektsiooniga kaasneb kapitali juurdemakse 38,15 mln eurot, mille maksmine on kavandatud 2027. ja 2028. aastal võrdsetes osades 19,08 mln eurot aastas;
- Rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide kaudu Ukraina toetuse ja ülesehituse rahastamiseks 10 mln eurot.

Laenukohustised

2027. aastal võetakse juurde laene 2,95 mld eurot ning makstakse tagasi 1,28 mld eurot, millest peamine osa ehk 1,13 mld eurot on lühiajaliste laenude tagasimaksed.

Varasematel aastatel võetud laenude maksegraafikute kohaselt makstakse tagasi 154 mln eurot, sh Euroopa Investeerimispangale 64 mln eurot, Põhjamaade Investeerimispangale 72 mln eurot ja Euroopa Nõukogu Arengupangale 18 mln eurot.

Kokkuvõttes suureneb laenumaht 2027. aastal 1,67 mld eurot.

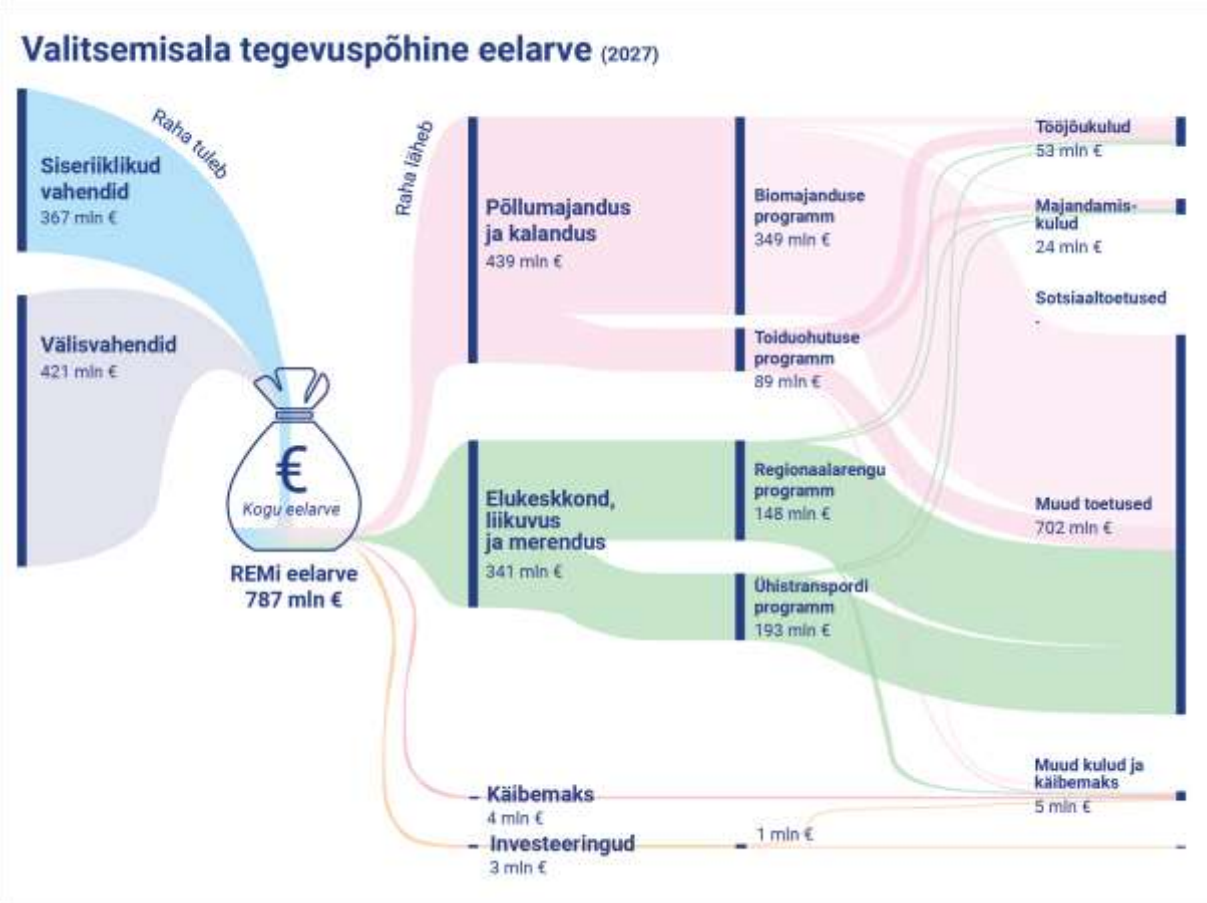
3.16 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala töötab selle nimel, et igas Eestimaa piirkonnas on inimestel hea elada ja Eesti toit on hinnatud.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala vastutab regionaalpoliitika ja põllumajanduspoliitika kavandamise ja elluviimise eest.

Regionaalarengu suund hõlmab regionaalhaldust, sh regionaalpoliitika kujundamist ja regionaalarengu suunamist, maaelupoliitika kujundamist, kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise koordineerimist, postiside ja KOV-de pädevusse kuuluva ühistranspordi arendamist ja korraldamist. Põllumajanduse suund hõlmab põllumajanduspoliitikat, kalanduspoliitikat ja põllumajandustoodete kaubanduspoliitikat. Ministeerium kavandab ja viib ellu looma- ja taimetervise kaitset, korraldab toidu ohutuse ja nõuetekohasuse tagamist ning korraldab põllumajandusteadus- ja arendustegevust.

Joonis 35. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

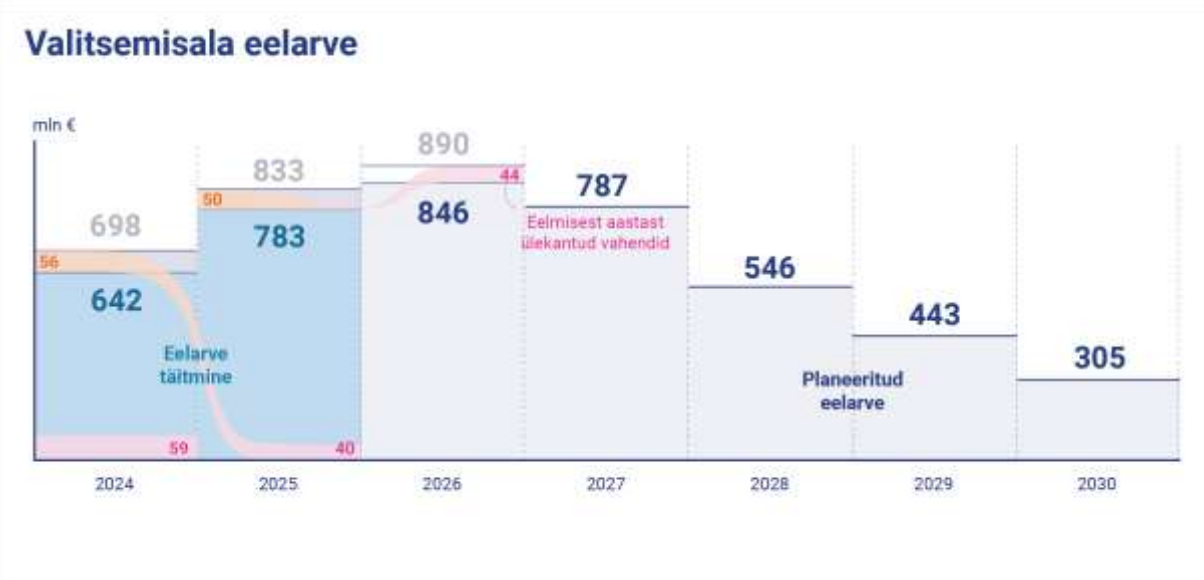
Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kulude eelarvest (kulud ilma amortisatsioonikuludeta, kuid koos käibemaksukuluga (784,38 mln eurot) kaetakse 63% (490,58 mln eurot) välistoetuste, sellele lisanduva kaasfinantseeringu või saastekvootide

müügitulu arvelt, 36% kaetakse riigieelarve vahendite arvelt ja 1% majandustegevusest saadava tulu arvelt.

Majandusliku sisu järgi on valitsemisala eelarvest suurim osakaal toetuste andmisel. Kulude eelarvest 90% antakse välja toetustena, 7% on tööjõukulud ja 3% majandamiskulud. Toetuste eelarvest 702,33 mln eurot 56% (389,89 mln eurot) annab erinevate põllumajandus- ja kalandustoetustena välja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) ja 44% (311,95 mln eurot) ministeerium. Ministeeriumi kaudu antavatest toetustest 61% (191,66 mln eurot) on ühistranspordi toetused ja 38% (117,86 mln eurot) regionaalsed toetused. Regionaalarengu programmist antavate toetuste katteallikast 79% on välistoetused koos kaasrahastusega või saastekvootide müügituluga, ühistranspordi toetuste katteallikaks on riigieelarvelised vahendid (99%; 190,22 mln eurot) või CO_2 kauplemistulu vahendid (1%; 1,43 mln eurot). Toetustest lähemalt vt seletuskirja lisast 3.

Tegevuspõhiselt jagunevad valitsemisala kulud pea pooleks põllumajanduse ja kalanduse (56%) ja elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse (44%) tulemusvaldkondade vahel. Põllumajanduse ja kalanduse tulemusvaldkonda rahastatakse peamiselt välisvahendite arvelt, elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonda riigieelarvest (tulemusvaldkonna peamine kulu on ühistranspordi dotatsioon).

Joonis 36. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala (REM) eelarve muutusi mitme aasta lõikes on keeruline võrrelda, sest 2023. aastal alanud ministeeriumide ümberkorraldamine jätkus osaliselt ka 2024. ja 2025. aastal. Ministeeriumi eelarve kasvas lisandunud tegevusvaldkondade tõttu 2023. ja 2024. aastal märkimisväärselt, samas liikus 2025. aastal osa tegevusi koos eelarvega teistesse ministeeriumidesse. 2023. aastal liitusid ministeeriumiga ühistranspordi, regionaalarengu, ruumipoliitika ja maapoliitika valdkonnad (sh Maa-Amet) ja kalavarude kaitse valdkond, eelarve suurenes kokku 272 mln eurot, sh piirmääraga eelarve suurenes 201 mln eurot ehk 2,4 korda ja välisvahendeid lisandus 71 mln eurot, kasv 19%. 2025.

aastal liikus REM-ist ära ruumipoliitika ja maapoliitika valdkond (sh Maa- ja Ruumiametiks ümber korraldatud Maa-Amet), **eelarve vähenes kokku 32 mln eurot** ehk 15%. Alates 2027. aastast liigub valitsemisalast välja ca 2/3 **2025. aastal asutatud REMITK eelarvest Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse ning REMITK lõpetab 1. veebruarist tegevuse**.

Joonisel on kuni ümberkorralduste jõustumiseni kajastatud Maaeluministeeriumi eelarve. Vaatamata muudatustele on viimase viie aasta võrdluses oluliselt vähenenud järgmisse eelarveaastasse ülekantud vahendite maht, nt 2020. aastal toodi järgmisse eelarveaastasse 20% piirmääraga eelarve vahenditest, kuid 2025. aasta eelarvesse toodi vaid 7%. Ka 2025. aasta eelarve täitmine on varasematest aastatest parem (täideti 95%) kui mitte arvestada sigade Aafrika katku (SAK) erakorraliste vahendite jääke (piirmääraga vahenditest 2%).

Euroopa Liidu uue eelarveperioodi (2028–2034) välisvahendite esialgne jaotuskava on valitsuse tasandil paika pandud. Selle perioodi suurim muudatus on ühtse riigiplaani kasutuselevõtt. See tähendab, et varasemad eraldiseisvad fondid (ühtekuuluvuspoliitika, sisejulgeolek, põllumajandus ja kalandus) koondatakse ühiseks Euroopa Fondiks ning väljamaksed muutuvad rangelt tulemuspõhiseks – raha saab reaalselt tehtud reformide ja saavutatud sihtide järgi. Eelarve mahu vähenemise peamiseks põhjuseks on, et see ei hõlma alates 2028. aastast uue perioodi Euroopa Liidu rahastust, kuna selle jaotamise otsused ei ole veel tehtud.

Vabariigi Valitsuse reservides on 2028. aastast ette nähtud ühistranspordi dotatsioonid sihtotstarbeliselt bussi-, rongi-, lennu- ja parvlaevaliikluse dotatsioonide katmiseks.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Valitsemisalas on kaks valitsusasutust: Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) ja kolm hallatavat riigiasutust: Maaelu Teadmuskeskus (METK), Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia keskus (REMITK). Neile lisaks on valitsemisalas kaheksa juriidilist isikut: neli riigi osalusega aktsiaseltsi ja neli riigi osalusega sihtasutust (AS Eesti Liinirongid, SA Eesti Maaelumuuseumid, AS Eesti Post, Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS, SA Ida-Viru Investeeringute Agentuur, Maaelu Edendamise Sihtasutus, SA Pokumaa, AS Vireen). Iga asutuse pädevus ministeeriumi valitsemisalas olevate ülesannete täitmisel on sätestatud tema põhimääruses. Valitsemisala administratiivses struktuuris 2026. aastal struktuurimuudatusi ei olnud.

Valitsemisala personali ülevaade

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas (valitsusasutustes ja hallatavates asutustes) töötab kokku 1395 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[29]. Võrreldes aasta varasemaga on teenistujate arv vähenenud 89 võrra. Teenistujate arv on vähenenud enamikus valitsemisala asutustes, kuid osaliselt on see seotud asutuste IT-valdkonna teenistuskohtade üleviimisega 01.06.2025 asutatud REMITK-i koosseisu. Lisaks on valitsemisala

[29] Perioodi 1.06.2025-31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

teenistujate arvu vähenemist mõjutanud teenistuskohtade üleviimine Maa- ja Ruumiametisse, mis on alates 01.01.2025 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutuste teenistujate keskmine kogupalk[30] oli 01.06.2026 seisuga 2634 eurot ning see on aasta varasemaga võrreldes 8% suurem.

Joonis 37. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 323. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Põllumajandus ja kalandus	Põllumajanduse ja kalanduse arengukava aastani 2030	Biomajanduse programm
		Toiduohutuse programm
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035	Ühistranspordi programm
		Regionaalarengu programm

Valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide info, st tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valitsemisala tulemusvaldkondadega „Põllumajandus ja kalandus" ning "Elukeskkond, liikuvus ja merendus" seotud arengukavad on kättesaadavad REM veebilehel.

[30] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. REM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel https://www.agri.ee/valdkondlikud-programmid.

3.16.1 Tulud

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala tuludest peamise osa moodustavad jätkuvalt välistoetused (96% tulude eelarvest). Saadud toetusi kasutatakse eelkõige põllumajanduse-, maaelu ja kalanduse ning regionaalpoliitika toetusmeetmeteks.

Tabel 324. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
17.1	**Tulud kokku**	**473 366**	**496 290**	**437 829**	**-58 461**	**-12%**
17.2	Saadud toetused	452 406	478 354	421 217	-57 137	-12%
17.3	Riigilõivud	1 242	2 015	1 131	-884	-44%
17.4	Tulu majandustegevusest	9 791	9 930	9 478	-452	-5%
17.5	Tulu põhivara ja varude müügist	0	0	500	500	100%
17.6	Trahvid ja muud varalised karistused	32	14	10	-4	-30%
17.7	Keskkonnatasud	1 583	1 294	1 583	289	22%
17.8	Muud tulud	883	136	81	-55	-40%
17.9	Intressi- ja omanikutulud	7 429	4 546	3 830	-716	-16%

Võrreldes 2026. aastaga vähenevad tulud peamiselt EL-i toetuste rahastusperioodi lõppemise tõttu. Tulude vähenemist mõjutavad enim taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise lõppemine (36,94 mln eurot) ning EL-i ühtekuuluvuspoliitika fondidest saadavate toetuste vähenemine (24,58 mln eurot). Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi toetused vähenevad 9,29 mln eurot, samas Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist antavad põllumajanduse otsetoetused suurenevad 26,40 mln eurot.

Saadud toetused

Põllumajanduse-, maaelu- ja kalandussektori antud toetuste, kulude ja investeeringute katteks kasutatakse peamiselt järgmisi toetusi:

- 232,37 mln eurot **Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist** (EAGF) põllumajanduse otsetoetuste maksmiseks ja põllumajanduse turukorralduse meetmete (sealhulgas koolikavade) rakendamiseks (2027. aastal suurenevad otsetoetused 26,40 mln euro võrra tulenevalt Euroopa Liidu tasandil Lähis-Ida kriisist tingitud väetisehindade tõusu leevendamiseks rakendatud meetmetest);

- 99,03 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava aastateks 2023–2027 sekkumistele (varasema aastaga võrreldes väheneb toetuste kasutamine 9,29 mln euro võrra);
- 14,54 mln eurot Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) 2021–2027 rakenduskava meetmetele (varasema aastaga võrreldes väheneb toetuste kasutamine 6,24 mln euro võrra).

Regionaalpoliitika elluviimiseks ja regionaalarengu tagamiseks kasutatakse Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 rakenduskavast saadud toetusi kokku koos tehnilise abiga 50,90 mln eurot (vähenemine võrreldes eelmise aastaga 24,58 mln eurot):

- Euroopa Regionaalarengu Fondist saadud välistoetus 36,40 mln eurot, mida kasutatakse regionaalse ettevõtluse, avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks ning suuremate linnapiirkondade arendamiseks (toetus väheneb varasema aastaga võrreldes 16,58 mln euro võrra ja see on seotud meetmega „regionaalse ettevõtluse, kohalike avalike teenuste toetamine", mille osa vahendeid suunati kaitsevaldkonna kulude finantseerimiseks);
- Õiglase ülemineku fondi vahenditest saadav välistoetus 8,50 mln eurot suunatakse Ida-Virumaa arenguks (toetus väheneb varasema aastaga võrreldes 8 mln euro võrra, kuna osa toetusmeetmetest lõpeb 2026. aastaga);
- Ühtekuuluvusfondist 6 mln eurot (samas summas ka 2026. a) KOV-idele investeeringuteks jalgratta- ja/või jalgteedesse väljaspool kolme suuremat (Tallinn, Tartu ja Pärnu) linnapiirkonda.

Peale selle saadakse rohepöörde eesmärkide täitmiseks toetust moderniseerimisfondist 17,82 mln eurot avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programmi kohalike omavalitsuste hoonete alamprogrammi elluviimiseks (vähenemine 5,58 mln eurot) ning Eesti-Läti programmist 4,05 mln eurot kohalike omavalitsuse piiriülese koostöö soodustamiseks (võrreldes 2026. aastaga on vähenemine 2,62 mln eurot). Muudest erinevatest fondidest saadakse väiksemaid toetusi kokku 2,50 mln eurot (suurenemine ca 0,39 mln eurot).

Toetuste vähenemine on seotud ka taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise lõpetamisega 2026. aastal (vähenemine 36,94 mln eurot).

Riigilõivud

Põllumajandus- ja Toiduamet planeerib riigilõivu tulu 1,13 mln eurot mahepõllumajanduse, taimede paljundamise ja sordikaitse, taimekaitse-, väetise-, sööda-, loomakaitse-, toidu- ja veterinaarseaduse alusel tehtavate toimingute eest. Võrreldes 2026. aastaga vähenevad ameti lõivutulud kokku 0,88 mln euro võrra, sh alkoholiregistri kaotamisega seoses ei laeku enam registri kannete tegemiseks tasutav riigilõiv ca 0,12 mln eurot ning ca 0,76 mln euro võrra on vähendatud taimekaitsevahendite turuletoomise ja registreerimisega seotud riigilõivu tulu laekumist, kuna planeeritud lõivumäärade suurenemise muudatust riigilõivuseaduses ei tehtud.

Ühistranspordiseaduse alusel on kavandatud riigilõive 4500 eurot.

Riigilõivud kantakse riigieelarvesse, kogutud riigilõivu arvelt valitsemisala kulusid teha ei saa.

Tulud majandustegevusest

Tulu majandustegevusest prognoositakse:

- Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalvetoimingute eest 2,6 mln eurot (varasemate aastate andmete põhjal on tulu vähendatud 160 000 eurot);
- Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskusele tasuliste laboriteenuste eest 2,7 mln eurot;
- Maaelu Teadmuskeskusele põllumajandustoodangu ja amortiseerunud vara müügist, tasulistest teenustest, litsentsitasudest, lepingulistest töödest ja sordivõrdluskatsete, sortide registreerimiskatsete ja sertifitseeritud seemnete järelkontrolli katsete ning konsulendi kutsetunnistuse eksamite läbiviimise eest 4,18 mln eurot;
- Maaelu Teadmuskeskuse seemnete müügist saadavad tulud vähenevad ca 0,29 mln eurot, kuna senist sordiseemne kasvatamist vähendatakse ja selle asemel suurendatakse seemnetootmises koostööd erasektoriga.

Majandustegevusest laekunud tulu kasutatakse valitsemisala asutuste kuludeks ja investeeringuteks.

Tulu põhivarade ja varude müügist

Varude müügi tulemiks sekkumiskokkuostu läbiviimisel on prognoositud 0,5 mln eurot.

Sekkumiskokkuost on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika turukorraldusabinõu, mis aitab toetada sekkumisega hõlmatud toodete turuhinda liigse toodangukoguse turult kõrvaldamise kaudu hooajalise ülepakkumise või turu üldise nõrkuse korral ning stabiliseerida turud sekkumiskoguste turule paiskamisega hooajast või muudest asjaoludest (nt põud) tingitud alapakkumise korral.

Trahvid ja muud varalised karistused

Varasemate aastate andmete põhjal prognoosib Põllumajandus- ja Toiduamet trahvide laekumist 10 tuhat eurot. Laekunud trahvid kantakse riigieelarvesse, kogutud trahvide arvelt valitsemisala kulusid teha ei saa.

Keskkonnatasud

Põllumajandus- ja Toiduamet prognoosib kutselise kalapüügiõiguse tasu varasemast ca 290 tuhande euro võrra suuremat laekumist 1,58 mln eurot. Rannapüügil ning sise- ja piiriveekogudes odavneb 18 tasu, kallineb 23 tasu ning ülejäänud 73 tasu jäävad samaks. Tasud muutuvad vastavalt 2025. aasta saakide väärtusele. Võrtsjärvel ning teistes angerja asustamisega seotud veekogudes arvutatakse angerjapüügivahendite tasud jätkuvalt riigi poolt angerja asustamiseks tehtud kulutuste põhjal. Läänemere traalpüügis langevad räime ja kilu

püügiõiguse tasud. Laekunud keskkonnatasud kantakse riigieelarvesse, nende arvelt valitsemisala kulusid teha ei saa.

Muud tulud

Varasemate aastate andmete põhjal vähenevad Põllumajandus- ja Toiduameti veterinaaria-, toiduohutuse-, mahe- ja aiandusvaldkondade seaduste alusel määratud sunnirahad ja tuluna prognoositakse eelarves 0,08 mln eurot. Laekunud sunniraha kantakse riigieelarvesse, selle arvelt valitsemisala kulusid teha ei saa.

Intressi- ja omanikutulud

Dividenditulu prognoositakse AS-ilt Eesti Post 743 400 eurot ja Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-ilt 40 tuhat eurot. Dividenditulu väheneb ca 263 tuhat eurot, kuna AS-ilt Vireen ei ole kavandatud dividendide laekumist riigieelarvesse.

Dividenditulu on prognoositud äriühingute eeldatavate majandustulemuste alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2027. aasta kevadel pärast 2026. aasta tegelike tulemuste selgumist. Dividenditulu kantakse riigieelarvesse, valitsemisala selle arvelt kulu teha ei saa.

Maaelu Edendamise Sihtasutuses tekkivaid finantstulusid planeeritakse eelarvesse 3,05 mln eurot, mida on varasemaga võrreldes 0,45 mln eurot vähem.

3.16.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 325. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus , sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantava d maksud
17.10	**Regionaal- ja Põllumajandusministeeri umi valitsemisala**	**-784 379**	**-280 865**	**-3 710**	**-467 701**	**-32 102**	**0**
17.11	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriu m	-334 662	-233 737	-833	-77 793	-22 299	0
17.12	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet	-404 012	-19 655	-433	-383 924	0	0
17.13	Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus	-7 556	-3 321	-387	-1 234	-2 613	0
17.14	Maaelu Teadmuskeskus	-16 079	-8 074	-1 185	-2 230	-4 590	0
17.15	Põllumajandus- ja Toiduamet	-19 724	-13 933	-671	-2 520	-2 600	0
17.16	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriu mi Infotehnoloogia Keskus	-2 346	-2 145	-201	0	0	0

Tabel 326. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.10	**Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala**	**-772 458**	**-844 602**	**-784 379**	**60 224**	**-7%**	**-37 922**
	Tööjõukulud	-58 475	-54 433	-53 096	1 337	-2%	-5 775
	Majandamiskulud	-27 961	-28 334	-24 470	3 864	-14%	-10 370
	Muud toetused	-679 344	-756 724	-702 331	54 393	-7%	-21 777
17.74	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-4 974	-5 092	-4 481	611	-12%	0
17.11	**Regionaal- ja Põllumajandusministeerium**	**-337 384**	**-384 492**	**-334 662**	**49 830**	**-13%**	**-24 533**
	Tööjõukulud	-15 048	-15 808	-16 038	-230	1%	-1 127
	Majandamiskulud	-6 275	-8 725	-5 794	2 931	-34%	-3 902
	Muud toetused	-314 732	-358 579	-311 946	46 633	-13%	-19 505
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 325	-1 379	-883	497	-36%	0
17.12	**Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet**	**-375 343**	**-411 742**	**-404 012**	**7 730**	**-2%**	**-3 201**
	Tööjõukulud	-13 498	-11 102	-11 335	-233	2%	-590
	Majandamiskulud	-3 389	-2 553	-2 356	197	-8%	-339
	Muud toetused	-356 317	-397 652	-389 888	7 764	-2%	-2 271
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-481	-435	-433	3	-1%	0
17.13	**Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus**	**-8 111**	**-7 155**	**-7 556**	**-401**	**6%**	**-1 785**
	Tööjõukulud	-4 398	-4 109	-4 036	73	-2%	-1 097
	Majandamiskulud	-2 951	-2 435	-2 839	-404	17%	-688
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-560	-611	-681	-71	12%	0
17.14	**Maaelu Teadmuskeskus**	**-21 162**	**-16 202**	**-16 079**	**123**	**-1%**	**-3 328**
	Tööjõukulud	-11 061	-6 784	-6 760	24	0%	-1 841
	Majandamiskulud	-8 271	-7 811	-7 636	175	-2%	-1 487
	Muud toetused	-685	-404	-408	-3	1%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 113	-1 184	-1 275	-91	8%	0
17.15	**Põllumajandus- ja Toiduamet**	**-29 228**	**-19 012**	**-19 724**	**-712**	**4%**	**-2 940**
	Tööjõukulud	-13 411	-13 180	-13 604	-425	3%	-939
	Majandamiskulud	-6 942	-4 535	-5 027	-492	11%	-2 001
	Muud toetused	-7 410	-85	-85	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 457	-1 212	-1 008	204	-17%	0
17.16	**Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus**	**-1 231**	**-6 000**	**-2 346**	**3 654**	**-61%**	**-2 134**
	Tööjõukulud	-1 060	-3 451	-1 323	2 128	-62%	-182
	Majandamiskulud	-133	-2 275	-818	1 457	-64%	-1 952
	Muud toetused	0	-4	-4	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-39	-270	-201	69	-25%	0

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kulude eelarve väheneb võrreldes 2026. aastaga 7% (-60,22 mln eurot).

Ministeeriumi kui asutuse 2027. aasta eelarve väheneb 13% (-49,83 mln eurot). Vähenemine on eelkõige seotud EL-i senise toetusperioodi lõppemisega, nt taasterahastu lõppemine -36,70 mln eurot, Ühtekuuluvusfondi vähenemine -22,00 mln eurot jms. Eelarvesse on mh täiendavalt planeeritud KOV-idele eraldatav CO_2 müügitulust rahastatav toetusmeede (+20,51 mln eurot) ja ühistranspordi lisarahastus (+18,52 mln eurot). Eelarve väheneb mh teadusrahastuse 50% liikumisega Haridus- ja Teadusministeeriumisse (-1,21 mln eurot) ja 2024. aastal otsustatud 2027. aastasse langeva kärpekava tõttu.

Ministeeriumi eelarvest antakse toetusi kokku 311,95 mln eurot, sellest 69% riigieelarvest. Riigieelarve toetustest 88% on transporditoetused, 11% regionaaltoetused, ülejäänud toetustest on dotatsioon Eesti Postile, toetused valdkondlikele muuseumidele (SA Eesti Maaelumuuseumid, SA Eesti Piimandusmuuseum), toetus AS-ile Vireen, toetused ülikoolidele uuringuteks ja veterinaarõppeks ning põllumajandussektori mittetulundusühingutele.

Ministeeriumi tööjõu- ja majandamiskulude eelarvest 70% kaetakse riigieelarvest, 30% välistoetustest ja sellele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga.

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) menetleb toetuse taotlusi, teeb riiklikku või haldusjärelevalvet ning tegevus- või muu loa andmise menetlemise käigus kontrollib nõuetekohasust, kohaldab riiklikku sundi Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika abinõude, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise riiklike abinõude ning kalandusturu korraldamise abinõude rakendamisel seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses, samuti tegeleb seadusega ettenähtud põllumajandusega seotud riiklike registrite ja muude andmekogude pidamisega, nende andmete töötlemise ja analüüsimisega.

PRIA eelarvest kaetakse 5% riigieelarvest, ülejäänud 95% välistoetuste ja nendele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga. Eelarvest 97% antakse toetusi, 3% on tööjõu- ja majandamiskulu.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb PRIA 2027. aasta eelarve 2% (-7,73 mln eurot) eelkõige toetuste eelarve vähenemise tõttu.

Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus

Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS) analüüsib eriti ohtlikke, esilekerkivate või muude loomataudide, zoonootiliste ja toidutekkeliste haiguspuhangute kahtluse korral võetud proove. Uuringuid on vaja teha kiiresti, vajadusel tehakse koostööd asjaomase EL-i

referentlabori või teadus- ja arendusasutustega. LABRIS teeb analüüse ja uuringuid pädeva asutuse tellimuse alusel ja kooskõlastab temaga analüüsimeetodid. LABRIS annab oma tegevusvaldkonnas riskihinnanguid, kaasab vajaduse korral keskuseväliseid eksperte ning korraldab riskidega seotud teavitustegevust.

LABRIS-e eelarvest 44% kaetakse riigieelarvest, 35% majandustegevusest saadava tulu arvelt ning 16% välistoetuste ja sellele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga. Ülejäänud on käibemaksukulud, mis riigieelarves planeeritakse arvestuslikena. Eelarvest 53% kasutatakse tööjõukuludeks, millest 47% kaetakse majandustegevusest saadava tuluga ja 11% välisvahenditega.

Võrreldes 2026. aasta eelarvega suureneb LABRIS-e 2027. aasta eelarve 6% (+0,40 mln eurot).

Maaelu Teadmuskeskus

METK tegeleb põllumajanduse, maaelu ja maamajanduse valdkonna uuringute, seire, hindamise ja analüüsidega, sealhulgas laboratoorsete analüüsidega. METK aretab põllumajanduskultuuride sorte ja teeb põldkatseid. METK pakub põllumajandus- ja maaeluvaldkonna teadmussiirde-, nõuande- ja innovatsiooniteenuseid.

METK-i 2027. aasta eelarvest moodustavad riigieelarve piirmääraga vahendid 50%, majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulud 25%, välistoetustega kaetakse kuludest 14% ja 4% kuludest kaetakse CO_2 kauplemistasude arvelt. Ülejäänud on käibemaksukulud, mis riigieelarves planeeritakse arvestuslikena.

Eelarvest 42% kasutatakse tööjõukuludeks (riigieelarve osakaal 45%) ning 47% kasutatakse majandamiskuludeks (riigieelarve osakaal 65%).

Riigieelarve piirmääraga vahenditest kaetakse rakendus- ja alusuuringuid, sordi- ja säilitusaretuse, taimede ning mikroorganismide geneetiliste ressursside uurimise ja säilitamisega ning riikliku referentlaboratooriumi ülesannete täitmisega seotud kulusid. Majandustegevusest saadakse tulu põllumajanduskultuuride seemnete müügist ja laboratoorsete analüüside teostamisest ning lepingute alusel teostatud uuringute ja katsete eest. Majandustegevusest saadava tulu arvelt kaetakse kõiki kulusid.

CO_2 rahastusega kaetakse teadusprojekti kulusid.

Võrreldes 2026. aastaga eelarve väheneb 1% (-0,12 mln eurot).

Põllumajandus- ja Toiduamet

Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) tegevusvaldkonnad hõlmavad toidu- ja söödaohutuse, loomatervise ja -heaolu, põllumajandusloomade aretuse, taimekaitse ja taimetervise, taimse paljundusmaterjali, väetiste, mahepõllumajanduse ning kutselise kalapüügi valdkondi, samuti Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ning maaelu ja põllumajandusturu korraldamist.

PTA täidab oma tegevusvaldkonnas õigusaktidest tulenevaid ülesandeid, korraldab riiklikku ja haldusjärelevalvet, menetleb loa- ja muid haldusasju, kohaldab riiklikku sundi ning osaleb Euroopa Liidu ja rahvusvahelises koostöös. Samuti arendab strateegilisi dokumente, analüüsib sektori olukorda, korraldab ennetustegevust ja koolitusi ning vastutab mitmete registrite ja andmekogude halduse eest.

PTA on seadnud eesmärgiks kaasa aidata tasakaalus toidusüsteemi arendamisele, et tagada kvaliteetne elukeskkond kogu Eestis.

PTA 2027. aasta eelarvest moodustavad riigieelarve piirmääraga vahendid 71%, majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulud 13%, välistoetustega kaetakse kuludest 13%. Ülejäänud on käibemaksukulud, mis riigieelarves planeeritakse arvestuslikena.

Eelarve kogumahust enamiku moodustavad tööjõukulud (69%). Tööjõukulude eelarve kaetakse riigieelarvest (82%), majandustegevusest laekuvast tulust (16%) ja välisvahenditest (2%).

Majandamiskulud moodustavad 2027. aasta eelarve kogumahust 25%. Majandamiskuludest ca 38% (1,92 mln eurot) kaetakse välisvahendite arvelt. Välistoetused on PTA jaoks oluline rahastusallikas, mis võimaldab ellu viia mitmeid kohustuslikke tegevusi, mille järjepidev korraldamine on vajalik Eesti toiduohutuse ja põllumajanduse stabiilsuse tagamiseks.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb PTA 2027. aasta eelarve 4% (+0,71 mln eurot).

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus

2025. aastal asutatud REMITK pakub info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuseid ministeeriumile ja ministeeriumi valitsemisala asutusele, kelle infosüsteem on liidetud keskuse infosüsteemiga. Näiteks on REMITK-i hallata infosüsteemid toiduohutuse tagamisel, põllumajandustoetuste maksmisel, kalandusturu korraldamisel, ühistranspordi tagamisel, laboriuuringute läbiviimisel, toidutootmise arengut toetava teadus- ja arendustöö läbiviimisel, maaelu toetamisel ja regionaalpoliitika edendamisel.

REMITK lõpetab tegevuse 1. veebruaril 2027 ning kavandatud eelarvest ca 2/3 liigub Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse. Riigi IT-asutuste reformi memorandumi järgi jäävad senisesse valitsemisalasse investeeringute eelarved ja osa personalikuludest. Käesoleva eelnõuga on REMITK-i eelarvest 2,46 mln eurot juba suunatud Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse. Lõplikud jaotussummad lepitakse kokku 2026. aasta lõpuks.

3.16.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Tulemusvaldkonna Põllumajandus ja kalandus poliitikavaldkondade prioriteet on tagada Eesti inimestele ohutu, piisav ja tervislik toit, pidades silmas keskkonnahoidu ja majanduslikke eesmärke.

Tabel 327. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr	.	2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.17	Tulemusvaldkond: Põllumajandus ja kalandus	-428 827	-481 047	-438 813	42 234	-9%	-18 273
17.18	Biomajanduse programm	-336 920	-396 135	-349 451	46 684	-12%	-4 472
17.40	Toiduohutuse programm	-91 907	-84 911	-89 362	-4 450	5%	-13 801
17.62	Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus	-338 756	-358 464	-341 085	17 379	-5%	-19 649
17.63	Regionaalarengu programm	-176 755	-180 838	-147 958	32 879	-18%	-16 255
17.70	Ühistranspordi programm	-162 002	-177 626	-193 126	-15 500	9%	-3 393

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tegevuspõhine eelarve on üles ehitatud maksimaalset tegevuspõhisust silmas pidades, mistõttu osalevad kõik asutused kogu tulemusvaldkonna „Põllumajandus ja kalandus" eesmärkide elluviimisel, sh tulemusvaldkonna mõlema programmi elluviimisel.

3.16.3.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus

3.16.3.1.1 Biomajanduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tark ja kestlik põllumajandus, kalandus ja toidutootmine, mis tagavad toiduga kindlustatuse.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Maaelu Teadmuskeskus (METK), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus (REMITK).

Tabel 328. Biomajanduse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantava d maksud
17.18	Biomajanduse programm	-349 451	-21 611	0	-326 657	-1 183	0
17.19	Eesti toidu kuvand ja eksport	-2 801	-1 107	0	-1 688	-5	0
17.22	Kutseline kalapüük	-12 413	-1 343	0	-11 062	-8	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
17.25	Kalavarude haldus ja kaitse	-5 801	-1 033	0	-4 768	0	0
17.28	Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime	-237 643	-11 446	0	-225 958	-238	0
17.31	Kalandusturu korraldus	-6 423	-871	0	-5 552	0	0
17.34	Põllumajandusmaa ja maaparandus	-19 511	-2 055	0	-17 456	0	0
17.37	Põllumajanduskeskkond	-64 860	-3 756	0	-60 173	-931	0

Biomajanduse programmis liideti programmi tegevus „Ringbiomajanduse arendamine“ programmi tegevusega „Põllumajanduskeskkond“. Programmi tegevused liideti, kuna ringbiomajanduse eesmärgid toetavad põllumajanduskeskkonna eesmärkide saavutamist ehk liitmine toetab eesmärkide selgust ja terviklikkust. Lisaks moodustas suure osa programmi tegevusest taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) vahenditest antav toetus, mis lõppes 2026. aastal. Muudatus toetab juhtimisstruktuuri selgust, kuna tegevusi juhitakse ühest üksusest.

Biomajanduse programmi rahastatakse peamiselt välistoetuste ja sellele lisanduva kaasfinantseeringuga (93%). Suuremad doonorid on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (211,68 mln eurot), Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (63,29 mln eurot) ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond (14,96 mln eurot).

Biomajanduse programmi peamine kulu majandusliku sisu järgi on toetuste andmine (93%; 324,15 mln eurot). Ülejäänud kulud on tööjõu- ja majandamiskulud.

Biomajanduse programmi eelarvest 95% kasutab PRIA (333,49 mln eurot).

Biomajanduse programmi 2026. aasta eelarvesse toodi kokku 4,47 mln eurot 2025. aastast kasutamata vahendeid, sellest 3,23 mln eurot olid piirmääraga vahendid.

Rida 17.37 programmi tegevus: Põllumajanduskeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Põllumajandusmaa elurikkuse ja maastike mitmekesisuse säilimise tagamine.

Tabel 329. Programmi tegevuse põllumajanduskeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rohumaade osakaal kogu põllumajandusmaast, % Allikas: PRIA	44,6	42

Rohumaade osakaal näitab kui suur osa põllumajandusmaast on heintaimede all suurema osa aastast ja mis seetõttu aitab hoida mulla seisundit, vähendab erosiooni ning toitainete leostumise riski ja toetab elurikkust.

Tabel 330. Programmi tegevuse põllumajanduskeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.37	Põllumajanduskeskkond	-68 217	-80 653	-64 860	15 794	-20%	-992
17.38	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 552	-7 102	-6 572	530	-7%	-945
17.39	Muud toetused	-61 624	-73 551	-58 287	15 264	-21%	-48

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on loodud kuus teenust, millest suurima eelarvelise mahuga on PRIA vahendatud põllumajanduskeskkonna toetused (60,10 mln eurot).

Programmi tegevuse oodatavat tulemust aitavad saavutada Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM), PRIA ja METK oma teenuste kaudu.

REM kujundab poliitikat, et vähendada põllumajandustootmisega seotud negatiivset kliima- ja keskkonnamõju, säilitada elurikkus ja maastiku mitmekesisus, tagada põllumuldade hea seisund ja saavutada ringbiomajanduse põhimõtete laialdasem levik ja rakendamine.

METK arendab valdkonda teadustegevustega, analüüsib maakasutuse keskkonnamõju, viib läbi põllumajanduskeskkonna seiret ja teeb maakasutuse ning muldade laborianalüüse. Keskkonnameetmete seirega uuritakse muuhulgas põllumajanduse mõju mullale, veele ja elurikkusele.

PRIA kaudu on võimalik taotleda põllumajanduskeskkonna tegevuse toetusi (sh näiteks püsirohumaade säilitamise toetus, pärandniidu hooldamise toetus ja erinevad ÜPP kliima- ja keskkonnakava toetused).

Programmi tegevuse raames kujundatakse ja rakendatakse põllumajanduse, mulla, elurikkuse ja ringbiomajanduse kestlikku arengut toetavat õigusruumi, seiret, digilahendusi, toetusi ning teadus- ja arendustegevusi. Koostöös Kliimaministeeriumiga võetakse üle EL-i mullaseire ja vastupidavuse direktiiv, uuendatakse mullaseire raamistikku, panustatakse looduse taastamise kava elluviimisse ning arendatakse ringbiomajanduse ja biometaani valdkonna regulatiivset ja strateegilist raamistikku.

Programmi tegevusega toetatakse kestliku põllumajanduse ja toidusüsteemi eesmärke, sh kliimameetmete rakendamist, tingimuslikkuse süsteemi arendamist ning keskkonna- ja kliimaeesmärke toetavate toetusskeemide elluviimist. Olulisemad sekkumised on seotud ökokavade, keskkonnasõbraliku majandamise, mulla- ja veekaitse, mahepõllumajanduse, pärandniitude ning väärtuslike püsirohumaade säilitamisega.

Oluline osa programmist on digilahenduste ja seiresüsteemide arendamisel, et parandada andmekvaliteeti, vähendada halduskoormust ning toetada keskkonnahoidlikke majandamisotsuseid. Selleks arendatakse muu hulgas süsiniku jalajälje hindamise tööriista, rohefoori prototüüpi, PRIA e-põlluraamatut, lämmastikubilanssi, Mullaportaali ning bioressursside kasutuse digilahendusi. Jätkatakse ka pinnaseiresüsteemi rakendamist satelliidiandmete ja asukohamärgisega fotode abil.

Programmi tegevus tugineb teadus- ja arendustegevusele, mille kaudu parandatakse teadmisi põllumajanduse keskkonna- ja kliimamõjust, mullakasutusest, väetiste kasutamisest ning uute tehnoloogiate rakendamisest. Selleks viiakse läbi uuringuid ja arendusprojekte ning osaletakse rahvusvahelistes teadus- ja innovatsiooniprogrammides, sealhulgas LIFE, Euroopa Horisont, Biodiversa+ ja NordForsk koostööraamistikus.

Programmi tegevuse kulud on 93% (60,47 mln eurot) rahastatud välistoetuste (toetused 56,68 mln eurot) ja sellele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga (3,49 mln eurot) ja CO_2 kvooditulu müügi rahastusega (0,30 mln eurot). Võrreldes 2026. aastaga väheneb programmi tegevuses antavate toetuste maht 21% (-15,26 mln eurot) senise programmperioodi lõppemise tõttu.

Programmi tegevuse eelarvest 90% antakse toetusi ning kogu programmi tegevuse eelarvest 93% kasutab PRIA.

Programmi tegevusse on kaasatud 60,17 mln eurot välisrahastust, sellest välistoetusi 56,68 mln eurot, riiklik kaasfinantseering 3,49 mln eurot. Peamised doonorid on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF) 41,77 mln eurot ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) 14,77 mln eurot.

Programmi tegevuses antakse 58,29 mln eurot toetusi, sellest:

- 41,77 mln eurot ühtne pindalatoetus, mille eesmärk on kindlustada väärtusliku põllumajandusmaa ja toidutootmise põhivahendi säilimine;
- 16,44 mln eurot maaelu arengukava tegevuste toetusteks, sh pärandniidu hooldamise toetus, mulla- ja veekaitsetoetus, väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus ja investeeringutoetused bioressursside väärindamiseks;
- 0,06 mln eurot antakse ülikoolidele uuringuteks;
- 0,01 mln eurot on toetus EUPHRESCO koostööks;
- 0,01 mln eurot tasutakse rahvusvahelisi liikmemakse.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3.

Rida 17.19 programmi tegevus: Eesti toidu kuvand ja eksport

Programmi tegevuse eesmärk: Tugevdada Eesti toidu positiivset kuvandit ja rakendada müügiedendustegevusi, mis suurendavad Eesti põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet nii sise- kui välisturul.

Tabel 331. Programmi tegevuse Eesti toidu kuvand ja eksport 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Osatähtsus Eesti tarbijatest, kes eelistavad osta kodumaist toidukaupa, % Allikas: Eesti Konjunktuurinstituut	59 (2024)	75
Eesti päritolu põllumajandussaaduste ja toidukaupade (v.a tooraine ja mittesöödav kaup) ekspordi väärtuse kasv võrreldes eelmise aastaga, % Allikas: Statistikaamet	5	7

Osatähtsus Eesti tarbijatest, kes eelistavad osta kodumaist toidukaupa on Eesti toidu eelistamise koondnäitaja ja näitab Eesti toidu konkurentsivõimet siseturul.

Eesti päritolu põllumajandussaaduste ja toidukaupade (v.a tooraine ja mittesöödav kaup) ekspordi väärtuse kasv võrreldes eelmise aastaga näitab ettevõtjate konkurentsivõimet ja lisandväärtusega müüki välisturul.

Tabel 332. Programmi tegevuse Eesti toidu kuvand ja eksport eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.19	**Eesti toidu kuvand ja eksport**	**-2 493**	**-2 704**	**-2 801**	**-97**	**4%**	**-353**
17.20	Tööjõu- ja majandamiskulud	-954	-1 034	-901	133	-13%	-316
17.21	Muud toetused	-1 536	-1 670	-1 900	-230	14%	-37

Tegevuste kirjeldus

Eesti toidu kuvandi ja müügivõimekuse edendamise eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm teenust, millest mahukaim on müügivõimekuse edendamise toetuse andmine (1,98 mln eurot).

Programmi tegevuse tulemusi aitavad saavutada Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, PTA ja PRIA. Eesti toidu müügiedendustegevusteks vajalikku poliitikat kujundab REM, mis aitab suurendada ka Eesti põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet nii sise- kui välisturul. PTA tegeleb uute eksportturgude avamisega ja kvaliteedikavade (geograafiliste tähiste järelevalvega).

PRIA maksab müügivõimekuse edendamiseks vajalikke toetusi (näiteks turuarendustoetus, kvaliteedikava raames toodetud toote teavitus- ja müügiedenduse toetus).

Programmi tegevuse raames tugevdatakse Eesti toidu kuvandit ning toetatakse põllumajandus- ja toidusektori ekspordivõimekuse kasvu. Selleks analüüsitakse tarbijate ostueelistusi, kohaliku toidu eelistamist, ekspordivõimekust ja sihtturgude arenguid ning kasutatakse tulemusi poliitikakujundamisel ja müügiedendustegevuste planeerimisel. Samuti koordineeritakse

Euroopa Liidu kvaliteedikavade rakendamist Eestis, et suurendada tootjate võimalusi toodete esiletõstmiseks, kõrgema lisandväärtuse loomiseks ja ekspordi edendamiseks.

Programmi tegevuses antakse toetusi, mis aitavad suurendada Eesti põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate nähtavust välisturgudel, tugevdada koostööd ning toetada kõrgema lisandväärtusega toodete eksporti. Selleks kasutatakse turuarendustoetust rahvusvahelistel messidel osalemiseks ning kvaliteedikava teavitus- ja müügiedenduse toetust tarbijate teadlikkuse suurendamiseks.

Kasvatatakse ka teadlikkust kohaliku toidu, toidukultuuri ja kestliku toidusüsteemi väärtusest. Selleks viiakse ellu teavitus- ja müügiedendusalgatusi, nagu Eesti toidu kuu, Eesti toidupiirkonna projekt, avatud talude päev ja avatud kalasadamate päev, samuti noortele suunatud tegevusi ja teadmussiiret. Koostööd ning infovahetust riigi, sektori ja partnerite vahel toetatakse Eesti toidu sise- ja välistegevuste ümarlaudade kaudu.

Programmi tegevuse eelarvest 60% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga ning 40% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest on suurim maht 70% PRIA-l, kes annab toetusi sektorile.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu (64%; 0,71 mln eurot) ja antakse sektorile maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikke toetusi (36%; 0,40 mln eurot).

Võrreldes 2026. aastaga on 14% (+0,23 mln eurot) suurenenud toetuste eelarve. Programmi tegevuses antakse turuarendustoetust, mille eesmärk on suurendada teadlikkust põllumajandustoodete ja nendest töödeldud toodete omadustest, parandada nende turustusvõimalusi ja tõsta põllumajandustoodete tootmise ja töötlemise konkurentsivõimet. Turuarendustoetust saab taotleda üksnes välisriigis toimuval või rahvusvahelisel virtuaalsel messil osalemise korraldamiseks.

Programmi tegevusse on kaasatud 1,69 mln eurot välisrahastust, sellest toetusteks vahendamiseks 1,29 mln eurot ja riiklik kaasfinantseering 0,40 mln eurot. Peamised doonorid on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) 0,79 mln eurot ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond 0,50 mln eurot.

Programmi tegevuses antakse 1,90 mln eurot toetusi, sh:

- 1,50 mln eurot teavitus- ja müügiedendustoetust EL-i ja riiklike kvaliteedikavade rakendamiseks;
- 0,40 mln eurot maaelu ja põllumajanduse arendamise siseriiklik toetus (turuarendustoetus).

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.22 programmi tegevus: Kutseline kalapüük

Programmi tegevuse eesmärk: Elujõulise ja konkurentsivõimelise kutselise kalapüügisektori tagamine.

Tabel 333. Programmi tegevuse kutseline kalapüük 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kutselise kalapüügi kogupüügi ja koguväärtuse suhe Allikas: REM	1,17	1,25
Rannapüügi kalapüügiloa omanike aastasaagi mediaan, t Allikas: REM	0,39	1
Lühiajaline majanduslik tõhusus rannapüügis (kuni 10m laevade puhul) Allikas: REM	0,96 (2024)	1,4

Kutselise kalapüügi kogupüügi ja koguväärtuse suhe näitab, kui palju tulu keskmiselt saadakse ühe püütud kilogrammi kohta esmakokkuostuhindades.

Rannapüügi kalapüügiloa omanike aastasaagi mediaan aitab kirjeldada enamiku kalurite püügiulatust, vältides väga suure saagiga püüdjate mõju.

Lühiajaline majanduslik tõhusus rannapüügis (kuni 10 m laevade puhul) näitab, kas tegevus on lühiajaliselt majanduslikult tasuv. Väärtus üle ühe viitab kasumlikule tegevusele, alla ühe kahjumlikule. Kõrgem tase näitab paremat vastupidavust hinna ja saagikuse kõikumistele.

Tabel 334. Programmi tegevuse kutseline kalapüük eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.22	**Kutseline kalapüük**	**-7 354**	**-11 363**	**-12 413**	**-1 050**	**9%**	**-67**
17.23	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 770	-1 879	-1 869	10	-1%	-44
17.24	Muud toetused	-5 577	-9 484	-10 544	-1 060	11%	-23

Tegevuste kirjeldus

Kutselise kalapüügi korraldamise eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm teenust, millest suurima eelarvelise mahuga on kutselise kalapüügi toetuste andmine (11,07 mln eurot).

Programmi tegevuse tulemusi aitavad saavutada Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, PTA ja PRIA. Elujõulise ja konkurentsivõimelise kutselise kalapüügisektori tagamiseks vajalikku poliitikat kujundab REM. PTA tegeleb kutselise kalapüügi korraldusega, sh kutselise kalapüügi lubade väljastamise, kalalaevade riikliku registri haldamise ja kalapüügiga seonduvate andmete arvestusega. PRIA kaudu on võimalik taotleda kutselise kalapüügi toetusi, näiteks innovatsioonitoetused, püügivahendite parendamise toetus, investeeringutoetused (kalalaevad, kalasadamad) ja kalanduspiirkondade arendamise toetused (tegevuskulud ja koostöö).

Programmi tegevuse raames arendatakse kutselise kalapüügi sektorit, et parandada selle majanduslikku jätkusuutlikkust ning tagada kalavarude ja püügivõime tasakaal. Selleks analüüsitakse sektori majanduslikku olukorda ja püügikorralduslikke abinõusid, viiakse ellu rannareformi tegevuskavas kokkulepitud muudatusi ning otsitakse võimalusi noorte sisenemise toetamiseks piiratud püügiõiguse tingimustes.

Tagatakse kutselise kalapüügi korraldus ja järelevalve, sealhulgas lubade väljastamine, kalalaevade riikliku registri haldamine ning kalapüügiga seotud andmete kogumine ja arvestus. Arendatakse ja hallatakse elektroonilisi andmekogumise ja -edastamise süsteeme (PERK, ERS), et tagada ööpäevaringne andmevahetus ning kasutajasõbralikud lahendused kõigile püügisegmentidele.

Toetatakse investeeringuid kalalaevade energiatõhususe suurendamiseks, kalasadamate ja lossimiskohtade arendamiseks ning väikesemahulise ranniku- ja sisevete kalapüügi püügivahendite parandamiseks. Toetuste eesmärk on vähendada kulusid, parandada lossitava kala kvaliteeti ning suurendada püügitegevuse keskkonnasäästlikkust, sealhulgas vähendada soovimatut kaaspüüki ja mereimetajate ning -lindude hukkumist püünistes.

Pööratakse tähelepanu kalurite teavitamisele, koolitamisele ja nõustamisele, eelkõige seoses elektroonilise andmeesituse rakendumisega.

Jätkub RITA+ rakendusuuring „Eesti mereala ökoloogia ja mereökosüsteemi hüvede digikaksik“.

Programmi tegevuse eelarvest 89% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva riikliku kaasfinantseeringuga ning 11% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarve mahust 89% on PRIAs, kes annab toetusi sektorile.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu ning liikmemaksude kulu 1,34 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb eelarve 9%, sh suureneb toetuste eelarve 11% (1,06 mln eurot) ja veidi väheneb tööjõu- ja majandamiskulude eelarve. Toetuste eelarve suureneb seetõttu, et EL ühtse kalanduspoliitika (ÜPP) sekkumise meede 2.1.3 on kajastatud kutselise kalapüügi tegevuses, varem vesiviljeluses.

Programmi tegevusse on kaasatud 11,06 mln eurot välisrahastust (toetus 7,90 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (3,16 mln eurot). Toetusest 95% kasutatakse toetuste andmiseks. Doonor on Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 10,53 mln eurot antakse kalanduse rakenduskava investeeringu- ja tegevustoetusi, millega soodustatakse kestlikku kalandust ja mere bioloogiliste ressursside kaitset; aidatakse kaasa toiduga kindlustatuse tagamisele Euroopa Liidus läbi konkurentsivõimelise ja kestliku vesiviljeluse ja turgude; võimaldatakse sinise majanduse kestlikku kasvu, kasvatatakse rannapiirkondade jõukust ja tugevdatakse ookeanide rahvusvahelist majandamist ning tagatakse merede ja ookeanide turvalisust, ohutust, puhtust ja kestlikku majandamist;

- 0,01 mln eurot rahvusvaheliste liikmemaksude kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3.

Rida 17.25 programmi tegevus: Kalavarude haldus ja kaitse

Programmi tegevuse eesmärk: Kalavarude püügitingimused ja võimalused on aja- ja asjakohased, kalavarud on kestlikult majandatud ja harrastuspüük on arendatud.

Tabel 335. Programmi tegevuse kalavarude haldus ja kaitse 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kalade rändetakistuste avamine lõheliste jõgedel, tk Allikas: REM	134	145
Majanduslik mõju (sots-maj mõju EUR) 1 harrastaja kohta aastas Allikas: REM	247 (2024)	410

Rändetakistuste avamine on vajalik, et vähendada negatiivset mõju nii kaladele (nt kasvukiirus, toitumis- ning rändevõimalused) kui ökosüsteemile laiemalt.

Majanduslik mõju (sots-maj mõju EUR) ühe harrastaja kohta aastas mõõdik on otseselt seotud Eesti majanduse üldise taseme ja heaoluga. Kui majanduse üldnäitaja paraneb, suurenevad ka kulutused harrastuspüügile, ja vastupidi. Mõõdik näitab, kui palju keskmine harrastuskalastaja kulutab oma hobile ühe aasta jooksul (eurodes).

Tabel 336. Programmi tegevuse kalavarude haldus ja kaitse eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.25	Kalavarude haldus ja kaitse	-5 874	-5 479	-5 801	-322	6%	-39
17.26	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 715	-1 377	-1 171	206	-15%	-39
17.27	Muud toetused	-3 154	-4 102	-4 630	-528	13%	0

Tegevuste kirjeldus

Kalavarude haldamise ja kaitse eesmärk saavutatakse kahe teenuse osutamise kaudu, milleks on kalavarude kaitse ja toetuse andmine (4,24 mln eurot) ja kalanduspoliitika kujundamine ja rakendamine (1,56 mln eurot).

Programmi tegevuse tulemusi aitavad saavutada Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) ja PRIA. Kestlikuks kalavarude majandamiseks ja harrastuspüügi arendamiseks vajalikku poliitikat kujundab REM. PRIA kaudu on võimalik taotleda riiklike keskkonna-alaste uuringute toetust, kalanduse kontrolli ja järelevalve toetust ning samuti kalade kudemistingimuste parendamise toetust, et tagada kalavarude kestlikkus.

KIK-i kalanduse keskkonnaprogrammist saab taotleda kalandusalaste uuringute läbiviimiseks, kudealade või elupaikade taastamiseks, harrastuskalapüügi taristu arendamiseks, oluliste kalaliikide asustamiseks, järelevalve ja kalandusalase rahvusvaheliste koostööprojektide läbiviimiseks.

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks kujundatakse kalavarude kaitsemeetmeid, sealhulgas püügivahendite arvu vähendamist liigse püügikoormusega piirkondades ning kaitsemeetmete ajakohastamist (alammõõdud, ajalis-ruumilised piirangud ja selektiivse püügi meetmed). Lisaks analüüsitakse vajadust tõhustada röövloomade (kormoranid ja hülged) mõju ohjamist kalavarudele ning kujundatakse Eesti seisukohad EL-i tasandil vastavate regulatsioonide muutmiseks, sealhulgas linnudirektiivi ja hülgetoodete kaubanduse piirangute teemadel.

Harrastuskalapüügi edendamiseks ajakohastatakse püügikorraldust tagamaks ladusama osalemise ning suurema saagi võimalikult paljudele püüdjatele. Jätkatakse harrastuskalastuse infrastruktuuri arendamist eesmärgiga tagada parem ligipääs kalapüügile, sh tehakse arendusi harrastuspüügiõiguste ja kalastuskaartide müügikeskkonna kalaluba.ee toimivuse tagamiseks.

Kalavarude loodusliku seisundi parandamiseks toetatakse kalade rändeteede avamist olulistel jõgedel ja suudmealadel, et tagada ligipääs kudealadele.

Toetatakse elupaikade ja koelmu taastamist ning parandamist, et suurendada looduslikku taastootmist.

Ohustatud kalaliikide varude tugevdamiseks toetatakse kalade noorjärkude asustamist veekogudesse, arvestades geneetilise mitmekesisuse säilitamise vajadust.

Toetatakse harrastuspüügiks vajaliku taristu rajamist, mis parandab teenuse kvaliteeti ja kättesaadavust ning aitab vähendada keskkonnakasutuse koondumist ja sellest tulenevat survet loodusele.

Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks arendatakse elektroonilisi järelevalve- ja kontrollivõimalusi, et tõhustada kontrolli ning tagada kalavarude säästlik kasutamine.

Kalavarude olukorra hindamiseks erinevates veekogudes viiakse igal aastal läbi mitmeid teadusuuringuid.

Programmi tegevuse eelarvest 82% kaetakse välistoetustest, 18% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 73% kasutab PRIA, kes annab toetusi sektorile.

Välistoetustega kaetakse toetuste kulu.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu ning liikmemaksude kulu 1,03 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse kogueelarve oluliselt ei muutu, toetuste eelarve suureneb 0,53 mln eurot ja tööjõu- ja majandamiskulu eelarve väheneb 0,21 mln eurot.

Programmi tegevusse on kaasatud 4,77 mln eurot välisrahastust (toetus 3,56 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (1,21 mln eurot), millest 96% antakse toetusi. Peamine doonor on Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond.

Programmi tegevuses antakse

- 4,03 mln eurot Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) 2021–2027 toetusi, millega soodustatakse kestlikku kalandust ja mere bioloogiliste ressursside kaitset; aidatakse kaasa toiduga kindlustatuse tagamisele Euroopa Liidus läbi konkurentsivõimelise ja kestliku vesiviljeluse ja turgude; võimaldatakse sinise majanduse kestlikku kasvu, kasvatatakse rannapiirkondade jõukust ja tugevdatakse ookeanide rahvusvahelist majandamist ning tagatakse merede ja ookeanide turvalisust, ohutust, puhtust ja kestlikku majandamist;
- 0,56 mln eurot toetust Norra fondist Läänemere kalade uuringuks;
- 0,04 mln eurot on rahvusvaheliste liikmemaksude kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3.

Rida 17.28 programmi tegevus: Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti põllumajandusettevõtete ja toidutööstuste konkurentsivõime tõstmine nii sise- kui välisturul, tarneahela tasakaalustamine, riskijuhtimise tõhustamine, koostöö arendamine ning põlvkondade vahetuse soodustamine.

Tabel 337. Programmi tegevuse põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime 2027. a mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Põllumajandussektori netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (kolme aasta liikuv keskmine, FADN), € Allikas: Põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrk (FADN)	35 535 (2024)	35 800
Toiduainetööstuste netolisandväärtus töötaja kohta Allikas: Statistikaamet	42 717	44 000
Noorte (kuni 40-aastaste) juhtide osakaal põllumajanduslikes majapidamistes, % Allikas: Farm Structure Survey, Eurostat	21 (2024)	21
Tunnustatud tootjaorganisatsioonide turustatud toodangu väärtus kogu põllumajandustoodangu väärtusest, % Allikas: REM	24 (2024)	24
Põllumajanduskindlustustoetust saanud ettevõtjate arv Allikas: REM	18 (2024)	30

Põllumajandussektori netolisandväärtus iseloomustab sektori konkurentsivõimet sise- ja välisturul. Indikaator näitab, kui palju lisandväärtust suudab üks põllumajandussektori töötaja (või täistööajaga ekvivalent) keskmiselt aastas luua. Kõrgem netolisandväärtus tööjõuühiku kohta tähendab, et tootmine on efektiivsem, suurema tootlikkusega ning turusuutlikum.

Toiduainetööstuse netolisandväärtus töötaja kohta näitab, kui palju lisandväärtust loob üks toiduainetööstuses töötav inimene aastas. Suurem netolisandväärtus tähistab kõrgemat

tootlikkust, tõhusamat töökorraldust ja suuremat tehnoloogilist võimekust. See näitab, et toidutööstuse ettevõtted suudavad töötaja kohta luua rohkem väärtust, mis peegeldab sektori konkurentsivõime kasvu.

Noorte (kuni 40-aastaste) juhtide osakaal põllumajanduslikes majapidamistes mõõdik iseloomustab põlvkondade vahetusele suunatud meetmete mõjusust. Põlvkonnavahetus on üks prioriteete ÜPP strateegiakavas ning sellele on suunatud mitmeid tegevusi (toetused, koolitusprogrammid).

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide turustatud toodangu väärtus kogu põllumajandustoodangu väärtusest mõõdik iseloomustab ühistegevusele ja koostööle suunatud meetmete mõjusust. Ühistegevuse edendamine, et suurendada tootjate turujõudu on samuti üks ÜPP strateegiakava prioriteetseid suundasid.

Riskijuhtimise tähtsus põllumajandussektoris on suurenenud nii ebasoodsate ilmastikutingimuste ja haiguspuhangute esinemise sagedusega kui ka põllumajandustootmise suurema turule orienteeritusega. Põllumajanduskindlustustoetuse kaudu hüvitatakse 70% ulatuses põllumajandustootja saagi, loomade ja taimede kindlustusmaksed. Riskide maandamiseks on oluline, et võimalikult paljud põllumajandustootjad taotleksid riskide maandamiseks kindlustustoetust.

Tabel 338. Programmi tegevuse põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.28	Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime	-233 580	-262 017	-237 643	24 374	-9%	-1 995
17.29	Tööjõu- ja majandamiskulud	-16 693	-13 951	-11 818	2 134	-15%	-1 872
17.30	Muud toetused	-216 726	-248 065	-225 825	22 240	-9%	-124

Tegevuste kirjeldus

Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime tõstmise tegevus hõlmab kümmet erinevat teenust, suurimate mahtudega on noorte põllumajandusettevõtjate toetuste andmine (152,71 mln eurot), põllumajandus- ja toidusektori arengu toetuste andmine (55,20 mln eurot) ja turukorralduse toetuste andmine (21,27 mln eurot).

Programmi tegevuse oodatavat tulemust aitavad saavutada Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM), PRIA, PTA ja METK oma teenuste kaudu. Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime tõstmiseks ja innovatsiooni toetamiseks kujundatakse poliitikat REM-is. METK-i kaudu on võimalik taotleda konsulendi kutsetunnistust. Konsulendi töö on anda kliendile põllu-, metsa- ja muud maamajanduse alast nõu. METK panustab valdkonda ka teadustegevustega läbi innovatsiooni ja teadmussiirde võrgustikukoostöö ja erinevate uuringute. Näiteks viiakse läbi maamajanduslikke uuringuid. Samuti on METK-i hallata

põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk (FSDN) ja vajalike andmete edastamine Euroopa Komisjonile.

PRIA kaudu makstakse toetusi põllumajandus- ja toidusektorile, mida rahastatakse ÜPP vahenditest.

Turukorralduse järelevalvet teostab PTA.

Programmi tegevuse raames toetatakse põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime kasvu, sissetulekute stabiilsust ning ettevõtete kohanemisvõimet turu-, kliima- ja tootmisriskidega. Selleks analüüsitakse sektori majanduslikku olukorda, lisandväärtuse vähenemise põhjuseid, hinnakujunemist tarneahelas ning kujundatakse vajalikud toetusmeetmed ja turukorralduslikud sekkumised. Turu läbipaistvuse tagamiseks kogutakse ja edastatakse Euroopa Komisjonile turuinfot ning jälgitakse võimalikke turuhäireid.

Programmis antakse põllumajandustootjate sissetulekut ja konkurentsivõimet toetavaid otse- ja investeeringutoetusi, sealhulgas põhisissetulekutoetust, tootmiskohustusega seotud toetusi, põllumajanduskindlustustoetust, noorte põllumajandustootjate toetusi, mesindussektori sekkumisi ning bioohutuse investeeringutoetust. Samuti toetatakse põllumajandus- ja toidusektori moderniseerimist, ressursitõhusust, keskkonnamõju vähendamist, loomade heaolu, väärindamisvõimekust ning tootjate positsiooni tugevdamist toidutarneahelas, sealhulgas ühistegevuse ja lühikeste tarneahelate arendamise kaudu.

Oluline osa programmist on teadmussiirde ja innovatsiooni edendamisel. Selleks rakendatakse põllumajanduse teadmiste ja innovatsiooni süsteemi (AKIS), mille kaudu pakutakse teadmussiirde-, nõuande- ja innovatsiooniteenuseid ning toetatakse sektori lisandväärtuse kasvu. Noorte põllumajandustootjate järelkasvu toetatakse lisaks inkubatsiooniprogrammiga. Laste teadlikkuse suurendamiseks tervislikust toitumisest ja põllumajandus- ning toidusektorist rakendatakse koolikava.

Programmi tegevus hõlmab ka turukorraldusmeetmete rakendamist ja järelevalvet, sealhulgas turustusstandardite kontrolli, impordi- ja ekspordilitsentside administreerimist ning ettevalmistusi EL-i põllumajanduse tolliväliste formaalsuste elektroonilise süsteemi (ELAN) kasutuselevõtuks. Teadus- ja arendustegevuse kaudu toetatakse sektori pikaajalist konkurentsivõimet, osaledes rahvusvahelistes teaduspartnerlustes ning käivitades uuringuid põllumajanduse konkurentsivõime, agroökoloogia, toidusüsteemide ja põllumajandusandmete valdkonnas.

Programmi tegevuse eelarvest 95% kaetakse välistoetustest ja sellele lisanduvast kaasrahastusest, 5% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 96% on PRIA-s, kes annab toetusi sektorile.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 7,85 mln eurot ning antakse toetusi 3,60 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb kogu programmi tegevus 9% (-24,37 mln eurot), sh väheneb tööjõu- ja majandamiskulu 15% (-2,13 mln eurot) ning toetuste eelarve 9% (-22,24 mln eurot) senise programmperioodi lõppemise tõttu.

Programmi tegevusse on kaasatud 225,96 mln eurot välisrahastust (205,42 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (20,54 mln eurot), millest 98% kasutatakse toetuste andmiseks.

Peamised doonorid on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (169,40 mln eurot) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (35,48 mln eurot).

Programmi tegevuses antakse:

- 167,39 mln eurot ühtset pindalatoetust;
- 52,97 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) 2021–2027 toetusi;
- 3,58 mln eurot maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikke toetusi, sh koolitoidu-, asendus- ja mesilastoetusi (kokku 3,17 mln eurot), toetatakse ülikoole uuringute tegemisel (0,21 mln eurot) ning põllumajandus- ja toidusektori MTÜ-sid (0,20 mln eurot);
- 1,15 mln eurot koolikavade toetust;
- 0,67 mln eurot turukorraldusmeetme toetust;
- 0,04 mln eurot teadusvõrgustiku SUSFOOD koostööks;
- 0,02 mln eurot tasutakse rahvusvahelisi liikmemakse.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3.

Rida 17.31 programmi tegevus: Kalandusturu korraldus

Programmi tegevuse eesmärk: Kalandussektori toodang on kvaliteetne, kõrge lisandväärtuse ja suure ekspordipotentsiaaliga.

Tabel 339. Programmi tegevuse kalandusturu korraldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti päritolu eksporditavate toodete koguväärtus, € Allikas: Statistikaamet	187 800 000	181 000 000
Kalandustoodete tarbimine Eestis, kg inimese kohta Allikas: Eesti Konjunktuurinstituut	17,1 (2024)	19
Vesiviljelussektori toodang, tonni Allikas: Statistikaamet	1216	1700
Merevesiviljelussektori toodang, tonni Allikas: Statistikaamet	590	1000

Eesti päritolu eksporditavate toodete koguväärtus näitab, kui suure rahalise väärtusega kalatooteid jõuab Eestist välisturgudele. Koguväärtuse kasv viitab sellele, et toodang on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja sellel on kõrge ekspordipotentsiaal. See mõõdik kajastab otse sektori suutlikkust luua majanduslikku tulu ekspordist ehk ekspordipotentsiaali realiseerumist.

Kalandustoodete tarbimine Eestis näitab tarbijanõudlust kalatoodete vastu.

Vesiviljelussektori ja merevesiviljeluse toodang näitab sektori kasvu ja arengut ning merevesiviljeluses kalakasvatuse arendamisel näeme suurt potentsiaali toodangumahu suurenemisel. Suurem toodangumaht loob võimalused edasiseks lisandväärtuse ja ekspordipotentsiaali kasvatamiseks.

Tabel 340. Programmi tegevuse kalandusturu korraldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.31	Kalandusturu korraldus	-7 097	-17 386	-6 423	10 963	-63%	-133
17.32	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 517	-1 991	-1 466	525	-26%	-133
17.33	Muud toetused	-5 570	-15 395	-4 957	10 438	-68%	0

Tegevuste kirjeldus

Kalandusturu korraldamiseks on loodud kaks teenust – vee-elusressursside töötlemise toetuste andmine (5,08 mln eurot) ja kalandusturu korraldamise poliitika kujundamine (1,34 mln eurot).

Kalandusturu korralduse programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks kujundab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM) vajalikku kalandusturu poliitikat, mille kaudu luuakse eeldused majanduslikult elujõulise ja konkurentsivõimelise kalandustoodete töötlemissektori arenguks. Poliitikakujundus toetab sektori paremat turule ligipääsu ning võimaldab ühtlasi ligipääsu laenurahale, et soodustada investeeringuid ja lisandväärtuse kasvu kogu väärtusahelas.

PRIA kaudu viiakse ellu kalandussektori ja vesiviljeluse toetamise meetmeid, mis on suures osas rahastatud Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) vahenditest.

Programmi kaudu toetatakse kalapüügi-, vesiviljelus- ja töötlemisettevõtete innovatsiooni, tootearendust, tehnoloogilise võimekuse kasvu ning keskkonna- ja energiasäästlike lahenduste kasutuselevõttu. Eesmärk on suurendada kohalike ja seni kasutamata vee-elusressursside väärindamist, arendada kõrgema lisandväärtusega ning suure ekspordipotentsiaaliga tooteid, soodustada uute turgude leidmist ning vähendada sõltuvust üksikutest välisturgudest. Vesiviljeluse arengut toetatakse ka investeeringute, laenude ja tagatiste kaudu.

Tegevustega suurendatakse sektori teadlikkust, koostööd ja positiivset kuvandit. Selleks viiakse ellu kalatarbimise teavituskampaaniaid, soodustatakse teadmussiiret ettevõtete, teadus- ja

haridusasutuste ning avaliku sektori vahel ning toetatakse vajalike oskuste ja spetsialistide järelkasvu.

Programmi teadus- ja arendustegevus toetab sektori uuendusvõimet ning kestlikku sinimajandust. Selleks osaletakse rahvusvahelises teaduskoostöös, sealhulgas Euroopa Horisondi partnerluses „Kestlik sinimajandus“, mille kaudu rahastatakse vee-elusressursside väärindamise ja rohelise arengu teadusprojekte.

Programmi tegevuse eelarvest 86% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva kaasfinantseeringuga ning 14% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 73% kasutab PRIA, kes annab edasi toetusi sektorile.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 0,75 mln eurot ning antakse toetusi 0,12 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb kogu programmi tegevus 63% (-10,96 mln eurot), sh väheneb tööjõu- ja majandamiskulu 26% (-0,52 mln eurot) ning toetuste eelarve 68% (-10,44 mln eurot) eelmise programmperioodi lõppemise tõttu.

Programmi tegevusse on kaasatud 5,55 mln eurot välisrahastust (toetus 4,10 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (1,45 mln eurot), millest 4,83 mln eurot kasutatakse toetuste andmiseks. Välistoetuste peamine doonor on Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond (4,09 mln eurot).

Programmi tegevuses:

- 4,83 mln eurot antakse EMKVF 2021–2027 raames investeeringutoetusi;
- 0,07 mln eurot tasutakse liikmemakse;
- 0,05 mln eurot kavandatakse toetusi ülikoolidele uuringute läbiviimiseks;
- 0,01 mln eurot antakse toetuse ERANET ja CORE Organic koostöö raames, mille eesmärk on toidu ja toitumise tagamine jätkusuutliku tsüklilise süsteemi abil.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.34 programmi tegevus: Põllumajandusmaa ja maaparandus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada põllumajandusmaa säilimine ja selle tootmisvõimekus ning põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline ja jätkusuutlik kasutamine sh maaparandussüsteemide toimimise kaudu.

Tabel 341. Programmi tegevuse põllumajandusmaa ja maaparandus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Maaparandussüsteemidega põllumajandusmaa osatähtsus toetusalusest põllumajandusmaast, % Allikas: METK	62	62

Maaparandussüsteemidega põllumajandusmaa osatähtsus toetusalusest põllumajandusmaast mõõdik väljendab, kui suur osa põllumajandusmaast (mis on toetuste mõttes abikõlblik) on varustatud maaparandussüsteemiga ja sõltuvad maaparandussüsteemide korrashoiust. Kõrgem osatähtsus näitab, et põllumajandusmaa on sihtotstarbeliselt kasutatav, kuivõrd maaparandussüsteemid on taganud maa sobivuse harimiseks.

Tabel 342. Programmi tegevuse põllumajandusmaa ja maaparandus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.34	Põllumajandusmaa ja maaparandus	-12 283	-16 534	-19 511	-2 977	18%	-893
17.35	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 465	-1 680	-1 500	179	-11%	-717
17.36	Muud toetused	-10 811	-14 854	-18 011	-3 157	21%	-176

Tegevuste kirjeldus

Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamise eesmärgi saavutamiseks on loodud neli teenust, millest suuremad osakaalud on metsanduse toetuse andmisel (10,80 mln eurot) ja maaparanduse toetuste andmisel (8,19 mln eurot).

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse osutamise kaudu REM-is ja PRIA-s. Põllumajanduses mitmekesise tootmise võimaldamiseks, sh kestliku põllumajandusmaa säilimiseks ja metsa jätkusuutlikuks majandamiseks kujundab REM maaparanduse poliitikat, sh toetusmeetmeid. Kestliku põllumajandusmaa säilimiseks kujundab REM põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse poliitikat. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) kaudu toetatakse maaparandusega seotud taristu sh keskkonnakaitserajatiste arendamist ja hoidu. Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu toetatakse ÜPP metsandustoetuste andmist.

Ajakohastatakse ja rakendatakse maaparanduse valdkonna õigusakte, näiteks kavandatakse uus maaparandussüsteemi registri põhimäärus, kuna Maa- ja Ruumiamet arendab uut maaparandussüsteemi infosüsteemi ning tehakse väiksemaid muudatusi kehtivates rakendusaktides, et need vastaksid muudetud maaparandusseadusele.

Kujundatakse väärtusliku põllumajandusmaa kaitse poliitikat. Põllumajandusmaa kaitse- ja kasutustingimuste eesmärk on tagada eelkõige põllumajandusmaa säilimine ja selle pikaajaline põllumajanduslik tootmisvõimekus.

Valmistutakse õiguslikult sisustama väärtusliku põllumajandusmaa mõistet ja vajadusel muid õiguslikke aluseid arvestades maa- ja mullakasutuse teadus- ja arendusprojekti raames tellitud õigusliku analüüsi tulemusi. Eesmärk on tagada üldplaneeringutega määratletud väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimuste elluviimine tõhusalt ja üle riigi ühtsetel põhimõtetel.

Koostöös Kliimaministeeriumiga töötatakse aastatel 2026–2028 välja mullaseadus, millega võetakse üle EL-i mullaseire ja vastupidavuse direktiiv. Aktiga määratletakse pädevad asutused, luuakse mullaseire raamistik, kehtestatakse maahõive ohjamise printsiibid, käsitletakse saastunud muldi ning sätestatakse meetmed mulla-alase teadlikkuse, teadmussiirde ja nõuande suurendamiseks. Samal ajal tegeletakse vajaduspõhiselt kehtivate maa- ja mullakasutust reguleerivate õigusaktide muutmisega.

Antakse ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava (ÜPP SK) 2023–2027 investeeringutoetusi maaparandussüsteemide sh riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude korrashoiuks. Lisaks alustatakse ettevalmistusi ÜPP 2028+ maaparandustoetuste kujundamiseks, et põllumajandusmaa tootmisvõimekus säiliks.

Antakse ÜPP SK 2023–2027 metsandustoetusi. Metsandustoetuste eesmärk on ergutada metsaomanikke oma metsi säästlikult majandama ja tagada metsamaa sihtotstarbeline kasutus. Metsandustoetused on suunatud metsamaa sihipärasesse kasutusse, kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse, säästvasse energiasse ning elurikkuse kaitsesse. Alustatakse uue perioodi metsandustoetuste ettevalmistamist, et edendada metsamaa säästlikku kasutust.

Programmi tegevuse eelarvest 89% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva kaasfinantseeringuga ning 11% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 96% kasutab PRIA, kes peamiselt annab edasi toetusi sektorile.

Riigieelarvest antakse 1,37 mln eurot toetusi ja kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 0,69 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb kogu programmi tegevus 18% (+2,98 mln eurot), sh väheneb tööjõu- ja majandamiskulu 11% (-0,18 mln eurot) ning suureneb toetuste eelarve 21% (+3,16 mln eurot) programmi tegevuste täpsustamise tõttu.

Programmi tegevusse on kaasatud 17,46 mln eurot välisrahastust (toetused 12,25 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (5,21 mln eurot), mida kasutatakse toetuste andmiseks. Välistoetuste peamine doonor on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (12,24 mln eurot).

Programmi tegevuses antakse:

- 16,64 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) 2021–2027 toetusi;
- 1,37 mln eurot maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikke toetusi (Natura). Toetuse eesmärk on kompenseerida erametsaomanikule looduskaitseliste piirangute tõttu saamata jääv tulu Natura 2000 võrgustiku alal piiranguvööndis, sihtkaitsevööndis ja projekteeritaval alal ning sihtkaitsevööndis väljaspool Natura 2000 ala.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

3.16.3.1.2 Toiduohutuse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis on kestlik toidutootmine, ohutu toit ja hoitud keskkond.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Maaelu Teadmuskeskus (METK), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus (REMITK).

Tabel 343. Toiduohutuse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
17.40	Toiduohutuse programm	-89 362	-39 132	0	-41 474	-8 756	0
17.41	Taimekaitse ja väetised	-2 559	-2 032	0	-435	-92	0
17.44	Toiduohutus	-13 859	-9 696	0	-117	-4 047	0
17.47	Sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal	-11 139	-7 771	0	-281	-3 086	0
17.50	Põllumajandusloomade aretus ja loomageneetilised ressursid	-5 539	-3 440	0	-2 089	-9	0
17.53	Mahepõllumajandus	-31 922	-5 603	0	-26 265	-55	0
17.56	Taimetervis	-2 726	-2 187	0	-126	-413	0
17.59	Loomatervis ja -heaolu ning söödaohutus	-21 618	-8 403	0	-12 161	-1 054	0

Sarnaselt biomajanduse programmiga osalevad ka toiduohutuse programmi elluviimisel kõik asutused. Toiduohutuse programmi eelarvest mahukamad osad on kanda PRIA-l (50%; 44,79

mln eurot), PTA-l (20%; 17,68 mln eurot) ja METK-il (12%; 10,98 mln eurot). Teiste asutuste osakaalud on väikesed.

Toiduohutuse programmi rahastatakse riigieelarvest (44%), välistoetustest (46%) ja sellele lisatud riiklikust kaasfinantseeringust, majandustegevusest laekuva tulu (9%) ja CO_2 kasvuhoonegaaside müügitulu (1%) arvelt. Suurimad välisdoonorid on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (20,53 mln eurot) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (13,90 mln eurot).

Toiduohutuse programmi 2026. aasta eelarvesse toodi 15,99 mln eurot 2025. aastal kasutamata jäänud vahendeid, sellest 10,76 mln eurot olid piirmääraga vahendid. Piirmääraga vahenditest 7,93 mln eurot (74%) olid Vabariigi Valitsuse reservi eritunnustega jäägid. Ülekantud vahendeid tagastati 2026. aastal Vabariigi Valitsuse reservi 2,13 mln eurot.

Toiduohutuse programmist 50% (44,65 mln eurot) antakse toetusi, 32% (28,18 mln eurot) on tööjõukulu ja 18% (16,52 mln eurot) majandamiskulu.

Rida 17.41 programmi tegevus: Taimekaitse ja väetised

Programmi tegevuse eesmärk: Taimekaitsevahendite ja väetiste ohutuse tagamine inimeste ja loomade elule, tervisele ning keskkonnale ja soodsa mõju tagamine taimedele ja taimekasvatussaadustele.

Tabel 344. Programmi tegevuse taimekaitse ja väetised 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Integreeritud taimekaitse (ITK) põhimõtetele vastamine, % Allikas: PTA	100	95
Taimekaitsevahendite kasutamise ja turustamisega seotud nõuetele vastavuse osakaal tehtud kontrollidest, % Allikas: PTA	95,2	95
Väetiste käitlemise kontrollidel tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal läbiviidud kontrollide arvust, % Allikas: PTA	94,4	95

Integreeritud taimekaitse (ITK) põhimõtetele vastamine näitab, kui ulatuslikult rakendatakse põllumajanduses ITK põhimõtteid. ITK iseloomustab taimekaitsevahendite ja muude abinõude majanduslikult ja ökoloogiliselt põhjendatud tasemel kasutust. Eesmärk on, et ITK põhimõtetele vastamine ei lange alla 95%. ITK vähendab taimekaitsevahendite liigkasutust ning soodustab keskkonna- ja tervisesõbralikku lähenemist, mis on otse seotud ohutuse tagamisega inimestele, loomadele ja keskkonnale. Suurem vastamine ITK-le tähendab, et ohutus paraneb ja taimekaitsevahendite kasutamine on vajaduspõhisem, teadlikum ja keskkonnasäästlikum.

Taimekaitsevahendite kasutamise ja turustamisega seotud nõuetele vastavuse osakaal tehtud kontrollidest ning väetiste käitlemise kontrollidel tuvastatud nõuetele vastavuse osakaal iseloomustavad seda, mil määral vastab taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine ning käitlemine Eestis kehtestatud nõuetele inimeste ja loomade tervise ning keskkonna kaitseks.

Tabel 345. Programmi tegevuse taimekaitse ja väetised eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.41	Taimekaitse ja väetised	-3 343	-3 099	-2 559	540	-17%	-482
17.42	Tööjõu- ja majandamiskulud	-3 092	-2 891	-2 425	466	-16%	-431
17.43	Muud toetused	-250	-208	-134	74	-36%	-50

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on rahastatud seitse teenust, millest suurimate eelarveliste mahtudega on taimekaitse teadus ja innovatsioon (0,69 mln eurot), taimekaitsevahendite järelevalve (0,50 mln eurot) ja taimekaitsevahendi turule lubamine (0,49 mln eurot).

Programmi tegevuse oodatavat tulemust aitavad saavutada REM, PTA ja METK oma teenuste kaudu. Väetiste ja taimekaitsevahendite ohutus inimesele ja keskkonnale tagatakse REM taimekaitse- ja väetiste turustamise poliitika kujundamisega. PTA teeb taimekaitse valdkonnas turustamise ja kasutamise ning väetiste valdkonnas turustamise järelevalvet. METK-i ülesanne on aidata valdkonda teadustegevustega, analüüsida maakasutuse keskkonnamõju, viia läbi taimekaitse ja taimekasvatuse uuringuid ning hinnata taimekaitsevahendite tõhusust. METK teeb laboratoorseid analüüse (mullaproovid, taimekaitsevahendid, väetised jm) ning panustab ka teadmussiirde ja innovatsiooniteenustega.

Arendatakse väetiste ja taimekaitsevahendite valdkonna õigusruumi, et tagada ajakohased, tõhusad ja rakendatavad nõuded ning toetada ohutute ja sobivate toodete kättesaadavust turul. Selleks analüüsitakse õigusnormide toimimist, osaletakse Euroopa Liidu otsustusprotsessis ning rakendatakse taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava. Tähelepanu on suunatud nõuete lihtsustamisele, madala riskiga ja bioloogiliste taimekaitsevahendite turulepääsu parandamisele ning väetiste nõuete ajakohastamisele.

Tagatakse taimekaitsevahendite turule lubamine ja väetiste järelevalve, sealhulgas uute EL-i väetisetoodete nõuetele vastavuse hindamine ning laborivõimekuse arendamine. Eesmärk on kiirendada taimekaitsevahendite loaandmist, parandada järelevalve tõhusust ning tagada inimeste, loomade ja keskkonna ohutus. Samuti arendatakse riskihindamise tööriistu, sealhulgas taimekaitsevahendite kasutuskoormuse ja riskitaseme hindamiseks.

Oluline osa tegevusest on teadlikkuse suurendamine ja nõuete tutvustamine sihtrühmadele. Selleks tagatakse avalik kommunikatsioon ning taimekaitsekoolituste toimimine, et vähendada taimekaitsevahendite kasutamisega seotud riske ja edendada säästva ning integreeritud taimekaitse põhimõtteid.

Programmi tegevuse eelarvest 79% kaetakse riigieelarvest, 17% välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega ja 4% majandustegevusest saadava tulu arvelt. Programmi tegevuse eelarvest 54% kasutab PTA, 26% METK ja 20% kokku ministeerium ja REMITK.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 2,01 mln eurot ja liikmemaksude kulu 0,02 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb kogu programmi tegevus 17% (-0,54 mln eurot) peamiselt tööjõu- ja majandamiskulu vähenemise tõttu (-0,47 mln eurot).

Programmi tegevusse on kaasatud 0,44 mln eurot välisvahendeid, peamine doonor on Euroopa Regionaalarengufond (0,23 mln eurot). Riiklikku kaasfinantseeringut sellel toetusel ei ole. Välistoetuse arvelt rahastatakse uuringut (0,11 mln eurot) ja kasutatakse halduskuludeks.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 0,11 mln eurot toetust Tartu Ülikoolile uurimisprojekti „Pestitsiide kasutamist vähendavate bioloogiliste taimekaitsevahendite arendamine" koostöökokkuleppe täitmiseks;
- 0,02 mln eurot liikmemaksude kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.44 programmi tegevus: Toiduohutus

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis toodetud ja tarbitav toit on ohutu ning tarbija teadlikkus toiduohutusest on kõrge ja tehtud valikud on tervist toetavad.

Tabel 346. Programmi tegevuse toiduohutus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Toiduohutuse baromeeter Allikas: REM	103,91	≥100
Tarbija teadlikkuse baromeeter, % Allikas: REM	65,8 (2023)	74,6

Tarbija teadlikkuse baromeeter mõõdab Eesti tarbijate teadlikkust toiduohutuse põhimõtetest ja nende oskust teha teadlikke, tervislikke toiduvalikuid, sealhulgas pakendite lugemise ja toiduteadlikkuse hindamist.

Toiduohutuse baromeeter annab ülevaate toiduohutuse olukorrast Eestis, hinnates 22 erineva alanäitaja kaudu toiduohutuse strateegilise juhtimise taset ja arengusuundi. Eesmärgi suunas liikumist saab kirjeldada, jälgides baromeetri väärtuse muutumist ja analüüsides, kas üldine toiduohutuse tase on tõusnud või langenud võrreldes eelmise perioodiga. Taseme tõus näitab positiivset arengut toiduohutuses, samas kui langus viitab vajadusele täiendavate tegevuste järele.

Tabel 347. Programmi tegevuse toiduohutus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.44	Toiduohutus	-12 507	-13 246	-13 859	-613	5%	-2 333
17.45	Tööjõu- ja majandamiskulud	-12 397	-13 179	-13 825	-646	5%	-2 328
17.46	Muud toetused	-110	-67	-34	33	-49%	-5

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on loodud seitse teenust, millest suurimate eelarveliste mahtudega on toiduohutuse järelevalve (6,98 mln eurot), toidu ja alkoholi laboratoorne kontroll (2,31 mln eurot) ja toidu ohutuse riskide haldamine (1,80 mln eurot).

Toiduohutuse eesmärke aitavad saavutada oma teenuste kaudu REM toiduohutuse poliitika kujundamisega, PTA toiduohutuse järelevalve (sh väljaveo ja sisseveo kontroll) ja haiguspuhanguteks valmisoleku tagamisega ning LABRIS toidu ja alkoholi laboratoorse kontrolli, toiduvaldkonna referentvolituste täitmise ja toiduohutuse valdkonna riskihindamisega. METK panustab teadmussiirde ja innovatsiooni teenustega.

Ajakohastatakse toiduohutuse valdkonna õigusruumi ning osaletakse Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonide otsustusprotsessides, et tagada nõuete ajakohasus ja eesmärgipärane rakendamine. Tähelepanu on suunatud toidu keemilistele ja bioloogilistele riskidele, toiduga kokkupuutuvatele materjalidele, toidualasele teabele, biotehnoloogiale ning toiduraiskamise vähendamisele. Samuti jätkatakse toiduseaduse muutmise ettevalmistamist ja toidu pakendi esikülje märgisüsteemi kasutuselevõtuks vajalike tegevustega.

Tugevdatakse toiduohutuse järelevalvet ja kriisivalmidust. Selleks arendatakse Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalveprotsesse, analüüsivõimekust ja infosüsteeme, parandatakse valmisolekut reageerida zoonootilistele haiguspuhangutele ning valmistutakse ELAN-i elektrooniliste moodulite kasutuselevõtuks. Järelevalvesüsteemi toetamiseks arendatakse laborivõimekust ning tagatakse vajalik referentlaborite süsteem koostöös teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

Oluline osa tegevusest on teadlikkuse suurendamisel nii tarbijate kui toidukäitlejate seas. Selleks jätkatakse toiduohutusealaste teavitustegevuste, koolituste, infomaterjalide ja kampaaniatega ning arendatakse toiduharidust, sealhulgas otsitakse võimalusi toidu- ja toiduohutushariduse arenduskeskuse loomiseks.

Teaduspõhise poliitikakujundamise ja järelevalve toetamiseks viiakse läbi riskihindamisi, biomonitooringut, toitumisuuringuid ning arendatakse andmekogumise ja -analüüsi lahendusi. Lisaks käivitatakse uuringud ja teadusprojektid, mis toetavad toidusüsteemi terviklikku riskimudelit ning toiduohutuse riskide sõltumatut hindamist.

Programmi tegevuse eelarvest 70% kaetakse riigieelarvest, 29% majandustegevusest saadava tulu (omatulu) arvelt ja 1% välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega. Programmi tegevuse eelarvest 50% kasutab PTA, 30% LABRIS, 20% ministeerium koos REMITK-iga.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 9,66 mln eurot ja liikmemaksude kulu 0,03 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve kogumaht oluliselt ei muutu, peamiselt suurenevad toiduohutusega otseselt tegelevate asutuste (PTA ja LABRIS) eelarved.

Programmi tegevuse elluviimiseks on kaasatud 0,12 mln eurot välisrahastust, millele ei lisandu riiklikku kaasfinantseeringut. Välisrahastus tuleb erinevate koostööprojektide kaudu, nt antimikroobse resistentsuse seire koostöö raames 0,06 mln eurot ja European Food Safety Authority (EFSA) koostöö raames 0,05 mln eurot.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis 0,03 mln eurot liikmemaksude kulu. Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa 3

Rida 17.47 programmi tegevus: Sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal

Programmi tegevuse eesmärk: Sordiaretuse ja taimse paljundusmaterjali valdkonna eesmärk on tagada mitmekesised, kvaliteetsed ja kohalikesse oludesse sobivad põllu- ja aiakultuuride sordid.

Tabel 348. Programmi tegevuse sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal 2027. aasta mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Sertifitseerimise läbinud partiide suhtarv , % Allikas: PTA	89	95
Eestis toodetud sertifitseeritud seemne kogus, t Allikas: PTA	39 171 (2024)	40 000
Uute Eestis aretatud ja sordilehte võetud sortide arv aastas Allikas: METK	2	3

Sertifitseerimise läbinud partiide suhtarv mõõdik näitab, kui suur osa toodetud seemnepartiidest on läbinud ametliku sertifitseerimise protsessi, mis tagab kvaliteedi ja vastavuse kehtestatud standarditele. Seda mõõdikut kasutatakse eesmärgi suunas liikumise jälgimiseks, et hinnata, kui paljuski vastavad Eestis toodetud seemned kvaliteedinõuetele, mis on oluline kohalike tingimustega sobivate kultuuride tagamiseks. Kõrge protsent viitab sellele, et Eesti põllumajandussektor toodab kvaliteetseid seemneid, mis on sobilikud kasutamiseks kohalikul turul.

Eestis toodetud sertifitseeritud seemne kogus näitab, kui palju sertifitseeritud seemneid on Eestis toodetud koguseliselt, väljendatuna tonnides. Seda kasutatakse eesmärgi suunas liikumise hindamiseks, et mõista, kas Eestis toodetud sertifitseeritud seemnete kogus on piisav kohaliku vajaduse rahuldamiseks ja kas Eesti põllumajandus suudab toota kvaliteetset

paljundusmaterjali. Suurem kogus tähendab, et Eestis toodetud kvaliteetsete ja sertifitseeritud seemnete turg on laienenud, mis omakorda toetab kohaliku tootmise tugevnemist ja sõltumatust impordist.

Sordilehte lisatud sortide arv mõõdab, kui palju uusi sorte on Eestis aastas aretatud ja ametlikult sordilehtedele kantud, andes ülevaate uute kohalike sortide arengust. Seda mõõdikut kasutatakse eesmärgi suunas liikumise jälgimiseks, et hinnata, kas kohalike sortide arendamine on piisavalt aktiivne. Suurem arv uusi sorte näitab, et Eesti teadus- ja arendustegevus on edenenud ning pakub põllumajandusele mitmekesiseid ja kohalikesse oludesse sobivaid lahendusi.

Tabel 349. Programmi tegevuse sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.47	Sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal	-13 159	-10 780	-11 139	-359	3%	-3 161
17.48	Tööjõu- ja majandamiskulud	-12 205	-10 242	-10 584	-341	3%	-3 148
17.49	Muud toetused	-954	-538	-555	-17	3%	-13

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi täitmiseks on loodud 13 teenust, millest suurimate eelarveliste mahtudega on põllumajanduskultuuride sordiaretus (4,42 mln eurot), sertifitseeritud seemnekasvatus (1,39 mln eurot) ja põldkatsete läbiviimine (1,60 mln eurot).

Põllumajanduses mitmekesise tootmise võimaldamiseks kujundab REM poliitikat sordiaretuse ja taimse paljundusmaterjali valdkondades. Osaletakse soodustava regulatiivse keskkonna loomisel taimse paljundusmaterjali tootmiseks ja turustamiseks ning biotehnoloogia lahenduste, sh uute aretustehnoloogiate (UAT) kasutuselevõtuks Eestis.

PTA tegeleb seemnete ja seemnekartuli sertifitseerimise ja turustamise nõuetele vastavuse kontrollidega, sordi registreerimise ja -kaitsega ning paljundusmaterjali ja erinevate taimede turustamise nõuetele vastavuse kontrollidega.

METK tegeleb põllumajanduskultuuride sordiaretusega, seemnete kvaliteedi määramisega, seemnepartiide järelkontrolli põldkatsete, sordi registreerimiskatsete ja sordi võrdluskatsete (majandusviljelusväärtuse katsete) läbiviimisega ning geneetilise ressursi kogumise ja säilitamisega. METK panustab valdkondadesse teadmussiirde ja innovatsiooni teenustega.

Rakendatakse programmi „Sordiaretusprogramm 2020–2030“, mis toetab ja edendab kohalikesse muutuvatesse keskkonnatingimustesse sobivate, turunõudlusele vastavate ja hea ekspordipotentsiaaliga põllumajanduskultuuride sortide aretamist ning resistentsusaretust ja sellekohase teabe levitamist. Programmiga luuakse eeldused elurikkuse säilitamiseks ja säästva arengu tagamiseks kooskõlas riigisiseste ja rahvusvaheliste arengudokumentide, lepingute ja

konventsioonidega. Tellitakse programmi välishindamine. Valmistatakse ette Sordiaretuse programmi üleviimist Strateegiliste uuringute programmi SUP alates 2028. aastast.

„Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine, säilitamine ja kasutamine 2021–2027“ programmi eesmärgiks on põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside kogumine, säilitamine, uurimine ja kasutamine ning kollektsioonide haldamine, korraldus- ja teavitustöö, lisaks rahvusvahelise koostöö edendamine. Programmi tegevused säilitavad elurikkust, leevendavad kliimamuutusi ja aitavad nendega kohaneda ning tagada toidujulgeoleku ja kultuuripärandi säilimise. Geneetilist ressurssi kasutatakse ka teadus- ja arendustegevuses, sh sordiaretuses. Valmistatakse ette uut, 2028. aastal algavat Geneetiliste ressursside säilitamise programmi.

Sordiaretuse ja geneetilise ressursi nõukogus vaadatakse igal aastal üle ja vajadusel muudetakse sordiaretuse põhimõtteid sordiaretusprogrammis. Jätkatakse teadlikkuse tõstmisega sertifitseeritud seemne ja seemnekartuli kasutamise vajalikkusest.

PRIA kaudu makstakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust ning sertifitseeritud seemnekartuli tootmise toetust.

Programmi tegevuse eelarvest 70% kaetakse riigieelarvest, 23% majandustegevusest saadava tulu (omatulu) arvelt ning 7% välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega. Programmi tegevuse eelarvest 81% kasutab METK.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulu 7,75 mln eurot, millest 2,40 mln eurot moodustavad Riigi Kinnisvara AS-iga (RKAS) seotud kulud, ning liikmemaksude kulu 0,02 mln eurot.

Välistoetusi kasutatakse toetuste maksmiseks (0,53 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskuludeks (0,32 mln eurot).

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve oluliselt ei muutu.

Programmi tegevusse on kaasatud 0,85 mln eurot välisvahendeid (toetused 0,83 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (0,02 mln eurot). Kaasatud on 0,57 mln eurot CO_2 kvooditulu, 0,12 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja 0,13 mln eurot Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi vahendeid. Saadud vahenditest 62% antakse välja toetustena.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 0,28 mln eurot 2024. aastal konsortsiumilepinguga alustatud rakendusuuringut, mida rahastatakse CO_2 kvoodimüügi tulust;
- 0,25 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) 2021–2027 ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi toetuste kulu, sh ühtne pindalatoetus 0,13 mln eurot;
- 0,02 mln eurot liikmemaksude kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.50 programmi tegevus: Põllumajandusloomade aretus ja loomageneetilised ressursid

Programmi tegevuse eesmärk: Põllumajandusloomade aretuse valdkonna eesmärk on tagada tõuaretusega Eesti oludesse sobivad tõud ja geneetiline mitmekesisus.

Tabel 350. Programmi tegevuse põllumajandusloomade aretus ja loomageneetilised ressursid 2027. aasta mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Puhtatõuliste tõuraamatu põhiosasse kantud loomade arv Allikas: PTA	102 468 (2024)	103 500
Kohalike ohustatud tõugu(del) loomade arv (tõuti):		
Eesti hobune Allikas: Tõuraamat	3098	2970
Eesti raskeveohobune Allikas: Tõuraamat	331	330
Tori TA (hobune) Allikas: Tõuraamat	520	560
Vana-Tori (hobune) Allikas: Tõuraamat	13	17
Eesti maatõug (veis) Allikas: Tõuraamat	802	812
Kihnu maalammas Allikas: Tõuraamat	1497	1430
Eesti vutt (individuaaljõudluses) Allikas: Tõuraamat	4090 (aretuses)	4740

Kohalike ohustatud tõugu(de) loomade arv tõuti annab ülevaate kui suur on iga tõu populatsioon ning kas see kasvab või kahaneb. See peegeldab säilimisriski ning aretus- ja toetusmeetmete mõjukust. Puhtatõuliste tõuraamatu põhiosasse kantud loomade arv näitab nende loomade arvu, kes vastavad tõustandardile ja kelle põlvnemine on nõuete kohaselt tõendatud. Põhiossa kantud puhtatõuliste arv näitab aretussüsteemi kvaliteeti, jälgitavust ja võimekust teha sihipärast, mitmekesisust hoidvat aretust.

Mõõdikute koosesinemine ja trendid annavad tervikpildi liikumisest eesmärgi suunas: elujõulised, Eesti oludesse sobivad ja geneetiliselt mitmekesised kohalikud tõud.

Tabel 351. Programmi tegevuse põllumajandusloomade aretus ja loomageneetilised ressursid eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.50	Põllumajandusloomade aretus ja loomageneetilised ressursid	-4 255	-3 417	-5 539	-2 122	62%	-97
17.51	Tööjõu- ja majandamiskulud	-520	-518	-655	-136	26%	-74

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.52	Muud toetused	-3 733	-2 899	-4 884	-1 986	69%	-24

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm teenust, millest peamine (91%; 5,06 mln eurot) on aretustoetuste andmine.

Põllumajanduses mitmekesise tootmise võimaldamiseks kujundab REM poliitikat põllumajandusloomade aretuse ja loomageneetiliste ressursside säilitamise valdkondades. PTA teostab järelevalvet aretuse üle.

Programmi tegevuse raames hinnatakse põllumajandusloomade tõugude jätkusuutlikkust ning loomageneetiliste ressursside säilitamise vajadusi lähtudes riigi rahvusvahelistest kohustustest. Selleks tehakse koostööd aretusühingutega, et parandada populatsioonide hindamiseks vajalike andmete kättesaadavust ning vajaduse korral täpsustada õigusaktides aretusanalüüside nõudeid.

PRIA kaudu makstakse ohustatud tõugu looma pidamise toetust ning põllumajandusloomade aretustoetust. Aretusühingutele makstakse aretustoetust tõuraamatu pidamise ja aretusregistri ning jõudluskontrolli läbiviimise ja geneetilise väärtuse hindamise teenuse osutamise kulude kompenseerimiseks. Vastavat teenust osutavad aretusühingud loomapidajatele. Ohustatud tõugu loomade pidajatele makstakse ÜPP ohustatud tõugu looma pidamise toetust. See on aidanud mõne tõu arvukuse languse pöörata tõusule ning mõnel juhul pidurdanud loomade arvu vähenemist.

Lähtuvalt programmi „Põllumajandusloomade geneetiliste ressursside kogumine, säilitamine ja kasutamine 2024–2030“ tegevustest viiakse läbi uuringu „Eesti raskeveohobuse kui ohustatud tõu populatsiooni olukord ning selle säilitamise meetmed“ jätku-uuring, milles lisatakse 2026. aastal läbiviidava uuringu tulemustele 2022–2025. aastal sündinud varssade andmed.

Kavandatakse eesti maatõugu lamba tõu pilootuuringu läbiviimist.

Programmi tegevuse eelarvest 62% kaetakse riigieelarvest ning 38% välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega. Programmi tegevuse eelarvest 91% kasutab PRIA peamiselt toetuste andmiseks sektorile.

Riigieelarvest kaetakse toetuste andmise kulu (2,90 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulud (0,54 mln eurot). Välistoetusi kasutatakse toetuste andmiseks (1,98 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (0,10 mln eurot). Vähesel määral kaetakse kulusid ka majandustegevusest saadava tulu arvelt (0,01 mln eurot).

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve suureneb 62% (+2,12 mln eurot), sh suureneb toetuste maksmine 68% (+1,99 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulud 26% (+0,14 mln eurot).

Programmi tegevusse on kaasatud 2,09 mln eurot välistoetusi (toetus 1,69 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (0,40 mln eurot). Doonor on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 2,90 mln eurot maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikke toetusi (aretustoetus);
- 1,98 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) 2021–2027 toetuste kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.53 programmi tegevus: Mahepõllumajandus

Programmi tegevuse eesmärk: Mahepõllumajanduse valdkonna eesmärk on tõsta mahepõllumajanduse konkurentsivõimet ja tagada mahepõllumajandustoodangu usaldusväärsus tarbija silmis.

Tabel 352. Programmi tegevuse mahepõllumajandus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Tarbijate osakaal, kes tarbivad mahetoitu regulaarselt (vähemalt kord nädalas), % Allikas: EKI	10	12

Tarbijate osakaal, kes tarbivad mahetoitu regulaarselt peegeldab mahetarbimist ja nõudluse tugevust. Mahetoitu regulaarsete tarbijate osakaal näitab ka tarbijate teadlikkust ja usaldust mahetoodete vastu.

Tabel 353. Programmi tegevuse mahepõllumajandus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.53	Mahepõllumajandus	-26 173	-29 705	-31 922	-2 217	7%	-1 588
17.54	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 539	-2 834	-2 861	-27	1%	-438
17.55	Muud toetused	-23 624	-26 871	-29 061	-2 190	8%	-1 151

Tegevuste kirjeldus

Mahepõllumajanduse poliitika kujundamise ja rakendamise eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm teenust, millest peamine (94%; 29,93 mln eurot) on mahepõllumajanduse toetuste andmine.

Mahepõllumajanduse eesmärke aitavad saavutada oma teenuste kaudu REM poliitika kujundamine, mida rakendatakse PRIA (toetuste rakendamine), PTA (järelevalve) teenuste

kaudu. Mahepõllumajanduse konkurentsivõime tõstmiseks ning mahepõllumajanduses tunnustatud ettevõtjate arvu säilitamiseks rakendatakse mahepõllumajanduse toetusi: mahepõllumajanduse ökokava, loomade heaolu toetus mahepõllumajandusloomadele, haridusasutustes mahetoidu pakkumise toetus. Suurim osakaal programmi tegevuse eelarvest antavatest toetustest on ühtne pindalatoetus (20,40 mln eurot).

Jätkatakse haridusasutustele mahetoidu pakkumise jaoks toetuse maksmist (3,26 mln eurot). Toetuse peamised eesmärgid on mahepõllumajandusliku toidu kõrgema hinnaga seotud lisakulude hüvitamine haridusasutuste pidajatele, toidutootmise kestlikkusele kaasa aitamine, laste teadlikkuse suurendamine mahepõllumajandussektorist ja keskkonnahoiust ning mahetoidu tarbimise ja seeläbi ka turunõudluse suurendamine. Toetus on suunatud lasteaedadele ja üldhariduskoolidele üle Eesti.

PTA tunnustab mahepõllumajanduslikke ettevõtteid ja korraldab riiklikku järelevalvet: kontrollib füüsiliste või juriidiliste isikute vastavust mahepõllumajanduslikele nõuetele (peavad olema tunnustatud ja kantud mahepõllumajanduse registrisse) juhul, kui isikud soovivad tegeleda mahepõllumajandusliku tootmisega. Kontrolle tehakse riskipõhiselt, iga ettevõtet kontrollitakse vähemalt kord aastas.

METK pakub mahepõllumajanduse arendamiseks vajalikku nõuandeteenust mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse ning mahemesinduse valdkondades.

Programmi tegevuse eelarvest 82% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega ning 18% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 94% kasutab PRIA, kes peamiselt annab toetusi sektorile.

Välistoetusi kasutatakse toetuste andmiseks (25,80 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (0,46 mln eurot).

Riigieelarvest kaetakse toetuste andmise kulu (3,26 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulud (2,34 mln eurot).

Vähesel määral kaetakse kulusid ka majandustegevusest saadava tulu arvelt (0,05 mln eurot)

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve suureneb 7% (+2,22 mln eurot), sh suureneb toetuste maksmine 8% (+2,19 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulud 1% (+0,03 mln eurot).

Programmi tegevusse on kaasatud 26,26 mln eurot välisvahendeid (toetus 25,18 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (1,08 mln eurot). Doonorid on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (20,40 mln eurot) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (4,78 mln eurot).

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 20,40 mln eurot Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist ühtset pindalatoetust;
- 5,40 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) 2021–2027 toetuste kulu (loomade heaolu toetus põllumajandusloomadele);

- 3,26 mln eurot maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikke toetusi (mahetoiduprogrammid koolides ja lasteaedades).

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa 3

Rida 17.56 programmi tegevus: Taimetervis

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada olukord, kus Eesti on vaba ohtlikest taimekahjustajatest.

Tabel 354. Programmi tegevuse taimetervis 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ohtlike taimekahjustajate puhangute arv Allikas: PTA	5	4
Taimetervise baromeeter Allikas: REM	Algtase selgub 2026. a suvel	n/a

Ohtlike taimekahjustajate puhangute arv näitab aasta jooksul kinnitatud puhangute arvu karantiinselt ohtlike taimekahjustajate osas. Puhangute arv on tulemuseindikaator, mis peegeldab ennetuse ja seire koostoimet. Eesmärk on, et puhangute arv ei ületaks 4.

Taimetervise baromeeter on kompleksne mõõdik, mis hõlmab olulisemaid taimetervise valdkonna näitajaid ja koondab need ühtseks ülevaateks valdkonna seisust. See võimaldab anda üldhinnangut Eesti taimetervise olukorrale aastapõhiselt võrrelduna eelnevasse perioodi ning lisaks hinnata olukorra muutusi mõjukomponentide kaudu.

Tabel 355. Programmi tegevuse taimetervis eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.56	Taimetervis	-2 728	-2 960	-2 726	233	-8%	-209
17.57	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 712	-2 918	-2 647	270	-9%	-199
17.58	Muud toetused	-16	-42	-79	-37	87%	-11

Tegevuste kirjeldus

Taimetervise programmi tegevus hõlmab kaheksat teenust, millest suurimate eelarve mahuga on taimekahjustajate riski haldamine (0,71 mln eurot), taimetervise järelevalve (0,70 mln eurot) ja taimekahjustajate laboratoorne määramine (0,38 mln eurot).

Arendatakse välja ja rakendatakse taimetervise baromeeter kui kompleksne mõõdik valdkonna olukorra hindamiseks, mis võimaldab jälgida muutusi ajas ning toetab otsuste tegemist alates järgmisest programmiperioodist.

Koostatakse taimekaitseseaduse eelnõu tuginedes 2026. aastal eelnõu väljatöötamiskavatsuse raames valdkonna trahvimäärade ja väärteokoosseisude analüüsile.

Ohtlike taimekahjustajate seireid viiakse läbi mitmeaastase seirekava alusel. Ohtlike taimekahjustajate seired on väga olulised kahjustajate võimalikult varajaseks tuvastamiseks, et ära hoida nende laialdasemat levikut ning ressursimahukate tõrjeabinõude rakendamist

Kasutusel on taimetervise valdkonnaülene situatsiooniplaan, mis sisaldab teavet otsustusprotsessi ja järgitavate menetlustoimingute kohta ohtliku taimekahjustaja tuvastamisel. Iga prioriteetse taimekahjustaja kohta on koostatud eraldi kahjustajaspetsiifiline tõrjemeetmeid sisaldav situatsiooniplaan, mida tuleb hoida ajakohasena.

Kahjustajate puhanguteks ettevalmistumiseks on oluline regulaarselt korraldada simulatsiooniõppuseid, milleks on meil kohustus vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2016/2031.

Valdkonna arendamisel on tähtis teadlikkuse tõstmine, et nii ettevõtjad kui ka laiem avalikkus mõistaksid taimetervise olulisust, oskaksid ennetada kahjustajate levikut ning järgiksid paremini kehtivaid nõudeid.

Jätkatakse taimetervisealase teadlikkuse tõstmist erinevate sihtrühmade seas. Korraldatakse rahvusvaheline taimetervisepäev ja antakse välja taimetervise teemalist infokirja.

Osaletakse rahvusvahelises teaduskoostöös. Rahvusvahelist teaduskoostööd koordineerivad koostöövõrgustikud Euphresco Network ja Euphresco III, milles osalemine toetab riigi jaoks olulist teadustööd taimetervise valdkonnas.

Programmi tegevuse eelarvest 80% kaetakse riigieelarvest, 15% majandustegevusest saada tulu arvelt ja 5% välistoetuste arvelt. Programmi tegevuse eelarvest 56% kasutab PTA, 28% METK, ülejäänu ministeerium koos REMITK-iga.

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulud (2,11 mln eurot, sh RKAS 0,16 mln eurot) ja toetuste ning liikmemaksude kulu (0,08 mln eurot).

Majandustegevusest saadava tulu arvelt kaetakse tööjõu- ja majandamiskulusid (0,41 mln eurot).

Välistoetusi kasutatakse tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (0,13 mln eurot).

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve oluliselt ei muutu. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 9% (-0,27 mln eurot) ja suureneb toetuste maksmine 87% (+0,04 mln eurot).

Programmi tegevusse on kaasatud 0,13 mln eurot ohtlike taimekahjustajate seireprogrammi vahendeid, millele ei lisandu riiklikku kaasfinantseeringut.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 0,07 mln eurot toetusi ülikoolidele uuringuteks;
- 0,01 mln eurot liikmemaksude kulu.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.59 programmi tegevus: Loomatervis ja -heaolu ning söödaohutus

Programmi tegevuse eesmärk: tagada olukord, kus Eesti on vaba eriti ohtlikest loomataudidest ning loomade tervis ja heaolu on paranenud.

Tabel 356. Programmi tegevuse loomatervis ja -heaolu ning söödaohutus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
EL teavituskohustuslike loomataudijuhtude arv Allikas: PTA	277	120
Loomatervise ja -heaolu baromeeter Allikas: REM	102,61	≥ eelmise aasta tase

EL teavituskohustuslike loomataudijuhtude arv näitab taudikollete leide. Taudikolle on näiteks nakatunud loomadega farm- või metsloomaleid. Nakatunud loomade arv on taudikolletes erinev. Mõõdik iseloomustab loomatervise üldist riskitaset, bioohutuse toimivust, seiresüsteemi tugevust ning kaubandus- ja liikumispiirangute potentsiaalset riski.

Loomatervise- ja heaolu baromeetri abil hinnatakse olukorra muutusi võrreldes eelmise aastaga erinevate loomatervist ja -heaolu mõjutavate mõjukomponentide kaudu (näiteks loomade karjaspüsivuse aeg, vasikate surevus, somaatiliste rakkude arv piimas, nõuetekohasuse kontrolli tulemused jne). Baromeeter aitab valida tulemuslikumaid meetmeid edasisel valdkonna arendamisel.

Tabel 357. Programmi tegevuse loomatervis ja -heaolu ning söödaohutus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.59	**Loomatervis ja -heaolu ning söödaohutus**	**-29 743**	**-21 705**	**-21 618**	**88**	**0%**	**-5 930**
17.60	Tööjõu- ja majandamiskulud	-14 570	-11 056	-11 711	-655	6%	-4 632
17.61	Muud toetused	-15 156	-10 649	-9 907	742	-7%	-1 299

Tegevuste kirjeldus

Loomade tervise ja -heaolu poliitika kujundamise ja korraldamise eesmärgi saavutamiseks on loodud 15 teenust, millest suurimate eelarveliste mahtudega on loomatervise toetuste andmine (4,89 mln eurot), loomaheaolu toetuste andmine (4,48 mln eurot) ja loomataudide leviku riski haldamine (4,69 mln eurot).

Söödaohutuse, loomatervise ja looma heaolu valdkondade õigusnormide kaasajastamine ja korrastamine. Ülevaatamisel on valdkonna riigisiseste õigusaktide aja- ja asjakohasus, et tagada kehtivate õigusnormide eesmärgipärasus, ning hinnatakse, millised juba kehtivad nõuded on ettevõtja vaates liialt bürokraatiat tekitavad.

Jätkatakse veterinaarseaduse muutmisega - vaadatakse üle veterinaararstide kutsetegevusloa nõuded ning veterinaararsti abilise tähendus, samuti analüüsitakse, kas on vaja seada nõudeid veterinaarkliinikutele. Lisaks vaadatakse üle veterinaarseaduses kehtivad karistusmäärad. Jätkub töö lemmikloomaregistri arendamisega ning infokampaaniate korraldamisega lemmikloomade kiipimise ja registrisse kandmise olulisuse teemadel. Lisaks muudetakse ja uuendatakse veterinaarseaduse alusel kehtestatud määruseid. Analüüsitakse Euroopa Komisjoni algatatud eelnõud kasside ja koerte heaolu ning nende jälgitavuse osas ning tehakse vastavad muudatusettepanekud veterinaarseadusesse.

Jätkatakse loomakaitseseaduse uuendamist lisaks juba menetluses olevatele loomakaitseseaduse teemadele (munakanade puurispidamise keelustamine ja uute puurikanalate ehitamine, koerte alaliselt ketis pidamise keelustamine, zoofiilia keelustamine ning varjupaikadele tegevuslubade kohustuse seadmine) vaadatakse üle ja analüüsitakse loomaaedade ja loomaparkide tegevusloa kohustust ja ruuminõudeid. Eelnõu tugineb 2024. aastal koostatud loomakaitseseaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsusel. Jätkub töö Euroopa Komisjoni algatusega, mis puudutavad loomade heaolu pikkadel vedudel ning lisaks on alust arvata, et Euroopa Komisjon tuleb välja uute algatustega, mis puudutab põllumajandusloomade heaolu.

Rakendatakse „Mikroobide antibiootikumi resistentsuse vähendamise tegevuskava“ veterinaarmeditsiini valdkonnas.

Analüüsitakse põllumajandusloomade ümberpaigutamise võimalusi ning koostatakse kontseptsioon (Riigi kaitsetegevuse kava REM alamkava tegevus).

PTA teeb järelevalvet loomade heaolu tagamisel nii põllumajanduslikus loomakasvatuses kui lemmikloomade pidamisel, mh veterinaararstide tegevuse, sööda nõuetekohasuse ja kõrvalsaaduste käitlemise üle. Lisaks teeb PTA riiklike loomatauditõrje programmis ettenähtud kontrolle, et tagada Eesti taudivabadus ja võimaldada loomade ning loomsete saaduste eksport. PTA korraldab ja teeb loomataudide seiret.

LABRIS täidab volitatud labori ja riikliku referentlabori ülesandeid ning koostab riskihinnanguid söödaohutuse, looma heaolu ja loomatervise valdkonnas.

METK täidab riikliku referentlabori ülesandeid söödalisandite osas.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) sekkumise kaudu toetatakse loomade heaolu, loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete täitmist ja loomatauditõrje programmi rakendamist. Loomapidamisel miinimumnõuetest kõrgemate heaolu standardite rakendamist ja teadlikkuse tõstmist toetatakse ÜPP sekkumisega „Loomade heaolu toetus”.

Põllumajandusloomade registrisse luuakse võimekus märkida loomapidamisettevõtte kohta erinevate loomataudide karja staatust.

Jätkub riikliku veterinaararstide registri arendus ja õiguslike aluste täiendamine, et analüüsida täpsemalt tegevusluba omavate veterinaararstide hõlmatust erinevates sektorites.

Programmi tegevuse eelarvest 56% kaetakse välistoetuste ja sellele lisanduva kaasrahastusega, 39% riigieelarvest ja 5% majandustegevusest saadavast tulust. Programmi tegevuse eelarvest 44% kasutab PRIA , 26% PTA, 12% LABRIS, 15% kokku ministeerium ja REMITK ning 3% METK.

Välistoetusi kasutatakse toetuste andmiseks (8,87 mln eurot) ja tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (3,29 mln eurot).

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulud (7,36 mln eurot, sh RKAS 0,26 mln eurot) ja toetuste ning liikmemaksude kulu (1,04 mln eurot).

Majandustegevusest saadava tulu arvelt kaetakse tööjõu- ja majandamiskulusid (1,06 mln eurot).

Võrreldes 2026. aastaga programmi tegevuse eelarve kogumaht peaaegu ei muutu, muutused on majandusliku sisu jaotuses.

Programmi tegevusse on kaasatud 12,16 mln eurot välisvahendeid (toetused 10,27 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (1,89 mln eurot). Peamine doonor on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (7,31 mln eurot), ülejäänud toetus jaguneb mitme rahastaja vahel.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 8,87 mln eurot EAFRD 2021–2027 toetuste kulu (loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö ja loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus);
- 0,56 mln eurot toetust AS-le Vireen;
- 0,35 mln eurot toetust Eesti Maaülikoolile veterinaarmeditsiini õppeks;
- 0,10 mln eurot liikmemaksude kulu;
- 0,03 mln eurot ülikoolidele uuringuteks.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

3.16.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

3.16.3.2.1 Regionaalarengu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Inimestel kõikjal Eestis on kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed avalikud teenused ja meeldiv elukeskkond.

Programmi viivad ellu: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus ja Maaelu Teadmuskeskus.

Tabel 358. Regionaalarengu programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
17.63	**Regionaalarengu programm**	**-147 958**	**-28 479**	**0**	**-98 953**	**-20 526**	**0**
17.64	Regionaalpoliitika	-124 811	-26 142	0	-98 658	-11	0
17.67	Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	**-23 147**	-2 337	0	-295	-20 515	0

Regionaalarengu programm hõlmab kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamist ja finantseerimist ning regionaalpoliitika kujundamist ja rakendamist.

Regionaalarengu programmis on suurima eelarve mahuga Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (82%, 122,62 mln eurot) ja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (17%, 25,30 mln eurot). Lisaks aitavad programmi eesmärke täita METK ja REMITK.

Programmist 67% rahastatakse välistoetuste ja sellele lisatud riikliku kaasfinantseeringuga, 14% CO_2 kvoodimüügi tuluga ja 19% riigieelarve arvelt. Suurimad doonorid on Euroopa Regionaalarengu Fond (36,35 mln eurot), Moderniseerimisfond (17,82 mln eurot) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (17,99 mln eurot), Õiglase Ülemineku Fond 8,50 mln eurot, Ühtekuuluvusfond (6,00 mln eurot).

Programmi eelarvest 96% (141,86 mln eurot) antakse toetusi, ülejäänud 4% on tööjõu- ja majandamiskulu.

Programmi 2026. aasta eelarvesse toodi 16,26 mln eurot 2025. aastal kasutamata jäänud vahendeid, sellest 2,44 mln eurot olid piirmääraga vahendid. Piirmääraga vahenditest 1,75 mln eurot (72%) olid Vabariigi Valitsuse reservide vm eritunnustega jäägid.

Rida 17.64 programmi tegevus: Regionaalpoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Üle Eesti ühtlasem areng, kus ettevõtlus, inimeste elujärg ja -keskkond areneb eri piirkondade vahel tasakaalustatumalt.

Tabel 359. Programmi tegevuse regionaalpoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
SKP elaniku kohta (aastane) kasv väljaspool Harjumaad, % Allikas: Statistikaamet	0,4	> Harjumaa näitaja
Elanike keskmise aastase ekvivalentnetosissetuleku maakondade vaheline erinevus, % Allikas: Statistikaamet, RAM majandusprognoos	32 (2024)	<31,8
Maapiirkonnas elavate noorte vanuses 21-40 osatähtsus sama vanusegrupi noorte üldarvus Allikas: Statistikaamet	26,17	27,7
EL-i ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-27 rakenduskava poliitikaeesmärkide 1 ja 2 ettevõtlusmeetmete toetuste jõudmine väljapoole Tallinna ja Tartu linnapiirkondi Allikas: REM	n/a	>40

SKP elaniku kohta kasv väljaspool Harjumaad (%) väljendab riigisisese ettevõtluse arengu ja konkurentsivõime piirkondlikku tasakaalu ja piirkondade majanduse tootlikkuse muutuseid ja vastavate toetusmeetmete mõju selles. Mõõdik väljendab samuti, mil määral jätkub majandustegevuse koondumine pealinnaregiooni ning kuivõrd saavad selle taustal majanduse ja tootlikkuse kasvust kasu muud Eesti piirkonnad.

Elanike keskmise aastase ekvivalentnetosissetuleku maakondlik erinevus peegeldab inimeste elukvaliteedi piirkondlike erinevuste muutumist ning võimaldab teha kaudseid järeldusi selle kohta, kuivõrd on eri poliitikate koosmõju aidanud kaasa elujärje ühtlasemale paranemisele Eesti eri piirkondades.

Maapiirkonnas elavate 21-40-aastaste osatähtsus sama vanusegrupi noorte üldarvus näitab, kui suur osakaal noortest elab maapiirkonnas (vastavalt Statistikaameti maalise asulapiirkonna klassifikatsioonile). Mõõdik annab infot maapiirkondade atraktiivsuse ja püsivuse ning demograafilise jätkusuutlikkuse kohta ning väljendab kaudsemalt ka vastavate regionaalarengu toetusmeetmete mõju nendele muutustele.

EL-i ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärkide 1 ja 2 ettevõtlusmeetmete toetuste jõudmine väljapoole Tallinna ja Tartu linnapiirkondi väljendab muuhulgas REM-i regionaalarengu osakonna tegevuste tulemuslikkust valdkonnapoliitikate meetmete mõju tugevdamisel ühtlasemale regionaalarengule koostöös valdkonna ministeeriumitega.

Tabel 360. Programmi tegevuse regionaalpoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.64	Regionaalpoliitika	-152 280	-177 540	-124 811	52 729	-30%	-2 990

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.65	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 216	-4 842	-4 362	481	-10%	-707
17.66	Muud toetused	-147 041	-172 698	-120 449	52 249	-30%	-2 284

Tegevuste kirjeldus

Regionaalpoliitika kujundamise ja rakendamise eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm teenust: regionaalpoliitika kujundamine 99,11 mln eurot, maaelu toetuste andmine 25,36 mln eurot ja maaeluvõrgustiku teenused 0,03 mln eurot.

Piirkondliku mõju hindamist ja koostööd edendavad tegevused:

- Kujundatakse regionaalpoliitikat ja kavandatakse strateegiliselt regionaalarengut.
- Töötatakse välja ja rakendatakse regionaalpoliitika mudelit, et tagada ministeeriumidele, piirkondadele ja partneritele süsteemne nõustamine, regionaalsete mõjude hindamise arvestamine, andmetugi ning koostöömudel regionaalsete eesmärkide arvestamiseks.
- Kujundatakse regionaalpoliitilised põhifookused ja juurutatakse nende süsteemne arvestamine valdkonnapoliitikates, õigusloomes ja investeeringuotsustes.
- Arendatakse ja juurutatakse valdkonnapoliitikate regionaalse mõju hindamise mudelit koostöös teiste ministeeriumite ja partneritega.
- Jälgitakse, et valdkonnapoliitikaid elluviivate õigusaktide, meetmete, reformide ja strateegiadokumentide eelnõude koostamisel arvestataks regionaalarengule ja maapiirkondadele avalduvate mõjudega, ning nõustatakse koostajaid, et soodustada mõjude varasemat ja sisulisemat arvestamist.
- Tugevdatakse Regionaalse arengu tegevuskava (RETK) elluviimist riigi regionaalse arengu suunamise ja seire tööriistana koostöös valdkonnaministeeriumitega.
- Osaletakse EL-i, OECD ja ÜRO töörühmades, et tuua Eestisse rahvusvahelist teadmist, kujundada Eesti seisukohti, toetada ruumiteadlikku poliitikakujundamist ning kaasata ja teavitada koostööpartnereid; samuti alustatakse ettevalmistusi Eesti EL-i Nõukogu eesistumiseks regionaal- ja linnapoliitika valdkonnas. Nõustatakse maakondlikke arendusorganisatsioone arengustrateegiate koostamisel ja elluviimisel ning korraldatakse võrgustikutegevusi maakondade, suuremate linnade ja kohalike omavalitsuste arendusjuhtide koostöö, infovahetuse ja kogemuste jagamise toetamiseks.

Perioodil 2021–2027 osaletakse seitsmes Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg) programmis, mille kaudu toetatakse koostööd:

- piiriüleselt Euroopa Liidus Eesti-Läti ja Kesk-Läänemere programmides;
- riikide vahel Läänemere piirkonna programmis;
- piirkondade vahel Interreg Euroopa, URBACT IV (*Urban Development network programme*), ESPON 2030 (*European Spatial Planning Observation Network*) ja INTERACT programmides.

Piirkondliku konkurentsivõime tõstmist toetavad toetused ja tegevused:

- Käivitatakse regionaalsete arengulepete ja regionaalsete nõukogude pilootprojektides kokku lepitud tegevuste elluviimise ning avatakse arengulepete investeeringumeede, et rahastada piirkondliku ettevõtluskeskkonna arendamiseks vajalikke projekte.
- Analüüsitakse maakondlike arenduskeskuste (MAK-ide) teenusmudelit ja koostatakse uus teenusmudel lähtuvalt ettevõtja elukaare etappidest.
- Ministeeriumite ühistellimusena 2026. aastal koostatava rahastamisvahendi eelhindamise tulemuste põhjal kavandatakse ja disainitakse uued või ajakohastatud finantsinstrumendid.
- Toetusi antakse piirkondade konkurentsivõime suurendamiseks, et soodustada maapiirkondades töökohtade loomist, ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arengut, mikro- ja väikeettevõtjate võimekuse kasvu ning maakondlike arenduskeskuste tegevust ja nõustamisteenuseid, sealhulgas toetatakse Ida-Virumaa, Setomaa, Peipsiveere ja Kagu-Eesti piirkondade elujõulisust.

Piirkondliku elukeskkonna arengut toetavad tegevused:

- Kasvatatakse kohalike omavalitsuse võimekust ja kiirendatakse riiklike kliimaeesmärkide täitmise tegevusi, eelkõige läbi avaliku sektori hoonefondi energiatõhusaks muutmise.
- Kujundatakse postivaldkonna tulevikku, sh EL-i uue posti- ja pakiveomääruse välja töötamine, mis on aluseks tuleviku postiteenuste osutamisele.
- Tõstetakse maa- ja rannapiirkondade elujõulisust, võimestatakse kohalikke kogukondi ja tugevdatakse neid toetavaid võrgustikke. Luuakse eeldused ühtse kohalike tegevusrühmade võrgustiku kujunemiseks rannapiirkondade ja LEADER-i kohalike tegevusrühmade baasil, vaadatakse üle ka nende juhtimismudelid ja tegevuspiirkonnad. Luuakse eeldused suuremaks sünergiaks maakonna arengustrateegiate ning kohalike tegevusrühmade strateegiate vahel nii sihtpiirkonna kui ka elluviimise korralduse vaates.
- Toetusi antakse piirkondliku elukeskkonna arendamiseks, et toetada maakondlikku ja kohalikku arendustegevust, arengustrateegiate elluviimist, uuringuid ja pilootprojekte, parandada elamistingimusi ning avalike teenuste ja linnaruumi kvaliteeti, edendada energiasäästu ja liikumisvõimalusi ning tugevdada kogukondade omaalgatust. Eraldi

toetatakse ka väikesaari, haja-asustust, maapiirkondade teenuste kättesaadavust ning Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti piirkondlikku arengut ja üleminekuga seotud vajadusi.

Programmi tegevuse eelarvest 79% kaetakse välistoetuste ja nendele lisanduva riikliku kaasrahastusega ning 21% riigieelarvest. Programmi tegevuse eelarvest 80% kasutab ministeerium, 20% PRIA.

Välistoetusi kasutatakse toetuste andmiseks (96,95 mln eurot) ja tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (1,71 mln eurot).

Riigieelarvest kaetakse toetuste kulud (23,50 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskulud (2,64 mln eurot).

Vähesel määral (0,02 mln eurot) kasutatakse programmi tegevuse rahastamisel majandustegevusest saadavat tulu, mida kasutatakse eelkõige majandamiskulude katmiseks.

Võrreldes 2026. aastaga väheneb programmi tegevuse eelarve 30% (-52,73 mln eurot), sh vähenevad antavad toetused 31% (-52,25 mln eurot). Vähenemine on tingitud senise EL-i programmperioodi lõppemisega ja 2024. aasta üldise eelarve kärpeotsustega, mille oluline mõju jõuab kätte 2027. aastal. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 10% (-0,48 mln eurot).

Programmi tegevusse on kaasatud 98,66 mln eurot välisvahendeid (toetused 90,44 mln eurot) koos riikliku kaasfinantseeringuga (8,21 mln eurot). Suurimad doonorid on Euroopa Regionaalarengu fond 36,05 mln eurot, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond 17,99 mln eurot, Moderniseerimisfond 17,82 mln eurot, Õiglase Ülemineku fond 8,50 mln eurot, Ühtekuuluvusfond 6,00 mln eurot, Eesti-Läti programm 4,00 mln eurot.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 24,00 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist EAFRD 2021–2027 maaelu arengukava investeeringutoetusi;
- 17,82 mln eurot avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia kasutuselevõtu toetust;
- 19,52 mln eurot siseriiklikke regionaalseid toetusi, sh 13,76 mln eurot investeeringutoetusi;
- 21,19 mln eurot regionaalse ettevõtluse ja kohalike avalike teenuste toetust;
- 11,70 mln eurot suuremate linnapiirkondade, sh Ida-Viru linnapiirkondade taaselustamise toetusi;
- 11,50 mln eurot KOV investeeringutoetusi, sh toetused väljaspool kolme suuremat linnapiirkonda;
- 4,00 mln eurot Eesti-Läti 2021–2027 programmi toetusi;
- 3,00 mln eurot piirkondlike algatuste toetust õiglaseks üleminekuks;

- 2,28 mln eurot valdkondlike regionaalsete muuseumide toetusteks, sh 0,38 mln eurot RKAS-e vahendeid;
- 2,11 mln eurot VKE-de, sh Kagu-Eesti konkurentsivõime tugevdamiseks;
- 1,64 mln eurot toetusi maakondlikele arenduskeskustele;
- 1,51 mln eurot toetust Eesti Postile kojukande tagamiseks;
- 0,11 mln eurot liikmemaksude kulu;
- 0,06 mln eurot erinevate perioodi 2021–2027 projektide lõpetamiseks.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa nr 3

Rida 17.67 programmi tegevus: Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine

Programmi tegevuse eesmärk: Võimekas, elanikele kvaliteetseid teenuseid tagav, finantsiliselt kestlik kohalik tasand ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus.

Tabel 361. Programmi tegevuse kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
KOV teenustega rahulolu piirkondlikud erinevused: KOV teenustega rahulolu näitaja 10% kõrgeima ja 10% madalaima hinnanguga KOV-ide vahe Allikas: minuomavalitsus.ee	26 (2024)	25
Teenusvaldkondade osakaal, milles vähemalt 90% KOV-idest saavutab vähemalt taseme 3 (9 skaalas), % Allikas: minuomavalitsus.ee	50 (9 valdkonda 18-st, 2024)	61
Riigieelarvest KOV-ide sihtotstarbeliste toetuste (sh toetusfond) osakaal KOV-ide põhitegevuse tuludest, % Allikas: REM	22,5	18
Tulukuse erinevused KOV-ide vahel: tasandusfondi mittesaavate KOV-ide ja tasandusfondi saavate KOV-ide põhitulu (tulumaks ja maamaks) elaniku kohta erinevus kordades Allikas: REM	1,21	1,23

KOV teenustega rahulolu piirkondlikud erinevused mõõdik mõõdab rahulolu hajuvust omavalitsuste lõikes. Eesmärk on, et rahulolu teenustega kasvaks kõikides piirkondades. Mida väiksem vahe, seda ühtlasem on teenusekvaliteet üle Eesti.

Teenusvaldkondade osakaal, kus vähemalt 90% KOV-idest saavutab taseme 3, näitab, kui paljudes valdkondades on miinimumtaseme saavutatud. Eesmärk on, et see näitaja kasvaks ning oleks kõikides täidetud.

Sihtotstarbeliste toetuste osakaal KOV-ide põhitegevuse tuludest näitab sõltuvust sihtotstarbelistest riigitoetustest. Eesmärk on toetuste osakaalu vähendada suurendamaks omavalitsuste kuluautonoomiat ja tagada eelarve paindlikkus.

Tasandusfondi mittesaavate KOV-ide ja tasandusfondi saavate KOV-ide põhitulu (tulumaks ja maamaks) elaniku kohta erinevus kordades mõõdik näitab tulubaasi ebavõrdsust.

Tabel 362. Programmi tegevuse kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.67	Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	-24 475	-3 297	-23 147	-19 850	602%	-13 265
17.68	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 033	-1 946	-1 732	214	-11%	-58
17.69	Muud toetused	-22 442	-1 352	-21 415	-20 064	1484%	-13 207

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on loodud kaks teenust: kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse poliitika kujundamine (22,42 mln eurot) ja kohalike omavalitsuste finantseerimise ja finantsjuhtimise poliitika kujundamine (0,73 mln eurot).

Toetatakse detsentraliseerimise algatusi teenuste paremaks korraldamiseks ja omavalitsuste rolli suurendamiseks.

Soodustatakse ja toetatakse KOV koostöös ülesannete täitmist (toetusmeetmed, juhendid jms), sh suurendatakse Eesti Linnade ja Valdade Liidu rolli KOV koostöö arendamisel.

Tagatakse regulaarne andmete uuendamine (sh KOV-ide küsitlus ja elanike rahulolu uuring[1]) minuomavalitsus.ee veebilehel. Rakenduse arendamise eesmärk on muuta see igapäevaseks tööriistaks kohalike omavalitsuste teenuste arendamise otsustamisel, omavalitsuste ülesannetega seotud poliitika kujundamisel ning siduda omavalitsuste rahastamine teenustasemetega.

Ette valmistamisel on regulatsioon kohalike omavalitsuste vabatahtlike ühinemiste toetamiseks ja soovitakse taastada varasem regulatsioon ühinemistoetuse eraldamiseks. Varasemalt nägid kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seadus (KOÜS) kui ka haldusreformi seadus ette, et ühinemistoetust eraldatakse Vabariigi Valitsuse reservist, sest riigil ei olnud võimalik ühinemisjuhtumite arvu, ühinevate omavalitsuste ja ühinemisel moodustuvate KOVide suurust (ühinemistoetuse suurust arvutati elanike arvu põhiselt) ette kavandada. Vabatahtlik ühinemine on KOV volikogude algatatav ja seega mitte ette prognoositav.

Koostöös ELVL-ga viiakse ellu KOV teenistujate arendamise tegevusi.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise järgne omavalitsuste nõustamine ja juhendmaterjalide koostamine.

Ettevalmistamisel on õiguslikud muudatused, et suurendada kohalike omavalitsuste finants- ja maksuautonoomiat peamiselt kolme keskse muudatuse kaudu:

- andes sihtotstarbelised toetused kohalike omavalitsuste tulubaasi ja jaotades vahendid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu;
- võimaldades suuremat otsustusõigust maksude kehtestamisel;
- analüüside teostamine ja ettepanekud õigusloome algatusteks, et muuta KOV tulubaas paindlikumaks ja jätkusuutlikumaks.

Suurendatakse kohalike omavalitsuste motivatsiooni tegeleda ettevõtluskeskkonna arendamisega:

- rakendades kohaliku kasu instrumendi päikeseparkide ja hoonete arendamiseks;
- kavandades kohalike omavalitsuste tulubaasi sidumist töökohtade arvuga piirkonnas.

Koostöös kohalike omavalitsuste ja ELVLiga ajakohastatakse kohalike omavalitsuste tasandusfondi jaotuspõhimõtteid, mis arvestaksid tegeliku kuluvajaduse muudatustega.

Seiratakse kohalike omavalitsuste finantsolukorda ja hinnatakse finantssuutlikkust omavalitsuste finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium pakub omavalitsustele mudeleid ja juhiseid kohalike riskianalüüside ja kriisiplaanide koostamiseks, et tagada terviklik ning kõiki riske hõlmav valmisolek.

Programmi tegevuse eelarvest 89% kaetakse CO_2 müügitulust, 10% riigieelarvest ja 1% välistoetustest. Programmi tegevuse eelarvet kasutab ministeerium koos REMITK-iga.

CO_2 müügituluarvelt antakse toetusi kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhususe suurendamiseks.

Välistoetusi kasutatakse tööjõu- ja majandamiskulude katmiseks (0,29 mln eurot).

Riigieelarvest kaetakse tööjõu- ja majandamiskulud (1,44 mln eurot) ja antakse regionaalseid toetusi 0,90 mln eurot.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb programmi tegevuse eelarve seitsmekordseks (+19,85 mln eurot) CO_2 kvooditulust rahastatavate investeeringutoetuste planeerimise tõttu. Samas vähenevad tööjõu- ja majandamiskulud 11% (-0,21 mln eurot).

Programmi tegevusse on planeeritud 20,81 mln eurot välisrahastust, millele ei lisandu riiklikku kaasfinantseeringut. Peamine allikas (20,52 mln eurot) on CO_2 kvooditulu, millest rahastatakse kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhususe investeeringutoetusi. Lisaks on doonoriks Euroopa Regionaalarengu Fond 0,29 mln eurot.

Programmi tegevuses kajastatakse toetuste grupis:

- 20,52 mln eurot kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhususe toetust;

- 0,90 mln eurot regionaalseid toetusi riigile loovutatud kinnisasjade ülalpidamiseks ja tühjenevate kortermajade probleemide lahendamiseks.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja lisa 3.

3.16.3.2.2 Ühistranspordi programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Ühistransport on inimeste jaoks toimiv ja eelistatud liikumisviis.

Programmi viivad ellu: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskus.

Tabel 363. Ühistranspordi programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
17.70	Ühistranspordi programm	-193 126	-191 643	0	0	-1 483	0
17.71	Ühistransport	-193 126	-191 643	0	0	-1 483	0

Rida 17.71 programmi tegevus: Ühistransport

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis on reisijate vajadusi arvestav, paindlik ja konkurentsivõimeline ühistranspordisüsteem.

Tabel 364. Programmi tegevuse ühistransport 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rongireisijate arv/km kohta Allikas: KLIM, Elron	1,21	1,18
Maakondlike bussiliinide sõitjate arv/km kohta Allikas: Transpordiamet	0,43	0,44
Siselendude täitumus reisijad/reis kohta Allikas: Transpordiamet	34,7	35,2
Parvlaeva reisijad/reisi kohta Allikas: Transpordiamet	88,3	89,4

Kõik neli mõõdikut on kasutusintensiivsuse näitajad ja peegeldavad efektiivsuse trendi. Efektiivsusmõõdikute abil saab osaliselt ka hinnata, kas ühistranspordisüsteem on kasutajate vajadusi arvestav. Mõõdikud näitavad, kui palju reisijaid teenindatakse pakutud teenuse mahu kohta (läbisõidu või reisi kohta). Mida suurem on näitaja, seda efektiivsem on

ühistransporditeenus. Kui teenuse mahtu suurendada, kuid reisijate arv ei kasva samas tempos (või üldse), siis näitaja langeb: kulu suureneb, kuid teenuse kasutamine ei suurene, mistõttu teenuse efektiivsus väheneb.

Tabel 365. Programmi tegevuse ühistransport eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.71	Ühistransport	-162 002	-177 626	-193 126	-15 500	9%	-3 393
17.72	Tööjõu- ja majandamiskulud	-983	-3 319	-1 468	1 851	-56%	-67
17.73	Muud toetused	-161 019	-174 307	-191 659	-17 352	10%	-3 326

Tegevuste kirjeldus

Töötatakse välja ühtne tööprotsess (sõiduplaanide muudatustest teavitamine) Elroni, ühistranspordikeskuste (ÜTK) ja rongiga seotud linnaliinide korraldajate vahel ning motivatsiooniskeem ÜTK-dele, mis tagaks regiooni olulistes rongipeatustes kohalike- ja maakonnaliinide teenuse sünkroonimise rongidega. Raudteetaristu remondi- ja hooldusrežiim muudetakse regulaarseks ja taristulõigupõhiseks praeguse töötüübi põhise režiimi asemel. Eesmärk on, et kõik tööd tehakse konkreetsel lõigul korraga ära ja sekkumine konkreetse tsooni graafikusse oleks minimaalne.

Luuakse üleriigiline ühtne piletisüsteem, mis loob eelduse selleks, et ühistranspordiga sõitmine oleks üksikpiletite kasutamisest ja autosõidust oluliselt soodsam.

Juurutatakse taktipõhine rongisõiduplaan ja taktipõhisusest rongireisijate arvu kasvuks siiski üksi ei piisa, kuna viimasega jõuaks aastane reisijate arv vaid 12,8 miljonini, samas Transpordi ja Liikuvuse arengukava 2021–2035 eesmärk on, et 2035. aastal on aastane reisijate arv 20 miljonit rongireisijat. Viimase saavutamiseks on vajalik teha ka taristu muudatusi[1].

Ajakohastatakse ühistranspordiseadust. Ühistranspordiseaduse muutmisega ajakohastatakse ühistranspordi korraldamise õigusraamistikku, vähendatakse halduskoormust ning viiakse seadus kooskõlla Euroopa Liidu õiguse, muutunud praktika ja ühiskondlike vajadustega, sh ühistranspordi ligipääsetavuse suurendamise eesmärgiga.

Jätkub rakendusuuring „LAAM: Eesti andmepõhise ja avatud liikuvusmudeli prototüübi loomine“, mille eesmärk on ühest küljest luua Eestile strateegilise tasandi liikuvusmudeli prototüüp otsusetegemise abivahendina ning teisest küljest kaardistada ja siduda omavahel asjakohased andmestikud, et mudeli koostamisel ja otsusetegemisel saaks tugineda parimale Eestis olemasolevale teabele.

Programmi tegevuse eesmärkide saavutamiseks on loodud kaks teenust: ühistranspordi korraldamine (191,71 mln eurot) ja siseriikliku ühistranspordi kavandamine (1,42 mln eurot).

Programmi tegevuse eelarvest kaetakse 99% riigieelarvest ja 1% CO_2 kasvuhoonegaaside müügitulu arvelt. Riigieelarvest kaetavast osast 99% (190,22 mln eurot) on dotatsioonid.

Programmi tegevusest pea 100% kasutab ministeerium, osalised kõrvalkulud on REMITK-il IT-toe pakkujana.

Võrreldes 2026. aastaga suureneb programmi tegevus 9% (+15,50 mln eurot), sh dotatsioon suureneb 17,35 mln eurot ja 1,85 mln eurot vähenevad tööjõu- ja majandamiskulud. Ühistranspordi rahastuse vajadus suureneb keskmiselt 5,7% aastas. Kasvu põhjused on tarbijahinnaindeksi kasv, kütusehindade kasv ja riigiettevõtete taristutasude kasv, aga ka uute rongide lisandumisega tihenev sõidugraafik. Ühistransporti kasutab aastas 32 mln reisijat, piletimüügiga teenitakse 48 mln eurot piletitulu. Tööjõu- ja majandamiskulude vähenemine on peamiselt seotud REMITK-i lahkumisega valitsemisalast.

Programmi 2026. aasta eelarvesse toodi 3,39 mln eurot 2025. aastal kasutamata jäänud vahendeid, sellest 2,30 mln eurot piirmääraga vahendeid. Ületoodud vahenditest 2,24 mln eurot oli ühistranspordi toetus (dotatsioon).

Programmi tegevusse on CO_2 kvoodi müügitulude arvelt planeeritud 1,48 mln eurot, millest 98% antakse toetusteks KOV-le.

Programmi tegevuses antakse:

- 190,22 mln eurot dotatsiooni ühistranspordi toimimiseks;
- 1,44 mln eurot toetust KOV-idele säästva liikuvuse pilootprojektide ja energiatõhusa ühistranspordi jaoks. Toetus on rahastatud CO_2 kvoodimüügi tuludest.

Antavate toetuste kohta vt seletuskirja Lisa 3.

3.16.4 Investeeringud

Enim investeeritakse IT-arendustesse ning katsetehnikasse ja laboriseadmetesse, et tagada teadus-arendustegevuse järjepidevus ning järelevalve kvaliteet.

Investeeringute eelarve jaguneb põhivara soetuse ja käibemaksukulu vahel. Põhivara on kavas soetada/parendada kokku 2,38 mln euro ulatuses. Käibemaksukulu on planeeritud 0,51 mln eurot.

Investeeringutest 90% (2,15 mln eurot) on investeeringud IT-sse, 9% (0,21 mln eurot) masinatesse ja seadmetesse (LABRIS ja METK) ja 1% transpordivahenditesse (METK). Investeeringute eelarvest 86% kaetakse riigieelarvest, 9% majandustegevusest laekuvast tulust ja 5% välistoetustest.

Tabel 366. Regionaal-ja Põllumajandusministeerium valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine*	2026 RE*	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala						
17.75	Investeeringud kokku	-10 379	-1 893	-2 888	-995	53%	-3 486
	IT investeeringud	-5 223	-973	-2 148	-1 174	121%	-2 750
	Transpordivahendid	0	-75	-12	63	-84%	-503
	Masinad ja seadmed	-1 896	-240	-217	23	-10%	-160
17.76	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-1 321	-534	-511	23	-4%	0
	Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus						
	Investeeringud kokku	-426	-87	-87	0	0%	-50
	Masinad ja seadmed	0	0	-70	-70	100%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	0	-17	-17	0	0%	0
	Maaelu Teadmuskeskus						
	Investeeringud kokku	-2 932	-335	-279	56	-17%	-718
	IT investeeringud	0	0	-114	-114	100%	-500
	Transpordivahendid	0	-75	-12	63	-84%	-35
	Masinad ja seadmed	-1 779	-240	-147	93	-39%	-160
	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Kes						
	Investeeringud kokku	-704	-1 018	-2 521	-1 504	148%	-2 239
	IT investeeringud	-644	-588	-2 033	-1 445	246%	-2 239
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-59	-429	-488	-59	14%	0

*2025 täitmise ja 2026 RE kokkuvõtte summad sisaldavad REM-i, PRIA ja PTA summasid, mis ei ole tabeli detailsemas jaotuses esitatud põhjusel, et nendel asutustel 2027. aastal investeeringute eelarve puudub

Tabel 367. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmäärga vahendid	Arvestusliku vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala						
17.75	Investeeringud kokku		-2 888	-2 033	-488	-114	-252
	IT investeeringud	IT investeeringud	-2 148	-2 033	0	-114	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-217	0	0	0	-217
	Transpordivahendid	Transpordivahendid	-12	0	0	0	-12
17.76	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-511	0	-488	0	-23

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutuste infosüsteemide portfellis on üle 160 äritarkvara, mooduli ja avaliku veebilehe ning 29 registrit ja andmekogu. Ajalooliselt kujunenud tehnoloogia- ja rakendusmaastik on väga kirju. 2027. aasta investeeringute eelarvega rahastatakse taaskord kõige hädapärasemaid IT vajakuid. IT-investeeringuid rahastatakse 95% riigieelarvest.

LABRIS vajab püsiinvesteeringut kaasaegsete laboriseadmete ja tehnoloogiate soetamiseks, et võimalikult varases staadiumis taude avastada ja neid kiirelt diagnoosida. Viimastel aastatel osade Euroopas levinud eriti ohtlike loomataudide (nt väikemäletsejate katk, lammaste ja kitsede rõuged, nodulaarne dermatiit, Rift Valley palavik) diagnoosimiseks praegu LABRIS-el vajalikke seadmeid ei ole. Samuti on vaja kaasaegseid seadmeid toidutekkeliste haiguspuhangute lahendamiseks ja haigustekitaja täpseks iseloomustamiseks, et kiiresti leida nakkuse allikat, mis võimaldab pidurdada haigustekitaja levikut. 2027. aastaks planeeritud seadmete soetuse eelarve on 0,07 mln eurot, katteallikaks majandustegevusest laekuv tulu.

METK uuendab laborite ja katsekeskuste seadmeid (0,15 mln eurot) ning soetab N1 kategooria sõidukeid katsekeskustele (0,01 mln eurot). Investeeringute katteallikaks majandustegevusest laekuv tulu ja välistoetus.

3.16.5 Finantseerimistehingud

Tabel 368. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
17.77	**Finantseerimistehingud kokku**	**-9 560**	**6 000**	**49 349**	**43 349**	**722%**	**0**
	Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	0	0	50 000	50 000	100%	0
17.78	Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	-9 560	6 000	-651	-6 651	-111%	0

Eelarvesse on planeeritud tulu finantseerimistehingutest 10,85 mln eurot Maaelu SA-lt eriolukorra vahenditeks antud laenude tagasilaekumisest ning 11,50 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist koos riikliku kaasfinantseerimisega PRIA kaudu Maaelu SA-le laenudeks antavaid välisvahendeid. Varasematel aastatel kajastati PRIA kaudu antav toetus majanduskuludes.

Lisaks on eelarvesse planeeritud 50,00 mln eurot Eesti Posti võõrandamisest saadavat tulu, mis on enampakkumise algsumma.

3.17 Siseministeeriumi valitsemisala

Siseministeeriumi valitsemisala töötab selle nimel, et Eesti oleks elamiseks turvaline riik, õnnetustele ja ohtudele reageerimine kiire ning asjakohane, rahvastikuhaldus tõhus ja kodanikuühiskonna areng toetatud.

Siseministeeriumi (edaspidi SIM) valitsemisala vastutab avaliku korra, piiri valvamise ja päästetööde tagamise, hädaabi- ning infoteadete vastuvõtmise ja menetlemise, kodakondsuse ja rändepoliitika ning rahvastikutoimingute kujundamise ja rakendamise, elanikkonnakaitse korraldamise ning kodanikuühiskonna toetamise ja suunamise eest.

Häirekeskuse (edaspidi HÄK) ülesanne on olla esimene abistaja hädaolukorras ehk olukorras, kus ohus on inimes(t)e elu, tervis, vara. HÄK juhib kiirabi, päästjad ja politsei abivajajani, olles võtmelüli abivajaja ja abiandja vahel.

Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) tagab avalikku korda, uurib süütegusid ja tegeleb ohtude ning süütegude ennetamisega, valvab piiri, tegeleb merepääste ning isiku Eestis viibimise aluste ja staatuse määratlemise ning isikut tõendavate dokumentide väljastamisega.

Päästeamet (edaspidi PÄA) viib ellu ennetustöö, ohutusjärelevalve, päästetöö, demineerimise ja elanikkonnakaitsega seotud tegevusi.

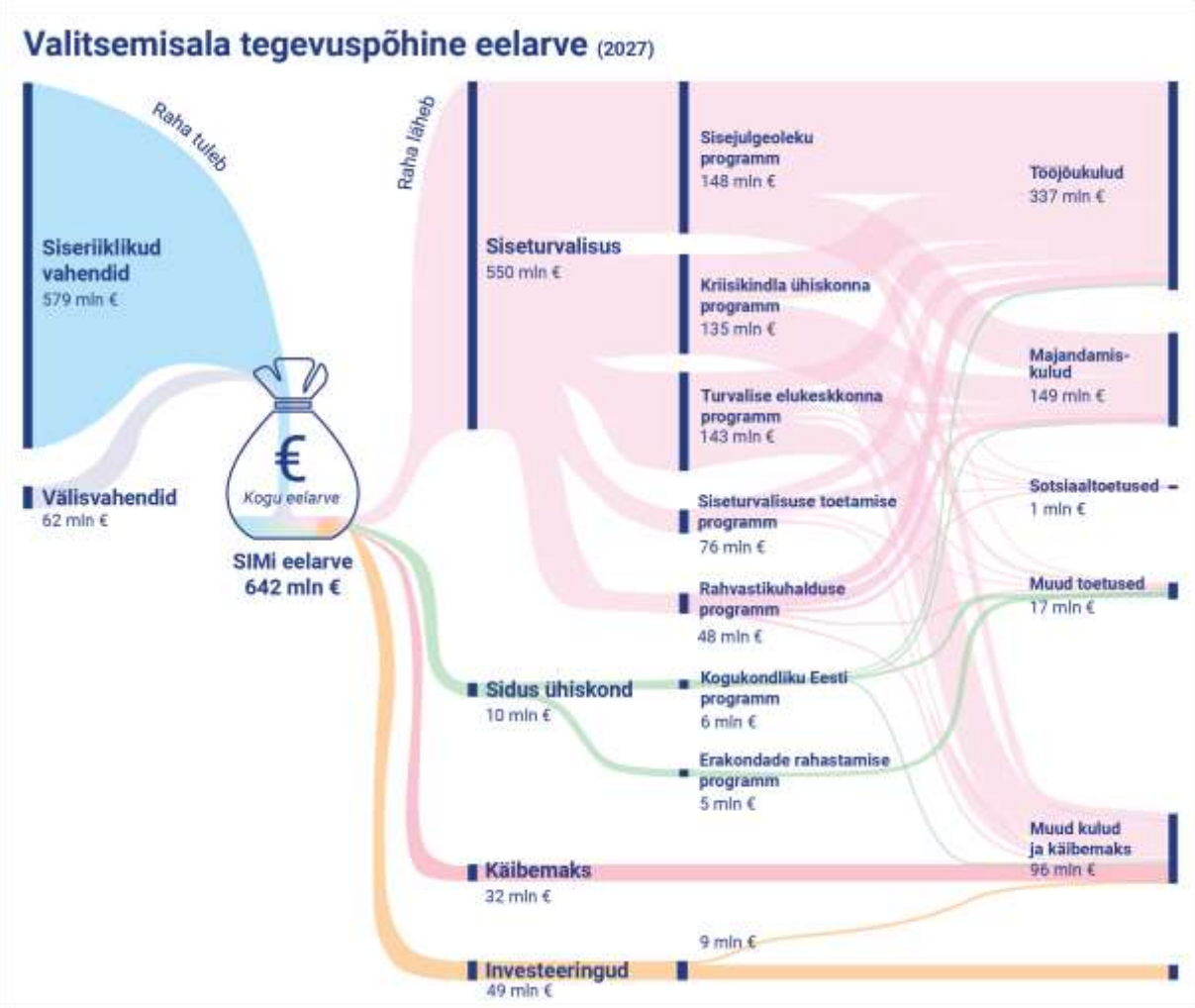
Kaitsepolitseiameti (edaspidi KAPO) ülesandeks on riigi julgeoleku tagamine teabe kogumise ja ennetusvahendite kasutamise abil ning süütegude uurimine.

Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) on suurim riigi IT-asutus, kes loob ja haldab elupäästeks ja siseturvalisuse tagamiseks vajalikke infosüsteeme.

Sisekaitseakadeemia (SKA) õpetab tulevasi ja juba töötavaid politseinikke, päästjaid, vangla- ja tolliametnikke ning päästekorraldajaid. Lisaks toetab valitsemisala asutusi siseturvalisusega seotud teadus- ja arendustegevusega.

SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK) on sõltumatu kodanikuühiskonna toetus-, arendus- ja tugikeskus. Oma tegevustega tugevdab sihtkapital kogukondi ja kodanikuühiskonda.

Joonis 38. Siseministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Siseministeeriumi valitsemisala kasutada olev eelarve 2027. aastaks on 641,69 mln eurot, millest ligikaudu 90% ehk 578,79 mln eurot kaetakse Eesti siseriiklikest vahenditest ja ligikaudu 10% ehk 62,90 mln eurot välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseerimisega. Eelarve sisaldab kulusid, investeeringuid ja käibemaksu ning ei sisalda amortisatsioon

i. Olulisemad välistoetused ja rahastamisallikad on Euroopa Liidu fondid ja rahastud, Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (FRONTEX) toetused, Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused ning Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toetus.

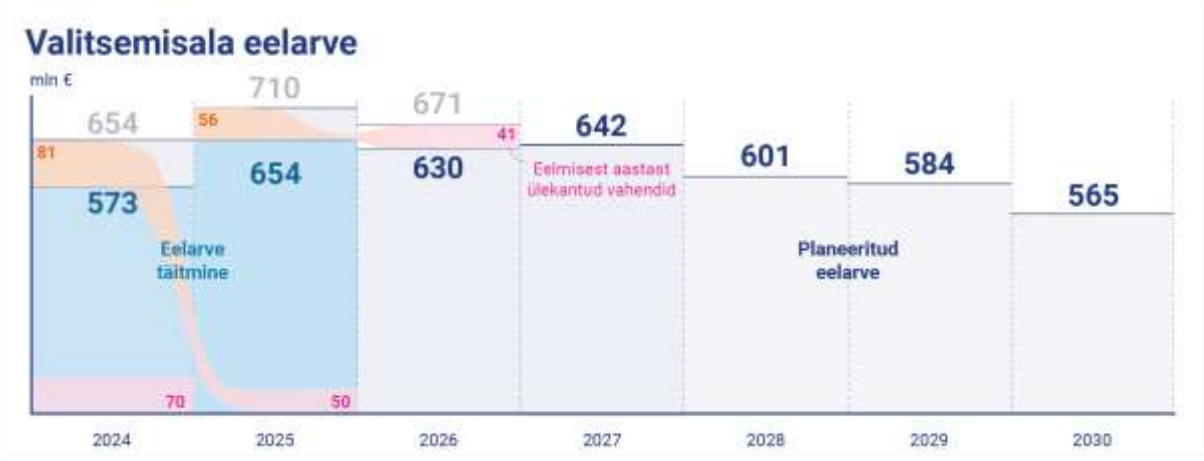
Valitsemisala eelarvest on ligikaudu 86% ehk 550,33 mln eurot kavandatud siseturvalisuse tulemusvaldkonda ja ligikaudu 2% ehk 10,25 mln eurot sidusa ühiskonna tulemusvaldkonda. Ülejäänud osa moodustavad investeeringud koos käibemaksuga 48,82 mln eurot ning tegevuskulude käibemaks 32,29 mln eurot, mida tulemusvaldkondade vahel ei liigendata.

Kasutatavast eelarvest moodustavad kulud koos käibemaksuga ligikaudu 92% ehk 592,87 mln eurot ning investeeringud koos käibemaksuga ligikaudu 8% ehk 48,82 mln eurot.

Siseministeeriumi eelarvest moodustavad suurima osa tööjõu- ja majandamiskulud (käibemaksuta), kokku ligikaudu 76% ehk 486,69 mln eurot. Riigisaladusega seotud kulud (eelneval joonisel kajastatud muude kulude osana) moodustavad kuludest ligikaudu 9% ehk 55,46 mln eurot.

Siseriiklikest vahenditest moodustavad piirmääraga vahendid ligikaudu 91% ja piirmäärata vahendid ligikaudu 9%.

Joonis 39. Siseministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Lisaks Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud vahenditele on valitsemisala tegevusteks planeeritud vahendid ka Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi. Need vahendid ei kajastu Siseministeeriumi valitsemisala 2027.-2030. aasta eelarvetes.

Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi on planeeritud vahendid: laiapindse riigikaitse arendamiseks, sh elanikkonnakaitse, vanglarendi kuludeks, isikukaitse tagamisega seotud erakorralisteks ja riskipõhiselt lisanduvateks kuludeks, täiendavateks õigusaktidest tulenevateks hädavajadusteks (rändepakett).

Riigi eelarvestrateegia 2027–2030 läbirääkimistel otsustas Vabariigi Valitsus suunata Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse 7,32 mln eurot siseturvalisuse töötajate palgatõusudeks ja 2027. aastaks lisandus 4,00 mln eurot idapiiri väljaehitamiseks, 0,69 mln eurot vanglakohtade renditeenuse kulude katteks, 0,15 mln eurot tuumaregulaatoriga seonduvateks kuludeks.

Palgatõusuks eraldatud vahendite jaotamisel lähtutakse analüüsist, millega selgitatakse välja kõige kriitilisemad palgakorrigeerimise vajadused. Analüüsi põhjal suunatakse vahendid valitsemisala asutuste eelarvetesse.

Riigi eelarvestrateegia 2027–2030 läbirääkimistel otsustati teha ka eelarveaastate vahel eelarve ümbertõste 9,97 mln eurot. Ümbertõste tulemusel vähendati 2026. aasta eelarvet 9,97 mln eurot ning suurendati 2027–2030 aastate eelarveid järgmiselt: 2027. aastal 8,98 mln eurot, 2028. aastal 0,6 mln eurot, 2029. aastal 0,1 mln eurot ja 2030. aastal 0,29 mln eurot.

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused

SIM valitsemisala moodustavad SIM, PPA, PÄA, HÄK, KAPO, SMIT, SKA. Lisaks kuulub SIM valitsemisalasse veel sõltumatu kodanikuühiskonna toetus-, arendus- ja tugikeskus KÜSK. SIM koos valitsemisalaga on Eesti suurim avaliku sektori organisatsioon – kokku umbes 8 tuhat töötajat.

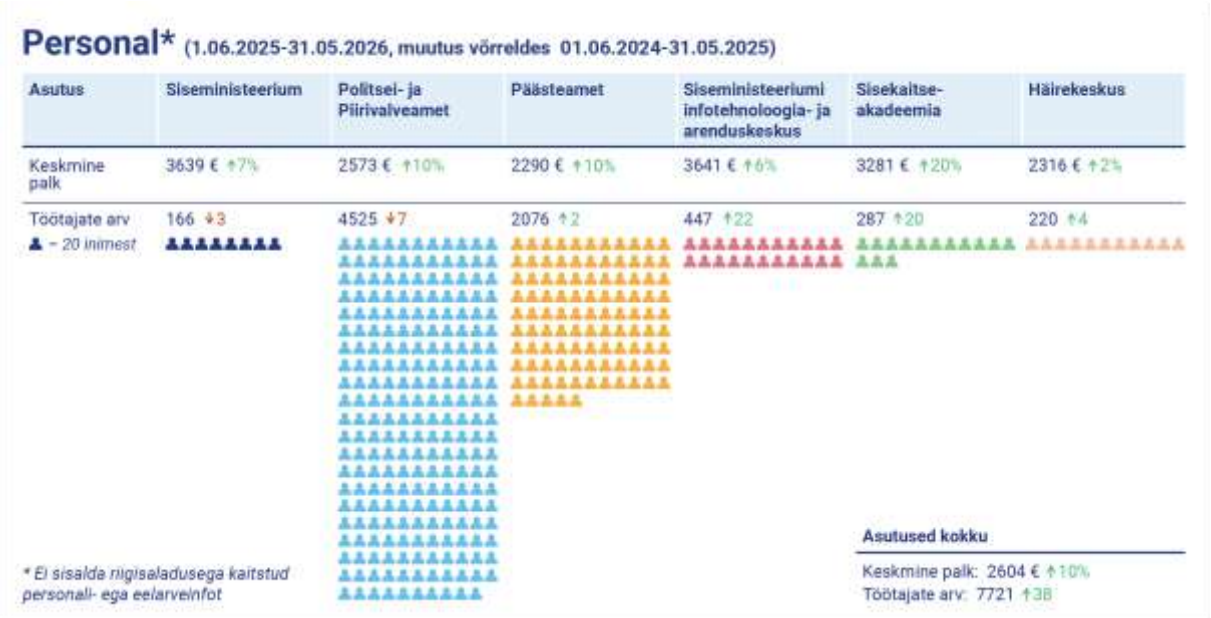
Valitsemisala personali ülevaade

Siseministeeriumi valitsemisalas (valitsusasutustes ja hallatavates asutustes) töötab kokku 7721 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[31].

Enam kui pool neist (59%) töötab Politsei- ja Piirivalveametis ja Päästeametis. Võrreldes aasta varasemaga on teenistujate arv valitsemisalas kasvanud 38 võrra. Teenistujaid lisandus kõige enam Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusesse (+22) ning Sisekaitseakadeemiasse (+20).

2026. aasta riigieelarvest eraldati lisavahendid siseturvalisuse valdkonna teenistujate palgafondi suurendamiseks. Valitsemisala teenistujate keskmine kogupalk[32] oli 01.06.2026 seisuga 2604 eurot, aastaga on see kasvanud 10%.

Joonis 40. Siseministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

[31] Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

[32] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide info – tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valitsemisala tulemusvaldkondadega – Siseturvalisus ja Sidus ühiskond – seotud arengukavad on kättesaadavad Siseministeeriumi kodulehel. Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. SIM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

Tabel 369. Siseministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Siseturvalisus	Siseturvalisuse arengukava 2020-2030	Turvalise elukeskkonna programm
		Kriisikindla ühiskonna programm
		Sisejulgeoleku programm
		Rahvastikuhalduse programm
		Siseturvalisuse toetamise programm
Sidus ühiskond	Sidusa Eesti arengukava 2021-2030	Kogukondliku Eesti programm
		Erakondade rahastamise programm

3.17.1 Tulud

Siseministeeriumi valitsemisala suurimad tuluallikad on saadud toetused, riigilõivud ning tulu trahvidelt ja muudelt varalistelt karistustelt.

Tabel 370. Siseministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
18.1	**Tulud kokku**	**110 706**	**102 122**	**123 447**	**21 325**	**21%**
18.2	Saadud toetused	47 203	41 686	53 058	11 372	27%
18.3	Riigilõivud	20 006	23 232	32 864	9 631	41%
18.4	Tulu majandustegevusest	5 965	5 356	5 777	421	8%
18.5	Trahvid ja muud varalised karistused	36 223	30 857	30 857	0	0%
18.6	Muud tulud	1 298	894	892	-2	0%

Saadud toetused

Toetuste mahuks 2027. aastal on planeeritud 53,06 mln eurot. Toetuste all kajastatakse põhiosas saadud välistoetusi kogumahus 53,03 mln eurot. Toetuste mahu muutust mõjutavad

välistoetustest prognoositava rahastuse kasv, uute projektide lisandumine, rändepaketi rakendamine ning programmi perioodi lõpu lähenemine. Olulisemate välistoetustena on planeeritud 2021–2027 perioodi Euroopa Liidu fondidest saadavad tulud 49,94 mln eurot, sh Sisejulgeolekufond (ISF) 4,53 mln eurot, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (AMIF) 8,27 mln eurot ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI) 28,30 mln eurot, ühtekuuluvusfondist saadavad tulud 3,04 mln eurot, taaste- ja vastupidavusrahastust saadavad tulud 0,75 mln eurot, Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametilt FRONTEX saadavad tulud 1,60 mln eurot ning väiksemad otsetoetused asutustele kogumahuga 3,45 mln eurot. Lisaks Euroopa Majanduspiirkonna toetustele on planeeritud 2027. aasta eelarvesse Norra toetused mahus 2,52 mln eurot ja Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toetus 0,57 mln eurot.

Riigilõivud

Lõivude all kajastatakse toimingute eest laekunud tulu. Suurem osa riigilõivust laekub isikut tõendavate dokumentide seaduse, välismaalaste seaduse, kodakondsuse seaduse ja EL kodaniku seaduse alusel teostatavate toimingute riigilõivudest. Riigilõivude prognoosi aluseks on aeguvate dokumentide prognoosid ning eelnevad trendid. Riigilõivudest saadava tulu prognoos võrreldes 2026. aastaga kasvab, kuna 2027. aastal on oodata Eesti kodanike passide ja ID-kaartide tavapärasest suuremat väljavahetamise mahtu. Eesti kodaniku pass väljastatakse kuni kümneaastase kehtivusajaga ning seetõttu langeb 2027. aastasse suurem hulk passide pikendamisi.

Tulud majandustegevusest

SIM-i valitsemisalas teenivad majandustegevusest tulu peamiselt PPA, SKA ja SMIT. Majandustegevusest saadud tulu all kajastub peamiselt õhusõidukite teenuse osutamiselt saadav tulu, SKA täiendkoolitustelt laekuv tulu ning rahvastikuregistri päringuteenustelt saadav tulu. Majandustegevusest saadavaid tulusid kasutatakse samade teenuste osutamisega seotud kulude katmiseks.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvide ja muude varaliste karistuste all prognoositakse väärteomenetluse seadustiku alusel saadavaid trahvitulusid (nt liiklusjärelevalve). 2027. aasta tulude prognoos on võrreldes 2026. aastaga samal tasemel.

Muud tulud

Muude tegevustuludena prognoositakse kohtute ja kohtutäiturite otsuste alusel laekuvaid tulusid, tuleohutuse järelevalve inspektorite määratud sunnirahasid ning konfiskeeritud vara ja konfiskeerimise asendamisel saadud rahaliste kohustuste täitmisest laekuvaid tulusid.

3.17.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 371. Siseministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.7	**Siseministeeriumi valitsemisala**	**-592 866**	**-509 447**	**-39 813**	**-37 845**	**-5 761**	**0**
18.8	Siseministeerium	-47 054	-37 135	-2 045	-7 874	0	0
18.9	Kaitsepolitseiamet	-47 624	-46 680	0	-943	0	0
18.10	Päästeamet	-118 680	-110 071	-8 020	-434	-155	0
18.11	Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus	-43 346	-36 660	-3 685	-1 701	-1 300	0
18.12	Sisekaitseakadeemia	-30 337	-25 043	-2 791	-466	-2 037	0
18.13	Politsei- ja Piirivalveamet	-296 184	-244 491	-23 025	-26 427	-2 240	0
18.14	Häirekeskus	-9 641	-9 367	-246	0	-29	0

Tabel 372. Siseministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.7	**Siseministeeriumi valitsemisala**	**-572 854**	**-578 436**	**-592 866**	**-14 429**	**2%**	**-34 822**
	Tööjõukulud	-308 300	-324 951	-337 348	-12 396	4%	-13 342
	Majandamiskulud	-130 476	-141 392	-149 344	-7 952	6%	-17 578
	Muud tegevuskulud	-592	-63	0	63	-100%	-4
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-88 256	-56 184	-55 458	726	-1%	-1 906
	Sotsiaaltoetused	-1 989	-2 025	-1 479	547	-27%	-20
	Muud toetused	-16 016	-22 143	-16 950	5 192	-23%	-1 971
18.99	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-27 143	-31 678	-32 287	-609	2%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-82	0	0	0	0%	0
18.8	**Siseministeerium**	**-24 682**	**-38 797**	**-47 054**	**-8 257**	**21%**	**-3 677**
	Tööjõukulud	-9 947	-10 938	-17 898	-6 960	64%	-1 628
	Majandamiskulud	-2 374	-6 724	-13 059	-6 335	94%	-349
	Muud tegevuskulud	-6	-8	0	8	-100%	-1
	Sotsiaaltoetused	-13	-10	-10	0	0%	-2
	Muud toetused	-11 930	-19 871	-14 038	5 833	-29%	-1 697
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-412	-1 246	-2 049	-804	65%	0
18.9	**Kaitsepolitseiamet**	**-79 546**	**-47 639**	**-47 624**	**15**	**0%**	**-95**
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-79 546	-47 639	-47 624	15	0%	-95
18.10	**Päästeamet**	**-119 339**	**-118 630**	**-118 680**	**-50**	**0%**	**-6 066**
	Tööjõukulud	-73 986	-77 751	-78 109	-358	0%	-1 069
	Majandamiskulud	-34 685	-31 757	-30 294	1 463	-5%	-4 723
	Muud tegevuskulud	-36	0	0	0	0%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Muud toetused	-3 550	-1 385	-2 493	-1 107	80%	-274
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-7 040	-7 736	-7 784	-48	1%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-41	0	0	0	0%	0
18.11	**Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus**	**-50 266**	**-43 636**	**-43 346**	**290**	**-1%**	**-4 291**
	Tööjõukulud	-24 717	-23 247	-24 057	-810	3%	-1 927
	Majandamiskulud	-20 738	-17 402	-15 570	1 832	-11%	-2 364
	Muud tegevuskulud	-7	0	0	0	0%	0
	Muud toetused	-1	-1	-1	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-4 804	-2 987	-3 718	-732	25%	0
18.12	**Sisekaitseakadeemia**	**-26 313**	**-28 786**	**-30 337**	**-1 551**	**5%**	**-2 256**
	Tööjõukulud	-15 158	-14 975	-15 033	-58	0%	-1 301
	Majandamiskulud	-7 527	-9 097	-10 932	-1 836	20%	-936
	Muud tegevuskulud	-16	-15	0	15	-100%	-1
	Sotsiaaltoetused	-1 962	-2 012	-1 466	547	-27%	-18
	Muud toetused	-130	-17	-17	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 521	-2 670	-2 889	-219	8%	0
18.13	**Politsei- ja Piirivalveamet**	**-263 716**	**-291 305**	**-296 184**	**-4 878**	**2%**	**-18 184**
	Tööjõukulud	-176 893	-189 706	-193 930	-4 224	2%	-7 184
	Majandamiskulud	-63 989	-75 330	-78 395	-3 065	4%	-9 187
	Muud tegevuskulud	-517	-38	0	38	-100%	-2
	Riigisaladusega kaetud vahendid	-8 710	-8 545	-7 834	711	-8%	-1 811
	Sotsiaaltoetused	-13	-3	-3	0	0%	0
	Muud toetused	-405	-868	-401	467	-54%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-13 148	-16 816	-15 621	1 195	-7%	0
	Intressikulu ja muud finantskulud	-40	0	0	0	0%	0
18.14	**Häirekeskus**	**-8 991**	**-9 643**	**-9 641**	**2**	**0%**	**-252**
	Tööjõukulud	-7 598	-8 335	-8 321	13	0%	-233
	Majandamiskulud	-1 163	-1 083	-1 094	-11	1%	-19
	Muud tegevuskulud	-10	-2	0	2	-100%	0
	Sotsiaaltoetused	-1	0	0	0	0%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-218	-224	-226	-2	1%	0

SIM-i valitsemisala 2027. aasta kulude eelarve on 592,87 mln eurot, millest 86% kaetakse Eesti riigi vahenditest, 6% välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust ning 8% muudest vahenditest, sh arvestuslikud vahendid.

Valitsemisala ja asutuste kulud sisaldavad käibemaksu ning ei sisalda amortisatsiooni.

Välisvahendid suunatakse suuremas osas siseturvalisuse tagamiseks, sh 63% välisvahenditest suunatakse piirihalduseks, raske kuritegevuse tõkestamiseks, kodakondsus- ja rändehaldusega seonduvateks tegevusteks.

Kõige suurema osa ehk 337,35 mln eurot moodustavad valitsemisala eelarvest tööjõukulud (57% kulude eelarvest), majandamiskulude eelarve on 149,34 mln eurot (25% kulude eelarvest).

Valitsemisala 2027. aasta kulude eelarve maht võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja reservidest eraldatud vahenditeta) kasvab 2% .

Siseministeerium

SIM-i 2027. aasta kulude eelarve kokku on 47,05 mln eurot. 7,87 mln euro ulatuses finantseeritakse ministeeriumi kulusid välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust. Välistoetuste summad suunatakse riskinoortega seotud tegevusteks, kodanikuühiskonna võimestamiseks, kriisiennetuseks, integratsioonimeetmete tõhustamiseks, fondide tehnilise abi kulude katteks.

Kõige suurema osa ehk 17,90 mln eurot moodustavad ministeeriumi kulude eelarvest tööjõukulud. Ministeeriumi tööjõukulude eelarves sisalduvad ka palgatõusudeks eraldatud vahendid (7,32 mln eurot). Kuivõrd palgatõusu vahendid katavad vaid väikese osa Siseministeeriumi valitsemisala palgatõusu lisavajadusest, siis analüüsitakse detailselt, millistel ametikohtadel on palga korrigeerimise vajadus kõige kriitilisem. Vastavalt analüüsil põhinevatele otsustele suunatakse palgatõusudeks eraldatud vahendid ministeeriumi eelarvest valitsemisala asutuste eelarvetesse.

Muude toetuste eelarve on 14,04 mln eurot ja moodustab ministeeriumi kulude eelarvest 30%.

SIM-i kulude eelarve suureneb 2027. aastal võrreldes 2026. aasta riigieelarvega 21%.

Kõige suurem osa ministeeriumi eelarvest kasutatakse 2027. aastal poliitikate kujundamisega seotud tegevuste kulude katteks, toetustena erakondade rahastamiseks ja korraldusasutuse ülesannete täitmiseks.

Päästeamet

PÄA 2027. aasta kulude eelarve kokku on 118,68 mln eurot. 0,43 mln euro ulatuses finantseeritakse PÄA kulusid välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust. Päästeameti kulude eelarve on 2027. aastal 2026. aasta riigieelarve tasemel.

Kõige suurema osa ehk 78,11 mln eurot moodustavad PÄA eelarvest tööjõukulud.

PÄA kulude eelarve on 2027. aastal prognoositud 2026. aasta tasemel. Võrreldes 2026. aastaga on 2027. aasta majandamiskulude prognoos 1,46 mln eurot väiksem, samas kui muude toetuste maht on prognoosi kohaselt 1,11 mln eurot suurem.

Kõige suurem osa PÄA kulude eelarvest kasutatakse 2027. aastal päästetöö baasteenuse tagamiseks (54% Päästeameti kulude eelarvest).

Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus

SMIT-i 2027. aasta kulude eelarve kokku on 43,35 mln eurot. 1,70 mln euro ulatuses finantseeritakse SMIT-i kulusid välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust. Kõige suurema osa ehk 24,06 mln eurot moodustavad SMIT-i eelarvest tööjõukulud.

SMIT-i kulude eelarve väheneb vähesel määral (alla 1%-di) 2027. aastal võrreldes 2026. aasta riigieelarvega. Võrreldes 2026. aastaga vähenevad majandamiskulud 1,83 mln eurot, mõnevõrra suurenevad tööjõukulud 0,81 mln eurot.

SMIT pakub siseturvalisusega seotud infosüsteemide arendust ja haldust PPA-le, PÄA-le, HÄK-ile, SKA-le ja SIM-ile. SIM valitsemisala asutustele osutatavate teenuste kulude mahuks on prognoositud 38,13 mln eurot ehk 88% SMIT kuludest. Lisaks osutab SMIT teatud juhtudel teenuseid SIM valitsemisala välistele asutustele.

Sisekaitseakadeemia

SKA 2027. aasta kulude eelarve kokku on 30,34 mln eurot. 0,47 mln euro ulatuses finantseeritakse SKA kulusid välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust. Kõige suurema osa ehk 15,03 mln eurot moodustavad Sisekaitseakadeemia eelarvest tööjõukulud.

SKA kulude eelarve suureneb 2027. aastal võrreldes 2026. aasta riigieelarvega 5%, sh enim suureneb majandamiskulude eelarve.

Kõige suurem osa SKA kulude eelarvest kasutatakse tasemeõppe läbiviimiseks.

Politsei- ja Piirivalveamet

PPA 2027. aasta kulude eelarve kokku on 296,18 mln eurot. 26,43 mln euro ulatuses finantseeritakse PPA kulusid välistoetustest ja riiklikust kaasfinantseeringust. Suuremad välistoetused PPA eelarves on suunatud piirivalvevõimekuse suurendamiseks, raske kuritegevuse tõkestamiseks, rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate toetamiseks menetlustes, õigusteenuse tagamiseks rahvusvahelise kaitse ja kohtumenetluste toimingutes, taustakontrolli võimekuse loomiseks ja teenuse pakkumiseks, infosüsteemide arendamiseks.

Kõige suurema osa ehk 193,93 mln eurot moodustavad PPA eelarvest tööjõukulud.

PPA kulude eelarve suureneb 2027. aastal võrreldes 2026. aasta riigieelarvega 2%, sh enim suurenevad tööjõukulud ja majandamiskulud.

Kõige suurem osa PPA kulude eelarvest kasutatakse patrulltööle, raskete peitkuritegude avastamisele, kogukonnaga seotud süütegude lahendamiseks ja piiri valvamisele.

Häirekeskus

HÄK-i 2027. aasta kulude eelarve kokku on 9,64 mln eurot. Kõige suurema osa ehk 8,32 mln eurot moodustavad HÄK-i eelarvest tööjõukulud.

HÄK-i kulude eelarve on 2027. aastal 2026. aasta riigieelarve tasemel.

Kõige suurem osa HÄK-i kulude eelarvest kasutatakse hädaabiteadete vastuvõtmisele ja töötlemisele.

3.17.3 Kulud tegevuspõhises vaates

2027. aastal keskendutakse siseturvalisuse valdkonna järelkasvu tagamisele, piirivalvamise tugevdamisele, kriisideks valmisoleku suurendamisele ja elanikkonnakaitse arendamisele. Jätkatakse idapiiri väljaehitamist ja kriisireservide loomist, korraldatakse kriisikoolitusi elanikele ning kohalikele omavalitsustele, ajakohastatakse taktikalise väljaõppe taristut, luuakse droonide tuvastamise ja tõrje võimekus ning uuendatakse ja täiendatakse relvastust.

Tabel 373. Siseministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr	.	2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	SISEMINISTEERIUMI VALITSEMISALA						
18.15	Tulemusvaldkond: Siseturvalisus	-536 463	-536 805	-550 330	-13 525	3%	-33 873
18.16	Turvalise elukeskkonna programm	-144 161	-138 005	-142 947	-4 942	4%	-7 397
18.27	Kriisikindla ühiskonna programm	-145 244	-133 492	-135 351	-1 859	1%	-9 902
18.48	Sisejulgeoleku programm	-168 491	-153 185	-148 318	4 867	-3%	-4 561
18.64	Rahvastikuhalduse programm	-42 826	-36 609	-47 807	-11 198	31%	-4 336
18.76	Siseturvalisuse toetamise programm	-35 741	-75 514	-75 907	-393	1%	-7 678
18.89	Tulemusvaldkond: Sidus ühiskond	-9 247	-9 953	-10 248	-295	3%	-948
18.90	Kogukondliku Eesti programm	-4 317	-5 178	-5 577	-399	8%	-948
18.96	Erakondade rahastamise programm	-4 931	-4 775	-4 671	104	-2%	0

Palgatõusudeks eraldatud vahendid suurendavad programmide eelarvet järgmiselt: Kriisikindla ühiskonna programm 1,88 mln eurot, Turvalise elukeskkonna programm 4,16 mln eurot ja Sisejulgeoleku programm 1,28 mln eurot. Palgatõusuvahendite lõplik jaotus programmide vahel täpsustub pärast vahendite üleandmist valitsemisala asutuste eelarvetesse.

Ülejäänud suuremad muutused toimuvad „Sisejulgeoleku programmi“ ja „Rahvastikuhalduse programmi“ kuludes. Sisejulgeoleku programmi kulude vähenemine on peamiselt tingitud planeeritud välistoetustest ja nende jaotumisest programmide vahel. 2026. ja 2027. aasta eelarves kajastuvad välistoetused on erineva suunitlusega ning nende kavandatud kasutamine jaotub tegevuspõhiselt erinevalt. Seetõttu mõjutavad need ka programmide vahelist kulustruktuuri. Kõige suuremad muutused programmi tegevuste vahel tulenevad rändepaketi rakendamisest. Rahvastikuhalduse programmi kulude suurenemine on seotud planeeritud välistoetuste ning arvestuslike vahendite kulu kasvuga, mis tuleneb 2027. aastal väljaantavate isikut tõendavate dokumentide suuremast mahust. Lisaks mõjutab programmide kulustruktuuri kulumudelite korrigeerimine, mille tulemusel on muutunud kulude jaotumine programmide ja programmi tegevuste vahel.

3.17.3.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus

Tulemusvaldkondade „Siseturvalisus“ ja „Sidus ühiskond“ Siseministeeriumi juhtimisel olevate programmide struktuuri muudatused alates perioodist 2027–2030 on tingitud valitsemisala vajadusest korrastada programmide juhtimiskorraldust, et ministeeriumi struktuur toetaks senisest enam programmide juhtimist. See loob SIM valitsemisala asutustele selgema partnerluse konkreetsest programmist, kui kõik valdkonnas omavahel tihedalt seotud teemad on koondatud valdkonna eest vastutava asekantsleri juhtimise alla. Programmide struktuur on seega selgem ja läbipaistvam.

Programmide struktuuris planeeritud muudatusi tutvustati 17. märtsil 2026. aastal siseturvalisuse arengukava (STAK) ja 19. märtsil 2026. aastal sidusa ühiskonna arengukava (SIDEST) juhtkomisjonide kohtumistel. Mõlemad juhtkomisjonid kiitsid programmide muudatused heaks.

3.17.3.1.1 Turvalise elukeskkonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tulemusliku ennetuse, kohaliku tasandi kaasamise, politsei tõhusa reageerimise ning süüteomenetluse kaudu on loodud turvaline elukeskkond.

Asutused, kes viivad programmi ellu: PPA, SIM.

Tabel 374. Turvalise elukeskkonna programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestusliku vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.16	Turvalise elukeskkonna programm	-142 947	-138 855	-606	-2 880	-606	0
18.17	Ennetus siseturvalisuses	-29 355	-28 500	-29	-773	-53	0
18.22	Korrakaitse ja süüteomenetlus	-113 592	-110 355	-577	-2 106	-553	0

Turvalise elukeskkonna programm kujuneb kahe varasema programmi „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamise programm“ ning „Kiire ja asjatundliku abi programm“ osalisel liitmisel. Programmi koonduvad kokku siseturvalisuse valdkonna politseilised tegevused süütegude ennetusest ja kogukonna süütegude menetlusest, turvalise keskkonna kujundamisest, avaliku korra tagamisest ja süütegudele reageerimisest. Varasemast neljast programmi tegevusest moodustub kaks programmi tegevust „Ennetus siseturvalisuses“ ja „Korrakaitse ja süüteomenetlus“. Kuna riskikäitumise ja süütegude ennetamine, avaliku korra

tagamine ja reageerimine kannavad kõik terviklikku turvalisuse tagamise eesmärki, siis nende valdkondade elluviimise kavandamine toimub koostoimes ja tegevuste tulemuslikkus mõjutab üksteist.

Siseturvalisuse vabatahtlike valdkond – programmi tegevus „Siseturvalisuse vabatahtlikud“ – liigub horisontaalse teemana „Siseturvalisuse toetamise programmi“ koosseisu.

Programmi elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb sisejulgeoleku asekantsler. Turvalise elukeskkonna arendamist kohalikes omavalitsustes toetab ja suunab koostöös SIM-iga PPA.

Rida 18.17 programmi tegevus: Ennetus siseturvalisuses

Programmi tegevuse eesmärk: Riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja erasektori koostöös on loodud turvaline elukeskkond ning tulemusliku ennetustöö abil on vähenenud riskikäitumine ja süüteod, inimesed on teadlikumad ning oskavad ohte ennetada ja neile reageerida.

Tabel 375. Programmi tegevuse ennetus siseturvalisuses 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kohalike omavalitsuste osakaal, kelle arengukavas on turvalisus eesmärgistatud, % Allikas: Siseministeerium	76	89
Inimeste osakaal, kes on viimase aasta jooksul kasutanud ennetusabinõusid oma vara kaitsmiseks, % Allikas: SIM, Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	76	75
Elanike osakaal, kes on valmis lähisuhtevägivalla juhtumist politseid teavitama, % Allikas: PPA, Eesti elanikkonna turvalisuse uuring	n/a	37

Mõõdikud näitavad ennetustegevuste mõju ühiskonnas laiemalt ning muutusi inimeste ja organisatsioonide käitumises, teadlikkuses ja valmisolekus panustada turvalise elukeskkonna kujundamisse. „Kohalike omavalitsuste osakaal, kelle arengukavas on turvalisus eesmärgistatud“ näitab, mil määral on kohaliku tasandi koostöö ja nõustamistegevused viinud selleni, et turvalisus on omavalitsuste strateegilistes eesmärkides teadlikult arvesse võetud. Mõõdik peegeldab ennetustegevuste tulemusel kasvanud institutsionaalset valmisolekut ja pühendumist turvalise elukeskkonna kujundamisele.

„Inimeste osakaal, kes on viimase aasta jooksul kasutanud ennetusabinõusid oma vara kaitsmiseks“ näitab inimeste teadlikkuse ja ennetava käitumise muutust. Näitaja kaudu saab hinnata, kas teavitustegevused ja ennetusmeetmed on suurendanud inimeste valmisolekut vara kaitsmise kaudu riske vähendada.

„Elanike osakaal, kes on valmis lähisuhtevägivalla juhtumist politseid teavitama“ näitab inimeste teadlikkust, usaldust ja kannatanute kaitsmiseks sekkumisvalmidust. Mõõdik

peegeldab, kas ennetus- ja teavitustegevused on suurendanud elanike valmisolekut vägivallajuhtumitest teada andma, sh abi otsima. Soov on jõuda olukorrani, kus inimesed tunneksid, et vägivallal ei ole õigustust, oskaksid vägivalda märgata ja julgevad sellele asjakohaselt reageerida. Mõõdik on programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks kasutusel alates perioodist 2026–2029.

Tabel 376. Programmi tegevuse ennetus siseturvalisuses eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.17	**Ennetus siseturvalisuses**	**-30 098**	**-28 937**	**-29 355**	**-418**	**1%**	**-3 064**
18.18	Tööjõu- ja majandamiskulud	-29 401	-28 110	-28 527	-417	1%	-2 824
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-15	-26	-26	0	1%	0
18.19	Sotsiaaltoetused	-1	-1	-1	0	33%	0
18.20	Muud toetused	-436	-665	-666	-1	0%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-3	-3	0	2%	0
18.21	Muud kulud	-260	-162	-162	0	0%	-240

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust „Ennetus siseturvalisuses“ viiakse ellu SIM-i ning PPA teenuste kaudu. Eesmärgiks on suurendada kohalike omavalitsuste turvalisuse kavandamise ja elluviimise võimekust ning toetada meetmete rakendamist, mis vähendavad süütegusid soodustavaid tingimusi ja riskikäitumist, pöörates sealjuures tähelepanu turvalise avaliku ruumi kujundamisele. 2027. aastaks on programmi tegevuse kuluks planeeritud 29,36 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 0,42 mln eurot.

SIM vastutab poliitika kujundamise ning selle elluviimise koordineerimise eest. Selleks on 2027. aastaks planeeritud 2,09 mln eurot. Tegevused on suunatud turvalise elukeskkonna kujundamisele ja kohalike omavalitsuste turvalisuse võimekuse suurendamisele. Selleks kujundatakse SIM-i teenuste kaudu eri poolte oskusi ja hoiakuid, võimestatakse inimesi ja kogukondi ja kohalike omavalitsusi. Täpsustatakse eri asutuste, ühingute ja kogukondade rolle ja arendatakse nende vahelist koostööd. Olulisimal kohal on vägivalla ennetamise ja selle riski varajase märkamisega seotud tegevused, nt inimeste teadlikkuse suurendamine ja oskuste parandamine, milleks viiakse ellu erinevaid teadus- ja/või tõenduspõhiseid tegevusi. Enam tegeletakse küberkiusamise ja interneti vahendusel toime pandava laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamisega. PPA piirkondliku politseitöö teenus keskendub ohtude varajasele tuvastamisele ning kogukonna turvalisust häirivate probleemide lahendamisele koostöös partneritega, milleks on 2027. aastaks planeeritud 14,22 mln eurot. Julgestusteenuse kaudu tagatakse kaitstavate isikute, objektide ja PPA taristu turvalisus. Isiku- ja objektikaitse kuluks on 2027. aastaks planeeritud 10,27 mln eurot. PPA poolt elluviidava tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenusega viiakse ohtude ennetamiseks läbi tegevus- ja

relvalubadega seotud menetlusi ning teostatakse riiklikku järelevalvet. Tegevus- ja relvalubade väljastamise ning loa omajate üle tehtava järelevalve tegevusteks on planeeritud 2027. aastaks 1,73 mln eurot. Lisaks viiakse süütegude ja ohtu sattumise riski ennetamiseks PPA-s ellu ennetuse teenust, mille raames juhitakse projekte, kampaaniaid, avalikke esinemisi ja üritusi koostöös partneritega avalikust, era- ja mittetulundussektorist. Ennetuse teenuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 1,04 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud välistoetustest 0,77 mln eurot, mis suuremas osas suunatakse riskinoortega seotud tegevustesse.

Rida 18.22 programmi tegevus: Korrakaitse ja süüteomenetlus

Programmi tegevuse eesmärk: Sündmustele reageerimisel rakendatakse olukorrale vastavaid ressursse, seades esikohale inimeste elu ja tervist ohustavad juhtumid ning sündmuste lahendamist ja süütegude menetlemist toetavad kaasaegsed digilahendused ja automaatsed järelevalvesüsteemid.

Tabel 377. Programmi tegevuse korrakaitse ja süüteomenetlus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Tiheasustusega alal elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste osakaal, % Allikas: Siseministeerium	94	95
Hajaasustusega alal elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste osakaal, % Allikas: Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	78	95
Atesteeritud patrullpolitseinike osakaal (võrreldes patrullpolitseinike arvuga), % Allikas: PPA, Eesti elanikkonna turvalisuse uuring	n/a	75

Mõõdikud näitavad politsei võimekust tagada avalikku korda ja reageerida tõhusalt ohtlikele sündmustele. Operatiivvõimekus sõltub otseselt eelarvest, mis määrab patrullide arvu, elu ja tervist ohustavatele sündmustele reageerimiskiiruse ja väljaõppe kvaliteedi. Avaliku korra tagamiseks on olulisim valmisolek reageerida elu ja tervist ohustavatele sündmustele. „Tiheasustusega alal elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste osakaal“ peegeldab korrakaitse operatiivset suutlikkust tagada tiheasustusalal avalik kord ning lõpetada kõrge riskitasemega sündmused võimalikult kiiresti. „Hajaasustusega alal elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste osakaal“ kirjeldab politsei võimekust tagada vajalik reageerimistase ka hajaasustusega piirkondades, kus geograafilised vahemaad ja ressursijaotus muudavad reageerimise keerukamaks. Näitajate kaudu saab hinnata, kas inimestele tagatakse võrreldav turvalisuse tase sõltumata nende elukohast. PPA suutlikkust reageerida väljakutsetele mõjutab kõige enam esmareageerijate ehk patrullide puudus.

Sündmustele reageerimise kiirus on varasemate aastatega võrreldes pidevalt tõusnud, millele on kaasa aidanud tehnoloogia nutikam kasutamine, sh targem planeerimine. Samas on patrullide keskmise väljapaneku arv pidevalt vähenenud, mis võib hakata tulevikus mõjutama väljakutsetele jõudmise kiirust ning liiklusjärelevalve ja avaliku korra tagamise taset. Elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste mõõdikute täitmise eelduseks on, et PPA esmareageerijate arv säilib vähemalt olemasoleval tasemel.

Mõõdik „Atesteeritud patrullpolitseinike osakaal" näitab, millisel määral vastavad patrullpolitseinikud nõutud pädevusstandarditele ning on saanud vajaliku väljaõppe, teadmised ja oskused professionaalseks ülesannete täitmiseks siseturvalisuse ja avaliku korra tagamisel, suurendades seeläbi ka usaldust politsei vastu. Mõõdik on programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks kasutusel alates perioodist 2026–2029.

Tabel 378. Programmi tegevuse korrakaitse ja süüteomenetlus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.22	**Korrakaitse ja süüteomenetlus**	**-114 063**	**-109 068**	**-113 592**	**-4 524**	**4%**	**-4 332**
18.23	Tööjõu- ja majandamiskulud	-112 213	-107 313	-111 854	-4 541	4%	-3 823
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-53	-91	-91	0	0%	0
	Sh kohtutäiturite tasud	-37	-50	-50	0	0%	0
	Sh trahviteadete postikulu	-275	0	-435	-435	100%	0
18.24	Sotsiaaltoetused	-4	-1	-1	0	4%	0
18.25	Muud toetused	-65	-20	-21	0	2%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-2	-2	0	-20%	0
18.26	Muud kulud	-1 782	-1 734	-1 716	18	-1%	-509

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust „Korrakaitse ja süüteomenetlus" viiakse ellu SIM-i ning PPA teenuste kaudu. 2027. aastaks on programmi tegevuse kuluks planeeritud 113,59 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 4,52 mln eurot. SIM korrakaitsepoliitika kujundamise teenus loob strateegilise raamistiku korrakaitse tagamise valdkonnale. Poliitika kujundamise kuluks on 2027. aastaks planeeritud 4,84 mln eurot. PPA teenuste kaudu tagatakse avalik kord, kogukonna turvalisus ning õigusnormide järgimine. Patrulltöö ja piirkondliku politseitöö teenused keskenduvad rikkumiste ennetamisele, ohtude varajasele tuvastamisele ning kogukonna turvalisust häirivate probleemide lahendamisele koostöös partneritega. Patrulltöö teenus keskendub ohtude varajasele tuvastamisele ja reageerimisele rikkumiste kõrvaldamiseks, milleks on 2027. aastaks planeeritud 45,64 mln eurot. Liiklusjärelevalve teenuse eesmärk on vähendada liiklejate riskikäitumist ja parandada

liiklusohutust. Liiklejate riskikäitumise vähendamise ja liiklusohutuse parandamise kuluks on 2027. aastaks planeeritud 5,53 mln eurot. Eriüksuse ja kiirreageerimise teenus tagab suutlikkuse reageerida kõrgendatud ohuastmega sündmustele ning tõrjuda avalikku korda ähvardavaid ohte ka keerukates ja eritingimusi nõudvates olukordades. Kõrgendatud ohuastmega sündmustele reageerimise ning avalikku korda ähvardavate ohtude tõrjumise kuluks on 2027. aastaks planeeritud 11,01 mln eurot. Isikute kinnipidamise teenus tagab seaduslikud ja turvalised kinnipidamistingimused ning menetlustoimingute tõrgeteta läbiviimise. Kinnipeetavatele isikutele turvaliste kinnipidamistingimuste tagamise ning menetlustoimingute läbiviimise kuluks on 2027. aastaks planeeritud 10,39 mln eurot. Isikute otsimise teenus võimaldab tagaotsitavate ja kadunud isikute tuvastamist ning toetab rahvusvahelist koostööd. Selle teenuse kuluks on 2027. aastaks planeeritud 0,99 mln eurot. PPA kogukonnaga seotud süütegude lahendamise teenuse kaudu tagatakse süütegude lahendamine, et vähendada süütegude korduvust ja nende tagajärgede ulatust ning toetada õigluse jaluleseadmist. Süüteomenetluse tõhustamiseks arendatakse automaatseid järelevalvesüsteeme ja erinevaid digilahendusi, sh olemasolevaid menetlusi digiteeritakse. Süütegude lahendamisega seotud tegevuste kuluks on 2027. aastaks planeeritud 35,20 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt (97%-di ulatuses) riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Välistoetustest on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud 2,11 mln eurot (2%-ti), mis suuremas osas suunatakse taustakontrolli võimekuse loomiseks ja teenuse pakkumiseks.

3.17.3.1.2 Kriisikindla ühiskonna programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti ühiskond on kriisidele vastupidav, valmis ohte ennetama ning neile reageerima, inimesed on ohtudest teadlikud ning võtavad vastutuse oma isikliku valmisoleku eest.

Asutused, kes viivad programmi ellu: SIM, PÄA, HÄK, PPA.

Tabel 379. Kriisikindla ühiskonna programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.27	Kriisikindla ühiskonna programm	-135 351	-130 836	-327	-2 999	-1 189	0
18.28	Hädaabi 112 ja riigiinfo 1247	-9 922	-9 872	-21	0	-29	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.32	Demineerimine	-6 040	-5 918	-17	-105	0	0
18.35	Elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus	-14 230	-12 083	-23	-1 969	-155	0
18.39	Ohutus ja päästetööd	-91 345	-90 656	-259	-431	1	0
18.43	Lennu- ja merepääste	-13 815	-12 307	-6	-495	-1 006	0

Programm „Kriisikindel ühiskond“ kujuneb kolme varasema programmi „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine“, „Kiire ja asjatundlik abi“ ning „Kindel sisejulgeolek“ valdkondade pinnalt. Moodustub viis programmi tegevust „Elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus“, „Hädaabi 112 ja riigiinfo 1247“, „Ohutus ja päästetööd“, „Lennu- ja merepääste“ ning „Demineerimine“. Programm kajastab Eesti ühiskonnas ohtude ennetamise ja päästesündmustele reageerimisega seotud valmisoleku, pääste ja elanikkonnakaitse tegevusi. Kuna elanikkonnakaitse valmisolek, ohtude ennetamine, hädaabi teadete vastuvõtmine ja päästesündmusele reageerimine loovad tervikuna ühiskonna kriisikindlust, siis nende valdkondade elluviimise kavandamine toimub koostoimes ja tegevuste tulemuslikkus mõjutab üksteist.

Programmi elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb kriisivalmiduse ja elanikkonnakaitse asekantsler.

Rida 18.28 programmi tegevus: Hädaabi 112 ja riigiinfo 1247

Programmi tegevuse eesmärk: Kiire abi tagamiseks on elu, tervist, vara või keskkonda ohustavate sündmuste teated vastu võetud ning tagatud kiire ja usaldusväärse riigi- ja kriisiinfo kättesaadavus.

Tabel 380. Programmi tegevuse hädaabi 112 ja riigiinfo 1247 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Nende kõnede osatähtsus %-des, millele on vastatud 10 sekundi jooksul Allikas: Häirekeskus, %	97	92
Teadete, milles sisaldub oht elule ja tervisele, menetlemise kiirus, minutites Allikas: Häirekeskus	1.46	2
Elanike teadlikkus riigiinfo telefonist 1247, % Allikas: SIM siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	51	56

Elanike ootuste ja kiiresti areneva tehnoloogiaga tuleb arvestada ka hädaabiteadete korralduse juures. Riigi usaldusväärsust näitab elanike kindlustunne, et ohu ilmnemisel või ohtu sattumisel saavad nad loota riigi abile ning abi on võimalik kutsuda igal ajal, igas kohas ja olukorras, kus iga sekund loeb. Inimesele on tähtis, et hädaabiteade võetakse vastu kiirelt ja professionaalselt

ning edastatakse lahendamiseks õigetele abiandjatele. Kui HÄK-i mõõdikute sihid saavutatakse, näitab see hädaabiteadete menetlemise tõhusust ja kvaliteeti, mis on eluliselt oluline inimeste turvalisuse tagamisel. Mõõdikud „Nende kõnede osatähtsus, millele on vastatud 10 sekundi jooksul" ja "Teadete, milles sisaldub oht elule ja tervisele, menetlemise kiirus" näitavad abivajajatele abi saamise kiirust ja mõjutavad üldist rahulolu HÄK tööga. Jätkuvalt on probleemiks tööjõu ja järelekasvu piisavus, et saavutatud taset hoida ja säilitada operatiivne töövõimekus.

Mõõdiku "Elanike teadlikkus riigiinfotelefonist 1247" näitaja eesmärk on hinnata teadlikkust riigiinfo telefonist. Riigiinfotelefoniga leevendatakse erinevate asutuste infotelefonide ja hädaabinumbri 112 koormust olukordades, kus ei ole ohus elu, tervis või vara. Kõned, mis ei ole seotud kiire abivajadusega koormavad süsteemi, vähendades hädaolukorras olevate inimeste võimalust saada kiiret abi. Kui aga elanike teadlikkus riigiinfotelefonist 1247 ei kasva piisavalt, koormatakse hädaabi osutamise teenuste ressursse ebamõistlikult ning võib suureneda mure ja ebakindlus elupäästva abi õigeaegse saabumise osas. Mõõdikute sihtide hoidmine kriitilisel tasemel eeldab sihipäraseid eelarvelisi vahendeid päästekorraldajate järelkasvu tagamiseks, värbamisvõimekuse tõstmiseks ja konkurentsivõimelise palgafondi säilitamiseks. Samuti on vajalik investeerida infosüsteemide moderniseerimisse, et tagada teadete kiire digitaalne edastamine õigetele abiandjatele.

Tabel 381. Programmi tegevuse hädaabi 112 ja riigiinfo 1247 eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.28	**Hädaabi 112 ja riigiinfo 1247**	**-11 645**	**-9 763**	**-9 922**	**-159**	**2%**	**-277**
18.29	Tööjõu- ja majandamiskulud	-11 641	-9 762	-9 921	-159	2%	-277
	Sh pensionioote toetus	-13	-20	-20	0	0%	0
18.30	Sotsiaaltoetused	-1	0	0	0	60%	0
18.31	Muud toetused	-3	-1	-1	0	1%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-1	-1	0	3%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu HÄK ja SIM ning selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 9,92 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 0,16 mln eurot.

SIM vastutab hädaabi teadete menetlemise valdkonna poliitika kujundamise ja selle elluviimise koordineerimise eest. Selleks on 2027. aastal planeeritud 0,51 mln eurot.

HÄK hoiab teadete kiireks vastuvõtmiseks, abivajaduse täpseks väljaselgitamiseks ja abi väljasaatmiseks töös eri suhtluskanaleid, et tagada suhtlemine nii abivajajaga kui erinevate abiotsijate endi vahel. Häirekeskus tõstab inimeste teadlikkust hädaabiteadete kanalite

võimalustest, õige kanali valiku tegemiseks ja ohuolukorras käitumiseks. Häirekeskus tagab hädaabiteadete vastuvõtmise ja menetlemise kanalite jätkusuutlikkuse, arvestades tehnoloogia arengut ja inimeste kommunikatsiooniharjumusi. 2027. aastal on nendeks tegevusteks planeeritud kokku 9,42 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha).

Rida 18.32 programmi tegevus: Demineerimine

Programmi tegevuse eesmärk: Kiire ja asjakohane reageerimine lahingumoona ohu, keemia- ja kiirgusohu ning pommi- ja plahvatusohu korral aitab ennetada ja vähendada inim-, vara- või keskkonnakahju.

Tabel 382. Programmi tegevuse demineerimine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Pommi- ja plahvatusohu korral on mandril tagatud demineerijate kohalejõudmine 90 min jooksul, % Allikas: Päästeamet	100	100

Kiire reageerimine tagab ohuolukordade tõhusa likvideerimise ning vähendab märkimisväärselt inimeste elule ja tervisele tekkivaid ohte. Mõõdik „Pommi- ja plahvatusohu korral on mandril tagatud demineerijate kohalejõudmine 90 min jooksul" näitab osakaalu, kui kiiresti jõutakse kiireloomulistele sündmustele tavatingimustes. Selleks, et jõuda kiireloomulistele sündmustele 90 minutiga, tuleb tagada nelja pommigrupi olemasolu üle Eesti. Sihti ei suudeta saavutada, kui pommigrupp peab reageerima saartele. Eesmärgi saavutamisele aitab kaasa abidemineerijate laialdasem kaasamine, et toetada professionaalseid demineerijaid.

Tabel 383. Programmi tegevuse demineerimine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.32	**Demineerimine**	**-6 975**	**-6 041**	**-6 040**	**1**	**0%**	**-1 337**
18.33	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 965	-6 038	-6 033	5	0%	-1 329
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-13	-6	-6	0	0%	0
	Sh pensionioote toetus	-31	-11	-11	0	0%	0
18.34	Muud toetused	-10	-3	-7	-4	127%	-8

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust viiakse ellu PÄA teenuste kaudu, mis ühiselt aitavad ennetada ja vähendada inim-, vara- või keskkonnakahju. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks

tuvastab ja kõrvaldab PÄA lahingumoonast ning plahvatusohtlikest esemetest tulenevad ohud, et ei toimuks plahvatusi ja väheneks lõhkematerjali kättesaadavus. Demineerimisel kasutatakse kaasaegseid tehnoloogiavõimalusi ja maksimaalseid ohutusmeetmeid, et vähendada ohtusid demineerijatele ning õnnetusse sattunutele.

Programmi tegevuses kajastab oma teenuste kulu PÄA ning selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 6,04 mln eurot, sh lahingumoonast tuleneva ohu tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks on 2027. aastal planeeritud 2,34 mln eurot, pommi- ja plahvatusohu tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks 2,48 mln eurot, siseveekogudes leiduvatest plahvatusohtlikest esemetest tuleneva ohu tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks 0,60 mln eurot ja keemia-, bio-, kiirgus- ja tuumaohu (CBRN - *Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear*) avastamiseks, leviku tõkestamiseks ja kõrvaldamiseks 0,63 mln eurot.

2027. aasta eelarve on planeeritud 2026. aasta eelarve tasemel. Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud välistoetustest 0,10 mln eurot. Vahendid suunatakse valdkonna koolitusteks.

Rida 18.35 programmi tegevus: Elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus

Programmi tegevuse eesmärk: Siseturvalisuse asutused on valmis kriise lahendama, tagades riigi julgeoleku ja elanike turvalisuse, elanikud on kriisiteadlikud ja valmis toime tulema erinevate kriisidega.

Tabel 384. Programmi tegevuse elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku indeks Allikas: Päästeamet	8	7
Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriisivalmiduse baasnõuete indeks, % Allikas: Siseministeerium	73	75
Elanike osakaal, kellele on tagatud avalikud varjumiskohad, % Allikas: Päästeamet	10	12
Elanikkonnakaitse kriisireserv (kriisirolliga vabatahtlikud) Allikas: Päästeamet	45	250
Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime, % Allikas: Päästeamet	1,46	5

Valmisolek kriisideks sõltub nii riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, ettevõtete kui ka üksikisikute teadlikkusest ja oskustest kriisis tegutseda. Mõõdik „Kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku indeks" näitab kohalike omavalitsuste elanikkonnakaitse alase valmisoleku ja kriisinõuete täitmise taset, milleks PÄA loob omavalitsuste kriisireguleerimise ja

elanikkonnakaitse alase valmisoleku tõstmiseks eeldused, sh koolitused, nõustamised, toetusvoorud, haldusjärelevalve jms. Indeks loob hea ülevaate, kus on suuremad puudujäägid ja seega selged suunad, mida on tarvis järele aidata. Mõõdik „Siseministeeriumi valitsemisala asutuste baasnõuete indeks“ näitab valitsemisala asutuste valmisoleku taset ja selle muutust erinevate valmisoleku komponentide vaates. Need näitajad on oluliseks indikaatoriks ühiskonna kriisideks valmisolekule ning tulemusi võetakse aluseks võimearenduste suuna otsustamisel. Mõõdik „Elanike osakaal, kellele on tagatud avalikud varjumiskohad“ näitab otseselt panust kriisikindlusesse, mõõtes osakaalu rahvaarvust, kes saavad vajadusel kasutada avalikku varjumiskohta. 01.04.2026 seisuga on märgistatud 301 avalikku varjumiskohta, mille pindala on kokku 106 303 m^2 ja kohti 141 738 inimesele, mis moodustab 10,40% elanikkonnast. Mõõdik „Elanikkonnakaitse kriisireserv (kriisirolliga vabatahtlikud)“, näitab tervikuna kriisireservi suurust, et tagada ulatuslik evakuatsioon ja varjumise korraldamine, demineerimine, päästetöö ning logistika. Elanikkonnakaitse kriisireservi hulka arvestatakse vabatahtlikud, kellele on õigusaktist tuleneval alusel võimalik määrata kriisiroll. Hetkel on kriisirolli võimalik määrata vaid abidemineerijatele.

Valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega näitab ka mõõdik „Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime“, mis mõõdab PÄA valmisolekut Eesti elanike ulatuslikuks evakueerimiseks, kombineerides võime olulisi komponente – evakueeritavate transport, evakueeritavate majutus, evakueerimiseks ja evakuatsioonikohtade kasutamiseks vajalik personal, evakuatsioonivarud, evakuatsioonivarude veo ja kasutuselevõtu võime.

Tabel 385. Programmi tegevuse elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.35	Elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus	-12 270	-10 587	-14 230	-3 642	34%	-3 084
18.36	Tööjõu- ja majandamiskulud	-8 846	-8 361	-11 510	-3 149	38%	-2 215
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-17	-5	-7	-2	30%	0
	Sh pensionioote toetus	-27	-11	-14	-3	30%	0
18.37	Sotsiaaltoetused	0	0	-1	0	60%	0
18.38	Muud toetused	-3 424	-2 226	-2 719	-493	22%	-869
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-2	-2	0	3%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust viiakse ellu SIM ja PÄA teenuste kaudu, mis ühiselt toetavad ja panustavad elanikkonnakaitse tugevdamisse ning kriisivalmiduse suurendamisse. Programmi tegevuse planeeritavaks kuluks 2027. aastaks on kokku 14,23 mln eurot.

Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 3,64 mln eurot. Suurenemine tuleneb eelkõige planeeritud välistoetustest, mille raames suureneb Norra toetustest rahastatavate tegevuste elluviimise maht 2027. aastal. Lisaks suureneb programmi tegevuse planeeritud kulu seoses „Elanikkonnakaitse tegevuskava“ üksikasjalikuma planeerimise ja kulude täpsustumisega.

SIM-i juhitava elanikkonnakaitse poliitika teenuses luuakse eeldused riigi ja ühiskonna valmisolekuks erinevate kriisidega toime tulemiseks ning elutähtsate teenuste toimimise tagamiseks igal ajal. Poliitika kaudu koordineeritakse asutuste tegevust ning luuakse raamistik, mis vähendab kriisidest tulenevaid kahjusid elanikele ja riigile. Poliitika kujundamise ja elluviimise kulu on planeeritud 2027. aastaks 2,90 mln eurot. PÄA poolt osutatavad teenused toetavad otseselt elanikkonna kriisivalmidust ja vastupanuvõimet. Elanikkonna kriisiteadlikkuse teenuse osutamine suurendab inimeste riskiteadlikkust ja iseseisvat toimetulekuvõimet hädaolukordades ning soodustab vastastikust abistamist. Selle teenuse kulu on planeeritud 2027. aastaks 2,91 mln eurot. Hädaolukorra riskihalduse teenuse kaudu on pääste vastutusalas olevad ohud ja riskid süstemaatiliselt tuvastatud ja hinnatud ning ennetus- ja leevendusmeetmed on kohandatud vastavalt muutuvatele riskidele. Selle teenuse kulu on planeeritud 2027. aastaks 0,61 mln eurot. Kriisijuhtimise teenus tagab PÄA pideva valmisoleku ja võimekuse juhtida ning koordineerida hädaolukordade lahendamist regionaalsel ja riiklikul tasandil ning toetada teisi asutusi ja partnereid. Selle raames tagatakse tõhus staabitöö, olukorrateadlikkus ja teabevahetus kriiside lahendamisel. Kriisijuhtimise tegevuste kuluks on planeeritud 2027. aastaks 1,17 mln eurot. Ulatusliku evakuatsiooni teenus loob võimekuse elanikkonna ajutiseks ümberpaigutamiseks ohualalt turvalisse keskkonda, tagades evakuatsiooni planeerimise, juhtimise, koordineerimise ning vajalike vahendite ja väljaõppe olemasolu. Selle teenuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,69 mln eurot. PÄA kriisikommunikatsiooni teenus tagab avalikkuse õigeaegse ja selge teavitamise hädaolukordade ajal, toetades elanikkonna teadlikku käitumist ja toimetulekut kriisis ning kulu selleks on 2027. aastaks planeeritud 0,41 mln eurot. Ohuteavituse teenuse kaudu on loodud valmisolek viivitamatu ohuteate edastamiseks sündmustest, mis ohustavad paljude inimeste elu, tervist või riigi julgeolekut, sh sireenivõimekuse arendamine ja teavituskanalite koordineeritud kasutamine. Ohuteavituse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,27 mln eurot. Varjumise teenus loob koostöös riigi ja erasektoriga võimalused elanikkonna varjumiseks, sealhulgas avalike varjumiskohtade planeerimise, märgistamise ja juhendite väljatöötamise kaudu ning nende tegevuste kulu on planeeritud 2027. aastaks 1,91 mln eurot. Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus tugevdab omavalitsuste valmisolekut kriisideks, pakkudes nõustamist, järelevalvet ja regionaalset kriisikoordinatsiooni ning toetades koostööd riigi ja kohaliku tasandi vahel. Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise tegevusteks on planeeritud kulu 2027. aastaks 3,37 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulusid planeeritud rahastada välistoetustest ja CO_2

kvooditulust. Välistoetused 1,97 mln eurot suunatakse valdkonna arendusse, sh kriisiennetusse, toimepidevuse tagamisse, päästevõimekuse suurendamisse.

Peamised prioriteedid kriisideks valmisoleku ning elanikkonnakaitse valdkonnas 2027. aastal on:

Kriisideks valmisoleku parandamine läbi andmepõhise juhtimise: selleks arendatakse ühtset valitsemisalaülest operatiivset olukorrateadlikkust ja turvalisi reaalajas andmevahetuse tööriistu. Päästevõrgustiku toimepidevuse tagamisel viiakse vastavusse kutseliste ja vabatahtlike päästjate taristu ning juhtimisvõime riigikaitseliste vajadustega, tagades suutlikkuse koordineerida elanikkonnakaitset ja rahvusvahelist abi. Kriisireservi ja vabatahtlike kaasamisel luuakse ühtne kontseptsioon tagamaks piisavas mahus koolitatud inimestest koosnev kriisireserv, et võimaldada asutuste ülesannete jätkusuutlik täitmine.

Elanikkonnakaitse tõhustamine ja elanike kriisiteadlikkus: suurendatakse inimeste ja korteriühistute iseseisvat valmisolekut läbi koolituste, riskikommunikatsiooni ja õppuste. Kohalike omavalitsuste (KOV) toetamisel tugevdatakse kõigi 79 KOV-i kriisivõimekust nõustamise ja iga-aastase sihtotstarbelise rahalise toetuse kaudu (9434 eurot KOV-i kohta aastatel 2025–2027). Ohuteavituse ja evakuatsiooni tagamisel kaasajastatakse riiklikku ohuteavitussüsteemi EE-ALARM ja arendatakse võimekust Eesti elanike siseriiklikuks ulatuslikuks evakueerimiseks.

Rida 18.39 programmi tegevus: Ohutus ja päästetööd

Programmi tegevuse eesmärk: Elanike teadlikkus ja kiire ning asjakohane reageerimine siseveekogudel ja maismaal õnnetustele ning ohtudele aitab vähendada inim-, vara- või keskkonnakahju.

Tabel 386. Programmi tegevuse ohutus ja päästetööd 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Tuleohutusalase teadlikkuse indeks Allikas: Päästeamet	62,3	n/a
Veeohutuse alase teadlikkuse indeks Allikas: Päästeamet	57,6	57
Eesti elanike osakaal, kellele on 15 min jooksul tagatud kutseliste- või/ja vabatahtlike päästemeeskondade poolt abi osutamine, % Allikas: Päästeamet	95,27	93

Inim-, vara- või keskkonnakahju vähendamiseks suurendatakse ühest küljest inimeste teadlikkust ennetus- ja kaitseabinõudest ning teisalt luuakse võimekus õnnetuste puhul kiireks reageerimiseks. Tuleohutuse ja veeohutuse alase teadlikkuse indeksite kaudu hinnatakse teavitustöö efektiivsust ja selle tulemusel toimunud muutusi elanikkonna ohutusalases teadlikkuses, käitumises ja hoiakutes.

Mõõdik „Eesti elanike osakaal, kellele on 15 min jooksul tagatud kutseliste- või/ja vabatahtlike päästemeeskondade poolt abi osutamine" näitab, kui suur hulk Eesti inimesi elab piirkonnas, kus riikliku elupäästevõimekusega komandod jõuavad sündmuskohale 15 minutiga. Mõõdik näitab päästeteenistuste valmisolekut ja efektiivsust ning kriitilistes olukordades abi saabumise kiirust, et seekaudu vähendada õnnetuste ja tervisekahjustuste tõsidust ning päästa inimelusid. Mõõdik võimaldab saada infot, kuivõrd on kokku lepitud reageerimise kiirusega reageeritud. Abi kättesaadavuse kõrge tase paneb inimesi tundma ennast turvaliselt, teades, et vajadusel reageerivad päästemeeskonnad kiiresti. Kiirele ja asjakohasele reageerimisele aitab kaasa kaasaegne päästekomandode võrgustik, mis loob paremad tingimused päästjate valmisolekuks regioonides. Oluline on ka vabatahtlike päästjate panus, mis aitab vähendada reageerimisaega kriitilistes olukordades.

Tabel 387. Programmi tegevuse ohutus ja päästetööd eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.39	Ohutus ja päästetööd	-98 834	-90 992	-91 345	-353	0%	-2 745
18.40	Tööjõu- ja majandamiskulud	-97 699	-90 960	-90 018	942	-1%	-2 650
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-131	-89	-87	2	-2%	0
	Sh pensionioote toetus	-1 148	-174	-170	3	-2%	0
18.41	Sotsiaaltoetused	-2	0	0	0	53%	0
18.42	Muud toetused	-1 092	-32	-1 327	-1 295	4084%	-95
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-2	-2	0	-2%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust viiakse ellu SIM ja PÄA teenuste kaudu, mis ühiselt toetavad ja panustavad ohtude ennetusse, teadlikkuse tõstmisse, järelevalvesse ning operatiivsesse reageerimisse. Pääste- ja õnnetuste vähendamise poliitikate kujundamise teenused loovad strateegilise raamistiku ennetustööle ja operatiivsele reageerimisele, et erinevad osapooled tegutseksid ühtsete põhimõtete alusel ning seeläbi suurendades süsteemi suutlikkust.

Programmi tegevuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu PÄA ning SIM ja selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 91,35 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 0,35 mln eurot.

PÄA teenused (vahtkustutustöö, maastikutulekahjude kustutamise, veepääste, varingupääste, nööripääste ja kõrgustest päästetöö teenused ning päästetöö baasteenus) tagavad otsese ja vahetu reageerimisvõime nii siseveekogudel kui ka maismaal toimuvatele õnnetustele. Nende teenuste kaudu päästetakse inimelusid, vähendatakse vigastusi ning piiratakse vara- ja keskkonnakahjusid. Kokku planeeritakse nimetatud tegevuste kuluks 2027. aastal 76,50 mln eurot.

Keemiapääste ja naftareostustõrje teenuste kuluks on planeeritud 2027. aastaks kokku 3,68 mln eurot. Sellega tagatakse õnnetuste korral reostuse likvideerimine ja ohtlike ainete käsitlemine keskkonnamõjude vältimiseks.

PÄA järelevalve- ja ohutusteenuste (tule- ja kemikaaliohutus, elanikkonna ohutusteadlikkuse ja tuletõrjemuuseumi teenused) kaudu tegeletakse ohutusalase teadlikkuse tõstmisega ja tehakse järelevalvet ohutuse tagamiseks. Nende teenuste kaudu parandatakse inimeste oskusi ohte ära tunda, ennetada ning neile õigesti reageerida. Tuletõrjemuuseumi tegevus aitab kaasa teadlikkuse kasvatamisele läbi hariva ja kogemusliku lähenemise. Nimetatud tegevuste kuluks on 2027. aastaks planeeritud kokku 7,33 mln eurot.

PÄA piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenusega tagatakse koostöö ja valmisolek, mis võimaldab kriisiolukordades kasutada täiendavaid ressursse ning jagada parimaid praktikaid. Vastava teenuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,97 mln eurot.

SIM vastutab päästepoliitika ning õnnetuste vähendamise poliitika väljatöötamise ja nende elluviimise koordineerimise eest. Selleks on planeeritud 2027. aastaks 2,87 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud välistoetustest 0,43 mln eurot, mis suunatakse valdkonna toimepidevuse ja võimekuse suurendamiseks ning kriisiennetuseks.

PÄA ja SIM prioriteedid 2027. aastal on jätkuvalt tule- ja kemikaaliohutuse järelevalve tõhustamine, ennetustöö integreerimine haridussüsteemi ning kliimamuutustest tingitud kriisideks valmisoleku suurendamine. Fookuses on suurendada erasektori kaasamist järelevalvesse, kodunõustamiste sihistamine ja päästjate varustatuse parandamine erakorraliste sündmuste lahendamiseks.

Rida 18.43 programmi tegevus: Lennu- ja merepääste

Programmi tegevuse eesmärk: Otsingu- ja päästetööde katkematu tagamine Eesti päästepiirkonnas lennunduse ja merenduse ohuolukordades inimelude päästmiseks.

Tabel 388. Programmi tegevuse lennu- ja merepääste 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
SAR juhtumite (õnnetus- ja häireseisund) osakaal, millele esmane otsingu- ja päästeüksus reageeris 15 min jooksul, % Allikas Politsei- ja Piirivalveamet	56	70
SAR juhtumite (õnnetus- ja häireseisund) osakaal, millele SAR ressurss on välja saadetud 4 minuti jooksul, % Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	49	65

Valmisolekut ja võimekust Eesti päästepiirkonnas hätta sattunutele kiiret ning asjakohast abi pakkuda mõõdetakse ressursi alarmeerimise kaudu. Arvestades veekogul ja õhus liikumise

kiirust mõjutavaid faktoreid, on väga keeruline muuta abivajajani jõudmise aega kiiremaks, küll aga on võimalik kiirendada valmisolekut väljasõiduks ja selle võrra vähendada sündmuskohale jõudmise aega. Viimast mõõdetakse mõõdikute „SAR juhtumite (õnnetus- ja häireseisund) osakaal, millele esmane otsingu ja päästeüksus reageeris 15 min jooksul“ ja „SAR juhtumite (õnnetus- ja häireseisund) osakaal, millele SAR (*Search and Rescue*) ressurss on välja saadetud 4 minuti jooksul“ kaudu. Eesmärgi saavutamiseks suunatakse eelarve a) logistika ja infrastruktuuri arendamisse: kordonite töökeskkonna optimeerimine meeskondade kiiremaks kogunemiseks ja tehnika käivitamiseks; b) tehnoloogiasse: häiresüsteemide ja infosüsteemide automatiseerimine, et kiirendada ressursi alarmeerimist ja info edastamist; c) valmisoleku tagamisse: alalise reageerimisvõimekusega personali mehitamine ja valveteenistuse tagamine kriitilistes sõlmpunktides.

Tabel 389. Programmi tegevuse lennu- ja merepääste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.43	**Lennu- ja merepääste**	**-15 437**	**-13 504**	**-13 815**	**-310**	**2%**	**-2 434**
18.44	Tööjõu- ja majandamiskulud	-15 224	-12 820	-13 646	-826	6%	-2 163
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-3	-5	-5	0	3%	0
18.45	Sotsiaaltoetused	0	0	0	0	42%	0
18.46	Muud toetused	-93	-683	-167	516	-76%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-1	-1	0	3%	0
18.47	Muud kulud	-120	-1	-1	0	3%	-271

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust viiakse ellu SIM ja PPA teenuste kaudu, mis ühiselt toetavad ja panustavad lennunduse ja merenduse ohuolukordadele järjepideva, tõhusa ja katkematu reageerimisega. Programmi tegevuse kuluks on 2027. aastaks planeeritud kokku 13,82 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 0,31 mln eurot.

SIM-i merepääste poliitika kujundamise teenus loob aluse Eesti päästepiirkonnas lennu- ja merepäästes ning piiriveekogudel reostustõrjes, määratledes eesmärgid, põhimõtted ja koostöökorra. Nendeks tegevusteks on 2027. aastal planeeritud 0,56 mln eurot.

PPA rannikuvalve teenuse ja SAR teenusega tagatakse õiguskord merel ja laevatatavatel siseveekogudel ning lennu- ja mereõnnetusse sattunute päästmine. 2027. aastal on planeeritud õigusrežiimi tagamiseks merel ja laevatatavatel siseveekogudel ning ohutu meresõidu nõuete järgmise tagamiseks 3,67 mln eurot. Lennu- ja mereõnnetusse sattunud elude päästmiseks, reostuse avastamiseks ning likvideerimiseks piiriveekogudel, maismaal ja siseveekogust kadunud inimeste leidmiseks on planeeritud 2027. aastal 9,58 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud muid vahendeid, sealhulgas majandustegevusest 1 mln eurot ja välistoetustest 0,5 mln eurot. Suurem osa välistoetusest suunatakse merepäästevõimekuse suurendamiseks ja tehnilise abi kulude katteks.

Järgmise aasta prioriteetsed tegevused planeeritud vahendite eest lennu- ja merepäästetööde võimekuse parandamiseks on:

1. Pääste- ja reageerimisvõimekuse suurendamiseks tõstetakse lennu- ja merepääste tööde tegemise ja suuremahulisele õnnetusele reageerimise võimekust aastaringselt;
2. Reostustõrje tõhustamiseks piiriveekogudel tõstetakse piiriveekogudel reostuse lokaliseerimise ja likvideerimise võimekust;
3. Koordinatsioonikeskuse tehnoloogiliseks ajakohastamiseks lennu- ja merepääste koordinatsioonikeskuse (JRCC Tallinn) toimepidevuse tagamiseks ja hädaabiteadete nõuetekohase vastuvõtmiseks soetatakse ja tagatakse kaasaegsete tehnoloogiliste lahenduste ülalpidamine.

3.17.3.1.3 Sisejulgeoleku programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu.

Asutused, kes viivad programmi ellu: KAPO, PPA ja SIM.

Tabel 390. Sisejulgeoleku programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.48	**Sisejulgeoleku programm**	**-148 318**	**-131 974**	**-70**	**-15 682**	**-593**	**0**
18.49	Põhiseadusliku korra kaitse	-50 185	-49 239	-3	-943	0	0
18.54	Raske kuritegevuse tõkestamine	-44 304	-39 731	-31	-4 525	-17	0
18.59	Piirihaldus	-53 829	-43 003	-36	-10 213	-576	0

Programmis „Kindel sisejulgeolek“ kajastusid perioodil 2026–2029 programmi tegevustena „Põhiseadusliku korra tagamine“, „Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus“, „Piirihaldus“ ja „Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine“. Programm „Sisejulgeolek“ jääb uue perioodi vaates sisejulgeoleku keskseks ning kõik elanikkonnakaitse ja

kriisideks valmisolekuga seotud tegevused liiguvad 2027–2030 perioodist alates uue programmi „Kriisikindel ühiskond“ koosseisu. 2027–2030 perioodi programmistruktuuris ühtlustati läbivalt programmi ja programmi tegevuste nimetusi. Oluline on välja tuua, et programmi tegevuse „Raske kuritegevuse tõkestamine“ nimetuse märksõnastamisel otsustati, et selles dokumendis käsitletakse organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust raske kuritegevuse tõkestamise osana. Programm kajastab tegevusi Eesti Vabariigi põhiseadusliku korra tagamiseks, raske ja organiseeritud kuritegevuse tõkestamiseks ning piiriturvalisuse kaitsmiseks.

Programmi elluviimist juhib ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb sisejulgeoleku asekantsler.

Rida 18.49 programmi tegevus: Põhiseadusliku korra kaitse

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti julgeolek ja põhiseaduslik kord on tagatud, seda ohustavad tegurid on teadvustatud, ennetatud ja maandatud.

Tabel 391. Programmi tegevuse põhiseadusliku korra kaitse 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Elanike osakaal, kes on puutunud kokku vägivaldse äärmuslusega veebis, % Allikas: Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	n/a	35%

Mõõdik „Elanike osakaal, kes on puutunud kokku vägivaldse äärmuslusega veebis“ tulemusmõõdikuna peegeldab ühiskonna kokkupuudet radikaliseerumist, vägivaldset äärmuslust ja põhiseaduslikku korda ohustavat sisu levitavate riskidega digikeskkonnas. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd mõjutavad ennetusmeetmed, seire, teadlikkuse tõstmine, koostöö platvormide ja partneritega ning julgeolekumeetmed vägivaldse äärmusliku sisu levikut ja nähtavust veebikeskkonnas. Kõrgem kokkupuute määr võib viidata suuremale levikule, nähtavusele või haavatavusele infokeskkonnas, samas kui madalam osakaal näitab tõhusamat riskide ennetamist ja paremat ühiskondlikku vastupanuvõimet äärmuslike mõjutuste suhtes.

KAPO mõõdikud ja nende sihttasemed on juurdepääsupiiranguga teave.

Tabel 392. Programmi tegevuse põhiseadusliku korra kaitse eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.49	**Põhiseadusliku korra kaitse**	**-80 085**	**-48 327**	**-50 185**	**-1 858**	**4%**	**-189**
18.50	Tööjõu- ja majandamiskulud	-515	-685	-2 558	-1 873	273%	-94
18.51	Sotsiaaltoetused	0	0	-1	0	60%	0
18.52	Muud toetused	-24	-3	-3	0	1%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh iT Agentuuri hüvitised	-24	-3	-3	0	3%	0
18.53	Muud kulud	-79 546	-47 639	-47 624	15	0%	-95

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu KAPO ning SIM ja selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 50,19 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega suureneb 2027. aasta eelarve 1,86 mln eurot.

SIM vastutab sisejulgeoleku valdkonna poliitika väljatöötamise ja selle elluviimise koordineerimise eest ning selleks on 2027. aastaks planeeritud kulu 2,56 mln eurot.

KAPO vastutab põhiseaduslikku korda ohustavate tegurite teadvustamise, ennetamise ja maandamise eest. Selleks keskendub KAPO eelkõige küberjulgeolekule, vastuluurevõimekuse arendamisele, riigisaladuse kaitsele, majandusjulgeoleku suurendamisele, terrorismi ja radikaliseerumise ennetamisele ja tõkestamisele, samuti arendab CBRN sündmusteks valmisolekut. Nendeks tegevusteks on 2027. aastaks planeeritud 47,62 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud välistoetustest 0,94 mln eurot, mis suunatakse finantskuritegevuse ennetamise, avastamise ja uurimise ning süüdlaste vastutusele võtmise tõhustamiseks.

Rida 18.54 programmi tegevus: Raske kuritegevuse tõkestamine

Programmi tegevuse eesmärk: Kuritegevuse tasuvus on vähenenud ning raske ja organiseeritud kuritegevus tõkestatud tänu õiguskaitseasutuste võimearendustele, avaliku ja erasektori tõhusale koostööle, kriminaaltulu leidmist, arestimist ning konfiskeerimist puudutavate seaduste kaasajastamisele ja ühiskonna teadlikkuse tõstmisele.

Tabel 393. Programmi tegevuse raske kuritegevuse tõkestamine 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Elu jooksul mõnda illegaalset uimastit proovinud 15–16 aastaste osakaal Allikas: Eesti koolinoorte uimastite tarvitamise uuring (ESPAD), % Järgmine uuring viiakse läbi 2029. aastal	35	31
Arestitud vara (mln) Allikas: Prokuratuur	78,5	40
Konfiskeeritud vara (mln) Allikas: Prokuratuur	6,04	4
Inimkaubanduse vastase võitluse indeks	n/a	1

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Allikas: U.S. Department of State Trafficking in Persons Report hinnang SiM, JUM, PPA, SoM, TI, SoM SKA raporti põhjal.		

Mõõdikud kirjeldavad raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamise, tõkestamise ning kuritegeliku kasu vähendamise tulemuslikkust ning näitavad, millist mõju avaldavad õiguskaitseasutuste võimearendus, õigusraamistiku ajakohastamine, avaliku ja erasektori koostöö ning ennetustegevused ühiskonna turvalisusele ja õiguskorra tugevdamisele. Näitajad aitavad hinnata, kas riik suudab vähendada kuritegevuse tasuvust, piirata organiseeritud kuritegevuse mõju ning suurendada ühiskonna vastupanuvõimet erinevatele kuriteoliikidele. „Elu jooksul mõnda illegaalset uimastit proovinud 15–16-aastaste osakaal“ tulemusmõõdikuna peegeldab noorte kokkupuudet uimastitega ning ühiskonna haavatavust ebaseaduslike uimastite leviku suhtes. Näitaja kaudu saab hinnata, kas ennetustegevused, teadlikkuse tõstmine, õiguskaitse meetmed ja koostöö haridus- ning tervisevaldkonnaga aitavad vähendada noorte riskikäitumist ja uimastitega kokkupuutumist. Madalam osakaal viitab tugevamale ennetustööle, väiksemale nõudlusele ebaseaduslike uimastite järele ning võib kaudselt viidata organiseeritud kuritegevuse mõju vähenemisele uimastiturul. „Arestitud vara (mln)“ ja „Konfiskeeritud vara (mln)“ tulemusmõõdikutena peegeldavad riigi suutlikkust tuvastada, piirata ja „ära võtta” kuritegelikul teel saadud vara ning vähendada kuritegevuse majanduslikku tasuvust. Näitajate kaudu saab hinnata, kuivõrd toetavad uurimisvõimekus, finantsjälgimine, õigusraamistik ja asutuste vaheline koostöö kriminaaltulu leidmist ning vara ajutist arestimist või lõplikku konfiskeerimist. Kui kuritegelik tulu on konfiskeeritud või arestitud, siis see mõjutab kõiki kuritegeliku kasu saamisele suunatud kuriteo liike. Kõrgem arestitud ja konfiskeeritud vara maht aitab ennetada uute kuritegude toimepanemist. „Inimkaubanduse vastase võitluse indeks“ tulemusmõõdikuna peegeldab riigi suutlikkust ennetada, tuvastada ja tõkestada inimkaubandust ning kaitsta ohvreid. Näitaja kaudu saab hinnata, kas õiguskaitseasutuste võimekus, õiguslik raamistik, rahvusvaheline koostöö, ohvriabi ning teadlikkuse suurendamine toetavad inimkaubandusega seotud riskide vähendamist. Indeksi paranemine viitab tugevamale ennetus- ja reageerimisvõimekusele ning suuremale suutlikkusele piirata organiseeritud kuritegevuse üht raskemat ja varjatud vormi.

Tabel 394. Programmi tegevuse raske kuritegevuse tõkestamine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.54	**Raske kuritegevuse tõkestamine**	**-39 428**	**-41 262**	**-44 304**	**-3 042**	**7%**	**-792**
18.55	Tööjõu- ja majandamiskulud	-32 686	-35 106	-38 136	-3 029	9%	-581
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-14	-25	-26	-1	4%	0
18.56	Sotsiaaltoetused	-1	-1	-1	0	41%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.57	Muud toetused	-432	-219	-220	-1	1%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-5	-5	0	2%	0
18.58	Muud kulud	-6 308	-5 936	-5 946	-10	0%	-211

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu PPA ning SIM ja selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 44,30 mln eurot.

SIM vastutab raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse ning kriminaalpoliitikate väljatöötamise ja nende elluviimise koordineerimise eest, milleks on 2027. aastal planeeritud 1,49 mln eurot. SIM tagab sisejulgeolekufondi vahendite efektiivse ja õiguspärase kasutamise ning sisejulgeolekufondi korraldusasutuse ülesannete täitmise, nendeks tegevusteks on 2027. aastal planeeritud 1,13 mln eurot.

PPA vastutab ühiskonnale enim kahju põhjustava organiseeritud ja raske peitkuritegevuse ennetamise, reageerimise, tõkestamise ja avastamise, tekitatud kahju vähendamise ning õigusrikkujatega tegelemise eest. Peamised tegevussuunad on seotud küber- ja narkokuritegevuse vastase võitluse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning korruptsiooni tõkestamisega, samuti majanduskuritegevuse vastase võitluse, kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise, inimkaubanduse tõkestamisega. 2027. aastal on ühiskonnale enim kahju põhjustava organiseeritud ja raske peitkuritegevuse ennetamiseks, reageerimiseks ja süütegudega tekitatud kahju vähendamiseks ning õigusrikkujatega tegelemiseks planeeritud 39,61 mln eurot. Tunnistajakaitse abinõude kohaldamiseks kriminaalmenetluses või välisriigi pädeva asutuse või rahvusvahelise organisatsiooni taotlusel vastavalt sõlmitud välislepingutele ning jälitustegevuse teenuse tagamiseks on planeeritud 2027. aastal 2,07 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud välistoetustest 4,52 mln eurot, mis suunatakse kuritegevusega seotud vara tuvastamise, arestimise, konfiskeerimise ja kahjunõuete tagamise tõhustamiseks, valdkonna võimearendusteks, sh IKT arendusteks.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 3,04 mln eurot. Programmi tegevuse eelarve suurenemine on tingitud välistoetuste kasvust, tegevuste täpsemast kavandamisest 2027. aastaks ja kulumudeli muudatustest.

Rida 18.59 programmi tegevus: Piirihaldus

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti piir Euroopa Liidu välispiirina on valvatud ja kaitstud, tagatud on piirirežiim ja olukorrateadlikkus, mis võimaldab piiriületusega seotud ohtudele

õigeaegselt reageerida, ning piiripunktides toimib reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele.

Tabel 395. Programmi tegevuse piirihaldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega, % Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	27	75
Jõepiiri kaetus tehnilise seirega, % Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	70	90

Mõõdikud kirjeldavad Eesti välispiiri valve ja kaitse võimekust ning näitavad, millist mõju avaldavad tehnoloogilised lahendused, olukorrateadlikkus ja piirihalduse arendamine piiri turvalisusele, reageerimisvõimele ning tõhusale piirirežiimi tagamisele. Näitajad aitavad hinnata, kas riik suudab tagada Euroopa Liidu välispiiri usaldusväärse kaitse ning toetada õigeaegset ja tõhusat reageerimist nii julgeoleku- kui rändeohtudele.

„Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega“ ja „Jõepiiri kaetus tehnilise seirega“ tulemusmõõdikutena näitavad riigi suutlikkust jälgida ning kontrollida maismaapiiri ja jõeäärseid piirialasid kaasaegsete tehniliste lahenduste abil. Näitajate kaudu saab hinnata, kuivõrd ulatuslikult toetavad seiresüsteemid, sensorid, valvevahendid ja muud tehnoloogilised lahendused piirihalduse toimepidevust, olukorrateadlikkust ning võimet avastada ebaseaduslikke piiriületusi või muid julgeolekuohte. Kõrgem kaetus viitab paremale ülevaatele piiriolukorrast, sh raskesti ligipääsetavatel piirilõikudel, suuremale reageerimiskiirusele ning tugevamale võimekusele ennetada ja tõkestada piirihaldusega seotud riske.

Tabel 396. Programmi tegevuse piirihaldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.59	**Piirihaldus**	**-48 979**	**-63 596**	**-53 829**	**9 767**	**-15%**	**-3 580**
18.60	Tööjõu- ja majandamiskulud	-48 771	-55 961	-53 738	2 223	-4%	-3 322
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-19	-32	-33	0	1%	0
18.61	Sotsiaaltoetused	-1	-1	-1	0	33%	0
18.62	Muud toetused	-80	-7 628	-83	7 544	-99%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-4	-4	0	3%	0
18.63	Muud kulud	-127	-6	-6	0	1%	-258

Tegevuste kirjeldus

Piirihaldus on suunatud nii Eesti kui Euroopa Liidu välispiiri valvamisele ja kaitsmisele selliselt, et see oleks piisav julgeoleku tagamiseks. Jätkatakse idapiiri väljaehitamisega vastavalt projekti tegevus- ja ajakavale.

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu PPA ning SIM ja selleks on 2027. aastaks planeeritud kokku 53,83 mln eurot.

PPA tõkestab Euroopa Liidu välispiiril ebaseaduslikku riiki sisenemist, ebaseaduslikke toiminguid piiri lähedal, inimkaubandust ja salakaubavedu. Samuti tagab välispiiril Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele vastava reisijasõbraliku piirikontrolli. 2027. aastal on piiri valvamiseks ja piirikontrolliks planeeritud 51,91 mln eurot.

SIM vastutab piirivalvepoliitika väljatöötamise ja selle elluviimise koordineerimise eest, milleks on planeeritud 0,97 mln eurot. Samuti vastutab SIM piirihalduse ja viisapoliitika rahastuse korraldusasutuse ülesannete täitmise ning vahendite efektiivse ja õiguspärase kasutamise eest, nendeks tegevusteks on planeeritud 2027. aastal 0,94 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt (80%) riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha). Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks planeeritud rahastamine välistoetustest ja majandustegevusest. Välistoetusteks on planeeritud 2027. aastaks 10,21 mln eurot, sh maismaavarustuse soetamiseks ja paigaldamiseks piirilõikudele, FRONTEX tegevusteks, automatiseeritud piiriületuse toimivuse tagamiseks, seiretehnika ülalpidamiseks ja hooldamiseks, seiretehnikute värbamiseks ja koolitusteks.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) väheneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 9,77 mln eurot. Eelarve vähenemine tuleneb välistoetuste vähenemisest ja/või ümberplaneerimisest programmi tegevuste vahel.

Drooniseire ja droonitõrje väljaarendamine ning kaasaegsete tehniliste lahendustega varustatud idapiiri väljaehitamine, sh kaetus tehnilise seirega on perioodil 2027–2030 prioriteetseks väljakutseks.

3.17.3.1.4 Rahvastikuhalduse programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Usaldusväärne rahvastiku-, identiteedi- ja rändehaldus toetab Eesti ühiskonna toimimist, arengut ja sisejulgeolekut ning võimaldab elanikele inimkeskseid ja kvaliteetsetel andmetel põhinevaid teenuseid.

Asutused, kes viivad programmi ellu: PPA ja SIM.

Tabel 397. Rahvastikuhalduse programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.64	Rahvastikuhalduse programm	-47 807	-29 102	-9 493	-9 206	-6	0
18.65	Kodakondsus ja rändehaldus	-21 989	-12 799	-15	-9 171	-5	0
18.70	Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus	-25 818	-16 303	-9 479	-35	-1	0

Tegevuste kirjeldus

Rahvastikuhalduse programm kujuneb kahe arengukava programmide liitmise tulemusena – „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ programm „Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedihaldus“ ja „Sidusa Eesti 2021–2030“ arengukava programm „Nutikas rahvastikuarvestus“. Sidusa Eesti arengukavas on rahvastikuarvestus käsitletud eraldiseisva teemana ning ei ole oma olemuselt otseselt seotud ühiskondliku sidususe poliitikatega. Pigem on tegemist riigi tuumikfunktsiooniga, mis puudutab rahvastikuandmete ja -toimingute ning elukohaandmete haldamist, registrite toimimist ja identiteedisüsteemi. Praktikas on tegemist valdkondadega, mis on omavahel tugevalt põimunud. Nutika rahvastikuarvestuse programmi Siseturvalisuse arengukava programmide koosseisu toomise tulemusena moodustatigi uus programm „Rahvastikuhaldus“. Selle alla koonduvad kaks sisuliselt seotud tegevussuunda: kodakondsus ja rändehaldus ning rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus. Viimase alla koondatakse senise programmi „Nutikas rahvastikuarvestus“ tegevused.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teevad sisejulgeoleku asekantsler ja varade asekantsler.

Rida 18.65 programmi tegevus: Kodakondsus ja rändehaldus

Programmi tegevuse eesmärk: Eestis on tasakaalustatud ja usaldusväärne kodakondsuspoliitika ja rändehaldus, mis on suunatud rahvuse ja riigi kestlikkusele, toetades avalikku korda ja riigi julgeolekut.

Tabel 398. Programmi tegevuse kodakondsus ja rändehaldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
E-teenuste arv rände- ja kodakondsuse menetlusest, tk Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	4	4
Vabatahtlikult tagasi pöörduvate välismaalaste osakaal lahkumisettekirjutuste arvust, %	80	70

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet		

Mõõdikud kirjeldavad kodakondsuspoliitika ja rändehalduse tasakaalustatust, tõhusust ja usaldusväärsust ning näitavad, millist mõju avaldavad menetluste kvaliteet, teenuste kättesaadavus, vabatahtliku lahkumise korraldus ja digilahenduste arendamine riigi kestlikkusele, avalikule korrale ja julgeolekule. Näitajad aitavad hinnata, kas rände- ja kodakondsusvaldkonna juhtimine toetab kontrollitud, läbipaistvat ja inimkeskset kodakondsuse ja rände haldust, mis tagab ühiskonna toimimise ning tugevdab usaldust riigi võimekuse vastu neid protsesse hallata.

„E-teenuste arv rände- ja kodakondsuse menetlusest“ tulemusmõõdikuna peegeldab menetlusprotsesside digitaliseeritust ning riigi suutlikkust pakkuda kaasaegseid ja tõhusaid teenuseid rände- ja kodakondsusvaldkonnas. E-teenuste arvu kasv viitab suuremale digitaliseeritusele ja võimekusele pakkuda kasutajasõbralikumaid paremini ligipääsetavaid lahendusi, mis toetavad nii menetluste kvaliteeti, tõhusat asjaajamist kui ka riigi haldussuutlikkust.

„Vabatahtlikult tagasi pöörduvate välismaalaste osakaal lahkumisettekirjutuste arvust“ tulemusmõõdikuna peegeldab riigi suutlikkust tagada ebaseaduslikult riigis viibivate välismaalaste seadusliku lahkumise korraldus õiguspärasel ja kulutõhusal viisil. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd toimivad teavitamine, nõustamine, tagasipöördumise toetamine ja haldusprotsessid selliselt, et välismaalased täidavad lahkumisettekirjutusi vabatahtlikult.

Tabel 399. Programmi tegevuse kodakondsus ja rändehaldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.65	Kodakondsus ja rändehaldus	-19 434	-20 203	-21 989	-1 786	9%	-3 519
18.66	Tööjõu- ja majandamiskulud	-18 277	-17 963	-20 195	-2 232	12%	-3 304
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-4	-8	-7	1	-7%	0
18.67	Sotsiaaltoetused	-11	-3	-2	2	-49%	-1
18.68	Muud toetused	-1 041	-2 235	-1 792	444	-20%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-24	-8	16	-68%	0
18.69	Muud kulud	-105	-1	-1	0	-7%	-214

Tegevuste kirjeldus

SIM ja PPA oma teenuste kaudu ühiselt tagavad, et Eestis toimib tasakaalustatud ja usaldusväärne kodakondsuspoliitika ja rändehaldus, rahvastikutoimingud ja identiteedihaldus.

Programmi tegevuse kulu on planeeritud 2027. aastaks kokku 21,99 mln eurot.

SIM vastutab rände- ja tagasisaatmis- ning kodakondsuspoliitikate väljatöötamise ning selle elluviimise koordineerimise eest ning selle tegevuse kulu on planeeritud 2027. aastaks 2,80 mln eurot.

SIM vastutab varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi vastutava asutuse ülesannete täitmise ning vahendite efektiivse ja õiguspärase kasutamise eest. Selleks on planeeritud 2027. aastaks 2,63 mln eurot.

PPA migratsioonijärelevalve teenus tagab järelevalve välismaalaste Eestisse saabumise, siin ajutise viibimise, elamise ja töötamise üle. Teenuse kaudu tuvastatakse seadusliku aluseta viibimine ja töötamine, menetletakse rikkumisi, koostatakse lahkumisettekirjutusi, valmistatakse ette ja viiakse läbi väljasaatmisi ning nende tegevuste kulu on planeeritud 2027. aastaks 6,43 mln eurot.

PPA õigusliku staatuse määratlemise teenus tagab, et Eestisse õiguspäraste kavatsustega saabuvatele kolmandate riikide kodanikele ja EL kodanikele antakse elamis- ja töötamisõigus õiguspäraselt ja ühtsete põhimõtete alusel. Teenuse kaudu menetletakse elamislubade ja elamisõiguse taotlusi, otsustatakse elamisloa või elamisõiguse andmine või sellest keeldumine, tuvastatakse väärkasutusi ning tehakse vajalikud menetlustoimingud lubade kehtetuks tunnistamiseks. Samuti hõlmab teenus Eesti kodakondsuse taotlemise, andmise, sellest keeldumise, taastamise ja kaotanuks lugemise menetlusi. Nende tegevuste kulu on planeeritud 2027. aastaks 3,12 mln eurot.

PPA rahvusvahelise kaitse määratlemise teenus tagab, et kaitset vajavatele isikutele antakse rahvusvaheline kaitse ning vajadusel korraldatakse isikute ümberpaigutamine või ümberasustamine. Teenuse kaudu menetletakse rahvusvahelise kaitse taotlusi, hinnatakse tagakiusamise või ebaturvalisuse riske ning tehakse otsused kaitse andmise kohta. Teenuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 6,46 mln eurot.

PPA viisateenus tagab, et Eestisse õiguspäraste kavatsustega saabuvatele kolmandate riikide kodanikele määratakse ajutine viibimisõigus õiguspäraselt ja ühtsete põhimõtete alusel. Teenuse kaudu menetletakse lühi- ja pikaajalisi viisataotlusi, otsustatakse viisa andmine või sellest keeldumine, pikendatakse või lõpetatakse viibimisaega ning tuvastatakse ja tühistatakse väärkasutatud viisad. Viisataotluste menetlemisega seotud kulu on planeeritud 2027. aastaks 0,55 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha) 58%-di ehk 12,80 mln euro ulatuses. Lisaks on programmi tegevuse kulude katteks prognoositud välistoetustest 9,17 mln eurot. Välistoetused kasutatakse muuhulgas rahvusvahelise kaitse menetlusvõimekuse tagamiseks ja seotud toiminguteks, integratsioonimeetmete tõhustamiseks, migratsiooninõustamiseks, lahkumiskohustuse täitmise tagamiseks, varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi tehnilise abi kulude katteks.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 1,79

mln eurot. Eelarve kasv tuleneb välistoetuste suurenemisest, rändepaketi erimeetme toetuse andmise tingimused on kehtestatud ning asutuste tegevused suurenevad 2027. aastast alates.

Rida 18.70 programmi tegevus: Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus

Programmi tegevuse eesmärk: Tõsikindlad, usaldusväärsed ja nüüdisaegsed identiteedihaldus ning rahvastikutoimingud toetavad riigi toimimist, avalikku korda ja lihtsat asjaajamist.

Tabel 400. Programmi tegevuse rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
E-taotluskeskkonnas Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotluse esitanute osakaal, % Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	67	70
Rahvastikuregistrit kasutavate asutuste arv, tk Allikas: Siseministeerium, Rahvastikuregister	554	500

Mõõdikud kirjeldavad identiteedihalduse ja rahvastikutoimingute usaldusväärsust, tõhusust ja kaasaegsust ning näitavad, millist mõju avaldavad digilahendused, andmete kvaliteet ja teenuste kättesaadavus riigi toimimisele, avalikule korrale ning elanike lihtsale ja sujuvale asjaajamisele. Näitajad aitavad hinnata, kas identiteedihaldus ja rahvastikutoimingud toetavad turvalist, kvaliteetset ja kasutajakeskset teenuskorraldust ning tugevdavad usaldust riigi pakutavate lahenduste vastu.

„E-taotluskeskkonnas Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotluse esitanute osakaal“ tulemusmõõdikuna peegeldab identiteedihalduse teenuste digitaliseeritust ning elanike valmisolekut ja võimalust kasutada riigi pakutavaid e-teenuseid. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd on dokumenditaotluste protsess muudetud lihtsaks, kättesaadavaks ja kasutajasõbralikuks ning kas digilahendused toetavad mugavat ja tõhusat asjaajamist.

„Rahvastikuregistrit kasutavate asutuste arv“ tulemusmõõdikuna peegeldab rahvastikuregistri andmete usaldusväärsust, kasutusulatust ja olulisust riigi toimimise toetamisel. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd toetab rahvastikuregister avaliku sektori ja teiste õigustatud asutuste tööprotsesse, andmevahetust ning kvaliteetsete otsuste tegemist. Asutuste arvu kasv näitab, et register on laiemalt kasutatav ja usaldusväärne alusandmekogu, mis aitab vähendada dubleerivaid andmekogumisi, toetab tõhusamat asjaajamist ning tugevdab andmepõhist riigivalitsemist.

Tabel 401. Programmi tegevuse rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.70	Rahvastiku toimingud ja identiteedihaldus	-23 392	-16 405	-25 818	-9 412	57%	-817
18.71	Tööjõu- ja majandamiskulud	-23 377	-16 377	-25 783	-9 406	57%	-816
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-4	-7	-6	1	-18%	0
18.72	Sh isikut tõendavate dokumentide väljaandmine	-4 471	-7 692	-9 455	-1 763	23%	0
18.73	Sotsiaaltoetused	0	0	-4	-3	1140%	0
18.74	Muud toetused	-13	-27	-30	-3	12%	0
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-2	-18	-16	990%	0
18.75	Muud kulud	-1	-1	-1	0	-18%	0

Tegevuste kirjeldus

SIM ja PPA oma teenuste kaudu tagavad, et Eestis toimiks tõsikindel, usaldusväärne ja jätkusuutlik identiteedihaldus ning oleksid tagatud nüüdisaegsed ja kättesaadavad rahvastikutoimingud. Programmi tegevuse eelarveks on 2027. aastaks prognoositud kokku 25,82 mln eurot.

SIM rahvastikuregistri pidamise ja vastava poliitika kujundamise teenus tagab, et rahvastikuregistrisse kantud andmed on õiguslikult korrektsed ning toetavad riigi ja kohalike omavalitsuste ülesannete täitmist ning elanike sujuvat asjaajamist. Teenuse kaudu täidetakse rahvastikuregistri vastutava töötleja ülesandeid, tagatakse registri toimimine ning töötatakse välja rahvastikuregistri poliitika, selleks on kulu planeeritud 2027. aastaks 3,73 mln eurot.

SIM rahvastikusündmuste poliitika kujundamise ja registreerimise korraldamise teenus tagab, et sündide, surmade, abielude ja muude rahvastikusündmuste registreerimine toimub ühtsete põhimõtete alusel ning kantavad andmed on õiguslikult korrektsed. Teenuse kaudu töötatakse välja rahvastikusündmuste poliitika ning korraldatakse nende registreerimine, selleks on kulu planeeritud 2027. aastaks 3,17 mln eurot.

SIM valijate nimekirjade koostamise ja teabelehtede kättetoimetamise korraldamise teenus tagab, et valijate nimekirjad ja valimiste teabelehed koostatakse ja edastatakse rahvastikuregistri andmete alusel õigel ajal ja korrektselt. Teenus toetab valimiste läbiviimise usaldusväärsust ning tagab, et valijad on nõuetekohaselt teavitatud, selleks on kulu planeeritud 2027. aastaks 0,13 mln eurot.

SIM identiteedihalduspoliitika teenus loob aluspõhimõtted, millele tugineb nii füüsiliste kui ka digitaalsete isikut tõendavate dokumentide väljaandmine, isikutuvastamine ning e-

residentsuse programm. SIM tagab aluspõhimõtete rakendamiseks õigusruumi ja koordineerib identiteedihalduspoliitika elluviimist, tagades avaliku ja erasektori osapoolte tõhusa koostöö. Rakendusasutus nende teenuste elluviimisel on PPA, kes vastutab isikut tõendavate dokumentide, sh e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmise teenuse eest ning tagab isikutuvastuse teenuse elluviimisel, et isikute tuvastamine on tõsikindel, turvaline ja toetub kvaliteetsetele andmetele, sh biomeetrilistele andmetele. Nimetatud tegevuste kulu on planeeritud 2027. aastaks järgmiselt:

- identiteedihalduspoliitika väljatöötamise ja elluviimise koordineerimisega seotud tegevusteks 0,74 mln eurot;
- isikutuvastuseks 0,47 mln eurot;
- isikut tõendavate dokumentide väljaandmiseks kokku 17,59 mln eurot.

Programmi tegevust rahastatakse riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha) 16,30 mln eurot (63% programmi tegevuse eelarvest). Lisaks on arvestuslike vahendite arvelt prognoositud programmi tegevusele 9,48 mln eurot ehk 37% programmi tegevuse eelarvest. Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 9,41 mln eurot, mis tuleneb arvestuslike vahendite kulu suurenemisest 1,78 mln eurot ja on seotud isikut tõendavate dokumentide väljaandmise mahtude suurenemisega. Lisaks tuleneb programmi tegevuse mahu suurenemine SIM kulumudeli muudatusest, millest tuleneb kulude ümberjaotumine programmi tegevuste vahel ning, mis ei muuda kulude kogumahtu.

3.17.3.1.5 Siseturvalisuse toetamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Siseturvalisus tugineb võimekatele ja pühendunud inimestele ning motiveeritud vabatahtlikele, keda toetavad targad ja innovaatilised lahendused, andme- ja tõenduspõhisus.

Asutused, kes viivad programmi ellu: SKA, PÄA, HÄK, PPA, SMIT ning SIM.

Tabel 402. Siseturvalisuse toetamise programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.76	Siseturvalisuse toetamise programm	-75 907	-70 520	-12	-2 118	-3 257	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.77	Sisekaitse haridus ja teadus	-27 448	-25 043	0	-451	-1 955	0
18.81	IT teenused	-39 628	-36 660	0	-1 668	-1 300	0
18.84	Siseturvalisuse vabatahtlikud	-8 830	-8 817	-12	0	-2	0

Programm „Siseturvalisuse toetamine“ käsitleb SIM-i valitsemisalas horisontaalseid teemasid, luues eelduseid ning toetades ülejäänud Siseturvalisuse arengukava programmide elluviimist. Programmis teenuste elluviimise tulemusena ei looda eraldi iseseisvat väärtust suunatuna otse kodanikele. Programmis on liidetud kaks programmi tegevust „Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias“ ja „Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus“, sest nendel omavahel on palju kokkupuutepunkte – SKA teenused on suunatud püsihariduse pakkumise käigus ka teaduse suunale. Programmi on lisandunud SIM valitsemisala vabatahtlikud, moodustades iseseisva programmi tegevuse, see tähendab, et kogu vabatahtlike teema liigub horisontaalse valdkonnana antud programmi koosseisu. Siseturvalisuse vabatahtlikud on teenuste ressurss, mis panustab väga paljude teenuste osutamisse. Programmis kajastuvad juba eelmise perioodi muudatusena IT teenustena kogu valitsemisala SMIT teenused nii välja- kui ka sissepoole osutatavad.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teevad kriisivalmiduse ja elanikkonnakaitse asekantsler, varade asekantsler ning sisejulgeoleku asekantsler.

Rida 18.77 programmi tegevus: Sisekaitse haridus ja teadus

Programmi tegevuse eesmärk: SKA pakub siseriiklikku ja rahvusvahelist siseturvalisuse alast taseme- ja täiendõpet ning teeb teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevust, et valmistada ette siseturvalisuse valdkonna töötajaid ning võimestada valdkonnas tegutsevaid osapooli turvalisuse, julgeoleku ja ühiskonna arengu tagamisel.

Tabel 403. Programmi tegevuse sisekaitse haridus ja teadus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Õppuri rahulolu õppe sisu ja korraldusega tasemeõppes ning täiendkoolituses Allikas: Sisekaitseakadeemia	n/a	4,5
Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv, tk Allikas: Sisekaitseakadeemia	43	650

Mõõdikud kirjeldavad teadmuspõhise arengu, hariduse kvaliteedi ja teadustegevuse tulemuslikkust ning näitavad, millist mõju avaldavad kvaliteetne õpe, teadmussiire ja

teaduspõhine arendustegevus valdkonna võimekusele ja kestlikkusele. Näitajad aitavad hinnata, kas õppe- ja teadustegevus toetavad kompetentsete spetsialistide kujunemist, teadmiste rakendamist praktikas ning arengut tõenduspõhiste lahenduste kaudu.

„Õppuri rahulolu õppe sisu ja korraldusega tasemeõppes ning täiendkoolituses“ tulemusmõõdikuna peegeldab õppe kvaliteeti, asjakohasust ja õppijakesksust. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd vastavad õppe sisu, metoodika, praktiline suunitlus ja õppekorraldus õppijate vajadustele ning toetavad vajalike teadmiste ja oskuste omandamist. Kõrgem rahulolu viitab sellele, et õpe on hästi korraldatud, sisuliselt kvaliteetne ja toetab õppijate valmisolekut rakendada omandatud teadmisi tööelus ning panustada valdkonna arengusse.

„Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv“ tulemusmõõdikuna peegeldab teadustegevuse kvaliteeti, tulemuslikkust ja teadmusloome võimekust. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd toetab teadus- ja arendustegevus uute teadmiste loomist, valdkondlike probleemide analüüsi ning tõenduspõhiste lahenduste kujundamist. Kõrgetasemeliste publikatsioonide arvu kasv viitab tugevamale teadusvõimekusele, suuremale nähtavusele ja teadmussiirde potentsiaalile, toetades innovatsiooni ning valdkonna arengut.

Tabel 404. Programmi tegevuse sisekaitse haridus ja teadus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.77	**Sisekaitse haridus ja teadus**	**-26 678**	**-26 139**	**-27 448**	**-1 310**	**5%**	**-2 256**
18.78	Tööjõu- ja majandamiskulud	-24 562	-24 094	-25 965	-1 871	8%	-2 236
18.79	Sotsiaaltoetused	-1 965	-2 012	-1 466	547	-27%	-18
18.80	Muud toetused	-151	-17	-17	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

SKA tagab oma teenuste kaudu, et siseturvalisuse valdkonnas on olemas professionaalsed ja pidevalt arenevad töötajad ning et valdkonna arengut toetavad teaduspõhised lahendused ja innovatsioon. Teenused moodustavad tervikliku süsteemi, mis ühendab tasemeõppe, täiendusõppe, teadus- ja arendustegevuse ning karjäärinõustamise, et toetada siseturvalisuse valdkonna jätkusuutlikku arengut ja tööjõu järelkasvu. Programmi tegevuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks kokku 27,45 mln eurot.

Tasemeõppe teenus tagab siseturvalisuse valdkonna keskse õppeasutuse rolli hoidmise ja arendamise ning valmistab ette professionaalseid töötajaid erinevatel haridustasemetel. Teenuse kaudu koolitatakse spetsialiste politsei-, pääste-, piirivalve- ja muude sisejulgeolekuasutuste jaoks, tagades valdkonna tööjõu kvaliteedi ja järelkasvu ning selle kuluks on planeeritud 2027. aastaks 21,64 mln eurot.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni teenus toetab siseturvalisuse valdkonna arengut, pakkudes teaduspõhiseid lahendusi ja rakenduslikke eksperimente valdkonna probleemide lahendamiseks. Teenuse kaudu tehakse teadusuuringuid, arendatakse strateegilisi partnerlusi ning tehakse koostööd nii Eesti kui ka rahvusvaheliste partneritega. See tagab uute teadmiste ja innovaatiliste lahenduste jõudmise SKA-sse ning teistesse siseturvalisuse asutustesse. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tegevuste kuluks on planeeritud 2027. aastaks 2,87 mln eurot.

Täiendusõppe teenus toetab elukestvat õpet ja aitab kaasa siseturvalisuse, jõustruktuuride ja avaliku teenistuse töötajate professionaalsele arengule. Teenuse kaudu pakutakse täienduskoolitusi nii valdkonna töötajatele kui ka gümnasistidele, kellele antakse algteadmised politsei-, piirivalve- ja päästevaldkonnast. Täiendusõppe kuluks on planeeritud 2027. aastaks 2,41 mln eurot.

Värbamis- ja karjäärinõustamisteenus toetab valitsemisala asutusi ja teenistujaid, pakkudes värbamisalast tuge ja karjäärinõustamist. Teenus aitab tagada, et siseturvalisuse valdkonda jõuavad motiveeritud ja sobivate oskustega inimesed ning et olemasolevatel töötajatel on võimalus oma karjääri teadlikult planeerida ja arendada. Värbamise ja karjäärinõustamise kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,53 mln eurot.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 1,31 mln eurot, mis on põhjustatud muuhulgas majandustegevusest sõltuvate kulude prognoosi suurenemisest.

Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha), planeeritud kulud 25,04 mln eurot. Lisaks kaetakse programmi tegevuse kulusid majandustegevusest laekunud vahendite arvelt, mis laekuvad suuremas osas täienduskoolituste läbiviimisest. Majandustegevus ja sellest sõltuvate kulude eelarve on planeeritud 2 mln eurot. Välistoetuste eelarve on prognoositud 0,45 mln eurot, mis suunatakse muuhulgas piiriülese koostöö tõhustamiseks, koolitusteks.

Rida 18.81 programmi tegevus: IT-teenused

Programmi tegevuse eesmärk: IKT teenused nii SIM valitsemisalas kui valitsemisalast väljapoole on töökindlad, kaasaegsed, vastavad turbenõuetele ning kasutajate rahulolu teenusega on kõrge.

Tabel 405. Programmi tegevuse IT-teenused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
IKT teenuse käideldavus, % Allikas: Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	n/a	95

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
IKT teenuse turvalisus, % Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	n/a	80

Mõõdikud kirjeldavad IKT teenuste töökindlust, turvalisust ja kvaliteeti ning näitavad, millist mõju avaldavad kaasaegsed digilahendused, süsteemide toimepidevus ja turbenõuete täitmine teenuste usaldusväärsusele ning kasutajate tööprotsesside toetamisele.

„IKT teenuse käideldavus“ tulemusmõõdikuna peegeldab infosüsteemide ja digiteenuste töökindlust, toimepidevust ning võimekust tagada teenuste järjepidev kättesaadavus. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd suudavad IKT lahendused toetada organisatsioonide igapäevast toimimist ilma oluliste katkestuste või häireteta ning kas teenuste arendamine, hooldus ja tehniline valmisolek tagavad stabiilse kasutuskogemuse. Kõrgem käideldavus viitab sellele, et süsteemid toimivad usaldusväärselt, toetavad tööprotsesside tõrgeteta toimimist ning suurendavad organisatsioonide võimekust pakkuda kvaliteetseid teenuseid nii sisemistele kui ka välistele kasutajatele.

„IKT teenuse turvalisus“ tulemusmõõdikuna peegeldab infosüsteemide vastavust turbenõuetele ning võimekust kaitsta andmeid, teenuseid ja infrastruktuuri ohtude, rünnete ja häirete eest. Näitaja kaudu saab hinnata, kas rakendatud turvameetmed, riskijuhtimine, järelevalve ja tehnoloogilised lahendused toetavad teenuste usaldusväärsust ning vähendavad turvariskide mõju asutuste tööle ja avalike teenuste toimimisele. Kõrgem turvalisuse tase näitab tugevamat küberturvalisust, paremat vastavust nõuetele ning suuremat usaldust IKT teenuste vastu. Koos käideldavuse näitajaga annab see tervikliku ülevaate nii teenuste tehnilisest töökindlusest kui ka nende vastupidavusest ja usaldusväärsusest turbevaates.

Tabel 406. Programmi tegevuse IT-teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.81	IT teenused	-2 494	-40 913	-39 628	1 285	-3%	-4 291
18.82	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 494	-40 907	-39 627	1 280	-3%	-4 291
18.83	Muud toetused	0	-1	-1	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Alates 2026. aastast otsustati riigiüleselt lõpetada IT-kulude jaotamine asutuste põhiteenustele ning planeerida IT-kulud eraldiseisvalt. Muudatuse tulemusel suureneb eelarve maht alates 2026. aastast oluliselt.

Programmi tegevust viib ellu SMIT ja selle kuluks on planeeritud 2027. aastaks kokku 39,63 mln eurot. Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) väheneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 1,29 mln eurot, mis tuleneb muuhulgas välistoetuste vähenemisest. Programmi tegevuse eelarvest suunatakse valitsemisala asutustele teenuste osutamiseks 38,13 mln eurot ja väljapoole valitsemisala osutatakse teenuseid mahus 1,50 mln euro ulatuses. Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha) 36,66 mln eurot, majandustegevusest laekuva tulu arvelt 1,30 mln eurot ja välistoetuste arvelt 1,67 mln eurot. Välistoetused on suunatud Siseturvalisuse tulemusvaldkonna IKT süsteemide loomiseks ja arendamiseks.

Rida 18.84 programmi tegevus: Siseturvalisuse vabatahtlikud

Programmi tegevuse eesmärk: Vabatahtlike roll kogukonna turvalisuse tagamisel on väärtustatud ning pädevad ja motiveeritud vabatahtlikud on tõhusalt kaasatud.

Tabel 407. Programmi tegevuse siseturvalisuse vabatahtlikud 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Siseturvalisuse vabatahtlike usaldusväärsus – naabrivalve, % Allikas: Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	72	n/a
Siseturvalisuse vabatahtlike usaldusväärsus – abipolitsei, % Allikas: Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	77	n/a
Siseturvalisuse vabatahtlike usaldusväärsus - vabatahtlik pääste, % Allikas: Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	86	n/a
Aktiivsete Häirekeskuse vabatahtlike osakaal, % Allikas: Häirekeskus	51	48
Aktiivsete abipolitseinike osakaal, % Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	55	65

Mõõdikud kirjeldavad vabatahtlike rolli tugevust, usaldusväärsust ja aktiivset kaasatust kogukonna turvalisuse tagamisel ning näitavad, millist mõju avaldavad vabatahtlike pädevus, valmisolek ja koostöövõime siseturvalisuse valdkonna toimepidevusele ja kogukondlikule turvalisusele. Näitajad aitavad hinnata mh, kas vabatahtlike kaasamine, väljaõpe, motiveerimine ja koostöömudelid toetavad nende tõhusat panustamist turvatunde loomisel.

„Siseturvalisuse vabatahtlike usaldusväärsus“ tulemusmõõdikuna peegeldab elanike ja kogukondade usaldust vabatahtlike rolli, pädevuse ja panuse vastu siseturvalisuse tagamisel. Näitajate kaudu saab hinnata, kuivõrd tajutakse vabatahtlikke usaldusväärsete partneritena ennetuses, reageerimises ja kogukondliku turvalisuse tugevdamisel. Kõrgem usaldusväärsus viitab sellele, et vabatahtlike tegevus on nähtav, professionaalne ja ühiskonnas väärtustatud ning toetab koostööd elanike, kogukondade ja riigi vahel.

„Aktiivsete HÄK vabatahtlike osakaal“ tulemusmõõdikuna näitab vabatahtlike tegelikku kaasatust ja valmisolekut panustada HÄK-i tegevustesse. Näitaja kaudu saab hinnata, kas värbamine, väljaõpe, juhtimine ja tugisüsteemid toetavad vabatahtlike püsimist ning aktiivset osalemist valdkonna ülesannete täitmisel. Kõrgem aktiivsete vabatahtlike osakaal näitab suuremat valmisolekut ja võimekust toetada HÄK-i tegevusi, tugevdades ka valdkonna toimepidevust kriisiolukordades. „Aktiivsete abipolitseinike osakaal“ tulemusmõõdikuna näitab abipolitseinike järjepidevat panustamist avaliku korra, ennetuse ja kogukondliku turvalisuse tagamisse. Näitaja kaudu saab hinnata, kuivõrd toetavad kaasamismudelid, väljaõpe, juhtimine ja motivatsioonimeetmed vabatahtlike püsivat aktiivsust ja valmisolekut osaleda siseturvalisuse ülesannete täitmises. Kõrgem aktiivsete abipolitseinike osakaal viitab tugevamale vabatahtlike võrgustikule, paremale koostöövõimele ning suuremale suutlikkusele toetada politseitööd ja kogukondlikku turvalisust. Koos usaldusväärsuse näitajatega annab see tervikliku pildi nii vabatahtlike ühiskondlikust usaldusest kui ka nende tegelikust panusest siseturvalisuse tagamisse.

Tabel 408. Programmi tegevuse siseturvalisuse vabatahtlikud eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.84	Siseturvalisuse vabatahtlikud	-6 570	-8 462	-8 830	-368	4%	-1 131
18.85	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 121	-8 147	-8 519	-372	5%	-972
	Sh hüvitis hukkumise või vigastuse korral	-24	-4	-4	0	3%	0
	Sh pensionioote toetus	-3	-6	-6	0	0%	0
18.86	Sotsiaaltoetused	0	0	0	0	52%	0
18.87	Muud toetused	-401	-314	-310	4	-1%	-52
	Sh iT Agentuuri hüvitised	0	-2	-2	0	-1%	0
18.88	Muud kulud	-47	0	0	0	13%	-107

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust „Siseturvalisuse vabatahtlikud“ viiakse ellu teenuste kaudu, mis ühiselt toetavad vabatahtlike suuremat rolli kogukonna turvalisuse tagamisel. Teenused loovad süsteemi, kus pädevad ja motiveeritud vabatahtlikud on tõhusalt kaasatud siseturvalisuse asutuste tegevusse ning kus vabatahtlike panus on professionaalselt juhitud, toetatud ja väärtustatud. Programmi elluviimisse panustavad SIM, PPA ja PÄA. Programmi tegevuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks kokku 8,83 mln eurot. Siseturvalisuse vabatahtliku tegevuse poliitika kujundamise teenus loob strateegilise raamistiku vabatahtlike kaasamiseks siseturvalisuse valdkonda. Teenuse kaudu töötatakse välja vabatahtliku tegevuse poliitika, koordineeritakse valitsemisala asutuste vabatahtlike kaasamist ning toetatakse partnerlusi ja kogukondlikke algatusi. Eesmärk on tagada, et vabatahtlikud oleksid hästi ettevalmistatud, nende kaasamine professionaalne ning toetatud kaasaegsete infosüsteemidega. Teenust viib

ellu SIM ning selle kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,70 mln eurot. Politsei vabatahtlike kaasamise teenus tagab, et vabatahtlikud panustavad aktiivselt PPA eesmärkide saavutamisse. Teenuse kaudu kaasatakse abipolitseinikud politsei tegevusse avaliku korra kaitsel ja turvalise elukeskkonna tagamisel. See tugevdab politsei kohalolu kogukonnas ning suurendab inimeste turvatunnet. Teenust viib ellu PPA ning selle kuluks on planeeritud 2027. aastaks 3,09 mln eurot. PÄA vabatahtlike kaasamise teenus toetab vabatahtlike osalemist päästevaldkonna tegevustes ja eesmärkide saavutamises. Teenuse kaudu suurendatakse elanike valmisolekut panustada kogukonna turvalisusse vabatahtliku päästjana. PÄA vabatahtlike kaasamise teenuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks 5,05 mln eurot.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 0,37 mln eurot. Programmi tegevust rahastatakse riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha).

3.17.3.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond

3.17.3.2.1 Kogukondliku Eesti programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti on inimesekeskne, sidus ja turvaline riik, kus kogukonnad ja kodanikuühiskond on tugevad, inimesed on väärtustatud ja kaasatud, jagavad demokraatlikke väärtusi ning parandavad aktiivse osaluse kaudu elukeskkonda, ühiskondlikku sidusust ja valmisolekut kriisidega toime tulla.

Asutused, kes viivad programmi ellu: programmi peavastutaja on SIM.

Tabel 409. Kogukondliku Eesti programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.90	Kogukondliku Eesti programm	-5 577	-3 489	0	-2 088	0	0
18.91	Kodanikuühiskond	-4 889	-2 921	0	-1 969	0	0
18.94	Usuvabadus	-688	-569	0	-119	0	0

Programmistruktuuri ülesehituses muudatusi ei ole. Tulenevalt Rahandusministeeriumi programmi ja programmi tegevuste nimetuste tervikliku ühtlustamise suunistest on muudetud programmi tegevuste nimetusi.

Kogukondliku Eesti programmi kaudu viiakse ellu tegevusi, mis toetavad kogukondade ja kodanikuühiskonna arengut, aktiivset osalust kogukondlikus ja ühiskondlikus tegevuses, tugevdavad kogukondade võimekust, sh valmisolekut kriisiolukordades, et kujundada sidusamat, turvalisemat ja elujõulisemat Eestit. Samuti viiakse ellu tegevusi usuvabaduse tagamiseks, et kõik usulised ühendused saaksid oma usuelu vabalt korraldada, kuid religioosse tegevuse raamistikku ei kasutataks vihkamise, vägivalla või vaenuliku välismõju levitamiseks.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teeb SIM-i kantsler.

Rida 18.91 programmi tegevuse: Kodanikuühiskond

Programmi tegevuse eesmärk: Elanike teadlikkus ja kodanikuaktiivsus on suurenenud. Kogukonnad, vabaühendused ja sotsiaalsed ettevõtted on võimekad. Poliitikat kujundatakse läbipaistvalt ja kaasavalt.

Tabel 410. Programmi tegevuse kodanikuühiskond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Püsivabatahtlike osakaal elanikkonnast, % Allikas: Uuring „Vabatahtlikus tegevuses osalemine“	n/a	33
Vabatahtlikus tegevuses osalemise määr , % Allikas: Uuring „Vabatahtlikus tegevuses osalemine“	n/a	50

Teadlikud ja aktiivsed elanikud on alustala tugevale kodanikuühiskonnale, kus on soodustatud kõigile sobivad osalusvõimalused, loodud võimalusi annetamiseks ning vabatahtliku tegevusse kaasumiseks. Kodanikuaktiivsus aitab parandada ühiskonna sidusust ning suurendada kohalike probleemide lahendamise võimekust. Mõõdikud „Püsivabatahtlike osakaal elanikkonnast” ja „Vabatahtlikus tegevuses osalemise määr“ näitavad, kui suur osa elanikkonnast on valmis pidevalt panustama ühiskonna hüvanguks, aidates näiteks heategevusorganisatsioone, kogukonnaprojekte või sotsiaalseid algatusi. See aitab hinnata kodanike osalust ja aktiivsust vabaühendustes või kogukonnas ning annab märku usaldusest ja koostöövalmidusest ühiskonnas. Osakaalud näitavad kodanikuaktiivsust ning ühiskondliku kaasatuse tugevust, mis toetavad sotsiaalseid ja kogukondlikke algatusi.

Tabel 411. Programmi tegevuse kodanikuühiskond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.91	Kodanikuühiskond	-3 583	-4 372	-4 889	-517	12%	-948
18.92	Tööjõu- ja majandamiskulud	-369	-884	-662	223	-25%	-1
18.93	Muud toetused	-3 212	-3 488	-4 227	-740	21%	-947

Tegevuste kirjeldus,

Programmi tegevust „Kodanikuühiskond“ viiakse ellu SIM-i teenuse kaudu. Programmi tegevuse kuluks on planeeritud 2027. aastaks kokku 4,89 mln eurot. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks vastutab SIM kodanikuühiskonna poliitika väljatöötamise ja selle elluviimise koordineerimise eest. SIM aitab kaasa kodanikuühenduste koostööle Vabariigi Valitsusega, keskendub kogukonnakeskse lähenemisviisi juurutamisele, kodanikuühiskonna kriisikindluse ja kerksuse suurendamisele. Samuti viiakse ellu tegevusi ühiskondliku polariseerituse vähendamiseks, arutelukultuuri ja kodanikuhariduse edendamiseks. Luuakse vabaühendustele ja sotsiaalsetele ettevõtetele võimalusi ettevõtluse toetamise instrumentide kasutamiseks.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) suureneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 0,52 mln eurot, mis tuleneb välistoetuste suurenemisest. Programmi tegevust rahastatakse riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha) 2,92 mln eurot. Lisaks rahastatakse programmi tegevust välistoetustest 1,97 mln eurot, mis on suunatud kodanikuühiskonna võimestamiseks, laste ja noorte kodanikuühiskonda kaasamiseks.

Rida 18.94 programmi tegevuse: Usuvabadus

Programmi tegevuse eesmärk: Võimekad usulised ühendused.

Tabel 412. Programmi tegevuse usuvabadus 2027. aasta mõõdik ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Osakaal elanikkonnast, kes tunnevad, et Eestis on võimalik oma usku vabalt järgida Allikas: Siseministeerium	n/a	n/a

Mõõdik hindab Eesti elanike subjektiivset tunnetust usuvabaduse tagatuse ja usulise sallivuse kohta ühiskonnas. Näitaja aitab hinnata riigi sisemist stabiilsust, sotsiaalset sidusust ja

põhiõiguste kaitstust, mis on otseselt seotud elanikkonna turvatunde ja usaldusega riigi vastu. Tegemist on uue mõõdikuga. Mõõdiku sihttase määratakse 2026. aastal.

Tabel 413. Programmi tegevuse usuvabadus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.94	Usuvabadus	-733	-806	-688	118	-15%	0
18.95	Muud toetused	-608	-688	-688	0	0%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust viiakse ellu SIM-i teenuse kaudu, mille kuluks on planeeritud 2027. aastaks 0,69 mln eurot. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks vastutab SIM usuasjade poliitikate väljatöötamise ja nende rakendamise koordineerimise eest. Programmi tegevus hõlmab usulisi ühendusi puudutava poliitika väljatöötamist ja elluviimist, usulistele ühendustele eraldatud toetuste kasutamise üle järelevalve tegemist, usuelu küsimuste analüüsimist ning muude usuliste ühendustega seotud tegevuste korraldamist.

Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) väheneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 0,12 mln eurot. Programmi tegevust rahastatakse valdavalt riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha), 0,57 mln eurot. Lisaks on välistoetustest prognoositud programmi tegevusele 0,12 mln eurot, mis suunatakse kodanikuühiskonna võimestamiseks läbi usuliste tegevuste.

3.17.3.2.2 Erakondade rahastamise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Riigikogus esindatud erakonnad on tegutsemisvõimekad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Siseministeerium.

Tabel 414. Erakondade rahastamise programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
18.96	Erakondade rahastamise programm	-4 671	-4 671	0	0	0	0
18.97	Erakondade rahastamine	-4 671	-4 671	0	0	0	0

Rida 18.97 programmi tegevus: Erakondade rahastamine

Programmi tegevuse eesmärk: Riigikogus esindatud erakonnad on tegutsemisvõimekad.

Tabel 415. Programmi tegevuse erakondade rahastamine 2027. aasta mõõdik ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eelarve kasutamise osakaal, % Allikas: Siseministeerium	100	100

Eesmärgi saavutamist mõõdetakse eraldatud toetuste eelarve kasutamise osakaaluga, mis peegeldab Riigikogus esindatud erakondade rahalist võimekust oma tegevuse ja poliitiliste eesmärkide elluviimiseks.

Tabel 416. Programmi tegevuse erakondade rahastamine eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
18.97	**Erakondade rahastamine**	**-4 931**	**-4 775**	**-4 671**	**104**	**-2%**	**0**
18.98	Muud toetused	-4 931	-4 775	-4 671	104	-2%	0

Tegevuste kirjeldus

Erakonnale eraldatavad summad kantakse erakonna kontole Vabariigi Valitsuse määratud valitsusasutuse kaudu, kelleks hetkel on määratud SIM.

Sihiks on Riigikogu valimistel vähemalt 2% häältest kogunud erakondade tegutsemisvõimekust tõsta. Selle jaoks on välja töötatud erakondade rahastamise süsteem vastavalt erakonnaseaduse § 12^7 lõikele 4, mille järgi on Riigikogus esindatud erakonnal õigus saada iga kalendrikuu viiendaks kuupäevaks eraldis riigieelarvest. Samuti määratakse eraldis Riigikogu valimisel osalenud erakondadele, kes ei ületanud valimiskünnist, kuid kogusid vähemalt 2% häältest.

Programmi tegevuse kulu on planeeritud 2027. aastaks kokku 4,67 mln eurot, mida kasutatakse SIM eelarve kaudu ning see suunatakse toetusena erakondadele. Võrreldes 2026. aasta baaseelarvega (eelarve ilma 2025. aastast ülekantud ja 2026. aastal reservidest eraldatud vahenditeta) väheneb programmi tegevuse eelarve 2027. aastal 0,10 mln eurot. Programmi tegevust rahastatakse täies mahus riigieelarvest piirmääraga vahendite arvelt (riigiraha).

3.17.4 Investeeringud

Siseministeeriumi valitsemisala 2027. aasta investeeringuteks planeeritud vahendid kasutatakse valdavalt selleks, et soetada siseturvalisuse valdkonnas vajalikud transpordivahendid, seadmed ning arendada infosüsteeme.

Tabel 417. Siseministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Siseministeeriumi valitsemisala						
18.100	**Investeeringud kokku**	**-80 760**	**-51 173**	**-48 823**	**2 350**	**-5%**	**-40 496**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	-11 553	-8 101	-12 822	-4 720	58%	-5 468
	Transpordivahendid	-27 925	-9 115	-6 543	2 572	-28%	-5 981
	Masinad ja seadmed	-4 945	-812	-412	400	-49%	-78
	Muud investeeringud	-14 016	-8 633	-16 102	-7 469	87%	-23 124
	Kinnisvara	-7 318	-17 519	-4 429	13 090	-75%	-5 845
18.104	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-15 003	-6 993	-8 516	-1 523	22%	0
	Siseministeerium						
	Investeeringud kokku	**-367**	**-9 366**	**-2 331**	**7 035**	**-75%**	**-141**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	-196	-1 507	-879	628	-42%	-6
	Transpordivahendid	-43	-341	-1 001	-660	193%	0
	Masinad ja seadmed	0	0	0	0	0%	0
	Muud investeeringud	0	-4 232	0	4 232	-100%	-135
	Kinnisvara	0	0	0	0	0%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-127	-3 286	-451	2 835	-86%	0
	Päästeamet						
	Investeeringud kokku	**-27 709**	**-7 484**	**-2 796**	**4 688**	**-63%**	**-7 089**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	0	0	0	0	0%	0
	Transpordivahendid	-18 214	-3 943	-2 179	1 763	-45%	-3 219
	Masinad ja seadmed	0	0	0	0	0%	0
	Muud investeeringud	-2 453	-2 546	-213	2 333	-92%	-3 727
	Kinnisvara	-1 991	0	0	0	0%	-144
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-5 050	-995	-404	591	-59%	0
	Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus						
	Investeeringud kokku	**-8 606**	**-6 625**	**-11 002**	**-4 377**	**66%**	**-6 553**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	-6 730	-5 135	-9 482	-4 347	85%	-5 406
	Transpordivahendid	-51	-120	0	120	-100%	0
	Masinad ja seadmed	0	0	0	0	0%	0
	Muud investeeringud	-212	0	0	0	0%	-1 147

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Kinnisvara	0	-40	0	40	-100%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-1 613	-1 330	-1 520	-190	14%	0
	Sisekaitseakadeemia						
	Investeeringud kokku	**-596**	**-803**	**-240**	**563**	**-70%**	**-40**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	0	0	0	0	0%	0
	Transpordivahendid	-155	-270	-90	180	-67%	0
	Masinad ja seadmed	0	0	0	0	0%	0
	Muud investeeringud	-158	-83	-83	0	0%	0
	Kinnisvara	-170	-349	-40	309	-88%	-40
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-114	-100	-26	74	-74%	0
	Politsei- ja Piirivalveamet						
	Investeeringud kokku	**-43 482**	**-26 895**	**-32 454**	**-5 559**	**21%**	**-26 673**
	Inventar	0	0	0	0	0%	0
	IT investeeringud	-4 627	-1 460	-2 461	-1 002	69%	-57
	Transpordivahendid	-9 461	-4 441	-3 272	1 169	-26%	-2 762
	Masinad ja seadmed	-4 945	-812	-412	400	-49%	-78
	Muud investeeringud	-11 193	-1 771	-15 806	-14 034	792%	-18 115
	Kinnisvara	-5 158	-17 130	-4 389	12 741	-74%	-5 661
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-8 098	-1 282	-6 114	-4 833	377%	0

Tabel 418. Siseministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide ja objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmäärага vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Siseministeeriumi valitsemisala						
18.100	**Investeeringud kokku**		**-48 823**	**-19 998**	**-3 675**	**-25 050**	**-100**
18.101	IT investeeringud	IT investeeringud	-12 127	-7 364	0	-4 763	0
18.102	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-16 102	-943	0	-15 076	-83
18.103	Muud investeeringud kokku		-12 078	-11 691	0	-387	0
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-412	-25	0	-387	0
	Sisekaitseakadeemia Kase tn kompleks	Kinnisvara	-40	-40	0	0	0
	Idapiiri ehitus	Kinnisvara	-4 000	-4 000	0	0	0
	Keskriminaalpolitsei maja ehitustööd	Kinnisvara	-194	-194	0	0	0

Seaduse rea nr		Investeeringugrupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Kuressaare kordon	Kinnisvara	-195	-195	0	0	0
	Transpordivahendid	Transpordivahendid	-6 543	-6 543	0	0	0
	Isikut tõendavate dokumentide väljastamine	IT investeeringud	-695	-695	0	0	0
18.104	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-8 516	0	-3 675	-4 824	-17

Siseministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarvesse on investeeringuteks planeeritud kokku koos käibemaksuga 48,82 mln eurot, sh välistoetustest 25,05 mln eurot. 2027. aastaks planeeritud investeeringud vähenevad võrreldes 2026. aastaks planeerituga 2,35 mln eurot. Investeeringute mahu vähenemine on eelkõige põhjustatud idapiiri investeeringute vähenemisest 2027. aastal.

Välistoetustest planeerivad investeeringuid SMIT (2,85 mln eurot) ja PPA (22,20 mln eurot). Suuremad investeeringud välistoetustest on seotud järgmiste projektidega:

- Koostalitlusvõime arendamine Eestis, IKT-süsteemide loomise ja kasutamise kaudu Euroopa piiri- ja rannikuvalve toetamine välispiiridel tõhusa Euroopa integreeritud piirihalduse rakendamisel, arendustegevus ja seadmete hankimine;
- Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogu (ILLEGAAL2) ja Rahvusvahelise kaitse andmise registri (RAKS) liidestumine e-toimikuga;
- Infosüsteemi POLIS arendamine politseilise tegevuse edendamiseks;
- Merepäästevõimekuse suurendamine;
- Piirivalvevõimekuse suurendamine välispiiril, radarite ja sensorite soetamine;
- Mitmekihilise droonituvastuse- ja -tõrjepositsiooni piloteerimine;
- Taristute, hoonete rajamine, majutamaks kolmandate riikide kodanikke taustakontrolli raames.

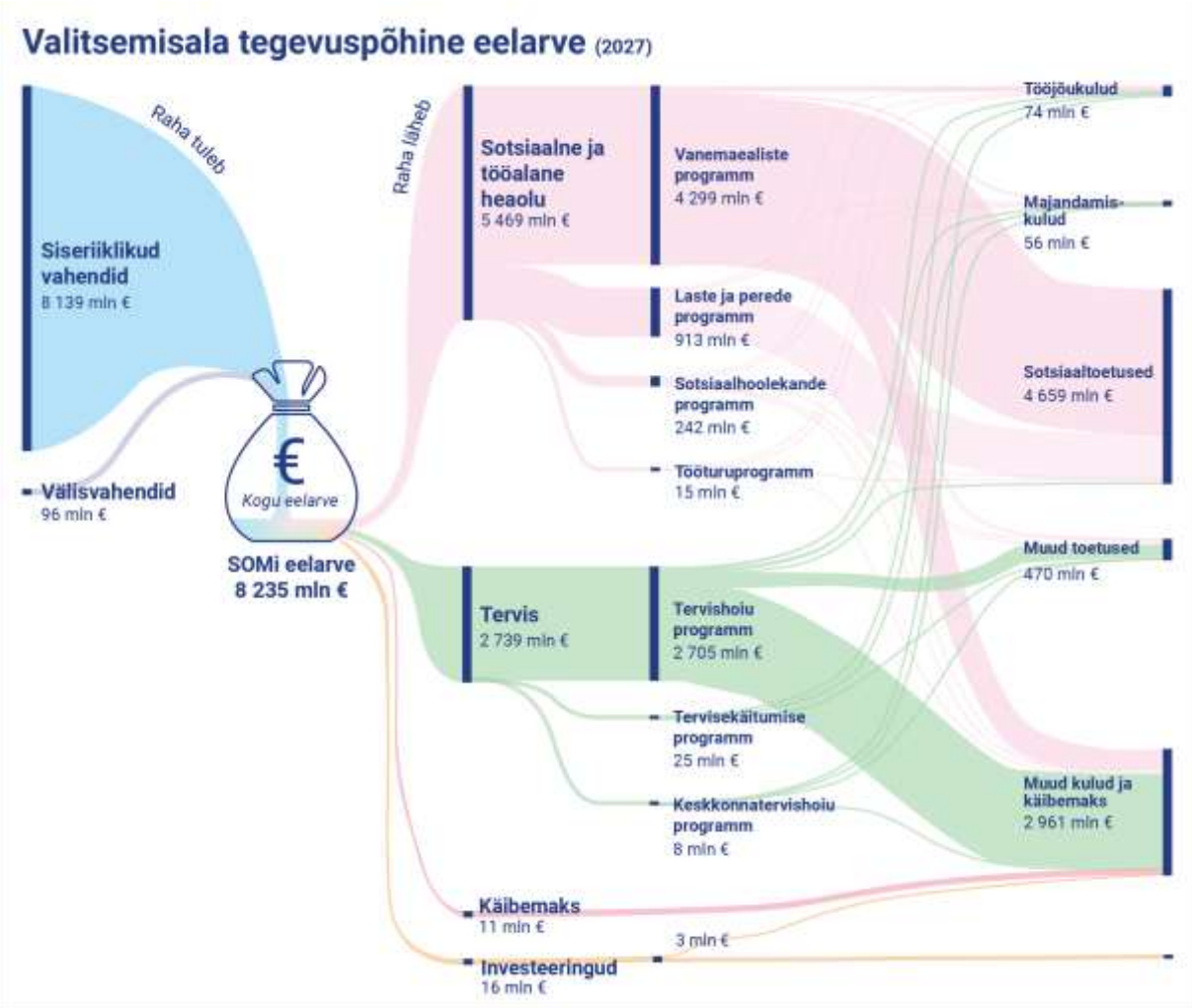
Asutuste kaupa on investeeringud koos käibemaksuga planeeritud järgmiselt: Siseministeerium 2,33 mln eurot, Päästeamet 2,80 mln eurot, SMIT 11,00 mln eurot, Sisekaitseakadeemia 0,24 mln eurot, Politsei- ja Piirivalveamet 32,45 mln eurot.

3.18 Sotsiaalministeeriumi valitsemisala

Sotsiaalministeeriumi eesmärk on kujundada Eestis elukeskkond, kus inimestel on võrdsed võimalused inimväärseks eluks. Selleks kujundame sotsiaal- ja tervisepoliitika, mis võimaldab Eesti inimestel elada kaua ja tervelt, väärtustab inimeste vaimset ja füüsilist heaolu, aitab inimestel elada väärikalt ning vähendab ühiskonnas ebavõrdsust ja vaesust.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala põhitegevuseks on sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalhoolekande, pensionisüsteemi kavandamine ja korraldamine, sotsiaalkindlustussüsteemide piiriülene koordineerimine, laste õiguste tagamine ja heaolu edendamine, puudega inimeste elukvaliteedi edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine, rahva tervise kaitse, tervishoid ja tervisesüsteemi arendamine, ravikindlustus, ravimid ja meditsiiniseadmed ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Joonis 41. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kasutada olev eelarve 2027. aastaks on 8,23 mld eurot, sellest 98,7% ehk 8,13 mld eurot kaetakse Eesti siseriiklikest vahenditest ja 1,3% ehk 107,98 mln eurot välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga. Kasutatavast eelarvest

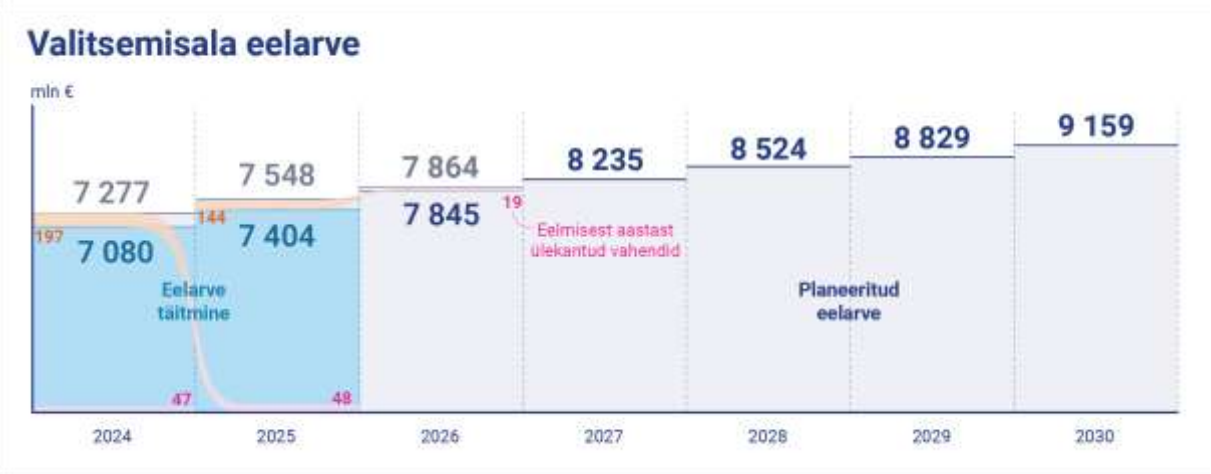
99,8% ehk 8,22 mld eurot on kulud (käibemaksuga) ning 0,2% ehk 16,09 mln eurot investeeringud (käibemaksuga). Võrreldes 2026. aasta riigieelarvega (7,84 mld eurot) suureneb valitsemisala eelarve 390,02 mln eurot ehk 5%.

Kuludest moodustavad suurima osa sotsiaaltoetused, 56,7% ehk 4,66 mld eurot, mille kohta on eraldi ülevaade lisas 2 „Sotsiaaltoetused“, ning muud tegevuskulud 35,9% ehk 2,95 mld eurot. Muud tegevuskulud on peamiselt seotud sotsiaalmaksu vahendite edasiandmisega ravikindlustuse kuludeks ja kogumispensioni maksete edasiandmisega registripidajale (II pensionisammas). Muud toetused moodustavad kuludest 5,7% (470,36 mln eurot), tööjõukulud 0,9% (74,06 mln eurot) ja majandamiskulud 0,7% (56,42 mln eurot); käibemaksu tegevuskuludelt on kavandatud 11,18 mln eurot.

Kuludest 66,6% ehk 5,47 mld eurot panustab sotsiaalse ja tööalase heaolu tulemusvaldkonda ning 33,3% ehk 2,74 mld eurot tervise tulemusvaldkonda. Käibemaksu 0,1% kuludest - tegevuspõhiselt ei liigendata. Sotsiaalse ja tööalase heaolu tulemusvaldkonna eelarvest 78,6% ehk 4,3 mld eurot on kavandatud Vanemaealiste programmi, mille suurima osa moodustavad riiklike pensionide väljamaksed. Laste ja perede programmi eelarve on 912,90 mln eurot ehk 16,7% tulemusvaldkonna eelarvest, Sotsiaalhoolekande programmi eelarve 241,79 mln eurot (4,4%) ning Tööturuprogrammi (ühisprogramm Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, edaspidi MKM) eelarve 14,99 mln eurot (0,3%). Tervise tulemusvaldkonna eelarvest 98,8% ehk 2,71 mld eurot on kavandatud Tervishoiu programmi, mille suurimad vahendid on Tervisekassale edasiantavad sotsiaalmaksu ravikindlustuse vahendid ja riigieelarvelised sihtotstarbelised eraldised ravikindlustuse seadusest ja tervishoiuteenuste korraldamise seadusest tulenevate kohustuste tagamiseks. Tervisekäitumise programmi eelarve on 25,49 mln eurot (0,9%) ja Keskkonnatervishoiu programmi eelarve 8,25 mln eurot (0,3%).

2027. aasta investeeringute maht on 16,09 mln eurot (koos käibemaksuga). Valdav osa investeeringutest suunatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) arendamisse, et tagada kvaliteetsed, turvalised ja kasutajasõbralikud digilahendused nii tervise- kui ka sotsiaalvaldkonnas. Suurima osa investeeringutest teeb Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (edaspidi TEHIK), IKT-investeeringute maht (koos käibemaksuga) on 15,91 mln eurot. Lisaks soetavad Terviseamet (150 tuhat eurot) ja Ravimiamet (25 tuhat eurot) omatulu arvelt laboriseadmeid.

Joonis 42. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve on aastate vaates kasvutrendis. Kasv on peamiselt seotud kulude eelarvega, mille kasv on seotud majandusprognoosist sõltuvate sotsiaaltoetuste ja edasiantavate maksude, sh sotsiaalmaksu laekumise suurenemisega. 2024. aasta kahanemine on erandlik ja seotud riigiülese otsusega muuta tegevusi ja vastutusi valitsemisalade vahel, mille käigus Tööturuprogrammi vahendid liikusid Sotsiaalministeeriumi valitsemisalast teistesse valitsemisaladesse. 2026. aasta eelarve koosneb Riigikogu poolt kinnitatud eelarvest 7,84 mld eurot, mida on suurendatud lisaeelarvega 1,25 mln eurot, Vabariigi Valitsuse reservi vahenditega 2,15 mln eurot ning ülekantud piirmääraga vahenditega 19,10 mln eurot (kulud ja investeeringud).

2026. aastasse ülekantud piirmääraga vahenditest moodustavad majandamiskulud 36,5%, tööjõukulud 35%, muud toetused 15,7%, investeeringud 11,5% ja sotsiaaltoetused 1,3%. Asutuste lõikes jagunevad ülekantavad vahendid järgmiselt: Sotsiaalministeerium 4,70 mln eurot, Sotsiaalkindlustusamet 6,96 mln eurot, TEHIK 4,50 mln eurot, Terviseamet 1,10 mln eurot ja Tervise Arengu Instituut 1,83 mln eurot. Detailne info valitsemisala 2026. aasta eelarvesse ülekantud vahendite kohta on avaldatud ministeeriumi kodulehel.

RES 2027–2030 rahastamiskava kohaselt jätkub kulude kasv kogu perioodi vältel: kulud on 2027. aastal 8,22 mld eurot, 2028. aastal 8,51 mld eurot, 2029. aastal 8,82 mld eurot ning 2030. aastal 9,15 mld eurot. 2027. aastal kasvavad valitsemisala kulud võrreldes 2026. aasta kasutada oleva eelarvega 367,77 mln eurot ehk 4,7% (7,85 mld eurolt 8,22 mld euroni). Kulude muutus eelarveliikide lõikes on järgmine:

- Edasiantavate maksude kulude eelarve suureneb 320,11 mln eurot (5,72 mld eurolt 6,04 mld euroni). Edasiantavate maksude all kajastatakse sotsiaalmaksust makstavaid pensione ja ravikindlustusvahendeid ning kogumispensioni vahendeid;
- Arvestuslike kulude all kajastatakse seadusest tulenevaid sotsiaaltoetusi ja teenuseid, mille määrad on kehtestatud seaduses ning mille saajate arv on raskesti prognoositav ja mille eelarve suureneb 29,11 mln eurot (1,81 mld eurolt 1,84 mld euroni); arvestusliku kuluna on eelarves ka käibemaks;

- Välistoetuste kulude eelarve koos kaasfinantseeringuga suureneb 17,96 mln eurot (84,18 mln eurolt 102,14 mln euroni), sest EL struktuurivahendite perioodi 2021–2027 elluviimine on jõudnud tippu. Perioodi kasutusaeg lõpeb 2029. aastal, misjärel välisvahendite maht väheneb; 2028+ perioodi struktuurivahendeid rahastamiskavasse planeeritud ei ole;
- Muudest tuludest ja majandustegevusest laekuvatest vahenditest tehtavate kulude eelarve suureneb 2,16 mln eurot (13,92 mln eurolt 16,08 mln euroni). Ravimiameti teenuste osas prognoositakse suuremat laekumist ja sellega seoses ka suuremaid kulusid ligikaudu 1,20 mln eurot aastas (Ravimiameti teenustega on seotud ligikaudu 70% majandustegevuse tuludest tehtavate kulude eelarvest). Terviseameti omatulu laekumine väheneb 0,30 mln eurot seoses teenuste mahu langusega 2025. aastal kehtestatud teenuste hindade mõjul;
- Piirmääraga vahendite kulude eelarve väheneb 1,57 mln eurot (226,62 mln eurolt 225,05 mln euroni). Vähenemine on seotud 2026. aastal eelarvesse kajastatud ülekantavate kulude 16,90 mln eurot ning VV reservist saadud vahendite 1,89 mln eurot osas. Vahendite kasv on seotud RES 2027–2030 kokkulepitud rahastamiskava muudatustega;
- 2027. aasta eelarves muutub Sotsiaalkindlustusameti (SKA) makstavate eriregulatsiooniga pensionide ja hüvitiste (endiste riigiteenistujate pensionid, pensionilisad jm) kajastamine. 2025. ja 2026. aasta eelarves kajastati neid arvestuslike tööjõukuludena (2026. aastal 157,44 mln eurot, 2025. aasta täitmine 140,17 mln eurot), kuid alates 2027. aastast kajastatakse neid sotsiaaltoetustena. Seetõttu väheneb valitsemisala tööjõukulude eelarve 67,6% (228,60 mln eurolt 74,06 mln euroni) ja sotsiaaltoetuste eelarve vastavalt suureneb. Tegemist on kulude kajastamise metoodilise muudatusega: tegelik tööjõukulude muutus ilma ümberkajastamiseta on väike.

RES 2027–2030 protsessis lepiti kokku järgmised muudatused rahastamiskavas:

- Suurendati SOM valitsemisala eelarvet püsivalt 3,50 mln eurot aastas vaimse tervise ja ohvriabi tegevuste toetamiseks;
- Tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamiseks suurendati sihtotstarbelise reservi arvelt püsivalt eelarvet 1,18 mln eurot aastas;
- Ühekordselt suurendati eelarvet 3,27 mln eurot Rootsi vanglarendi teenusega kaasneva tervishoiuteenuse osutamiseks;
- Sihtotstarbelisest reservist suunatakse SoM valitsemisala eelarvesse ühekordselt 9,84 mln eurot laia riigikaitse arendamiseks, sh elanikkonnakaitseks (traumavarud);
- Aastatevahelise muudatusega suurendati 2027. aastal eelarvet 5,22 mln eurot, 2028. aastal 2,15 mln eurot, 2029. aastal 0,64 mln eurot ja 2030. aastal 0,17 mln eurot. Suurendamine toimus 2026. aasta eelarve arvelt;

- MKM suunas Tervise Arengu Instituudile (edaspidi TAI) ja TEHIK-ule andmepõhisele aruandlusele ülemineku tegevusteks 2027. aastaks kokku 1,18 mln eurot;
- RAM suunas oma eelarvest Sotsiaalministeeriumile püsivalt 3889 eurot Boldi lepinguga seotud kulude (taksokulud) tasumiseks;
- TEHIK eraldas Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas olevale Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusele (RIT) valitsemisala asutuste IT-töökohateenuste üleandmisega 0,48 mln eurot aastas;
- TEHIK eraldas MKM-i valitsemisalas olevale Riikliku Lepitaja Kantseleile püsivalt Dogre litsentsi jaoks 384 eurot aastas;
- SKA suunas oma eelarvest RM-i valitsemisalas olevale Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele (RMIT) püsivalt 4225 eurot SKA siseveebi teenuse osutamiseks.

Lisaks on 2027–2030 eelarve muutused seotud VV otsustega, mille rahastamine perioodil 2027–2030 lõpeb. Suurema mõjuga tegevused on:

- RES 2024–2027 protsessis otsustati rahastada WHO Euroopa mittenakkushaiguste keskust kuni 2027. aastani 0,40 mln euroga (eelarve on kajastatud Sotsiaalministeeriumis);
- RES 2025–2028 protsessis otsustati rahastada riigikaitset kuni 2027. aastani; 2027. aasta eelarves on selleks kulusid ja investeeringuid 4,85 mln eurot (seotud asutused on Terviseamet, SKA, TEHIK ja Sotsiaalministeerium);
- RES 2026–2029 protsessis otsustati rahastada sotsiaalkaitse infosüsteemi (SKAIS) arendustegevusi kuni 2029. aastani; 2029. aasta eelarve on 4,93 mln eurot (eelarve on kajastatud TEHIK-us ja SKA-s).

Valitsemisala administratiivne struktuur ja struktuurimuudatused 2026

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olevad valitsusasutused on Ravimiamet, Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet. Ministeeriumi hallatavad riigiasutused on Tervise Arengu Instituut ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK). Valitsemisalaga seotud avalik-õiguslik juriidiline isik on Tervisekassa. Valitsemisala haldusalasse kuulub üks riigi osalusega äriühing – AS Hoolekandeteenused. Valitsemisala haldusalasse kuuluvad sihtasutused on SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla, SA Tartu Ülikooli Kliinikum, SA Viljandi Haigla, SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus, SA Jõgeva Haigla.

2026. aastal Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas struktuurimuudatusi ei toimunud.

Valitsemisala personali ülevaade

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas (valitsusasutustes ja hallatavates asutustes) töötab kokku 1555 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[33]. Suurima töötajate arvuga asutus on Sotsiaalkindlustusamet (658 töötajat; 42% valitsemisala töötajaskonnast). Aasta varasemaga võrreldes on valitsemisala teenistujate arv kasvanud ühe teenistuja võrra. Teenistujate arv on vähenenud Terviseametis (-18) ning Tervise Arengu Instituudis (-6).

Valitsemisala teenistujate keskmine kogupalk[34] oli 01.06.2026 seisuga 2963 eurot. Aasta varasemaga võrreldes on see 6% kasvanud.

Joonis 43. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 419. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonnad, valdkondlikud arengudokumendid ja programmid

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Sotsiaalne ja tööalane heaolu	Heaolu arengukava 2023–2030	Tööturuprogramm (ühisprogramm MKMiga)
		Vanemaealiste programm
		Sotsiaalhoolekande programm
		Laste ja perede programm
Tervis	Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030	Keskkonnatervishoiu programm
		Tervisekäitumise programm

[33] Perioodi 1.06.2025 - 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.

[34] Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
		Tervishoiu programm

Valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide info – tulemusvaldkonna ja programmide eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valitsemisala tulemusvaldkondadega – sotsiaalne ja tööalane heaolu ja tervis – seotud arengukavad on kättesaadavad Sotsiaalministeeriumi kodulehel. Programmidokumentide eelnõud avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. SOM avaldab lõplikud programmdokumendid 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel, ühisprogrammi dokument Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehel.

3.18.1 Tulud

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tulud koosnevad peamiselt saadud toetustest, majandustegevusest saadavast tulust, riigilõivudest ja teistest väiksematest tuluallikatest. 2027. aastal moodustavad saadud toetused 88,4% kõigist tuludest. Suurem osa saadud toetustest on seotud välisvahenditega – 87,16 mln eurot ehk 93,8% kõigist saadud toetustest.

Tabel 420. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
19.1	**Tulud kokku**	**79 877**	**85 737**	**105 185**	**19 448**	**23%**
19.2	Saadud toetused	67 788	74 192	92 932	18 740	25%
19.3	Riigilõivud	857	1 017	848	-169	-17%
19.4	Tulu majandustegevusest	10 200	9 717	10 595	877	9%
19.5	Trahvid ja muud varalised karistused	17	7	7	0	0%
19.6	Muud tulud	1 000	803	803	0	0%

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tulud kasvavad 2027. aastal 19,45 mln eurot ehk 23%. Muutus tuleneb eelkõige saadud toetuste suurenemisest.

Saadud toetused

Toetustest suurem kasutus on seotud peamiselt Euroopa Liidu 2021–2027 struktuurivahendite (SF) kasutamisega – planeeritud eelarve 80,89 mln eurot. Eelarve osas on eeldatud, et programmide rakendamine on jõudnud etappi, kus nii meetmete ettevalmistus kui ka rakendajate võimekus võimaldavad vahendeid kasutada senisest suuremas mahus. Teiste välisvahenditega seotud toetusteks on arvestatud järgmised laekumised:

- 2,15 mln eurot erinevatest Euroopa Komisjoni projektidest;
- 2,28 mln eurot Šveitsi-Eesti koostööprogrammist;

- 1,84 mln eurot Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismidest.

Suuremad kavandatud tegevused välisrahastusest on struktuurivahenditest Sotsiaalministeeriumi kaudu suunatud toetused:

- 16,25 mln eurot integreeritud heaoluteenuste keskustele (haiglad);
- 13,11 mln eurot tervishoiuasutuste energiatõhususe parandamiseks;
- 10,60 mln eurot erihoolekandeasutuste reorganiseerimiseks;
- 9,79 mln eurot sotsiaalvaldkonna elu- ja teenuskohtade kohandamiseks.

Siseriiklikud toetused on planeeritud kokku 5,78 mln eurot (kasv 0,80 mln eurot), millest suurimad laekumised on planeeritud:

- 5,49 mln eurot TEHIK-ule Tervisekassalt tervise infosüsteemi arendamiseks ja ülalpidamiseks;
- 0,27 mln eurot Tervise Arengu Instituudile tervise valdkonnaga seotud uuringute läbiviimiseks.

Riigilõivud

Riigilõivudeks on planeeritud 0,85 mln eurot, mis on 0,17 mln eurot väiksem kui 2026. aasta eelarves. Vähenemine on seotud Terviseameti tubakaseaduse alusel tasutava teate avaldamise ja hoidmise riigilõivu laekumise prognoosi korrigeerimisega. Riigilõivu kehtestamise järel on ettevõtjate huvi teate avaldamise ja hoidmise vastu vähenenud ning senine tulu laekumine on olnud prognoositust väiksem.

Riigilõivud on planeeritud asutuste lõikes järgmiselt:

- Ravimiamet - 0,22 mln eurot müügi- ja tegevuslubade taotluste läbivaatamise tasud (ravimiseadus, meditsiiniseadme seadus, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus, rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seadus);
- Terviseamet - 0,62 mln eurot erinevate seaduste alusel tehtavad toimingud (tervishoiuteenuste korraldamise seadus, ravimiseadus, veeseadus, nakkushaiguste ennetamise seadus, biotsiidiseadus ja tubakaseadus);
- Sotsiaalkindlustusamet - 9390 eurot tegevuslitsentside ja -lubade läbivaatamise tasud (sotsiaalhoolekande seadus).

Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekub tulu 10,59 mln eurot, mis on võrreldes 2026. aastaga 0,88 mln eurot enam. Tulude kasv on seotud peamiselt Ravimiameti prognoositud suurema tulu laekumisega seoses Euroopa Ravimiametile tsentraalselt esitatud ravimite müügiloa taotluste teadusliku hindamisega.

Majandustegevuse tuludes on planeeritud:

Ravimiametile 7,40 mln eurot ravimite müügiloa taotluste teaduslik hindamine, ravimite ohutus- ja kvaliteediseire tasu, ravimite kliinilise uuringu taotluste teaduslik hindamine, ravimistatistika analüüsid, veterinaarravimi müügiloa haldamise ja müügiloa tingimuste muudatuste haldamise tasu, meditsiiniseadmete kliinilise uuringu taotluste erialane hindamine ning EL institutsioonidega sõlmitud lepingute alusel tehtavad tööd.

Terviseametile 2,59 mln eurot tervisekaitseteenuste, laborianalüüside, biotsiiditaotluste hindamise, tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete müügimahtude hindamise ning elektroonilistes sigarettides ja nende täitepakendites sisalduvatest e-vedelikest eralduvate ainete hindamise tasud.

Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele (TEHIK) 0,29 mln eurot IKT teenuste osutamine Tervisekassale.

Tervise Arengu Instituudile 0,31 mln eurot erinevate uuringute teostamise eest saadav tasu.

Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvitulud laekuvad Ravimiametile ja Terviseametile väärteomenetluse seadustiku alusel.

Muud tulud

Muude tulude laekumistes on arvestatud 0,80 mln eurot regressinõuete laekumisi Sotsiaalkindlustusametile.

Lisaks on arvestatud 3 tuhat eurot sunnirahade laekumiseks, mis on määratud Terviseameti järelevalve käigus.

3.18.2 Kulud asutuste lõikes

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarvekulud on kokku 8,22 mld eurot. Asutustest suurimad on Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) kulud 5,05 mld eurot (61,4% valitsemisala kuludest) ning Sotsiaalministeeriumi (edaspidi SOM) kulud 3,08 mld eurot (37,5% valitsemisala kuludest). Ülejäänud asutuste, Tervise Arengu Instituudi (edaspidi TAI), Terviseameti, Ravimiameti ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (edaspidi TEHIK) kulud moodustavad igaüks alla 1% valitsemisala kuludest.

Tabel 421. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus , sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendi d	Edasiantava d maksud
19.7	Sotsiaalministeeriumi valitsemisala	-8 218 805	-225 047	-1 837 603	-102 139	-16 075	-6 037 940

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmäärag a vahendid	Arvestusliku d vahendid	Välistoetus , sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendi d	Edasiantava d maksud
19.8	Sotsiaalministeerium	-3 081 325	-42 350	-621	-89 469	-1 542	-2 947 343
19.9	Ravimiamet	-9 353	-1 885	-47	-37	-7 383	0
19.10	Sotsiaalkindlustusamet	-5 048 085	-119 334	-1 831 520	-6 634	0	-3 090 597
19.11	Terviseamet	-29 112	-24 580	-1 810	-285	-2 437	0
19.12	Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus	-30 416	-21 360	-3 131	-1 799	-4 125	0
19.13	Tervise Arengu Instituut	-20 514	-15 538	-473	-3 916	-588	0

Tabel 422. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.7	**Sotsiaalministeeriumi valitsemisala**	**-7 383 953**	**-7 832 246**	**-8 218 805**	**-386 559**	**5%**	**-18 792**
	Tööjõukulud	-214 425	-228 603	-74 064	154 539	-68%	-6 680
	Majandamiskulud	-46 133	-62 948	-56 424	6 524	-10%	-7 244
	Muud tegevuskulud	-2 612 936	-2 763 466	-2 947 345	-183 879	7%	0
	Sotsiaaltoetused	-4 111 202	-4 350 366	-4 659 440	-309 074	7%	-247
	Muud toetused	-390 749	-417 037	-470 355	-53 318	13%	-4 620
19.122	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-8 509	-9 826	-11 176	-1 350	14%	0
19.8	**Sotsiaalministeerium**	**-2 701 808**	**-2 872 004**	**-3 081 325**	**-209 321**	**7%**	**-4 731**
	Tööjõukulud	-10 635	-9 668	-11 170	-1 502	16%	-1 990
	Majandamiskulud	-7 891	-18 943	-15 155	3 789	-20%	-647
	Muud tegevuskulud	-2 612 261	-2 763 463	-2 947 343	-183 880	7%	0
	Muud toetused	-70 162	-78 923	-106 562	-27 639	35%	-2 095
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-860	-1 007	-1 095	-88	9%	0
19.9	**Ravimiamet**	**-7 943**	**-8 110**	**-9 353**	**-1 243**	**15%**	**0**
	Tööjõukulud	-7 268	-7 380	-8 471	-1 091	15%	0
	Majandamiskulud	-591	-619	-754	-136	22%	0
	Muud tegevuskulud	-1	-1	-2	-2	236%	0
	Muud toetused	-12	-13	-15	-2	15%	0
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-71	-98	-110	-12	12%	0
19.10	**Sotsiaalkindlustusamet**	**-4 605 662**	**-4 884 836**	**-5 048 085**	**-163 249**	**3%**	**-6 965**
	Tööjõukulud*	-166 495	-182 523	-25 376	157 147	-86%	-3 346
	Majandamiskulud	-9 396	-11 786	-7 843	3 943	-33%	-3 110
	Sotsiaaltoetused	-4 110 395	-4 349 491	-4 658 535	-309 044	7%	-247
	Muud toetused	-315 089	-336 665	-351 346	-14 681	4%	-262

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-3 648	-4 370	-4 985	-615	14%	0
19.11	**Terviseamet**	**-20 293**	**-18 129**	**-29 112**	**-10 983**	**61%**	**-2 701**
	Tööjõukulud	-9 947	-10 429	-10 396	33	0%	-74
	Majandamiskulud	-4 140	-4 673	-4 617	56	-1%	-379
	Sotsiaaltoetused	-807	-875	-905	-30	3%	0
	Muud toetused	-5 079	-1 302	-12 289	-10 987	844%	-2 248
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-285	-849	-905	-55	7%	0
19.12	**Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus**	**-27 642**	**-28 459**	**-30 416**	**-1 957**	**7%**	**-2 652**
	Tööjõukulud	-13 468	-12 375	-12 476	-101	1%	-687
	Majandamiskulud	-11 207	-13 102	-14 336	-1 234	9%	-1 965
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-2 969	-2 982	-3 604	-622	21%	0
19.13	**Tervise Arengu Instituut**	**-20 605**	**-20 708**	**-20 514**	**194**	**-1%**	**-1 744**
	Tööjõukulud	-6 612	-6 228	-6 176	52	-1%	-584
	Majandamiskulud	-12 909	-13 825	-13 719	106	-1%	-1 144
	Muud toetused	-407	-134	-143	-9	7%	-16
	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-676	-520	-476	43	-8%	0

*2025. aasta, 2026. aasta SKA tööjõukuludes sisalduvad eripensionid, mis alates 2027. aastast kajastatakse sotsiaaltoetusena. Eelarve tegevuspõhise vaate Tabel 430 on viidud 2025. ja 2026. aasta andmed võrreldavaks 2027. aasta andmetega.

Valitsemisala kulud kasvavad 2027. aastal võrreldes 2026. aasta eelarvega 386,56 mln eurot ehk 4,9% (7,83 mld eurolt 8,22 mld euroni). Kasvu peamiseks põhjuseks on edasiantavad maksud, mis suurenevad suvise maksuprognoosi alusel 320,11 mln eurot ehk 5,6% (5,72 mld eurolt 6,04 mld euroni). Edasiantavates maksudes on kajastatud sotsiaalmaksu laekumine, mis suunatakse Sotsiaalkindlustusameti kaudu pensionide maksmiseks 3,09 mld eurot ning Sotsiaalministeeriumi kaudu ravikindlustuse kuludeks Tervisekassale ja kogumispensioni maksetega registripidajale 2,95 mld eurot.

Tööjõukulude ja sotsiaaltoetuste ridade võrdlust mõjutab oluliselt metoodika muudatus kulude kajastamisel. Eriregulatsiooni alusel makstavad pensionid ja hüvitised, mida maksab SKA (endiste riigiteenistujate pensionid, pensionilisad jm), olid 2025. ja 2026. aasta eelarves kajastatud arvestuslike tööjõukuludena (2026. aastal 157,44 mln eurot, 2025. aasta täitmine 140,17 mln eurot). Alates 2027. aastast kajastatakse need väljamaksed sotsiaaltoetustena. Seetõttu vähenevad valitsemisala tööjõukulud 67,6% (228,60 mln eurolt 74,06 mln euroni) ning sotsiaaltoetuste eelarve suureneb vastavalt. Tegemist on eelarve klassifikaatori muudatusega, mitte tegeliku personalikulude vähenemisega: ilma ümberkajastamise mõjuta on valitsemisala tööjõukulude muutus väike.

Ülejäänud majandusliku sisu ridadest vähenevad majandamiskulud 6,52 mln eurot ehk 10,4%; vähenemine jaguneb peamiselt Sotsiaalministeeriumi (3,79 mln eurot) ja Sotsiaalkindlustusameti (3,94 mln eurot) vahel ning selgitused on esitatud asutuste alapeatükkides. Muud toetused kasvavad 53,32 mln eurot ehk 12,8%, peamiselt Sotsiaalministeeriumi välisvahenditest rahastatavate toetuste kasvu (26,32 mln eurot) ja SKA muude toetuste kasvu (14,68 mln eurot) tõttu. Käibemaksukuludeks tegevuskuludelt on kavandatud 11,18 mln eurot (kasv 1,35 mln eurot ehk 13,7%).

Eelarveliikide lõikes lisaks eespool toodud edasiantavatele maksudele suurenevad arvestuslikud vahendid 29,11 mln eurot (1,81 mld eurolt 1,84 mld euroni) ning välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 17,96 mln eurot (84,18 mln eurolt 102,14 mln euroni). Välistoetuste kasv tuleneb sellest, et SF perioodi 2021–2027 elluviimine on tippfaasis. Suurima osa välisvahenditest moodustavad SOM-i eelarves kajastatud SF toetused. Muudest tuludest ja majandamistegevuse laekumistest sõltuvad vahendid suurenevad 2,2 mln eurot (13,92 mln eurolt 16,08 mln euroni) peamiselt Ravimiameti teenuste tulude suurema laekumisprognoosi tõttu (ca 1,20 mln eurot aastas); Terviseameti omatulu väheneb 0,3 mln eurot teenusemahtude languse tõttu 2025. aastast teenuste hindade muutuste mõjul.

Piirmääraga vahendid suurenevad kinnitatud riigieelarvega võrreldes 17,22 mln eurot (207,83 mln eurolt 225,05 mln euroni). Muutus tuleneb valitsemisalade vahelistest eelarvemuudatustest ja Vabariigi Valitsuse otsustega seotud eelarve muudatustest 2027–2030 RES raames. Suuremat mõju avaldavad VV poolt laia riigikaitse arendamiseks, sh elanikkonnakaitseks (traumavarud) 9,84 mln eurot, vaimse tervise ja ohvriabi tegevuste toetamiseks 3,50 mln eurot, tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamiseks 1,18 mln eurot eraldatud vahendid ning aastate vaheline eelarve muudatus 5,22 mln eurot.

Sotsiaalministeerium

Sotsiaalministeeriumi eesmärk on kujundada Eestis elukeskkond, kus inimestel on võrdsed võimalused inimväärseks eluks. Põhiülesanneteks on valitsemisala valdkondades strateegiliste dokumentide väljatöötamine ja elluviimine, õigusaktide eelnõude koostamine ning õigusaktidega määratud ülesannete täitmine, valitsemisalas rahvusvahelise koostöö korraldamine ning kriisireguleerimise, riigikaitseliste ülesannete täitmise ja elutähtsate teenuste toimepidevuse korraldamine valitsemisalas.

SOM-i kuludeks on 2027. aastal kavandatud 3,08 mld eurot, mis on 209,32 mln eurot ehk 7,3% enam kui 2026. aasta riigieelarve. Kõige suurema osa, 95,7% ehk 2,95 mld eurot, moodustavad edasiantavad maksud: sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa Tervisekassale (2,24 mld eurot) ja kogumispensioni maksed registripidajale (704,68 mln eurot). Edasiantavate maksude eelarve aluseks on Rahandusministeeriumi maksuprognoos, mille alusel need vahendid kasvavad 183,88 mln eurot ehk 6,7%. Majandusliku sisu jaotuses on vastavad kulud kajastatud muude tegevuskulude all. Välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga moodustavad 89,47 mln eurot (2,9% kuludest), piirmääraga vahendid 42,35 mln eurot (1,4%), muud tuludest

sõltuvad vahendid 1,54 mln eurot ning arvestuslikud vahendid (käibemaks tegevuskuludelt) 0,62 mln eurot.

Tööjõukuludeks on kavandatud 11,17 mln eurot, mis on 1,50 mln eurot ehk 15,5% enam kui 2026. aastal riigieelarves. 2027. aasta tööjõukuludest 9,19 mln eurot rahastatakse piirmääraga vahenditest ja 1,96 mln eurot välistoetustest. Välistoetustest rahastatavate tööjõukulude kasv (0,26 mln eurot) on seotud SF vahendite suurema kasutusega; piirmääraga tööjõukulud kasvavad riigieelarvega võrreldes 1,27 mln eurot. Samas, kuna seletuskirja 2026. aasta riigieelarve andmed ei sisalda eelmisest aastast üle toodud vahendeid, millest samuti tehakse kulusid, siis koos eelmisest aastast ülekantud vahenditega on 2026. aasta tööjõukulude eelarve 11,66 mln eurot ning sellega võrreldes 2027. aasta tööjõukulude eelarve väheneb 0,49 mln eurot.

Asutuse koosseisus on keskmiselt 185 teenistuskohta ja 173 teenistujat. Teenistuskohtadest on keskmiselt täidetud 93,5% (vakantsed kohad värbamisel ja teenistuskohad, kus teenistussuhe on peatatud pikemaks kui 6 kuuks). Sotsiaalministeeriumi teenistujate keskmine kogupalk oli perioodil juuni 2025-mai 2026 brutosummas 3726 eurot, mis on aasta varasema ajaga kasvanud 6%. Palga kasvu on võimaldanud asutuse tegevuste tõhustamine ja kaasajastamine. 2026. aasta esimesel poolaastal kujunes teenistujate koguvoolavuseks 7,9%, millest vabatahtlik voolavus moodustas 3,7%. Vabatahtlik voolavus on võrreldes eelmise perioodiga vähenenud.

Majandamiskuludeks on kavandatud 15,15 mln eurot, mis on 3,79 mln eurot ehk 20% vähem kui 2026. aastal. Majandamiskuludest 10,55 mln eurot rahastatakse välistoetustest (2026. aastal 14,25 mln eurot) ja 4,60 mln eurot piirmääraga vahenditest (2026. aastal 4,69 mln eurot). Vähenemine on seotud välistoetuste kasutuse struktuuriga: 2027. aastal antakse suurem osa välisvahenditest edasi toetustena ning väiksem osa kasutatakse majandamiskuludena.

Muudeks toetusteks on kavandatud 106,56 mln eurot, mis on 27,64 mln eurot ehk 35% enam kui 2026. aastal. Toetustest 71,8% ehk 76,47 mln eurot rahastatakse välistoetustest ja nendega seotud kaasfinantseeringust, 26,8% ehk 28,55 mln eurot piirmääraga vahenditest ning 1,4% ehk 1,54 mln eurot muudest tuludest sõltuvatest vahenditest. Kasv tuleneb välistoetustest rahastatavate toetuste mahu suurenemisest 26,32 mln eurot seoses SF perioodi 2021–2027 elluviimise tippfaasiga; piirmääraga vahenditest rahastatavad toetused vähenevad 0,44 mln eurot. Täpsem ülevaade toetustest ja nendega seotud muudatustest on esitatud toetuste lisas 3.

Käibemaksukuludeks tegevuskuludelt on kavandatud 1,10 mln eurot, mis on 0,09 mln eurot enam kui 2026. aastal.

Sotsiaalkindlustusamet

Sotsiaalkindlustusameti tegevusvaldkond on sotsiaalkaitse ja lastekaitse korraldamine. Põhiülesanneteks on riiklike pensionide, toetuste ja hüvitiste määramine ja maksmine, riiklike sotsiaal- ja lastekaitseteenuste korraldamine.

SKA kuludeks on 2027. aastal kavandatud 5,05 mld eurot, mis on 163,25 mln eurot ehk 3,3% enam kui 2026. aastal. Kõige suurema osa, 61,2% ehk 3,09 mld eurot, moodustab edasiantav sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa pensionide maksmiseks; maksude laekumise prognoosi alusel on selle kasvuks arvestatud 136,23 mln eurot ehk 4,6%. Arvestuslikeks vahenditeks on kavandatud 1,83 mld eurot (36,3% kuludest), piirmääraga vahenditeks 119,33 mln eurot (2,4% kuludest) ning välistoetusteks koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 6,63 mln eurot.

Arvestuslikud vahendid suurenevad 28,58 mln eurot (1,6%). Kasvu veavad 1. oktoobril 2026 rakenduv toitjakaotustoetus (üleminek toitjakaotuspensionilt uuele toetusele), abivahenditeenuse piirhindade tõus tarbijahinnaindeksi alusel ning eraldis Tervisekassale mittetöötavate pensionäride ravikindlustuseks (pensioniindeksite ja pensioniea pikenemise mõju), samas väheneb perehüvitiste eelarve sündide arvu languse tõttu; samuti kogumispensioni eraldised alla 3-aastast last kasvatava vanema eest, erijuhtudel makstav sotsiaalmaks, puuetega inimeste sotsiaaltoetused, saajate arvu täpsustuse alusel. SKA tööjõukulude eelarve väheneb 157,15 mln eurot ehk 86,1% (182,52 mln eurolt 25,38 mln euroni). Vähenemine tuleneb eespool kirjeldatud kulude kajastamise muudatusest: eriregulatsiooni alusel makstavad pensionid ja hüvitised, mis olid 2026. aasta eelarves arvestuslike tööjõukuludena 157,44 mln eurot, kajastatakse 2027. aastast sotsiaaltoetustena. Piirmääraga tööjõukuludeks on kavandatud 24,12 mln eurot (2026. aastal 22,89 mln eurot) ning välistoetustest rahastatavateks tööjõukuludeks 1,25 mln eurot (2026. aastal 1,52 mln eurot). Kuna seletuskirja 2026. aasta andmed ei sisalda eelmisest aastast ületoodud vahendeid, millest samuti tehakse kulusid, siis tööjõukulude eelarve maht 2027. aastal ei suurene, vaid väheneb. 2026. aasta tööjõukulude eelarve kogumaht on 26,84 mln eurot ning sellega võrreldes 2027. aasta tööjõukulude eelarve väheneb 1,46 mln eurot.

Asutuse koosseisus on juuni seisuga 710 teenistuskohta, millest täidetud 95,8%. Vakantsed kohad on värbamisel, sealhulgas on koosseisus kohad, kus teenistussuhe on peatatud pikemaks kui 6 kuuks. Sotsiaalkindlustusameti teenistujate keskmine kogupalk oli perioodil juuni 2025 – mai 2026 brutosummas 2440 eurot, mis on võrreldes aasta varasema ajaga kasvanud 4%. Palga kasvu on võimaldanud ameti tegevuste tõhustamine ja kaasajastamine. 2026. aasta esimesel poolaastal kujunes teenistujate koguvoolavuseks 7,3%, millest vabatahtlik voolavus moodustas 4,7%. Nii vabatahtlik kui ka koguvoolavus on vähenenud võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

Majandamiskuludeks on kavandatud 7,84 mln eurot, mis on 3,94 mln eurot ehk 33,5% vähem kui 2026. aastal. Sellest 5,09 mln eurot on piirmääraga vahendid, 2,59 mln eurot välistoetused ja 0,16 mln eurot arvestuslikud vahendid. Välistoetustest rahastatavad majandamiskulud vähenevad koos SKA välistoetuste kogumahu vähenemisega kokku 3,91 mln eurot. Arvestuslikud majandamiskulud vähenevad seoses muudatusega raamatupidamisarvestuses: varjupaigateenus pagulastele ja psühholoogiline abi süüteohvritele kajastatakse sotsiaaltoetusena.

Sotsiaaltoetusteks on kokku kavandatud 4,66 mld eurot, mis on 309,04 mln eurot ehk 7,1% enam kui 2026. aastal; kasvust 158,11 mln eurot tuleneb pensionide ja hüvitiste

ümberkajastamisest tööjõukuludest sotsiaaltoetustesse. Arvestuslikeks sotsiaaltoetusteks (pensionid, peretoetused, vanemahüvitised jm) on kavandatud 1,48 mld eurot. Piirmääraga sotsiaaltoetusteks on kavandatud 89,48 mln eurot (kasv 0,93 mln eurot); suurema osa neist moodustavad erihoolekandeteenused ning laste ja täiskasvanute sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus. Täpsem ülevaade sotsiaaltoetustest on esitatud lisas 2.

Muudeks toetusteks on kavandatud 351,35 mln eurot, mis on 14,68 mln eurot ehk 4,4% enam kui 2026. aastal. Valdava osa, 347,92 mln eurot, moodustab eraldis Tervisekassale mittetöötavate pensionäride ravikindlustuseks.

Edasiantav sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa on 3,09 mld eurot (kasv 136,23 mln eurot ehk 4,6%) ning käibemaksukuludeks tegevuskuludelt on kavandatud 4,98 mln eurot (kasv 0,61 mln eurot).

Tervise Arengu Instituut

Tervise Arengu Instituudi peamised tegevusvaldkonnad on rahvastiku terviseseisundi ja tervisemõjurite uurimine ja hindamine, riikliku tervisestatistika koondamine ja avaldamine, tervise ja sotsiaalse heaolu edendamine, tervist mõjutavate sekkumiste ja tervist edendavate programmide väljatöötamine, tervise- ja sotsiaalteenuste ning koolituste korraldamine, tervisepoliitika tegijate nõustamine ja mõjutamine.

Tervise Arengu Instituudi 2027. aasta eelarve on 20,51 mln eurot, mis on 0,19 mln eurot ehk 1% väiksem kui 2026. aastal. Eelarvest 75,7% ehk 15,54 mln eurot moodustavad piirmääraga vahendid, 19,1% ehk 3,92 mln eurot välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga, 2,9% ehk 0,59 mln eurot muud tuludest sõltuvad vahendid ning 2,3% ehk 0,47 mln eurot arvestuslikud vahendid (käibemaks tegevuskuludelt). Piirmääraga vahendid vähenevad 0,54 mln eurot.

Majanduslikust sisust lähtudes moodustavad suurima osa majandamiskulud 13,72 mln eurot (66,9% kuludest), mis vähenevad 0,11 mln eurot ehk 0,8%.

Tööjõukuludeks on kavandatud 6,18 mln eurot (30,1% kuludest), mis vähenevad 0,8%. Tööjõukulude rahastamises suureneb välistoetuste osa (2,25 mln eurot, 2026. aastal 1,78 mln eurot) ning väheneb piirmääraga vahendite osa (3,43 mln eurot, 2026. aastal 3,98 mln eurot).

Tervise Arengu Instituudi koosseisus oli 30.06.2026 seisuga 163 teenistuskohta, millest täidetud 160 teenistuskohta. Aktiivses töösuhtes on 156 töötajat, neist 32 akadeemilised töötajad ja pikaajalisi puudujaid on 4. Tervise Arengu Instituudi töötajate keskmine kogupalk oli perioodil juuni 2025 – mai 2026 brutosummas 2920 eurot, mis on võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kasvanud 7%.

2026. aasta I poolaasta koguvoolavus oli 3,33%, millest vabatahtlik voolavus 2,66%. Voolavus on jäänud samaks võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

Muud toetused jäävad samale tasemele ja moodustavad 0,14 mln eurot ning käibemaksukuludeks on kavandatud 0,47 mln eurot.

Terviseamet

Terviseameti eesmärk on rakendada rahvatervise poliitikat, mis toetab ohutu elukeskkonna kujundamist ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste toimimist. Amet tegutseb tervishoiu, nakkushaiguste, keskkonnatervise, kemikaaliohutuse ja tervishoiukriiside valdkonnas. Terviseameti põhiülesanded on riikliku järelevalve teostamine tervisevaldkondades, lubade, kooskõlastuste ja hinnangute andmine, kaebuste lahendamine, ettekirjutuste tegemine ning nõustamine. Samuti osaletakse õigusloomes ja riigi esindamises, kogutakse, töödeldakse ja avaldatakse terviseandmeid ning hinnatakse keskkonna ja kemikaalide tervisemõjusid. Terviseamet teeb terviseohutusega seotud laboriuuringuid, korraldab nakkushaiguste ennetust, seiret, tõrjet ja riskihindamist ning kiirabiteenuse osutamist. Lisaks hallatakse tervishoiuasutuste ja -töötajate tegutsemisõigusi, toetatakse patsiendiohutuse parandamist tervishoius, koordineeritakse tervishoiukriisideks valmistumist ning arendatakse koostööd riiklike partnerite ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Terviseameti 2027. aasta eelarve on 29,11 mln eurot, mis on 10,98 mln eurot ehk 60,6% suurem kui 2026. aastal. Eelarve kasvu mõjutavad sihtotstarbelisest reservist suunatud vahendid: 1,18 mln eurot on püsivalt suunatud Terviseameti eelarvesse tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamiseks ning 9,84 mln eurot suunatakse ühekordselt laia riigikaitse arendamiseks (riigi tervishoiuvaru traumavarude soetamiseks). Eelarvest 84,4% moodustavad piirmääraga vahendid (24,58 mln eurot), 8,4% muud tuludest sõltuvad vahendid (2,44 mln eurot), 6,2% arvestuslikud vahendid (1,81 mln eurot) ning 0,98% välistoetused (0,28 mln eurot). Tööjõukuludeks on kavandatud 10,4 mln eurot ehk 35,7% ameti kuludest, mis jääb ligikaudu 2026. aasta tasemele (vähenemine 0,32%).

Asutuse koosseisus on keskmiselt 298 teenistuskohta ja 250 teenistujat. Teenistuskohtadest on keskmiselt täidetud 92%, sealhulgas on kohad, kus teenistussuhe on peatatud pikemaks kui 6 kuuks. Terviseameti teenistujate keskmine kogupalk oli perioodil juuni 2025 – mai 2026 brutosummas 2600 eurot, mis on võrreldes aasta varasema ajaga kasvanud 11%. 2026. aasta esimesel poolaastal kujunes teenistujate koguvoolavuseks 4,78%, millest vabatahtlik voolavus moodustas 4,41%. Vabatahtlik voolavus on vähenenud võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 2,56%. Peamiseks lahkumise põhjuseks on uuele ametikohale asumine, eelkõige erialase töö või uue väljakutse leidmine. Lahkumise põhjustena on välja toodud ka rahulolematus töötasuga ning pensionile jäämine.

Majandamiskuludeks on kavandatud 4,62 mln eurot (vähenemine 1,2%); majandamiskulud on seotud teenistujate töökeskkonna ja -tingimuste tagamisega ning laboratoorse tegevusega, sh joogivee ja toodete seire, füüsikalised mõõtmised, nakkushaiguste seire ja referentteenuste osutamine.

Arvestuslike sotsiaaltoetustena on kavandatud arstide, õdede ja apteekrite lähtetoetused 0,91 mln eurot (kasv 3%).

Muudeks toetusteks on kavandatud 12,29 mln eurot ehk 10,99 mln eurot rohkem kui 2026. aastal. Toetused on suunatud hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamisele,

sh elutähtsa teenuse osutajate kriisitoimepidevuse suurendamisele, riigi tegevusvaru traumavaruga täiendamisele ning kolmandates riikides hariduse omandanud tervishoiutöötajate tööpraktika tasustamisele. Käibemaksukuludeks on kavandatud 0,9 mln eurot.

Ravimiamet

Ravimiameti eesmärk on tagada, et Eestis inimeste ja loomade haiguste ennetamisel, ravis ja diagnostikas kasutamiseks lubatud ravimid ning inimestel kasutatavad meditsiiniseadmed on tõestatult efektiivsed, kvaliteetsed ja ohutud, soodustada nende otstarbekohast kasutamist ning tagada, et Eestis läbiviidavate ravimite kliiniliste uuringute ning meditsiiniseadmete uuringute puhul on tagatud uuringus osalejate ohutus ja nende õiguste kaitse. Ameti peamine töö on teaduslike hinnangute koostamine (ravimi kasutamisse lubamise aluseks, ravimiohutuse või ravimiuuringute lubamisega seotu) ning ravimikasutuse ja suundumuse analüüs Eestis. Samuti järelevalve meditsiiniseadmete, ravimikäitlejate, verekeskuste, rakkude, kudede, elundite ja lähteainete käitlejate üle.

Ravimiameti 2027. aasta eelarve on 9,35 mln eurot, mis on 1,24 mln eurot ehk 15,3% suurem kui 2026. aastal. Kuludest 78,8% ehk 7,37 mln eurot rahastatakse ameti majandustegevuse tulude arvelt ja 20% ehk 1,88 mln eurot piirmääraga vahenditest; ülejäänud osa moodustavad arvestuslikud vahendid (käibemaks tegevuskuludelt) ja välistoetused. Eelarve kasv kaetakse peamiselt omatulust: ameti teenuste tulude prognoos suureneb ca 1,20 mln eurot aastas.

Majanduslikust sisust lähtudes moodustavad tööjõukulud 90,6% eelarvest (8,47 mln eurot) ja majandamiskulud 8,1% (0,75 mln eurot).

Tööjõukulud kasvavad 1,1 mln eurot ehk 14,8%, peamiselt omatulust rahastatavas osas (6,69 mln eurot, 2026. aastal 5,63 mln eurot).

Ravimiameti täistööajale taandatud töötajate arv 2026. aasta I poolaastal oli 119, mis võrreldes 2025. aastaga on suurenenud 12 töötaja võrra meditsiiniseadmete osakonna ületoomise tõttu Terviseametist. Keskmine brutotasu on 3474 eurot, mis on kasvanud 5%, et kompenseerida üldist hinnataseme tõusu.

Majandamiskulud kasvavad 0,14 mln eurot ehk 21,9% ning käibemaksukuludeks on kavandatud 0,11 mln eurot.

Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus

Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (edaspidi TEHIK) on IT-kompetentsikeskus, mis loob ja haldab avaliku sektori IKT teenuseid töö-, tervise- ja sotsiaalvaldkonnas. TEHIK-u hallata on 174 IKT teenust (infosüsteemi, rakendust, veebi, töökohateenus jne). TEHIK-u poolt osutatavad IKT teenused puudutavad pea igat Eesti inimest, TEHIK-u hallatavate süsteemide kaudu arvutatakse ja makstakse igakuiselt välja pensionid, hüvitised, toetused ca 324 tuhandele inimesele, tervise infosüsteemi abil saavad tervishoiuteenuste osutajad andmeid vahetada ja terviseportaali kaudu saavad kõik Eesti inimesed oma terviseandmeid näha. Tööelu infosüsteemi kaudu osutatakse e-teenuseid 50 tuhandele ettevõttele.

TEHIK-u 2027. aasta eelarve on 30,42 mln eurot, mis on 1,96 mln eurot ehk 7% suurem kui 2026. aastal. Eelarvest 70% ehk 21,36 mln eurot moodustavad piirmääraga vahendid, 14% ehk 4,13 mln eurot muud tuludest sõltuvad vahendid (peamiselt teistelt asutustelt saadavad vahendid), 10% ehk 3,13 mln eurot arvestuslikud vahendid (käibemaks tegevuskuludelt) ning 6% ehk 1,80 mln eurot välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga. Piirmääraga vahendite suurenemine (0,58 mln eurot) on seotud aastate vahelise ümber tõstmisega. Ilma aastate vahelise tõsteta oleks eelarve vähenenud seoses IT-töökohateenuste üleminekuga RIT-ile, millega TEHIK andis 2027. aastal üle 477 710 eurot (edaspidi 485 097 eurot aastas) töökohateenuse pakkumiseks Ravimiametile, Tööinspektsioonile ja Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusele; samas lisandusid TEHIK-ule Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt vahendid andmepõhise aruandluse tegevusteks (koos TAI-ga kokku 1,18 mln eurot 2027. aastaks). RES 2026–2029 otsuse alusel jätkub kuni 2029. aastani SKAIS-i arenduste rahastus, mille toel viiakse pensionide, hüvitiste ja toetuste väljamaksed üle infosüsteemi SKAIS2 ning tagatakse maksete õigeaegsus, kindlus ja paindlikkus määrade muutumisel. Muud tuludest sõltuvad vahendid kasvavad 0,39 mln eurot (4,13 mln euroni). Välistoetustest (1,80 mln eurot) kaetakse peamiselt sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR), tööelu infosüsteemi ning tervisevaldkonna teenuste arendamisega seotud tööjõukulusid (1,29 mln eurot), majandamiskulusid (0,46 mln eurot) ja käibemaksu (0,05 mln eurot).

Majanduslikust sisust lähtudes moodustavad tööjõukulud 41% (12,48 mln eurot), majandamiskulud 47% (14,34 mln eurot) ja käibemaks 12% (3,60 mln eurot) TEHIK-u kuludest. Tööjõukulud suurenevad 0,10 mln eurot ehk 1%.

TEHIK-u täistööajale taandatud töötajate arv 2026. aasta I poolaastal oli 227, mis võrreldes 2025. aastaga on kasvanud 10 töötaja võrra. Töötajate arvu kasv on seotud uute strateegiliste prioriteetidega, eelkõige SKAIS-i tehnoloogilise hukukindluse ja jätkusuutlikkuse tagamise ning upTIS-i (Uue põlvkonna tervise infosüsteem) arendustega. Keskmine brutotasu on 3679 eurot, mis on vähenenud 4%.

Majandamiskulud suurenevad 1,23 mln eurot ehk 9%; käibemaksukulud kasvavad 0,62 mln eurot ehk 21%.

3.18.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tegevuspõhisest kulude eelarvest 66,6% on seotud heaolu tulemusvaldkonnaga ning 33,3% tervise valdkonnaga.

Tabel 423. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkondade ja programmide eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.14	**Tulemusvaldkond: Sotsiaalne ja tööalane heaolu**	**-4 912 240**	**-5 249 510**	**-5 468 580**	**-219 071**	**4%**	**-9 649**
19.15	Tööturuprogramm	-15 592	-14 794	-14 992	-198	1%	-122
19.21	Vanemaealiste programm	-3 814 300	-4 077 974	-4 298 894	-220 920	5%	-465
19.43	Sotsiaalhoolekande programm	-196 527	-236 931	-241 790	-4 859	2%	-4 174
19.57	Laste ja perede programm	-885 820	-919 810	-912 904	6 906	-1%	-4 888
19.82	**Tulemusvaldkond: Tervis**	**-2 463 205**	**-2 572 910**	**-2 739 049**	**-166 139**	**6%**	**-9 143**
19.83	Keskkonnatervishoiu programm	-8 575	-8 890	-8 251	639	-7%	-240
19.87	Tervisekäitumise programm	-24 393	-26 010	-25 494	517	-2%	-2 301
19.97	Tervishoiu programm	-2 430 237	-2 538 010	-2 705 304	-167 294	7%	-6 603

3.18.3.1 Tulemusvaldkond sotsiaalne ja tööalane heaolu

3.18.3.1.1 Tööturuprogrammi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Tööinspektsioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei (RLK), Eesti Töötukassa (TK), Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Tööturuprogramm on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ühisprogramm.

Tabel 424. Tööturuprogrammi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.15	**Tööturuprogramm**	**-14 992**	**-942**	**-13 501**	**-548**	**0**	**0**
19.16	Tööpoliitika rakendusteenused	-14 992	-942	-13 501	-548	0	0

Tööturuprogramm on koostatud Heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, toetades kõikide inimeste pikka ja kvaliteetset tööelu. Programmi tegevused on suunatud tööhõive kõrge taseme ning inimeste pika ja kvaliteetse tööelu tagamiseks. Tööturuprogramm on kahe ministeeriumi valitsemisala ühisprogramm ja seda koostatakse ühiselt. Peavastutaja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning kaasvastutaja Sotsiaalministeerium. Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad mõlemad ministeeriumid vastavalt pädevusjaotusele. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka mittetulundussektorist ning programmi täitmisest antakse aru Heaolu arengukava 2023–2030 juhtkomisjonile ja tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes.

Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele. Samuti on muudetud tulemusvaldkonna “Heaolu” nimetust ja uus nimetus on “Sotsiaalne ja tööalane heaolu”.

Programmi eelarve Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas on 2027. aastal 14,99 mln eurot ja see suureneb võrreldes 2026. aastaga 0,20 mln eurot ehk 1,3%. Peamised vahendid on arvestuslikud vahendid, millest makstakse sotsiaaltoetusi.

Rida 19.16 programmi tegevus: Tööpoliitika rakendusteenused

Programmi tegevuse eesmärk: Rakenduslikud teenused toetavad tööturuprogrammi teiste tegevuste eesmärkide saavutamist.

Tabel 425. Programmi tegevuse tööpoliitika rakendusteenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.16	**Tööpoliitika rakendusteenused**	**-15 592**	**-14 794**	**-14 992**	**-198**	**1%**	**-122**
19.17	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 261	-1 404	-1 491	-87	6%	-122
19.18	Sotsiaaltoetused	-13 332	-13 390	-13 501	-111	1%	0
19.19	Sh täiendav puhkusetasu	-5 546	-5 716	-5 649	67	-1%	0
19.20	Sh kahjuhüvitised seoses tööõnnetustega	-7 785	-7 674	-7 852	-178	2%	0

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalkindlustusameti poolt makstakse inimestele kutsehaiguse või tööõnnetusega seotud kahjuhüvitist, kui on tuvastatud tööandja kohustus inimesele kahju hüvitada ning tööandja likvideeritakse õigusjärglaseta.

Tegevuse eelarvest hüvitab Sotsiaalkindlustusamet osalise või puuduva töövõimega töötajale ja alaealisele töötajale ning sügava puudega lähedasele põhipuhkuse 28 kalendripäeva ületava puhkuseosa (7 kalendripäeva) eest makstava puhkusetasu.

Samuti toetab Sotsiaalkindlustusamet välisvahendite toel NEET-olukorras olevate noorte toetamiseks koostöömudeli arendamist.

Sotsiaalministeerium pakub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse kuuluvatele Tööinspektsioonile, Riikliku Lepitaja Kantseleile, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantseleile ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas olevale Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusele info- ja kommunikatsiooniteenust, mida osutab TEHIK.

Programmi tegevuse eelarve on 14,99 mln eurot ning see suureneb võrreldes 2026. aastaga 0,20 mln eurot ehk 1,3%. Suurema osa tegevuse eelarvest moodustavad Sotsiaalkindlustusameti arvestuslikes kuludes kajastatud sotsiaaltoetused 13,50 mln eurot, mis suurenevad 0,11 mln eurot ehk 0,8% seoses indekseerimisega ning keskmise palga ja töötasu alammäära kasvuga (vt lisa 2 Sotsiaaltoetused). Täiendavate puhkusepäevade eelarve väheneb seoses töölepingu seaduse muudatusega, millega lõpetatakse alaealiste pikendatud põhipuhkus ja sellega seotud hüvitamine riigieelarvest. Ülejäänud kulud (1,49 mln eurot) on piirmääraga vahenditest (0,94 mln eurot) tehtavad tööjõu- ja majandamiskulud, millest Sotsiaalkindlustusameti kulud on 0,11 mln eurot ning TEHIK-u kulud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuse osutamiseks 0,83 mln eurot ning EL struktuurivahendid (0,55 mln eurot) tööelu infosüsteemi ülalpidamiseks. Piirmääraga kulud vähenevad võrreldes 2026. aastaga 0,46 mln eurot ehk 33%, peamiselt TEHIK-u kulude vähenemise tõttu, mis on seotud TEHIK-u IT-töökohateenuste üleminekuga Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusele.

3.18.3.1.2 Vanemaealiste programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Tabel 426. Vanemaealiste programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.21	Vanemaealiste programm	-4 298 894	-5 502	-497 679	-436	0	-3 795 277
19.22	Vanemaealiste heaolu ja aktiivsus	-167	-71	0	-96	0	0

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.25	Sotsiaalkindlustus ja pensionid	-4 298 727	-5 431	-497 679	-340	0	-3 795 277

Tegevuste kirjeldus

Vanemaealiste programm aitab ellu viia heaolu arengukava 2023–2030 eesmärke, toetades vanemaealiste majanduslikku toimetulekut, ühiskonnaelus osalemist ja aktiivsena vananemist. Programmi eesmärk on tagada Eestis elavatele vanemaealistele võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, toetada nende kaasatust igapäevaellu ning kindlustada piisav ja jätkusuutlik sissetulek vanaduspõlves. Programm sisaldab vanemaealiste heaolu ja aktiivsuse edendamist ning sotsiaalkindlustuse ja pensionidega seotud poliitikat ja hüvitisi.

Programm on koostatud aktiivsena vananemise ja majandusliku turvatunde tervikliku käsitluse alusel. Ühelt poolt toetatakse vanemaealiste kaasamist, eneseteostust, tööturul ja ühiskonnaelus osalemist ning vanusega seotud eelarvamuste vähendamist. Teiselt poolt tagatakse pensionide, toetuste ja sotsiaalkindlustuse kaudu sissetulek vanaduse ja teiste sotsiaalsete riskide korral. Sotsiaalministeerium kujundab vanemaealiste, pensioni- ja sotsiaalkindlustuspoliitikat, arendab pensionitarkust ning valmistab ette õigusmuudatusi. Sotsiaalkindlustusamet määrab ja maksab riiklikke pensione ja toetusi ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus tagab nende korraldamiseks vajalike infosüsteemide toimimise.

Programmi kui terviku eesmärkide saavutamise eest vastutab sotsiaalala asekantsler, kes juhib programmi strateegilisel tasandil ja tagab aktiivsena vananemise, pensionipoliitika ning sotsiaalkindlustuse omavahelise sidususe. Programmi tegevuste sisulist kavandamist ja elluviimist juhivad poliitikajuhid. Vastutavad tegevuste eesmärkide, mõõdikute, eelarve ja kavandatud tulemuste saavutamise eest ning koordineerivad koostööd Sotsiaalkindlustusameti ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusega. Programmi tulemusi seiratakse heaolu arengukava juhtimiskorralduse ja tulemusvaldkonna iga-aastase aruandluse kaudu.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi eelarve on 2027. aastal 4,30 mld eurot ja see suureneb võrreldes 2026. aastaga 220,92 mln eurot ehk 5%. Suurima osa programmi eelarvest moodustavad edasiantavad maksud 3,80 mld eurot: sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa 3,09 mld eurot, mille Sotsiaalkindlustusamet maksab välja riiklike pensionidena, ning muude tegevuskuludena kajastatud edasiantavad vahendid 704,68 mln eurot, millest kogumispensioni (II pensionisamba) maksed registripidajale moodustavad 318,28 mln eurot ja edasiantava sotsiaalmaksu vahendid 386,40 mln eurot. Arvestuslikud vahendid 497,68 mln eurot on peamiselt riigieelarvest rahastatavad pensionikulud ja muud sotsiaaltoetused. Piirmääraga

vahendid on 5,50 mln eurot ning välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga (RKF) 0,44 mln eurot.

Rida 19.22 programmi tegevus: Vanemaealiste heaolu ja aktiivsus

Programmi tegevuse eesmärk: Parandada vanemaealiste ühiskonnaelus osalemist.

Tabel 427. Programmi tegevuse vanemaealiste heaolu ja aktiivsus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
50-74 aastaste tööhõive määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	61,4	62,4

Vanemaealiste tööhõive on viimastel aastatel näidanud kasvutendentsi ja on Euroopa Liidus kõrgeimal tasemel. 2025. aastal suurenes 50–74-aastaste tööhõive määr 61,4%-ni, ületades sellega ka 2024. aastal seatud sihttaseme. 65–74-aastaste tööhõive määr tõusis 2025. aastal aga 29,5%-ni (EL-i riikides oli see 2023. aastal keskmiselt 10,7%).

Tabel 428. Programmi tegevuse vanemaealiste heaolu ja aktiivsus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.22	**Vanemaealiste heaolu ja aktiivsus**	**-217**	**-179**	**-167**	**12**	**-7%**	**0**
19.23	Tööjõu- ja majandamiskulud	-18	-26	-96	-70	268%	0
19.24	Muud toetused	-199	-153	-71	82	-53%	0

Tegevuste kirjeldus

Strateegilise partnerluse kaudu võimestatakse vanemaealiste huvikaitse- ja esindusorganisatsioone ja nende võrgustikke, toetatakse vanemaealiste esinduskogude loomist kohalike omavalitsuste juurde ja edendatakse vanusesõbraliku ühiskonna kujundamist, toetades seeläbi vanemaealiste kaasamist poliitikakujundamisse.

Tegevuse eelarve on 2027. aastal 0,17 mln eurot ning see väheneb võrreldes 2026. aastaga 12 039 eurot ehk 7%. Eelarvest 95 626 eurot on välisvahendid koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga, millest kaetakse välisvahenditest rahastatavate tegevuste kulud, ning 71 200 eurot Sotsiaalministeeriumi piirmääraga vahendid, mis on kavandatud partnerite toetusteks (vt lisa 3 Toetused). Välisvahenditest rahastatavate tegevuste maht suureneb 69 673 eurot, sh suureneb vanemaealiste heaolu ja aktiivsuse toetamise maht 79 400 eurot, kuid väheneb EL struktuuritoetuste tehnilise abi eelarve 9727 eurot. Piirmääraga toetuste maht väheneb võrreldes 2026. aastaga 81 712 eurot ehk 53% seoses partneritele mõeldud toetuste mahu vähenemisega.

Rida 19.25 programmi tegevus: Sotsiaalkindlustus ja pensionid

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada inimestele hüvitiste, toetuste ja nõustamisega rahaline heaolu ja kindlustada pensionisüsteemi jätkusuutlikkus.

Tabel 429. Programmi tegevuse sotsiaalkindlustus ja pensionid 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Rahvapensionimäära suhe arvestuslikku elatusmiinimumi Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi arvutused	1,09	> 1,0
Vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär, % Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium	50,7	≥ 44
Mediaanpensioni suhe mediaanpalka, % Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium	59,9	≥ 60

Pensioni miinimumeesmärgi indikaatorina kasutatakse **rahvapensioni määra ja arvestusliku elatusmiinimumi suhet,** mis iseloomustab pensioni piisavust baasvajaduste rahuldamiseks pensionieas. 2025. aastal oli see näitaja 1,09 (2024. a 1,08; 2023. a 0,99). Indikaatori kasvu peamiseks põhjuseks oli 2025. aastal rahvapensionimäära tõus 7,5% (2024. aastal 10,6%). Kuigi mõned aastad tagasi jäi rahvapension elatusmiinimumile alla, on viimaste aastate teadlik poliitika pensionide tõstmiseks viinud suhte üle 1,0 piiri. See näitab, et **trend on positiivne ja riik tagab pensionäridele minimaalse toimetuleku.**

Vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär iseloomustab pensionisüsteemi võimekust tagada töölt pensionile siirduvale inimesele tema senise elatustasemega võrreldav sissetulek. See näitaja mõõdab standardse karjääri ja keskmise palgaga inimese esimese aasta netopensioni suhet tema viimase aasta netopalka, andes seeläbi hinnangu, kui suur osa varasemast sissetulekust säilib. 2025. aastal oli vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär 50,7%. Rahvusvaheline võrdlus näitab, et Eesti netoasendusmäär on tagasihoidlik. See tähendab, et pensionile siirduva inimese sissetulekute langus on märkimisväärne ja elatustaseme paremaks tagamiseks on vaja teha täiendavaid pingutusi.

Mediaanpensioni suhe mediaanpalka iseloomustab pensionäride sissetulekute taset võrreldes tööl käiva elanikkonna sissetulekute mediaantasemega, andes pildi nende suhtelisest majanduslikust positsioonist ühiskonnas. Selle näitaja abil hinnatakse, kas pensionid suudavad kaasas käia riigi üldise palgataseme arenguga. Kui 2024. aastal oli suhtarv 58,1%, siis 2025. aastal 59,9%. Indikaatori kasvu põhjuseks on keskmise pensioni tõus, mis 2025. aastal oli 6%. Kuigi näitaja on tõusnud ja jõudnud peaaegu sihttasemeni (60,0%), on oluline, et see tase ei langeks. Stabiilse taseme hoidmine ning võimalusel mõõdukas kasv on vajalik, et parandada pensionäride suhtelist majanduslikku heaolu võrreldes palgasaajatega.

Nimetatud mõõdikud annavad pensionisüsteemi adekvaatsusest tervikliku hinnangu, kajastades selle suutlikkust tagada nii minimaalne toimetulek, säilitada pensionile siirdumisel

inimese senine elatustase kui ka hoida pensionäride sissetulekute taset ajas kaasas riigi üldise jõukuse kasvuga.

Tabel 430. Programmi tegevuse sotsiaalkindlustus ja pensionid eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.25	Sotsiaalkindlustus ja pensionid	-3 814 083	-4 077 796	-4 298 727	-220 932	5%	-465
19.26	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 333	-6 115	-5 810	305	-5%	-464
	Sh sotsiaaltoetuste maksmisega seotud tasud	-57	0	-80	-80	100%	0
19.27	Sotsiaaltoetused	-3 220 340	-3441 997	-3 588 196	-146 199	4%	0
19.28	Sh riikliku pensionikindlustuse vahendid	-2 952 391	-3 152 194	-3 277 919	-125 725	4%	0
	Sh avalike teenistujate pensionide suurendus	-30 353	-32 111	-35 193	-3 082	10%	0
	Sh erijuhtudel riigi tasutav sotsiaalmaks	-2 562	-18	-15	3	-17%	0
19.29	Sh rahvapension ja pensionilisad	-105 019	-113 324	-118 930	-5 606	5%	0
19.30	Sh riigikohtunike pensionide suurendus	-1 304	-1 966	-1 255	711	-36%	0
19.31	Sh prokuröride pensionide suurendus	-1 132	-1 791	-1 251	540	-30%	0
19.32	Sh kohtunike pensionide suurendus	-6 331	-8 558	-6 950	1 608	-19%	0
19.33	Sh kaitseväelaste pensionide suurendus	-31 707	-34 185	-38 573	-4 388	13%	0
	Sh muud sotsiaaltoetused ja hüvitised	-76	-64	-62	2	-3%	0
	Sh olümpiavõitja toetus	-200	-244	-262	-18	7%	0
19.34	Sh politsei- ja piirivalveametnike pensionid	-58 015	-66 411	-74 998	-8 587	13%	0
19.35	Sh represseeritute toetus	-2 092	-1 998	-1 913	85	-4%	0
19.37	Sh üksi elava pensionäri toetus	-17 841	-16 717	-18 021	-1 304	8%	0
19.38	Sh parlamendipensionid	-9 748	-10 415	-10 888	-473	5%	0
19.39	Sh päästeametnike pensionisuurendus	-976	-1 251	-1 392	-141	11%	0
	Sh riigikontrolli pensionide suurendus	-517	-621	-481	140	-23%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh õiguskantsleri ametipensioni suurendus	-82	-130	-93	37	-28%	0
19.40	Muud toetused	-506	-83	-42	42	-50%	-1
19.41	Muud kulud	-585 905	-629 600	-704 680	-75 080	12%	0
19.42	Sh kogumispensionimaksed	-585 763	-629 600	-704 680	-75 080	12%	0

*2025. aasta andmed on tehtud võrreldavaks 2027. aastaga ning võivad erineda sotsiaaltoetuste lisa 2 andmetest

Tegevuste kirjeldus

Kujundatakse terviklik ja jätkusuutlik sotsiaalkindlustussüsteem, arvestades inimeste piiriülest liikumist ning muutusi ühiskonnas ja demograafias. Tegevus hõlmab sotsiaalkindlustuspoliitika ja pensionipoliitika valdkondades ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning sotsiaalkindlustus- ja pensionipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Sotsiaalministeerium tegeleb inimeste pensioniteadlikkuse ja pensionitarkuse suurendamisega. Tegevuse eelarvest maksab Sotsiaalkindlustusamet riiklikku vanaduspensioni, mis on sotsiaalkindlustushüvitis vanaduse korral. Pensionisüsteemi eesmärk on tagada pensionile läinud inimesele igakuine sissetulek, mida mõjutab inimese varasem panustamine pensioniskeemi (sotsiaalmaksu tasumine). Vanaduspensioni saamiseks peab olema jõudnud vanaduspensioniikka ja täidetud vajalik pensionistaaž. Vanaduspensioniiga jõuab 2026. aastaks 65. eluaastani. Alates 2027. aastast sõltub vanaduspensioniiga keskmisest eeldatavast elueast. Vanemaealiste inimeste heaolu tagamiseks ja võimaliku absoluutse vaesuse riski vähendamiseks prognoositakse 44-aastase staažiga vanaduspensioniks alates 2027. aasta 1. aprillist 904 eurot (01.04.2026 – 860 eurot), kasv 44 eurot.

Sotsiaalkindlustusamet maksab tegevuse eelarvest ka riiklikku toitjakaotuspensioni ja riiklikku töövõimetuspensioni. Toetustena makstakse üksi elava pensionäri toetust, represseeritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetust, olümpiavõitja toetust ja sotsiaaltoetust välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule ning tema abikaasale, lastele ja vanematele (enne 01.01.2024 riiki saabujatele).

Tegevuse eelarve on 2027. aastal 4,30 mld eurot ning see suureneb võrreldes 2026. aastaga 220,93 mln eurot ehk 5%. Eelarvest on Sotsiaalministeeriumi kulud 706,12 mln eurot (sh edasiantavad kogumispensioni maksed 704,68 mln eurot) ning Sotsiaalkindlustusameti kulud 3,59 mld eurot.

Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 0,30 mln eurot ehk 5%.

Sotsiaaltoetuste eelarve suureneb 3,44 mld eurolt 3,59 mld euroni ehk 146,20 mln eurot (4%), millest põhiosa on pensionikulude prognoosi täpsustumine seoses riiklike pensionide iga-aastase indekseerimisega. Toitjakaotuspensioni eelarve väheneb seoses uue perehüvitise,

toitjakaotustoetuse rakendumisega alates 01.10.2026, s.t toimub üleminek toitjakaotuspensionilt uuele toetusele, mille eelarvet kajastatakse laste ja perede programmis.

Sotsiaaltoetuste detailsem info on lisas 2.

Muude tegevuskulude eelarve, mis koosneb tervikuna edasiantavatest maksudest, suureneb 75,08 mln eurot ehk 12% tulenevalt Rahandusministeeriumi 2026. aasta suvisest maksuprognoosist. Edasiantavatest maksudest moodustavad kogumispensioni (II pensionisamba) maksed registripidajale 318,28 mln eurot (kasv võrreldes 2026. aastaga 40,28 mln eurot ehk 14%) ning edasiantava sotsiaalmaksu vahendid kogumispensioniks 386,40 mln eurot (kasv 34,80 mln eurot ehk 10%), kokku 704,68 mln eurot.

3.18.3.1.3 Sotsiaalhoolekande programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Tabel 431. Sotsiaalhoolekande programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.43	Sotsiaalhoolekande programm	-241 790	-104 146	-89 929	-47 661	-54	0
19.44	Hoolekanne ja toimetulek	-111 664	-64 511	-733	-46 421	0	0
19.48	Tugi puudega inimestele	-116 505	-26 917	-89 196	-391	0	0
19.55	Sotsiaalvaldkonna IT-teenused	-13 621	-12 718	0	-848	-54	0

Sotsiaalhoolekande programm aitab ellu viia heaolu arengukava 2023–2030 eesmärke, toetades inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu ning vähendades vaesust ja ebavõrdsust. Programmi eesmärk on tagada inimestele ennetav, vajaduspõhine, kvaliteetne ja jätkusuutlik hoolekandeline abi võimalikult kodu lähedal ning toetada iseseisvat toimetulekut, ühiskonnas osalemist ja võimalikult kaua kodus elamist. Programm hõlmab hoolekannet ja majanduslikku toimetulekut, tuge puudega inimestele ning sotsiaalvaldkonna IT-teenuseid.

Programm on koostatud inimese terviklikust abivajadusest ning sotsiaalhoolekande põhi- ja tugifunktsioonidest lähtudes. Tegevused on üldjuhul struktureeritud Sotsiaalministeeriumi poliitikavaldkondade kaupa, kuid ühendavad üheks tervikuks riigi ja kohalike omavalitsuste

hoolekandeteenused, sotsiaaltoetused, puude tuvastamise, puudega inimestele mõeldud teenused ja hüvitised ning nende rakendamiseks vajalikud infosüsteemid. Sotsiaalministeerium kujundab hoolekande-, toimetuleku- ja puudepoliitikat, Sotsiaalkindlustusamet korraldab riiklikke teenuseid, määrab ja maksab toetusi ning täidab järelevalveülesandeid, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus tagab sotsiaalvaldkonna infosüsteemide toimimise.

Programmi kui terviku eesmärkide saavutamise eest vastutab sotsiaalala asekantsler, kes juhib programmi strateegilisel tasandil ning tagab tegevuste sidususe heaolu arengukava ja riigi eelarvestrateegiaga. Programmi tegevuste igapäevane sisuline juhtimine toimub tegevuse tasandil: poliitikajuhid korraldavad poliitikakujundamist, haldusala asutuste koostööd, eelarve kasutamise seiret ning tegevuste eesmärkide ja mõõdikute täitmist. Programmi kui terviku edenemist jälgitakse asekantsleri juhtimisel ning tulemustest antakse aru heaolu arengukava juhtkomisjonile ja tulemusvaldkonna põhiselt riigi majandusaasta aruandes.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta eelarve on 241,79 mln eurot, mis on 4,86 mln eurot (2%) enam kui 2026. aasta riigieelarves (236,93 mln eurot); 2025. aasta täitmine oli 196,53 mln eurot (indikatiivne, viiduna 2027. aasta programmistruktuurile). Eelarvest 104,15 mln eurot (43%) on piirmääraga vahendid (peamiselt erihoolekandeteenus ja rehabilitatsiooniteenus), 89,93 mln eurot (37%) arvestuslikud vahendid (peamiselt puudega inimestele makstavad sotsiaaltoetused ja abivahendid), 47,66 mln eurot (20%) välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga (edaspidi välistoetus, sh RKF) ning 54 346 eurot muud tuludest sõltuvad vahendid. Vahendite kasutamine eelarveliikide lõikes avatakse iga programmi tegevuse juures.

Rida 19.44 programmi tegevus: Hoolekanne ja toimetulek

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada inimeste vajadustele vastavad kvaliteetsed, jõustavad ja jätkusuutlikud hoolekandeteenused, mis aitavad neil oma elus iseseisvalt toime tulla ja toetavad võimalikult kaua kodus elamist. Toetada inimeste majanduslikku toimetulekut, et soodustada inimeste iseseisvat toimetulekut ja leevendada abi vajavate inimeste materiaalset puudust.

Tabel 432. Programmi tegevuse hoolekanne ja toimetulek 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Makseraskustes leibkondade osatähtsus, % Allikas: Statistikaamet	6,8	5,4
Üle 12 kohaga ühiselamutüüpi majutusega üksuses asuvate ööpäevaringse erihoolekande täidetud teenuskohtade osakaal kõigist ööpäevaringse erihoolekande täidetud teenuskohtadest, % Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	27,3	23,6
Iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid ja ööpäevaringset üldhooldusteenust saavate inimeste suhtarv Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	0,7 (2024)	0,8

Makseraskustes leibkondade osatähtsus (2025. a 6,8%), mis iseloomustab leibkondade hulka, kellel on probleeme üüri, kommunaalmaksete ja teenustasude, eluaseme-, kodulaenu või muu laenu või liisingu tagasimaksetega, on võrreldes 2024. aastaga (6,6%) kasvanud ning on seatud sihttasemest suurem. Kasvanud on makseraskustes lastega leibkondade arv (9,1%-lt 10,1%-le). See näitab vajadust suunata lisavahendeid makseraskustes leibkondade elujärje parandamisele.

Üle 12 kohaga ühiselamutüüpi majutusega üksuses asuvate ööpäevaringse erihoolekande täidetud teenuskohtade osakaal kõigist ööpäevaringse erihoolekande täidetud teenuskohtadest näitab, kui suur osa ööpäevaringse erihoolekande teenuskohtadest paikneb suuremates ühiselamutüüpi asutustes (üle 12 kohta), mida ei ole veel jõutud muuta kodusarnaseks. Lühidalt annab see mõõdik ülevaate sellest, kuidas erihoolekande teenus toimib ja näitab vajadust muuta see kodusarnaseks ja rohkem inimeste vajadusi arvestavaks. 2025. aasta osakaal 27,3% (2024. aastal 31,7%) näitab, et ühiselamutüüpi majutuses elavate teenuse saajate arv on võrreldes 2024. aastaga küll vähenenud, kuid jätkuvalt on vajadus suunata investeeringud olemasolevate teenuskohtade kohandamiseks, et tagada teenuste parem kvaliteet ja kasutajakesksus sotsiaalhoolekande valdkonnas.

Iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid ja ööpäevaringset üldhooldusteenust saavate inimeste suhtarv näitab, kui mitu inimest saab kohaliku omavalitsuse poolt korraldatavaid toetavaid teenuseid võrdluses ühe üldhooldusteenuse saajaga. Eesmärgiks on, et rohkem inimesi kasutaks kodus toimetulekut toetavaid teenuseid. Alates 2020. aastast püsib suhtarv samal tasemel, mis näitab vajadust suunata vahendeid kohalike omavalitsuste poolt korraldatavate teenuste arendamiseks ja nende korralduse parandamiseks.

Tabel 433. Programmi tegevuse hoolekanne ja toimetulek eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.44	Hoolekanne ja toimetulek	-76 167	-111 000	-111 664	-664	1%	-573

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.45	Tööjõu- ja majandamiskulud	-9 496	-16 208	-14 376	1 832	-11%	-487
19.46	Sotsiaaltoetused	-51 817	-57 671	-58 404	-733	1%	0
	Sh varjupaigateenus ja toetused pagulastele	0	0	-733	-733	100%	0
19.47	Muud toetused	-14 852	-37 121	-38 884	-1 763	5%	-86

*2025. aasta andmed on tehtud võrreldavaks 2027. aastaga ning võivad erineda sotsiaaltoetuste lisa 2 andmetest

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu hoolekandepoliitikat, sotsiaaltöö korralduse poliitikat ning majandusliku toimetuleku poliitikat, et tagada inimestele kvaliteetsed ja jätkusuutlikud hoolekandeteenused ning toetada inimeste majanduslikku toimetulekut. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning hoolekandepoliitika, sotsiaaltöö korralduse poliitika ja majandusliku toimetuleku poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Majandusliku toimetuleku tagamiseks jagatakse tegevuse eelarvest enim puudust kannatavatele inimestele toidukaarte ning annetatud ja päästetud toitu. Sotsiaalkindlustusamet korraldab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate majutuskeskuse teenust, mis toetab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate ning kohanemisraskustega muude sisserändajate iseseisvat toimetulekut, heaolu ja turvalisust kogukonnas.

Hoolekandeteenuste kättesaadavuse tagamiseks korraldab Sotsiaalkindlustusamet tegevuse eelarvest erihoolekandeteenust, mille eesmärk on toetada psüühikahäirega (sh intellektipuudega) inimesi, kes vajavad igapäevaelus juhendamist, nõustamist, kõrvalabi või järelevalvet. Erihoolekandeteenus sisaldab kodus elavatele abivajajatele erinevaid toetavaid teenuseid, samuti kogukonnas elamise teenust ja hoolekandeasutuses ööpäevaringse elamise teenust. Sotsiaalkindlustusamet väljastab ka erinevaid tegevuslubasid ning viib ellu riiklikku ja haldusjärelevalvet.

Tegevuse välisvahendite eelarvest toetatakse erihoolekandeasutuste reorganiseerimist eesmärgiga tagada psüühilise erivajadusega täisealistele inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused ning taristu loomist kogukonnapõhisele erihoolekandeteenusele. Samuti toetatakse välisvahendite abil kohalikke tegevusrühmi kogukonna juhitud kohaliku arengu toetamiseks (CLLD), edendatakse hoolekandeteenuste kvaliteeti (sh SKA kohalike omavalitsuste nõustamise üksuse toel) ning toetatakse kohalikke omavalitsusi kogukonnapõhiste toetatud eluasemete rajamisel.

Viiakse ellu sotsiaalvaldkonna tööjõu pädevuse arendamise tegevusi, kaasajastatakse taseme- ja täiendõppe õppekavasid, laiendatakse pikaajalise hoolduse tööjõu väljaõppe võimalusi, täpsustatakse tööjõu kvalifikatsiooninõudeid ja luuakse töötajate tunnustamise süsteem ning antakse välja ajakirja Sotsiaaltöö.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 111,66 mln eurot, mis on 0,66 mln eurot (1%) enam kui 2026. aastal. Asutuste lõikes on SOM-i eelarves 45,42 mln eurot (2026. aastal 43,50 mln eurot) ja SKA eelarves 66,24 mln eurot (2026. aastal 67,24 mln eurot); Tervise Arengu Instituudil 2027. aastal selle tegevuse eelarves vahendeid kavandatud ei ole (2026. aastal oli 0,27 mln eurot). Eelarveliikide lõikes moodustavad piirmääraga vahendid 64,51 mln eurot (58%) ja välistoetus koos RKF-iga 46,42 mln eurot (42%). Arvestuslike vahenditena on kavandatud 0,73 mln eurot (2026. aastal 0,86 mln eurot), mis on Sotsiaalkindlustusameti eelarves pagulastele mõeldud varjupaigateenuseks ja toetusteks.

Suurim kuluartikkel on sotsiaaltoetused 58,40 mln eurot (52% tegevuse eelarvest), millest põhiosa on Sotsiaalkindlustusameti korraldatav erihoolekandeteenus (57,67 mln eurot). Eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 0,73 mln eurot (1%). Muude toetustena on kavandatud 38,88 mln eurot (35% tegevuse eelarvest), mis on 1,76 mln eurot (5%) enam kui 2026. aastal. Kasv tuleneb peamiselt välistoetusest rahastatavate toetuste mahu suurenemisest, kuna struktuurifondide (edaspidi SF) perioodi 2021–2027 elluviimine on tipus. Piirmääraga vahenditest antavad toetused on peamiselt seotud vabaühenduste partnerlusprojektide taotlusvoorudega. Täpsem ülevaade on toetuste lisas. Tööjõu- ja majandamiskuludeks on kavandatud 14,38 mln eurot (13% tegevuse eelarvest), mis on 1,83 mln eurot (11%) vähem kui 2026. aastal; tööjõukulud on 5,42 mln eurot (2026. aastal 5,32 mln eurot) ja majandamiskulud 9,0 mln eurot (2026. aastal 10,89 mln eurot), seega tuleneb vähenemine majandamiskuludest.

Välistoetusest koos RKF-iga kaetakse 46,42 mln eurot ehk 42% tegevuse eelarvest (2026. aastal 45,8 mln eurot). SF vahenditest toetatakse erihoolekandeasutuste reorganiseerimist, et tagada psüühilise erivajadusega täisealistele inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused, elu- ja teenuskohtade kohandamist ja rajamist kogukonnapõhisele erihoolekandeteenusele, pikaajalise hoolduse kättesaadavuse parandamist ning toiduabi enim puudust kannatavatele inimestele. Samuti toetatakse välisvahenditest kohalikke tegevusrühmi kogukonna juhitud kohaliku arengu (CLLD) toetamiseks, hoolekandeteenuste kvaliteedi edendamist (sh SKA kohalike omavalitsuste nõustamise üksuse toel), kohalikke omavalitsusi kogukonnapõhiste toetatud eluasemete rajamisel ning sotsiaalvaldkonna tööjõu pädevuse arendamist.

Rida 19.48 programmi tegevus: Tugi puudega inimestele

Programmi tegevuse eesmärk: Toetada erivajadusega inimeste iseseisvat toimetulekut.

Tabel 434. Programmi tegevuse tugi puudega inimestele 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Püsiv materiaalne ja sotsiaalne ilmajäetuse määr puudega inimeste hulgas, % Allikas: Eurostat	6,2	<7

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
16-aastaste ja vanemate puudega inimeste osakaal I sissetulekukvintiilis*, % Allikas: Eurostat	51,2	<53

*2025. aasta vaesuse näitajad avaldab Statistikaamet 2026. aasta novembris.

Materiaalse ilmajäetuse määr puudega inimeste hulgas näitab, kui suur osa puudega inimestest elab nii, et neil ei ole võimalik endale lubada mõningaid tavapäraseid ja igapäevaeluks vajalikke asju ehk iseloomustab nende majanduslikku haavatavust, kõrgendatud vaesusriski ja võrreldes ülejäänud elanikkonnaga sügavamat toimetulekuraskuste taset. 2025. aasta tase 6,2%, mis on võrreldes 2024. aasta seisuga 6,4% mõnevõrra paranenud, aga näitab endiselt, et puudega inimesed vajavad tänasest sihitatumat ja suuremat tuge sissetulekute tõstmisel ja kulude vähendamisel (sh töövõimaluste leidmisel ja omaosaluse vähendamisel).

16-aastaste ja vanemate puudega inimeste osakaal I sissetulekukvintiilis iseloomustab, kui suur osa kõigist 16-aastastest ja vanematest puudega inimestest kuulub ühiskonna kõige väiksema sissetulekuga rühma. See mõõdik aitab hinnata, kui palju puudega inimesi elab just vaesemates tingimustes võrreldes ülejäänud elanikkonnaga. 2025. aasta tase (51,2%) näitab, et ligi pool puudega inimestest kuulub ühiskonna madalaima sissetulekuga viiendiku hulka, mis tähendab, et puudega inimesed vajavad järjest enam suunatud sotsiaalset ja majanduslikku tuge, et vähendada ebavõrdust.

Tabel 435. Programmi tegevuse tugi puudega inimestele eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.48	Tugi puudega inimestele	-110 581	-113 668	-116 505	-2 837	2%	-2 408
19.49	Tööjõu- ja majandamiskulud	-4 829	-5 284	-4 998	286	-5%	-2 302
	Sh sotsiaaltoetuste maksmisega seotud tasud	-61	-164	-80	84	-51%	0
19.50	Sotsiaaltoetused	-105 367	-108 078	-111 413	-3 334	3%	-105
19.51	Sh puuetega inimeste sotsiaaltoetus	-54 708	-56 206	-53 336	2 870	-5%	0
19.52	Sh täiendav puhkusetasu	-4 407	-4 584	-4 981	-397	9%	0
19.53	Sh abivahendid puuetega inimestele	-26 093	-26 040	-30 756	-4 716	18%	0
	Sh muud sotsiaaltoetused ja hüvitised	-56	-79	-43	36	-46%	0
19.54	Muud toetused	-384	-305	-94	211	-69%	-1

* 2025. aasta andmed on tehtud võrreldavaks 2027. aastaga ning võivad erineda sotsiaaltoetuste lisa 2 andmetest

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu puudega inimeste õiguste poliitikat, et tagada puudega inimeste õiguste kaitse ning puudega inimestele suunatud toetused ja teenused.

Tegevus sisaldab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning puudega inimeste õiguste poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Toetatakse Dementsuse Kompetentsikeskuse kaudu dementsusega inimesi, nende lähedasi ja spetsialiste, pakkudes neile infoliini, personaalset nõustamist, tugigruppe, ekspertnõustamist ja koolitusi. Puudega inimeste huvikaitset ja valdkonna arengut toetatakse strateegilise partnerluse kaudu, kus toetuse saaja on Eesti Puuetega Inimeste Koda.

Sotsiaalkindlustusamet tuvastab puude raskusastet ja maksab tegevuse eelarvest puudetoetusi, mille eesmärk on osaliselt hüvitada puudest tulenevad lisakulud: puudega lapse toetus, puudega tööealise inimese toetus, puudega vanaduspensioniealise inimese toetus, puudega vanema toetus, õppetoetus ja täienduskoolitustoetus. Puude raskusastmega inimestele väljastatakse puudega isiku kaart, millega saab teenusepakkuja juures tõendada puude raskusastet ja õigust saada soodustusi. Sotsiaalkindlustusamet väljastab kohalikele omavalitsustele liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaarti.

Sotsiaalkindlustusamet tegeleb ka õppelaenu kohustuse hüvitamisega riigi poolt. Õppelaen kustutatakse puuduva töövõimega isiku ja raske või sügava puudega last kasvatava vanema eest. Samuti on Sotsiaalkindlustusameti kaudu võimalik taotleda tasustatud puudega lapse vanema lisapuhkepäevi. Puudega lapse vanema lapsepuhkuse päevi saavad kasutada vanemad, kel on kuni 18-aastane puudega laps.

Sotsiaalkindlustusamet korraldab sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust, seda nii lastele kui täiskasvanutele, et toetada erivajadusega lapse või puudega ja/või piiratud töövõimega täiskasvanu igapäevaelu oskusi ning nende õppimist ja töötamise eelduste ettevalmistamist. Samuti rahastatakse laste ja täiskasvanute abivahenditeenust, millega toetatakse abivahendi ostmist või rentimist, et kompenseerida terviseseisundist tingitud funktsioonihäiret ja vähendada selle mõju iseseisvale toimetulekule, ning tõlketeenuse pakkumist erivajadusega inimestele, mis on suunatud kuulmislangusega inimestele (kurtidele ja vaegkuuljatele), et toetada nende igapäevast toimetulekut ühiskonnaelus.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 116,50 mln eurot, mis on 2,84 mln eurot (2,5%) enam kui 2026. aastal. Valdav osa eelarvest on SKA-l (115,36 mln eurot), SOM-i eelarves on 1,16 mln eurot. Eelarveliikide lõikes on arvestuslikke vahendeid 89,20 mln eurot, piirmääraga vahendeid 26,92 mln eurot (2026. aastal 25,85 mln eurot) ning välistoetust koos RKF-iga 0,39 mln eurot (2026. aastal 0,74 mln eurot), mis jaguneb Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti vahel.

Suurim kuluartikkel on sotsiaaltoetused 111,41 mln eurot (95,6% tegevuse eelarvest), mis kasvab 2026. aastaga võrreldes 3,33 mln eurot (3%). Sotsiaaltoetustest 89,12 mln eurot on arvestuslikud vahendid, mis hõlmavad puuetega inimeste sotsiaaltoetusi 53,34 mln eurot, abivahendeid puuetega inimestele 30,76 mln eurot, täiendavat puhkusetasu 4,98 mln eurot ning muid sotsiaaltoetusi ja hüvitisi 43 tuhat eurot ning 22,30 mln eurot piirmääraga vahendid sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamiseks. Arvestuslike vahendite eelarve (kokku 89,20

mln eurot, sh sotsiaaltoetuste maksmisega seotud tasud) suureneb 2026. aastaga võrreldes 2,12 mln eurot. Kasv tuleneb abivahenditeenuse eelarve suurenemisest (4,72 mln eurot): 2027. aastal tõusevad abivahendite piirhinnad tarbijahinnaindeksi (THI) muutuse võrra, teenuse 2025. aasta eelarve täitmine oli 26,09 mln eurot ning tööealiste kasutajate arv kasvas 2025. aastal 17%. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste eelarve samas väheneb, kuna toetuse saajate arvu prognoosi on täpsustatud. Täpsem ülevaade on sotsiaaltoetuste lisas 2.

Muude toetustena on kavandatud 94 304 eurot, mis on 0,21 mln eurot (69%) vähem kui 2026. aastal seoses kulude ümberplaneerimisega toetuste ja majandamiskulude kontode vahel. Siin kajastuvad Sotsiaalministeeriumi antavad toetused partneritele. Tööjõu- ja majandamiskuludeks on kavandatud 5,00 mln eurot, mis on 0,29 mln eurot (5%) vähem kui 2026. aastal; sellest tööjõukulud on 3,94 mln eurot ja majandamiskulud 1,05 mln eurot.

Rida 19.55 programmi tegevus: Sotsiaalvaldkonna IT-teenused

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada sotsiaalvaldkonnas vajalikud IKT-teenused.

Tabel 436. Programmi tegevuse sotsiaalvaldkonna IT-teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.55	Sotsiaalvaldkonna IT-teenused	-9 779	-12 263	-13 621	-1 358	11%	-1 192
19.56	Tööjõu- ja majandamiskulud	-9 779	-12 263	-13 621	-1 358	11%	-1 192

Tegevuste kirjeldus

Tegevust viib ellu TEHIK, kes vastutab sotsiaalvaldkonna digilahenduste arendamise ja haldamise eest. TEHIK haldab andmekogusid ja -keskkondi, mis tagavad usaldusväärsete andmete turvalise kasutamise poliitikakujundamisel, teenuste pakkumisel, teadusuuringutes ja statistikas. Samuti tagab TEHIK infosüsteemide koosvõime, andmete kvaliteedi ning isikuandmete kaitse ja infoturbe.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 13,62 mln eurot ja kõik kulud on seotud TEHIK-u tööjõu- ja majandamiskuludega. Tööjõukulud moodustavad eelarvest 39% ja majandamiskulud 61%. Eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 1,36 mln eurot (11%). Suurima osa eelarvest moodustavad piirmääraga vahendid 12,72 mln eurot (2026. a 12,26 mln eurot). Piirmääraga vahendite suurenemist mõjutab aastate vaheline ümber tõstmine. Ilma ümber tõstmiseta oleks vähenemine seoses IT-töökohateenuste üleandmisega Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusele. Välistoetusest koos RKF-iga on kavandatud 0,85 mln eurot (2026. aastal 0,70 mln eurot) sotsiaalvaldkonna infosüsteemide arendusteks (projektid "Laste ja perede toetamine" ja "Sotsiaalkaitsesüsteemide ajakohastamist toetavate infosüsteemide arendused") ning muudest tuludest sõltuvaid vahendeid 54 tuhat eurot, mis laekuvad teistelt riigiasutustelt. Jätkub sotsiaalkaitse infosüsteemi pensionide ja toetuste

väljamaksete arendusprojekt (SKAIS2): tegemist on viieaastase projektiga, mille rahastus kestab 2029. aastani ning milleks on 2029. aastal kavandatud 4,93 mln eurot TEHIK-ule ja SKA-le.

3.18.3.1.4 Laste ja perede programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Vägivallaohvritele on tagatud abi traumast taastumiseks ja iseseisva toimetuleku saavutamiseks.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Tabel 437. Laste ja perede programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.57	Laste ja perede programm	-912 904	-29 921	-874 843	-8 141	0	0
19.58	Perehüvitised ja vanemlus	-878 701	-4 578	-872 939	-1 185	0	0
19.69	Lastekaitse	-6 326	-4 458	0	-1 867	0	0
19.73	Laste heaolu teenused	-16 856	-12 595	0	-4 260	0	0
19.77	Ohvriabiteenused ja hüvitised	-11 021	-8 289	-1 904	-828	0	0

Laste ja perede programm aitab ellu viia heaolu arengukava 2023–2030 eesmärke, toetades perede heaolu ja majanduslikku toimetulekut, laste õiguste ja heaolu tagamist ning vägivallaohvrite taastumist. Programmi eesmärk on kujundada Eesti heaks paigaks pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning tagada lastele hooliv, kaasav, turvaline ja arengut toetav kasvukeskkond. Programm hõlmab perehüvitisi ja vanemluse toetamist, lastekaitset, laste heaolu teenuseid ning ohvriabi ja hüvitisi.

Programm on koostatud lapse ja pere elukaarest ning abivajaduse ulatusest lähtuva tervikliku väärtuspakkumise põhimõttel. Programmi tegevused seovad universaalsed perehüvitised ja vanemlust toetavad meetmed, abivajadust ennetava ja lahendava lastekaitsetöö, suurema abivajadusega lastele mõeldud teenused ning vägivalla- ja kuriteoohvritele pakutava abi. Tegevuste moodustamisel on lähtutud Sotsiaalministeeriumi poliitikavaldkondadest, kuid eesmärk on tagada inimese jaoks seotud ja järjepidev abi. Sotsiaalministeerium kujundab poliitikat ja õigusruumi, Sotsiaalkindlustusamet määrab ja maksab hüvitisi ning korraldab

riiklikke teenuseid ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus tagab programmi elluviimiseks vajalike infosüsteemide arendamise ja toimimise.

Programmi kui terviku eesmärkide saavutamise eest vastutab sotsiaalala asekantsler, kes juhib programmi strateegilisel tasandil ning tagab pere-, laste-, lastekaitse- ja ohvriabipoliitika omavahelise sidususe. Programmi tegevuste sisulist kavandamist ja elluviimist juhivad poliitikajuhid, kes vastutavad oma tegevuse eesmärkide, mõõdikute ja tulemuste saavutamise eest. Programmi elluviimist koordineeritakse Sotsiaalkindlustusameti ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusega ning tulemusi seiratakse programmi mõõdikute ja heaolu tulemusvaldkonna aruandluse kaudu.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta eelarve on 912,90 mln eurot, mis on 6,91 mln eurot (1%) väiksem kui 2026. aastal (919,81 mln eurot). Valdava osa programmi eelarvest, 874,84 mln eurot ehk 96%, moodustavad arvestuslikud vahendid, millest makstakse perehüvitisi ja muid peredele suunatud sotsiaaltoetusi. Piirmääraga vahendeid on programmi eelarves 29,92 mln eurot (3%) ja välistoetusi koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 8,14 mln eurot (1%). Programmitegevustest on suurim Perehüvitised ja vanemlus 878,70 mln euroga, järgnevad Laste heaolu teenused 16,86 mln euroga, Ohvriabiteenused ja hüvitised 11,02 mln euroga ning Lastekaitse 6,33 mln euroga. Eelarveliikide jaotus avatakse iga programmi tegevuse juures.

Rida 19.58 programmi tegevus: Perehüvitised ja vanemlus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada perede ja laste heaolu, soodustada sündimust, toetada laste arengut ja pakkuda peredele majanduslikku tuge.

Tabel 438. Programmi tegevuse perehüvitised ja vanemlus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Laste absoluutse vaesuse määr,% Allikas: Statistikaamet, Eesti Sotsiaaluuring	4,6 (2024)	≤ 2,7
0–2-aastaste lastega 25–49-aastaste meeste ja naiste hõivelõhe Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	21,8pp	väheneb
25-39-aastaste naiste ja meeste osatähtsus, kes ei soovi saada ühtegi last * Allikas: Eesti Sotsiaaluuring	Mehed 7,1% Naised 5,7% (2023)	säilib või langeb

*2026. aasta oktoobris uuemad andmed

Absoluutses vaesuses elas 2024. aastal 4,6% (2023. aastal 2,4%) Eesti lastest ehk umbes 12 100 last. Olukorra märkimisväärne halvenemine võib tuleneda nii lastetoetuste vähenemisest (paljulapseliste perede toetuse vähenemine), üldisest hinnatõusust kui ka lapsevanemate

töötuse määra kasvust. 2025. aasta absoluutses vaesuses elavate laste määrad avaldatakse 2026. aasta sügisel.

Eesti paistab Euroopas silma ühe suurima **0–2-aastaste lastega vanemate tööhõive lõhega,** mis on aga tänu vanemahüvitise reformile hakanud vähenema, motiveerides isasid senisest aktiivsemalt vanemapuhkust kasutama. Kui veel 2021. aastal oli see näitaja 43,8 protsendipunkti, siis 2025. aastal langes näitaja juba 21,8 protsendipunktini.

25-39-aastaste naiste ja meeste osatähtsus, kes ei soovi saada ühtegi last, on tõusutrendis. 2023. aastal ei soovinud ühtegi last saada 25-39-aastastest naistest 5,7% ja sama vanuserühma meestest 7,1%. Soovitud lastetus on viimase kümne aasta jooksul kasvanud. 2004/2005. aasta uuringu andmetel oli soovitud lastetus lapsesaamise ealistel naistel 3% ja meestel 4%. Rahvusvahelises võrdluses on näiteks Soomes soovitud lastetuse osakaal lapsesaamise ealiste seas 15%.

Tabel 439. Programmi tegevuse perehüvitised ja vanemlus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.58	**Perehüvitised ja vanemlus**	**-862 543**	**-883 999**	**-878 701**	**5 297**	**-1%**	**-983**
19.59	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 879	-6 571	-4 302	2 269	-35%	-723
19.60	Sotsiaaltoetused	-855 771	-875 943	-872 939	3 004	0%	0
19.61	Sh peretoetused	-406 421	-402 935	-386 156	16 779	-4%	0
19.62	Sh vanemahüvitis	-345 212	-345 205	-346 556	-1 351	0%	0
19.63	Sh kohustusliku kogumispensioni fond	-16 832	-19 146	-17 894	1 252	-7%	0
	Sh ajateenija lapse toetus	-159	-184	-270	-86	47%	0
19.64	Sh erijuhtudel riigi tasutav sotsiaalmaks	-66 771	-78 738	-70 657	8 081	-10%	0
19.65	Sh täiendav puhkusetasu	-8 884	-9 258	-9 180	78	-1%	0
19.66	Sh elatisabi	-11 543	-13 455	-14 191	-736	5%	0
19.67	Sh toitjakaotustoetus	0	-7 023	-28 035	-21 012	299%	0
19.68	Muud toetused	-878	-1 484	-1 460	24	-2%	-260

*2025. aasta andmed on tehtud võrreldavaks 2027. aastaga ning võivad erineda sotsiaaltoetuste lisa 2 andmetest

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu perepoliitikat, et toetada perede sotsiaalmajanduslikku toimetulekut ja soodustada laste sünde. Tegevus sisaldab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning perepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Sotsiaalministeerium rakendab töötavate lapsevanemate töö ja pereelu ühitamise toetamiseks peresõbraliku tööandja märgise programmi ning arendab lapsevanemate vanemlikke oskusi, et suurendada

lapsevanemate teadlikkust vanema rollist laste arengu toetamisel. Välisvahendite toel luuakse ennetus- ja peretöökeskusi ning arendatakse pereteenuseid.

Sotsiaalkindlustusamet maksab lastele ja peredele hüvitisi ja toetusi, suurimad neist on vanemahüvitis ja peretoetused. Vanemahüvitise peamine eesmärk on säilitada lapse sündimisel riigi hüvitise andmisega vanemale varasem sissetulek ning toetada töö ja pereelu ühitamist. Peretoetuste eesmärk on tagada lastega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste osaline hüvitamine. Samuti makstakse sünnitoetust, lapsendamistoetust, kolmikute või enamaarvuliste mitmike toetust, lapsetoetust, lasterikka pere toetust, üksikvanema lapse toetust ja eestkostel oleva lapse toetust, ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetust ning hüvitatakse lapsepuhkuse tasu.

Tegevuse eelarvest rahastatakse ka elatisabi ning lapsevanemate pensioni- ja ravikindlustuskaitset.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 878,70 mln eurot, millest SKA kulud on 877,16 mln eurot (99,8%) ja SOM-i kulud 1,55 mln eurot (0,2%). Peamise osa tegevuse eelarvest moodustavad arvestuslikud vahendid ehk sotsiaaltoetused 872,94 mln eurot, piirmääraga vahendeid on 4,58 mln eurot ja välistoetusi koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 1,18 mln eurot. Välisvahenditest rahastatakse vanemlike oskuste arendamist ning pereteenuste ja töö ja pereelu ühitamise edendamist.

Tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 5,30 mln eurot (1%). Perehüvitiste eelarve väheneb peamiselt sündide arvu languse tõttu, mis kajastub toetuste saajate prognoosis; samuti vähenevad kohustusliku kogumispensioni eraldised alla 3-aastast last kasvatava vanema eest ning erijuhtudel riigi tasutav sotsiaalmaks. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 2,27 mln eurot (35%), peamiselt majandamiskulude väiksema mahu tõttu (2026. a 2,74 mln eurot, 2027. a 0,71 mln eurot). Muutus tuleneb välistoetusest rahastatud osade tegevuste lõppemisest ning arvestuspõhimõtete muutusest: vanemlike oskuste koolitusgruppide kulud on kajastatud toetusena. Toetusliikide detailne jaotus ja muutused on esitatud lisas 2.

Rida 19.69 programmi tegevus: Lastekaitse

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada Eestis elavate laste heaolu lastekaitsepoliitika rakendamisega riigi ja kohalike omavalitsuste valdkondade vahelises koostöös.

Tabel 440. Programmi tegevuse lastekaitse 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Laste rahulolu eluga 4. klassis, 8. klassis ja 11. klassis Allikas: Haridus- ja Noorteamet (riikliku heaolu- ja koolikeskkonna küsitlused)	81,6% (4. kl) 68,9% (8. kl) 67,2% (11. kl)	säilib või tõuseb
KOV-ide soovitusindeks SKA lastekaitsealasele nõustamisele ja toele,% Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	74	säilib või tõuseb
Aasta jooksul asendushooldusel viibinud laste osakaal kõigist 0-17-aastastest lastest, % Allikas: Sotsiaalministeerium ja Statistikaamet	0,74	säilib või langeb

Laste rahulolu eluga 4., 8. ja 11. klassis loob võimaluse võrrelda eri vanuserühmade subjektiivseid hinnanguid oma rahulolule ning annab kõlapinda laste endi arvamusele. Varasemalt ei ole sellises vormingus riikliku heaolu- ja koolikeskkonna küsitluste andmeid kasutatud.

KOV-ide soovitusindeks Sotsiaalkindlustusameti (SKA) lastekaitsealasele nõustamisele iseloomustab KOV-ide hinnangut, kui tõenäoliselt soovitaksid KOV-i töötajad SKA nõustamisteenust oma kolleegile 10-punktilisel skaalal. 2025. aastal oli soovitusindeks 74%, mis on lähiaastate kõrgeim tulemus (2024. a - 61%, 2023. a - 46%).

Asendushooldusel viibivate laste hulka arvestatakse kõik alaealised, kes on aasta jooksul paigutatud asendus- või perekodudesse, hooldusperre või eestkostele. 2025. aastal oli vastav näitaja 0,74% (2024. aastal 0,83%). Näitaja langus on olnud soovitud suunas.

Tabel 441. Programmi tegevuse lastekaitse eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.69	**Lastekaitse**	**-5 543**	**-6 647**	**-6 326**	**321**	**-5%**	**-786**
19.70	Tööjõu- ja majandamiskulud	-4 480	-5 794	-4 821	972	-17%	-748
19.71	Sotsiaaltoetused	-217	-404	-338	66	-16%	-36
19.72	Muud toetused	-845	-449	-1 166	-717	160%	-2

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu lastekaitsepoliitikat, et toetada abivajavaid ja hädaolus olevaid lapsi. Tegevus sisaldab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning lastekaitsepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Tegevuse eelarvest rahastatakse välisvahendite toel lastekaitse juhtumikorraldusmudeli rakendamist.

Sotsiaalkindlustusamet pakub tegevuse eelarvest riiklikku perelepitusteenust ja lastemajateenust väärkoheldud lastele. Samuti sisaldab tegevus lastekaitse telefoniteenuseid

nagu lasteabitelefon 116111 ja kadunud laste telefon 116000, täiendavalt spetsialistide ööpäevaringset nõustamist ning teenusega seotud ennetus- ja teavitustegevust.

Sotsiaalkindlustusamet koordineerib valdkondade üleseid lastekaitsealaseid koostöö- ja ennetustegevusi ning korraldab lastekaitsetöötajate täienduskoolitusi eesmärgiga parandada lastekaitsealase ennetustöö kvaliteeti ja aidata kaasa laste ja noorte arengu, kaasatuse ja heaolu toetamisele perekonnas, haridusasutuses, kogukonnas ja ühiskonnas tervikuna. Sotsiaalkindlustusamet pakub kohalikele omavalitsustele ka lastekaitsealase nõustamise teenust, suurendades sellega kohalikul tasandil lastekaitse võimekust ja teenuste osutamise edukust.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 6,33 mln eurot, millest SKA kulud on 4,53 mln eurot (72%) ja SOM-i kulud 1,80 mln eurot (28%). Piirmääraga vahendeid on tegevuse eelarves 4,46 mln eurot (70%) ja välistoetusi koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 1,87 mln eurot (30%). Välisvahenditest rahastatakse lastekaitse juhtumikorraldusmudeli rakendamist ning lastekaitsealast ennetus-, arendus- ja teavitustegevust.

Tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga 0,32 mln eurot (5%). Suurimad vähenemised on sotsiaaltoetustes ja majandamiskuludes. Muud toetused suurenevad 0,72 mln eurot seoses laste ja perede toetamisega välisvahenditest, sh avatud toetusvooru „Turvalisuse märgid“ rakendamine KOVides.

Rida 19.73 programmi tegevus: Laste heaolu teenused

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada mitmekülgse abivajadusega lastele nende heaolu, arengut ning toimetulekut toetavad vajaduspõhised teenused, mis on integreeritud sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja õiguskaitsevaldkonna juhtumikorraldusse.

Tabel 442. Programmi tegevuse laste heaolu teenused 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Perepõhisel hooldusel (hoolduspered, perekonnas hooldamisel ja eestkostel) elavate laste osakaal asendushooldusteenusel viibivatest lastest, % Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	62,0	suureneb

2025. aastal viibis **perepõhisel hooldusel** 62,0% asendushooldusteenusel viibivatest lastest (2024. aastal 61,6%). Viimastel aastatel toimunud muutust perepõhisel hooldusel saab põhjendada Sotsiaalkindlustusameti praktika muudatusega eestkostetoetuse määramisel 2024. aastal, mis vähendas eestkostetoetuse saajate hulka ja mille mõju ulatus ka 2025. aastasse. Uute hoolduspered lisandumine on aeglustunud, mistõttu on kahanenud ka hoolduspered kasvavate laste arv. Eesmärk on jätkuvalt suurendada perepõhisel hooldusel olevate laste arvu asutuspõhise hoolduse asemel, mistõttu on oluline, et osakaal järgnevatel aastatel taas kasvaks. Seetõttu on vajalik jätkata ressursside suunamist perepõhise hoolduse toetamiseks ja sellealase teadlikkuse tõstmiseks.

Tabel 443. Programmi tegevuse laste heaolu teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.73	Laste heaolu teenused	-9 181	-19 494	-16 856	2 638	-14%	-2 006
19.74	Tööjõu- ja majandamiskulud	-6 578	-8 782	-7 237	1 545	-18%	-1 968
19.75	Sotsiaaltoetused	-2 537	-7 841	-7 263	578	-7%	-38
19.76	Muud toetused	-66	-2 872	-2 356	516	-18%	-1

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu laste heaolu teenuste poliitikat, et toetada lapsi, kelle abivajadus püsib vaatamata ennetusmeetmete pakkumisele ning lastekaitse juhtumikorralduslikele lahendustele. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning laste heaolu teenuste poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalkindlustusamet rahastab mitmekülgse abivajadusega laste toetamiseks vajalikke teenuseid. Kinnise lasteasutuse teenus pakub ajutist ööpäevaringset tuge ja turvalisust noortele, kelle käitumine seab tugevalt ohtu nende enda või teiste elu, arengu ja/või tervise ning seetõttu on vajadus piirata nende vabadust. Tõsise riskikäitumise ja mitmekülgse abivajadusega noortele ja nende peredele pakutakse mitmedimensioonilist pereteraapiat (Multidimensional Family Therapy - MDFT) ning arendatakse uusi teenuseid, et kõigile mitmekülgse abivajadusega lastele oleks tagatud vajalik tugi.

Sotsiaalkindlustusamet tegeleb asendushoolduse korraldamise, valdkondlike koolituste pakkumise korraldamise, tugiteenuste pakkumise koordineerimise ja asendushoolduse arendamisega, et parandada selle kvaliteeti ning suurendada perepõhise asendushoolduse pakkujate hulka ja peres kasvavate laste osakaalu. Samuti pakutakse saatjata alaealisele välismaalasele juhtumikorraldust ja korraldatakse neile turvaline majutus.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 16,86 mln eurot, millest SKA kulud on 12,65 mln eurot (75%) ja SOM-i kulud 4,21 mln eurot (25%). Piirmääraga vahendeid on tegevuse eelarves 12,60 mln eurot (75%) ja välistoetusi koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 4,26 mln eurot (25%). SF välisvahenditest toetatakse muu hulgas lastekaitsealast ennetus-, arendus- ja teavitustegevust, peremajade rajamist ja ruumide kohandamist suure abivajaduse ja kompleksprobleemidega lastele ning pikaajalise hoolduse kättesaadavuse parandamist.

Tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 2,64 mln eurot (14%). Vähenemine tuleneb eelkõige majandamiskulude väiksemast mahust seoses välisvahendite lõppemisega (2026. a 5,09 mln eurot, 2027. a 3,12 mln eurot). Vähenevad ka sotsiaaltoetused (0,58 mln eurot) ja muud toetused (0,52 mln eurot). Sotsiaaltoetuste eelarves väheneb kinnise lasteasutuse teenuse eelarve maht, sest 2026. aastal suunati ühekordsed kinnistu kulud teenuse eelarvesse.

Muude toetuste eelarve vähenemist mõjutab välisvahenditest rahastatavate laste hoolekandeasutuste investeeringutoetuste mahu vähenemine.

Rida 19.77 programmi tegevus: Ohvriabiteenused ja hüvitised

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada õigeaegne ja piisav abi kuriteo, vägivalla ja kriisisündmuse ohvritele.

Tabel 444. Programmi tegevuse ohvriabiteenused ja hüvitised 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ohvriabi kriisitelefoni kättesaadavuse tagatus, % Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	82,5	72 või suurem
Elanikkonna teadlikkus ohvriabi kriisitelefonist 116 006, %* Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	59(2024)	tõuseb

*Järgmine mõõtmine on planeeritud 2027/2028. aastasse.

Ohvriabi kriisitelefoni kättesaadavuse tagatus näitab, kui sageli saab helistaja kohe kontakti (s.t liin ei ole hõivatud). 2025. aastal avaldatud andmetel oli see näitaja 82,5% (72% 2024. aastal). Kuna kriisiabitelefonile võivad pöörduda kriitilises seisus abivajajad, aitab näitaja hinnata ressursside suunamise vajadust kriisitelefoni kättesaadavuse tõstmiseks ja tagamiseks.

2024. aastal oli **elanikkonna teadlikkus ohvriabi kriisitelefonist** 59%. See näitab, et suur osa elanikkonnast on teadlik ööpäevaringsest võimalusest saada tuge ja ärakuulamist, kui inimene on kogenud vägivalda, kaotust, sattunud traumeerivasse olukorda või on see juhtunud tema lähedase või tuttavaga. Varasemad andmed teadlikkuse osas puuduvad.

Tabel 445. Programmi tegevuse ohvriabiteenused ja hüvitised eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.77	**Ohvriabiteenused ja hüvitised**	**-8 554**	**-9 670**	**-11 021**	**-1 351**	**14%**	**-1 112**
19.78	Tööjõu- ja majandamiskulud	-7 306	-6 834	-7 193	-358	5%	-1 043
19.79	Sotsiaaltoetused	-1 185	-2 801	-3 819	-1 018	36%	-68
19.80	Sh teenused ja hüvitised ohvritele	-1 117	-1 336	-1 904	-568	42%	0
19.81	Muud toetused	-63	-35	-10	25	-72%	-1

*2025. aasta andmed on tehtud võrreldavaks 2027. aastaga ning võivad erineda sotsiaaltoetuste lisa 2 andmetest

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu ohvriabipoliitikat, et toetada vägivallaohvreid traumast taastumisel ja iseseisva toimetuleku saavutamisel. Tegevus sisaldab ministeeriumi ja

valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning ohvriabipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalkindlustusamet rahastab tegevuse eelarvest ohvriabi seadusest tulenevaid teenuseid ohvritele ja vägivallatsejatele. Piirkondliku ohvriabi osutamine sisaldab endas nii ohvriabi põhiteenust, taastava õiguse teenust kui vägivallast loobumise toetamise teenust, mille eesmärk on tagada vägivalla toimepanijatele tõhus sekkumine, mis ennetaks korduvrikkumisi.

Vägivallaohvritele sihtrühmapõhise toe osutamine sisaldab seksuaalvägivalla kriisiabi, inimkaubandusohvrite teenust ning naistevastase ja perevägivalla ohvrite tugiteenust. Tegevuse eelarvest rahastatakse ka psühhosotsiaalset kriisiabi, ohvriabi kriisitelefoni, traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi ning kuriteoohvri hüvitist.

Tegevuse 2027. aasta eelarve on 11,02 mln eurot, millest SKA kulud on 10,35 mln eurot (94%) ja Sotsiaalministeeriumi kulud 0,67 mln eurot (6%). Piirmääraga vahendeid on tegevuse eelarves 8,29 mln eurot, arvestuslikke vahendeid 1,90 mln eurot ja välistoetusi koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 0,83 mln eurot. Arvestuslikest vahenditest makstakse hüvitisi kuriteoohvritele ja pakutakse ohvritele psühholoogilist abi. Välisvahenditest rahastatakse ohvriabipoliitika väljatöötamist ja kujundamist ning ennetus-, arendus- ja teavitustegevust.

Tegevuse eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 1,35 mln eurot (14%). Tööjõu- ja majandamiskulud suurenevad 0,36 mln eurot (5%) ja sotsiaaltoetused suurenevad 1,02 mln eurot (36%). Sotsiaaltoetuste eelarves suurenevad ohvritele makstavad hüvitised, psühholoogiline abi ja teenused (0,57 mln eurot) tulenevalt suuremast vajadusest pakkuda ohvritele vaimse tervise abi traumast taastumiseks.

3.18.3.2 Tulemusvaldkond Tervis

3.18.3.2.1 Keskkonnatervishoiu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Kõikide Eesti elanike elukeskkond on muutunud tervist toetavamaks ning teave võimalikest keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ja nende vähendamise viisidest on õigel ajal kergelt kättesaadav.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Terviseamet (TA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Tabel 446. Keskkonnatervishoiu programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.83	Keskkonnatervishoiu programm	-8 251	-6 082	0	-521	-1 647	0
19.84	Tervislik elukeskkond	-8 251	-6 082	0	-521	-1 647	0

Keskkonnatervishoiu programm aitab ellu viia rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 eesmärke, toetades Eesti inimeste oodatava eluea ja tervena elatud aastate pikenemist ning tervisealase ebavõrdsuse vähendamist. Programm keskendub elu-, õpi- ja töökeskkonnast tulenevate terviseriskide ennetamisele ja vähendamisele ning sellele, et inimestele oleks õigel ajal kättesaadav usaldusväärne teave keskkonnast tulenevate terviseriskide ja nende maandamise võimaluste kohta. Programm hõlmab muu hulgas vee, õhu, müra, kiirguse, kemikaalide, toodete ja teenuste terviseohutust ning kliimamuutustega kaasnevate terviseriskide käsitlemist.

Programm on koostatud tervikliku keskkonnatervishoiu väärtuspakkumise põhimõttel, ühendades poliitikakujundamise, õigusloome, riskihindamise, seire, järelevalve, nõustamise, ennetustegevuse ja vajalikud digilahendused. Programmi üks tegevus „Tervislik elukeskkond“ võimaldab juhtida erinevaid keskkonnatervishoiu teenuseid ühise eesmärgi ja mõõdikute alusel. Sotsiaalministeerium kujundab poliitikat ja õigusruumi, Terviseamet korraldab riskide hindamist, järelevalvet, seiret ja nõustamist ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus toetab valdkonda vajalike infosüsteemide ja digilahendustega.

Programmi eesmärkide saavutamise eest vastutab terviseala asekantsler, kes juhib programmi strateegilisel tasandil ning tagab programmi kooskõla rahvastiku tervise arengukava, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi, riigi eelarvestrateegia ja valdkonnaüleste eesmärkidega. Programmi tegevuse sisulist kavandamist, elluviimise koordineerimist ja tulemuste seiret juhib poliitikajuht koostöös tuumiktiimiga, kuhu kuuluvad asutustest nimetatud inimesed. Programmi viiakse ellu koostöös Terviseameti ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusega ning programmi tulemusi seiratakse programmi mõõdikute ja iga-aastase tulemusaruandluse kaudu.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta eelarve on 8,25 mln eurot ja see väheneb 2026. aastaga võrreldes 0,64 mln eurot (7%). Vähenemine on seotud peamiselt välistoetuste eelarve vähenemisega 0,19 mln eurot ja Terviseameti majandustegevusest prognoositavatest tuludest sõltuvate kulude vähenemisega 0,32 mln eurot. Piirmääraga vahenditest kaetakse 6,08 mln eurot (74%), muudest tuludest sõltuvatest vahenditest 1,65 mln eurot (20%), mis laekuvad peamiselt

Terviseameti laborite tasulistest teenustest ning välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 0,52 mln eurot (6%).

Rida 19.84 programmi tegevus: Tervislik elukeskkond

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada Eesti elanikele tervist toetav elukeskkond, maandada keskkonnast tulenevad terviseriskid ning pakkuda inimestele kvaliteetset teavet võimalikest keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ja nende vähendamise viisidest.

Tabel 447. Programmi tegevuse tervislik elukeskkond 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Kvaliteetse ühisveevärgi joogiveega varustatud elanike osakaal,% Allikas: Terviseamet	99,4	95
Mürgistuste tõttu habrastes vanusegruppides (0-4 eluaastat ja 65+ vanuses) haiglaravi vajanud isikute arv 10 000 elaniku kohta Allikas: Tervise infosüsteem	14,2	11
Kontrollitud kemikaale (sh detergente), biotsiide ja kosmeetikatooteid turustavate ettevõtete osakaal, kes aasta lõpuks puudused kõrvaldasid,% Allikas: Terviseamet	83	80
Kontrollitud haridus- ja sotsiaalasutuste osakaal, kes aasta lõpuks puudused likvideerisid,% Allikas: Terviseamet	50	75

Eestis on kvaliteetse ühisveevärgi joogiveega varustatud tarbijate osakaal viimastel aastatel olnud stabiilne ja heal tasemel 2025. aastal 99,4% (2024. a 98,2%). Viimastel aastatel ületab saavutatud tase varasemalt seatud sihttaseme prognoose. Kvaliteetne joogivesi tähendab, et veevarustussüsteemis levivaid nakkushaiguste juhte esineb Eestis vähe ning seda aitavad tagada Terviseameti eelarvest rahastatud tegevused.

Ägedas staadiumis mürgistuse tõttu haiglaravi vajanud isikute arv habraste vanusegruppides (0–4 ja 65+ aastat) 10 tuhande elaniku kohta näitab, kui sageli satuvad väikelapsed ja eakad haiglaravile ägeda mürgistuse tõttu. Habrastes vanuserühmades on mürgistusõnnetuste esinemissagedus viimase kümnendi jooksul hakanud vähenema. 2025. aastal oli see näitaja 10 tuhande elaniku kohta 14,2. Näitaja aitab hinnata nii elanike teadlikkust kui ka mürgistuste ennetusmeetmete, sealhulgas kemikaalide ohutu hoiustamise ja märgistamise, tõhusust.

Terviseamet nõustab ja teeb järelevalvet kemikaale, biotsiide ja kosmeetikatooteid turustavates ettevõtetes ning haridus- ja sotsiaalasutustes. 2025. aastal oli kontrollitud haridus- ja sotsiaalasutuste osakaal, kes aasta lõpuks puudused likvideerisid 50%. Kontrollitud ja puudused kõrvaldanud ettevõtete ja asutuste osakaal peegeldab Terviseameti järelevalve tulemuslikkust.

Tabel 448. Programmi tegevuse tervislik elukeskkond eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.84	Tervislik elukeskkond	-8 575	-8 890	-8 251	639	-7%	-240
19.85	Tööjõu- ja majandamiskulud	-8 459	-8 287	-8 203	84	-1%	-207
19.86	Muud toetused	-114	-602	-48	554	-92%	-32

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu keskkonnatervishoiu poliitikat, et tagada inimestele tervist säästev ja parendav elukeskkond ning vähendada keskkonnast tulenevaid terviseriske. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning keskkonnatervishoiu poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Terviseamet edendab vee terviseohutust, korraldades elanikkonnale joogivee, loodusliku mineraalvee, ujula- ja suplusvee seiret ning tehes riiklikku järelevalvet. Lisaks osutab Terviseamet joogiveeuuringute referentteenust.

Terviseamet hindab sise- ja väliskeskkonnas esinevaid terviseriske ning korraldab riiklikku järelevalvet füüsikaliste tegurite (v.a ioniseeriv kiirgus) üle. Lisaks kooskõlastab ja hindab Terviseamet strateegilise keskkonnamõju hindamise aruandeid, hindab ja avaldab arvamusi planeeringute tervisekaitsenõuetele vastavuse kohta ja väljastab sagedusloa tingimuste ja raadiosaateseadme paigaldamise tingimuste kooskõlastusi.

Terviseamet tegeleb kemikaalide ohtude ja riskide hindamisega, mürgistusteabealase nõustamise ja teadlikkuse suurendamisega ning biotsiidiseaduse ja tubakaseaduse alusel riigilõivuga maksustatavate teenuste osutamisega (biotsiidi registreerimistunnistuste ja lubade väljastamine või muutmine, detergendi turustamiseks erandi taotluse läbivaatamine ning tubakatoote ja tubakatootega seonduva toote teate või teate muudatuse läbivaatamine, veebilehel avaldamine ja hoidmine).

Terviseamet edendab toodete terviseohutust ning korraldab kosmeetikatoodete ja muude toodete, kemikaalide, biotsiidide ja detergentide üle järelevalvet tootja, importija ja levitaja juures ning hulgimüügis. Samuti korraldab Terviseamet riiklikku järelevalvet haridus- ja sotsiaalasutuste tervisekaitsenõuete täitmise üle ning ilu- ja isikuteenuste tervisekaitsenõuete tagamiseks.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve on 8,25 mln eurot, millest Sotsiaalministeeriumi kulud on 1,09 mln eurot ja Terviseameti kulud 7,16 mln eurot. Piirmääraga vahenditest kaetakse 6,08 mln eurot (74%), muudest tuludest sõltuvatest vahenditest 1,65 mln eurot (20%), mis laekuvad peamiselt Terviseameti laborite tasulistest teenustest ning välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 0,52 mln eurot (6%). Tegevuse kulud vähenevad 2026. aastaga võrreldes

0,64 mln eurot (7%), mis on seotud peamiselt välistoetuste vähenemisega 0,19 mln eurot ja Terviseameti majandustegevusest prognoositavatest tuludest sõltuvate kulude vähenemisega 0,32 mln eurot. Tööjõu- ja majandamiskulud vähenevad 84 tuhat eurot (1%) ja muud toetused 0,55 mln eurot (92%).

3.18.3.2.2 Tervisekäitumise programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Tervise edendamiseks, riskikäitumise vähendamiseks ja tervisenäitajate parandamiseks kogu elukaare jooksul on inimeste jaoks olemas vajalikud toetavad võrgustikud, võimalused ja oskused, et teha tervist toetavaid valikuid olenemata vanusest, sissetulekust, haridustasemest ja elukohast. Lihtsalt mõistetav tervisealane teave ning vajalikud teenused ja tooted on kõigile kättesaadavad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Tervise Arengu Instituut (TAI), Tervisekassa, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK) ja Terviseamet.

Tabel 449. Tervisekäitumise programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.87	Tervisekäitumise programm	-25 494	-21 331	0	-3 381	-781	0
19.88	Vaimne tervis	-3 315	-2 591	0	-724	0	0
19.91	Nakkushaiguste ennetus ja tõrje	-6 966	-5 735	0	-450	-781	0
19.94	Tervislik eluviis	-15 213	-13 006	0	-2 207	0	0

Tervisekäitumise programm aitab ellu viia rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 eesmärke, toetades inimeste oodatava eluea ja tervena elatud aastate pikenemist ning tervisealase ebavõrdsuse vähendamist. Programm keskendub inimeste tervise edendamisele, riskikäitumise vähendamisele ja tervisenäitajate parandamisele kogu elukaare jooksul. Programmi kaudu kujundatakse tervist toetavat keskkonda, parandatakse inimeste teadmisi ja oskusi, arendatakse ennetussüsteemi ning tagatakse vajalikud teenused ja sekkumised tervislike valikute toetamiseks, vaimse tervise hoidmiseks ja nakkushaiguste leviku ennetamiseks.

Programm on koostatud elukaareülese, ennetava ja tõenduspõhise lähenemise alusel. Tegevused on koondatud kolme omavahel seotud tervikusse: tervisliku eluviisi edendamine ja riskikäitumise vähendamine, vaimse tervise edendamine ning nakkushaiguste ennetamine ja tõrje. Selline ülesehitus ühendab poliitikakujundamise, õigusloome, uuringud ja seire, tõenduspõhiste sekkumiste arendamise, teenuste korraldamise, elanikkonna teavitamise ning kohalike võrgustike toetamise. Sotsiaalministeerium kujundab poliitikat, Tervise Arengu

Instituut tagab teadmus- ja arendustegevuse ning toetab ennetusmeetmete rakendamist, Terviseamet täidab nakkushaiguste ennetamise, seire ja tõrjega seotud ülesandeid ning Tervisekassa ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus toetavad programmi eesmärkide saavutamist oma pädevuse piires.

Programmi eesmärkide saavutamise eest vastutab terviseala asekantsler, kes juhib programmi tervikuna ja tagab selle seose rahvastiku tervise arengukava ning teiste riiklike strateegiliste eesmärkidega. Tegevuste eesmärkide, mõõdikute ja kavandatud tulemuste saavutamise eest vastutavad poliitikajuhid koostöös oma tuumiktiimiga, kuhu kuuluvad haldusala asutustest nimetatud inimesed. Programmi kui terviku tulemuste saavutamist koordineerib terviseala asekantsler.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta eelarve on 25,49 mln eurot ja see väheneb 2026. aastaga võrreldes 0,52 mln eurot (2%). Piirmääraga vahenditest kaetakse 21,33 mln eurot (84%), välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga kaetakse 3,38 mln eurot (13%) ning muudest tuludest sõltuvatest vahenditest, mis laekuvad peamiselt Terviseameti majandustegevusest, 0,78 mln eurot (3%).

Rida 19.88 programmi tegevus: Vaimne tervis

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada Eesti elanike vaimse heaolu väärtustamine, hoidmine ja toetamine ning õigeaegsed asjakohased sekkumised abivajaduse tekkimisel.

Tabel 450. Programmi tegevuse vaimne tervis 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
16–64-aastaste inimeste osakaal, kellel on viimase 12 kuu jooksul diagnoositud või ravitud depressiooni,% Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	11,7(2024)	8,4
Enesetapu tõttu hukkunute arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	13,2	12
Täiskasvanute (16+) üldine eluga rahulolu skaalal 0-10 Allikas: Eesti sotsiaaluuring (EU-SILC), Statistikaamet	7,3	7,2
Tervisekaotus 1000 elaniku kohta (DALY): meeleolu- ja neurootilised häired F30–F49 Allikas: Tervise Arengu Instituut	8,3(2024)	8,0

16–64-aastaste inimeste osakaal, kellel on viimase 12 kuu jooksul diagnoositud või ravitud depressioon, on viimastel aastatel kõikunud sarnase taseme ümber (2024. aastal 11,7%; 2022. aastal 10,0%; 2020. aastal 11,7% ning 2018. aastal 9,0%), mistõttu on languse saavutamiseks

vaja senisest enam panustada vaimse tervise probleemide ennetamisse ja varajase abi pakkumisse. Tuleb teadvustada, et häire väljakujunemist ennetavate sekkumiste mõju ilmneb ühiskonnas ajalise viitega ning sihttaseme saavutamiseks on väga oluline pingutusi jätkata.

Enesetapu tõttu hukkunute arv 100 tuhande elaniku kohta oli 2025. aastal 13,2 (2024. a 12,5 ja 2015. a 14,8). 2025. aastal registreeriti 180 enesetapusurma (2024. a 171 ja 2015. a 195). Kuna tegemist on rahvastiku mõistes harva sündmusega, võib aastatevaheline kõikumine olla suur; seetõttu tuleb selle mõõdiku trendide hindamisel olla ettevaatlik ning jätkata suitsiidiennetuse tegevuskava elluviimist ja interdistsiplinaarset panustamist.

Täiskasvanute (16+) üldine eluga rahulolu (keskmine hinnang skaalal 0-10, kus 0 - üldse mitte rahul ning 10 - täielikult rahul) Eestis oli 2025. aastal 7,3 (2024. a 7,1), mis ületas veidi 2025. aasta EL-27 keskmist 7,2. Võrreldes 2013. aastaga (6,5) on hinnang paranenud. Seatud sihttase väljendab püüdlust hoida eluga rahulolu heitlike aegade ja rahvusvaheliste pingete kiuste püsivalt vähemalt samal tasemel. Ka siin ei näita erinevus suurusjärgus 0,1 veel olulist suundumust, kasvutrend saab kinnitust pikema perioodi jälgimisel (nagu nt 2013 -> 2025).

Meeleolu- ja neurootiliste häirete tervisekaotus (DALY) tuhande elaniku kohta (2024. a 8,3) on Eestis järjepidevalt kasvanud (aastal 2023 oli see 8,0; aastal 2015 aga 6,1). See tõendab, et inimeste elu ja tervise hoidmiseks on kriitiline suunata senisest enam ressursse vaimse tervise probleemide ennetuseks, varajasteks sekkumisteks ning tulemuslikuks käsitluseks tervishoius.

Tabel 451. Programmi tegevuse vaimne tervis eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.88	**Vaimne tervis**	**-1 386**	**-1 743**	**-3 315**	**-1 572**	**90%**	**-544**
19.89	Tööjõu- ja majandamiskulud	-692	-1 102	-2 570	-1 468	133%	-334
19.90	Muud toetused	-694	-641	-745	-104	16%	-210

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu vaimse tervise poliitikat, et edendada ja toetada inimeste vaimset tervist ja heaolu ning kujundada elukeskkond vaimset tervist hoidvaks. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning vaimse tervise poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalministeeriumi poolt viiakse ellu tegevusi, mis toetavad inimeste vaimset tervist üle elukaare, soodustavad vaimse tervisega seotud probleemide varajast märkamist, toetavad astmelise abi pakkumist (sh digitaalses keskkonnas) nii kogukonnas kui tervishoius ning edendavad vaimse tervise teenuste kvaliteeti.

Tervise Arengu Instituut rahastab tegevuse eelarvest vaimse tervise alast uurimistööd, avaldab teaduspublikatsioone ja arendab uusi sekkumisi vaimse tervise edendamiseks ja probleemide ennetamiseks.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve on 3,32 mln eurot, millest Sotsiaalministeeriumi kulud on 3,01 mln eurot ja Tervise Arengu Instituudi kulud 0,30 mln eurot. Piirmääraga vahenditest kaetakse 2,59 mln eurot (78%) ja välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 0,72 mln eurot (22%). Tegevuse kulud kasvavad 2026. aastaga võrreldes 1,57 mln eurot (90%), mis on muu hulgas seotud varajase abi (sh struktureeritud eneseabi ja väheintensiivsed psühholoogilised sekkumised) täiendavate vahendite suunamisega vaimse tervise teenusele. Tegevuse tööjõukuludeks on kavandatud 0,96 mln eurot, majandamiskuludeks 1,61 mln eurot ning toetusteks 0,74 mln eurot.

Rida 19.91 programmi tegevus: Nakkushaiguste ennetus ja tõrje

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada Eestis nakkushaiguste ennetamise ja tõrjega turvaline elukeskkond, ennetades ja vähendades nakkushaiguste levikut läbi teadlikkuse tõstmise, vaktsineerituse parandamise, antimikroobse resistentsuse vähendamise ning luues valmisoleku pandeemiateks ja nende tõhusaks ohjeldamiseks.

Tabel 452. Programmi tegevuse nakkushaiguste ennetus ja tõrje 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Uute HIVi juhtude arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Terviseamet	8,2	8,2
2-aastaste vaktsineerimisega hõlmatus difteeria, teetanuse, läkaköha, poliomüeliidi, Haemophilus influenzae tüüp b ja B-viirushepatiidi suhtes,% Allikas: Tervise infosüsteem	75,7	88,0
14-aastaste tütarlaste vaktsineerimisega hõlmatus HPV (inimese papilloomiviirus) suhtes,% Allikas: Tervise infosüsteem	60,3	75,0
60-aastaste ja vanemate vaktsineerimisega hõlmatus hooajalise gripi suhtes,% Allikas: Tervise infosüsteem	27,4	32,0

Uute HIV-i juhtude arv Eestis on viimase 20 aasta jooksul märkimisväärselt vähenenud, kuid langus ei ole olnud ühtlane. Kui 2004. aastal oli uute HIV-i juhtude arv 100 tuhande elaniku kohta 54,5, siis 2025. aastaks oli see langenud 8,2-ni. Samas on näitajas esinenud ka ajutisi tõuse: näiteks 2022. aastal ulatus see 18,5 juhuni 100 tuhande elaniku kohta, olles ligikaudu kaks korda kõrgem kui 2021. aastal, mil näitaja oli 9,4. Kuigi pikaajaline trend on olnud langev, on uute HIV-i juhtude osakaal Eestis Euroopa keskmisest endiselt ligikaudu 2,5 korda suurem. Seetõttu on oluline jätkata erinevate ennetusteenuste rahastamist.

2025. aasta seisuga on kõigist 2-aastastest lastest difteeria, teetanuse, läkaköha, lastehalvatuse, Haemophilus influenzae tüüp b ja B-viirushepatiidi vastu vaktsineeritud soovitusliku 95% asemel vaid 75,7% (2024. aastal 83,3%) ning hõlmatus on olnud viimastel aastatel langustrendis. Eesmärki aitab saavutada inimeste järjepidev teadlikkuse tõstmine.

Emakakaelavähi ennetusele suunatud vaktsineerimisega hõlmatus HPV *(human papillomavirus)* suhtes oli 2025. aastal 14-aastaste tüdrukute hulgas 60,3% (2024. a 63,0%) ning poiste hulgas, kellele võimaldati esmakordselt tasuta immuniseerimist 2025. aastal, 54,4%. Ennetusele suunatud tegevused aitavad vähendada haigestumise tõenäosust tulevikus ning seeläbi suurendada tervena elatud aastaid ning hoida kokku ressurssi, mis kuluks vähiravile.

60-aastaste ja vanemate vaktsineerimisega hõlmatus hooajalise gripi suhtes on oluliselt madalam (2025. aastal 27,4%) kui soovitud sihttase. Hõlmatuse tõstmine aitab säilitada eakate tervist ning leevendada tervishoiusüsteemi koormust. Kuigi vaktsineerituse madala taseme põhjuseid ei ole terviklikult analüüsitud, võivad seda mõjutada vähene teadlikkus vaktsineerimise kasust, ebapiisav riskitaju ning vaktsineerimisega seotud kõhklused ja hoiakud.

Tabel 453. Programmi tegevuse nakkushaiguste ennetus ja tõrje eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.91	**Nakkushaiguste ennetus ja tõrje**	**-6 080**	**-6 506**	**-6 966**	**-460**	**7%**	**-478**
19.92	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 965	-6 459	-6 913	-454	7%	-443
19.93	Muud toetused	-115	-47	-53	-6	13%	-36

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu nakkushaiguste ennetamise ja tõrje poliitikat, et ennetada ja vähendada nakkushaiguste levikut koostöös erinevate osapooltega. Tegevus sisaldab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning nakkushaiguste ennetamise ja tõrje poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Tegevuse eelarvest toetatakse Eesti Infektsioonhaiguste Seltsile kuuluva HIV-ravi andmekogu ülalpidamist.

Tervise Arengu Instituut tegeleb inimeste teadlikkuse parandamisega ja valdkonna spetsialistide pädevuse tõstmisega HIV-nakkusest ja tuberkuloosist ja nende levikuteedest ning pakub kahjude vähendamise teenuseid. Tervise Arengu Instituut vastutab tuberkuloosiregistri pidamise eest. Täiendavalt vastutab Tervise Arengu Instituut Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskusele (ECDC) andmete edastamise kohustuse eest ja täidab tuberkuloosi teemal Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja ECDC pädeva asutuse ülesandeid.

Terviseamet korraldab nakkushaiguste seiret, nakkushaiguste registri pidamist ning nakkushaiguste levikutrendide hindamist, täidab Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) pädeva asutuse kohustusi ning osaleb haigusspetsiifilistes seirevõrgustikes.

Ühtlasi tegeleb Terviseamet nakkushaiguste immunoprofülaktikaga ning epideemiatõrje tegevuste korraldamisega, vähendades elukeskkonnast tulenevaid terviseriske, tõkestades nakkushaiguste levikut õigeaegsete tõrjemeetmete rakendamise ja elanike nõustamisega ning

aidates kaasa immuniseerimisega hõlmatuse näitajate tõstmisele kõikides maakondades Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) poolt soovitatud tasemele. Tervisekassa tegeleb vaktsineerimise korraldamise küsimustega ja vaktsineerimise laiapõhjaliste kommunikatsioonikampaaniatega.

Muu hulgas korraldab Terviseamet antimikroobse resistentsuse seiret, planeerib ja viib ellu vajalikke tegevusi, mis vähendavad nakkushaiguste leviku riske, tegeleb levikutrendide määramise ja hindamisega ning sihtrühmade teavitamisega mikroobide resistentsuse ohtudest ja nende ennetamise võimalustest ning osutab laboratoorseid referentteenuseid.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve on 6,97 mln eurot, millest Terviseamet 4,82 mln eurot, Tervise Arengu Instituut 1,49 mln eurot ja Sotsiaalministeerium 0,66 mln eurot. Piirmääraga vahenditest kaetakse 5,73 mln eurot (82%), välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 0,45 mln eurot (6%) ja tuludest sõltuvatest vahenditest 0,78 mln eurot (11%). Tegevuse eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 0,46 mln eurot (7%), mis on peamiselt seotud Sotsiaalministeeriumi, Terviseameti ja TAI välistoetuste mahu suurenemisega 40 tuhande eurolt kuni 0,45 mln euroni. Tööjõukuludeks on kavandatud 3,27 mln eurot, majandamiskuludeks 3,64 mln eurot, muud toetused 53 tuhat eurot hõlmavad muu hulgas HIV-ravi andmekogu ülalpidamise toetust ja liikmemakse.

Rida 19.94 programmi tegevus: Tervislik eluviis

Programmi tegevuse eesmärk: Edendada tervist kogu elukaare jooksul ja kujundada tervislikke valikuid toetav keskkond, tagades, et inimestel on olemas vajalikud pädevused ja võimalused teha tervist toetavaid ja riskikäitumist vähendavaid valikuid.

Tabel 454. Programmi tegevuse tervislik eluviis 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ülekaaluliste või rasvunud 16–64-aastaste osakaal rahvastikus,% Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	52,1(2024)	52,7
Absoluutse alkoholi tarbimine 15-aastaste ja vanemate elanike kohta (liitrit) Allikas: Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis, Sotsiaalministeerium	10,4	9,8
12 kuu jooksul narkootikume tarvitanud 16–34-aastaste osakaal,%* Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	16,5%(2023)	15,1
Igapäevaselt nikotiinitooteid tarvitavate täisealiste (16–64) osakaal,% Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	21,9(2024)	21,0

* Järgmine uuring 2027. aasta kevadel.

2024. aastal oli keskmise kehamassiindeksi järgi enam kui pool (52,1%) **kõigist 16–64-aastastest Eesti elanikest ülekaalulised või rasvunud** ning see trend on püsinud viimased 10 aastat. Ülemäärane kehakaal on seotud mitme terviseprobleemiga – vaimse tervise, luu- ja lihaskonna

probleemid, südame-veresoonkonnahaigused, II tüüpi diabeet, samuti mitmed vähitüübid. Ülemäärane kehakaal on üks olulisemaid mõjutajaid, mis tervishoiusüsteemi koormab.

Ühe täiskasvanud (15+) elaniku kohta tarbiti 2025. aastal 10,4 liitrit absoluutalkoholi (2024. a 10,7 liitrit). Kui 2017. aastal suri alkoholist otseselt põhjustatud haigustesse 451 inimest, siis 2024. aastal oli neid juba 630 inimest. On tõusnud ka igapäevaselt nikotiinitooteid (traditsioonilisi või alternatiivseid tubakatooteid) tarvitavate inimeste osakaal: 2022. aastal oli see 21,2%, 2024. aastal aga 21,9%. Alkoholi ja nikotiinitoodete tarbimine on seotud paljude erinevate krooniliste haiguste tekkeriskiga, näiteks südame-veresoonkonnahaigused, pahaloomulised kasvajad, ning on üks peamisi mõjutajaid, mis tervishoiusüsteemi koormab.

12 kuu jooksul narkootikume tarvitanud 16–34-aastaste osakaal on jätkuvalt märgatavalt kõrgem kui seatud sihttase. Probleemiga tegelemisel on jätkuvalt vajalik erinevate valitsemisalade (eriti siseturvalisuse) tihe omavaheline koostöö tervisekahjude ja enneaegsete surmade vähendamiseks ning turvalisuse tagamiseks.

Tabel 455. Programmi tegevuse tervislik eluviis eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.94	Tervislik eluviis	-16 927	-17 761	-15 213	2 548	-14%	-1 278
19.95	Tööjõu- ja majandamiskulud	-15 243	-16 085	-14 530	1 555	-10%	-1 201
19.96	Muud toetused	-1 682	-1 675	-683	992	-59%	-78

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu tervisekäitumise poliitikat, et edendada koostöös erinevate osapooltega tõenduspõhist lähenemist, luua tervislikke valikuid toetav keskkond, suurendada inimeste teadlikkust tervislikest valikutest ja muuta ühiskonna hoiakud tervist toetavamaks. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning tervisekäitumise poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Tegevuse eelarvest kaasrahastatakse 0,40 mln eurot aastas WHO regionaalse mittenakkushaiguste keskuse tegevust aastatel 2024–2027, mis paigutati 2023. aastal Moskvast Kopenhaagenisse.

Tervise Arengu Instituut korraldab ja arendab tõenduspõhiseid ennetustegevusi ning teeb teadustööd erinevatel uurimissuundadel. Tervise Arengu Instituudi juhtimisel tegutseb ennetuse teadusnõukogu, mille eesmärk on hinnata ennetustegevuste tõendatuse taset ning toetada ennetustegevuste arengut ja tõendusel põhinevat otsustamist ennetuses. Teadustöö tervisepoliitika kujundamiseks teenuse eelarve 0,60 mln eurot.

Tervise Arengu Instituut pakub muu hulgas välisvahendite toel erinevatele osapooltele (näiteks KOV-id, tööandjad, laste ja peredega tegelevad spetsialistid, koolieelsed lasteasutused, koolid jne) koolitusi, nõustamist ja juhendmaterjale, et toetada nende võimekust inimeste tervise ja

heaolu edendamisel. Tervisedenduse korraldus ja lahenduste uuendamine eelarve 1,20 mln eurot (sh välisvahendid 0,20 mln eurot).

Tervise Arengu Instituut arendab toitumisnõustamise teenust, tõstab spetsialistide pädevust, suurendab inimeste teadlikkust tasakaalustatud ja täisväärtuslikust toitumisest ning arendab toitumise infosüsteemi haldamist ja arendamist. Toitumise parendamine, uurimistöö ja andmekogu teenuse eelarve 1,43 mln eurot (sh välisvahendid 0,84 mln eurot).

Tervise Arengu Instituut toetab teadustööga tõenduspõhise uimastipoliitika kujundamist, tõstab inimeste teadlikkust alkoholikahjust, selle tarvitamise riskidest ja vähendamise võimalustest ning jätkab tubaka ja nikotiini tarvitamise ja inimeste tubakasuitsuga kokkupuute vähendamisele suunatud ennetus- ja teavitustööga. Samuti suurendatakse inimeste teadlikkust narkootikumide mõjust ning jätkatakse narkomaania ravi-, rehabilitatsiooni- ja järelteenuste ning kahjude vähendamise ja nõustamisteenuse pakkumisega. Uimastitarvitamise ennetamise, ravi, kahjude vähendamise korraldamise teenus eelarvega 10,42 mln eurot (sh välisvahendid 0,80 mln eurot) on tegevuse suurima eelarvega teenus.

Programmi tegevuse 2027. aasta eelarve on 15,21 mln eurot, millest Tervise Arengu Instituudi kulud on 13,96 mln eurot ja Sotsiaalministeeriumi kulud 1,25 mln eurot. Piirmääraga vahenditest kaetakse 13 mln eurot (85%) ja välistoetustest koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 2,21 mln eurot (15%). Programmi tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 2,55 mln eurot (14%), peamiselt seoses TAI eelarve vähenemisega. Enim vähenes TAI välistoetuste maht 1,28 mln eurot. Tööjõukuludeks on kavandatud 2,97 mln eurot, majandamiskuludeks 11,56 mln eurot ning toetusteks 0,68 mln eurot. Toetustest suurim on WHO Euroopa mittenakkushaiguste keskuse kaasrahastus 0,4 mln eurot.

3.18.3.2.3 Tervishoiu programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Inimeste vajadustele ja ootustele vastavad ohutud ja kvaliteetsed tervise- ja sotsiaalteenused, mis aitavad vähendada enneaegset suremust, lisada tervena elatud eluaastaid ja toetada krooniliste haigustega elamist, on elanikkonnale võrdselt kättesaadavad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Sotsiaalministeerium (SOM), Tervisekassa, Terviseamet (TA), Tervise Arengu Instituut (TAI), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), Ravimiamet (RA), Sotsiaalkindlustusamet (SKA).

Tabel 456. Tervishoiu programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
19.97	Tervishoiu programm	-2 705 304	-57 122	-351 489	-40 925	-13 106	-2 242 663
19.98	Tervishoiu tööjõud	-7 096	-6 186	-905	-5	0	0
19.102	Tervishoiuteenuste kvaliteet	-2 390	-2 379	0	-5	-5	0
19.105	Tervishoiu rahastus ja ravikindlustus	-2 610 064	-15 526	-350 584	-1 290	0	-2 242 663
19.113	Ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus	-9 914	-2 551	0	-42	-7 320	0
19.117	Esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi	-64 030	-22 669	0	-39 232	-2 129	0
19.120	Tervisevaldkonna IT-teenused	-11 810	-7 810	0	-350	-3 651	0

Tervishoiu programm aitab ellu viia rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 inimkeskse tervishoiu alaeesmärki. Programmi eesmärk on tagada inimestele vajadustele ja ootustele vastavad ohutud, kvaliteetsed ja võrdselt kättesaadavad tervise- ja sotsiaalteenused, mis aitavad vähendada enneaegset suremust, pikendada tervena elatud eluiga ning toetada krooniliste haigustega toimetulekut. Programm hõlmab tervishoiuteenuste korraldust, ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavust, teenuste kvaliteeti ja patsiendiohutust, tervishoiutööjõudu, tervishoiu rahastamist ja ravikindlustust ning tervisevaldkonna digilahendusi.

Programm on koostatud inimese tervikliku raviteekonna ja tervishoiusüsteemi toimimiseks vajalike põhi- ja tugifunktsioonide alusel. Programmi tegevused ühendavad poliitikakujundamise, tervishoiuteenuste korraldamise ja rahastamise, kvaliteedi ja ohutuse tagamise, ravimite regulatsiooni, tööjõu arendamise ning terviseandmete ja digiteenuste korraldamise. Sotsiaalministeerium kujundab tervishoiupoliitikat ja õigusruumi, Tervisekassa korraldab ravikindlustust ning rahastab tervishoiuteenuseid, ravimeid ja meditsiiniseadmeid, Terviseamet ja Ravimiamet täidavad neile antud korraldus- ja järelevalveülesandeid, Tervise Arengu Instituut tagab tervisestatistika, registrid ja uuringud ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus arendab ja haldab tervisevaldkonna infosüsteeme.

Programmi kui terviku eesmärkide saavutamise eest vastutab terviseala asekantsler, kes juhib programmi strateegilisel tasandil ning tagab tegevuste kooskõla tervishoiupoliitika, riigi eelarvestrateegia ja rahvastiku tervise arengukava eesmärkidega. Kuna programm hõlmab mitut ulatuslikku poliitikavaldkonda, toimub selle igapäevane juhtimine tegevuste tasandil. Tegevuste eesmärkide, mõõdikute ja kavandatud tulemuste saavutamise eest vastutavad poliitikajuhid koostöös oma tuumiktiimiga, kuhu kuuluvad haldusala asutustest nimetatud

inimesed. Programmi kui terviku tulemusi ja tegevuste omavahelist sidusust seiratakse asekantsleri juhtimisel.

Võrreldes 2026–2029 programmiga ei ole programmi struktuuris muudatusi tehtud. Programmi tegevuste nimetused on ühtlustatud ja korrigeeritud, et tagada terviklik, selge ja arusaadav lahendus üheaastase riigieelarve seaduse ülesehitusele.

Programmi 2027. aasta kulude maht on 2,71 mld eurot ja see kasvab 2026. aastaga võrreldes 167,30 mln eurot (7%). Programmi eelarve kasvab 2026. aastaga võrreldes enim programmi tegevuse „Esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi" eelarve suurenemisest 36,51 mln eurot (133%), kasv tuleneb peamiselt muude toetuste, sealhulgas välistoetuste mahu suurenemisest. Suurima osa programmi kuludest, 2,24 mld eurot (83%), moodustab Tervisekassale edasiantav sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa (edasiantavad maksud). Tervisekassa eelarvesse lisanduvad arvestuslikest vahenditest mittetöötavate pensionäride eest 347,92 mln eurot ning piirmääraga vahenditest täiendavad sihtotstarbelised toetused 15,17 mln eurot (mõlemad programmi tegevuses „Tervishoiu rahastus ja ravikindlustus"). Tegevuse arvestuslike vahendite kogumaht programmis on 351,49 mln eurot (13%), piirmääraga vahendite maht on 57,12 mln eurot (2%), välistoetuste koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 40,92 mln eurot (2%) ning muudest tuludest sõltuvate vahendite maht 13,11 mln eurot (alla 1%).

Rida 19.98 programmi tegevus: Tervishoiu tööjõud

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada tervishoiusektoris piisav tööjõud, et kindlustada kvaliteetsete teenuste kättesaadavus.

Tabel 457. Programmi tegevuse tervishoiu tööjõud 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Arstide arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	366,3	369
Õdede arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	709,2	762

Viimasel kümnendil on **õdede ja arstide arv** 100 tuhande elaniku kohta kasvanud, kuid aeglasemas tempos kui sihttasemena seatud ning tase on jätkuvalt madalam kui EL-is keskmiselt. Eestis oli 2025. aastal tuhande elaniku kohta 7,0 õde ja 3,6 arsti, EL-i keskmised olid 2023. aastal 8,5 õde ja 4,1 arsti. Uue, 2026. aastal jõustunud konsensusleppega võtsid osapooled kohustuse suurendada rakenduskõrghariduses õdede ja teiste spetsialistide õppekohtade arvu, tagada tulevastele tervishoiutöötajatele praktikakohad ja juhendajad, parandada praktika kvaliteeti ning töötada välja juhendajaid ja õppureid motiveeriv praktika rahastamise süsteem.

Tabel 458. Programmi tegevuse tervishoiu tööjõud eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.98	Tervishoiu tööjõud	-7 519	-7 364	-7 096	268	-4%	-396
19.99	Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 530	-2 411	-2 261	150	-6%	-173
19.100	Sotsiaaltoetused	-807	-875	-905	-30	3%	0
	Sh tervishoiutöötajate lähtetoetus	-807	-875	-905	-30	3%	0
19.101	Muud toetused	-4 182	-4 079	-3 931	148	-4%	-223

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu tööjõu tagamise poliitikat, et tagada tervishoiu sektoris piisav tööjõud kvaliteetsete teenuste kättesaadavuse kindlustamiseks. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning tööjõupoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalministeerium rahastab tegevuse eelarvest tervishoiutöötajate tööpraktika juhendamist 0,43 mln eurot (toetus) ning psühholoogide kutseaastat 1,70 mln eurot (majandamiskulud). Samuti eraldab Sotsiaalministeerium tegevuse eelarvest Tartu Ülikoolile vahendid residentuuri korraldamiseks 3,30 mln eurot (toetus). Terviseameti eelarvest rahastatakse eriarstide ja õdede ühekordselt makstavat lähtetoetust 0,75 mln eurot, mille eesmärk on motiveerida nende tööle asumist väljaspool Tallinna või Tartut ning nende vahetut lähiümbrust. Samuti rahastatakse Terviseameti poolt apteekrite ühekordselt makstavat lähtetoetust 0,16 mln eurot.

Terviseamet teostab tervishoiutöötajate registreerimist, kvalifikatsiooni hindamist ja töötamise üle arvestuse pidamist 0,30 mln eurot, sealhulgas suunab välisriigis kvalifikatsiooni omandanud tervishoiutöötajaid tööpraktikale, milleks on ette nähtud toetusi 0,17 mln eurot.

Programmi tegevuse eelarve on 7,10 mln eurot, sellest Sotsiaalministeeriumi eelarve on 5,89 mln eurot ja Terviseametil 1,21 mln eurot. Piirmääraga vahendite eelarve on 6,19 mln eurot (87%). Sotsiaalministeeriumi piirmääraga vahendite eelarve on 5,89 mln eurot, sealhulgas tervishoiutöötajate koolitused ja psühholoogide kutseaasta vahendid ning toetusteks 3,76 mln eurot, millest suurima osa moodustab Tartu Ülikoolile residentuuri korraldamiseks antav toetus 3,30 mln eurot. Terviseameti piirmääraga vahenditest toetatakse muu hulgas välisriigist tulevate tervishoiutöötajate vastavuseksamiga seotud tööpraktikat. Terviseameti arvestuslike vahendite eelarves on 0,91 mln eurot sotsiaaltoetusi eriarstide, õdede ja apteekrite lähtetoetuste maksmiseks. Programmi tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 0,27 mln eurot (4%), peamiselt tööjõu- ja majandamiskulude arvelt.

Rida 19.102 programmi tegevus: Tervishoiuteenuste kvaliteet

Programmi tegevuse eesmärk: tagada tervishoiuteenuste hea kvaliteet ja patsiendiohutus, seirates teenuste kvaliteeti ja tehes järelevalvet.

Tabel 459. Programmi tegevuse tervishoiuteenuste kvaliteet 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)*	2027
Ägedasse müokardiinfarkti haigestunute 30 päeva järgne suremus Allikas: OECD Statistics ja Müokardiinfarktiregister	12,7 (2023)	10,0
Isheemilisse insulti haigestunute 30 päeva järgne suremus Allikas: OECD Statistics	15,3 (2023)	13,8
Raviga välditav suremus 100 000 elaniku kohta Allikas: Eurostat	115,8 (2023)	104,6

*OECD ja Eurostati veebilehtedel puuduvad Eesti kohta uuemad andmed.

Ägeda müokardiinfarkti (ÄMI) tõttu hospitaliseeritud patsientide suremus 30 päeva pärast haiglast lahkumist on oluline tervishoiu kvaliteedi näitaja. See peegeldab nii patsiendi seisundi raskust kui ka raviprotsessi kvaliteeti – alates kiirabi reageerimisest kuni haiglajärgse jälgimise ja taastusravini. Aastatel 2018–2023 kõikus suremus vahemikus 11,8–14,7 juhtu 100 hospitaliseeritud patsiendi kohta. Kõrgeim tase registreeriti 2021. aastal (14,7), mis langes kokku COVID-19 pandeemia perioodiga. 2023. aastaks langes näitaja 12,7-ni, viidates olukorra paranemisele võrreldes pandeemia kõrgajaga, kuid Eesti tulemus jääb endiselt OECD riikide keskmisest (8,8) ebasoodsamaks. Seatud sihttaseme saavutamine eeldab jätkuvat panustamist infarkti ennetusse, kiire ravi kättesaadavusse ning kvaliteetse järelravi tagamisse.

Isheemilise insuldi tõttu hospitaliseeritud patsientide suremus 30 päeva pärast haiglast lahkumist on oluline tervishoiu kvaliteedi näitaja. See peegeldab nii patsiendi üldseisundit ja insuldi raskusastet kui ka raviprotsessi kvaliteeti – alates kiirabi reageerimisest, haiglasisesest ravist kuni haiglajärgselt patsiendi jälgimise ja taastusravini. OECD riikides on selles näitajas suur varieeruvus (13–35 saja hospitaliseeritud patsiendi kohta). Eesti näitaja on rahvusvahelises võrdluses keskmisel kohal. Sihttaseme saavutamiseks on vaja suurendada elanikkonna teadlikkust insuldist, tagada kiirem diagnoosimine ja ravi saamine ning taastusravi ja järelhoolduse kättesaadavus.

Raviga välditav suremus kordajana 100 tuhande elaniku kohta kajastab nende surmade arvu, mida oleks saanud vältida õigeaegselt kättesaadava, kvaliteetse ja tõhusa tervishoiuteenuse ja ravi abil. Mõõdik peegeldab ka tervishoiusüsteemi üldist toimivust, alates varajasest haiguste avastamisest ja diagnoosimisest ning ravile jõudmisest kuni kvaliteetse ravi ja järelravini. Seatud sihi järgi peaks näitaja langema 2030. aastaks 95,0-ni. Selle saavutamine eeldab järjepidevat panustamist ennetustegevusse, mis aitab ära hoida haigestumist, tervishoiuteenuste kättesaadavusse ja nende kvaliteeti.

Tabel 460. Programmi tegevuse tervishoiuteenuste kvaliteet eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.102	Tervishoiuteenuste kvaliteet	-1 995	-2 589	-2 390	199	-8%	-167
19.103	Tööjõu- ja majandamiskulud	-1 921	-2 545	-2 348	197	-8%	-140
19.104	Muud toetused	-74	-44	-41	3	-6%	-27

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu tervishoiuteenuste kvaliteedi poliitikat, et tagada tervishoiuteenuste kõrge kvaliteet ja patsiendiohutus. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning tervishoiuteenuste kvaliteedi ja patsiendiohutusega seotud õigusaktide kaasajastamist.

Terviseamet tegeleb tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse süsteemi rakendamisega, tagades patsientidele õiguse nõuda tervishoiuteenuse osutamise käigus põhjustatud kahju eest hüvitist.

Terviseamet väljastab tervishoiuteenuse osutajatele tegevuslube, hindab üldarstiabi kättesaadavust, tervishoiuteenuse osutamise nõuetekohasust ja seaduslikkust ning teeb järelevalvet tervishoiuteenuse osutajate tegutsemisõiguse üle.

Programmi tegevuse eelarve on 2,39 mln eurot, sellest Sotsiaalministeeriumi eelarve on 0,53 mln eurot ja Terviseametil 1,86 mln eurot. Valdav osa kuludest, 2,38 mln eurot, on piirmääraga vahendid. Välistoetuste koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga ja majandustegevuse tuludega seotud kulude maht mõlemal juhul on alla 1%. Programmi tegevuse eelarve väheneb 2026. aastaga võrreldes 0,20 mln eurot (8%). Tööjõukuludeks on kavandatud 1,93 mln eurot, majandamiskuludeks 0,42 mln eurot ning muudeks toetusteks 41 tuhat eurot.

Rida 19.105 programmi tegevus: Tervishoiu rahastus ja ravikindlustus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada Eesti inimestele võrdne tervishoiuteenuste kättesaadavus, solidaarse ravikindlustuse toimimine ja tervishoiusüsteemi rahastamise jätkusuutlikkus.

Tabel 461. Programmi tegevuse tervishoiu rahastus ja ravikindlustus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ravikindlustusega kaetute osakaal rahvastikus,% Allikas: Eesti Tervisekassa, Statistikaamet	93,5	94,0
Leibkondade omaosaluse osakaal tervishoiukuludes,%* Allikas: Tervise Arengu Instituut	21,1 (2024)	21,9
Ennetuse osakaal tervishoiukuludes, % Allikas: Tervise Arengu Instituut	3,9 (2024)	4,0

*2025. aasta andmed avaldatakse 2026. aasta novembris.

Ravikindlustusega kaetute osakaal rahvastikus oli 2025. aastal 93,5%, mis on alates 2021. aastast märkimisväärses langustrendis (2021. aastal 95,64%) ning kaugeneb seatud sihttasemest. Langustrendi põhjuseks on mitmete erinevate tegurite koosmõju (nt lühiajalised või katkendlikud töösuhted, deklareerimata töö, töötasu vormistamine ettevõtlustuluna, platvormitöö jne). Ravikindlustusega kaetute suurem osakaal on oluline tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse mõjutaja, kuna inimeste õigeaegne ravi kättesaadavus on tunduvalt odavam kui hilisem tüsistuste ravi.

Eesti leibkondade omaosaluse osakaal tervishoiukuludes oli 2024. aastal 21,1% (2023. aastal 22,1%), mis on jätkuvalt märgatavalt kõrgem Euroopa Liidu keskmisest. Leibkondade omaosaluses moodustasid 2024. aastal suurima osa kulutused hambaravile (31,7%), pikaajalisele õendus- ja hooldusabile (18,0%), retseptiravimitele (15,2%) ning käsimüügiravimitele (11,1%). Positiivse trendina on omaosaluse osakaal viimastel aastatel vähenenud, kuid jääb endiselt oluliselt kõrgemaks WHO soovitatud 15% tasemest.

Ennetuse osakaal tervishoiukuludes näitab, kui suure osa tervishoiukuludest moodustavad haiguste ja vigastuste ennetamisele suunatud tegevused. Indikaator hõlmab lisaks tervishoiusektoris tehtavatele ennetuskuludele ka teistes valdkondades tehtavaid tervist edendavaid ja terviseriske vähendavaid investeeringuid. Näitaja eesmärk on anda terviklikum ülevaade riigi panusest ennetusse ning toetada ennetustegevuste strateegilist juhtimist. Indikaator on välja töötatud Eesti-siseseks kasutamiseks ega ole rahvusvaheliselt võrreldav.

Tabel 462. Programmi tegevuse tervishoiu rahastus ja ravikindlustus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.105	Tervishoiu rahastus ja ravikindlustus	-2 349 700	-2 479 930	-2 610 064	-130 133	5%	-862
19.106	Tööjõu- ja majandamiskulud	-124	-532	-638	-107	20%	0
19.107	Sotsiaaltoetused	0	0	-2 663	-2 663	100%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.108	Sh erijuhtudel riigi tasutav sotsiaalmaks	0	0	-2 663	-2 663	100%	0
19.109	Muud toetused	-324 201	-345 536	-364 099	-18 563	5%	-862
19.110	Sh eraldis mittetöötava pensionäri eest	-310 054	-331 658	-347 921	-16 263	5%	0
19.111	Muud kulud	-2 025 376	-2 133 863	-2 242 663	-108 800	5%	0
19.112	Sh sotsiaalmaksust ravikindlustus Tervisekassale	-2 025 376	-2 133 863	-2 242 663	-108 800	5%	0

Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus sisaldab avalik-õigusliku juriidilise isiku Tervisekassa eelarvet. Tervisekassa täidab ravikindlustuse seadusest ja tervishoiuteenuste korraldamise seadusest tulenevaid kohustusi. Sotsiaalmaksu ravikindlustuse komponendist laekuvatest vahenditest kaetakse tervishoiukulud haiguste ennetamiseks ja raviks, rahastatakse ravimite, meditsiiniseadmete ja meditsiiniliste abivahendite ostmist ning makstakse ajutise töövõimetuse hüvitist ja muid rahalisi hüvitisi.

Sotsiaalkindlustusamet teeb oma eelarvest Tervisekassale täiendavalt igakuise eraldise Sotsiaalkindlustusameti andmete alusel mittetöötavatele vanadus- ja vanaduspensioniealiste rahvapensionäridele arvestatud pensionilt, et vähendada sõltumist vaid tööhõivel põhinevast sotsiaalmaksust ja tagada seeläbi ravikindlustussüsteemi rahastamise pikaajaline jätkusuutlikkus.

Programmi tegevuse eelarve on 2,61 mld eurot, sellest Sotsiaalministeeriumi eelarve on 2,26 mld eurot ja SKA-l 350,58 mln eurot. Suurima osa moodustab Tervisekassale edasiantav sotsiaalmaksu laekumise ravikindlustuse osa 2,24 mld eurot, mis kasvab 2026. aastaga võrreldes 108,80 mln eurot (5%), kasvu aluseks on Rahandusministeeriumi 2026. aasta suvine majandusprognoos. SKA arvestuslike vahendite eelarves on 347,92 mln eurot, mis suunatakse Tervisekassale raviteenuste osutamiseks mittetöötavate pensionäride eest, mis suureneb 2026. aastaga võrreldes 16,26 mln eurot (5%). Samuti on SKA arvestuslike vahendite eelarves sotsiaaltoetuste eelarve, mis suureneb võrreldes 2026. aastaga 2,66 mln eurot, mis on erijuhtudel sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa Ukraina sõjapõgenikest mittetöötavate pensionäride eest ning mis varasemalt kajastati heaolu tulemusvaldkonnas. Välistoetuste vahendite eelarve mõju on alla 1% ja piirmääraga vahendite eelarve on 15,53 mln eurot (alla 1%), millest 15,17 mln eurot on sihtotstarbeline toetus Tervisekassale: vastutuskindlustus, vaktsiinikindlustus, erihoolekande õendusabi, hooldus- ja haigushüvitis ning vanglameditsiin, sh uuena välisvangidele tervishoiuteenuse osutamisega seotud vanglarent, millele eraldas Vabariigi Valitsus lisaraha 3,27 mln eurot.

Rida 19.113 programmi tegevus: Ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada efektiivsete, kvaliteetsete, ohutute ja taskukohaste ravimite ja meditsiiniseadmete järjepidev kättesaadavus ning ratsionaalne kasutamine, mis toetab patsientide elukvaliteedi paranemist ja tervena elatud eluea pikenemist.

Tabel 463. Programmi tegevuse ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)*	2027
Geneeriliste ravimite kasutamise osakaal humaanravimite kogumahust,% Allikas: OECD Statistics	39 (2024)	42,52
Kulutused retseptiravimitele osakaaluna leibkondade omaosalusest,% Allikas: Tervise Arengu Instituut	15,2 (2024)	14,31
Kulutused käsimüügiravimitele osakaaluna leibkondade omaosalusest,% Allikas: Tervise Arengu Instituut	11,1 (2024)	11,36

*2025. aasta andmed 2026. aasta novembris

Geneeriline ravim (vahel kasutatakse ka nimetusi koopiaravim ja analoogravim) on originaalravimiga sama toimeainet sisaldav ravim, mis on mõeldud samade haiguste raviks. Kõrgem geneeriliste ravimite osakaal tagab madalama keskmise ravimikulu inimesele või tervishoiusüsteemile ning suurendab ravimite kättesaadavust. Geneeriliste ravimite osakaal on viimastel aastatel püsinud vahemikus 37-39%, kuid soovitud sihttaset ei ole veel saavutatud.

Samuti on **inimeste kulutused nii käsimüügi- kui retseptiravimitele** osakaaluna leibkonna omaosalusest viimaste andmete kohaselt jätkuvalt suuremad, kui seatud eesmärgid, suurendades sellega inimeste üldist omaosaluskoormust tervishoius. 2024. aasta andmetel moodustasid ravimitele tehtud kulutused 26,3% leibkondade tervishoiu omaosaluskuludest, sh retseptiravimid 15,2% ja käsimüügiravimid 11,1%.

Tabel 464. Programmi tegevuse ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.113	**Ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus**	**-9 041**	**-8 670**	**-9 914**	**-1 244**	**14%**	**-164**
19.114	Tööjõu- ja majandamiskulud	-8 964	-8 622	-9 865	-1 243	14%	-137
19.115	Muud toetused	-77	-47	-47	0	-1%	-27
19.116	Muud kulud	-1	-1	-2	-1	236%	0

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu ravimite ja meditsiiniseadmete poliitikat, et tagada kvaliteetsete, ohutute ja efektiivsete ravimite ja meditsiiniseadmete kättesaadavus ja mõistlik kasutamine Eestis. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning ravimite ja meditsiiniseadmetega seotud õigusaktide kaasajastamist.

Tegevuse alla on koondatud erinevad Ravimiameti korraldatavad teenused nagu ravimite ja meditsiiniseadmetega seotud teaduslike hinnangute ja lubade taotlemine, mille eesmärk on tagada nende toimivus, ohutus ja kvaliteet. Ravimiamet teostab ka ravimite ja meditsiiniseadmetega seotud järelevalve tegemist ja ohutusvalvsust. Samuti hõlmab Ravimiameti tegevus ravimite ja meditsiiniseadmetega seotud õigusalast nõustamist, ravimitega seotud aruannete esitamist ja analüüside tellimist ning ravimite kvaliteedi laboratoorset hindamist.

Programmi tegevuse eelarve on 9,91 mln eurot, sellest Sotsiaalministeeriumi eelarve on 0,67 mln eurot ja Ravimiametil 9,24 mln eurot. Ravimiameti põhitegevust rahastatakse olulises osas ameti majandustegevuse tuludest: muudest tuludest sõltuvate vahendite eelarve on 7,32 mln eurot ja see on seotud peamiselt personali- ja majandamiskuludega. Programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarve on 2,55 mln eurot (26%), muudest tuludest sõltuvate vahendite eelarve 7,32 mln eurot (74%), välistoetuste vahendite eelarve mõju on alla 1%. Programmi tegevuse eelarve suureneb 2026. aastaga võrreldes 1,24 mln eurot (14%), mis on peamiselt seotud Ravimiameti majandustegevusest prognoositavate tulude kasvuga 1,20 mln eurot. Tööjõukuludeks on kavandatud 9,01 mln eurot, majandamiskuludeks 0,86 mln eurot ja toetusteks 47 tuhat eurot.

Rida 19.117 programmi tegevus: Esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada inimestele kvaliteetsed terviseteenused kõikidel tervishoiu tasanditel, sealhulgas luua turvalisi ja kasutajasõbralikke digilahendusi, toetada andmepõhist otsustamist ning tagada tervishoiu valdkonna valmisolek kriisideks.

Tabel 465. Programmi tegevuse esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Keskmine haiglas viibimise aeg, päevades Allikas: Tervise Arengu Instituut	5,8 (2024)	5,6
Perearstiabi kättesaadavust piisavaks või rahuldavaks hinnanud isikute osakaal,% Allikas: Tervisekassa rahulolu uuring	75,0	82,0
E-konsultatsiooni saatekirjade osakaal kõigist perearstide poolt väljastatud ambulatoorse vastuvõtu saatekirjadest,% Allikas: Tervise infosüsteem	18,1	22,0

Keskmine haiglas viibimise aeg on oluline haiglaravi tõhususe näitaja. Viimastel aastatel on näitaja püsinud stabiilsel tasemel. Eesmärk on suunata inimesi õigel ajal taastus- ja järelravile, et vältida hospitaliseerimise pikenemist. Optimaalne haiglas viibimise aeg võimaldab kokku hoida ravikulusid ja tervishoiusüsteemi ressursse tõhusamalt kasutada.

Rahulolu perearstiabi kättesaadavusega on viimastel aastatel oluliselt vähenenud ning jääb alla seatud sihttaseme. Aastal 2025 olid perearstiabi kättesaadavusega rahul umbes kolmveerand elanikest (75%). Perearstiabi töökorralduse ja kättesaadavuse parandamine lühendab vastuvõtule pääsemise ooteaegu, parandab inimeste rahulolu ning aitab ennetada terviseprobleemide süvenemist, mis tooks hiljem kaasa kallima eriarstiabi kulu.

E-konsultatsioonide laialdasema kasutamise toetamine võimaldab vähendada tervishoiusüsteemi ooteaegu ja hoida kokku eriarstiabiga seotud kulusid. Seetõttu on võetud sihiks e-konsultatsioonide osakaalu märgatavalt tõsta. 2025. aastal oli e-konsultatsiooni saatekirjade osakaal kõigist perearstide väljastatud ambulatoorse vastuvõtu saatekirjadest 18,1%, 2030. aastaks on seatud eesmärk suurendada seda osakaalu 30%-ni.

Tabel 466. Programmi tegevuse esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.117	**Esmatasandi tervishoid ja spetsialiseeritud abi**	**-48 873**	**-27 523**	**-64 030**	**-36 507**	**133%**	**-3 666**
19.118	Tööjõu- ja majandamiskulud	-5 422	-5 660	-7 405	-1 746	31%	-892
19.119	Muud toetused	-43 417	-21 864	-56 625	-34 761	159%	-2 774

Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu esmatasandi tervishoiu poliitikat ning spetsialiseeritud abi poliitikat, et tagada inimestele kvaliteetsed terviseteenused kõikidel tervishoiu tasanditel ning tõhustada tervise- ja sotsiaalvaldkonna teenuste integratsiooni. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning esmatasandi tervishoiu ja spetsialiseeritud abi poliitikatega seotud õigusaktide kaasajastamist.

Tervise- ja sotsiaalvaldkonna integratsiooniks rahastatakse tegevuse eelarvest Õiglase Ülemineku Fondi vahendite abil Ida-Virumaa regionaalset toetusmeedet kohalike sotsiaal- ja tervishoiuteenuste integratsiooniks ning tööjõu kvaliteedi parandamiseks. Uue perioodi Euroopa Majanduspiirkonna toetusrahade toel on kavas ette valmistada tervishoiu- ja sotsiaaltöötajate koostööplatvormide ehk TERVIK-ute moodustamist ning inimesekeskse digitaalse tervise- ja heaoluplaani rakenduse välja arendamist ja kasutuselevõttu.

Tegevuse eelarvest kaasajastatakse SF välisvahendite toel Saare maakonnas asuv SA Kuressaare Haigla ja Ida-Viru maakonnas asuv SA Narva Haigla. Eesmärk on rajada integreeritud heaoluteenuste arendamise ja osutamise keskused, sealhulgas suurendada olemasolevate haiglahoonete energiatõhusust.

Sotsiaalministeerium toetab tegevuse eelarvest geenivaramu vastutava töötleja tegevust, et tagada geenivaramu pidamine ja koeproovide säilitamine, ning kaasrahastab Euroopa-ülese geeniandmete taristu teadusprojekti.

Sotsiaalministeerium rahastab sihtotstarbelise eraldisega harvikhaigusega laste ravi ja lapseeas alanud ravi. Samuti rahastatakse Tartu Ülikooli juures tegutsevat Eesti vähitõrje võrgustikku ESTCAN, mis koordineerib vähialast rahvusvahelist koostööd. Tervise Arengu Instituut tegeleb vähi sõeluuringute kutsete saatmisega, rakendab abinõusid vähi sõeluuringute hõlmatuse suurendamiseks ja töötab välja uusi lahendusi.

Terviseamet korraldab tegevuse raames kiirabiteenust ning tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumist.

Tervise Arengu Instituut kogub tervisestatistikat ja peab erinevaid registreid (vähiregister, raseduse infosüsteem, mis koosneb meditsiinilisest sünniregistrist ning meditsiinilisest raseduse katkemise ja katkestamise registrist, tuberkuloosiregister, vähi sõeluuringute register, narkomaaniaraviregister, surma põhjuste register). Sotsiaalministeerium rahastab müokardiinfarktiregistri pidamist.

Programmi tegevuse eelarve on 64,03 mln eurot, sellest Sotsiaalministeeriumi eelarve on 46,58 mln eurot, TAI-l 4,29 mln eurot ja Terviseametil 13,17 mln eurot. Suurima osa eelarvest moodustavad välistoetused koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga 39,23 mln eurot (61%), mille toel viiakse ellu eelkirjeldatud välisvahendite projekte esmatasandi ja integreeritud teenuste arendamiseks ning tervishoiuasutuste taristu kaasajastamiseks. Piirmääraga vahendite eelarve on 22,67 mln eurot (35%) ja muudest tuludest sõltuvate vahendite eelarve 2,13 mln eurot (3%), mis on peamiselt seotud CO_2 müügist tuleneva kaasrahastamisega SF toetusele tervishoiuasutuste energiatõhususe parandamiseks. Programmi tegevuse eelarve kasvab 2026. aastaga võrreldes 36,51 mln eurot ehk 133%, kasv tuleneb peamiselt muude toetuste, sealhulgas välistoetuste mahu suurenemisest. Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist suunatakse 2027. aastal Terviseameti eelarvesse laia riigikaitse võimearendusteks 11,02 mln eurot. Tööjõukuludeks on kavandatud 5,41 mln eurot, majandamiskuludeks 1,99 mln eurot ja toetusteks 56,62 mln eurot.

Rida 19.120 programmi tegevus: Tervisevaldkonna IT-teenused

Programmi tegevuse eesmärk: Tagada tervisevaldkonnas vajalikud IKT-teenused.

Tabel 467. Programmi tegevuse tervisevaldkonna IT-teenused eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
19.120	Tervisevaldkonna IT-teenused	-13 108	-11 933	-11 810	123	-1%	-1 348
19.121	Tööjõu- ja majandamiskulud	-13 108	-11 933	-11 810	123	-1%	-1 348

Tegevuste kirjeldus

Tegevust viib ellu TEHIK, kes osutab tervisevaldkonna asutustele info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuste arendamist, haldamist, hankimist ja pakkumist.

TEHIK arendab ja haldab tervisevaldkonna peamisi infosüsteeme ja digiteenuseid, sealhulgas Tervise infosüsteemi ja sellega seotud portaale (nt Terviseportaal). Keskus tagab terviseandmete korrektse kogumise, säilitamise ja kättesaadavuse nii riigisiseselt kui ka piiriüleselt. Lisaks loob TEHIK lahendusi ja andmekeskkondi terviseandmete kasutamiseks teenuste, poliitikakujunduse, teaduse ja statistika tarbeks.

Programmi tegevuse eelarve on 11,81 mln eurot ja see koosneb TEHIK-u personali- ja majandamiskuludest: tööjõukulud on 6,34 mln eurot (54%) ja majandamiskulud 5,47 mln eurot (46%) eelarvest. Piirmääraga vahendite eelarve on 7,81 mln eurot (66%), muudest tuludest sõltuvate vahendite eelarve on 3,65 mln eurot (31%), mis koosneb peamiselt Tervisekassa rahastatavatest tervise infosüsteemi IKT-teenustest ja arendustest. Välistoetuste koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga eelarve on 0,35 mln eurot (3%).

3.18.4 Investeeringud

Valitsemisala investeeringud on suunatud peamiselt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuste arendamisse tagamaks valitsemisalas makstavate toetuste, pensionite jms õige ja õigeaegsed väljamaksed ning valitsemisala tööks vajalike süsteemide korrasoleku.

Tabel 468. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sotsiaalministeeriumi valitsemisala						
19.123	Investeeringud kokku	-19 996	-12 630	-16 095	-3 465	27%	-2 450
	IT investeeringud	-15 676	-10 351	-13 013	-2 662	26%	-2 192
	Masinad ja seadmed	-225	-180	-175	5	-3%	0
19.126	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3 744	-2 081	-2 907	-826	40%	0
	Ravimiamet						
	Investeeringud kokku	-17	-37	-31	6	-17%	0

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Masinad ja seadmed	-14	-30	-25	5	-17%	0
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3	-7	-6	1	-17%	0
	Terviseamet						
	Investeeringud kokku	**-367**	**-167**	**-150**	**17**	**-10%**	**-25**
	Masinad ja seadmed	-211	-150	-150	0	0%	0
	Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus						
	Investeeringud kokku	**-19 469**	**-12 388**	**-15 914**	**-3 525**	**28%**	**-2 340**
	IT investeeringud	-15 584	-10 314	-13 013	-2 698	26%	-2 082
	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-3 648	-2 074	-2 901	-827	40%	0

Tabel 469. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Sotsiaalministeeriumi valitsemisala						
19.123	**Investeeringud kokku**		**-16 095**	**-6 906**	**-1 513**	**-5 843**	**-1 832**
19.124	IT investeeringud	IT investeeringud	-13 013	-6 906	0	-4 775	-1 332
19.125	Muud investeeringud kokku		-175	0	0	0	-175
	Masinad ja seadmed	Masinad ja seadmed	-175	0	0	0	-175
19.126	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-2 907	0	-1 513	-1 068	-326

Investeeringute eelarve on 2027. aastal kokku 16,09 mln eurot (koos käibemaksuga), sellest 13,19 mln eurot on investeeringukulu ja 2,91 mln eurot käibemaks. Investeeringute eelarvest enamiku 80,9% ehk 13,01 mln eurot moodustavad IKT investeeringud. IKT investeeringutest 53,1% on kavandatud piirmääraga vahenditest, 36,7% välistoetustega seotud vahenditest ja 10,2% muudest tuludest sõltuvatest vahenditest.

Kõik valitsemisala IKT investeeringud teeb Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (edaspidi TEHIK). Piirmääraga vahenditest (6,9 mln eurot) jätkatakse sotsiaalkaitse andmekogu SKAIS pensionite, toetuste ja hüvitiste osa uuendamist (viieaastane projekt, mille rahastus on RES 2026–2029 otsusega kavandatud kuni 2029. aastani), arendatakse vaimse tervise astmelise abi lahendust ning tehakse väiksemamahulisi muudatusi ja arendusi sotsiaal- ja tervisevaldkonna infosüsteemides. Välistoetustest (4,78 mln eurot) arendatakse sotsiaalteenuste ja -toetuste

andmeregistri STAR teenuseid, tervise infosüsteemi teenuseid ning tööelu infosüsteemi. Muudest tuludest sõltuvatest vahenditest (1,33 mln eurot) tehakse tervise infosüsteemi arendusi, mida rahastab Tervisekassa.

Masinate ja seadmete soetamiseks on 2027. aastal kavandatud 0,18 mln eurot: majandustegevuse tuludest soetavad laboriseadmeid Terviseamet (0,15 mln eurot) ja Ravimiamet (0,03 mln eurot). Seadmete soetamine on vajalik laboriteenuse jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Investeeringute eelarve suureneb 12,63 mln eurolt 16,09 mln euroni ehk 27,4%. Suurenemine tuleneb peamiselt IKT investeeringutest, mille maht kasvab 2,68 mln eurot ehk 25,7%: piirmääraga vahenditest kavandatud IKT investeeringud suurenevad TEHIK-ul 0,90 mln eurot, välistoetustest 1,43 mln eurot ja Tervisekassa vahenditest rahastatavad arendused 0,32 mln eurot. Masinate ja seadmete eelarve väheneb 5 tuhat eurot.

3.19 Välisministeeriumi valitsemisala

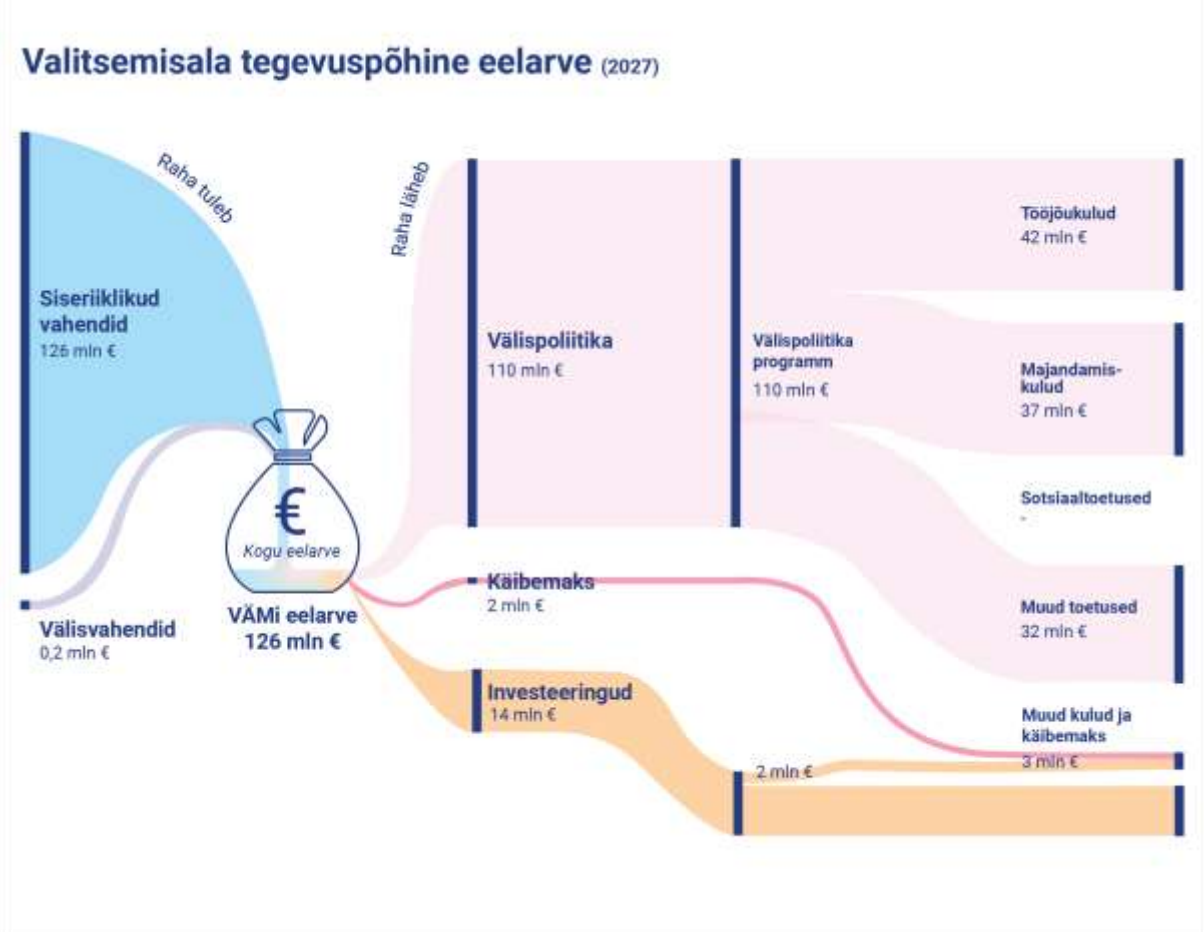
Välisministeeriumi valitsemisala tegevuste eesmärk on Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustatus rahvusvahelistes suhetes; heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil; Eesti kasvav panus üleilmsesse kestlikku arengusse.

Välisministeeriumi missioon on seista Eesti riigi ja inimeste julgeoleku, heaolu ja huvide eest kogu maailmas.

Selleks Välisministeerium:

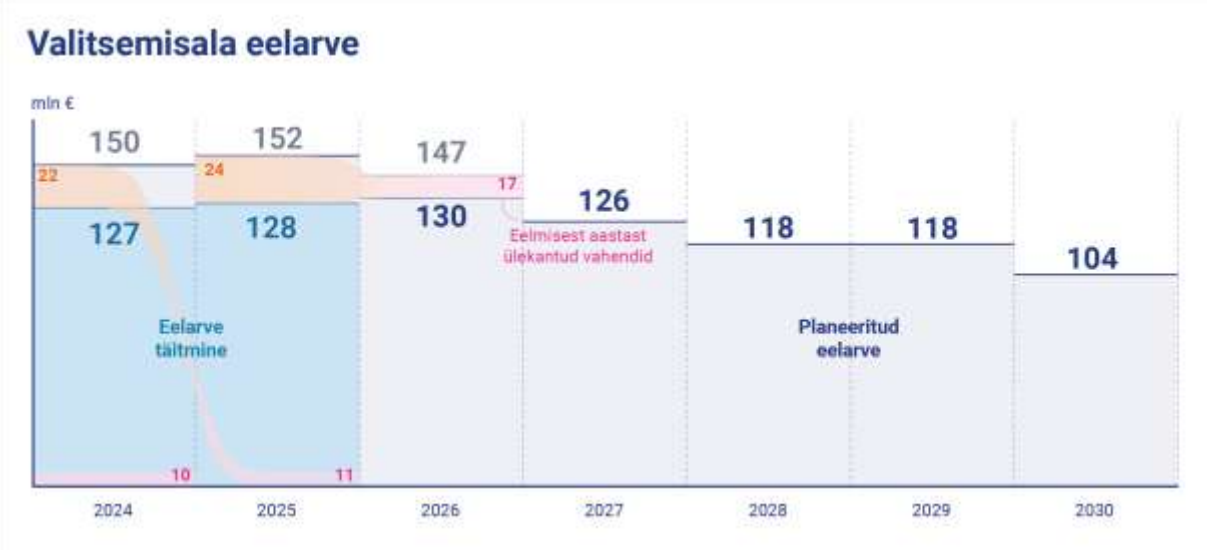
- teeb ettepanekuid riigi välispoliitika kavandamiseks;
- lahendab välislepingutega seotud küsimusi;
- edendab ja kaitseb Eesti välismajandushuve Euroopa Liidus ja teistes rahvusvahelistes majandusorganisatsioonides ning pakub majandusdiplomaatilist tuge Eesti ettevõtjatele aukonsulite töö kaudu;
- tagab Eesti seisukohtade kaitsmise Euroopa Liidu üldasjade nõukogus ja välisasjade nõukogus ning Euroopa Liidu Nõukogu alaliste esindajate komitees;
- korraldab Eesti esindamist Euroopa Inimõiguste Kohtus, Euroopa Liidu Kohtus, Euroopa Vabakaubandusühenduse Kohtus ja teistes vaidluste lahendamise rahvusvahelistes institutsioonides;
- korraldab Eesti suhtlemist välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid rakendada rahvusvahelisi sanktsioone ning koostab vajalikud eelnõud;
- koordineerib rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemist;
- korraldab sise- ja välisprotokolli riiklike tähtpäevade tähistamisel ning riiklikult oluliste välisvisiitide läbiviimisel ja kõrgete külaliste vastuvõtmisel;
- kaitseb Eesti riigi ja kodanike huve välisriikides ning kaasab üleilmseid eesti kogukondi;
- kujundab Eesti arengukoostöö ja humanitaarabipoliitikat ning suunab selle rakendamist;
- tagab Eesti huvide kaitse tehnoloogilistes, digitaalsetes, küberkaitse-, kliima- ja energiaküsimustes peetavates rahvusvahelistes aruteludes, toetab Eesti digi- ja küberkaitselahenduste arengut ning toimepidevust;
- tutvustab Eestit ning koostab asjaomaste õigusaktide eelnõusid;
- osutab konsulaarabi ja -teenuseid.

Joonis 44. Välisministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemine tegevuspõhiselt ja majandusliku sisu lõikes, mln eurot

Välisministeeriumi eelarve jaguneb laias laastus kolmeks. Ligikaudu ühe kolmandiku moodustavad tööjõukulud, kuna diplomaatia peamine vara on inimesed nii Eestis kui ka meie välisesindustes. Teise kolmandiku moodustavad majandamiskulud, mis katavad peamaja, saatkondade ja teiste esinduste ülalpidamise, sealhulgas pikaajalised välislähetuskulud ja igapäevased tegevused. Ülejäänud osa moodustavad toetused, sh liikmemaksud rahvusvahelistele organisatsioonidele. Suurem osa eelarvest on otseselt seotud Eesti välisteenistuse toimimisega ja rahvusvaheliste kohustuste täitmisega. Investeeringute tegemisega tagatakse Eesti välisesinduste võrgustiku pikaajaline ja kulutõhus toimimine, kasutades olemasolevaid vahendeid eesmärgiga liikuda pikaajalistelt rentidelt üle omandile.

Joonis 45. Välisministeeriumi valitsemisala eelarve dünaamika, mln eurot

2027. aasta kulude ja investeeringute eelarve on võrreldes 2026. aasta eelarvega ligikaudu 22 mln eurot väiksem. Vähenemine on peamiselt seotud 2026. aasta eelarves kajastatud 2025. aastast üle kantud vahendite kuluks kandumisega, kokku ligikaudu 17 mln euro ulatuses. Tegemist on peamiselt 2025. aastal võetud kohustustega, millest enamuse moodustavad arengukoostöö ja humanitaarabi mitmeaastased projektid, mis kanduvad kuluks järgmistel kalendriaastatel vastavalt projektide elluviimise ajakavale. Samuti on tegemist 2025. aastal algatatud hangetega infotehnoloogia, diplomaatilise julgeoleku ja haldusvaldkonnas, mille raames sõlmitud lepingute alusel tarnitud kaubad, osutatud teenused ja valminud ehitustööd kajastuvad kuluna 2026. aastal. Vahendite ülekandmise vajadus tulenes asjaolust, et kohustused võeti ja hankemenetlused viidi valdavalt läbi 2025. aastal, kuid kaupade tarnimine, teenuste osutamine või ehitustööde valmimine toimus järgneval eelarveaastal.

2027. aasta baaseelarve väheneb nii tegevuskuludes kui ka investeeringutes kokku 4,44 mln eurot. Vähenemine tuleneb muu hulgas 2024. aastal otsustatud kokkuhoiumeetmete mõjust ning investeeringute mahu vähenemisest. See piirab võimalusi liikuda rendipindadelt riigile kuuluvatele pindadele, mis aitaks pikemas vaates vähendada välisesinduste ülalpidamiskulusid ja tagada nende kulutõhusama toimimise. Rahastuse vähenemine tegevuskuludes tähendab väiksemat võimekust sisuliste teemadega tegelemisel, kuna samal ajal tuleb arvestada välisriikides sõlmitud rendi- ja töölepingutest ning välislähetatute laste koolitamisest tuleneva kulude kasvuga. Mõju avaldub nii välisesindustes kui ka Välisministeeriumi peamajas Tallinnas. 2027. aastal planeeritakse juba varem tehtud otsuste alusel Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse laia riigikaitse vahendid (vt seletuskirja II osa).

Valitsemisala administratiivne struktuur

Valitsemisalas on lisaks ministeeriumile 50 välisesindust, sh 2026. aastal avatud viis uut saatkonda: Brasilia, Nairobi, Jerevan, Bakuu ja Chișinău. Välisministeeriumi haldusalasse kuulub alates 2021. aastast ka sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV), mis on

Eesti arengukoostöö kompetentsikeskus ning viib ellu arengukoostöö ja humanitaarabi projekte.

Valitsemisala personali ülevaade

Välisministeeriumis töötas perioodil 1. juuni 2025 – 31. mai 2026 651 teenistujat (töötajad ja ametnikud kokku)[35]. Teenistujate arv on vähenenud 14 teenistuja võrra. Muudatust mõjutab andmete aluseks võetud periood, seejuures asusid mitmed uued diplomaadid tööle 2026. aasta alguses, mistõttu kajastuvad nemad aasta lõikes osalise tööajaga.

Välisministeeriumi teenistujate keskmine kogupalk[36] on 01.06.2026 seisuga 3675 eurot. 2025. aastaga võrreldes on see 7% suurem.

Joonis 46. Välisministeeriumi valitsemisala personali ülevaade

Valitsemisala tegevuspõhise eelarve raamistik

Tabel 470. Välisministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkond, valdkondlikud arengudokumendid ja programm

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Välispoliitika	Välispoliitika arengukava 2030	Välispoliitika programm
	Eesti julgeolekupoliitika alused	

Valitsemisala tulemusvaldkonna ja programmi info – tulemusvaldkonna ja programmi eesmärgid ja mõõdikud ning tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs – on esitatud riigi eelarvestrateegias. Valitsemisala tulemusvaldkonnaga – välispoliitika – seotud pprogrammidokumendi eelnõu avaldatakse 2027-2030 eelarvestrateegia perioodi kohta 1.oktoobriks 2026 Rahandusministeeriumi kodulehel Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium. VÄM avaldab lõpliku programmdokumendi 2027. aasta jaanuari esimeses pooles oma kodulehel.

35 Perioodi 1.06.2025 – 31.05.2026 keskmine täistööajale taandatud teenistujate arv.
36 Keskmise kogupalga arvutamisel on võetud aluseks teenistuja põhipalk 01.06.2026 seisuga ning kuupõhiseks teisendatud perioodi 01.06.2025-31.05.2026 lisatasud, tulemustasud ja preemiad (jagatud 12-ga).

3.19.1 Tulud

Riigilõivude ja põhivara ning varude müügist saadava tulu prognoos 2027. aastaks langeb vähesel määral võrreldes 2026. aastaga. Saadud toetuste tulude prognoos väheneb 4,51 mln eurot taaste- ja vastupidavusrahastu välistoetuse lõppemise tõttu.

Tabel 471. Välisministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %
20.1	Tulud kokku	14 395	6 914	2 106	-4 808	-70%
20.2	Saadud toetused	12 545	4 671	163	-4 508	-97%
20.3	Riigilõivud	1 449	2 000	1 700	-300	-15%
20.4	Tulu põhivara ja varude müügist	0	243	243	0	0%

Saadud toetused

Saadud toetuste all kajastub Välisministeeriumile piirihalduse ja viisapoliitika rahastust (BMVI) laekuv välistoetus.

BMVI-st finantseeritakse koolitusi Schengeni viisade menetlejatele (tulude prognoos 88 541 eurot). Samuti arendatakse konsulaarkoostööd õppekäikude ja ühisauditite korraldamise kaudu (tulude prognoos 23 789 eurot), eesmärgiga toetada ühist viisapoliitikat, et tagada ühtlustatud lähenemisviis viisade väljastamisele ja hõlbustada õiguspärast reisimist, aidates samal ajal ennetada rände- ja julgeolekuriske. Viisamenetluse tõhustamise projekti tulude prognoos on 50 625 eurot. Projekti raames palkab või saadab Välisministeerium täiendavalt konsulaartöötajaid Schengeni viisasid menetlevatesse Eesti esindustesse, kus töökoormus on suurenenud.

Riigilõivud

Riigilõivude laekumisi kavandatakse viisataotluste ja muude konsulaarteenustega seotud toimingutest. Riigilõivude tulude prognoos jääb 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga veidi tagasihoidlikumaks (1,70 mln eurot). Langus 0,50 mln eurot on tingitud viisade väljastamise vähenemisest, kuna välisriikide kodanike otsuseid mõjutab julgeolekuolukorra kajastamine rahvusvahelises meedias ning siia jõudmise võimalused ja lennuühenduste kättesaadavus. Samas on oodata riigilõivu tõstmisest tingitud suurenemist 0,20 mln eurot.

Tulu põhivarade müügist

Välisministeeriumile kehtestatakse 2027. aasta riigieelarve seadusega tulude laekumise korralduse erisus, millega võimaldatakse ministeeriumil välisesinduse kasutuses olnud põhivara müügist ja Eestis välisriigile selle diplomaatilise esinduse tarbeks müüdud põhivara eest laekunud tulust soetada välisesindusele põhivara.

Välisministeeriumi valitsemisala 2027. aasta eelarvesse on sarnaselt 2026. aastaga prognoositud Kiievis asuva kinnisvara müügist laekuv tulu (243 tuhat eurot), mis pole tulenevalt Ukrainas aset leidvast olukorrast realiseerunud. Vahendid suunatakse sihtotstarbeliselt välisesinduste ehitusinvesteeringutesse.

3.19.2 Kulud asutuste lõikes

Tabel 472. Välisministeeriumi valitsemisala kulud asutuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
20.5	**Välisministeeriumi valitsemisala**	**-111 951**	**-107 007**	**-4 727**	**-217**	**0**	**0**
20.6	Välisministeerium	-111 951	-107 007	-4 727	-217	0	0

Tabel 473. Välisministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika asutuste lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.5	**Välisministeeriumi valitsemisala**	**-115 823**	**-115 033**	**-111 951**	**3 083**	**-3%**	**-15 260**
	Tööjõukulud	-39 768	-41 867	-41 547	320	-1%	-737
	Majandamiskulud	-36 536	-36 332	-36 636	-304	1%	-6 474
	Muud toetused	-38 500	-34 194	-32 145	2 049	-6%	-8 040
20.24	Käibemaksukulu majandamiskuludelt	-1 386	-2 641	-1 622	1 019	-39%	0

Välisministeeriumil puuduvad allasutused. Valitsemisala koosneb ministeeriumist ning 50-st välisesindusest, mis on Välisministeeriumi põhimääruse järgi ministeeriumi struktuuriüksused.

Välisministeeriumi 2027. aasta eelarve koosneb suures mahus maksutulude arvelt (piirmääraga ja osaliselt arvestuslikud vahendid) tehtavatest kuludest. Lisaks on 2027. aasta eelarves planeeritud välistoetuste (BMVI) vahenditest tehtavad kulud ning arvestuslikes vahendites prognoositud käibemaks.

Välisministeeriumi eelarve jaguneb laias laastus kolmeks: tööjõukulud, majandamiskulud ja muud toetused, sh liikmemaksud.

Välisministeeriumi suurim vara ja väärtus on organisatsioonis töötavad inimesed nii kodumaal kui ka välisriikides asuvates esindustes. Seetõttu on enam kui kolmandik eelarve mahust seotud tööjõukuludega. Aastate jooksul on Välisministeeriumi tööjõukulud püsinud samas suurusjärgus.

Tööjõukulude vähenemine 0,32 mln eurot tuleneb taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) projekti lõppemisest 2026. aastal, mille mõju on 0,60 mln eurot. Samal ajal suureneb eelarves abikaasatasude maht 0,28 mln eurot.

Majandamiskulud moodustavad ligikaudu kolmandiku eelarvest ning on seotud esinduste ja ministeeriumi peamaja ülalpidamisega (halduskulud), teenistujate pikaajalise välislähetusega (haridus-, elamis- ja välislähetustasud), esindus- ja lähetustegevusega, infotehnoloogia ja füüsilise turvalisuse tagamisega ning erinevate koolitustega. Majandamiskulude maht suureneb võrreldes 2026. aastaga vähesel määral. Ühelt poolt vähendavad kulusid RRF-i vahendite lõppemine ning varasemas riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise protsessis otsustatud kokkuhoiumeetmed. Teisalt suurendavad majandamiskulusid varasemad Vabariigi Valitsuse otsused jätkata aktiivse äridiplomaatiaga pärast RRF-i vahendite lõppemist, avada uusi esindusi ning jätkata Ukraina ülesehitamisega seotud võimaluste kasutamist Eesti majanduse elavdamiseks.

Ülejäänud osa Välisministeeriumi eelarvest moodustavad muud toetused, sh rahvusvaheliste organisatsioonide kohustuslikud liikmemaksud, arengukoostöö ja humanitaarabi eraldised ning teadus- ja arendustegevusega seotud toetused uurimis- ja õppeasutustele. Toetuste eelarve väheneb 2027. aastal võrreldes 2026. aastaga eelkõige teadus- ja arendustegevuse konkurentsipõhiste vahendite lõppemise ning valemipõhiste vahendite vähenemise tõttu ligikaudu 1,40 mln eurot. Lisaks väheneb muude toetuste tuludest sõltuvate kulude eelarve RRF-i vahendite lõppemise tõttu ligikaudu 0,60 mln eurot.

3.19.3 Kulud tegevuspõhises vaates

Välispoliitika tulemusvaldkonna kulud on suunatud Eesti riigi julgeoleku tagamisele ning nii sama- kui ka erimeelsete riikidega suhete tugevdamisele ja arendamisele, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustamisele, heaolu kasvu tagamisele ning eestlaskonna huvide kaitse edendamisele välispoliitika ja välissuhtluse kaudu.

Tabel 474. Välisministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonna ja programmi eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.7	Tulemusvaldkond: Välispoliitika	-114 437	-112 392	-110 328	2 064	-2%	-15 260
20.8	Välispoliitika programm	-114 437	-112 392	-110 328	2 064	-2%	-15 260

3.19.3.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika

Välispoliitika tulemusvaldkonnaga seotud programmdokumendid on kättesaadavad Välisministeeriumi kodulehel (2025. aasta kohta riigi majandusaasta koondaruandes).

3.19.3.1.1 Välispoliitika programmi kulude jaotus programmi tegevuste lõikes

Programmi eesmärk: Edendada Eesti huvide kaitset ning kestliku arengu eesmärkide saavutamist välispoliitika ja välissuhtluse kaudu.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Välisministeerium koos Eesti Vabariigi välisesinduste ja Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusega (ESTDEV).

Tabel 475. Välispoliitika programmi eelarve programmi tegevuste ja eelarveliikide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid	Edasiantavad maksud
20.8	Välispoliitika programm	-110 328	-107 007	-3 104	-217	0	0
20.9	Välis- ja julgeolekupoliitika	-28 579	-27 751	-828	0	0	0
20.12	Eesti globaalsed välispoliitilised huvid	-23 063	-22 235	-828	0	0	0
20.15	Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika	-16 510	-15 672	-621	-217	0	0
20.18	Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia	-12 842	-12 428	-414	0	0	0
20.21	Arengukoostöö ja humanitaarabi	-29 335	-28 921	-414	0	0	0

Välispoliitika programmi eesmärgid saavutatakse viie tegevuse kaudu: välis- ja julgeolekupoliitika, Eesti globaalsed välispoliitilised huvid, rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika, välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia, arengukoostöö ja humanitaarabi.

Välispoliitika programmi tegevusi viiakse suuresti ellu maksutulude arvelt (piirmääraga ja arvestuslikud vahendid) tehtavate kuludega. Lisaks tavapärastele maksutuludest tehtavatele kuludele toetatakse programmi tegevuse Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika eesmärkide saavutamist BMVI vahendite abil.

Rida 20.9 programmi tegevus: Välis- ja julgeolekupoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku kindlustatus ja jagamatus, rahvusvahelise julgeolekukeskkonna stabiilsuse toetamine edendades kahe- ja mitmepoolseid liitlassuhteid ning partnerlusi.

Tabel 476. Programmi tegevuse Välis- ja julgeolekupoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Liitlaste kohalolu Eestis 2016. aasta tasemel Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud
Sisulised ja regulaarsed poliitilised ja diplomaatilised kontaktid võtmeliitlastega ning suutlikkus kujundada poliitikaid EL ja NATOs Eestile elulistes julgeolekuhuvides. Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud
Eesti suutlikkus kujundada EL-i ja NATO välispoliitikat Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud

Liitlaste kohalolu Eestis 2025. aastal oli tagatud liitlaste lahingugrupi, NATO Balti õhuturbemissiooni ja staabielemendi kaudu.

Sisulised ja regulaarsed poliitilised ja diplomaatilised kontaktid võtmeliitlastega ning suutlikkus kujundada poliitikaid EL-is ja NATO-s Eestile elulistes julgeolekuhuvides on olnud tagatud NATO tippkohtumiste ja Ukraina toetamise kaudu. Eesti suutlikkus kujundada EL-i ja NATO välispoliitikat oli 2025. aastal tagatud Haagi tippkohtumisel vastu võetud liidrite ühisavalduse (deklaratsiooni) kaudu, mis sisaldab ka Eesti peamisi eesmärke: pühendumus kollektiivkaitsele; kaitsekulude märkimisväärne tõus ja selle seos Venemaa ohuga ning NATO kestev toetus Ukrainale. Deklaratsioonis tuuakse välja liitlaste pühendumus kollektiivkaitse põhimõtetele vastavalt Washingtoni lepingu artiklile 5 ning kinnitatakse atlandiülest suhet ja NATO otsustavust kaitsta oma miljardit elanikku, kogu allianssi ning vabadust ja demokraatiat. 2026. aastal sõlmiti Ankaras kahepoolne droonikokkulepe Ukrainaga, samuti võeti vastu otsuseid, mis tugevdavad otseselt meie julgeolekut, sh NATO õhuturbemissiooni muutumine Eestis õhukaitsemissiooniks.

Tabel 477. Programmi tegevuse Välis- ja julgeolekupoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.9	Välis- ja julgeolekupoliitika	-26 482	-28 662	-28 579	84	0%	-2 752
20.10	Tööjõu- ja majandamiskulud	-19 442	-21 488	-21 787	-299	1%	-1 787
	Sh abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu	-658	-755	-828	-73	10%	0
20.11	Muud toetused	-7 132	-7 174	-6 792	383	-5%	-962

Tegevuste kirjeldus

Eesti välispoliitika eesmärkideks ja huvideks on reeglitel ja rahvusvahelisel õigusel põhineva maailmakorra säilimine ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse, mis eeldab Eesti välisteenistuselt võimekust juhtida otsustavalt tähelepanu rahvusvahelise õiguse rikkumistele ja rikkumise toimepanija vastutusele. Oluline on hoida NATO valmidust oma liitlasi vajaduse korral sõjaliselt kaitsta ja toetada ning arendada edasi Euroopa koostöiseid julgeolekustruktuure, mille

tagatiseks on Euro-Atlandi senise tugeva koostöö ja väärtusruumi elujõulisuse hoidmine ja edendamine ning jagatud väärtustel põhinev EL-i ja NATO võimalikult suur sisemine ühtsus.

Välis- ja julgeolekupoliitika programmi tegevuse eelarve koosneb peamiselt tööjõu- ja majandamiskuludest ning liikmemaksudest (muud toetused). Eelarvesse panustavad tööjõu- ja majandamiskulude ning muude toetuste kaudu otseselt programmi tegevustega seotud teenuseid elluviivate Välisministeeriumi peamajas olevate struktuuriüksuste kulud – nii personalikulud, esindus- ja lähetustegevuseks vajalikud kulud kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide kohustuslikud liikmemaksud ja eraldised. Lisaks panustavad programmi tegevusse kõigi 50 välisesinduse (ülalpidamiskulud, pikaajalises välislähetuses olevate teenistujatega seotud kulud) ning Välisministeeriumi peamaja horisontaalsete struktuuri- ja tugiüksuste kulud proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule. Ühelt poolt on 2027. aasta eelarve vähenemine võrreldes 2026. aastaga tingitud teadus- ja arendustegevuse konkurentsipõhiste vahendite lõppemisest, mis jaotatakse kõikidele programmitegevustele proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule. Samas panustab programmi tegevuse eelarve suurenemisse tööjõu- ja majandamiskulude väike kasv. Vabariigi Valitsus otsustas 2025. aastal eraldada lisavahendeid nii Eesti äridiplomaatia võimestamiseks, äridiplomaatilise suunaga esinduste võrgustiku laiendamiseks kui ka Ukraina ülesehituses osalemiseks, mida viivad ellu ka välisesindused ja Välisministeeriumi peamaja horisontaalsed struktuuriüksused ning mille kulud jaotatakse Välispoliitika programmi tegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule.

Lisaks kajastuvad programmi tegevuse eelarves pikaajalises välislähetuses olevate teenistujate abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu kogukulu jagatuna proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

Välis- ja julgeolekupoliitika programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu nelja teenusega:

Eesti välis- ja julgeolekupoliitika kujundamise, transatlantiliste suhete teenuse sihiks on kindlustada, et NATO kollektiivkaitse mehhanismid ja allianssi sõjaline kohalolu idatiival kindlustaksid piisava heidutuse, et tagada Eesti ning laiemalt kogu Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku kindlustatus ja jagamatus.

Fookuses on NATO ja EL-i kaitsekoostöö, sealhulgas NATO avatud uste poliitika ja vastastikku täiendav areng. Tehakse tihedat koostööd USA, Ühendkuningriigi, Prantsusmaa, Saksamaa, Põhja- ja Baltimaade ja Poolaga. Toetatakse strateegiate koostamist, mõttekodade ja ülikoolidega koostööd ning julgeolekuteemalisi üritusi ja visiite.

Koostöö Euroopa riikidega ning EL-i üldasjade teenuse sihiks on Euroopa riikidega koostöö edendamine nii kahepoolselt kui ka regionaalsetes formaatides ja Euroopa Liidus. Teenusega tagatakse täiendavalt EL-i teemade üldkoordinatsioon Välisministeeriumis ning Eesti seisukohtade kujundamine EL-i üldasjades, sealhulgas laienemispoliitikas, samuti EL-i suhetes teiste Euroopa riikidega, sealhulgas Ühendkuningriigi, Türgi ja Euroopa Majanduspiirkonna riikidega.

Kahepoolses koostöös on esiplaanil Ühendkuningriik, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhjala-Balti riigid ja Poola. Mitmepoolses koostöös keskendutakse Balti riikide koostööformaadile (B3), Põhjamaade ja Balti riikide koostööformaadile (NB8) ning Läänemere piirkonna koostööformaatidele. EL-i laienemisel on fookuses Lääne-Balkan, Ukraina, Moldova ja Türgi. Toetatakse olulisi visiite, konsultatsioone ja strateegiate koostamist ning Eesti nähtavust rahvusvahelistel üritustel ja organisatsioonides.

Koostöö ja laiem rahvusvaheline poliitika Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega. Idapartnerlusriikidega tehtava koostöö eesmärgiks on edendada nende riikide demokraatiat ja head valitsemistava, majanduskoostööd EL-iga, energiajulgeolekut ning inimeste vahelisi kontakte.

Fookuses on kahepoolne koostöö ja välispoliitika kujundamine Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikide suunal, eeskätt EL-i ja NATO raames. Oluline on koostöö Ühendkuningriigi, USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhja- ja Baltimaade ja Poolaga. Koostööd tehakse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonis (OSCE), B3 ning NB8 formaatides ning Kolme mere algatuse (3SI) raames. Toetatakse strateegiate koostamist, mõttekodade ja ülikoolidega koostööd ning kõrgetasemelisi visiite Eestisse ja piirkonda.

Koostöö Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikide ning seotud regionaalsete organisatsioonidega teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega. Tegevustega edendatakse Eesti koostööd Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN), Aasia ja Euroopa Sihtasutuse (ASEF), Araabia Liiga ja Aafrika Liiduga ning osalemist Aasia ja Euroopa kohtumisprotsessis (ASEM) ja neljapoolses julgeolekudialoogis (Quad). Samuti toetatakse EL-i lõunanaabruspoliitika ja regionaalsete välisstrateegiate, sh EL-i India ja Vaikse ookeani piirkonna koostööstrateegia elluviimist.

Riikidest on fookus Jaapanil, Austraalial, Korea Vabariigil, Indial, Iisraelil, Araabia Ühendemiraatidel, Singapuril, Egiptusel, Keenial ja Lõuna-Aafrika Vabariigil. Toetame koostööd Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida suunal EL-i, NATO ja Atlandi-ülese partnerluse raames. Olulised on suhted Prantsusmaa, Saksamaa, Belgia ja Hispaaniaga EL-i lõunanaabruspoliitikas. Suhete arendamine toetab Eesti julgeolekut ja majandushuve (nt turgudele ligipääs, investeeringute kaitse, turism, digivaldkond). Toetatakse kõrgetasemelisi visiite, teadmuspõhist välispoliitikat ja arengukoostööd, sh humanitaarabi kriisipiirkondadele.

Rida 20.12 programmi tegevus: Eesti globaalsed välispoliitilised huvid

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti välispoliitiliste huvide edendamine peamistes valdkondlikes arengutes, mis mõjutavad pikaajaliselt nii Eesti kui laiemalt Euro-Atlandi ala majanduslikku arengut ning reeglitepõhise demokraatia ja inimõigusi austava maailmakorra elujõulisust.

Tabel 478. Programmi tegevuse Eesti globaalsed välispoliitilised huvid 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti võimekus mõjutada ÜRO, OSCE, OECD ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide poliitikat Allikas: Välisministeerium	osaliselt tagatud	tagatud

2025. aasta kinnitas, et ÜRO põhikirjal, rahvusvahelistel normidel ja institutsioonidel põhinev rahvusvaheline poliitika hästi ei tööta. Üha enam tõusid esile erinevad regionaalsed jõukeskused. Samas Eesti tegevus rahvusvahelistes organisatsioonides oli suhteliselt edukas: Eesti toetusel on loodud Euroopa Nõukogu Ukraina-vastase agressiooni kahjude register. Eesti ja teiste samameelsete proaktiivse tegevuse tõttu jäi Venemaa valimata või hääletati välja mitmel olulisel rahvusvahelise positsiooni valimisel.

Tabel 479. Programmi tegevuse Eesti globaalsed välispoliitilised huvid eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.12	**Eesti globaalsed välispoliitilised huvid**	**-19 267**	**-23 221**	**-23 063**	**158**	**-1%**	**-3 486**
20.13	Tööjõu- ja majandamiskulud	-17 244	-19 834	-20 054	-220	1%	-1 864
	Sh abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu	-658	-755	-828	-73	10%	0
20.14	Muud toetused	-2 113	-3 387	-3 009	378	-11%	-1 622

Tegevuste kirjeldus

Eesti globaalsed välispoliitilised huvid programmi tegevuse eelarve koosneb peamiselt tööjõu- ja majandamiskuludest ning liikmemaksudest ja eraldistest rahvusvahelistele organisatsioonidele (muud toetused). Eelarvesse panustavad tööjõu- ja majandamiskulude ning muude toetuste kaudu otseselt programmi tegevustega seotud teenuseid elluviivate Välisministeeriumi peamajas olevate struktuuriüksuste kulud – nii personalikulud, esindus- ja lähetustegevuseks vajalikud kulud, erinevate konverentside ja ürituste elluviimiseks vajalikud kulud kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide kohustuslikud liikmemaksud ja eraldised. Lisaks panustavad programmi tegevusse kõigi 50 välisesinduse (ülalpidamiskulud, pikaajalises välislähetuses olevate teenistujatega seotud kulud) ning Välisministeeriumi peamaja horisontaalsete struktuuri- ja tugiüksuste kulud proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule. 2027. aasta eelarve vähenemine on seotud muude toetuste all kajastuvate rahvusvaheliste organisatsioonide toetuste vähenemisega ning teadus- ja arendustegevuse konkurentsipõhiste vahendite lõppemisega, mis jaotatakse kõikidele programmitegevustele proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule. Programmi tegevuse tööjõu- ja majandamiskulude eelarve kasvab vähesel määral tänu Vabariigi Valitsuse

2025. aastal tehtud otsusele eraldada lisavahendeid nii Eesti äridiplomaatia võimestamiseks, äridiplomaatilise suunaga esinduste võrgustiku laiendamiseks kui ka Ukraina ülesehituses osalemiseks, mida viivad ellu ka välisesindused ja Välisministeeriumi peamaja horisontaalsed struktuuriüksused ning mille kulud jaotatakse Välispoliitika programmi tegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule.

Lisaks kajastuvad programmi tegevuse eelarves pikaajalises välislähetuses olevate teenistujate abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu kogukulu jagatuna proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

Eesti globaalsed välispoliitilised huvid programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu nelja teenuse kaudu:

Eesti esindamine ÜRO-s ja teistes inimõiguste, demokraatia, terrorismi tõkestamise ja rändega seotud rahvusvahelistes organisatsioonides teenuse sihiks on Eesti välispoliitiliste seisukohtade väljatöötamine ja suhtlemise korraldamine ÜRO-s, OSCE-s ja Euroopa Nõukogus ning teistes valdkondlikes rahvusvahelistes organisatsioonides. Teenuse fookus on inimõigustel, demokraatial, rändel ja terrorismivastasel võitlusel. Toetame reeglitel põhinevat maailmakorda ning rahu ja julgeolekut. Eesti panustab rahvusvahelistes organisatsioonides valdkondades nagu küberjulgeolek, e-riik, haridus, demokraatiatoetus ning naiste ja laste õiguste kaitse.

Digi- ja küberdiplomaatia teenuse sihiks on hoida Eesti kui suunanäitaja ja hinnatud partneri positsiooni küberjulgeoleku ja -diplomaatia teemadel maailmas. Digi- ja küberjulgeoleku teemade eestkõneleja staatuse abil võimestatakse ja toetatakse kõiki teisi Eesti välispoliitika tegevussuundi.

Digi- ja küberdiplomaatia on lõimitud välispoliitika eri valdkondadega. Eesti arendab koostööd EL-i, NATO, ÜRO ja regionaalsetes formaatides (NB8, B3) ning teeb tihedat koostööd liitlastega nagu USA, Ühendkuningriik ja Saksamaa. Fookuses on vaba ja turvalise digiruumi edendamine, küberkoostöö, sanktsioonide jõustamine, arengukoostöö ja äridiplomaatia, toetades eesti IT-sektori eksporti ja digiriigi kuvandit.

Ühendatuse, kliima- ja energeetikadiplomaatia teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine ja Eesti huvide kaitsmine majandusjulgeolekut, rahvusvaheliste suhete stabiilsust ja kestlikku arengut tagavatel teemadel, hõlmates Eesti ja EL-i ühendatuse arhitektuuri kujundamist, energiajulgeolekut ning kliimamuutuste tõkestamise eelduseks oleva rahvusvahelise konsensuse loomiseks vajalikku diplomaatiat.

Fookuses on Kolme mere algatus, selle investeerimisfond ja Eesti huvide esindamine EL-i rohepöördes. Edendatakse ühendatust, energiajulgeolekut ja taristu digitaliseerimist ning osaletakse rahvusvahelistes standardiaruteludes. Koostöö toimub USA, Ühendkuningriigi, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhja- ja Baltimaade ning Poolaga ning NB8-formaadis. Ühendatuse, kliima- ja energeetikadiplomaatia kaudu toetatakse EL-i majandus- ja naabruspoliitikat, arengukoostööd ning Eesti ettevõtete rahvusvahelist haaret. Toetame strateegiate koostamist ja tähtsate rahvusvaheliste ürituste toimumist.

Eestlaskonna kaasamine välismaal ja kodanikudiplomaatia teenuse sihiks on tagada tugev side välismaal elava eestlaskonnaga ning välismaal elavate rahvuskaaslaste osalemine Eesti ühiskonnaelus ja selle arengus.

Koostöös siseriiklike partneritega (nt KUM, SIM, HTM, Integratsiooni Sihtasutus) toetatakse tagasipöördumist, (taas)kohanemist ning Eesti kultuuri tutvustamist välismaal. Ilmub uudiskiri Global Estonian ja korraldatakse virtuaalfoorumeid. Panustatakse väliseesti kogukondade inforuumi, eestikeelse hariduse ja keeleõppe kättesaadavusse, kultuuripärandi hoidmisesse ning usulisele teenimisele. Kaasatakse rahvuskaaslasi ja Eesti sõpru rahvadiplomaatiasse, et tugevdada Eesti mainet ja toetada majandusdiplomaatiat.

Rida 20.15 programmi tegevus: Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti seisukohad rahvusvahelise ja EL-i õiguse üldküsimustes on esindatud ja huvid kaitstud. Sanktsioonipoliitika toetab välis- ja julgeolekupoliitiliste eesmärkide täitmist. Konsulaarteenused ja -abi on osutatud kliendisõbralikult ja paindlikult.

Tabel 480. Programmi tegevuse Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Konsulaarteenustega rahulolu, % Allikas: Välisministeerium	69	71

Konsulaartoimingute hulk 2025. aastal (61 583) oli samaväärne 2024. aasta tasemega (61 747). Positiivne oli konsulaarabi vajaduse väike langus (ligikaudu 5%), mille taga on ministeeriumi aktiivne ennetustegevus ja reisijate teadlikkuse kasv. Konsulaartoimingute arv on olnud juba aastaid languses. Konsulaartoimingute arvu tuleb tõlgendada koos teenuste kättesaadavuse paranemisega. Viimastel aastatel on lihtsustatud tagasipöördumisdokumendi taotlemist, sealhulgas võimaldatud seda teha videosilla vahendusel, ning laiendatud passi kättesaamist kullerteenusega peaaegu kõikjal maailmas. Seetõttu võib toimingute arvu stabiliseerumine või vähenemine osaliselt peegeldada ka teenuste mugavamat ja digitaalsemat korraldust, mitte üksnes väiksemat teenusevajadust. Reisijate teadlikkuse suurendamiseks uuendatakse pidevalt ka „Reisi targalt“ lehel reisiinfot.

Tabel 481. Programmi tegevuse Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.15	Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika	-18 591	-16 437	-16 510	-73	0%	-1 904
20.16	Tööjõu- ja majandamiskulud	-18 120	-15 963	-16 308	-346	2%	-1 697

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu	-658	-566	-621	-55	10%	0
20.17	Muud toetused	-564	-474	-202	272	-57%	-203

Tegevuste kirjeldus

Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika programmi tegevuse eelarve koosneb peamiselt tööjõu- ja majandamiskuludest. Eelarvesse panustavad tööjõu- ja majandamiskulude ning vähesel määral ka muude toetuste kaudu otseselt programmi tegevustega seotud teenuseid elluviivate Välisministeeriumi peamajas olevate struktuuriüksuste kulud – nii personalikulud, esindus- ja lähetustegevuseks vajalikud kulud, potentsiaalsete juriidiliste teenuste ning erinevate konverentside ja ürituste elluviimiseks vajalikud kulud. Lisaks panustavad programmi tegevusse kõigi 50 välisesinduse (ülalpidamiskulud, pikaajalises välislähetuses olevate teenistujatega seotud kulud) ning Välisministeeriumi peamaja horisontaalsete struktuuri- ja tugiüksuste kulud proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

2027. aasta eelarve minimaalne suurenemine on seotud 2025. aastal tehtud Vabariigi Valitsuse otsusega eraldada lisavahendeid nii Eesti äridiplomaatia võimestamiseks, äridiplomaatilise suunaga esinduste võrgustiku laiendamiseks kui ka Ukraina ülesehituses osalemiseks, mida viivad ellu ka välisesindused ja peamaja katusüksused ning mille kulud jaotatakse Välispoliitika programmi tegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule. Teisalt väheneb 2027. aasta eelarve võrreldes 2026. aastaga teadus- ja arendustegevuse konkurentsipõhiste vahendite lõppemise tõttu. Sellest tulenev eelarve vähenemine jaotatakse kõigi programmitegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt neis kajastuvate teenuste arvule.

Programmi tegevuse eesmärkide saavutamist toetatakse väikeses mahus ka BMVI vahenditest.

Lisaks kajastuvad programmi tegevuse eelarves pikaajalises välislähetuses olevate teenistujate abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu kogukulu jagatuna proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

Rahvusvaheline õigus ning konsulaar- ja sanktsioonipoliitika programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu kolme teenuse kaudu:

Konsulaarteenuste ja -abi teenuse sihiks on pakkuda klientidele lihtsalt kättesaadavaid konsulaarteenuseid kulutõhusalt. See eeldab konsulaarpoliitika kujundamist ja elluviimist ning koostööd teiste asutustega (sh Siseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet). Tagame operatiivse reisiinfo ja riskikommunikatsiooni edastamise, reisijate teadlikkuse edendamise ning konsulaarhädaabi osutamise.

Eesmärk on suurendada välismaal elavate eestlaste teadlikkust e-teenustest ja lihtsustada dokumentide taotlemist ning väljastamist, sh postiteenuste kaudu. Toetatakse tugevat

aukonsulite võrgustikku, mis aitab nii konsulaarteenustega kui ka majandusdiplomaatias. Esindatakse Eestit EL-i konsulaar- ja viisapoliitika aruteludes ning tõstetakse reisijate teadlikkust ohtudest läbi „Reisi targalt“ veebikeskkonna ja veebikonsuli kanalite. Osaletakse EL-i kriisiplaneerimises.

Rahvusvahelise ja EL-i õiguse koordinatsiooni teenuse sihiks on, et Eesti seisukohad rahvusvahelise ja EL-i õiguse üldküsimustes oleksid esindatud ja huvid kaitstud.

Eesti seisukohti kaitstakse rahvusvahelistes kohtutes ja tagatakse kooskõla rahvusvahelise ning EL-i õigusega. Toetatakse sanktsioonide ja küberjulgeolekupoliitika kujundamist ning EL-i üldasjade ja viisapoliitika koordineerimist. Oluline on koostöö liitlastega (nt USA, Ühendkuningriik, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhja- ja Baltimaad) ning osalus ÜRO-s ja B3 formaadis. Teenus toetab kaubandus- ja investeerimislepingute sõlmimist ning teeb koostööd ülikoolidega rahvusvahelise õiguse arendamisel.

Sanktsioonipoliitika ja strateegilise kauba kontrolli teenuse sihiks on tagada, et Eesti välis- ja julgeolekupoliitilised huvid oleksid Euroopa Liidu sanktsioonipoliitika kujundamisel esindatud ja kaitstud ning strateegilise kauba kontroll teostatakse kõikide nõuete kohaselt.

Teenusega kaitstakse Eesti julgeolekupoliitilisi huve EL-i sanktsioonipoliitika kujundamisel, eesmärgiga mõjutada Venemaad ja Valgevenet järgima rahvusvahelist õigust ja inimõigusi. Tagatakse, et rikkumised tooksid kaasa majanduslikud kulud ja rahvusvahelise isoleerituse. Strateegilise kauba kontrolliga toetatakse sanktsioonide jõustamist ja julgeolekukeskkonna tugevdamist.

Rida 20.18 programmi tegevus: Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti on konkurentsivõimeline koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti ettevõtted on aktiivsed eksportijad, ettevõtted (Eestis ja mujal) hindavad Eestit tegutsemiskeskkonnana kõrgelt.

Tabel 482. Programmi tegevuse Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Ekspordi (kaubad ja teenused) väärtus prioriteetsetesse kolmandatesse riikidesse (Lõuna-Korea, Singapur, Jaapan, Laheriigid, Ukraina, Abu Dhabi) Allikas: Statistikaamet; Välisministeerium	suurenes	suureneb
Eesti suutlikkus kujundada EL väliskaubanduspoliitikat (geopoliitilise tasakaalu leidmisega) Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud

Kuigi välispoliitika arengukavas on mõõdikuna kasutatud eksporti kõikidesse kolmandatesse riikidesse (st EL-i välistesse riikidesse), on programmis mõõdikut kitsendatud, arvestades

partnerriikidena järgmisi prioriteetriike: Lõuna-Korea, Singapur, Jaapan, laheriigid, Ukraina ja Araabia Ühendemiraadid. Eesmärk oli suurendada eksporti nendesse riikidesse ning 2025. aastal eesmärk täideti.

2025. aastal oli kaupade ja teenuste eksport prioriteetsetesse sihtriikidesse (Singapur, Ukraina, Araabia Ühendemiraadid, Jaapan, Saudi Araabia, Lõuna-Korea, Omaan) 1,20 mld eurot (kasv 11% võrreldes 2024. aastaga). Enim eksporditi Singapuri (kasv 46%). Eksport mõnevõrra vähenes Ukrainasse, Jaapanisse, Saudi Araabiasse ja Lõuna-Koreasse (vt ka allolev tabel).

Tabel 483. Kaupade ja teenuste eksport prioriteetsetesse sihtriikidesse, mln eurot[37]

	2024	2025	Muutus	Muutus %
Kokku 7 riiki:	**1 080**	**1 200**	**120**	**11**
Singapur	276	403	128	46
Ukraina	321	306	-16	-5
Araabia Ühendemiraadid	222	251	29	13
Jaapan	112	109	-4	-3
Lõuna-Korea	91	76	-15	-17
Saudi Araabia	50	45	-5	-10
Omaan	8	11	3	39

Valmisid ka kõik planeeritud ekspordistrateegiad, sh Ühendkuningriigi, Katari, Saudi Araabia, Araabia Ühendemiraatide, Singapuri, Indoneesia, Jaapani, Namiibia, India, Botswana, Ukraina, Prantsusmaa, Saksamaa ja Lõuna-Korea kohta. 2026. aasta augustis avati ekspordiportaal, mis aitab Eesti ettevõtetel jõuda välisturgudele.

Eesti suutlikkus kujundada EL-i väliskaubanduspoliitikat (geopoliitilise tasakaalu leidmisega)

Osutatakse ettevõtetele diplomaatilist kaitset ekspordi sihtriikides ning toetatakse Eesti ettevõtete majandusjulgeolekut. Esindatakse Eesti huve Euroopa Komisjonis ja rahvusvahelistes organisatsioonides, sealhulgas ÜRO-s, OECD-s ja Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO). Osaletakse kolmandate riikidega peetavatel läbirääkimistel, WTO ministrite konverentsidel ja Euroopa Komisjoni kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi koosolekutel.

Tabel 484. Programmi tegevuse Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.18	**Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia**	**-18 721**	**-14 681**	**-12 842**	**1 839**	**-13%**	**-1 665**
20.19	Tööjõu- ja majandamiskulud	-13 136	-11 453	-10 451	1 002	-9%	-938

37 Allikas: Välisministeerium

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Sh abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu	-329	-377	-414	-36	10%	0
20.20	Muud toetused	-5 629	-3 228	-2 391	837	-26%	-726

Tegevuste kirjeldus

Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia programmi tegevuse eelarve koosneb peamiselt tööjõu- ja majandamiskuludest ning muudest toetustest. Eelarvesse panustavad tööjõu- ja majandamiskulude ning muude toetuste (sh liikmemaksud) kaudu otseselt programmi tegevustega seotud teenuseid elluviivate Välisministeeriumi peamajas olevate struktuuriüksuste kulud – nii personalikulud, esindus- ja lähetustegevuseks vajalikud kulud, liikmemaksud kui ka erinevate konverentside ja ürituste elluviimiseks vajalikud kulud. Lisaks panustavad programmi tegevusse kõigi 50 välisesinduse (ülalpidamiskulud, pikaajalises välislähetuses olevate teenistujatega seotud kulud) ning Välisministeeriumi peamaja horisontaalsete struktuuri- ja tugiüksuste kulud proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

2027. aasta eelarve vähenemine on seotud üldisemalt RRF-i vahendite lõppemisega. Programmi tegevuse eesmärkide saavutamist toetatakse ka 2026. aastal veel vähesel määral RRF-i vahenditega. Teiselt poolt panustab programmi tegevuse eelarve suurenemisse Vabariigi Valitsuse 2025. aastal tehtud otsus eraldada lisavahendeid nii Eesti äridiplomaatia võimestamiseks, äridiplomaatilise suunaga esinduste võrgustiku laiendamiseks kui ka Ukraina ülesehituses osalemisega seonduvate võimaluste kasutamiseks Eesti majanduse elavdamisel, mistõttu on langus väiksem, kui see oleks üksnes RRF-i vahendite lõppemise tõttu. Otsustega seotud tegevusi viib peamiselt ellu vastav peamaja struktuuriüksus, kelle põhitegevuses antud valdkonnad on ning toetavas funktsioonis on ka välisesindused ja Välisministeeriumi peamaja horisontaalsed struktuuriüksused, mille kulud jaotatakse Välispoliitika programmi tegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule.

Lisaks kajastuvad programmi tegevuse eelarves pikaajalises välislähetuses olevate teenistujate abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu kogukulu jagatuna proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu kahe teenuse kaudu:

Majandusdiplomaatiline tugi Eesti ettevõtjatele teenuse sihiks on koostöös EIS-i ja MKM-iga toetada ettevõtteid välisturgudele sisenemisel ja seal tegutsemisel ning soodustada välisinvesteeringute jõudmist Eestisse, ennekõike visiitide, kohtumiste ja ürituste korraldamise ning ettevõtjate nõustamise kaudu.

Teenuse eesmärk on edendada kõrge lisandväärtusega ekspordi ja jätkusuutlike välisinvesteeringute kasvu, toetada Eesti ettevõtjaid välisturgudel ning suurendada Eesti tuntust turismisihtkohana. Majandusdiplomaatia toimub koostöös e-residentide ja

aukonsulitega ning on seotud kahe- ja mitmepoolsete koostöösuhetega. Tähtis on ka julgeoleku ja majandushuvide tasakaal.

Eesti huvide edendamine EL-is ja teistes rahvusvahelistes majandusorganisatsioonides teenuse siht on luua eksporti ja investeeringuid toetav toimivate lepingute baas, kaitsta Eesti majandushuve rahvusvahelistes organisatsioonides ning soodustada EL-i siseturu ja taristu arendamist. Nende eesmärkide täitmisega luuakse eeldused välisinvesteeringute ja ekspordi jätkusuutlikuks kasvuks.

Teenuse fookuses on EL-i vabakaubanduslepingute laienemise toetamine, WTO rolli tugevdamine ja EL-i siseturu edendamine. Riikide vahel edendatakse investeeringute kaitset, topeltmaksustamise vältimist ning koostööd digivaldkonnas. Toetatakse ka andmevahetust majanduspartneritega Euroopas ja panustatakse olulistesse taristuprojektidesse vastavalt Eesti huvidele.

Rida 20.21 programmi tegevus: Arengukoostöö ja humanitaarabi

Programmi tegevuse eesmärk: Eesti panustamine globaalsesse julgeolekusse ja kestlikku arengusse; arengukoostöö ja humanitaarabi mõju ning tõhususe laiendamine.

Tabel 485. Programmi tegevuse Arengukoostöö ja humanitaarabi 2027. aasta mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2025)	2027
Eesti rahaline panus arengukoostöösse (% RKT-st) Allikas: OECD arenguabikomitee (DAC)/Välisministeerium	0,19	0,26
Eesti elanikkonna teadlikkus ja toetus rahvusvahelisele arengukoostööle, % Allikas: Välisministeerium Välispoliitika uuringuraport	76/35	>76/35

Mõõdik „Eesti rahaline panus arengukoostöösse" näitab Eesti rahalist panust arengukoostöösse protsendina rahvuslikust kogutoodangust (RKT; Gross National Income) järgides OECD metoodikat. 2021. aastal käivitatud Eesti arengukoostöö rakendusasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV) aitab pikaajaliselt jõuda selleni, et Eesti arengukoostöö valdkonda tehtud investeeringud saaksid koostöös erasektoriga tulemuspäraselt rakendatud. OECD ODA (Official Development Assistance) põhineval metoodikal panustas Eesti 2025. aastal arengukoostöösse 0,19% Eesti rahvuslikust kogutoodangust (RKT).

Mõõdik „Eesti elanikkonna teadlikkus ja toetus rahvusvahelisele arengukoostööle" annab tagasisidet Eesti elanike rahvusliku arengukoostöö teadlikkuse ja toetuse kohta. Rahvusvahelisest arengukoostööst teati küsimustiku vastuste põhjal 2024. aastal mõõdukalt: 66% olid sellest teadlikud (teadlikkus); piisavuse osas pidas 43% toetust „täiesti piisavaks". 2025. aasta uuringu tulemused näitasid teadlikkuse tõusu (76%), samas aga suuremat ootust Eesti panusele rahvusvahelises arengukoostöös, kuna „piisavus" oli võrreldes eelneva aastaga

langenud: vaid 35% vastajatest hindas Eesti panust „täiesti piisavaks“. Kõige olulisematest eesmärkidest tõusis esile majanduskoostöö ja Eesti ettevõtetele võimaluste loomine.

Selle mõõdiku mõõtmiseks kasutatakse iga-aastast Välisministeeriumi poolt läbi viidud uuringut „Eesti elanike suhtumine aktuaalsetesse välispoliitilistesse teemadesse ja Eesti välispoliitikasse“.

Tabel 486. Programmi tegevuse Arengukoostöö ja humanitaarabi eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
20.21	Arengukoostöö ja humanitaarabi	-31 376	-29 391	-29 335	57	0%	-5 453
20.22	Tööjõu- ja majandamiskulud	-8 362	-9 461	-9 583	-122	1%	-924
	Sh abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu	-329	-377	-414	-36	10%	0
20.23	Muud toetused	-23 061	-19 931	-19 752	179	-1%	-4 527

Tegevuste kirjeldus

Arengukoostöö ja humanitaarabi programmi tegevuse eelarve koosneb peamiselt muudest toetustest (sh liikmemaksud) ning tööjõu- ja majandamiskuludest. Eelarvesse panustab tööjõu- ja majandamiskulude ning muude toetuste (sh liikmemaksud) kaudu otseselt programmi tegevusega seotud teenuseid elluviiv Välisministeeriumi peamajas olev struktuuriüksus ning tema kulud – nii personalikulud, esindus- ja lähetustegevuseks vajalikud kulud kui ka arengukoostöö ja humanitaarabi vahendid ning liikmemaksud. Lisaks panustavad programmi tegevusse kõigi 50 välisesinduse (ülalpidamiskulud, pikaajalises välislähetuses olevate teenistujatega seotud kulud) ning peamaja katus- ja tugiüksuste kulud proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

2027. aasta eelarve vähenemine on seotud muude toetuste eelarve langusega tulenevalt 2024. aastal otsustatud Vabariigi Valitsuse kokkuhoiumeetmete suurenemisega võrreldes 2025. ja 2026. aastaga. Kokkuhoiumeetmed mõjutavad eelkõige arengukoostöö ja humanitaarabi projektide eelarvet. Teiselt poolt panustab programmi tegevuse eelarve suurenemisse minimaalne kasv tööjõu- ja majandamiskuludes, kuna Vabariigi Valitsuse otsusega eraldati lisavahendeid Ukraina ülesehituses osalemisega seonduvate võimaluste kasutamiseks Eesti majanduse elavdamisel. Tegevusi viib peamiselt ellu vastav peamaja struktuuriüksus, kelle põhitegevuses antud valdkond on ning toetavas funktsioonis on ka välisesindused ja Välisministeeriumi peamaja horisontaalsed struktuuriüksused, mille kulud jaotatakse Välispoliitika programmi tegevuste vahel proportsionaalselt vastavalt programmi tegevustes kajastuvate teenuste arvule.

Lisaks kajastuvad programmi tegevuse eelarves pikaajalises välislähetuses olevate teenistujate abikaasa- ja registreeritud elukaaslase tasu kogukulu jagatuna proportsionaalselt programmi tegevuse teenuste arvule.

Arengukoostöö ja humanitaarabi programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu kahe teenuse kaudu:

Eesti arengukoostöö poliitika kujundamise teenuse sihiks on kujundada Eestist omanäoline, rahvusvahelisi arengueesmärke toetav ning üldtunnustatud arengukoostöö põhimõtetest lähtuv doonorriik, kelle abi on partnerriikides oodatud ja nende arengule kasulik, kes on avatud koostööle ka teiste doonoritega ning kelle töö aitab otseselt saavutada kestliku arengu eesmärke ja vähendada vaesust.

Eesti arengukoostöö keskendub demokraatia, hariduse, tervishoiu ja majandusarengu toetamisele riikides, kus Eesti kogemus on tugev. Koostöös ESTDEV-iga tihendatakse koostööd teiste doonoritega ning suurendatakse osalust EL-i ja rahvusvahelistes programmides. Eesti panustab aktiivselt arengupoliitika kujundamisse ÜRO-s, EL-is ja OECD-s ning arendab koostööd eelkõige Aafrika ja Idapartnerluse suunal, sh digivaldkonnas (D4D).

Eesti humanitaarabipoliitika kujundamise ja rakendamise teenuse sihiks on päästa inimelusid ning abistada loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofides ja kriisides kannatanuid. Katastroofidele ja kriisidele reageeritakse rahvusvaheliselt kokku lepitud reeglite kohaselt, arvestades Eesti võimekust, ning toetatakse Eesti ekspertide kaasamist rahvusvahelistesse kriisiolukordadesse humanitaarabi koordineerija või abiandjana.

Teenusega edendatakse rahvusvahelist humanitaarabi, keskendudes kriisidele reageerimisele, ekspertide kaasamisele ja abi koordineerimisele. Fookuses on humanitaarõigus, töötajate kaitse, innovatsioon ja sooline võrdõiguslikkus. Eesmärk on tõhus koostöö tsiviil- ja militaarstruktuuride vahel ning jätkusuutlik areng. Eesti osaleb ÜRO ja EL-i poliitikakujundamises ning toetab ÜRO humanitaarasjade koordinatsioonibüroo (OCHA) ja Punase Risti tegevust.

3.19.4 Investeeringud

Investeerime Eesti välisesinduste kaasajastamisse ning ministeeriumi valitsemisala IT ja julgeoleku tagamise lahenduste turvalisemaks ning kaasaegsemaks muutmisse.

Välisministeeriumi ehitusinvesteeringud panustavad valitsemisala esinduste ja peamaja korrashoiu tagamisse ning elementaarsesse värskendamisse. IT- ja muud investeeringud parandavad teenuste osutamise kvaliteeti ning tagavad turvalise töökeskkonna ja sidepidamise võimalused. Transpordivahendite investeeringud on suunatud valitsemisala transpordivahendite töökorras hoidmisele ja uuendamisele.

Tabel 487. Välisministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Välisministeeriumi valitsemisala						
20.25	Investeeringud kokku	-12 020	-15 233	-13 874	1 359	-9%	-3 482
	IT investeeringud	-3 553	-3 014	-620	2 394	-79%	-267
	Transpordivahendid	-159	-330	-50	280	-85%	-791

Seaduse rea nr		2025 täitmine	2026 RE	2027 RE	Muutus	Muutus %	2026 lisandunud vahendid
	Muud investeeringud	-1 208	-170	-542	-372	219%	-362
	Kinnisvara	-6 147	-11 444	-11 152	292	-3%	-2 062
20.28	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	-952	-275	-1 511	-1 236	449%	0

Tabel 488. Välisministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarve liikide vaheline võrdlus objektide lõikes, tuhat eurot

Seaduse rea nr		Investeeringu grupp	2027 RE	Piirmääraga vahendid	Arvestuslikud vahendid	Välistoetus, sh RKF	Muud tuludest sõltuvad vahendid
	Välisministeeriumi valitsemisala						
20.25	Investeeringud kokku		-13 874	-12 120	-1 511	0	-243
20.26	Välisministeeriumi ja välisesinduste ehitusinvesteeringud	Kinnisvara	-11 152	-10 909	0	0	-243
20.27	Muud investeeringud kokku		-1 212	-1 212	0	0	0
	IT investeeringud	IT investeeringud	-620	-620	0	0	0
	Muud investeeringud	Muud investeeringud	-542	-542	0	0	0
	Transpordivahendid	Transpordivahendid	-50	-50	0	0	0
20.28	Käibemaksukulu põhivara soetustelt	Käibemaksukulu	-1 511	0	-1 511	0	0

IT-investeeringute 2,39 mln euro suurust vähenemist 2027. aastal mõjutavad peamiselt RRF-i vahenditest Eesti ettevõtete ekspordi toetamiseks vajaliku ekspordiportaali arenduse valmimine 2026. aastal rakendusperioodi lõpuks ning 2026. aasta lisaeelarvega infotehnoloogiasse suunatud tehisintellektipõhiste arenduste valmimine. Üldisemalt sisaldavad IT-investeeringud tarkvara arendusi ja serverite ning taristukomponentide hankeid.

Välisministeeriumi ja välisesinduste ruumide ehitusinvesteeringute maht väheneb 0,29 mln eurot, millest 0,50 mln eurot on tingitud RRF-i vahendite lõppemisest ja ettevõtluskeskuste valmimisest. Samas suurendab ehitusinvesteeringute eelarvet 0,20 mln eurot Vabariigi Valitsuse 2025. aasta sügisel tehtud otsus suunata vahendeid äridiplomaatilise suunaga esinduste võrgustiku laiendamisse.

Investeeringud transpordivahenditesse vähenevad 0,28 mln eurot tulenevalt Vabariigi Valitsuse otsusest tõsta 2027. aasta vahendid 2026. aastasse, et katta uute välisesinduste tarbeks ostetavate ning seniste amortiseerunud sõidukite asendamise kulud.

Muud investeeringud sisaldavad info- ja füüsilise turvalisuse tagamiseks vajalikke soetusi. Nende maht suureneb 2027. aastal 0,37 mln eurot tulenevalt otsusest tõsta laia riigikaitse vahendid Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse (vt seletuskirja II osa).

4. OSA. 2027. aasta riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused

2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõu on koostatud kooskõlas riigieelarve seadusega. Vastavalt riigieelarve seaduse § 28 lõikele 2 esitatakse riigieelarve seaduses sätted, mille esitamise kohustus tuleneb õigusaktist või mis on seotud eelarveaastal riigieelarve vahendite kogumise, toetusena saamise, vahendamise või kasutamise korralduse või tingimustega. Põhiseaduslikele institutsioonidele ja nende haldusala asutustele kohaldatakse ministeeriumi, ministeeriumi valitsemisala ja riigiasutuse kohta sätestatut, kui riigieelarve seadusest ei tulene erisusi.

Paragrahvis 2 on toodud seaduste alusel kehtestatud määrad ja piirsummad, mis esitatakse riigieelarves.

Lõikes 1 toodud määrad kehtestatakse riigieelarvega õppetoetuste ja õppelaenu seaduse (edaspidi ÕÕS) alusel. Punktis 1 toodud üliõpilase vajaduspõhise õppetoetuse saamiseks arvestatav keskmise sissetuleku ülemmäär kehtestatakse ÕÕS § 5 lõike 2^1 punkti 3 alusel ja see on 756,38 eurot kalendrikuus. Punktis 2 on toodud kutseõppe õppekava õpilase põhitoetuse suurus õppekuus 60 eurot ja punktis 3 sätestatud üliõpilase vajaduspõhine eritoetus 135 eurot õppekuus. Need kehtestatakse ÕÕS § 12 lõike 1 alusel ja ei muutu 2027. aastal eelmise aastaga võrreldуna. Punktiga 4 kehtestatakse kooskõlas ÕÕS § 12 lõikega 2 igaks aastaks üliõpilase vajaduspõhine õppetoetus õppekuus kolmes suuruses olenevalt taotleja sissetuleku suurusest. Vajaduspõhiste õppetoetuste määrad on 150 eurot, 270 eurot ning 440 eurot tudengi kohta õppekuus. Punktis 5 sätestatakse doktoranditoetus kalendrikuus, mis kehtestatakse ÕÕS § 12 lõike 1 ja § 43 lõike 1 alusel ja see ei muutu eelmise aastaga võrreldуna. Doktoranditoetuse suurus on 660 eurot kalendrikuus. Punktis 6 sätestatakse riigi tagatud õppelaenu maksimaalmäär aastas, mis kehtestatakse ÕÕS § 20 lõike 2 alusel.

Lõikega 2 kehtestatakse tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 77 lõikest 3 õpetaja lähtetoetuse ja § 77^1 lõikest 4 tugispetsialisti lähtetoetuse suurus. 2027. aastal jäävad õpetajate lähtetoetuse ja tugispetsialisti lähtetoetuse suurused samaks võrreldes 2026. aastaga, s.o 15 979 eurot. Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava alusel suurenevad õpetajate ja tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivate üliõpilaste stipendiumid.

Lõikega 3 kehtestatakse vanemahüvitise määr 946 eurot kalendrikuus. Selle kehtestamine igaks eelarveaastaks riigieelarvega tuleneb perehüvitiste seaduse § 41 lõikest 1. Kui vanemahüvitise taotleja ei saanud hüvitise saamise õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaastal sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, võrdub ühe kalendrikuu hüvitise suurus hüvitise määraga.

Lõikega 4 kehtestatakse tööturumeetmete seaduse (edaspidi ka TöMS) alusel töötutoetuse päevamäär 15,26 eurot. Riigikogu võttis 14. mail 2025 vastu töötuskindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (519 SE), mille kohaselt alates 2026. aasta 1. jaanuarist enam uusi töötutoetusi ei määrata (v.a üleminekuperioodil

erandjuhtudel: 1. jaanuarist 2026. a jõustuva TöMS § 33 lõigete 5 ja 6 alusel). Määratud töötutoetused makstakse lõpuni.

2026. aasta 1. jaanuarist jõustunud TöMS § 33 lõike 7 kohaselt isikule, kellele makstakse töötutoetust või kellele töötutoetuse maksmine on peatatud tööturumeetmete seaduse enne 2026. aasta 1. jaanuari kehtinud redaktsiooni alusel ning kelle töötutoetuse saamise periood lõppeb pärast 2025. aasta 31. detsembrit, kohaldatakse tööturumeetmete seaduse enne 2026. aasta 1. jaanuari kehtinud redaktsiooni kuni toetuse maksmise lõpetamiseni.

Enne 2026. aasta 1. jaanuari kehtinud TöMS § 23 lõike 1 järgi ei tohi töötutoetuse päevamäära 31-kordne korrutis olla väiksem kui 50% kuu töötasu alammäärast, mis on kehtinud eelarveaastale eelnenud aasta 1. juulil. Töötasu alammäär kehtestatakse töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel. Töötasu alammäär alates 2026. aasta 1. aprillist on 946 eurot. 50% kuu töötasu alammäärast on 473 eurot. Töötutoetuse päevamäära 31-kordne korrutis on 473,06 (15,26× 31) eurot. Enne 2026. aasta 1. jaanuari kehtinud TöMS § 22 lõigete 1 ja 4 kohaselt makstakse töötutoetust 270 päeva, kuid kui töötul on vanaduspensionieani jäänud vähem kui 180 päeva, makstakse töötutoetust kuni vanaduspensionieani jõudmiseni. Viimased töötutoetuse väljamaksed tehakse 2027. aastal.

Lõikes 5 on toodud sotsiaalhoolekandeseaduse (edaspidi ka SHS) alusel kehtestatavad määrad.

Punktiga 1 SHS § 73 lõike 5 alusel kehtestatav psüühiliste erivajadustega inimeste kogukonnas elamise teenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus on 446 eurot kalendrikuus. Samuti on 446 eurot kalendrikuus ööpäevaringsele erihooldusteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus, kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse hoolekandeasutuse ühes või igas eraldiseisvas hoones korraga rohkem kui 12 isikule. Kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse hoolekandeasutuse ühes või igas eraldiseisvas hoones kuni 12 isikule või eraldi toimivates peresarnastes gruppides kuni 10 isikule, kuid kõige rohkem 30 isikule ühes hoones, on ööpäevaringsele erihooldusteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus 525 eurot kalendrikuus. Päeva- ja nädalahoiuteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus on 396 eurot kalendrikuus. Määrad on jäetud 2026. aastaga samale tasemele.

Kogukonnas elamise teenust ja ööpäevaringset erihooldusteenust saama suunatud isik on kohustatud tasuma omaosaluse toitlustamise ja majutamise eest. Isikule peab pärast omaosaluse, tulumaksu, töötuskindlustusmakse ja kogumispensioni makse tasumist jääma isiklikuks kasutamiseks vähemalt 15% tema tuludest (kogumispensionist, töövõimetoetusest, sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust). Kui ei jää, hüvitatakse isiku eest omaosaluse maksimaalsest maksumusest puudujääv osa Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) eelarve kaudu.

Omaosalus kaetakse osaliselt SKA eelarvest arvestusega, et isikule jääks pärast omaosaluse tasumist 15% tema eelmises lõigus loetletud sissetulekutest. 2026. aastal oli selleks SKA eelarves planeeritud 84 tuhat eurot.

Punktiga 2 SHS § 131 lõike 3 alusel kehtestatav üksi elava isiku või perekonna esimese liikme toimetulekupiir on 231 eurot kalendrikuus ning võrreldes 2026. aastaga tõus 11 eurot. Toimetulekupiir perekonna teisele ja igale järgmisele täisealisele liikmele on 185 eurot kalendrikuus ning pere iga alaealise lapse toimetulekupiir on 277 eurot kalendrikuus. Lisaks makstakse õppivatele lastele 92 euro võrra suuremat toimetulekutoetust pikemal perioodil. Sellega kindlustatakse kõige madalama sissetulekuga inimestele rohkem raha toidu, esmatarbekaupade ja kodu alles hoidmise jaoks. 2025. aastal sai toimetulekutoetust ligi 22 000 inimest, neist ligikaudu 6600 olid lapsed. Toimetulekutoetuse kogueelarve on 36,5 mln eurot.

Punktis 3 kehtestatakse SHS § 139^3 lõike 1 alusel üksi elava pensionäri toetuse (edaspidi pensionäritoetus) suurus 200 eurot kalendriaastas. Pensionäritoetust makstakse pensionärile, kelle pensioni netosumma on väiksem kui pensionäritoetuse maksmise määr – täisarvuni ümardatud keskmise vanaduspensioni 1,2-kordne suurus, mille Statistikaamet on avaldanud eelarveaastale eelnenud aasta teise kvartali kohta. Kuni 2025. aastani (kaasa arvatud) kinnitati määr Riigikogu poolt riigieelarvega, alates 2026. aastast kehtestab selle täpselt samadel alustel arvestatuna valdkonna eest vastutav minister hiljemalt eelarveaasta 31. märtsil.

Lõikega 6 sotsiaalmaksu maksmise aluseks oleva määra kehtestamine igaks eelarveaastaks riigieelarvega tuleneb sotsiaalmaksuseaduse §-st 2^1. Riigieelarvega kehtestatav kuumäär ei või olla väiksem kui eelarveaastale eelnenud aasta 1. juulil kehtinud Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 23. märtsi 2026. aasta määrusele nr 36 „Töötasu alammäära kehtestamine“ on alates 1. aprillist 2026 töötasu alammäär täistööajaga töötamise korral 946 eurot.

Sotsiaalmaksuseaduse § 2^1 alusel kehtestatav sotsiaalmaksu maksmise aluseks olev kuumäär on 946 eurot.

Lõikes 7 on toodud muuseumiseaduse (edaspidi ka MuuS) alusel kehtestatavad määrad.

Punktis 1 on esitatud MuuS § 28 lõike 3 punkti 1 alusel kehtestatav 2027. aasta jooksul eksponeeritavate näituste riigi tagatava kahjuhüvitise kogusumma piirmäär. See on ligi poole väiksem kui 2026. aastal, sest väga kõrge väärtusega välisnäitusi muuseumidel praegu tööplaanides ei ole. Kavandatav piirmäär põhineb muuseumidelt kogutud eelinfol ning piirmäära arvestuse põhimaht tuleneb Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum näituseplaanidest.

Punktis 2 määratakse vastavalt MuuS § 28 lõike 3 punktile 2 kalendriaastal kehtiv omavastutuse suurus, mis ei sõltu näituse väärtusest. Selleks on 2000 eurot ühe näituse kohta. Omavastutuse summa põhineb Kultuuriministeeriumi hinnangul, seda 2027. aastaks ei muudeta. Omavastutuse määra sätestamise eesmärk on rõhutada kahjuhüvitise tagamist taotleva muuseumi üldist esmast vastutust, vähendades seeläbi riske riigi jaoks, et kulukamaid kahjujuhtumeid üldse ei tekiks. Lisaks lihtsustab see rahvusvahelise näituse kahjuhüvitise süsteemi haldamist, sest väiksemad ja tõenäolisemad kahjud katab taotleja, ostes soovi korral selle katteks erakindlustuse. Vastavalt kultuuriministri 25. aprilli 2019. a määrusele nr 19 „Muinsuskaitseameti põhimäärus“ viib Muinsuskaitseamet läbi rahvusvahelise näituse

omanikule tekkinud kahju riigi poolt hüvitamise tagamise taotluste ning hüvitistaotluste menetlusi ning valmistab ette otsuse eelnõusid.

Punktis 3 esitatakse vastavalt MuuS § 28 lõike 3 punktile 3 kümmet mln eurot ületava väärtusega näituste andmed. Selliseid näitusi on 2027. aastal kavas üks ning selle korraldaja on Sihtasutus Eesti Kunstimuuseum.

Lõikes 8 on toodud riigieelarve seaduse alusel kehtestatavad määrad.

Punktiga 1 kehtestatakse riigieelarve seaduse § 61 lõike 4^1 alusel kehtestatav Vabariigi Valitsuse antavate laenude ja riigigarantiide suurim lubatud jääk. See on 4, 258 mld eurot ning see jääk sätestab kogu riigi poolt väljastatud laenude portfelli ja riigigarantiide mahu kokku. Nimetatud piirsummast suuremas ulatuses pole valitsusel volitusi garantiisid ega laene anda.

Punktiga 2 kehtestatakse riigieelarve seaduse § 61 lõike 4^2 alusel limiidid, mille ulatuses on vastava valdkonna ministril õigus anda arvelduskrediidilepingu alusel Eestis asuvale või Eestis tegutsevale riigi asutatud sihtasutusele laenu selles punktis määratud suurima jäägi ja maksimaalse laenusumma ulatuses kuni kolmeaastase tähtajaga. Valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestatakse 2027. aastaks limiidid, mille kohaselt tema antavate laenude suurim lubatud jääk on 10 mln eurot ja maksimaalne laenusumma on 1 mln eurot.

Punktiga 3 kehtestatav riigi võlakohustuste suurim lubatud jääk riigieelarve seaduse § 69 lõike 2 alusel sätestab riigi nimel võetud lühiajaliste ja pikaajaliste kohustuste limiidi kokku. See on 2027. aastal 16,5 mld eurot.

Lõikega 9 nähakse ette piirmäär välislepingutele, mida võib sõlmida Vabariigi Valitsus. Selleks piirmääraks on ka 2027. aastal 3% riigiasutuse kuludest, kelle algatusel selline leping sõlmitakse.

Paragrahvis 3 sätestatakse 2027. aasta riigieelarve seosed kohalike omavalitsuste eelarvetega.

Lõikes 1 sätestatakse kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi jaotamise põhimõtted. Tasandusfond on blokk-toetus, mis koosneb mitmest erinevast mittesihtotstarbelisest toetusest. Kõige suurem osa jaotatakse omavalitsuste üldiste tulude ja kulude vahe tasandamiseks. Kohaliku omavalitsuse üksuste arvestuslik keskmine tegevuskulu saadakse iga näitaja ühikulise maksumuse korrutamisel vastava näitaja väärtusega. Parameetrite väärtuste kujunemisel on aluseks aastatel 2016–2017 läbi viidud kohalike omavalitsuste netokulude analüüs. Tulumaksu laekumised aastatel 2024–2026 võetakse arvesse kaalutud keskmisena, arvestades muutusi tulumaksu seaduses (2027. aastal muutuvad omavalitsustele arvestatud tulumaksu määrad). Arvestusliku maamaksu arvutamisel lähtutakse maamaksumääradest 0,33% maatulundusmaa ja elamumaa ning 0,66% muu maa maksustamise hinnast 2026. aastal eurodes ja kodualuse maa maksusoodustusest 500 eurot.

Lisaks tulude-kulude tasandamisel arvestatakse elanike kahanemisest tingitud ülemineku leevendamise vajadusega, väikesaarte kõrgema kuluvajadusega, hooldereformi ülemineku toetusega, asendushoolduse ja matusetoetuse tulubaasi üle andmise ülemineku toetusega, riiklikelt looduskaitsealadelt saamata jääva maamaksu kompenseerimisega ning kompensatsiooniga, kui kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemisest tingituna nende

tasandusfondi laekumine vähenes. Lisaks kompenseeritakse omavalitsustele tulumaksu määrade muudatusest tingitud tulude vähenemist üle piirmäära, vastavalt tulumaksu seaduse muutmise seaduse (443 SE) seletuskirja tabelile 1.

Lõikega 2 määratletakse summaliselt riigieelarve seaduse § 48 lõikes 1 nimetatud toetusfondi kuuluvate toetuste liigid, mille vahel toetusfondi vahendid jaotatakse.

Lõikega 3 sätestatakse kohalike omavalitsuste toimetulekutoetuse maksmise ja rahvastikuregistri toimingutega seonduvate riiklike ülesannete täitmise korraldamisega seotud kulude hüvitamine. Hüvitamismäärade leidmisel on arvesse võetud 2025. aasta tegelike valla- ja linnavalitsuses töötavate ametnike keskmist töötasu, majandamiskulusid, koolituskulusid ja amortisatsioonikulusid, mida on korrigeeritud prognoositud keskmise palga ja THI muutuse võrra. Hüvitiste jaotamisel võetakse aluseks tegelik juhtumite arv 2026. aastal.

Lõikes 4 on toodud volitusnorm Vabariigi Valitsusele määrata toetusfondi jaotamisel kasutatavad arvnäitajad, nendega arvestamise alused ja väärtused (ehk jaotamise ulatus).

Paragrahvis 4 sätestatakse riigieelarve liigendamise täpsusaste. Riigieelarve koostatakse, liigendatakse ja seetõttu ka piirmääraga vahendite limiidid valitsemisaladele seatakse euro täpsusega. Finantsarvestus (raamatupidamine) ja kuluarvestus riigieelarve kasutamisel toimuvad samas aga eurosendi täpsusega. Riigieelarvet ei ole otstarbekas koostada ega liigendada ümardatuna infosüsteemides, nagu see on paremaks hoomatavuseks esitatud seaduse esimeses paragrahvis, sest see põhjustaks vahendite kasutamisel ebaefektiivsust. Majandusaasta aruanne ja riigieelarve muutmise seadus koostatakse ning muu finantsinfo esitatakse üldjuhul samuti tuhandetes eurodes.

Paragrahviga 5 antakse ministrile ja Vabariigi Valitsusele õigus teatud piirides muuta eelarvevahendite liigendust. Riigieelarve seaduse § 56 lõikest 1 tulenevalt võib riigieelarvega kindlaks määratud vahendite jaotust ministeeriumide valitsemisalade, tulemusvaldkondade ja programmi tegevuste vahel muuta vaid riigieelarve muutmisega või lisaeelarvega, kui riigieelarve seadusest või riigieelarvest ei tulene teisiti. Antud sättega antaksegi võimalus ministeeriumide valitsemisaladele ja Vabariigi Valitsusele muuta riigieelarve liigendust ilma, et selleks peaks muutma jooksva aasta riigieelarve seadust. Antud sättega annab Riigikogu ette parameetrid, mille piires on võimalik eelarvet muuta (edaspidi ka paindlikkus või paindlikkuse reegel). Sätete sõnastuses ja rakendamise ulatuses ei ole 2026. aasta riigieelarvega võrreldes erinevusi.

Lõige 1 sätestab, et minister võib kahe või mitme samasse tulemusvaldkonda kuuluva programmi tegevuse vahel teha ümberliigendamisi, kui see on võimalik tulenevalt sellest, et ühe või mitme tegevuse jaoks planeeritud kulusid ei kasutata ära (alatäitmine). Ettenähtud paindlikkuse reeglist erinevate ja 5 mln eurost suuremate muudatuste üle otsustamine on Riigikogu pädevuses.

Paindlikkust arvestatakse programmi tegevuse eelarve piirmääraga kulude kohta.

Paindlikkuse ulatus ühe programmi tegevuse kohta on kuni 5 mln eurot, kuid täpne määr sõltub programmi tegevuse piirmääraga kulude eelarvest järgnevalt:

1. Programmi tegevustele, mille piirmääraga kulude eelarve on kuni 4 mln eurot arvestatakse paindlikkus 25% ulatuses piirmääraga kulude eelarvest;
2. Programmi tegevuste puhul, mille piirmääraga kulude eelarve on alates 4 mln eurost kuni 200 078 450 euroni, arvestatakse paindlikkus valemi järgi: 918 400 + 2,04% * programmi tegevuste piirmääraga kulude maht.

Kui paindlikkuse piir jõuab 5 mln euroni (st programmi tegevuste piirmääraga vahendite eelarve on 200 078 450 eurot või rohkem), jääb see programmi tegevuse eelarve mahu suurusest olenemata konstantseks. Seega kehtib iga suurema programmi tegevuse eelarve puhul paindlikkuse reegel 5 mln eurot.

Lõige 2 täpsustab riigieelarve seaduse § 56 lõikes 2 toodud investeeringuobjektide liigenduse muutmise õiguse ulatust. Vabariigi Valitsusele antakse õigus ministeeriumi ettepanekul muuta riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala investeeringuobjektide eelarveid kuni 20%. Muutuse võib teha investeeringute eelarve kogusumma sees, st ei muudeta investeeringute eelarve kogumahtu. Sellega luuakse mõistlik paindlikkus investeeringuobjektide eelarvete muutmiseks investeeringute kallinemise puhuks.

Paragrahvis 6 on välja toodud institutsioonide ja üksuste eelarved, kes rahvusvahelise õiguse või seaduse alusel peavad oma sisulises tegevuses olema sõltumatud ja iseseisvad. Sellised institutsioonid tegutsevad suurema organisatsiooni koosseisus ja riigieelarve tähenduses on nende eelarved kas osa põhiseadusliku institutsiooni või ministeeriumi valitsemisala eelarvest. Struktuurse kuuluvuse ja eelarve üldise korralduse tõttu võiks jääda mulje eelarvelisest sõltuvusest, mistõttu võib tõusetuda küsimus ka tegevuse sõltumatusest ning usaldusväärsusest.

Lõikes 1 sätestatakse institutsioonide ja üksuste eelarved, kes tegutsevad Riigikogu juures või valitsemisalas. Esiteks tuuakse välja Arenguseire Keskuse eelarve, mis tulenevalt arenguseire seaduse § 3 lõikest 3 on eraldiseisev osa Riigikogu Kantselei eelarvest. Keskuse eelarve 2027. aastal on 820 662 eurot. Teiseks sätestatakse Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni eelarve. Nimetatud komisjoni tegevus tuleneb erakonnaseadusest, mille § 12^{10} lõike 9 kohaselt tagab asjaajamise ja tehnilise teenindamise Riigikogu Kantselei. Komisjoni eelarve on 212 573 eurot. Kolmandaks kajastatakse lõikes riigi valimisteenistuse eelarve. Riigikogu valimise seaduse § 14 lõige 4 näeb ette, et valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve (riigi valimisteenistus) on eraldiseisev osa Riigikogu Kantselei eelarvest. Riigi valimisteenistuse eelarve on 8 134 311 eurot.

Lõikes 2 sätestatakse Ohutusjuurdluse Keskuse eelarve. Keskuse sõltumatuse nõue tuleneb raudteeseadusest, lennundusseadusest, meresõiduohutuse seadusest ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest 996/2010. Ohutusjuurdluse Keskuse eelarve moodustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala „Ettevõtluskeskkond“ programmi piirmääraga vahendite mahust 252 444 eurot.

Lõikes 3 sätestatakse Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei eelarve. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei on võrdse kohtlemise seaduse § 15 lõike 1 alusel sõltumatu ja iseseisvalt tegutsev riigiasutus, kes tegeleb seaduses toodud ulatuses inimeste põhiõiguste kaitsega. Iseseisva ja sõltumatu asutusena tegutsemise sõnastus tuleneb nii voliniku tegevuse aluseks olevatest Euroopa Liidu direktiividest kui ka ÜRO põhiõiguste kaitsega tegelevate riiklike asutuste kvaliteedinõuetest ehk nn Pariisi printsiipidest. Pariisi printsiipide kohaselt peab riigieelarveline rahastus olema tagatud selliselt, et volinikule oleks tagatud eelarveline iseseisvus. Selle tagamiseks tuuaksegi kantselei eelarve suurus välja riigieelarve tekstiparagrahvi sättena. Tegevuspõhises riigieelarves on toodud programmide tegevuste mahud ning administratiivne liigendamise õigus valitsemisala sees on jäetud valdkonna eest vastutavale ministrile. Seetõttu on Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei eelarve kajastatud osana Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarvest. Samal ajal aga tulenevalt oma ülesannetest teostab volinik diskrimineerimisjuhtumite kahtluse korral vastavaid haldusmenetlusi inimeste põhiõiguste kaitseks vajadusel ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastu. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei eelarve moodustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi piirmääraga vahendite mahust 542 312 eurot.

Lõikes 4 sätestatakse kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse kulude ja investeeringute eelarve. 2027. aasta 1. jaanuaril kehtima hakkava tuumaenergia ja -ohutuse seaduse (TEnOS) § 13 lõige 1 sätestab, et kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse pädev asutus on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA), kes korraldab kiirgus- ja tuumaohutusalast tegevust. Tuumaregulaatori funktsiooni loomisega TTJA juurde saab TTJA-st pädev reguleeriv asutus Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 2009/71/Euratom alusel. Sama paragrahvi lõige 3 sätestab, et pädeva asutuse kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse kulud kaetakse sihtotstarbeliselt riigieelarvest ja nähakse ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarves eraldi real. Sätte eesmärk on tagada pädevale asutusele stabiilne, prognoositav ja piisav rahastamine, mis on vältimatu eeldus kiirgus- ja tuumaohutuse järelevalve ning regulatiivsete ülesannete sõltumatuks ja tõhusaks täitmiseks. Kiirgus- ja tuumaohutusalane tegevus on käsitatav avaliku huvi seisukohalt kriitilise funktsioonina, mille rahastamine peab olema tagatud ka olukordades, kus tuumakäitisi veel ei ole või kus tegevusmahud ajutiselt muutuvad. Selle tagamiseks tuuakse kiirgus- ja tuumaohutusalase tegevuse eelarve suurus välja riigieelarve tekstiparagrahvi sättena. Sätte kohaselt on TTJA kiirgus- ja tuumaohutuse alase tegevuse kulud 2027. aastal 2 610 313 eurot ja investeeringud 519 475 eurot.

Paragrahvis 7 sätestatakse 2027. aasta riigieelarves NATO metoodika kohaselt kavandatud kaitsekulu kogumaht. Kaitsekulu kasutamisel järgitakse Eesti kui NATO liikmesriigi kohustusi.

Paragrahvis 8 on esitatud Tervisekassa eelarvepositsioon. Selle aluseks on Tervisekassa nõukogus 28. augustil 2026. aastal kinnitatud eelarvepositsiooni ettepanek, Rahandusministeeriumi 2026. aasta suvine majandusprognoos maksutulude osas ja 2027. aasta

riigieelarve eelnõu täiendavad tulud ja kulud. Paragrahv arvestab riigieelarve seaduse § 6 (eelarvepositsiooni reeglid) sätestatuga.

Paragrahvis 9 on antud Transpordiametile õigus katta kohalikele omavalitsustele üle antud teede teehoiu kulusid kuni jooksva aasta lõpuni. Riigitee tunnustele mittevastavate riigiteede üle andmine kohaliku omavalitsuse üksusele toimub juhtumipõhise haldusmenetluse tulemusena kohaliku omavalitsuse üksuse esitatud taotluse või Transpordiameti ettepaneku alusel. Riigitee ja sellega kaasnevate teehoiu kohustuste üleandmine toimub valduse üleandmise tulemusena, mille kohta koostatakse vara üleandmise-vastuvõtuakt. Valduse üleandmisele järgneb notariaalse lepingu sõlmimine ja vastavate kannete tegemine kinnistusraamatus. Seega riigitee ja sellega kaasnevate kohustuste üleandmine, millest alates tuleb arvestada ka vastavate teehoiu vahendite tagamisega kohaliku omavalitsuse üksusele, toimub valduse üleandmise hetkel (kuupäeval). Reeglina toimub valduse üleandmine kevadel või sügisel. Aasta alguse seisuga ei ole otstarbekas teed üle anda, sest Transpordiameti talihoolduse lepinguid ei saa automaatselt üle anda, aga KOV peab kohe hoolduse tagama. Kuna eelarveaasta keskel tee üleandmisel ei ole riigieelarve toetusfondi real selle tee rahadega arvestatud, tuleb tagada KOV-ile rahastus kuni eelarveaasta lõpuni. Seega eraldab Transpordiamet kohaliku omavalitsuse üksusele vahendid üle antud tee teehoiu kulude katmiseks kuni jooksva eelarveaasta lõpuni. Järgmisest aastast on rahad arvestatud toetusfondi hulgas.

Paragrahvis 10 sätestatakse, millises osas on 2027. aasta riigieelarve tulude laekumise korraldus Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas erinev riigieelarve seaduse § 59 sätestatust.

Lõikes 1 sätestatakse, et Välisministeeriumi põhivara müügist laekuv tulu ei laeku riigi likviidsete finantsvarade hulka, vaid selles ulatuses tohib Välisministeerium soetada uut põhivara. Tegemist on tuludest sõltuvate kuludega, mis tähendab, et nende eest kulutuste tegemine on lubatud alles pärast seda, kui müügist saadud vahendid on laekunud Riigikassasse. See seondub nii välisesinduste kasutatava kui ka Eestis asuva välisriigi diplomaatilise esinduse kasutatava põhivaraga. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada tehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

Lõikes 2 sätestatakse laekuvate tulude kasutamise erisused Kaitseministeeriumile. Punktis 1 sätestatakse, et Kaitseministeeriumi kinnistute ja vallasvara müügist laekuv tulu ei laeku riigi likviidsete finantsvarade hulka, vaid laekunud tulu ulatuses tohib Kaitseministeerium soetada uut põhitegevuseks vajalikku vara ning kaitseotstarbelisi varusid. Tegemist on tuludest sõltuvate kuludega, mis tähendab, et nende eest kulutuste tegemine on lubatud alles pärast seda, kui müügist saadud vahendid on laekunud Riigikassasse. Müügist laekuvate tulude arvelt tehtud kulutused ei kajastu NATO meetodil arvestatavas kaitsekulude eelarves. Tegemist on potentsiaalsete ühekordsete tehingutega, mis mõjutavad üksnes konkreetse eelarveaasta piirmäärata vahendite mahtu. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada müügitehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

Lõike 2 punktis 2 sätestatakse erisus kaitsetööstusparkide (edaspidi KTP) kohta. KTP rajamisel on seatud eesmärgiks mitte tekitada sellega täiendavat koormust kaitsekulutustele ja korraldada KTP tegevus isemajandamise põhimõttel selliselt, et kõik KTP-s tegutsevad ettevõtted katavad ka KTP baastaristu arendamise ja toimimisega seotud kulutused.

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusel (edaspidi RKIK) kui KTP haldajal on baastaristu toimimiseks vaja kõigepealt baastaristu rajada ning soetada selle käigus hoidmiseks vajalik võimekus (hävitusseadmed, traktorid, tõstukid, muruniidukid, transpordiveokid jms) ja seejärel tagada ka baastaristu toimimine, tehes selleks nii heakorratöid (muruniitmisest ja lumelükkamisest kuni aiale kukkunud puu kõrvaldamise ning valvesüsteemi remondi ja uuendamiseni) kui ka baastaristu arendamist vastavalt ettevõtete muutuvatele vajadustele.

Kulud tuleb teha nii eelnevalt (nt investeeringud baastaristu ja tehnika rajamisele ja soetusele) kui ka tegevuste käigus (nt jooksvad kulud ja osutatavad teenused). Selleks, et tagada KTP isemajandamine, on vajalik, et Kaitseministeeriumil oleks õigus KTP hoonestusõiguse tasu, KTP taristu kasutusse andmise tasu ning KTP-s osutatavate teenuste eest saadavat tasu kasutada KTP taristu arendamiseks, remontimiseks, hooldamiseks, julgeoleku tagamiseks ning muude kaitsetööstuspargi igapäevase toimimisega seotud kulude katmiseks.

KTP rajamise järgsed kulud saab jagada kolmeks:

1. hoonestusõiguse tasu;
2. kasutustasu ehk üür;
3. teenuste kulu.

Hoonestusõiguse tasu

KTP baastaristu kasutusse andmiseks, et ettevõte saaks rajada KTP-sse kaitsetööstuse, sõlmib riik ettevõttega asjaõigusliku hoonestusõiguse lepingu, milles fikseeritakse hektaripõhine hoonestusõiguse tasu. Nimetatud tasust tuleb katta baastaristu korrashoidmise (nt haldamise, tehnohoolduse, mingil määral korrashoiu ja omanikukohustuste kulu) ja arendamisega kaasnevad kulud. Seega on vajalik, et nimetatud tasu saaks Kaitseministeerium kasutada, mis välistab vajaduse riigieelarvest KTP toimimiseks täiendavate investeeringute taotlemiseks.

Kasutustasu ehk üür

KTP baastaristu hulka kuuluvad ka hoidlad, kus ladustatakse nii lõhkematerjali sisaldavat toorainet, pooltooteid kui ka valmistoodangut vastavalt ettevõtete tootmismahtudele ja -vajadustele. Hoidlate kasutamiseks on ettevõtetel kaks võimalust:

1. RKIK pakub ettevõttele ladustamise ja käitlemise teenust, mille raames on hoidla RKIK-i hallata;
2. RKIK üürib hoidla hoone kogumahus ettevõttele välja ja ettevõte korraldab ise käitlemise teenuse.

Suuremad ettevõtted vajavad mitme lao mahtu oma püsikasutusse ja korraldavad selle raames ise seal käitlemise teenuse, sellisel juhul üürib ettevõte RKIK-ilt hoidlaid ja tasub vastavalt kasutusse antava pinna mahule. Sellisel juhul on vajalik, et Kaitseministeerium saaks kasutada

laekuvat üüritulu KTP hoidlate korrashoidmiseks. Ei ole välistatud, et KTP arendamisel ning ettevõtete vajaduste muutumisel on vajalik ettevõtete kasutusse anda (üürida) ka muid KTP baastaristu osiseid.

Teenused

KTP igapäevase toimimise raames osutab RKIK ettevõtetele erinevaid tasulisi teenuseid, nt:

1. Testkatsete läbiviimine;
2. Jääkide hävitamine;
3. Inertsete materjalide transport;
4. Ladustamis- ja käitlemisteenus;
5. Kommunaalteenused (küte, aur, vesi, heitvee käitlus, andmeside);
6. Korrashoiu teenused (remondid, teehoid, haljastus jne);
7. Valveteenus.

Teenustega seotud kulude katmine toimub tarbitud ühikute ja mahtude alusel. RKIK-i poolt osutatavate teenuste hindades sisaldub mh ka personalikulu ning teenuse osutamiseks vajalike seadmete ning muude vahendite kulu. Oluline on rõhutada teenitud tulu kasutamist nende tulude teenimiseks tehtavate kulude katmiseks.

Lõike 3 kohaselt võivad Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas olevad riigikoolid soetada oma tegevuses kasutuses olnud vallasvara müügist laekunud vahenditest koolile põhitegevuseks vajalikku vara.

Säte on vajalik õppeasutuste põhitegevuseks vajaliku vara paremaks haldamiseks. Õppetöö korraldamisel on masinatel ja seadmetel suured nõudmised tööohutusele, töökindlusele ja tööturul vajalike oskuste ja teadmiste omandamisele. Seetõttu on vajalik neid teatud perioodi tagant välja vahetada.

Uute masinate ja seadmete ostmisel tuleb mõelda olemasolevate seadmete keskkonnajälje ja parima kasutuse peale, võimaldades nende edasist kasutust vähenõudlikumas keskkonnas. Seega on Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul mõistlik need juhul, kui neid ei vaja ka teised riigikoolid, anda uute seadmete või masinate omandamisel eelnevad masinad või seadmed tarnijale või tootjale korrastamiseks ja seega elukaare pikendamiseks. Samuti võimaldab see vähendada uute seadmete või masinate ostu- või rendihinda. Tegemist on potentsiaalsete ühekordsete tehingutega, mis mõjutavad üksnes konkreetse eelarveaasta piirmäärata vahendite mahtu. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada tehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

Lõike 4 kohaselt võib Kultuuriministeeriumi valitsemisalas olev Eesti Lastekirjanduse Keskus kasutada tema valduses olevate pärandina saadud kinnis- ja vallasvara müügist laekunud vahendeid testamendis tehtud korralduste täitmiseks.

Eesti Vabariik omandas 2024. aastal pärimise teel vara, mille hulka kuulub üks kinnistu, neli korteriomandit, neis asuv vallasvara ning Edgar Valteri teosed ja autoriõigused. Testamendiga oli pärandvara saajaks määratud Kultuuriministeeriumi valitsemisalas tegutsev hallatav

riigiasutus Eesti Lastekirjanduse Keskus. Pärimise teel omandatud vara ja selle võõrandamisest laekuvaid vahendeid tuleb kasutada testamendis tehtud korralduste täitmiseks, sealhulgas Edgar Valteri kultuuripärandi säilitamiseks ja vahendamiseks ning stipendiumite maksmiseks.

Riigile pärimise teel üle läinud autoriõiguste ja autoriõigustega kaasnevate õiguste teostamist ning õiguste teostamisest saadud tasu kasutamist reguleerib autoriõiguse seaduse § 36.

Riigi poolt pärimise teel omandatud kinnis- ja vallasvara osas ja selle võõrandamisest laekuvate vahendite kasutamise osas eriregulatsioon puudub. Riigivaraseaduse § 7 lõike 1 kohaselt loetakse riigi omandatav vara selle riigivara valitseja valitsemisele kuuluvaks, kellele see vara seaduse või tehingu alusel tuleb üle anda või kes on õigustatud või kohustatud selle vastu võtma, ning § 8 lõike 7^1 alusel võib riigivara valitseja sätestada volitatud asutuse riigivaraga seotud õiguste ja kohustuste ulatuse. Vastavalt pärandaja soovile on riigivara valitsejaks määratud Kultuuriministeerium ja volitatud asutuseks Eesti Lastekirjanduse Keskus. Pärimisseadusest tulenevalt tuleb vara kasutamisel ja käsutamisel arvestada pärandaja viimast tahet, sh testamendis pärandi kohta tehtud korraldusi. Seega kuulub pärandina saadud kinnis- ja vallasvara võõrandamisest laekuv tulu vastavalt pärandaja tahtele Eesti Lastekirjanduse Keskusele, kes kasutab seda Edgar Valteri kultuuripärandi säilitamiseks ja vahendamiseks vajalike tegevuste elluviimiseks.

Võõrandada on kavas neli Tartu linnas asuvat korterit, millest üks on 4-toaline ja kolm 3-toalist. 2026. aastal tellitud hindamisaktide kohaselt on korterite turuväärtus kokku 452 000 eurot. Riigivara võõrandamine algatatakse pärast müügist laekuvate vahendite kasutusele võtmise tegevusplaani kinnitamist.

Lõike 5 kohaselt antakse Maaelu Teadmuskeskusele, mis on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala hallatav asutus, õigus amortiseerunud laboriseadmete müügi korral kasutada uute laboriseadmete soetamisel müügist laekunud vahendeid.

Laboriseadmed vajavad kaasajastamist, seadmed on spetsiifilised, nende hinnad on tõusnud ja vähenenud rahastuse tõttu on seadmete väljavahetamisel möödapääsmatu kasutada amortiseerunud seadmete müügitulu.

Paragrahvis 11 nähakse ette riigieelarvega eraldatud vanglarendi eelarve eristamiseks vajalikud arvestusobjektid.

Arvestusobjektide kasutuselevõtt võimaldab piirmääraga vahendeid eristada muudest riigieelarve piirmääraga vahenditest kõikides eelarve ja finantsarvestuse infosüsteemides, sh on lihtsasti eristatav ka lisaeelarve täitmine.

Paragrahvis 12 sätestatakse Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves ühistranspordi dotatsioonidele piirmääraga eelarve maht. Eelarve ja finantsarvestuse infosüsteemides jagunevad dotatsioonid kolme objektikoodi vahel (SE083000; IN003E00; SE089000). Riigieelarvelistest vahenditest rahastatakse ühistranspordi teenuse korraldamise kulu, mis jaotub bussi-, rongi-, parvlaeva- ja lennuliiklusel, mida piletitulu ei kata. Suur osa

ühistransporditeenustest osutatakse pikaajaliste kehtivate avaliku teenindamise lepingute ja teenuse osutamise kohustuste alusel ning mõistlik on lisarahastuse eraldamisel lisada piirangud eelarve sihipäraseks kasutamiseks.

Paragrahvis 13 sätestatakse eelarvejääkide üleandmine ja ülekandmine seoses valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide ümberkorraldamisega.

2027. aasta riigieelarve seadusesse lisatakse säte, mille kohaselt valitsemisalad, mis on seotud IKT-teenuste koondamisega ja kohtute grupi moodustamisega, täpsustavad oma eelarvejääke ja kooskõlastavad need omavahel 2027. aasta 31. märtsiks. Seejärel antakse vahendid teisele valitsemisalale üle aktiga. Seda seetõttu, et ülekantavad vahendid ei sisaldu riigieelarves ja riigieelarvega ei ole võimalik neid vahendeid ühelt valitsemisalalt teisele ümber tõsta. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“ §-st 13 suureneb ülekantud vahendite võrra valitsemisala eelarveaastas kasutada olevate vahendite maht, seejuures riigieelarvet ei muudeta. Antud juhul kasutatakse analoogiat riigivara seaduse §-ga 13, mille kohaselt riigivara üleandmise kohta koostatakse akt. Kui eelarvevahendite jääk on selgeks tehtud ja üle antud, saab vastuvõttev ministeerium need üle kanda tavakorras, st riigieelarve seaduse § 59[1] alusel. See tähendab ka ülekantavate vahendite avalikustamist koos selgitustega ministeeriumi veebilehel (ülal viidatud määruse § 12 lõige 1). Täpsustame, et tegemist on üksnes 2026. aasta eelarvejääkidega, mida ei olnud võimalik 2027. aasta riigieelarve seaduses planeerida. Säte ei puuduta vahendeid, mis on 2027. aasta riigieelarve seaduses ümberkorraldatud valitsemisaladele ette nähtud.

Algatab Vabariigi Valitsus 29. septembril 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik